

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 148

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE OSMANLI'DA İSTİHBARAT

İSTANBUL 2017

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Proje Yöneticisi

Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Sebahattin BAYRAM
Genel Müdür Yardımcısı

Abdülhamit SAĞIROĞLU

Daire Başkam

Selim ÜMİT

Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar

Kemal GURULKAN
Dr. Ersin KIRCA
Numan YEKELER
Mehmet Selim TEMEL
İskender TÜRE
Yılmaz KARACA
Vahdettin ATİK

Katkıda Bulunanlar

Nazım Hakan AYKOL

Grafik Tasarım

Vahdettin ATİK

Baskı

SEÇİL OFSET

100. Yıl Matbaacılar Sitesi 4. Cad. No: 77 Bağcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 629 06 15

www.secilofset.com

ISBN: 978-975-19-6818-0

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE
OSMANLI'DA İSTİHBARAT

ÖNSÖZ

İstihbarat; devlet ve milletlerin varlıklarını korumak ve istikballerini teminat altına almak maksadıyla hasım veya hasım olması muhtemel şahıs, grup ve devletlerin içinde bulundukları durumları ile niyet, imkân, kabiliyet ve zaafalarını öğrenme veya rakip ve düşmanların bunları öğrenmesini veya öğrenmek için gönderdiği casusları engelleme faaliyetlerinin tamamını ifade etmek üzere kullanılan genel bir kavramdır.

İstihbarat kelimesi; Arapça *haber* kökünden türeyen *istihbar* kelimesinin çoğulu olup sözlüklerde genel olarak *malumat*, *yeni öğrenilen bilgiler*, *duyumlar*, *bilgi toplama*, *haber alma* şeklinde; istihbarat faaliyetlerinin en önemli unsurlarından olan ve yine Arapça *cess* kökünden türeyen *casus* kelimesi de *gözetleyen*, *araştıran*, *düşmanın sırlarını öğrenip bilgi sızdıran*, *düşman içinde çeşitli yıkıcı faaliyetlerde bulunan kişi* şeklinde açıklanmaktadır.

İstihbarat faaliyetleri insanlık tarihi kadar eskidir. İlk İslam toplumlarında posta ve istihbarat faaliyetlerine *berid*, bu faaliyetleri yürütenlere de *ehl-i berid* denilirdi. Eski Türklerde ise muhatapları olan Çinlilerin istihbaratçılarına *çaşı* ismi verilmekteydi. Günümüzde, içinde bulunduğu topluma yalan, yanlış haberler yaymak suretiyle fesat çıkartmaya çalışan kimseleri ifade etmek üzere menfî anlamda kullanılan bu kelimeye Osmanlı arşiv belgelerinde de rastlanmaktadır.

Casuslar lisan bilir, sözüne güvenilir, tecrübeli, dirayetli, ince görüş ve sezgi sahibi, anlayışlı, becerikli ve işbilir, dünya ahvalinden haberdar, düşmanı tanıyan, kulağı delik, dostluk ilişkileri gelişmiş, meslekleri gereği dolaşmaya, kulak misafiri olmaya ve gizli işler çevirmeye alışkın, her türlü kılığa bürünebilen, kurnaz kişiler arasından seçilirlerdi. Bu yüzden modern istihbarat teşkilatlarının kurulmasından yüzyıllar önce, yani casusluk yapmak için gerekli bilgi ve becerileri sağlayabilecek eğitim kurumları henüz mevcut değilken bile görevlerini başarıyla yürütmüşlerdi. Divan-ı Hümayun Sicillerinin önemli bir bölümünü teşkil eden Mühimme Defterlerinde geçen *yarar casus* ifadesi ile de, hem bu vasıflara hem de bilgiyi temin etmek kadar düşmana yakalanmamak hususundaki yeteneklere sahip casuslar kastedilmiş olmalıdır.

Ancak istihbarat ağırları kurulması ve yarar casuslar kullanılması hususunda pek çok emir gitmekle beraber casusun hangi niteliklere ve nasıl bir kişiliğe sahip olması gerektiği

taşradaki idarecinin inisiyatifine bırakılmıştır. Buna karşılık istihbarat akışında cansızlık yaşanması durumunda da ilgili idareci sert bir tarzda uyarılmıştır. Nitekim Mühimme Defterlerinde, '*Yoksa senün casusların yok mudur?*' veya '*Bu zamana değin küffâr cânibinden sahih haber alup ilâm itmemeğe sebep nedür?*' şeklinde çok sayıda kayda rastlanmaktadır.

Coğrafi keşifler ile yeni ticaret yollarının ortaya çıkışı ve uluslararası ticaretin inkişafı, matbaanın yaygınlaşması, posta sistemlerinin gelişmesi ve toplumlar arasındaki ilişkilerin artması gibi sebeplerden dolayı istihbaratın faaliyet alanı XVI. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen casusluk kurumsal bir yapıya ancak XIX. yüzyılın sonunda ulaşmıştır. Gerek milletlerarası münasebetlerin artması, gerekse gelişen teknoloji, hem istihbarat için kullanılan tekniklerin değişmesine yol açmış, hem de ülkeleri tıpkı silahlanma konusunda olduğu gibi birbirleriyle kıyasıya bir yarışa sürüklemiştir.

Yayımlanan belgelerden anlaşıldığına göre; Osmanlı Devleti'nin dış istihbarat faaliyeti, üzerinde yoğunlaşılacak ülkeye yönelik bilgi temini ve o ülkede şayialar çıkararak karar mekanizmalarını etkileme ve çalışamaz hâle getirme şeklinde yürütülmüştür. İç istihbarat faaliyetleri ise, duruma göre bazan taht kavgalarının yoğunlaştığı dönemlerde tarafların birbirleri hakkında yürüttükleri bilgi toplama ve daha ileri düzeyde faaliyetler olarak tezahür ettiği gibi, normal zamanlarda da tebdil gezmek suretiyle meydana gelecek asayişsizliklerin, isyan hazırlıklarının ve halkın çeşitli mekânlarda yapacakları *devlet lakırdılarının* önüne geçmek şeklinde yürütülmüştür.

Sınırlardaki görevlilerden ve voyvodolardan gelen raporlar, komşu ülkelerin içlerine gönderilen casusların mektupları, ilgili ülkelerdeki yönetime muhalif etnik ve dinî unsurların verdiği haberler, sefaretle gidip gelen devlet adamlarının takrirleri, yabancı basın taranarak elde edilen malumatlar, yabancı elçiler, kaptan ve korsanların dil olarak aldıkları esirler, tüccarlar, gezgin dervişler, yolcular ve tebdil gezerek ahalinin durumunu araştırıp soruşturan görevliler Osmanlı istihbaratının kaynaklarını teşkil etmektedir. Bu hizmetler gönüllü olarak gerçekleştiği gibi bazan ulufeli olarak devletten belirli bir geliri olan casuslar vasıtasıyla, bazan da açıktan para sarfıyla yürütülmüştür. Her ne kadar istihbarat hizmetleri masraflı olsa da, I. Napolyon'un; '*İnamın bana, savaşın sonuçları incelendiğinde topçunun, süvarinin piyadenin kahramanlıkları, casusların şu göze görünmeyen lanetli ordusu yanında hiç kahr.*' sözüyle ifade ettiği gibi önlenemez bir düşman taarruzunun meydana getirebileceği hasardan çok daha maliyetsiz görülmüştür. Hatta bazı belgelerdeki, istihbarat görevlisi olmadığı hâlde bu alanla ilgili dolaylı veya bir defalığına doğrudan hizmette bulunanların ödüllendirilmelerine ilişkin kayıtlar da bu alana devletçe verilen ehemmiyeti göstermektedir.

İstihbarat temin etmek kadar, istihbarat almak için gelen casusların açığa çıkarılması ve yıkıcı etkilerini önlemek üzere yapılan karşı istihbarat faaliyetleri de önemli olmuştur. Kitapta kullanılan bazı belgelerden, Osmanlı ülkesine girmiş olan casuslardan yakalanıp açığa çıkarılmış olanlara verilen cezalar izlenebilmektedir.

Kitapta 138 başlık altında, Genel Müdürlüğümüz Osmanlı Arşivi'nde mevcut belgelerden seçilmiş 153 adet belge kullanılmış; seçilmiş olan bu belgeler, içlerindeki bilgilerin devrin olayları çerçevesinde daha iyi anlaşılabilmesi için kronolojik olarak sıralanmışlardır.

Klasik dönem belgelerinin transkripsiyonlarında Kurumumuzun daha önce yayımlamış olduğu Mühimme Defterlerinin neşrinde takip edilen usule riayet edilmiş; XVIII. yüzyıl ve sonrası belgelerde ise mümkün olduğunca yalın yazım tercih edilmiştir. Belgelerde geçen bazı kelime, terim, yer ve şahıs isimleri ile ilgili olarak dipnotlarda bazı sınırlı bilgilere yer verildiği gibi Kitab'ın sonuna da, küçük bir açıklama kısmı ilave edilmiştir. Ayrıca Kitap'ta kullanılan tahmini tarihli belgeler ile bunlardan muhtevalarındaki bilgiler ışığında tarihleri yeniden tahmini olarak belirlenenlerin gerekçelerine dipnotlarda işaret edilmiştir.

Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'da İstihbarat kitabı, diğer belge neşri türündeki çalışmalar gibi, bir meseleyi bütün olarak ortaya koymak ve eksiksizlik iddiasından uzak olarak, sadece, istihbarat gibi gizliliği ön planda olan önemli ve her zaman ilgi odağı olmuş bir alanda yapılan akademik ve araştırma amaçlı çalışmalarda, arşivlerimizin de ihmal edilmemesi gereken kaynaklar olduğuna dikkat çekmek amacına yönelik olarak hazırlanmıştır.

Bu vesile ile bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen Genel Müdürlüğümüz personeline teşekkür eder, eserin ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Uğur ÜNAL
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

İÇİNDEKİLER

Önsöz	5
İçindekiler.....	9
Kısaltmalar	15
Belgeler	17
1 Cem Sultan'ın Rodos'taki ahvaline dair alınan haberler ve haber ulaştırmak için at gemisine duyulan ihtiyaç.....	18
2 Cem Sultan'ı takip için Avrupa'ya casuslar gönderilmesi önerisi.....	20
3 Cem Sultan'ın Rodos'tan Savoya Düklüğü ve Fransa'da götürüldüğü kalelere ve buralarda nasıl muhafaza edildiğine dair alınan haberler	22
4 Savoya Dükü'nün kapısında hizmet eden görevli Yakup Papas'ın gönderdiği haber	24
5 Kemal Reis'in getirdiği diller ve bunların verdikleri haberler hakkında bilgi arz edilmesi	26
6 Cem Sultan'ın Roma'ya gelişi, karşılanması ve ikameti hakkında alınan haberler	28
7 Avrupa krallıkları ve Papalığın birbirleriyle kurdukları ittifaklar ve mücadeleleri hakkında alınan haberler.....	32
8 Fransa Beyi'nin Piymonte'de Milano Beyi'ne karşı uğradığı hezimete dair alınan haberler ve Cem Sultan'ın naaşının getirilmesi	36
9 Şahkulu'nun Filibe'deki casusunun verdiği bilgiler	38
10 Filibeli Nikola isimli haber elemanının, hakkındaki yalan haber, çift taraflı casusluk ve sihir iddialarından dolayı siyaset edilerek cezalandırılması talebi	40
11 Yavuz Sultan Selim'in ağabeyi Şehzade Ahmed'in ordusundaki Çavuş Hoca isimli casusun verdiği haberler	42
12 İran'dan dönen Osmanlı casusunun, elde ettiği bilgileri sunmak üzere devlet merkezine gönderildiği.....	44
13 Safevî Hükümdarı Şah İsmail'in adamı Çayan Sultan'ın casusluğa gönderdiği Ali'nin yakalandıktan sonra sorgusunda verdiği bilgiler	46
14 Şeyh Celâl'in oğlu Şah Veli'nin Şah İsmail ile ilişkilerine ve çıkardığı fesada dair Derviş Zaife'nin sorgusunda verdiği bilgiler	50

15	Yanya Sancakbeyi Hüsrev Bey'in casusunun getirdiği haberler	52
16	Yakalanan İspanya casusunun İstanbul'a ve Boğaz hisarlarına yönelik saldırı ve sabotaj girişimleri için yapacağı istihbarî çalışmalara dair verdiği bilgiler	54
17	Komarın Kalesi'nin asker mevcudu ile Beç ve İspanya krallarının Estergon ve İstolni Belgrad'a yönelik planlarına dair dilden alınan haberler	56
18	Casusların İran Şahı hakkında getirdikleri haberler	58
19	Dil alma hizmetinde bulunan Ahmed'in timar gelirinin arttırılması	60
20	Dil alma hizmetinde yaralanıp vefat eden Latif'in timarının oğluna verilmesi.....	62
21	İzmit'e gelen şüpheli şahıslara halkın gösterdiği tepki ve bu konu hakkında alınan haberler	64
22	Şehzade Selim'in etrafında ve ordugâhında Şehzade Bayezid'in casusu olma şüphesiyle yakalanan kişiler.....	66
23	Yakalanan bir dilin İspanya ve Fransa donanması hakkında verdiği bilgiler	70
24	Aras nehrinin ötesine geçen Şehzade Bayezid hakkında haber toplanması.....	72
25	Şehzade Bayezid'i öldürmek için para ile fedailer tutulduğu.....	74
26	Hac kafilisine saldırılacağına dair casuslardan alınan haberler.....	76
27	Şehzade Bayezid ve İran hakkında haber temini	78
28	İran ve Gürcü taraflarına casuslar gönderilmesi	80
29	Kırım Hanı'nın Rusya'ya gönderdiği casustan alınan haberler	82
30	Şehzade Bayezid'in Kazvin'de hapiste olduğuna dair alınan haberler.....	84
31	İran Şahı'nın hastalandığına dair alınan haberler	86
32	Erdel Kralı ile Beç Kralı'nın kızının evlendirileceğine dair Boğdan Voyvodası'nın casusunun getirdiği haberler.....	88
33	Pulya Krallığı'na ait bir istihbarat gemisinin yakalanması	90
34	Mohaç Sancakbeyi'nin Beç'den gelen casusundan alınan haberler	92
35	Sakmar Kalesi'ni kuşatmakta olan Tımışvar Beylerbeyi'nden haber almak için casus gönderilmesi	94
36	Solnok'ta düşman tarafına casuslar gönderilmesi, dil alınması	96
37	Osmanlı ordusunun sefere çıkmasının düşman arasında korku uyandırdığına dair alınan haberler	98
38	Trablusgarb'a yönelik casusluk faaliyetlerine karşı tedbir alınması.....	100
39	Kopan Sancakbeyi Sinan'ın gönderdiği dili kaçırmaya teşebbüs eden Voynuk Lazari'nin küreğe konulması.....	102
40	Mora Sancakbeyi'nin düşman tarafına casus göndermesi	104
41	Budin Beylerbeyi'nin istihbarat zafiyetine düşmemesi	106
42	Eflak'ta Boğdan aleyhinde faaliyet yürüten Boğdan casuslarının yakalanması	108

43	Casus yakalayan yeniçerilerin ödüllendirilmesi.....	110
44	Boğdan Voyvodası'nın düşman hakkında haber elde edip göndermeye devam etmesi	112
45	Düşmanların birbirleriyle ittifak edip büyük bir donanma hazırladıklarına dair alınan haberler ve Magosa kuşatması	114
46	Düşman tarafından alınacak dillerin nakli için ulak beygiri tedariki.....	116
47	Delvine tarafına haber getiren kişilerin alıkonulup taşıdıkları mektup ve haberlerin mahiyetinin bildirilmesi.....	118
48	Venedik-İspanya ittifakı hakkında Dubrovnik beylerinden alınan haberler	120
49	Edirne'den kalkan bir kervandaki Ankaralı Ermenilerin casusluk amaçlı mektuplar taşıdıkları ihbarı	122
50	Mizistre sancağının muhafazası için tedbir amacıyla gayrimüslim ahali arasına casuslar yerleştirilmesi.....	124
51	İlbasan Sancakbeyi'nin, alınan dilleri acil olmadıkça ulakla nakletmemesi ve bunlardan pençik vergisi aldirmaması	126
52	Ohri Sancakbeyi'nin casuslarının aldıkları dillere kimsenin müdahale ettirilmemesi	128
53	İran'dan gelecek elçi ile görüşenlerin kayıt altına alınması, elçinin halkla görüştürülmemesi	130
54	İran'daki Osmanlı casuslarını ihbar ederek idam edilmelerine sebep olan Selman isimli kişinin yakalanıp hakkından gelinmesi	132
55	İran hesabına çalışan kişilerle birlikte, Sivas'ın Sulusaray köyünden İlpaşa oğlu Aykut isimli şahsın da yakalanması	134
56	İran Şahı'nın öldüğüne dair alınan haberin teyit edilmesi	136
57	Düşman hesabına casusluk yaptığı iddia olunan Macar Perviz isimli sipahinin yakalanması.....	138
58	Esir düşen Kırım şehzadelerinin durumunu öğrenmek için İran'a casus gönderilmesi.....	140
59	Dil almak için gittiği düşman tarafında esir düşen Mustafa'nın kurtarılması	142
60	Sakız adasında yakalanan gayrimüslim casuslar	144
61	Papalık, Nemçe, Macar ve Çek ülkelerinde yaşanan dinî mücadeleler ve askerî hazırlıklar hakkında Budin Muhafızı Ali Paşa'nın Nemçe'den gelen casusundan alınan haberler	146
62	Bir casusun idam fermanı	150
63	Casus diye yakalanan Bertraş'ın küreğe konulması.....	152
64	Azak Kalesi süvari casuslarının kayıtları.....	154
65	Rus – İsveç savaşı, Leh - Rus barış görüşmeleri ve sınırda hırsızlara karşı alınan tedbirler hakkında gelen haberler	158
66	İran ordusuna gönderilen Osmanlı casusunun verdiği bilgiler	160

67	Tüccarlık bahanesiyle Nemçe'ye gönderilen Osmanlı casusunun getirdiği haberler	162
68	Rus casuslarının yakalanması üzerine Rusya Kapı Kethüdası'nın tavır değiştirmesi	164
69	Eflak Voyvodası'nın Beç ve Varşova'da bulunan casuslarından Kırım ve Avrupa siyasetine dair elde ettiği istihbarat	166
70	Nemçe'den dönen casustan ve Belgrad Muhafızı'ndan alınan haberler	170
71	Nemçe tarafına gidip dönen Osmanlı casuslarının Nemçe ahvali, Osmanlı tarafındaki Ada-i Kebir Kalesi'nin askerî durumu ve Vidin bölgesi ahalisinin uğradıkları zulüm ve haksızlıklar hakkında verdikleri haberler	174
72	Eflak Voyvodası'nın casuslarından gelen bilgiler	178
73	Rusların Çerkes bölgelerindeki ilerleyişine dair alınan haberler	182
74	Ege adaları ile İzmir'deki ahali ve yöneticilerin ahvali hakkında bir görevli tarafından gizlice yapılan teftiş	184
75	Sadrazam'ın, Padişah'tan sefer konusunu mahrem olmayanların yanında konuşmamasına dair niyazı	188
76	İstanbul ve İzmir'de yakalanan casuslar ve bunlara verilen cezalar	190
77	Eflak Voyvodası'nın Rusya'ya tüccar kılığında casus göndermesi	198
78	Hotin, Bender, İsmail, Kili, Akkirman ve Belgrad kalelerinin durumlarını öğrenmek üzere tebdiller gönderilmesi	200
79	Fransa tarafından Mora, Bosna, Arnavutluk ve Vidin taraflarına gönderileceği haber alınan dil bilen casuslara karşı uyanık bulunulması	202
80	İpsilanti'nin casuslarının ortaya çıkarılması	204
81	Kabakçı Mustafa ile Fransa Elçisi'nin görüşmeleri hakkında alınan haberler	206
82	Kahvehanelerin tebdiller tarafından sıkı gözetim altına alınarak devlete ait konuların konuşulmasının önlenmesi	208
83	Osmanlı Devleti'nin Bosna, Sırp, Bulgar ve Eflak eyaletlerinin ele geçirilebilmesi için yerine getirilmesi gerekli hususlara dair Avusturya Devleti için hazırlanmış gizli rapor	210
84	Rusların Yukarı Ostere(?) adasına yönelik askerî harekâtı ve Sırlara yardıma geldikleri yolunda yaymış oldukları haber karşısında Sırların tutumu	216
85	Rus ordusuna ait bazı evrakın ele geçirilmesi ve bunlardan bir kısmının Rusların daha önce ele geçirdikleri Reisülkütab'a ait evrakı iade etmeleri jestine karşılık olarak iade edilmesi	218
86	Sırlar içine casuslar gönderilmesi	220
87	Ateşe tutulduğunda yazısı ortaya çıkan kâğıtlar	222
88	Boğdan hakkında Silistre Valisi'nin casuslarından gelen istihbarî bilgiler	226
89	Silistre Valisi'nin Rusya ahvaline dair gönderdiği haberlerin istihbarat değil havadis olarak değerlendirilmesi gerektiği	228
90	Kavalalı İbrahim Paşa'nın ordusunda bulunan Osmanlı casusundan alınan haberler	232

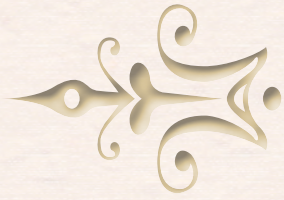
91	Osmanlı Devleti'nin Viyana Sefareti emrinde, Avrupa devletlerinin yaptığı gibi, maaşlı casus istihdam edilmesi teklifi.....	236
92	Osmanlı orduları içinde yakalanacak casusların kurşuna dizilerek cezalandırılması.....	240
93	İsakçı ve Tolçı'da Rusya hesabına casusluk yapan kişilerin sorgu kayıtları ve bunlara verilen cezalar	244
94	Savaş sırasında casus vs. kimselere Padişah'ın ihsanı olmak üzere yapılan ödemelerin Hazinece mahsup işleminin gerçekleştirilmesi	266
95	Sırbistan'a gönderilen bir Osmanlı casusunun raporu.....	270
96	İşkodra'da gizli ve açık polis işlerini yürütmek üzere okur yazar piyade onbaşlıların istihdamı.....	274
97	Zaptiye Müşirliği'nin gizli tahkikat masrafları	276
98	Viyana Sefareti'ne müracaatta bulunan sözde hafiye memuru	278
99	Eskiden Rusya ve Bulgar komitacıları hesabına çalışan Lehli bir casusun komitacılar ve sabotaj planları hakkında verdiği bilgiler ve komitacılara düzenlenen operasyon	280
100	Hacı Vaso isimli tüccar hakkında alınan istihbarat raporu	284
101	Olağanüstü tahkikat masraflarının Zaptiye Müşirliği hafiye ödeneğinden değil Devlet Hazinesi'nden karşılanması	286
102	Anadolu ve Rumeli'ye jurnal memurları tayini.....	290
103	Sultan II. Abdülhamid'e suikast planlandığı ihbarı	292
104	Sultan II. Abdülhamid'e sunulan jurnal icmalleri.....	296
105	Şehzade Reşad Efendi'nin adamı Gürcü Mahmud Bey hakkında bir jurnal.....	300
106	Damat Mahmud Paşa, Midhat Paşa ve Mehmed Rüşdü Paşa hakkında jurnaller.....	302
107	Rusya ve İngiltere'nin faaliyetleri hakkında bir mektup	306
108	Fransız casusu olma şüphesiyle Uceylat'ta yakalanan Muhammed'in sorgusunda verdiği bilgiler	310
109	Osmanlı sarayındaki hafiye memurlarının birçoğunun ayrılmasına dair ferman hakkında <i>Times</i> gazetesinin yorumu	314
110	Maraş'taki Ermenilerin zararlı haberleşmelerinden haberdar olmak için mektupların kontrol edilmesi ve hafiye ödeneği verilmesi teklifi.....	316
111	Taksim'de ferik üniforması ile dolaşan bir kadının takibi	318
112	Pinkerton Dedektiflik Ajansı'nın Amerika'daki Hınçakist Ermenilerin plan ve faaliyetlerine dair raporları	320
113	Amerika'daki Ermeni Hınçakist Örgütü Reisi Karabetyan'ın evrakının ele geçirilme masrafları ve örgüt içine sızacak hafiye'nin maaşı.....	328
114	Worcester'daki Ermenilerin faaliyetlerini izlemekle görevli bir hafiye'nin raporları.....	330
115	Amerika'daki Ermeni faaliyetlerinin araştırılması hususunda Boston'daki bir hafiye kuruluşunun sunduğu teklif.....	334

116	Rus casusu olduğundan şüphelenilen bir Müslümanın takip altına alınması.....	338
117	Avrupa'ya firar etmiş olan ve Ermeni Meselesi'nde Osmanlı Devleti'ne hizmet etme isteğini ileten Vanlı bir Ermeni ile yapılan gizli görüşmelerin ayrıntıları	340
118	Ermeni teşebbüslerinden haber almak üzere görevlendirilmesine lüzum görülen casuslara ödenecek ücretlerin bütçe işlemleri	344
119	Dilenci kıyafetindeki Yunan casusları	348
120	Bulgar eşkıyasının plan ve hareketleri ile gizlendikleri yerler hakkında haber almak için casus istihdamı	350
121	Sahte hafiye memuru olduğundan şüphelenilen bir şahsa engel olunamaması	352
122	Siroz'da halkı tehdit eden sahte hafiye memurunun firarı	354
123	Fakirlere Yardım Cemiyeti adı altında Ermeni fesat faaliyeti yürüttüğü anlaşılan Amerikalı Mr. Cole'ün başka bir yere nakli	356
124	Ermeni Hınçakist Örgütü'nün aldığı yeni eylem kararlarına dair bir ihbar mektubu.....	358
125	Hafiyeliğin kaldırılması	360
126	Hafiye ödeneğinin kesilmesi emrinin ödeme yapan kurumlara tebliği	366
127	Emsalüddin Efendi'nin jurnalcılıktan dolayı askerlik mesleğinden çıkarılarak sürgüne gönderilmesi	370
128	Ermenilerin savaş sırasında izleyecekleri hareket tarzına dair alınan istihbarat ve bu haberin kaynaklarının güvenilirliği	372
129	Askerî sırları ifşa, casusluk ve savaşta ihanet edenler hakkında geçici kanun	376
130	Teşkilat-ı Mahsûsa ve jandarma mensubu bazı kişilerin madalya ile ödüllendirilmeleri	382
131	Şifreli yazışmaların derecelendirme kriterleri ve kullanılacak ifadeler.....	384
132	Casusluk yaptıkları mahkemece sabit görülen Lübnanlı bazı kişiler hakkında verilen idam kararları	386
133	Hem Yunan hem Osmanlı pasaportu taşıyan Selanik doğumlu bazı Musevilerin casusluk yapmaları ihtimaline karşı dikkatli olunması.....	390
134	Casusluğa karşı tedbir olmak üzere fahişelere pasaport verilmemesi.....	394
135	Almanya'nın Bahçekapı'da açacağı istihbarat salonuna telefon tesisatı çekilmesi talebi	396
136	Güvercinlerle casusluk yapılma ihtimaline karşı dikkatli bulunulması	398
137	Bazı casusluk yöntemlerine karşı dikkatli olunması.....	400
138	Bağdad Hindiye Kadısı'nın casusluk suçlamasıyla Divan-ı Harbe sevkine yapılan itiraz.....	402
	İndeks.....	407
	Kitapta geçen istihbaratla ilgili bazı terimler.....	441

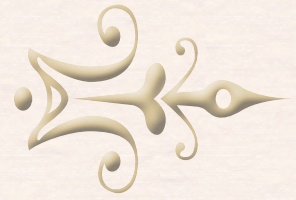
KISALTMALAR

A. AMD	: Bâb-1 Âsafî Âmedî Kalemi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A. DVN	: Sadaret Divan Kalemi
A. DVNS. MHM. d	: Mühimme Defterleri
A. DVNS. MHM. ZYL. d	: Mühimme Zeyli Defterleri
A. MKT. MHM	: Sadaret Mektubî Mühimme Kalemi (Odası)
A. MKT. UM	: Sadaret Mektubî Kalemi Umum Vilâyât
A. MTZ. CL	: Sadaret Eyalet-i Mümtâze Cebel-i Lübnan
AE. SAMD. III	: Ali Emiri Tasnifi Üçüncü Ahmed
BEO	: Bab-1 Ali Evrak Odası
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C. AS	: Cevdet Tasnifi Askeriye
C. MTZ	: Cevdet Tasnifi Eyalet-i Mümtaze
DH. EUM. 5. Şb	: Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Beşinci Şube
DH. EUM. KLH	: Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Hususi
DH. MKT	: Dahiliye Nezareti Mektubî Kalemi
DH. ŞFR	: Dahiliye Nezareti Şifre Kalemi
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Fr.	: Fransızca
FTG. f	: Fotoğraflar
HAT	: Hatt-ı Hümayun
HR. SFR. 04	: Hariciye Nezareti Sofya Sefareti
HR. SYS	: Hariciye Nezareti Siyasi
HRT. h.	: Harita
İ. DH	: İrade Dahiliye
İ. HR	: İrade Hariciye
İ. HUS	: İrade Hususi

İ. MMS	: İrade Meclis-i Mahsus
İ. MVL	: İrade Meclis-i Vâlâ
İ. TAL	: İrade Taltifat
MAD. d	: Maliye'den Müdevver Defterler
PLK. p	: Plan-Projeler
TDK	: Türk Dil Kurumu
TFR. I. MN	: Teftişat-ı Rumeli (Rumeli Müfettişliği) Manastır Evrakı
TFR. I. SL	: Teftişat-ı Rumeli (Rumeli Müfettişliği) Selanik Evrakı
TS. MA. e	: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Evrak
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vs.	: vesair
Y. A. HUS	: Yıldız Hususi Maruzat
Y. A. RES	: Yıldız Resmi Maruzat
Y. EE	: Yıldız Esas Evrakı
Y. EE. d	: Yıldız Esas
Y. EE. KP	: Yıldız Esas Kamil Paşa Evrakı
Y. MTV	: Yıldız Mütenevvi Maruzat
Y. PRK. AZJ	: Yıldız Perakende Arzuhal Jurnal
Y. PRK. EŞA	: Yıldız Perakende Elçilik, Şehbenderlik ve Ateşemiliterlik
Y. PRK. HH	: Yıldız Perakende Hazine-i Hassa Nezareti Maruzatı
Y. PRK. PT	: Yıldız Perakende Posta Telgraf Nezareti Maruzatı
Y. PRK. TKM	: Yıldız Perakende Tahrirat-ı Ecnebiyye ve Mabeyn Mütercimliği
Y. PRK. ZB	: Yıldız Perakende Zabtiye Nezareti Maruzatı
ZB	: Zabtiye
(?)	: Kelimenin okunuşunda tereddüt bulunduğunu ifade etmektedir.
()	: Orijinal belgede bu kısmın boş olduğunu ifade etmektedir.
(.....)	: Orijinal belgede bu kısmın yırtık olduğunu ifade etmektedir.
xxxx.	: Orijinal belgedeki hasardan dolayı kelimenin tahminî okunduğunu ifade etmektedir.
[...]	: Orijinal belgede bu kısmın konu dışı olmasından dolayı transkribe edilmediğini ifade etmektedir.
[xxxx]	: Orijinal belgede mevcut olmadığı halde transkribe sırasında metne yapılan ilaveyi ifade etmektedir.

BELGELER

ابدانته دولته وزاد شوکت

یوز خاک رعبودیت قویب دولتون خاک پایو که یوز سور و کدن صکره عرض ندکی بود
 بزکینه توکزه امر اولان خدمتکچون معلوم اولاکم دولتون خاک پاکدن جدا شدنک برلیک
 اچیلده بولشدم آنکدن ارادیم بارشمنه غایت التزام کستردی توکک شویله اکلادم که انکس
 و جمله قصدی دشمنک دکلده بعد سوزدن شویله اکلادم که فرجی بکی واردر کافره غالباً
 آنکدن بیوک بک یقده انکس اتفاق ادب و دخی خیه کافر بکری وارش اتفاق ادب و ناکدک
 اوستنه یوز و ملک استر لر مش و سلطانی کرو تکلان بکلر له بارشدر این ددوکی بوسیدن مش بعد
 امر عالی موجبی بای لوز نام کافر لدخی سولشدم ددم که چون نصرت الیه کین جی یا لکینه چکبک
 دوستق انکسک خود وقتی ددم جواب و رویک پاشایلد بولشدم نه و جمله سیوریه یازب بلدر لم نجیه قابل
 ایسه اده لرددی بعد کینه توکک لمنوس خبر سینه کلدکن رود سیه اکی آدم ار سال اتم ایدی سولشدم
 کتوردی رودس بکی پورتا مستور غایت تعظیم آنکدن صکره مبارک رجک اخر نه یاقنه دکن
 ایتر آخر سلطانه اچلی کوندیش و آئی برکینه تویش فرجیه کندی آوان من چقرمش انا ایسوز چیر
 یوز مش سلطاندن اچلی وار منجه طغرب کتیر مش یوز خبر کتوردی و اون پیش او ملکیه کتیرش و علیش
 او علی و پنه او ملکیه رودس و در بله کتیرش و تدبیر لری بویش کتیر فرجیه طغنه کتیرش رودس بکی
 ایلر شویله تدبیر اتمشده اول پولیا یچقار لاندن فرجیه طغنه کتیر اما تحقیق دخی بون دیان ایسه
 طغرب کتیر اوما ریم که ار سال اولان آدم کلدنه خبر و رسه کرد آستاده علیا به عرض اولنه بعد
 معلوم اولاکم مذکور مکتوبک اوج کره معنوی ار سال اولندی کرویل قرشولادی آدی آیه بر قدی زیا
 کی مز بقدر در کبر اتمو کچوری بلا و ز بنر قلو کز کلدن او کلدن پیش الی آئی او کتوردی کلدن
 قیقله ی کلب آده نک اولن کیدلر آب خیلی زیان اتمش لرش کتیر کتیر سلطانه در دست
 کلب زیان اتمشده استا به بر کیکر آت کتیر کتیر که دایم خبر اکلک اولمایه خصوصاً خداوند
 مرحوم بر آت کتیر دخی کوندیش اتمشده در و قاضی کتیر در دیو الما شکر شویله کتیرش باقی زمان
 سلطانه هر خبه امر ادر سه اکون عمل اولنه باقی دولت ابدی و سعادت دایم و قیام با هر خبه خداوند
 عبدکمال

CEM SULTAN'IN RODOS'TAKİ AHVALİNE DAİR ALINAN HABERLER VE HABER
ULAŞTIRMAK İÇİN AT GEMİSİNE DUYULAN İHTİYAÇ

Hüseyin isimli görevlinin; Limni adasına geldiğinde Rodos'a gönderdiği iki adamdan birinin, 'Rodos Beyi Porto Mastor'un Cem Sultan'a büyük saygı gösterdiği, onu bir gemiye bindirerek Fransa'ya gittiği söylentisini çıkarttığı, ancak geminin ıssız adalarda gezip durduğu, aralarında yaptıkları plana göre Cem Sultan'ın önce Pulya'ya daha sonra Fransa'ya gideceği' şeklinde bir haber getirdiği, diğer adamının getireceği haberin de bildirileceği, ancak gemi olmadığı için haber göndermekte sıkıntı çekildiği, kesintisiz haber gönderilebilmesi için bir küçük at gemisine ihtiyaç duyulduğuna dair ve Pulya Elçisi ve Balyos ile yaptığı görüşmelerde edindiği bilgi ve izlenimler hakkındaki yazısı.

13 Eylül 1482¹

Ebbeda'llâhü devletühü ve zâde şevketühü

Yüz hâk-sâr-ı ubûdiyyetde koyup devletlü hâk-i pâyüne yüz sürdükden sonra arz-ı bendegî budur ki

Biz kemîne kulunuza emrolunan hizmetle-riçün ma'lûm ola kim; devletlü hâk-i pâyünden cüzâ düşdükte Pulya² İlçisi'yle buluşdum. Anun dilin aradum. Barışmağa gâyet iltizâm gösterdi. Kulun şöyle anladum ki, anun hiç vechile kasdı düşmanlık değildir. Ba'dehû sözinden şöyle anladum ki, Frence Beği³ vardır; kâfirde gâlibâ andan büyük beğ yokdur; anunla ittifâk idüp ve dahı nice kâfir beğleri varmış; ittifâk idüp Venedik⁴ üstine yürümek isterlermiş ve; "Sultânım girü kalan beğlerle barışdurayn." didüğü bu sebebden imiş. Ba'dehû emr-i âli mücebince Bayloz⁵ nâm kâfirle dahı söyleşdüm. Didüm ki; "Niçün fırsat eldeyken Cem'i yanlarına çeküp almazlar? Dostluk itmenün hod vaktidür." didüm. Cevâb virdi ki; "Paşa'yla buluşalım; ne vechile buyurursa yazup bildürelüm. Nice kâbil ise ideler." didi.

Ba'dehû kemîne kulun Limnos cezîresine geldükde Rodos'a iki âdem irsâl itdüm idi. Birisi şöyle haber getürdi: "Rodos Beği Porto Mastor⁶ gâyet ta'zîm itdükden sonra; mübârek Receb'ün âhırna yakına dek anda imiş. Âhır Sultânuma ilçi göndermiş ve am bir gemiye koymuş; 'Frence'ye gitdi.' âvâzesin çıkarmış. Ammâ isüz cezîrelerde yürürmüş. Sultânumdan ilçi varmayınca toğnlup gitmezmiş." diyü haber getürdi ve; "On beş âdemle gemiye girmiş ve Aliyye Beğ-oğh ve nice âdemleriyle

Rodos'dadur. Bile gitmemiş ve tedbirleri buymış; 'Gidükde Frence tarafına gide imiş.' Rodos Beği ile şöyle tedbir itmişler ki; 'Evvel Pulya'ya çıkalar, andan Frence tarafına gideler.' " Ammâ tahkik dahı bundadur. İnşâallâhü'l-Aziz toğrılup gitdükde umarum ki irsâl olunan âdem gele, ne haber virürse girü Âsitâne-i Ulyâ'ya arzoluna.

Ba'dehû ma'lûm ola kim; mezkûr mektûbun üç kerre mefhûmı irsâl olundu. Girü yıl karşıladı, adaya bıraktı. Zîrâ gemimiz yokdurdur ki bir atlu geçüribilevüz. Biz kulunuz gelmezden öndin beş altı ay önürdi, Kedelan⁷ kayıkları gelüp adanun, olan gemilerini alup hayli ziyân itmişler. Şimdiki hâlde Sultânım devletinde kimse gelüp ziyân itmemişdür. Ammâ bize bir kiçirek at gemi gerekdür ki dâyim haber eksük olmaya. Husûsan Hudâvendigâr-ı merhûm bir at gemi dahı göndermiş imiş. Dizdâr ve kâdi; 'Köhnedür.' diyü almamışlar, şöyle kalmış. Bâkî; fermân Sultânıumdur; her nice emriderse ana göre amel oluna.

Bâkî; devlet ebedî ve sa'âdet dâyim ü kâyim bād, bi-hurmeti Muhammed ve âlihi'l-emcād.

Abdüküm ed-dâ'i

Hüseyin

1 Tarih tahminidir. Cem Sultan'ın Rodos'a gittiği 29 Temmuz 1482 (Bkz. Mahmut H. Şakiroğlu, "Cem Sultan", *DİA*, C. 7, 1993, s. 283-284) tarihine göre, belgede geçen hicri 'Receb ayı'na sonu'na karşılık gelen 13 Eylül 1482 tarihi esas alınmıştır.

2 Güney İtalya'da hüküm sürmüş tarihi bir krallık; Napoli Krallığı.

3 VIII. Charles.

4 Bu tarihte, doj/doc (Doce, doxe) denilen başkanlar tarafından yönetilen ve günümüzde İtalya sınırları içerisinde bulunan şehir devleti. Bkz. Maia Pia Pedani, "Venedik", *DİA*, C. 43, 2013, s. 44-47.

5 Balyos: Osmanlı Devleti'nde Frenk ve özellikle Venedik elçisi. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

6 Rodos şövalyelerinin Reisi Pierre d'Aubusson. Bkz. Şakiroğlu, a.g.m.

7 Katalan.

مامور
 نوری اور ویرہم ہولہ و عاکس ہار و مہنور قلمہد و سکر
 خضر بنیہ اعلیٰ بھر کہ فیکر جانینہ و دیکر کوزی تجسس لنگہ
 ہاکا کسندہ کوندر لے کہ پنج زمانہ و اوروہ فیکر صورتہ
 گم و بر لائن وورہ ہونہ حالہ و افعول اولور ہوا لہ اعلام
 لنگہ جانی اولور ہاکا کسندہ حاضر اولویدر امو اولور
 ارسالی اولسونہ مامور ہا لہ صانہ کمرہ مہنور

CEM SULTAN'I TAKİP İÇİN AVRUPA'YA CASUSLAR GÖNDERİLMESİ ÖNERİSİ

Şayet uygun görülürse, Cem Sultan'ı takip edip araştırmak amacıyla Frenk kılığına girip bir müddet orada durmak ve elde ettikleri haberleri bu tarafa bildirmek üzere hazır durumda olan bir iki kişinin Avrupa taraflarına gönderilebileceği hususunda Padişah'a sunulan arz.

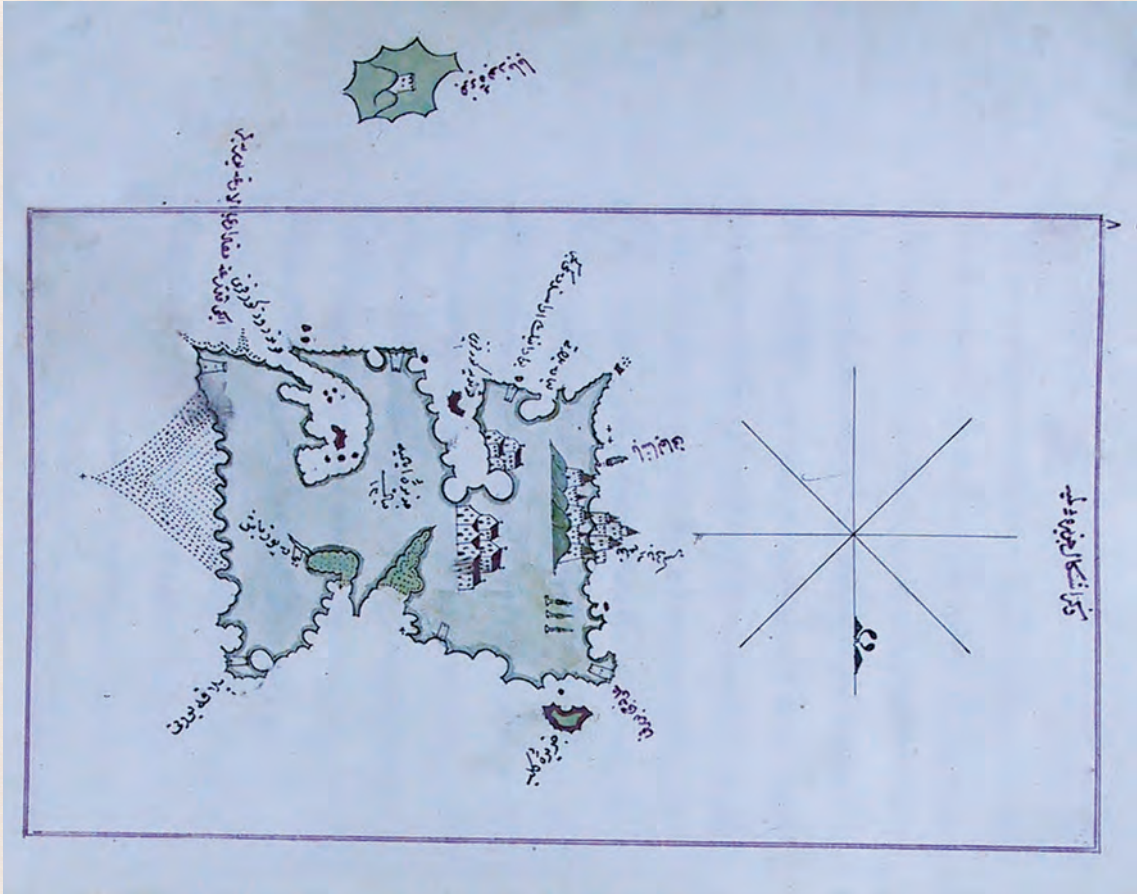
15 Ekim 1482¹

Yüz yire urup devâm-ı devlet du'âsın tâze ve münevver kılmakdan sonra arz-ı bende-i ahkârî budur ki

Frenk cânibine karındaşınızı tecessüs itme-
ğе bir iki kimesne gönderilse ki bir nice zamân
varup Frenk sûretine girüp anda dura; her ne
hâle vâkıf olursa bu cânibe i'lâm itmek câyiz

olursa bir iki kimesne hâzır olupdur; emrolursa
irsâl olunsun.

Bâki; fermân re'y-i sâyibenüze müfevvazdur.

Limni Adası.

Piri Reis, Kitab-ı Bahriye, s. 8, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Coğrafya, 1.

¹ Tarih tahminidir. Cem Sultan'ın Avrupa'ya götürüldüğü 15 Ekim 1482 (Bkz. Şakiroğlu, "Cem Sultan") tarihi esas alınmıştır.

اول دوقسمه واربت اندن كميه كيرت قوته رساويه آدو بر اول ايلنه پروخه اول
پرد، دكرن ياليند، دوقوش كفتش لنه تعاقب دبر صرت قلعه ده ايلنه ايله
بر قاج كون طوغوديت كوز بيلار لا قلعه دكول شهر اچند، ادين

اندن بيه جوق منكور بولك حاكمه، دلفناويه وللايه يقين وغلانوروشن يقين
اول ايله ميل روكه لش اولو بر قلعه كچه كيرك قلعه اما غايت محكم وبيق قلعه لپا
مكور دوقوش خلع بر زمان اول قلعه طوغوديت اندن جوق لپا كچه كيرك حاكمه
دلفناويه يقين بيه اوز بيه بايلش غايت بوجه وصرع بيق قلعه لپا رقه
اولو بر قلعه ايلنه مكور قلعه دلفناويدن بر اولو كور مكور بولك يقين
دوقوش كفتش لپدن واردر مكور قلعه از زمان طوغوديت اندن جوق
مكور و لپا كچه كيرك بيلقه، كموزين وللايه، مون بولديه مكلينه يقين ايله كون
يقوش اولو بر قلعه ايلنه اكرچه دوز بيه، در اما غايت محكم وبيق قلعه
واوچ بيق قلعه لپدن واردر بوقلعه، جوق زمان طوغوديت ديك

اندن بيه جوق قوت و دنا مودا دلو بر بولك ايلنه، بوزغون اولو بوقلعه
اول وللايه ماريقه دراز قچه كيرك كچه كيرك، در اول بيه، بر قلعه وار
بر اين اوز بيه بايلش بيلش قلعه واردر غايت صرعت اول قلعه اول ايلنه
محكم سق ايل طوغوديت مكلانور مكور قلعه دوقوش كفتش لپدن موقله
د قوماذ بر كفتش كدر قتي اولو صوبه وار اول كفتش ايلنه بيلش قوتور
زباد، حاكم واردر مكور خوفنازل قيرليني اول بيه قوتور ايلنه
لوقوش كيرك اول اولمش در غايت طوغوديت و غايت صقور

CEM SULTAN'IN RODOS'TAN SAVOYA DÜKLÜĞÜ VE FRANSA'DA GÖTÜRÜLDÜĞÜ
KALELERE VE BURALARDA NASIL MUHAFAZA EDİLDİĞİNE DAİR ALINAN
HABERLER

Cem Sultan'ı izlemekle görevli birisinin; onun önce Rodos'a geldiğine ve daha sonra Savoya Düklüğü'nün Provence isimli bölgesinde deniz kenarında Rodos keşişlerine ait sarp bir kaleye, oradan da Fransa'daki çeşitli kalelere götürüldüğüne dair ve bu kalelerin özellikleri, kimlere ait oldukları ve Cem Sultan'ın bu kalelerde ne kadar kalıp nasıl gözetim altında tutulduğu hakkındaki yazısı.

1482 - 1483¹

Sûret

Evvel Rodos'a varup andan gemiye girüp Duka de Savoya² adlu bir beğün iline Provençe adlu yirde deniz yalısında Rodos keşişlerine ta'allukdur bir sarp kal'ada iledüp anda birkaç gün turgudup gözeyidiler. Ammâ kal['a]da de-ğül şehir içinde idi.

Andan yine çıkarup mezkûr beğün memleketinde Delfinato'ya³ vilâyete yakın ve Granoboro⁴ şehrine yakın on iki mil Rugeleş⁵ adlu bir kal'aya; gerçi kiçirek kal'a ammâ gâyet muhkem ve büyük kuleleri ile mezkû[r] Rodoş ta'alluk; bir zamân ol kal'ada turgurdup andan çıkarup Françe Beği memleketinde Delfinato'ya yakın bir [e]yin üzerine yapılmış gâyet yüce ve sarp büyük kuleleriyle Raka adlu bir kal'a iledüp mezkûr kal'a Delfinato'dan bir ulu beğündür. Mezkûr Beğ'ün bir karındaşı Rodos keşişleri[n] den vardur. Mezkûr kal'ada az zamân turgurdup

andan çıkarup mezkûr Françe Beği beyliğinde Leyimuzin⁶ vilâyetinde Monpolorye⁷ memleketine yakın iki gün Limonş⁸ adlu bir kal'aya ilet-diler. Egerçi düz yirdedür; ammâ gâyet muhkem ve eyü kal'adur ve üç büyük kuleleri vardur. Bu kal'ada çok zamân turgurdılar. Andan yine çıkarup Kondo de Namur adlu bir beğün ilinde Burgono⁹ adlu bir kal'ada ol vilâyeti Mariyaka dirler. Françe Beği'nün hükmindedür. Ol yirde bir kal'a var, bir eyin üzerine yapılmış biş kule-şi vardur. Gâyet sarp ol kal'anun içinde muhkem haf ile tutup sekleyorlar(?). Mezkûr kal'a Rodoş keşişlerinden Monse de Kondad [nâm] bir keşişündür. Katı ulu soyubdur(?) ve ol keşişün yigirmi bin filoriden ziyâde hâsılı vardur. Mezkûr, Hünkâr'un karındaşını ol yirde tutmak için Rodos Beğ[i'n]den emrolunmuşdur. Gâyet dar dutarlar ve gâyet saklarlar.

1 Tarih tahminidir. Cem Sultan'ın Avrupa'ya götürüldüğü ve çeşitli yerlere nakledilmeye başlandığı 1482 - 1483 (Bkz. Şakiroğlu, "Cem Sultan") yılları esas alınmıştır.

2 Savoya Düklüğü. Bugünkü Fransa ve İtalya arasında hüküm sürmüş tarihi bir düklük.

3 Dauphiné (Fransa).

4 Grenoble (Fransa).

5 Rougelas (Fransa).

6 Limousin (Fransa).

7 Montpoulier (Fransa).

8 Limons (Fransa).

9 Bourgneuf (Fransa).

سَلَامُهُ تَجَنُّ خَيْرٌ لِّمَنْ لُّوْلُوهُ بِنِ قُلُوكِ يَقُوبُ فَرَكَلُ بَابَانِي
 سَاوِيَه طَرِيقِنِ كَم كُنْدُ مَشْرِ لِيَكُ شَمِيهِ فَيَنْدِي كَاوِيَه اِلَه
 يَاوُلُوقِي اِلَه كَم بَارِزِ كَانِ لِيَهِي بَلِشْرِ لَوْلَا لَمَزِ كَم سَاوِيَه
 قِيُوسِنَه قُلُوكِ لِيَهِي كُنْدُ دِيكُوزِ مَحَلَّتِ بِلُونِ شَمِيهِ بَارَاقِ قُلُوكِ
 جَنُوزِ طَرِيقِنِ كَلَمِيهِ قُوقَه دَسَاوِيَه قِيُوسِنَه بِنِ قُلُوكِ اِلَه بُولَسَرِي
 لُومِيَه وَارِ كَم قُوقَه دَسَاوِيَه مَحَلَّتِ خَاصِلِ لُولُوزِ لَمِيَه وَارِ
 لَغَنُوشِ لِيَهِي لُوقِنِ يَهِي دُولُوحُونَكَاكُ اَبَانِي حَظِرَافِنَه
 بَابِ قَالِ تُولُوحُونَا نَكَلَرُ

قُلُوكِ
 يَقُوبُ بَابَانِي

SAVOYA DÜKÜ'NÜN KAPISINDA HİZMET EDEN GÖREVLİ YAKUP PAPAS'IN
GÖNDERDİĞİ HABER

Yakup Papas isimli görevlinin; kendisinin daha önce Savoya'ya gönderilmiş olduğu ve şu anda Savoya Dükü'nün kapısında kulluk ettiği, Dük ile görüşmek için gönderilen Barak Reis'in Ceneviz üzerinden gelip kendisi ile buluştuğu ve Dük ile olan işin neticeleneceği ümidinde olduğuna dair yazısı.

1482 - 1483¹

Sûret

Sultânuma ta'yîn(?) haber, bilmiş olsun: Ben kulun Yakup Frenk Papası. Savoya tarafından kim, göndermiş idün. Şimdi (ümîzdür)² Fidendin kâfiri ile Pavolo kuli ile kim bâzîrgân idi; bilmiş olasız kim (ümîzdür) Savoya kapusına kulluk iderin. Gönderdinüz maslahat. Bugün şimdi Barak³ kulunuz Ceneviz⁴ tarafından geldi. Duka de Savoya kapusunda ben kulunuz

ile buluşdı. Ümîzvâr kim Duka de Savoya (Beği ile) maslahat hâsıl olur ümîzvârdur.

Ağustos ayının on yedi (gününde) dövlütlü Hünkâr'un ayağı taprağına (vâsıl oldu.) Bâkî; fermân dövlütlü Astâne'nündür (Sultânıumdur).

Kulunuz

Yakup Papas

¹Tarih tahminidir. Belge Cem Sultan ile ilgili belgeler arasında yer aldığından, Cem Sultan'ın Avrupa'ya götürüldüğü ve çeşitli yerlere nakledilmeye başlandığı 1482 - 1483 (Bkz. Şakiroğlu, "Cem Sultan") yılları esas alınmıştır.

² Bu belgedeki, parantez içine alınmış kelimeler, belgenin orijinalindeki önce boş bırakılmış olan yerlere, sonradan kurşun kalem izlenimi veren başka bir kalemle yazılmış kelimelerdir.

³ Barak Reis. Bkz. Şakiroğlu, "Cem Sultan". Bu isim bazı eserlerde Burak şeklinde de ifade edilmektedir. Ancak belgenin orijinal metninde hareke ve vokal konularak Barak şeklinde yazılıdır.

⁴ Genova (İtalya).

درگاه چلدریه و بارگاه ، اعلایه لایزاله عالی عرض بنده به هر یک که آید من کمال رستد
 النافه و بلایه حالو کینه کور بنباردی نه در عالی انصاف باین درگاه چلدریه بلایه
 جو احوال و لذت غریبه که حالیا امر شونده احتمال احوال مکتور و بلایه بری را از انکام خود
 دلق قاضی و نذر دلق قاضی مکتور مقدار و کیلای نقد در نذر نه کوی بی تو جوی انفسار
 اولدق کینه کوی باین بار جایه لایخی کوی بی تو انا مکتور نه لایخی لایخی کوی بی تو انا مکتور
 لای و لول و لول کوی لایخی لایخی لول و لول کوی لایخی لول و لول کوی لایخی لول و لول کوی
 و لای و لول کوی لایخی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 حراملق لور ریش لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 چلیه نام لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 یرا ، بکومز لور و لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 و مسینه نام قلم و لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 و و بجه نام کاز و لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 و نکور مسینه نام قلم و لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 بهیچ ولایا کینل حالیه باور اصلح قلم و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 کوزوب شدری حراملق باشیخ لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 حراملق لور کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 علما لول و لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 اولشوه جو بیور لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 اموال و لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 لول و لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی
 لول و لول کوی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی لایخی لای و لول کوی

KEMAL REİS'İN GETİRDİĞİ DİLLER VE BUNLARIN VERDİKLERİ HABERLER HAKKINDA BİLGİ ARZ EDİLMESİ

Kemal Reis'ten alınan dillerin kimler oldukları ve verdikleri haberler hakkında Dergâh-ı Muallâ'ya bilgi arz etmesi emrolunan İskender isimli görevlinin; bu dillerin Rada Kastila'dan Randa, Sicilya adasından Nino, Lijo Konbani, Vicenco, Cavani ve Mayorka'dan Kilm(?) Palomir isimli haramiler oldukları, memleketleri ve tedarik edebilecekleri gemi miktarı hakkında bilgiler verdikleri ve kendi memleketlerinde toplam on iki binden fazla Müslüman tutsak bulunduğunu söyledikleri hususunda ve muhafaza için kendisine verilen bu esirlere yapılacak uygulama ile ilgili olarak emir beklediğine dair arzı.

22 Haziran 1487¹

Dergâh-ı Mu'allâ'ya ve Bârgâh-ı A'lâ'ya lâ-zâlet âliyen arz-ı ben-deği budur ki

"El-hâletü hâzihî Kemâl Reîs'den² ahnan diller³ ne hâllü kimesnelerdür ve ahbârları nedür; ale't-tafsil yazup Dergâh-ı Mu'allâ'ma bildüresin." diyü emrolunduğı sebebden hâliyâ emr-i şerîfe imtisâl idüp: Mezkûr dillerün biri Randa nâm kâfirdür. Rada Kastila'dandur. "Rada Kastila'nun mîkdârı ve gemileri ne mîkdârdur? Neye gücü yiter?" diyü istifsâr olundukda kendünün yigirmi pâre barçaya⁴ ancak gücü yiter ammâ memleketinden cem' iderse sekiz yüz pâre irilü uvaklu gemi ancak cem' olur. Kendü dahı istimâ' olunduğı gibi ziyâde mîkdârlı değildir.

Ve biri dahı mezbûr Çiçilya⁵ adasından Pallerine nâm Kal'a'dandur. Nino dimekle ma'rûf kâfirdür. Bir barça ile harâmilik ider re'is idi. Harâmilik iderken dutulup bu dahı ol vilâyetün hâlini onat bilür. "Çiçilya nâm ada beğünüz olduğı yire yakındurur?" dinildükde; "Çiçilya'dan İstanbul ne mîkdâr yir ise beğümüz oturduğı yirün ırakluğı dahı ol mîkdâr yirdür." diyü eyidür.

Ve mezbûr adadan ve Mesina⁶ nâm Kal'a'dan dahı Lijo Konbani bir beğcügez oğlıdur. Harâmilik iderken ele girdi. Ve Vicenco nâm kâfir

dahı mezkûrla bile ele girdi. Mezkûrlar dahı barça ile harâmilik iderlerdi.

Ve mezkûr Mesina nâm Kal'a'dan Cavani nâm kayığ re'isi kayığla harâmilik iderken ele girdi. Cemi' vilâyetlerinün hâlini bilür. Asılda Filomar-oğlı ile on sekiz yıl deryâ yüzün gezüp şimdi harâmilığa başkaca eşmiş idi; ele girdi.

Ve Mayorka⁷ nâm memleketden Kilm(?) Palomir harâmilik iderken ele girdi.

Bu mezkûrlar; "Oldukları adalarda dutsak vâkı' olan Müslimân on iki bin neferden ziyâdedür." diyü eyidürler. Mezkûrün diller için; "Katunda hıfzolunsun." diyü buyurıldı idi. Bunlar nihâyet ne zamâna değin duralar? Helâk olunmaları mı emrolunur yohsa satılurlar mı? Mezkûrlarun hakkında her ne vechile emrolunursa ümîzdür ki emroluna ki ana göre mezkûrlarun kaydı görüle.

Bâki; fermân Dergâh-ı Mu'allâ'nundur.

Bende el-fakîr

İskender

¹ Tarih tahminidir.

² Endülüs Müslümanlarına yardım için Osmanlı Devleti hizmetine çağrılan II. Bayezid döneminin Türk denizcisi. Bkz. İdris Bostan, "Kemal Reis", *DİA*, C. 25, 2002, s. 226-227.

³ Dil: Sorguya çekilmek için yakalanan tutsak / Durumunu öğrenmek için düşmandan ele geçirilen tutsak. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

⁴ Barça: Yelkenle yürüyen kalyon cinsinden savaş gemisi. Bkz. Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lügahı*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1986, s. 34.

⁵ Sicilya adası (İtalya).

⁶ Messina (İtalya).

⁷ Mallorca (İspanya).

اللَّهُ تَعَالَى دَوْلَتِ سُلْطَانِكَ عُمَرِي دَوْلَتِي زِيَادَه اَلَيْسُو
 قَرْنِجَادَن بَش پاره كوكه يله كوكب چوپنه وگوا دلو رحصاره چندي كيم
 رعيه بر كوكب يولدر پايه خبر اولدي كيم كلدي ديوي پايه داخي اوغلي وحيه
 زيم خلقي قوشو كنددي اما پايه طايفه سنك كسه قوشو ورمدي
 هان قوزي نارد بالو قوشو ورمدي كيم قوشو قوزي ناري در اما رعيه
 كوكب يله كرمدي رعيه كوكب كرمدي قوشو قوشو قوشو قوشو
 جهور محلسه اوغراي قوشو قوشو قوشو قوشو قوشو قوشو
 سنك جهور كيم سنك كوكب سنك رعيه طغري پايه نوك سرائيه
 كند اول كوكب پايه اوج كشي قوزي ناري ايلدي بري مغلوشو
 وري انوكيله يله كن بر قرار وري پايه نوك قوشو قوشو قوشو
 پايه بولوشو سرائيه كرمدي سرائيه بر كوشينه قوشو قوشو
 اما كند اولدي حجره نوك آد نه قشاري ده بوشو قوشو قوشو
 برنج كند مكن پايه رعيه كيد رعيه ديوب اروت اذلو
 برحصاره كند سسه كركدي كندويه ديد كند رعيه قوشو
 ديوب راني اولدي پايه داخي بسقويده قوشو قوشو قوشو
 اكي يور يايه قوشو اذنه يكي قوشو وون آلت نيك فلوري يله
 وطيقه كنددي سكر يكي يكي اولان يايه جرح اولو و سكر يكي
 كندونك يسي خريجه وري يله بوند كند و كعم يولي
 بيان ايدر اولويادان راغوزا وگو كچانو سلمونا
 نيكفوج پلنباره روما كلكو كعم يول روما منورو
 شندو يعلين عقولا چليا نوو نور نوو قوشو
 راغوزا هسك

CEM SULTAN'IN ROMA'YA GELİŞİ, KARŞILANIŞI VE İKAMETİ HAKKINDA ALINAN HABERLER

Cem Sultan'ı izlemekle görevli birisinin; onun Fransa'dan beş parça gemi ile Roma'ya bir günlük mesafede bulunan Civita Vecchia hisarına çıktığı, Papa'nın oğlunu ve bütün Roma halkını Cem Sultan'ı karşılamaya gönderdiği, karşılamada Fransa Kardinali De Balu'dan başka hiçbir papazın bulunmadığı, De Balu'nun da şehre onunla birlikte girmediği, Cem Sultan'ın Papa'nın San Pietro'daki sarayına gelip Papa ile görüştüğü, Papa'nın birkaç gün sonra onu başka bir hisara göndermek istediği fakat Cem Sultan'ın bu teklifi kabul etmeyip Roma'da kalmak istediğine dair ve kendisinin Roma'ya giderken ve dönerken takip ettiği güzergâh hakkındaki yazısı.

4 Mart 1489¹

Allâhü Te'âlâ devletlü Sultânumun ömrünü, devletini ziyâde eylesün.

Ferença'dan biş pâre göğeyile² gelüp Çivita Veko³ adlu bir hısâra çıkdı kim Rim'e⁴ bir günlük yoldur. Papa'ya⁵ haber oldu kim 'Geldi.' deyü, Papa dahı oğlunu ve cemi' Rim halkını karşı göndürdi. Ammâ papaz tâyifesinden kimse karşı varmadı. Hemân Kardinar De Balu⁶ karşı vardı kim Ferença Kardinarı'dur; ammâ Rim'e gelüp bile girmedi. Rim'e gelüp girdüğü kapu karaye bakarak kapudan girdi. Cuhudlar Mahallesi'ne uğradı. Kampo de Fiyor'un⁷ ortasından geçdi. Kastel de Sentencelo'nun⁸ köprisinden geçüp Senpetro'ya⁹ toğrı Papa'nun sarâyına gitti. Ol gün Papa üç kişiyi kardinar eyledi: Biri Megalo Mastori¹⁰ ve biri anunile bile gelen bir firar¹¹ ve biri Papa'nun kız karındaşı oğludur. Papa'ya buluşup sarâyı girdiler. Sarâyın bir öşesinde kondurdılar. Ammâ kendü olduğu

hücrenün adına Kamara de Postoliko dirler. Birkaç¹¹ günden sonra Papa; "Rim'den gidereyim." deyüp Oruvet¹² adlu bir hısâra göndürse gerekdi. Kendüye didiler. Kendü; "Rim'den ıkma-zam." deyüp râzî olmadı. Papa dahı Biskopo de Kozniçiya adlu bir keşişine iki yüz yaya koşup üzerine bekçi kodı. On altı bin filori yılda vazife gösterdi. Sekiz bini bekçi olan yayaya harc ola ve sekiz bini kendünün yemesi harcına virile.

Bundan getdüğüm yolu beyân ider: Avloniya'dan¹³ Raguzaveko¹⁴, Lençano¹⁵, Selmona¹⁶, Tel-yekoc¹⁷, Polonbara¹⁸, Roma.

Geldüğüm yol: Roma, Montorotondo¹⁹, Liçeles Akula²⁰, Çulyanov²¹, Porto de Fermo²², Ra-guza²³, Hersek.

1 Tarih tahminidir. Cem Sultan'ın Roma'ya geldiği 4 Mart 1489 (Bkz. Şakiroğlu, "Cem Sultan") tarihi esas alınmıştır.

2 Göğ: Altı mavna, üstü kalyon olan ve yirmi altı çift kürekle çekilen eski bir harp gemisi. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

3 Civita Vecchia (İtalya).

4 Roma (İtalya).

5 VIII. Innocent.

6 Cardinal Jean Balue.

7 Campo de Fiori (Roma, İtalya).

8 Castel Sant'Angelo (Roma, İtalya).

9 San Pietro (Roma, İtalya).

10 Rodos şövalyelerinin Reisi Pierre d'Aubusson.

11 frère (Fr.): birader.

12 Orvieto (İtalya).

13 Avlonya / Vlore (Arnavutluk).

14 Ragusavecchia / Cavtat (Hırvatistan).

15 Lanciano (İtalya).

16 Sulmona (İtalya).

17 Tagliacozzo (İtalya).

18 Palombara (İtalya).

19 Monterotondo (İtalya).

20 L'Aquila (İtalya).

21 Giulianova (İtalya).

22 Porto San Giorgio Fermo (İtalya).

23 Ragusa / Dubrovnik (Hırvatistan).

Cem Sultan'ın Rodos'a Gelişi.

Münevver Okur Meriç, *Sultan Cem*, Ankara, 2006, s. 123. (Didier Delhoume'nin *le Turc et le Chevalier* adlı kitabından naklen.)

Hospitalier'in Gemisinde Cem Sultan'ın İlk Yemeği.

Münevver Okur Meriç, *Sultan Cem*, Ankara, 2006, s. 121. (Didier Delhoume'nin *le Turc et le Chevalier* adlı kitabından naklen.)

و رکاب معلوب و بارگاه اعلیٰ عنین بوجہ کمالہ ہم دریا اختیارندہ استفسار عمل و فرج
 و مبلطف و جنہ و زکات و اتفاقا بریکوب بولیہ قرالیہ عدوت بغلیوب طرف لولین و جانبدہ و فرج
 بابا و فلوین بیک و بولیہ الی الہ براید و ب طرف لولین کہ طرفه عکرن عیلم و ملحق و فرج
 بکندن و ندیک بکار لولین کلوب نیز ارایہ کیسک ببولیہ قرالیہ و دروہ حقلسم صوبہ و ندیک بکار و فرج
 نیز و لکوز کم ارکونف عدوت لولین قارو کلوب لکون غلابه وارن و ندیک و فرج
 و فرج راسن کلیم لکون عکرا و ارکونف طلب لید و کونف طلب لیکن و فرج لولین کلیم و فرج
 لید و زجو جواب و دیوب و لولین لولین کافینا بکار و بولین و فرج عدوت لولین کلیم
 رضا لولین و دیوب و فرج مسلمانان لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بیک بابا لولین کلیم و بولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 و سلق لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بیک عکرا لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 یقون عکرا لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بوجہ عدوت لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 سلطنت نباندہ اجازت لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بکندن و فرج لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بابا لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 کلوب مضمونہ فکر اولدن اختیارا موافق تصدیق لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 معدلت نباکر معلوم اولدن بسقوبون مکتوب استفسار لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 قونلغ کلوب و انان نوع صدقت رسمی تقدیر لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 اولدن بکار و لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 ماوقعه بود کہ حقیقت لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بکندن و فرج لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم
 بکندن و فرج لولین کلیم و لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم و فرج لولین کلیم

AVRUPA KRALLIKLARI VE PAPALIĞIN BİRBİRLERİYLE KURDUKLARI İTTİFAKLAR VE MÜCADELELERİ HAKKINDA ALINAN HABERLER

Mustafa isimli görevlinin; Fransa, Milano ve Ceneviz beyleri ile Pulya Kralı, Floransa Beyi ve Papalık'ın iki ayrı ittifak oluşturdıkları ve birbirleriyle mücadele hâlinde oldukları, Fransa'nın Venedik'ten tarafsız kalmasını istediği, Hristiyan beylerinin bunların birbirlerine düşmanlık etmelerine razı olmadıkları, Mağrib Müslümanları ile savaşmış Granada'yı alan İspanya Beyi'nin şu anda Papa'nın Pulya Kralı ile dostluk ettiğini duyunca Papa tarafında yer alıp Fransa'ya düşman olduğu, Fransa Beyi Pulya'ya saldırdığı takdirde onun da Fransa'ya girip yakıp yıkacağı, Fransa Beyi'nin Rodos Beyi tarafından tahrik edildiğinde hiçbir şüphe bulunmadığı, Papa'nın Macaristan Kralı ile müttefik olduğu haberinin asılsız olduğu, Papa ile dostluk görüşmesi yapmak için bu taraftan adam gönderilmesine izin istenmesi hususunda makamca bilinen Piskopos'a mektup ve adam yollandığı, daha önce gizli bir çok adam gönderildiği, bunlar döndüklerinde getirecekleri haberlerin de ayrıntılı olarak yüce devlet makamına sunulacaklarına dair arzı.

2 Ocak 1492¹

Dergâh-ı Mu'allâ'ya ve Bârgâh-ı A'lâ'ya arz-ı benedî budur ki

El-hâletü hâzihi deryâ ahbârından istifsâr emrolunursa; Frence ve Milano² ve Ceneviz beğleri ittifakla biriküp Pulya Kralı'yla³ adâvet bağlayup bir taraf olup berü cânibden dahı Papa ve Flordin⁴ Beği⁵ ve Pulya Kralı el bir idüp bir taraf olup iki tarafda askerleri cem' olmaktadır. Ve Frence Beği'nden Venedik beğlerine ilçi gelüp; "Siz araya girmen; biz Pulya Kralı'yla varup haklaşalum." deyüp Venedik beğleri dahı; "Biz revâ görmezüz kim aranızda adâvet olup kanlar dökülüp el gün harâba vara, dutduğunuz iş dahı râst gelmeye. Eger hakkınız varsa lütufla taleb idün, unfla taleb itmen. Biz dahı eylükle size muâvenet idevüz." diyü cevâb virüp ve ol etrâfda olan kâfiristân beğleri, bunlar birbirine adâvet itdüklerine rızâları olmayup ve dahı Mağrib⁶ Müslimânları

ile ceng idüp Granada⁷ nâm şehirlerin fethidüp alan İspanya Beği, Papa⁸ ile dost olup Papa'nın Pulya Kralı'yla dostluk itdüğünü istimâ' idicek Papa'ya mütâba'at idüpdostluk üzre Frence Beği'ne⁹ adü olup askerin cem' idüp müretteb ü müheyyâ olup muntazırdurur. Hemân kim Frence Beği askeriyle Pulya Kralı üzerine yürüyüp azîmet ide, mezkûr dahı akabince varup Frence Beği'nün vilâyetini yakup yıkup gâret itmek kasındadır. Ol ecilden yırlı yirinde askerleriyle mukarrerdürürler. Perâkende olurlarsa bu cihetden olurlar.

Ve istimâ' olundu ki; "Mantovan¹⁰ Beği niyyet itmiş ki, bendeye âdem gönderüp meşveret eyleye. Hazret-i Saltanat-penâh'dan icâzet emrolunması taleb idüp Frence askeriyle buluşup hasmâne ceng eyleye." Ammâ Frence Beği'nün hareketi Rodos Beği tahrîkiyle olduğuna nev'-i şübhe olunmaya. Muhakkak ilmümüz yitişmişdür.

1 Tarih tahminidir. Belgede geçen 'Granada nâm şehirlerin fethidüp' ifadesine istinaden Gırnata'nın Müslümanların elinden çıktığı 2 Ocak 1492 (Bkz. Mehmet Özdemir, "Gırnata", *DİA*, C. 14, 1996, s. 51-57) tarihi esas alınmıştır.

2 Milano (İtalya).

3 I. Ferdinand.

4 Floransa (İtalya).

5 Lorenzo de Medici.

6 İslam tarihinde Doğu İslam dünyasının (Meşrık) sınırı kabul edilen Mısır'dan Atlantik Okyanusu'na kadar uzanan ve günümüzde Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Moritanya devletlerinin bulunduğu bölge. Bazı kaynaklara göre Mısır'ın

batısında yer almasından dolayı Endülüs de Mağrib coğrafyasına dahil edilmektedir. Bkz. İbrahim Harekât, "Mağrib", *DİA*, C. 27, 2003, s. 314-318.

7 Granada (İspanya). Ayrıca bkz. Dipnot 1.

8 VIII. Innocent.

9 VIII. Charles.

10 Mantova (İtalya).

Ve avâm ortasında; "Papa, Üngürüs¹ Kralı² mütteliklerdür." diyü bir kâzib haber naklolunurdu. Fi'l-hakika ma'lûmumuz oldu ki gayr-i vâkı' olup berü cânibe kat'â hareketleri ve adâvetleri yokdur. Ve bu husûsda Çavuş Kâsım bendenüzden bu fakîre mektûb gelüp mazmûnı zikrolan ahbârâta muvâfık tasdik itdi. Nev'-i şübhe kalmadı.

Ve bundan gayri Dergâh-ı Ma'dalet-penâh'un ma'lûmı olan Piskopoz'a mektûbla müstekıl bir âdem gönderdük kim; "Papa'ya varup; 'bendenüzün konuşluğa gelüp ve anlara nev'-i sadakat resmin takdîme irişdürmeğiçün bir yarar

âdemimüz varmasına' meşveret idüp icâzet taleb idüp girü i'lâm eyleye." diyü.

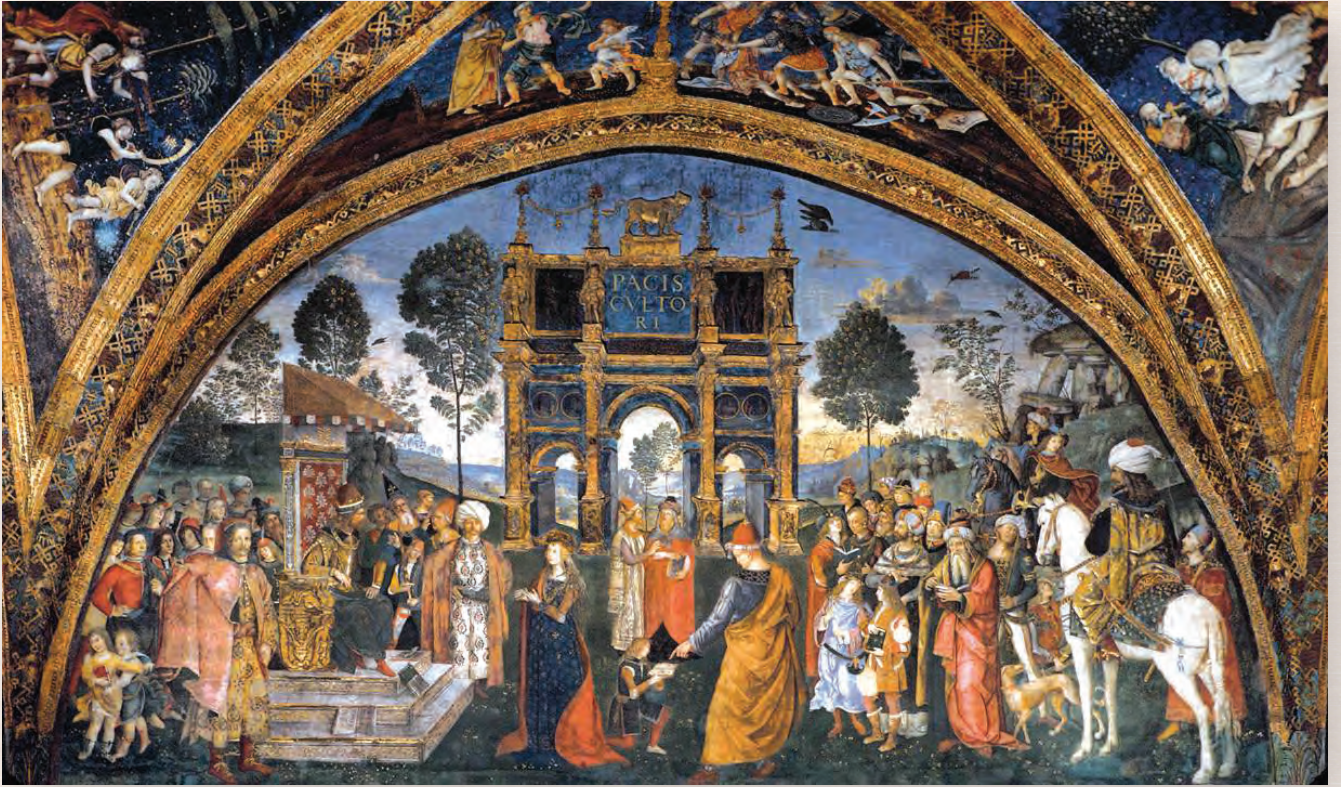
Ve bundan akdem mahfî bir nice âdemler dahı irsâl olundılar. Mu'âvedet itdükleri gibi vâkıf olduğumuz ahbârât bi't-tafsîl Âsitâne-i Devlet'e arzoluna.

Ma-vaka'a budur ki hakikati üzre Âsitâne-i Sa'âdet-penâh'a arzolundu. Bâkî; fermân Dergâh-ı Mu'allâ'nundur.

Bende-i el-fakîr

Mustafâ

el-hakîr

Vatikan'da Borgia dairesinde bulunan ve Cem Sultan'ın Papa ile görüşmesini tasvir eden

"La disputa di Santa Caterina" isimli tablo.

Semavi Eyice, "Sultan Cem'in Portreleri Hakkında", *TTK Belleten*, XXXVII/145, 1973, resim IX.

1 Üngürüs /Engürüs: Osmanlı'nın Macarlara verdiği isim.
Bkz. *Tarih Terimleri Sözlüğü* (İnternet), TDK.

2 II. Vladislav.

Rodos Adası.

Piri Reis, Kitab-ı Bahriye, s. 42, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, Coğrafya, 1.

TS. MA. e, 753/49

FRANSA BEYİ'NİN PİYEMONTE'DE MİLANO BEYİ'NE KARŞI UĞRADIĞI HEZİMETE DAİR ALINAN HABERLER VE CEM SULTAN'IN NAAŞININ GETİRTİLMESİ

İskender isimli görevlinin; Milano Beyi'nin Papa, Venedik ve Floransa beylerinin yardımlarıyla Fransa Beyi'ni Piyemonte'de yapılan ve her iki taraftan çok sayıda askerin kırıldığı savaşta hezimete uğrattığı, Fransa Beyi'nin çok az miktarda adamıyla kurtulduğu, kendi memleketi tarafına bile gidemeyip başka bir tarafa kaçtığı, galip gelen ordunun Draç ve Ülgün kalelerinden askerle takviye edilip Fransa Beyi'nin Anabolu'daki beyinin üzerine gitmesinin planlandığı hakkında Fransa Beyi'nin ordusunda bulunan adamının getirdiği haberlere ve getirtilmesinde gecikilen Cem Sultan'ın naaşının, ileride zorluk çekilmemesi için şartların elverişli olduğu şu dönemde getirtilmesinin yerinde olacağına dair arzı.

1495¹

*Yüz yire koyup ol Südde-i Sâmî'nün gubâr-ı tayyibesin çeşm-i ümîze iktihâl itdükden sonra
arz-ı bende-i fakîr budur ki*

El-hâletü hâzihî Frenca Beği'nün² cem'iyetinde olan âdemlerümüzden bir âdemümüz gelüp şöyle haber getürdi ki; "Milan Beği leşkerin cem' idüp ve Pap[a] ve Venedik beğleri ve Filorence³ Beği mezkûr Milan'a yardım virüp Milan memleketinin berü tarafında Piyamonde⁴ nâm yirde mezkûr Frenca Beği ile buluşup muhkem ceng idüp nihâyetsüz iki taraftan âdemleri ve beğleri kınılup âh-rul'-emr Frenca Beği sınıp leşkeri gereği gibi kınılup kılıçdan geçürildi. Kendüsi sehel âdem ile kurtulup memleketi tarafına kaçamayup gayri tarafa kaçdı. Kurtulacağın dahı Allâh bilür. Eyle olsa mezkûr sıyan çeri Pulya memleketine geldi. Duka⁵ aralannda biledür. Şimdiki hâlde mezkûr Duka⁶ berü tarafda vâkı' olan Venedik kal'alarından Draç⁷ ve Ülgün⁸ nâm kal'alara ulûfeci çağırmağın iki pâre kadirga⁹ gönderüp el-ân ulûfeci çağırıyorurlar.

Şol kasd için ki; Frenca Beği'nün Anabol'da¹⁰ bir ulu beği kalmış idi; üzerine varup ceng ide." diyü.

Ba'dehü; merhûm Cem Sultân tâbe serâhü ve cu'le'l-cennetü merkadühünun¹¹ cesedi eğlenildi, berüye çıkartmağa mukayyed olunmadı. Şimdiki vakıtlarda berüye çıkartmağ be-gâyet âsândur. Şöyle ki; bu esnâlarda mukayyed olunmazsa sonra çıkartmağ âsân olmaz. Şöyle ki; bir bölükbaşıyla on nefer âdem gönderilse çıkarılurdu. Allâh fırsat virmiş iken çıkarmak evlâ vü yeğrek gibi değil midür ola?

Bâki; bu bâbda Sultânüm hazretlerine ne demek muhtâcdur. Fermân Sultânüm hazretlerinündür.

Bende el-fakîr
İskender

1 Tarih tahminidir. Avrupa'da yaşanan İtalyan Savaşları'nın bir aşaması olan Fransa Kralı VIII. Charles'ın İtalyan Şehir Devletlerine karşı Temmuz 1495'te kaybettiği savaşın tarihi esas alınmıştır.

2 VIII. Charles.

3 Florence (İtalya).

4 Piemonte (İtalya).

5 Metinde 'Zuka' şeklinde geçmektedir.

6 Metinde 'Zuka' şeklinde geçmektedir.

7 Durrës (Arnavutluk).

8 Ulcinj (Karadağ).

9 Osmanlı donanmasında çektiği neviden olan gemilerin en büyüğü. Bkz. Sertoğlu, a.g.e., s. 167.

10 Napoli (İtalya). Bkz. Şakiroğlu "Napoli", *DİA*, C. 32, 2006, s. 383.

11 Metinde 'merkablühü' şeklinde geçmektedir.

سو

فَلْيَه سَجَانِي بِي مَوْفِي شَاه قَوْلِيَت جَاوُس پُورَاخْد نَامَت اَلِي اَوَارَت بِيَا مَدْرَكْدَر
 اُولَنُوز و شَاه قُولِي اَنطَالِيَه قُرْبَنده بِالَكُونَام قُرْبَه نَت يَانْدَه بِرَمَادَه اُولَدِي مَوْفِي
 دِي اُول قُرْبَه دِه اَدِي و سَن اُولد اَبَكَن شَاه قَوْلِيَت يَادَر اَدَه مِي سِي لُكُو اَدِي دِي بِيَا
 صَفَر و بِي اِمَام اَوْغَلِي نَام كَسَن كُور و سَن شَاه قَوْلِيَت يَانْدَه نَه و قَت لِيَت دِي سَوَال
 اُولِي بِيَا يَت صَفَر اَنْدَه كُور دِي كَسَن كُور دِي سَوَال اُولِي بِيَا دُرَت كَسَن كُور دِي
 هَر مَوْز نِي كُور سَر كَاغِد و بَرِي اُول كَسَن كُور اَدَرِي مَدْر دِي بِيَا بَرِي صَفَر و بَرِي
 اِمَام اَوْغَلِي و بَرِي تَا جَد اَلدين و بَرِي دِي مَدْر پُورَاخْد و بُولُورِيَه و رَدِي لُورِي
 دِي بِيَا صَفَر سِير و ز و رَدِي و اِمَام اَوْغَلِي سَلَانِيَه و رَدِي و تَا جَد اَلدين دَعَر
 بِيَا سَنَه و رَدِي مَدْر پُورَاخْد فُلِيَه دِه عَارَت حَلَه سَنده قُرْمَجِيَب نَام خَلِيَفَه كَاغِد
 و بَرِي مَدْر كُور قُرْمَجِيَب عَارَت مَدْر كُور دِه سَعَد دُر و صُوفِيَه دِه تَا جَد اَلدين و سَجَانِي
 و شَيْخ بِيَا مَدْر كُور اِمَام مُحِي اَلدين خَلِيَفَه لَر كَاغِد و بَرِي دِه و دُو بِيَا اَرَجَانِي
 خَلِيَفَه كَاغِد و بَرِي دِه و اَسْبَاب مَدْر و بَعْض كَاغِد لَر اَرَجَانِي خَلِيَفَه اَمَات قُور
 و دُو بِيَا تَا حِيَه سَنده رَسُولِي نَام قُرْبَه دِه اَلَاي بِيَا يُونُف بِن مُحمَّد و اَدَه مِي مُحمَّد نَام
 خَلِيَفَه لَر كَاغِد لَر و بَرِي دِه و بَاتَه جَت نَام قُرْبَه دِه تِيَا دَارِي اَلِيَا س خَلِيَفَه
 كَاغِد و بَرِي دِه و بَرِي نَام قُرْبَه نَت اِمَام مُحِي اَلدين نَام خَلِيَفَه كَاغِد و بَرِي دِه

ŞAHKULU'NUN FİLİBE'DEKİ CASUSUNUN VERDİĞİ BİLGİLER

Şahkulu'nun Filibe'deki casusu Pir Ahmed'in Filibe Sancakbeyi Sufi'ye; Şahkulu'nun Antalya yakınlarında Yalın köyü civarında bir mağarada bulunduğu, dört adamını her birine yirmişer kâğıt vererek Rumeli'de Selanik, Siroz, Zağra Yenicesi ve Filibe bölgelerine gönderdiği ve kâğıtların buralardaki halifelere verildiğine dair ikrarda bulunduğu hakkında yazı.

1511¹

*Filibe² Sancağı Beği Sûfî[ye] Şâhkulî'nun³ câsûsı Pîr Ahmed nâmun
itdüğü ikrârın beyâmdur ki zikrohnur.*

Ve; "Şâhkuh Antâliyye kurbinde Yahnlı nâm karyenün yanında bir mağarada olurdu ve mevlûdî dahı ol karyede idi." Ve; "Sen onda iken Şâhkuh'nun yarar âdemisi kimler idi?" diyicek:

– "Biri Safer ve biri İmâmoğh nâm kimesnelerdür."

Ve; "Sen Şâhkuh'nun yanından ne vakıt gittün?" diyü sü'âl olıcak:

– "Geçen yılun Safer ayında gittüm."

"Kaç kişiyidünüz?" diyü sü'âl olıcak:

– "Dört kişiyidük." didi. "Her birimize yigirmişer kâğıd virdi."

"Ol kimesnelerin adları nedir?" diyicek:

– "Biri Safer ve biri İmâmoğh ve biri Tâceddîn ve biri dahı mezkûr Pîr Ahmed."

Ve; "Bunlar nireye vardılar?" diyü diyicek:

– "Safer Siroz'a⁴ vardı ve İmâmoğh Selanik'e⁵ vardı ve Tâceddîn Zağra Yenicesi'ne⁶ vardı ve mezkûr Pîr Ahmed Filibe'de İmâret Mahallesi'nde Kara Habib nâm halîfeye kâğıd virdüm. Mezkûr Kara Habib İmâret-i mezkûrda hem müsta'iddür ve Sofya'da⁷ Tâceddîn ve Şücâ' ve Şeyh Çelebî ve mezkûrun İmâmı Muhyeddîn halîfelere kâğıdlar virdüm ve Dubniçe'de⁸ Ercanlı Halîfe'ye kâğıd virdüm ve esbâbum ve ba'zı kâğıdlarum Ercanlı Halîfe'de emânet kodum ve Dubniçe nâhyesinde Resûlli nâm karyede Alaybeği Yûsuf bin Muhammed ve Edhemî Muhammed nâm halîfelere kâğıdlar virdüm ve Yanacıuk nâm karyede tîmâr eri İlyâs Halîfe'ye kâğıd virdüm ve Piretli nâm karyenün İmâmı Muhyeddîn nâm halîfeye kâğıd virdüm."

1 Tarih tahminidir. Antalya bölgesinde büyük bir isyan çıkaran Türkmen babası Şahkulu Baba Tekeli'nin ölüm tarihi olan 1511 tarihi (Bkz. Feridun Emecen, "Şahkulu Baba Tekeli", *DİA*, C. 38, 2010, s. 284-286.) esas alınmıştır.

2 Plovdiv (Bulgaristan).

3 Bkz. dipnot 1.

4 Serez, Serres (Yunanistan).

5 Thessaloniki (Yunanistan).

6 Nova Zagora (Bulgaristan).

7 Sofia (Bulgaristan).

8 Dupnica (Bulgaristan).

[illegible]

FİLİBELİ NİKOLA İSİMLİ HABER ELEMANININ, HAKKINDAKİ YALAN HABER,
ÇİFT TARAFLI CASUSLUK VE SİHİR İDDİALARINDAN DOLAYI SİYASET EDİLEREK
CEZALANDIRILMASI TALEBİ

Mustafa isimli görevlinin; yedi sekiz yıldır deryadan haber getirme hizmetinde istihdam edilen, yalan ve uydurma haberler getirdiği öteden beri defalarca dile getirilen, deryadan diye getirdiği mektuplar İstanbul'da yazılmış olan Filibeli Nikola isimli casusu, kendisini ziyarete geldiğinde, yüzüne karşı, 'bu zamana kadar hiçbir doğru haber getirmediğini ve çift taraflı casusluk yaptığını' söyledikten sonra kapıcı gözetimine verdiği, kapıcının da onun gözetim altında tutulacağı evin sahibine şapkasını çıkarıp verirken 'içindekini yakmasını' söylediğini duyması üzerine şapkayı alıp içinden çıkan yazılı kâğıtları kendisine getirdiği, kâğıtlarda Sultan Bayezid ve diğer üst düzey kişilerin isimlerinin geçtiği sihir benzeri şeyler yazılı olduğu, bunların sihir işinden anlayan Hristiyanlara gösterilip onların söyleyeceği şekilde yakılarak veya suda ezilerek imha edilmesi ve bu kişinin de siyaset edilerek cezalandırılması gerektiğine dair arzı.

24 Nisan 1512¹

Hazret-i izzet-me'âb-ı kâm-yâb

Evrâd-ı da'avât-ı sâlihât-ı nâ-ma'dûd ve emdâd-ı tahıyyât-ı sâfiyât-ı nâ-mahdûd
-ki mahz-ı ihlâs ve ayn-ı ihtisâsdan fâyızu lâyh şüd- müthafu mühdâ kılndukdan sonra;
ma'rûz-ı zamîr-i münîr-i âftâb-tal'at budur ki

Filibeli Nikola nâm kâfir ki, yedi sekiz yıldan berü ma'lûm-ı hazret-i âlîdür ki, defe'atle deryâ hizmetine varup gelüp ahbâr getirürdi. Getürdüğü ahbârın sıhhati ma'lûm olmazdı. İş, güci hîle vü tezvîr idi. Muhlisınız dir idüm ki; "Kâzibdür, ahbârınun ash yokdur." diyü. Kizbi tamâm ma'lûm olmuşdı. Deryâ cânibi bir dürlü olmağın kizbine mukayyed olunmayup; "Bu dahî şimdilik varup gelidursın." diyü buyurılmış idi. Ve sâbıkâ deryâ cânibinden muhibbinüz adına getürdüğü mektûblar dahî İstanbul'dan bunda gönderilmişdür; ol kimesnedür. Hâliyâ; "Bunda bizi görmekliğe geldüm." diyü gelüp mülâkât idicek didüm ki: "Bunca zamândur deryâ hizmetine varup gelürsin. Dahî bir sahîh haber getürmedün. Arada hemân işün, gücün hîle vü tezvîrdür. Bizden anlara ve anlardan bize tecessüs idüp yürümekdür murâdun. Sabr it, seni bir azîm belâya girifdâr itdüreyin!" diyü gazab-güne kelimât idüp kapucı eline virüp; "Hfzeye." diyicek kapucı, varup hıfzideceği evün sâhibine tevehhüminden, başından şapkasın çıkarup virüp eyidür ki; "Bunun içinde olam oda yakmazsan benüm elüm yarınki gün senün yakan-da olsun." didüğünü kapucı işidüp çeküp şapkasın alup içinden kâfiri yazılı kâğıtlar çıkup getürüp

bize göstericek okudup gördük ki, kâğıdlarında yazılmış; "Ben ki Nikola'ynn. Gökyüzi gibi görünem ve yir basıldığı gibi basam. Ulu Sultân Bâyezîd Hân ve Haznedârbaşı ve Mustafâ Beğ ve Çavuş Kâsım Beğ ve Şirmerd Beğ baykuşlar gibi ve yavn akarup tüyi yolunmuş tavuk gibi olalar. Ben Nikola ki, Allâh'un kuhynn; bunların dillerin kat kat bağladum. Dilleri ve gözleri olmaya benüm üzerüme." diyü yazılmış. Dahî yazılmış nesneler vardır ammâ yazusu mahvolmağın ihrâc olunmadı. Ol başında bulunan kâğıtlar bile gönderildi. Ve kâğıtlar görildükden sonra; "Niçün böyle itdüñ?" diyü kendüden istifsâr olundu. Eyitdi ki; "Bum bana habsünde mürd olan Dragoman Süleymân eyledi." didi. Bu gönderilen kâğıtların ehl-i Nasârâdan aslını bilir kimesneye gösterile ki, sihirdür. Ana göre eger oda yamaludur ve eger suya ezmelüdü; didükleri gibi oluna. Ammâ bu me'lûna girü bunda bir azîm siyâset olmasına emrolunmasına sa'y ü himmet oluna ki, bunun emsâli ehl-i tezvîr bundan nasihat ü ibret alup dahî bunun gibi amel itmeyeler. Bu iş az iş degildür. Ma'lûm-ı hazret-i âli ola.

Bâkî; nihâl-i ömr-i câvidânî mü'ebbed ü muhalled bâd, bi-[hurmeti] Muhammedin ve âlihi'l-emcâd.

Az'afü'l-ibâd
Mustafâ
el-fakîr

¹ Tarih tahminidir. Metinde geçen 'Ulu Sultân Bâyezîd Hân' ifadesine istinaden Sultan II. Bayezid'in Osmanlı tahtından ayrıldığı tarih esas alınmıştır.

هو

6399

خواجه نصیر الدین مولانا کاشی

عزیز میر تقی میر

بعد تفحص در الدعا، بید الاقله من و بعد بطر الشا و علی و جبال الاقصا من موصی رای انور بوجی روز من قریع بود فکر
اسلامبولن اکیک لیسو مامور و رده صحت حاوشی خواجہ بندہ کوز سلطان احمد جانبہ تجسس کوندیشی افش شهر
وارد و ابجا کز کبر و ابجا و خلق خدمت و قول ایدوب اول زانند پروا چالندہ اولدوبن عمل اخبارن برسی بوم
رمغان اوغل خبر کوندوب اگر بلغار جانبہ کلور کوز جمع اغویو کوز راغب تنہا کلور کز کدر بلغار کلور
معاونت ایدوب قمان بکار یک خیانت ایدان فلیچن کچوب باباقین الحامت اندوب ارقہ یارم اولدوم بلبلار
و مدنی شاع و جلب ملک کولسندہ لم کوند رشتن ک معاونت طلب اید لاما اول جانبہ لم کوند رشتن عرض طاشندہ
زار این یک اول ک واروب شاع جانبی بناء طونہ و افغانہ کور جاوش بندہ کوز ابجانن اکیک سلطان علی کلور
و انثالن ایدوب غلو ف جبار کین و خیال کلان باش تو بکیش نور مقدار لدم و یکدیگر حاوش تو بکیش اکیسید کوندیشی
کند و بجلاندن تنہا اولب انق نیک اوزرنن او قورب او ککن بوز یکس اچہ ندر لوم صافون صادر اول
صافان غری فقر اولدن مقدار اچہ دوبر فز کوز شہر یعیوب باقوب خراب ابلان دیوب آلدن شہر ک
اوزرنن منکند دیو جواب و بردی مامور خبر کوند لوم دستار اولد مامور عمر و کوز سنار و کوز کوز

YAVUZ SULTAN SELİM'İN AĞABEYİ ŞEHZADE AHMED'İN ORDUSUNDAKİ
ÇAVUŞ HOCA İSİMLİ CASUSUN VERDİĞİ HABERLER

Ahmed isimli görevlinin; kendisi İstanbul'da iken Şehzade Ahmed tarafına casusluk için gönderdiği ve Şehzade'nin ordusuna girip çavuşluk yapan Çavuş Hoca isimli adamının verdiği bilgilere göre Ramazanoğlu Bey'inin Şehzade Ahmed'e, '*yalnız olarak Bulgar taraflarına geldiği takdirde Bulgar beyleriyle birlikte kendisine yardım edecekleri ve hıyanet eden Karaman beylerini cezalandırıp itaat altına alacakları*' şeklinde haber ilettiği, Şehzade Ahmed'in ise gerektiğinde iltica edebilmek için Şam ve Haleb ümerasına adam yolladığı, levazımat ve ağırlıklarını da beş yüz adamıyla birlikte Amasya'ya gönderdiği ve Ankara'ya gelip halka 1.200.000 akçe vergi salarak '*daha önce talep ettiği azepleri ve bu parayı vermezlerse şehri yıkıp yakacağı*' tehdidinde bulunduğuna dair adı geçen Çavuş Hoca ile gönderdiği mektubu.

18 Temmuz 1512¹

Cenâb-ı fazîlet-me'âb Mevlânâ-yı kâm-yâb

Ammerra'llâhü serîre fazîletihî ilâ-yevmi'l-haşri ve'l-hsâb

*Ba'de tenfîdi dürerî'd-du'â'î bi-yedî'l-ihlâs ve tecîdi turerî's-senâ'î alâ-vechî'l-ihlisâs;
ma'rûz-ı re'y-i enver budur ki*

Bundan akdem bu muhibbinüz İslâm-bol'da iken işbu hâmil-i varaka-i meveddet Çavuş Hâce bendenüz Sultân Ahmed cânibine tecessüse gönderilmişdi. Akşehir'e varup içlerine girüp çavuşluk hıdmetine duhûl idüp ol zamândan berü içlerinde olurdu.

Cümle ahbârdan birisi bu kim; Ramazanoğlu² haber gönderüp; "*Eger Bulgar cânibine³ gelürsenüz cem' ağırğuz bırağup tenhâ gelmek gerekdür ki Bulgar beğleriyle mu'âvenet idüp Karaman beğlerinin hıyanet idenlerin kılıçdan geçürüp mâ-bâkîsin itâ'at itdürüp arka yardım olalum.*" demişler.

Ve dahı Şam ve Haleb melik ümerâsına âdem gönderilmiş ki mu'âvenet taleb ideler. Ammâ ol cânibe âdem göndermekden garaz

taşra firâr idemeyecek olursa varup Şam cânibi penâh tutuna.

Vâkı'â mezkûr Çavuş bendenüz içlerinde iken Sultân cümle tecemmülâtın ve eskâlin ayırup Ulûfecilerbaşını ve Garibler Ağası'nı baş koşup beş yüz mıkdarı âdem ve yigirmi nefer çavuş koşup Amâsiyye'ye göndermiş. Kendü tecemmülâtından tenhâ olup Ankara'nun üzerinde oturup on iki kerre yüz bin akça şehirlüye salgun salup; "*Evvel sahnân azebi ve zikrolunan mıkdarın akçayı virmezsenüz şehri yıkup yakup harâb eylerin.*" diyüp; "*El-ân şehriün üzerinde mütemekkindür.*" diyü cevâb virdi. Mâ-bâkî haber kendülerden istifsâr oluna.

Bâkî; hemîşe ömr ü devlet müstedâm bâd.

Mine'l-muhibbi'l-muhlis

Ahmed

el-fakîr

¹ Tarih tahminidir. Belgede geçen 'Sultan Ahmed', 'Amâsiyye'ye göndermiş' ve 'Ankara'nun üzerinde oturup' ifadelerine istinaden Yavuz Sultan Selim'in, kendisi ile taht mücadelesine girişen ağabeyi Şehzade Ahmed üzerine yürüme için İstanbul'dan Anadolu'ya geçtiği 18 Temmuz 1512 (Bkz. Feridun Emecen, "Selim I", *DİA*, C. 36, 2009, s. 407-414) tarihi esas alınmıştır.

² O tarihte Adana-Çukurova bölgesinde hüküm süren beylik.

³ Günümüzde Konya, Karaman, Niğde ve Mersin arasında kalan bölge.

[illegible]

İRAN'DAN DÖNEN OSMANLI CASUSUNUN, ELDE ETTİĞİ BİLGİLERİ SUNMAK
ÜZERE DEVLET MERKEZİNE GÖNDERİLDİĞİ

Kasım isimli görevlinin; İran Şahı'nın durumu hakkında bilgi almak üzere Kemah Sancakbeyi İskender Bey tarafından İran'a gönderilen Gül Üzeyir isimli gayrimüslim casusun, edindiği bilgileri aktarmak üzere Rum vilayeti çavuşlarından Sefer Çavuş ve İskender Bey'in adamı ile birlikte devlet merkezine gönderildiğine dair arzı.

19 Mayıs 1515¹

*Be-Dergâh-ı Mu'allâ ve Bârgâh-ı A'lâ
rafe'allâhü Te'âlâ fevka's-semâvâtî'l-ulâya
arz-ı bendegî budur ki*

Bundan akdem Kemah Sancağı Beği kıld-
vetü'l-ümerâ'i'l-kirâm İskender Beğ kulunuz
Şâh-ı² mahzûlün ahvâlini ve ef'âlini cesâset
içün Gül Uzeyir nâm zimmiyi Bitlis tarafından
Tebriş'e gönderüp varup girü müşârun-ileyh
kulunuza geldükde âdemi Mehmed bendenüzi-
le mezkûr câsûsı bu nahife gönderüp vâkıf ol-
duğu ahabâr Der-i Devlet'e i'lâm olunması lâzım
olduğu sebebden mezkûr câsûs ve mûmâ-iley-
hün âdemi bile vilâyet-i Rum çavuşlarından

râfî-i ruk'a-i rıkkıyyet Sefer Çavuş bendenüz
ile Der-i Devlet-nisâb'a irsâl olundılar ki Şâh-ı
bed-fi'âlün ahvâli mezkûr câsûsdan istifsâr
buyurıla.

Bâkî; fermân Dergâh-ı Felek-iştibâh'undur.

Az'afü'l-ibâd

Kâsım

el-fakîru ileyh

¹ Tarih tahminidir. Belgedeki 'Kemah Sancağı Beği İskender' ifadesine istinaden, Kemah'ın Safeviler'den Osmanlılar'a geçtiği tarih esas alınmıştır.

² Şah İsmail.

TS. MA. e, 756/45

SAFEVÎ HÜKÜMDARI ŞAH İSMAİL'İN ADAMI ÇAYAN SULTAN'IN CASUSLUĞA GÖNDERDİĞİ ALİ'NİN YAKALANDIKTAN SONRA SORGUSUNDA VERDİĞİ BİLGİLER

Safevî Hükümdarı Şah İsmail tarafından gelip yakalanan Ali isimli casusun yapılan sorgusunda verdiği bilgilere göre; Şah İsmail'in on beş bin askeriyle İşgenber-i Gülanber Yaylağı'nda olduğu, altı bin askerle Karahan'a yardıma gönderdiği Çayan Sultan'ın Keşiş gölüne geldiği sırada *'Karahan'ın yenilip başının kesildiği'* haberini alması üzerine Şah'ın emri gereğince durup Şah'ın gelmesini beklediği ve bu arada adı geçen Ali'yi Sinan Paşa hakkında haber almak için casusluğa gönderip Aladağ'da bulunan Div Ali'yi de yanına çağırıldığı, Şah'ın oğlu Tahmasb'ın Horasan'daki Meşhed-i Hüseyin'de olduğu, Yeşilbaş'ın Amu nehrini geçtiği ve Horasan'a gelmek üzere olduğu, Şah İsmail'in, yanında bulunan bazı korucularına hanlık ve beylik verdiği, Aras nehrindeki Yavuz'un batık topunu çıkarttırıp bu topa göre arabalarıyla birlikte elli top ve Tüfekçibaşısı Mirza Şah Hüseyin'e bin tüfek yaptırttığı, ancak kaçıp yanına gelen yirmi yeniçeri dışında kendi askerlerinin tüfek atmayı bilmedikleri, Mısır Sultanı'nın Elçisi'nin Şah İsmail'e *'sünnî olup Yavuz'dan af dilediği ve onun atının ayağının bastığı memleketleri teslim ettiği takdirde buraların tekrar kendisine verilmesi için Yavuz nezdinde iltimasta bulunma ve şayet Yavuz bu isteği kabul etmezse ona karşı birlikte mücadele etme'* teklifiyle Bağdad'dan Hemedan'a geldiği ancak Şah'ın bu teklifi kabul etmediği yolunda haberler geldiği, Karahan'ın kurtulan adamlarının Kürt beylerinin yol vermemesi üzerine Arap bölgesinden geçerek Bağdad'a gittikleri ancak sağ olup olmadıklarının bilinmediğine dair yazı.

26 Haziran 1516¹

Kazıyye

Şâh İsmâ'îl cânibinden gelüp dutılan Câsûs Ali'nün örfde itdüğü ıkrâr budur ki zikrolunur:

"Şâh İsmâ'îl İşgenber-i Gülembé² nâm yaylakdadur. Yamnda Mugan'dan³ ve Karabağ'dan⁴ sürgün getirilmiş on beş bin atlu ve yaya asker vardur. Altı bin âdemle Çayan Sultân'ı⁵ ve kız karndaşı oğh Turmuş Beğ'i Karahan'a⁶ mu'âve[ne]te göndermiş idi. Keşiş göline⁷ gelindükde Karahan'un başı kesildiği ve askeri münhezim olduğu haberi gelüp ve

Çayan Sultân dah Şâh-ı gümrâh[a] bildürüp; 'Nice idelüm?' didükde Şâh'dan haber gelüp; 'Ol aradan ayrılmayasın. Ben dah sana varup buluşmakdayın. Cem' olup bir yirden Sinân Paşa⁸ ve Emîr-i âhûr'yla düriüşüp ya baş virürin, veyâhüd baş alurnn.' diyü hüküm göndericek anlar dah ol arada karâr idüp beni bu cânibe Sinân Paşa'nun ve Emîr-i âhûr'un ahvâllerin bilmeğe câsûsluğa gönderdiler." diyü cevâb virdi.

Ve; "Div Ali, Kürd Beğ nâm kimesne ile ve Hâlid Beğ'le Aladağdadur. Şimdi Çayan Sultân âdem gönderüp; 'Şâh geliyorur; sen dah gelüp kavuşasın.' diyü haber gönderdi." Ve; "Kör Emîr, Şâh'un

1 Tarih tahminidir. Belgedeki *'Karahan'un başı kesildiği'* ifadesine istinaden, Safevîlerin Diyarbakır Emiri olan Karahan'ın kesik başının Yavuz Sultan Selim'in Konya'daki ordugâhına getirildiği 26 Haziran 1516 (Bkz. Emecen, "Selim I") tarihi esas alınmıştır.

2 İran'ın Ishganbar ve Golanbar isimli yerleşim birimleri.

3 Mugan (Azerbaycan).

4 Karabağ (Azerbaycan).

5 Asıl ismi Ustacalı Muhammed Bey'dir. Şah İsmail'in sofracıbaşısı olup 1514'te Çayan Sultan lakabıyla Emirü'l-ümerâliğe getirilmiş ve 1523'te vefat etmiştir. Bkz. Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türkleri'nin Rolü*, Güven Matbaası, Ankara 1976, s. 45.

6 Safevîlerin Diyarbakır Emiri. Bkz. Emecen, "Selim I", *DİA*, C. 36, 2009, s. 407-414.

7 Günümüzde Turna gölü ismiyle anılmaktadır. Van gölünün doğusundadır.

8 O tarihte Yavuz Sultan Selim'in Diyarbakır Seraskeri olarak görevlendirdiği Sadrazam Hadım Sinan Paşa. Bkz. Şerafetin Turan, "Hadım Sinan Paşa", *DİA*, C. 15, 1997, s. 7-8.

oğh Tahmasb Sultân ile Horasân'da¹ Meşhed-i Hüseyin'dedür. Bu cânibe gelmek haberi yokdur." Ve; "Yeşilbaş² kırk elli bin âdemle Amu suyn³ geçüp Horasân'a gelmekdedür." diyü haber geldi." diyü cevâb virdi.

Ve; "Halil Beğ ve Ömer Beğ ve Bekir Beğ ve Teklütü Hân nâm kimesnelere –ki korıcılardur– hânlık ve beğlik virüp anlar yamndadur. Ve bunlardan gayri Mîrzâ Şâh Hüseyin nâm kimesne tüfkeçibasıdır; ana bin tüfek işletmişdür. Ammâ yigirmi yeniçeri kaçup gelmişdür; anlar atarlar. Gayrisi tüfek atmak bilmezler; kimi gözin ve kimi yüzün yakarlar. Anlar dahı yamndadur." didi.

Ve; "Bundan evvel devletlü Hudâvendigâr⁴ hazretleri Tebrîz'e⁵ geldükde Aras suyunda arabasıyla bir top batmış idi. Şâh am çıkardup ana göre elli top arabalarıyla itdürüp nevrûzda cümlesin atdılar." diyü cevâb virdi.

Ve; " 'Mısır Sultân'nun⁶ İlçisi iki yüz âdemle Bağdâd'dan⁷ inüp Hamedân'a⁸ geldi. Şâh[a] gidedurur ki; 'Gel Müslimân olup tâcum çıkarup sünmî olup gelesin. Hudâvendigâr hazretlerinin ayağına düşüp atı ayağı basduğı memâliki teslim eyleyüp; 'Beli.' di, sana girü memleketün iltimâs idüp ahvireyin. Eger Hudâvendigâr hazretleri râzî olmazsa ikimiz bir olup mukâbele vü mücâdele idelüm.' dimeğe gelmişdür.' diyü haber geldi." dir. Ammâ Şâh; "Elbette, elbette gelüp uğraşmayınca olmaz." diyü cevâb virür.

Ve; "Karahân muhârebesinde bakıyyetü's-süyûf olan askere Kürd beğleri yol virmeyüp Arabdan gitdiler idi. Anlar dahı soyup çplak idüp Bağdâd tarafına gitmişlerdür. Hayâtları ve memâtları ma'lûm değildir." diyü cevâb virür.

Bir nice dürlü örf olunup bunlardan gayri cevâb dimedi.

1 Khorasan (İran).

2 Şeybaniler (Özbekler) kastedilmektedir.

3 Amuderya / Ceyhun nehri.

4 Yavuz Sultan Selim kastedilmektedir.

5 Tabriz (İran).

6 Memlûklü Sultanı Kansu Gavri.

7 Baghdad (Irak).

8 Hemedan (İran).

Yavuz Sultan Selim'in İran Seferinden dönüşü.

Hünernâme s. 42.

قیسه اولدر که زله قضا سند ایمیر نام کونیدن درویش ضعیفه عرف
 اولند قن جواب ویردیکه علی بک اوغلی و بیس بک سجاغند سیز نام قید
 شاه ولی بابایی شیخ جلالت تکه بیو آر شیخ جلال اوغلی شاه ولی شیخ
 اولمش ایله اولسا د و لنلو خندا و ندر کار حضرت تری مضرده ایکن شاه ولی
 برکون تکه دن چقوب شاه اسماعیل و آرشی ایله وار ب کند و شاه اسماعیل
 بولوشیک آنق نقیر قنیر مصالحتی کوریک کنه تکیه کلوب بر قاج کون
 او تور دی آدن صکن بعضا و قاتق بر قاج مرید ایله ار زنجانه و قن چلیب
 و رومه و ملاطیه و غیره یول و آد و ردی و الحاصل نه سولیک کرک
 شاه اسماعیل اتفاق ایدوب قوجه نام بابایی شاه اسماعیل کند و رب
 خبر لشور دی بوندن اول آلتی آئی مقداری و آر قوجه بابایی
 شاه اسماعیل کند و ریش ایله بر آئی و آر قوجه بابا کلوب جواب
 ویردیکه شاه اسماعیل سین سلام اتدی ایتدیکه سنکه جلال اوغلی
 شاه ولیسین امدی کون ین سنی صفر آیلک اون بشند اون
 اولان خلیفه لریله مرید لریله پوریراق اولوب چیقاسرا و ملکی
 بر برینه قارشد و رب بیز داخ بوندن عسکر چکوب اول طرفه
 و آن و ز شاه ولی بو خبری اشد چک بابایی کنه شاه اسماعیل
 کند و دی اشد بیز داخ چقد و ک دیچک دوت طرفه ذکر
 خلیفه ل آدم کند و دی آتلر کلیچک کند و داخی تکه دن خرچ
 ایله دی و اول کون کولک اوغلی و بیس شاه اسماعیل کند و دی
 و شمدی جلال اوغلی شاه ولی بوفسادی قشدد و ر و پور و ر
 دورت طرفه خلیفه ل آدم کند و رب آدم جمع املک دور
 ملاطیه ده سلمانلی بر بوی و آر آنلر خبر کند و دی و بیس
 او کند قوریه بر بوی و آر آنلر داخ خبر کند و دی و جانیکه
 داخ خبر کند و دی بعض کسندر و آتلر کسون و غما نجه
 آر قود صوبی یوزنن بعض کسندر داخ خبر کند و دی
 و اسکلیه طغری بر یوماق اوزرینه اول آنلر خبر کند و دی
 که کسندر دیدی بوندن غیره نسته دیدی

ŞEYH CELÂL'İN OĞLU ŞAH VELİ'NİN ŞAH İSMAİL İLE İLİŞKİLERİNE VE
ÇIKARDIĞI FESADA DAİR Dervîş ZAİFE'NİN SORGUSUNDA VERDİĞİ BİLGİLER

Zile'nin Eymir köyünden Dervîş Zaife isimli şahsın yapılan sorgusunda verdiği bilgilere göre; Sızır köyünde tekkesi olan Şeyh Celâl'in ölmesi üzerine şeyhliğe oğlu Şah Velî'nin geçtiği, Yavuz Sultan Selim'in Mısır'da olduğu sıralarda Şah Velî'nin Şah İsmail'e gidip görüştüğü ve döndüğü, bundan sonra artık birkaç müridiyle birlikte Erzincan, Sivas, Malatya, Karakeçili vs. yerlere gitmeye başladığı, Şah'la ittifak ettiği, daha sonraki süreçte aralarındaki irtibatın Koca isimli Baba tarafından sağlandığı, bir ay önce Koca Baba'nın Şah'tan '*Safer ayının 15'inde silahlanıp memleketi karıştırmaları*' yönünde mesaj getirmesi üzerine Şah Velî'nin de halifelerine haberler gönderip yanına getirttikten sonra tekleden huruç ettiği ve Şah İsmail'e haber gönderdiği, şu anda fesat karıştırmakta ve çeşitli yerlerdeki halifelere adamlar göndererek adam toplamakta olduğuna dair yazı.

16 Şubat 1519¹

Kazıyye oldur ki

Zile kazâsında Eymir nâm köyinden Dervîş Za'ife'ye örf olundukda cevâb virdi ki:

"Alî Beğ oğh Veyis Beğ sancağında² Sızır nâm karyede Şâh Velî babası Şeyh Celâl'ün tekkesi var. Şeyh Celâl ölicecek oğh Şâh Velî, Şeyh olmuş idi. Eyle olsa devletlü Hudâvendigâr hazretleri Mısır'da iken Şâh Velî bir gün tekleden çıkup Şâh İsmâîl'e varmış idi. Varup kendü Şâh İsmâîl ile buluşicek anda nakîr [u] kıtmîr masâlihâtı göricek gine tekkeye gelüp birkaç gün oturdu. Andan sonra ba'zı evkât-da birkaç mürid ile Erzincan'a ve Karakeçili'ye ve Rum'a ve Malâtiyye'ye ve gayri yirlere varurdu. Ve'l-hâsıl ne söylemek gerek, Şâh İsmâîl'e ittifâk idüp Koca nâm Baba'yı Şâh İsmâîl'e göndürüp haberleşürdi. Bundan evvel altı ay mîkdân var, Koca Baba'yı Şâh İsmâîl'e göndürmüş idi. Bir ay var, Koca Baba gelüp cevâb virdi ki: 'Şâh İsmâîl size selâm itdi. Eyitdi ki; 'Sen ki Celâl oğh Şâh Velî'sin, imdi

göreyin seni; Safer ayun on beşinde onda olan halî-felerile müridlerle pür-yarak olup çakasız. O mem-leketi birbirine karışdurup biz dahı bundan asker çeküp ol tarafa varavuz.' Şâh Velî bu haberi işidicek Baba'yı yine Şâh İsmâîl'e gönderdi. 'İşde biz dahı çıkdük.' diyicek dö[r]t tarafa zikr[olunan] halîfelere âdem gönderdi. Anlar gelicek kendü dahı tekleden hurûc eyledi ve ol gün Gökoğh Velî'yi Şâh İsmâîl'e gönderdi. Ve şimdi Celâl oğh Şâh Velî bu fesâdı karışduruyorur. Dört tarafa halîfelere âdem gönderüp âdem cem' itmekdedür. Malâtiyye'de Selmânî bir boy var anlara haber gönderdi. Ve Mis öninde Kureyse(?) bir boy var, anlara dahı haber gönderdi. Ve Canik'e dahı haber gönderdi; 'Ba'zı kimesneler var, anlar gelsün.' Ve Osmâncak'da Arkud suyu yüzinde ba'zı kimesnelere dahı haber gönderdi. Ve İskilib'e toğrı bir yırmak üzerine olanlara haber gönderdi ki; 'Gelsünler.' didi."

Bundan gayri nesne dimedi.

1 Tarih tahminidir. Şeyh Celâl isyanının başladığı Mart 1519 (Bkz. Emecen, "Selim I") tarihi göz önüne alınarak belgede geçen '15 Safer' tarihinin miladi karşılığı esas alınmıştır.

2 Şehsuvaroğlu Alibey ve Bozok sancağı kastedilmektedir.

یافته سنجائی یکی خسرو بک کونزدکی جاسوسک خبری بود که ذکر اول نمود
 مشارالیه خسرو بک کونزدکی فرنک مصطفی جاسوس سلغله اوله یافته دن کرفوزه انداز
 پولیه واردم آزدن گله انابولیسنه واردم آنده اسپانیه بکینک یوز عدد دونانه
 کیدرین کوردم اچنده اون بش بیک جنک اری واردر دیوسولرر سابقا خیلی آت و اخی
 قومیشلریش صکره قوردا و غلیحه و نانه ایله رودس اوزرنه وارریش دیو خبر جتغین
 آتلی حمله چقاروب آنوک برنه کیر و براق قونیلر اما مقدما نیتلری جریه و توش
 اوزرنه وارمق ایش زیر ابر و قنده اسپانیه بکینک قونداشی بر قاج بیک کافله جن به
 اوزرنه واروب آنده دو شمش ایش قونداشک قانق الموق قصده دونانه ایش ایش
 و بونلردن غیری حمله ادا سنده داخی یوز مقداری دونانه اولرغن اشدیم اما
 گندوم واروب کوردم اول دونانه داخی اسپانیه به تابع ایش و بونلردن غیری
 فرنجیه بکینک داخی جنوبی قلعہ سی اوکند سکیان پاره دونانه سی وارمیش اون اکیسی
 قادر غه و سایی کوکه و بارجه ایش رودس کی میغال هاستوری اوزر غه دونانه
 کلور دیو قایق کوندر ب یاردم طلب اکیس دونانه چقارمشلر و بخصوص ایچون
 فرنجیه و اسپانیه و پاپا و انکروس و ونزیک بکلری و آلمان بکلری جانلردن الی ایلی
 کلوب ونزیکه تابع و رونه نام قلعده دیوان ایر و بطانیش ایشلر ونزیک کی بیلد
 اولغده رضا و یرمیش اما یکر می بش پاره قادر غه پاییه و یکر می بش پاره قادر غه داخی
 فینجیه و یرمکه التزام ایش سائر رینک فکری نوک اوزرنه مقرر اولرغن بلامدم
 بونلردن صکره هرا یلی بر لور برنه کدی دیو قونداشی و اکرام اولور سدا کی آ اچنده
 چاق پاییه واروب حمله فکرین و تدبیرلرین صحتی اوزرنه معلوم ایرنوب خبر کونرا ن دین

یاردم
 ایچون
 ۴

YANYA SANCAKBEYİ HÜSREV BEY'İN CASUSUNUN GETİRDİĞİ HABERLER

Yanya Sancakbeyi Hüsrev Bey'in Yanya-Korfu-Pulya yoluyla Kedelan Anabolusu'na giden casusu Frenk Mustafa'nın verdiği bilgilere göre; İspanya Beyi'nin Kedelan Anabolusu'nda içinde çok miktarda asker ve at olduğu söylenen ve kendisinin bizzat gördüğü yüz gemilik donanması bulunduğu, Kurdoğlu'nun donanma ile Rodos üzerine varacağı haberi üzerine atların çıkarılıp yerine silah konulduğu, işittiğine göre; İspanya Beyi'nin daha önce Cerbe'de ölen kardeşinin intikamını almak için öncelikle Cerbe ve Tunus üzerine varma niyetinde olduğu, Sicilya'da da yüz gemilik bir donanması bulunduğu, Fransa Beyi'nin da Ceneviz Kalesi önünde seksen gemilik bir donanmasının bulunduğu, Rodos Beyi'nin üzerlerine gelecek donanmaya karşı yardım istemesi üzerine donanma çıkardıkları, bu mesele için Fransa, İspanya, Papalık, Macaristan, Venedik ve Alaman elçilerinin Verona'da toplantı yaptıkları, Venedik'in birlikte olmayı kabul etmediği ancak Papalık ve Fransa'ya yirmi beşer adet boş gemi vermeyi kabul ettiği, ayrıca adı geçen casusun şayet emir buyurulursa iki ay içerisinde Papalığa gidip bütün düşünce ve planlarını doğru bir şekilde öğrenip haber getirebileceğini söylediğine dair yazı.

16 Haziran 1522¹

Yanina² Sancağı Beği Husrev Beğ gönderdüğü cāsusun haberi budur ki zikrolunur.

Müşârun-ileyh Husrev Beğ gönderdüğü Frenk Mustafâ; "Câsûslukla evvelâ Yanina'dan Körföz'e³ andan Pulya'ya vardum. Andan Kedelan Anabolusu'na⁴ vardum. Anda İspanya Beği'nün⁵ yüz aded donanma gemilerin gördüm. 'İçinde on beş bin ceng eri vardır.' diyü söylerler. Sâbkâ haylî at dâhı koymışlarımış. Sonra; 'Kurdoğl⁶ donanma ile Rodos üzerine varur imiş.' diyü haber çıkmışın atları cümle çıkarup anun yirine girü yararak koydılar. Ammâ mukaddemâ niyyetleri Cerbe⁷ ve Tunus üzerine varmak imiş. Zîrâ bir vakıtda İspanya Beği'nün karındaşı birkaç bin kâfirle Cerbe üzerine varup anda düşmüş imiş. Karındaşının kamn almak kasdına donanma eylemiş imiş. Ve bunlardan gayri Çiçilya adasında dâhı yüz mîkdân donanma olduğın işitdüm. Ammâ kendüm varup görmedüm. Ol donanma dâhı İspanya'ya tâbî' imiş. Ve bunlardan gayri Frençe Beği'nün dâhı Ceneviz Kal'ası

öninde seksen pâre donanması varımış. On ikisi kadirga ve sâyiri göğ ve barça imiş. Rodos Beği Migal Mastori⁸; 'Üzerimüze donanma gelür.' diyü kayık gönderüp yardım taleb eylemeğin donanma çıkarmışlar. Ve bu husûs için Frençe ve İspanya ve Papa ve Üngürüs ve Venedik beğleri ve Alaman beğleri câniblerinden altı ilç gelüp Venedik'e tâbî' Verona⁹ nâm Kal'a'da dîvân idüp tamışık eylemişler. Venedik Beği bile olmağa rzâ virmemiş. Ammâ yigirmi beş pâre boş kadirga Papa'ya ve yigirmi beş pâre kadirga dâhı Frençe'ye yardım için virmeğe iltizâm eylemiş. Sâyirlerinin fikri nenün üzerine mukarrer olduğın bilemedüm. Bundan sonra her ilç yirlü yirine gitdi." diyü takrîr eyledi ve; "Eger emrolunursa iki ay içinde çak Papa'ya varup cümle fikirlerin ve tedbîrlerin sıhhati üzre ma'lûm idinüp haber getüreyin." didi.

1 Tarih tahminidir. Osmanlı donanmasının Rodos seferine çıkış tarihi (Bkz. Machiel Kiel, "Rodos", *DİA*, C. 35, 2008, s. 155-158) esas alınmıştır.

2 Yanya / Ioannina (Yunanistan).

3 Corfu (Yunanistan).

4 Muhtemelen İtalya'nın Napoli şehri.

5 V. Karl.

6 Rodos seferinde deniz harekâtını idare eden Kurdoğlu Muslihuddin Reis. Bkz. Şerafettin Turan, "Hızır Hayreddin Reis", *DİA*, C. 17, 1998, s. 416-417.

7 Djerba (Tunus).

8 Rodos şövalyelerinin Büyük üstadı Phillippe Villiers de L'Isle Adam. Bkz. Kiel, "Rodos", *DİA*.

9 Verona (İtalya).

اولوندن كان قرتكه عرف اولمزدن اول اتدي اقلاد دوزكي ذكرا و لنور بن اسياينه
 قيد اين بتر و نوار نك اده سيد م بن زياده عاقل و نما عين استا بنوله كوند دوز
 كاه استا بنولك لشكر كليك اوز جقي پرين و دوز كليك پرين كورم و همنه رسدر كرامه
 ادم و بادشاهك كپورن كورم نه پرين يقاغه قولا پيرد دوزكي قولا پير و قار
 دني بوكيلري نه طريقه يقر دوسوال اولد قده بدى بار كوكا كلا باز كات
 صور ننده هان كلدي كجه بر قولى اچنه نفت قولا و بر قولى اچنه اود قولا
 بر قافتيج الله و بر لر كجه ايله دوزدن لاله كپور اود قولا و لر اوكله چار اولمشه
 قودن بر تسنيف دني ادم لر و كليبوليد اولن بونا زحمار كورن دني مملن اوره
 جستاليه كورم نه پرين دوز كليك ذراي كورم و بتي كوند دوز كوند اومه كپور
 بش قورى خرجلي ديو و پير لر بوكا اذ دوز دوزم اوانسو سوك اون بيشه دك
 كليجات اوره سكا براديله خرجلي كوند و ر و ن سكله ايا موفيه اولد
 بولشه سكا نشا نلوك صور سالكه خرجلي و پير اما بن اوئي ملى اول بتي
 باور و مقلار ادمه و كيه قذرت پير ديو صور لقله بتي كوند رن اقام ديكور اوز
 بش بيل ادم يازي خانم ايلك ددي و اوج يون باره كيه قذرت و ارد ددي
 بعد العرف هيج نسته ديدى

YAKALANAN İSPANYA CASUSUNUN İSTANBUL'A VE BOĞAZ HİSARLARINA
YÖNELİK SALDIRI VE SABOTAJ GİRİŞİMLERİ İÇİN YAPACAĞI İSTİHBARÎ
ÇALIŞMALARA DAİR VERDİĞİ BİLGİLER

Avlonya'dan gelen Frenk casusunun sorgulanmadan önce verdiği ifadede; kendisinin İstanbul'un asker çıkacak, kalacak ve topla döğülecek yerlerini inceleyip yazı veya resme dökmek, Osmanlı gemilerini görüp bunların karadan mı denizden mi yakılabileceğini tespit etmek ve Gelibolu'daki Boğaz hisarlarının topla döğülecek yerlerini belirlemek üzere İspanya Kaptanı Petro Navara tarafından gönderildiğini söylediğine dair yazı.

28 Ağustos 1528¹

Avlona'dan gelen Frenk'e örf olmazdan evvel itdüğü ıkrârdur ki zikrohnur.

"Ben İspanya Kapıdam Petro Navara'nun² âdemişyüdüm. Ben ziyâde âkıl olmağın İstanbul'a gönderdiler: Gelem İstanbul'un leşker gelicek, oturacak yirin ve döğülecek yirin görem ve hem ne resmdür, ger nâme idem ve Pâzişâh'un gemilerin görem: Ne yirden yakmağa kolaydur? Denizden mi kolaydur ve karadan mı?"

"Bu gemileri ne tarıkıla yakar?" diyü sü'âl olundukda:

"Yedi pâre göğe gele; bâzîrgân sûretinde. Hemân geldüğü gice bir kutı içine neft koyalar ve bir kutı içine od koyalar. Bir talgıç eline vireler. Gice ile denizden tala; gemilere od koya ve eger anunla çâre olmazsa kurudan bir tesnîf(?) dahm ideler. Ve Geliboh'da

olan Boğaz hisarların³ dahm mümkün olursa çüstaileyem: Görem ne yirden döğülecekdür; am görem. Ve beni göndürdüklerinde elüme yigirmi beş fülörî 'harchk' diyü virdiler. 'Bu bana azdur.' didüm. 'Eger Ağstos'un on beşine dek gelmeyecek olursan sana bir âdemile harchk göndürevüz. Senünle Ayasofya öninde buhşa. Senün nişânularun sora. Sana harchk vire.' Ammâ ben om bilmezim. Ol beni bilür."

Ve; "Ne mîkdâr âdeme ve gemiye kudreti yiter?" diyü soruldukda:

"Beni göndüren ağam didi kim; 'Otuz beş bin âdem yazup hâzır itdük.'" didi ve; "Üç yüz pâre gemiye kudreti vardur." didi.

Ba'de'l-örf hiç nesne dimedi.

¹ Tarih tahminidir. Belgede geçen 'İspanya Kapıdam Petro Navara'nın Oliveto Kontu Don Pedro Navarro olduğu değerlendirilerek açık kaynaklarda adı geçen ölüm tarihi olarak zikredilen 28 Ağustos 1528 tarihi esas alınmıştır.

² Bkz. bir önceki dipnot.

³ Çanakkale hisarının diğer adı. Bkz. Sertoğlu, a.g.e., s. 54.

بودون بکلیسی توکوزک کو ندر وکی دیلک تقریر در

مزبورک احوالی سوال اولندق قرق یکدک باشی ایدیم و قلعه قومان قرینه مارجهاز نام
قریه ده هوتلدم دیوجواب ویردی و قلعه دن طشر نیه جقدک ایدی دیوسوال اولندق
اوستولنی بلغراه ویا اوستورغون قلعه لرینه وارن ازیغی لوب قومان قلعه سنه التیک
قصده جقدم دیوجواب ویردی و مزبور قومان قلعه سنه کیم وارد در دیوسوال اولندق
اوغنود نام بربک وارد و قلعه نک اچند بیک توفنکی وارد و طونه یوزند قلعه مزبور
او توزاکی پاره شایقه سی وارد و هر بر شایقه نک اچند او توز آدم وارد و کجه طقوز یوز
التمش آدم اولوردیوجواب ویردی و فرندوش جانبدن نه خبر بلورسن دیوسوال اولندق
بن طوتلدغند لیمک ایدی اما شوبله سولینور دیکه پوز بیک کونند بجه کلسه کرک ایش
زیرا قرداشی ولان اشپانیه قرالی قارلوندن خبر کلش که فراجه قرالناک عسکری صیدوم ایدی
سنگداخی عقدار عسکن قدر تک واریسه جمع ایلیه خضرا لیا س کونه دکن بنداخی اند واورن
دیوجواب ویردی و فرندوشک مخری و فراستی نه در دیوسوال اولندق اکو قرداشی
اسپانیه قرالی کلجک اولورسه اوستورغون و اوستولنی بلغراه قلعه لرینه کلکه قصدی وارد
دیوجواب ویردی و بو خبری کیمدن اشتدک دیوسوال اولندق تارنوجی اندراش
نام بیک قینی اولان کسنه او ندن کلدی اندن اشتدم دیوجواب ویردی و پوزون قلعه سنه
اوی نه جانبدن ایش دیوسوال اولندق بلدم دیوجواب ویردی و پوزون قلعه سنه
جمعی الامان وجه ولا تیلرنک بکلری ذکور یس اینوک اولند جمع اولوب دکر اولنان
بکلرک اراسند مزبور اوغنود نام بک فرندوشک قایم مقامی اولوب مابینلرند دخی
اتفاق ایلملرکه هر کشتی مقدارینه کوره خضرا لیا س کونه دکن عسکری ایله حاضر و مهیا
اولا لردیو تقریر ایلدی

1142

KOMARAN KALESİ'NİN ASKER MEVCUDU İLE BEÇ VE İSPANYA KRALLARININ
ESTERGON VE İSTOLNİ BELGRAD'A YÖNELİK PLANLARINA DAİR DİLDEN ALINAN
HABERLER

Komaran Kalesi yakınında yakalanıp Budin Beylerbeyi tarafından gönderilen ve konuşturulan dilin verdiği bilgilere göre; Komaran Kalesi'nde bin adet tüfekli asker ile Tuna nehrinde her birinde otuzar kişi bulunan otuz iki şayka mevcut olduğu, İspanya Kralı Karlo'nun, kardeşi Beç Kralı Ferdinand'a haber gönderip Fransa Kralı'nı yendiğini belirterek toplayabildiği kadar asker toplamasını istediği, Ferdinand'ın da kardeşi geldiğinde Estergon ve İstolni Belgrad kalelerine saldırmayı planladığına dair yazı.

1543¹

Budun² Beğlerbeğisi kulunuzun gönderdiği dilün takrîridür.

Mezbûrun ahvâli sü'âl olundukda; "Kırk yigidiün başı idüm ve Kal'a-i Komaran³ kurbinde Marchaze nâm karyede tutuldum." diyü cevâb virdi.

Ve; "Kal'a'dan taşra niye çıkdun idi?" diyü sü'âl olundukda; "Üstolni Belgrad'a⁴ veya Ostorgon⁵ kal'alarına varan azığı alup Komaran Kal'ası'na iletmek kasdına çıkdum." diyü cevâb virdi.

Ve; "Mezbûr Komaran Kal'ası'nda kim vardır?" diyü sü'âl olundukda; "Ogonod nâm bir beğ vardır ve Kal'a'nun içinde bin tüfenkci vardır ve Tuna yüzünde Kal'a-i mezbûrenün otuz iki pâre şaykası vardır ve her bir şaykanun içinde otuzar âdem vardır ki cümle tokuz yüz altmış âdem olur." diyü cevâb virdi.

Ve; "Ferenduş⁶ cânibinden ne haber bilürsin?" diyü sü'âl olundukda; "Ben tutulduğumda Linçe'de⁷ idi. Ammâ şöyle söylenürdi ki; 'Pojik güninde⁸ Beçe⁹ gelse gerek imiş.' Zîrâ karndaşı olan İspanya Kralı¹⁰ Karlo'dan haber gelmiş ki; 'Françe Kralı'nun

askerini sıdum. İmdi senün dahı ne mîkdâr askere kudretün var ise cem'eyleyesin. Hızırilyâs gününe¹¹ değin ben dahı anda varurn.' " diyü cevâb virdi.

Ve; "Ferenduş'un fikri ve firâseti nedür?" diyü sü'âl olundukda; "Eger karndaşı İspanya Kralı gelecek olursa Ostorgon ve Üstolni Belgrad kal'alarına gelmeğe kasdı vardır." diyü cevâb virdi.

Ve; "Bu haberi kimden işitdün?" diyü sü'âl olundukda; "Tarnoca Andraş nâm Beğün kaym olan kimesne evinden geldi; andan işitdüm." diyü cevâb virdi.

Ve; "Mezbûrun evi ne cânibde imiş?" diyü sü'âl olundukda; "Bilmezem." diyü cevâb virdi.

Ve; "Pojon¹² Kal'ası'nda cemî' Alaman ve Çeh¹³ vilâyetlerinin beğleri Zikevris¹⁴ aynun evvelinde cem' olup zikrolunan beğlerin arasında mezbûr Ogonod nâm Beğ Ferenduş'un Kâyim-i makâm olup mâbeynlerinde dahı ittifâk eylemişler ki; 'Her kişi mîkdârına göre Hızırilyâs gününe değin askeri ile hâzırı müheyyâ olalar.' " diyü takrîr eyledi.

1 Tarih tahminidir. Estergon Kalesi'nin Osmanlılar tarafından fethedildiği 10 Ağustos 1543 tarihi (Bkz. Geza David, "Estergon", *DİA*, C. 11, 1995, s. 439) esas alınmıştır.

2 Budapeşte (Macaristan).

3 Komárom (Macaristan).

4 Székesfehérvár (Macaristan).

5 Esztergom (Macaristan).

6 Avusturya Arşidükü I. Ferdinand.

7 Linz (Avusturya).

8 Bojik. Noel. (Macarlar bakımından 1 Aralık) Bkz. *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk-Macar İlişkileri*, Heyet, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını, İstanbul, 2016, s. 215, 216, dipnotlar 2 ve 7.

9 Wien (Avusturya).

10 Kutsal Roma-Germen İmparatoru V. Karl (Hükümdarlığı 1519-1556).

11 Rumi Nisan'ın yirmi üçüncü (Efrenci Mayıs'ın altıncı) gününe verilen addır. Doğrusu Hızır ve İlyas'tır. Bkz. M. Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri Sözlüğü*.

12 Pozsony / Bratislava (Slovakya).

13 Çekya.

14 Belgenin sağ kenarında; 'Dekuris= Arahk' şeklinde bir şerh mevcuttur.

بغداد بکریکی یاسی پاشا قلو کوزک عرضیدر

بوندن اقدم شاه مقهور جانبته اخبار صحیحہ تجسسی ایک ایجنی راجا سوسا کوندر لشدی
 حالیا مزبور جاسوسا راسطو یوز الی بر شعبا تنک بکریکی کوندر خروسه بغداد کلوب
 شاه دن خبر سورلدن شاه بالفل خانلرندن قاضی جهان و عبدالله خان و بدرخان
 و صدرالدینی خان و بوداق خان و سلطانلرندن خیر سلطان و یعقوب سلطان و حسن سلطان
 و شاه علی سلطان و محمدی سلطان و حیدر سلطان یا تنک بله اولوب و عساکر مقهور
 دخی بکریکی بیک مقدراری عساکر حاضر و مهمتا اولوب و بوییل همدان حوالیسنده
 یا یلا بوب و قیشی براغینی کیر و غزوینده کورد و رب غزوینده تشالہ منی مقرر اولغینی
 مالیا یا یلا قدن کوجوب مزبور قشالہ غنی جانبته متوجیه اولمیش اوزره اولوب و اما کراولان
 لشکرا یله حمیت اوزره اولدوغندن غرضی خراسان اولان محمد خاندن تمام مرتبه و همی اولغینی
 نتیجہ بر بکانه ایله خراسان جانبته واروب غفلتله مذکور محمد خانی اوردن دن کورمک اوزره در
 دید اورد و سنک سوبلند و کینی خبر و یرد کلری سبیدن خصوص قضیه واجب العرض اولغینی
 اعلام اولدی تکرار صحت اوزره خبر اولوب اخبار صحیحہ معلوم ایدنک ایجنی شاه مقهور
 جانبته راجا سوسا رسال اولدی منی بعد دخی اخبار و اوصالی توجیه اوزره ایسه
 مفصله اعلام اولمور سؤلکه واقع خالدر دکاه معلوم به عرض اولدی

مشارالیه بغداد بکریکی مکتوبیدر

ولایت بغدادک رفاهیته احوالی تفحصی یورلوسه پادشاه عالمپناه حضرتلرینک ایام عدالتلرین
 امن و امان و رفاهیته اطمینان اوزره جمله رعایا اسوده حال اولوب و سرحدلر احوالی
 دخی حسن نظام اولوب اطراف بلاد فتنه و فساد دن مصون و محفوظ اولوب
 کجه و کوندز پادشاه حضرتلرینک روزا خرو ناری دعا سنه مشغول اولدقلری دیکاه
 معلوم به عرض اولدی

CASUSLARIN İRAN ŞAHI HAKKINDA GETİRDİKLERİ HABERLER

Bağdad Beylerbeyi Ayas Paşa'nın; İran tarafından dönen casuslarının 'İran Şahı'nın, hanları, sultanları ve yirmi bin kişilik ordusuyla Hemedan'daki yaylağından kış geçirmek için Kazvin'e hareket etmek üzere bulunduğunu ve bu kadar asker toplamaktaki maksadının şüphelendiği Horasan'daki Muhammed Han'ı bir bahane ile ortadan kaldırmak olduğunun söylendiğini' haber verdikleri, bu sebeple sağlıklı haber almak için tekrar casuslar gönderildiği hakkındaki arzı ve Bağdad'da ahalinin emniyet ve refah içerisinde bulunduğuna dair mektubu.

6 Kasım 1544

Bağdad Beğlerbeğisi Ayas Paşa kulunuzun arzıdır.

Bundan akdem Şah-ı makhûr cânibine ahbâr-ı sahiha tecessüs eylemek için yarar câsûslar gönderilmişdi. Hâliyâ mezbûr câsûslar işbu tokuz yüz elli bir Şa'bân'ının yigirminci gününde mahrûse-i Bağdad'a gelüp Şah'dan¹ haber sorıldukda; "Şah bi'l-fi'l hânlarından Kâdi Cihân ve Abdullâh Hân ve Bedir Hân ve Sadreddîn Hân ve Budak Hân ve sultânlarından Hamza Sultân ve Ya'kûb Sultân ve Hasan Sultân ve Şah Âli Sultân ve Mehmedî Sultân ve Haydar Sultân yanında bile olup asâkir-i makhûresinden dahî yigirmi bin mîkdân asker hâzır u müheyyâ olup ve bu yıl Hemedân havâlisinde yaylayup ve kış yarağın girü Gazvin'de² gördürüp Gazvin'de kışlamak mukarrer olmağın

hâliyâ yaylakdan göçüp mezbûr kışlağı cânibine müteveccih olmak üzere olup ammâ; 'zikrolunan leşker ile cem'iyet üzere olduğundan garazı Horasân'da olan Mehmed Hân'dan tamâm mertebe vehmi olmağın niyyeti bir bahâne ile Horasân cânibine varup gafletle mezkûr Mehmed Hân'ı ortadan götürmek üzredür.' diyü ordusunda söylendiğün" haber virdükleri sebebdan husûs-ı kazıyye vâcibül-arz olmağın i'âm olundu. Tekrâr sıhhat üzere haber alup ahbâr-ı sahiha ma'lûm idinmek için Şah-ı makhûr cânibine yarar câsûslar irtâl olundu. Min-ba'd dahî ahbâr u evzâ'ı ne vech üzere ise mufassalan i'âm olunur. Şol ki vâkı'-ı hâldür, Dergâh-ı Mu'allâ'ya arzolundu.

Müşârun-ileyh Bağdad Beğlerbeğisi'nün mektûbıdır.

Vilâyet-i Bağdad'un refâhiyyet-i ahvâli tefahhus buyurılı[r]sa Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerininü eyyâm-ı adâletlerinde emn ü emân ve refâhiyyet ü itmi[']nân üzere cümle re'âyâ âsûde-hâl olup ve serhadler ahvâli dahî

hüsn-i nizâm olup etrâf-ı bilâd fitne vü fesâdan masûn u mahfûz olup gice vü gündüz Pâdişâh hazretlerininü rûz-efzûnları du'âsına meşgûl oldukları Dergâh-ı Mu'allâ'ya arzolundu.

¹ İran Şahı I. Tahmasb.

² Qazvin (İran).

60

DİL ALMA HİZMETİNDE BULUNAN AHMED'İN TİMAR GELİRİNİN ARTTIRILMASI

Kansu, Ferhad ve Haydar isimli sancakbeyleri ile birlikte dil alma hizmetinde bulunduğu bildirilen Ahmed bin Bayezid'in Çapakçur sancağındaki 6.000 akçelik timarına 1.500 akçelik ilave yapılmasına dair Diyarbakır Beylerbeyi'ne yazılan emir.

3 Ağustos 1554

Diyârbekir Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

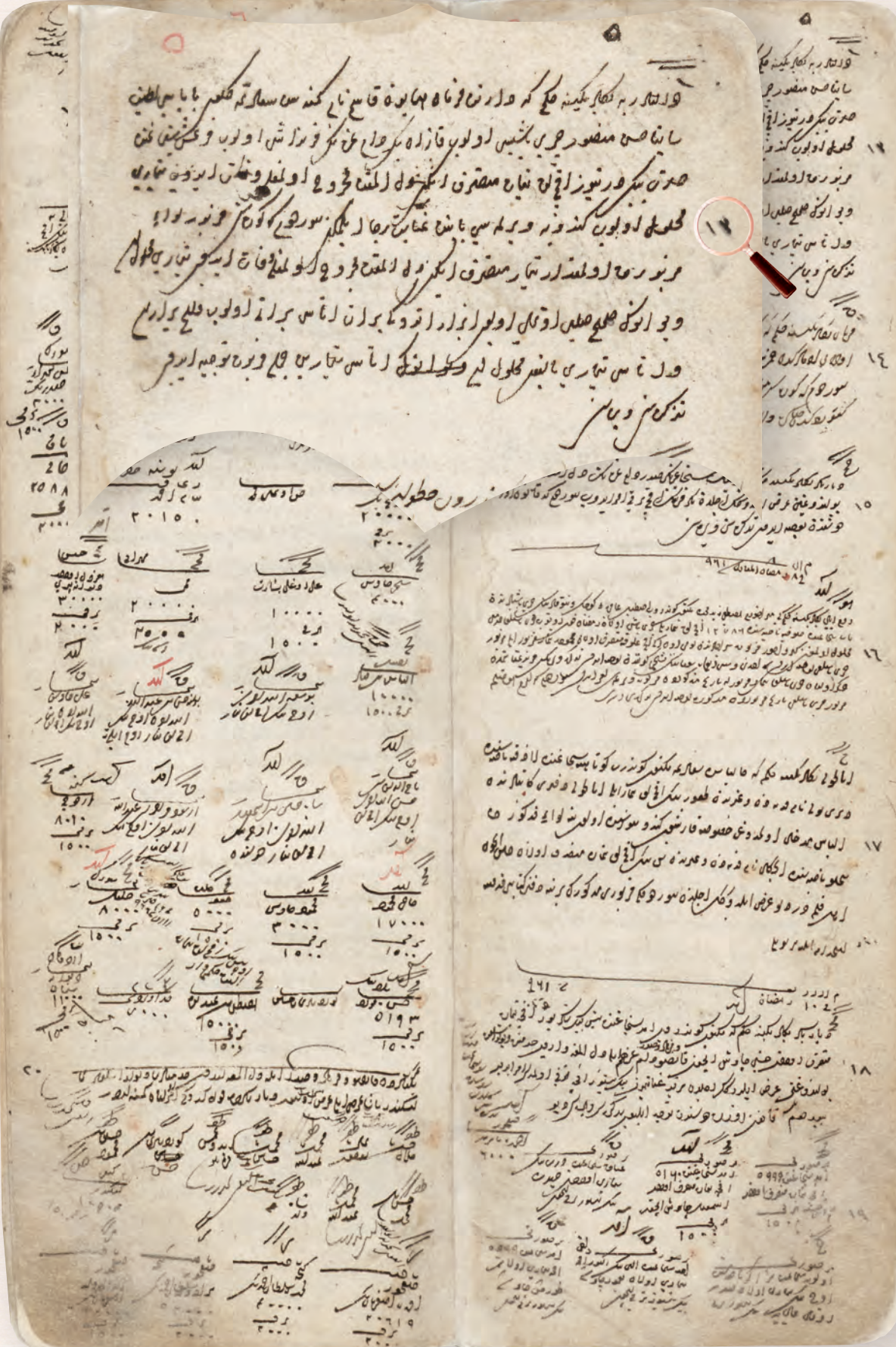
Hâliyâ Bâb-ı Sa'âdet-me'âb'uma mühürlü defter gönderüp; "Çapakçur¹ sancağında altı bin akçahlık tımâra mutasarrıf olan Ahmed bin Bâyezid, sancakbeğlerinden Kansu ve Ferhad ve Haydar dâme izzühüm ile dil almağa varup hıdmet idüp yoldaşıkda bulunmuşdur." diyü i'lâm eyledüğün

ecilden mezîd-i inâyetümden bin beş yüz akça terakkî emridüp **buyurdum ki:**

Zikrolunan bin beş yüz akça terakkîsin kânûn üzre düşenden tedârük idüp tevcih ü ta'yîn eyleyüp tezkire viresin ki, berâtı virile. Şöyle bilesin.

1 Bingöl.

DİL ALMA HİZMETİNDE YARALANIP VEFAT EDEN LATİF'İN TİMARININ OĞLUNA
VERİLMESİ

Dil alma hizmetinde yaralanıp vefat eden Latif'in Maraş sancağındaki timarının oğlu Kasım'a verilmesi hakkında Dülkadiriye Beylerbeyi'ne yazılan emir.

4 Ağustos 1554

Dülkadiriyye' Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Dârende-i fermân-ı hümayûn Kâsım nâm kimesne Südde-i Sa'âdet'üme gelüp; "babası Latîf sâbıkâ Hısn-ı Mansûr Çeribaşısı olup Kazan Beğ dâme izzühûnun karındaşı olup Mar'aş sancağında dört bin dört yüz akçahlık tîmâra mutasarrıf iken dil almakda mecrûh olmağla vefât idüp tîmârı mahlûl olup kendüye virilmesi" bâbında inâyet recâ eylemeğin **buyurdum ki:**

Göresin: Mezbûr livâ-i mezbûrda ol mîkdâr tîmâr[a] mutasarrıf iken dil almakda mecrûh olmağla vefât idüp tîmârı mahlûl ise ve bu anun sahîh sulbî oğlu olup ibrâz itdüğü berât atası berâtı olup kılıca yarar ise ve atası tîmârı bi'l-fi'l mahlûl ise atası tîmârın cümle mezbûra tevcih idüp tezkiresin viresin.

1 Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıl başlarında kurulan ve bugünkü Maraş ve çevresini içine alan eyalet. Bkz. İlhan Şahin, "Dulkadir Eyaleti", *DİA*, C. 9, 1994, s. 552.

هو

4265

21

اکابر ادم ملرندن ازمکدن سکر نغمه لکلوب برهشته دن زیاده عبداللهم عمارتند اوتوروب
 کاه بر در لوباس و کاه بر در لوب دلدایله یول اغیزلرینه چقوب کز لر ایش اندن قالمقوب
 کیوه و صباخی بیر کیدوب اون اون الی کوندن صکن کیر و کلوب نفس ازمکده چار سواچانه محمد
 بک یادرغی یکی خاندن اون الی نغمه لکلوب لرا لوب یکی کون اندن اوتوروب اندن خلق غلو
 ایدوب بلکه واروب بوکیشلر حالو کیشلر در کوردون سوال ایدون دلدکن بلکه کلاموب
 مرقه و غاد ایدوب تکرار بک ادملرین کوندروب البته کلسونلر دیوا اقام اتمکدن ایچلرندن
 اختیار ایدوب کلرین برین بلکه کوندروب بیز صاحب سعادت ادملر یوز قولری قاجدی
 اندری جت و جو ایدرز دیوب بعد باشلی اولان کسه اغر شلوقلج و اغر سینه بندایله بلکه
 کلوب سن بو خلقی بیزوم باشمزه نیه اوشور سن صکن اوتانور سن دیو خوشنله بلکه اطاله ایدوب
 جوابک و ارایه سوله رعایت و لجاجت کسه لرین شکراده لر جانندن میسر یوخه پادشاه قهرمان
 قولمیز دیویرک اکاکوره رعایت اولور سنر دیدکن بن برزیم کسه بن بر صاحب سعادت طرفندن
 قولری قاجوب بعضی طوب کوندروب و بعض داخی کوندرومک اوزره یوز بو شهره بیزه برا و
 بولیورون دیو تکلیف ایدوب کدولری برخالی و بولوب چقوب اون کوندن زیاده اندن داخی ممکن
 اولملر اندن کجه ایله کوچوب کمنلر قند کد کله ری معلوم اولمادی دیو شهر خلقی و بک کندی
 مسیح و شهر سواشینی می و متولی حاجی حسن و سایر اهالی قصه ناک جوابری تقریریدر حالیا
 صحیح خبر ملک ایچون کوندردن چاوشک کتود و کی خبردر
 و بوندن اقدم بکنه و قاضینه حکم شریف ایله چاوش کوندردن ایدوب و قاضی نصب اولماقندن مراد
 مملکت بواصل فساد و شناعة ایدنری اله کورمک ایدی دیو تاکید اولمادی جوابی کلامی
 دوللو باد شاه حضرتلرینک ایام سعادتلرندن و مقدار یرده بکرا حالندن اهل فساد و کفریندن
 کلیر

İZMİT'E GELEN ŞÜPHELİ ŞAHISLARA HALKIN GÖSTERDİĞİ TEPKİ VE BU KONU HAKKINDA ALINAN HABERLER

İzmit'e gelen şahıslar hakkında haber almak üzere oraya gönderilen çavuşa ahali ve şehir görevlilerinin verdikleri bilgilere göre; önce sekiz kişinin geldiği, bunların Abdüsselam İmâreti'nde bir haftadan fazla kaldıkları, bu süre içinde çeşitli kılıklara girerek yol ağzlarına çıkıp gezdikleri, daha sonra Geyve ve Sapanca'ya gittikleri, yaklaşık on iki gün sonra on iki kişi olarak geri döndükleri ve bu sefer Yeni Han'da kalmaya başladıkları, halkın tepki gösterip Sancakbeyi'ne giderek bu kişilerin getirtilip kimler olduklarının sorgulanmasını istemeleri üzerine huzura getirtilen reislerinin, üst düzey bir kişinin kaçan kölelerini aramakta olduklarını söylediği ve on gün kadar sonra şahısların bir gece vakti bilinmeyen bir yere gittiklerine dair yazı.

1558¹

"Ekâbir âdemlerinden İznikmid'e sekiz nefer kimesneler gelüp bir haftadan ziyâde Abdüsselâm İmâreti'nde² oturup gâh bir dürlü libâs ve gâh bir dürlü dülbend ile yol ağzlarına çıkup gezerler imiş. Andan kalkup Geyve ve Sabanca'ya gidüp on on iki günden sonra girü gelüp nefsi-i İznikmid'de çârsû içinde Mehemed Beğ yapduğı Yeni Han'da on iki nefer kimesneler olup iki gün anda oturup andan halk gulüvv idüp Beğ'e varup; 'Bu kişiler ne hâllü kişilerdür? Getürdün, sü'âl idün.' dinildükde Beğ'e gelmeyüp temerrüdü inâd idüp tekrâr Beğ âdemlerin gönderüp; 'Elbette gelsünler.' diyükdâm itdükde içlerinden ihtiyâr itdüklerin birin Beğ'e gönderüp; 'Biz bir sâmb-i sa'â[de]tün âdemleriyüz. Kullan kaçdı; anları cüstü cü iderüz.' diyüp ba'dehü başları olan kimesne ağır gümüslü kılıç ve ağır sine-bend ile Beğ'e gelüp; 'Sen bu halkı bizüm başımuza niye üşürürsün? Sonra utanursın.' diyü huşûnetle Beğ'e itâle idüp; 'Cevâbun var ise söyle: Ri'âyet olunacak kimesneler misiz, şehzâdeler cânibinden misiz yohsa Pâdişâh hazretlerinin kuh mısız? diyüvirün,

ana göre ri'âyet olunursız.' didükde; 'Ben bir za'im kimesneyin. Bir sâmb-i sa'âdet tarafından kullan kaçup ba'zısın tutup gönderüp ve ba'zın dahı göndermek üzreyüz. Bu şehirde bize bir ev bulvirün.' diyü teklîf idüp kendüleri bir hâli ev bulup çıkup on günden ziyâde anda dahı mütemekkin olmuşlar. Andan gice ile göçüp gitmişler. Kande gitdükleri ma'lûm olmadı." diyü şehir halkı ve Beğ Ket-hudâsı Mesîh ve Şehir Sübaşısı Memi ve Mütevellî Hacı Hasan ve sâyir ahâlî-i kasabanun cevâbları takrîridür. Hâliyâ sahih haber bilmek için gönderilen çavuşun getü[r]düğü haberdür.

Ve bundan akdem beğine ve kâdisına hükm-i şerîf ile çavuş gönderilmişdi; "Beğ ve kâdi nasbolunmakdan murâd memleketde bu asıl fesâd ü şenâ'at idenleri ele getürmek idi." diyü te'kid olunmuşdı. Cevâbı gelmedi. Devletlü Pâdişâh hazretlerinin eyyâm-ı sa'âdetlerinde bu mîkdâr yirde beğler ihmâlinde ehl-i fesâdun haklarından gelmeyeler.

1 Tarih tahminidir. Belgede geçen 'Abdüsselâm İmâreti' ve 'Şehzâdeler cânibinden misiz yohsa Pâdişâh hazretlerinin kuh mısız?' ifadelerinden hareketle olayın Kanuni Sultan Süleyman devrinde, Kanuni'nin Defterdarı Abdüsselâm'ın İzmit'te yaptırdığı imarette ve Şehzade Selim ile Şehzade Bayezid arasında 1558 yılında yaşanan veliahtlık mücadelesi sırasında cereyan ettiği değerlendirilerek 1558 tarihi esas alınmıştır.

2 Bkz. bir önceki dipnot.

ŞEHZADE SELİM'İN ETRAFINDA VE ORDUGÂHINDA ŞEHZADE BAYEZİD'İN CASUSU OLMA ŞÜPHESİYLE YAKALANAN KİŞİLER

Sokullu Mehmed Paşa'nın¹; Şehzade Selim'in Balıkesir'e gelip ava çıktığı sırada üç kişiye rastladığı ve bu kişilerin '*Şehzade'ye asker yazılmaya geldiklerini, Şehzade Bayezid'in bir çavuşunun da kendileri ile birlikte geldiğini*' söyledikleri, bahsedilen çavuşun da sorgusunda Şehzade Selim hakkında haber toplamak için gönderildiğini itiraf ettiği ve küreğe gönderildiği; ayrıca Şehzade Selim Bursa'ya geldiği gün, cebehanelik yakınındaki tanınmayan bir çadırda bazı kimseler bulunduğu, bu kişilerin sorgularında kendilerinin Şehzade Selim'e asker olmaya geldiklerini ve başka bir yoldaşları daha bulunduğunu söyledikleri, yoldaş diye bahsettikleri şahsın da Şehzade Bayezid'in Sekbanlar Kethüdası olduğunun ortaya çıktığı ve sorgusunda suçsuz yere görevinden alınıp bölüğe çıkarıldığı için Bayezid'den ayrılıp Şehzade Selim'e asker olmaya geldiğini söylediği; Şehzade Selim Bursa'dan ayrılırken kendisinin ona, '*lütufkâr olmasım, Bayezid tarafından gelenleri tutmamasım ve asker yazmamasım, esasen Padişah hazretlerinin her iki şehzadenin arasının düzgün olmasım arzu ettiğini*' söylemesi üzerine bu kişilerin serbest bırakıldıklarına dair mektubu.

2 Aralık 1558²

Dergâh-ı Mu'allâ'ya ve Bârgâh-ı A'lâ'ya lâ-zâle âliyen arz-ı bende-i bî-vücûd oldur ki

Mübârek Safer'ün on tokuzuncu günü Çe-hârşenbe gün fermân-ı âli-şân vârid olup irtesi Pencşenbe günü İnegöl cânibine müteveccih olup mahall-i merkûmda fermân-ı şerifleri üzre ikâmet olunur.

Ve fermân-ı âli-şânda; "*İnşâallâh Ahmed Paşa Engüri'ye³ bile varup andan geçürüp dönse gerek.*" diyü buyurulmuş. Gâyet münâsibdür ki fermân-ı şerif üzre Engüri'den geçürmeyince dönmeyeler.

Ve; "*Ne habere vâkıf olursan arzidesin.*" diyü fermân olunup Safer'ün on yedisinde yukarıdan âdemimiz gelüp halkından haber almış ki; "*Engüri'ye varicek üç gün oturak söylenürmüş.*" Lâkin Engüri'de âdemlerimiz vardır. İnşâallâhü Te'âlâ geçdükleri haberini getürdüklerinde Dersâ'âdet'e arz olunur.

Ve; "*Bursa'da tutılmış.*" diyü fermân olunan çavuş husûsı bu hakir bendeleri kendü tarafumdan Lala bendelerine sü'âl itdükde cevâb virdi ki; "*Şehzâde-i civân-baht hazretleri Bahkesri'ye nüzûl itdüklerinde ava binüp tenhâda üç kimesneye râst gelüp kimler idüğü tefahhus buyurmuşlar. 'Yazılmağa geldük.' diyü cevâb idüp anlar dah; 'Bunda kimesne yazılmaz. Fe-emmâ siz kimlersiz?' [diyü] ıkdâm ile soncek; 'Biz ol cânibden geldük, size kul olmak isterüz; andan gayri maslahatımız yokdur. Ammâ Şehzâde-i civân-baht Sultân Bâyezid⁴ hazretlerinin bir çavuşları bizimle bile geldi; da'vâ ile gelmişdür.' diyü haber virmeğin tettebbu' olunup ahvâli sü'âl itdüklerinde; 'Mukaddemâ Van çavuşlarından idüm; beğlerbeğisi tîmâra arzeylemiş idi. Tîmâr müyesser olmayup anda vardum on iki akçaya yazdılar. Van'da ulûfem ziyâde idi. Anda dah ziyâde recâ itdüm. 'Seni müteferrika bölüğüne ilhâk idelüm; var Şehzâde-i civân-baht Sultân Selim hazretlerinin câniblerinden ahvâli nedür, haber getür ve varduğuna âlâmet için ya tuğların yâhûd ağalarından birisinin alay bayrağın getür.' diledi.*

3 Ankara.

4 Kanuni Sultan Süleyman'ın, diğer oğlu Şehzade Selim ile veliahtlık mücadelesine girişen oğlu Şehzade Bayezid.

1 Belge '*Mehmed*' diye imzalanmıştır. Ancak belgede anlatılan olaylarla tarihi bilgiler (Bkz. Emecen, "Selim II", *DİA*, C. 36, 2009, s. 414-418) bir arada değerlendirildiğinde bu kişinin Sokullu Mehmed Paşa olduğu anlaşılmaktadır.

2 Tarih tahminidir. Yıl olarak, Şehzade Selim'in Bursa'dan ayrılıp görev yeri Konya'ya vardığı miladi 1559 yılı başlarına (Bkz. Emecen, "Selim II") karşılık gelen hicri 966 yılı ve gün, ay olarak da belgede zikredilen '*19 Safer'in ertesi günü*' olan 20 Safer (20 Safer 966) tarihi esas alınmıştır.

Ana geldüm.' diyü i'tirâf itmeğin tutlup küreğe gönderdük. Burusa'da tutılmış değildir."

Ve Burusa'ya geldükleri gün cebehâneleri kurbinde bir yad çadır bulunup içinde olanlar tefahhus olunicek; *"Biz ve bir yoldaşımız dahı vardur. Ol taraftan cümlemüz yazılmağa geldük."* diyü cevâb idüp yoldaşları gelicek âdemlerimiz seçüp didiler ki: *"Sâbıkâ sen Şehzâde-i civân-baht Sultân Bâyezîd hazretlerinin Sekbânları Kethudâsı idün. Niye geldün toğrı söyle?"* diyicek; *"Gerçek eyle idi, lâkin beni suçsuz bölüğe çıkardılar. Anun için size kul olmağa geldüm."* dimeğin bir iki gün

tutulmuş idi. Bu bendeleri işidicek; *"Çadır ile gelenden zarar gelmez, koyuvirün."* diyüp hattâ Burusa'dan çıkdükleri gün Şehzâde hazretlerine dahı; *"Lutf u ihsân idün. Anlardan size gelenleri tutman ve yazman. Sa'âdetlü Pâdişâh-ı âlem-penâh hazretlerinin rızâ-yı şerîfleri budur ki, her cihetden mâbeyninüz ıslâh üzre ola."* didüm. Dahı ol zamân koyuvirilmişdür.

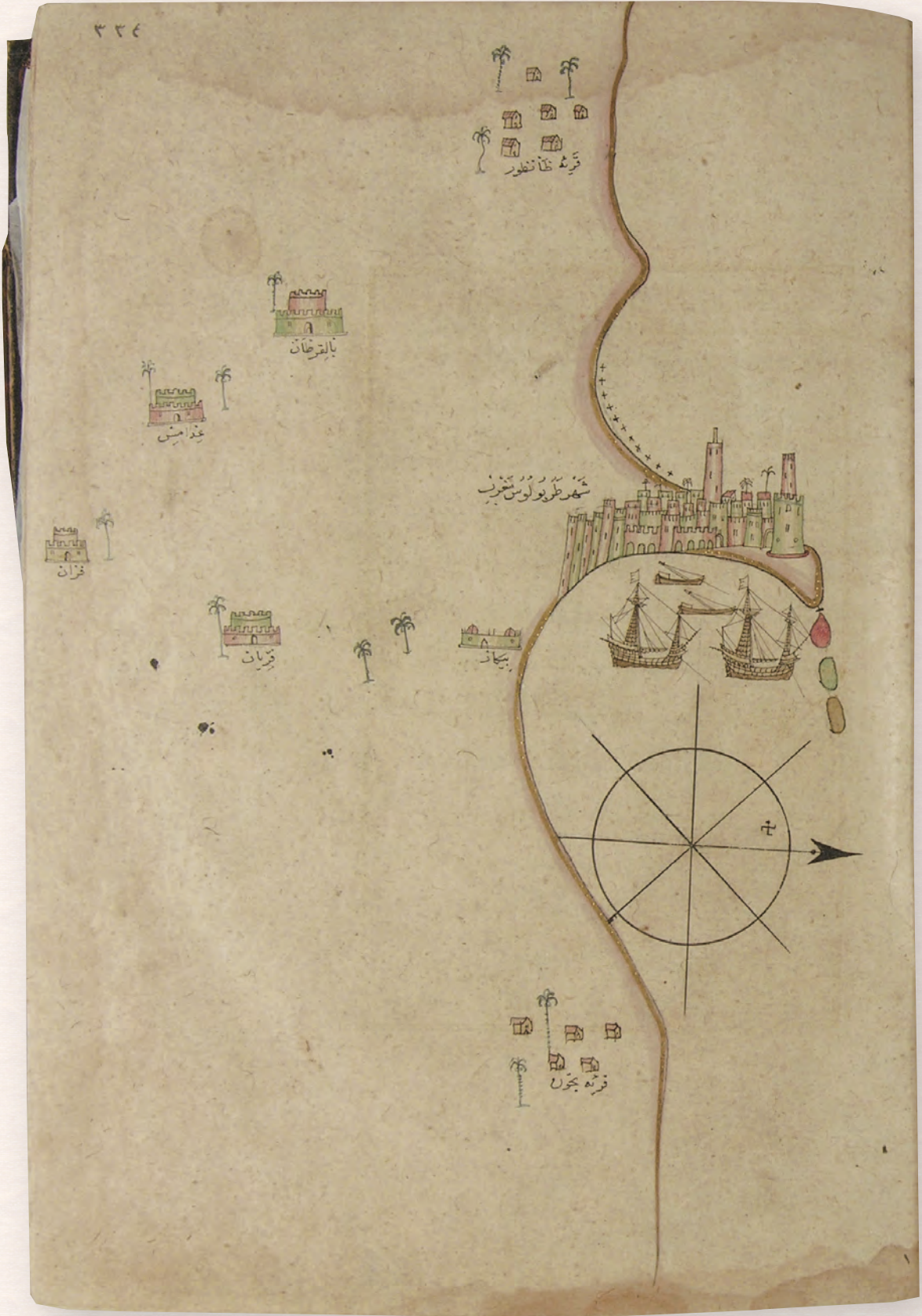
Bâkî; fermân Der-adl'ündür.

Az'afü'l-ibâd

Mehmed

el-fakîr

Trablusgarb (Libya) Şehri.

Piri Reis, Kitab-ı Bahriye, s. 334, Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kitaplığı, No: 642.

کشف و فاش شد و فایده بسیار
 یسور حق که احوال و ناسبت
 رکن و روضه را بر دیوار
 بهر لایحه و بهر کسور و کجای
 را در بطن و در او بود
 نوزده و حق هر یک را
 را بهر که بایستد و بهر نیاز
 به اهل و بایستد و بهر نیاز
 فرار از آفتاب و اول
 و ناسبت و نوزده و ناسبت
 و ناسبت و نوزده و ناسبت

[illegible][illegible]

YAKALANAN BİR DİLİN İSPANYA VE FRANSA DONANMASI HAKKINDA VERDİĞİ BİLGİLER

Karaca Ali isimli gönüllü reisin getirdiği dilden, 'Mesina'da toplanan İspanya donanmasının Fransa'dan gelecek donanmayı beklediği, bu iki donanmanın birleştikten sonra Turgut Bey'in üstüne varacakları ve bu duruma Trablusgarb ve Cerbe'deki dört Arap şeyhinin sebep olduğuna' dair bilgiler alındığını bildiren Cezayir Beylerbeyi'ne, bilgi toplamaya devam etmesi ve memleketin muhafazası için gereken tedbirleri alması hakkında yazılan emir.

21 Temmuz 1559

Yazıldı.

Paşa hazretlerine virildi. Fi 15 Şevvâl, sene 966
Ba'dehû Kurd Kethudâ'ya virildi. Fi-yevmi m.

Cezâyir Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Hâliyâ Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "gönüllü reîslerden Karaca Ali nâm reîs bir yarar dil getirüp küffâr-ı hâk-sârun ahvâlinde sü'âl itdüğünde; 'İspanya-i makhûrun seksen iki pâre kâdırgasıyla on pâre kalitas¹ Mesina'da mevcûd olup ve kırk pâre gemi dahı Frençe'den gelmesi mukarrerdür; ana te'hîr iderler. Bu cümle gemilere, Mesina'da olan beğlerbeği başbuğ ta'yîn olunup ve buna bâ'is olan dört Arab şeyhleridür; ikisi Cerbe'den ve ikisi Trablus'dandur.² Turgud Beğ'ün³ üzere varmak mukarrerdür.' diyü cevâb virdüğün ve sen dahı asker tedârük itmek üzere olup ve tekrâr dil almak için âdem gönderüp sen Mağrib câniblerine teveccüh itdüğün" bildürmişsin. Ammâ bu husûsun def u refîne sen ne vechile tedârük itmek üzere olduğun bildürmemişsin. İmdi; arzitdüğün üzere sâbıkâ Rodos Kapudanı olan Ali ve hâliyâ Kapudan olan Kurdoğlu Ahmed () mu'accelen gemileri ile varup sana mülâkî olmak için ve

Rodos Boğazı'n Mısır Kapudanı hıfzitmek için ulak ile ahkâm-ı şerife gönderilüp ve Südde-i Sa'âdet'ümden dahı ba'zı gemiler tedârük ü ihzâr olunup mu'accelen sana gönderilmek üzere olup **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda senün dahı fikr ü firâsetün ve tedârükün ne vechile olduğun ve sâyir a'dânun vâkıf olduğun ahbârın ve fikr-i fâsid ve hayâl-i kâsidlerin yazup bildüresin. Dâyimâ gaflet üzre olmayup hıfz u hırâsetinde mücidd ü merdâne olup gaflet ile el-ıyâzü bi'llâhi Te'âlâ donanma-i hümayûna ve kılâ' u bikâ'a ve nevâhî vü kurâya küffâr-ı hâk-sârdan zarar u gezend irişdürmeyüp tamâm basîret ü intibâh üzere olup ve ne haber alup ve ne vechile tedârük üzere olduğun yazup bildüresin. Şöyle ki; arzitdüğün üzere Trablus'a yapışmalu olurlarsa ol bâbda dahı senün tedârükün ne tarıkla olur; anı dahı bildüresin.

1 Kalita: Çektiri türünden bir savaş gemisi. Bkz. *Tarih Terimleri Sözlüğü* (İnternet), TDK.

2 Tripoli (Libya).

3 Turgut Reis, Trablusgarb Beylerbeyi.

[illegible]

<p>مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان</p>	<p>مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان</p>	<p>مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان مردود در آفاق کیهان</p>
--	--	--

[illegible][illegible]

ARAS NEHRİNİN ÖTESİNE GEÇEN ŞEHZADE BAYEZİD HAKKINDA HABER TOPLANMASI

Şehzade Bayezid'in Aras nehrinin ötesine geçtiği bilgisi üzerine, derhâl her tarafın inceden inceye araştırılıp hem Aras'ın öte tarafı hem de Bayezid hakkında elde edilecek sağlam haberlerin bildirilmesi ve bundan sonra da bilgi göndermeye devam edilmesi hususunda Van Beylerbeyi'ne yazılan emir.

21 Ağustos 1559

Yazıldı.

Mehmed Paşa'nun hükmü ile Abdî Çavuş'a virildi.

Fî 17 Zîl-ka'de, sene 966

Van Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Bundan akdem sana hükm-i şerifüm gönderilüp; "Öte cânibden¹ ve oğlum Bâyezîd tarafından vâkıf olduğun ahabâr[ı] bildüresin." diyü emrüm olmuş idi. Hâliyâ Diyârbekir ve Erzurum beğlerbeğileri; "akabince ılgar idüp Aras suyu kenârında irişüp bir mîkdâr âdemlerin alup kendü suyu öte geçüp gitdüğün" bildürmüşler. Eyle olsa **buyurdum ki:**

Hükm-i şerifüm vusûl buldukda, te'hîr itmeyüp her tarafı tetebbu' u tecessüs idüp eger öte cânibden ve eger müşârun-ileyh oğlumun ne cânibe teveccüh itdüğünden vâkıf olduğun ahabâr-ı sahîha[yı] i'lâm idüp ve min-ba'd dahı i'lâmdan hâli olmayasın.

¹ İran kastedilmektedir.

ایس. پاشا قلوبک کوئین

الحکیم مودع کتب العلم اهل الجوف معنی الیہ فکفہ مکتوب عینا من مودع کتبنا ارسالی وندوخی و قومی اوزر مدرک
 مکتوب اولی با فی زمانہ عین علی ایتدیر
 مکتوب اولی با فی زمانہ عین علی ایتدیر
 مکتوب اولی با فی زمانہ عین علی ایتدیر

ŞEHZADE BAYEZİD'İ ÖLDÜRMEK İÇİN PARA İLE FEDAİLER TUTULDUĞU

Ayas Paşa'nın; Şehzade Bayezid'in öldürülmesi için daha önce para ile tutulduğu bildirilen on fedainin dışında on fedai daha tutulup gönderildiği, gelen habere göre öncekilerin ulufeli asker yazıldıkları ve bekledikleri fırsatı yakalamak üzere oldukları, bu mektubun yazılanların ortaya çıkmaması için okunduktan sonra yakılması ve Şahkulu Sultan'dan gelen mektubun aynen gönderildiğine dair mektubu.

10 Eylül 1559¹

Ayas Paşa² kullarının mektubudur.

Südde-i Seniyye-i Saltanat-şî'âr ve Atebe-i Aliyye-i Hılâfet-disâr türâbına arz-ı bende-i hâk-sâr budur ki

Bundan akdem Sultân Bâyezîd-i anidün ale'l-gafle bir tarıkıla hakkından gelinmek ümiziyle Sarılı tâyifesinden on nefer fedâyîye mübâlağa akça virilüp ol cânibe gönderildiği arz olunmuş idi. Hâliyâ bir âhar tâyifeden dahı girü on nefer iş görmiş fedâyî kimesneler tedârük olunup mübâlağa mâl ta'ahhüdiyle yine ol cânibe irsâl olundu. Ammâ evvel gönderilen kimesneler yarar yiğitler olmağla varup ulûfeye yazılup gice vü gündüz bir ân hizmetden hâli olmayup takarrub tahsili ile fırsat ele getürmek üzre oldukları haberi geldi. Ümîzdür ki hayr ile bu merâm müyesser olup ol zâlimün şerr u şûrından âmme-i enâm halâs olmağla fitne vü fesâd mündefi' ola. İnşâallâhü Te'âlâ hemân

mutazarra'dur ki, hayr du'adan ferâmûş buyurılmaya ve mütevakkafdur ki bu haber şâyî olmamak için ba'de'l-mutâla'a bu mektûbun ihrâkına inâyet buyurıla.

Ve hâliyâ işbu şehri Zi'l-hicce'nün yedinci günü Şahkulu Sultân'dan³ bu hâk-sârlarına mektûb gelüp ba'zı ahvâl i'âm eylemeğin ne haber iş'âr itmişler ise mefhûmı künhiyle ma'lûm olmak için mûmâ-ileyhden gelen mektûb aynıyla Südde-i Sidre-mekânlarına irsâl olunduğu vukû'ı üzre Der-i Devlet-medârlarına arz olundu.

Bâkî; fermân Atebe-i Ulyâ'larındur.

Bende-i Kemter

Ayas

¹ Tarih tahminidir. Şehzade Bayezid hadisesinin cereyan ettiği hicri 966 senesi ve belgede geçen 'işbu şehri Zi'l-hicce'nün yedinci günü' ifadesine dayanılarak 7 Zilhicce 966 (10 Eylül 1559) tarihi esas alınmıştır.

² Muhtemelen o tarihte Erzurum Beylerbeyi olan Ayas Paşa.

³ Safevi Devleti'nin Revan Valisi. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi, C. II*, TTK Basımevi, Ankara, 1949, s. 397.

٩٧٧ / ١٠٨٢

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

A. DVNS. MHM. d, 3/317

HAC KAFİLESİNE SALDIRILACAĞINA DAİR CASUSLARDAN ALINAN HABERLER

Nesem isimli asi Arab'ın, itaat etmiş görünerek surresini alıp gittikten sonra çölde birçok kabileler ve adamlar topladığı ve harekete geçmek üzere olduğunun casuslar tarafından haber verildiği ve hac kafilesine saldırılacağı endişesinin ortaya çıkması üzerine, hacılarla birlikte gönderilen iki yüz elli askere elli asker daha ilave edildiğini bildiren Arap Canibi Defterdarı Mehmed Çelebi'ye yazılan emir.

12 Eylül 1559

Yazıldı.

Defterdâr'un âdemi Hurrem'e virildi.

Fi 27 Zi'l-hucce, sene 966

Arab Cânibi Defterdâr¹ Mehmed Çelebi'ye hüküm ki

Hâliyâ Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "Şâm Beğlerbeğisi emîru'l-ümerâ'il-kirâm Ahmed dâme ıkbâlühû sana mektûb gönderüp; 'Şimdiye değin kâfile-i huccâc ile yüz nefer sipâhî ve yüz elli nefer yeniçeri ve hısâr eri ki, cümle iki yüz elli nefer âdem gönderilürdi. Bu senede Nesem nâm âsî Arab, itâ'at sûretin gösterüp gelüp tamâm surresin² alup gitdükden sonra beriyyede haylî kabâyil ü âdem cem' idüp hareket üzre olduğ[n] câsûslar haber virüp huccâca zarar yitişdürmek tevehhüm olunur; elli nefer sipâhî ziyâde irsâl olunmak lâzimdür.'

diyü i'lâm idüp huccâc dahı mâh-ı Şevvâl'ün on sekizinci gününde teveccüh eyleyüp arzolunup cevâb gelmeğe zamân olmaduğ ecilden müşârun-ileyh ta'yîn eyledüğü üzre elli nefer sipâhîleriün me'kûlât ve ahıkların ve develerin tedârük olunup virildüğü'n bildürmişsin. İmdi; husûs-ı mezbûr[1] müşârun-ileyh mukaddemâ Südde-i Sa'âdet'üme arzidüp ol bâbda sana hüküm-i şerif gönderilmişdi. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mücebi ile amel idesin.

1 Yavuz Sultan Selim zamanında, merkezi Halep olmak üzere ihdas edilen Defterdarlık. Halep Defterdarlığı da denilmiştir. Bkz. Sertoğlu, a.g.e., s. 17.

2 Surre: Her yıl hac zamanı Mekke ve Medine'de dağıtılmak üzere padişah tarafından yollanan para, eşya ve hediye. Surre güzergâhında bulunan bedevilere de verilir ve buna da 'urban surresi' denilirdi. Bkz. Ş. Tufan Buzpınar, "Surre", DİA, C. 37, 2009, s. 567.

[illegible]

۱۰۰۰
 ۹۹۸

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

ŞEHZADE BAYEZİD VE İRAN HAKKINDA HABER TEMİNİ

İran tarafına sürekli olarak güvenilir ve işe yarar adamlar göndermek suretiyle Şehzade Bayezid ve İran ahvali hakkında bilgi temin edip göndermesi emredildiği hâlde uzun süredir kendisinden ne haber ne de adam gelen Van Beylerbeyi'ne, elde ettiği bilgileri acilen bildirmesi ve haber alma ve gönderme faaliyetlerini bundan sonra da hızlı ve sürekli olarak devam ettirmesi hususunda yazılan emir.

25 Ekim 1559

Yazıldı.

Abdi Çavuş'a virildi.

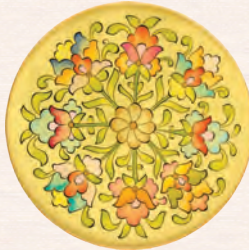
Fi 26 Muharrem, sene 967

Van Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Bundan akdem sana bir iki defa hükm-i hümayûnum gönderilüp; "Oğlum Bâyezîd'ün ve öte cânibün' vâkı' olan ahvâllerin mütevâliyen i'lâmdan hâkî olmayasın." diyü emrüm olmuş idi. Hâliyâ haylî müddetdür ol cânibe müteallik ne mektûb ve ne âdemün geldi. İmdi; **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, dâyimâ ol cânibe mu'accelelen mu'temedün-aleyh yarar âdemler gönderüp dahı vâkıf olduğun ahbârı müte'âkıben i'lâmdan

hâli olmayup ve şimdiye değin her ne ma'lûmun olmuşsa alâ-vechi't-tafsil yazup bildürüp dahı ba'de'l-yevm dahı eger oğlum Bâyezîd'ün ve eger ol cânibün ahvâl ü etvârların ve fikr [ü] firâsetlerin ve bi'l-cümle mecmû'-ı ahvâllerin ber-vech-i isti'câl birbiri ardınca eğlendürmeyüp yazup bildüresin. Husûs-ı mezbûr mühim-mâtdandır. Ana göre mukayyed olup ale't-te'âkub ve't-tevâli keyfiyyet-i hâllerin muttasıl bildürmekden hâli olmayasın.

1 İran kastedilmektedir.

تو به با یسمن و افغان و لاله قاضیه و قلع و زور و رایت حکم که عا بن یکتا بود با بنده لاله و لاله کیلی کور
مقصود صیغه افغان و بون است حکم نیکو کند رشتد ریسور دلم که و در وقت مذکور و بون ارمج موصی کور
کودز و بن کیلی قلع و زور و لاله کیلی سور علی ایچنه کنین خندار بن و عارار بن تبیین این سر کنه
کیلی کور و سور و بون علی ایچنه کنین خندار بن و عارار بن تبیین این سر کنه

ارضی روح الهی بکینه حکم که عاقلان و نبیانش و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین سوره که وصول
بقره بر حق بویابن و اعیانیه را در لب قریشین جانین را در دفاع و اطوارین و مکار و فرستادین و کورجی طرفدارانش را در دفاع
و اطوارین و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین سوره که عاقلان و نبیانش و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین
سوره که عاقلان و نبیانش و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین سوره که عاقلان و نبیانش و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین
و کورجی جانین را در ایام صلوات ارحم الراحمین و مکار و فرستادین و اطوارین و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین
اثر نبی و ولی علی النبی است صلوات ارحم الراحمین و عاقلان و نبیانش و کورجی طرفدارانش را در ایام صلوات ارحم الراحمین

94 1/2 2 25 1/2 2 25 1/2

[illegible]

İRAN VE GÜRCÜ TARAFLARINA CASUSLAR GÖNDERİLMESİ

İran ve Gürcü taraflarına yarar adamlar ve casuslar gönderilerek durumlarının araştırılıp alınacak haberlerin ayrıntılı olarak bildirilmesi ve bundan sonra da haber alma ve gönderme faaliyetlerinin sürdürülmesine dair Erzurum Beylerbeyi'ne yazılan emir.

31 Ekim 1559

Yazıldı.

Bekir(?) Çavuş'a virildi.

Fî 29 Muharrem, sene 967

Erzurum Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Hâliyâ Kızılbaş¹ ve Gürci taraflarınınun ahvâli ma'lûm olmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda dâyimâ mukayyed olup, Kızılbaş cânibinin evzâ' u etvârı ve fikr ü firâsetleri ve Gürci taraflarınınun evzâ' u etvârı ve hareket ü sükûnları ahvâli her ne yüzden ise her cânibün vâkıf olduğun ahbârın mufassal yazup mezbûr ile Südde-i Sa'âdet'üme bildürüp

min-ba'd dahı her cânibe yarar, mu'temedün-a-leyh âdemler gönderüp eger Kızılbaş tarafınınun ve ol firâr iden usâtun ve Gürci ve Gürci câniblerininun ahvâl ü etvârların ve fikr ü firâsetlerin ve bi'l-cümle evzâ' ve sâyir cumhûr-ı umûrın tetebbu' u tecessüs idüp ma'lûm idinüp dahı ale't-tevâli Südde-i Sa'âdet'üme i'lâmdan hâli olmayasın.

¹ İran kastedilmektedir.

مستند در رساله
تاریخ عثمانی

که بکنه حکم که عاب فاب از آن آب و کرم که از فافه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
لبن فای ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
طوبون و سایر از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
انکه از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
تقدیر از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
کوتز که از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
وشت عمارت که از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر

که بکنه حکم که عاب فافه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
لبن فای ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
طوبون و سایر از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
انکه از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
تقدیر از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
کوتز که از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر
وشت عمارت که از آن ملکوتی که از زلفه و از قلم ملکوتی که در بون نوعی طایفه تفرقه و از قلم بفرز از آن و سایر

KIRIM HANI'NIN RUSYA'YA GÖNDERDİĞİ CASUSTAN ALINAN HABERLER

Rusya'ya gönderdiği casusun verdiği haberlere dayanarak Rusların büyük bir hazırlık içerisinde olduklarını ve Özi nehrine kalita ve kadırgalar gönderip İslâm ülkesine saldırı planladıklarını, bu sebeple memleketin muhafazası için kadırgalar hazırlanıp gönderilmesi gerektiğini ve Kırım ile ilgili daha başka hususları bildiren Kırım Hanı Devlet Giray Han'a; kadırgalar hazırlanıp içlerine İslâm askeri konularak gönderilmek üzere olduğu, kendisinin de Osmanlı Devleti'ne olan bağlılığının gereği olarak memleketin bütün düşmanlara karşı muhafazası için her türlü gayreti göstermesine vs. hususlara dair yazılan hüküm.

10 Nisan 1560

Yazıldı.

Hân hazretlerine hüküm ki

Hâliyâ Atebe-i Ulyâ-menzilet'imüze –ki, melâz-i hâkân-ı ızâm ve melce'-i vâlâ-makâm-dur– mektûb-ı meveddet-mashûbunuz vârid olup; "Maskov¹ cânibine câsûs irsâl olunup geldük-de; 'Rûs-ı menhûsun küllî tedârükün görüp nehr-i Özü'den² kadırga ve kalita tesyâr idüp memâlik-i İslâm kasdın itdüklerin' ve vilâyet hfzı için kadırga tedârük ü irsâl olunmasın ve Nogay³ mîrzâları mâbeyninde nifâku tefrika vâkı' olup ba'zıları halâs olup evlâd ü evvâcıyla Kal'a-i Azağ⁴ tahassun idüp Kal'a ahâlsinin ağniyâ vü ekâbirin mihmân-hâne idinüp vilâyet-i Kırım halkının gâv [u] gûsfendin süvâr olup gelüp serika idüp fesâd ü şenâ'atden hâli olmayup nice mâh ü sâldür ki nehb ü gârete şürû' idüp vilâyetün tahliyesine bâ'is oldukları ecilden nice defa men' olunup men' ile memnû' olmayup serkeşlik idüp ve zikrolunan mîrzâlar ve sârkılar girift olunup ve sâyirleri dahı Kal'a'dan ihrâc olunmasın" ve andan gayri mektûb-ı meveddet-mashûbunuzda her ne tahrîr ü beyân olmuş ise Pâye-i Serir-i A'lâ'muza arz u takrîr olmuşdur. Eyle olsa; arzolunduğu üzre kadırgalar tedârük olunup asker-i İslâm-ı [zafer-]fercâm ile memlû kılınup inşâallâh gönderilmek üzredür. **Gerek ki:**

Siz dahı cibilletinizde merkûz ve tîneti-nüzde muzmerr olan vüfûr-ı diyânet ü İslâm

muktezâsınca dîn bâbında ve devlet-i ebed-peyvendüme mûte'allik olan cumhûr-ı umûrda sa'y ü ikdâm eyleyüp memleket ü vilâyete ve re'âyâ vü berâyâya eger Rûs-ı menhûs ve eger sâyir a'dâ-yı dîn-i mübîn ve mu'ânidîn-i hazret-i Seyyidü'l-Mürselin'den zarar u gezend irişdürmeyüp sevâlif-i eyyâm ve sevâbık-ı a'vâmdan Atebe-i Gerdün-rif'at'imüze olan mezîd-i ihlâs ve meziyyet-i ihtisâsınız muktezâsınca envâ'-ı mesâ'i-i cemîle zuhûra getüresiz ve ol Nogay mîrzâların ve sârikaların dahı arzolunduğu üzre girift eyleyüp ve sâyirlerin dahı memleketden ihrâc idüp ol girift olanları kıdvetü'l-üme-râ'i'l-kirâm Kefe Sancağı Beği Sinân dâme izzühûya teslim idesiz ve mîrzâlardan ve sârikdan ne mîkdâr kimesne girift olup müşârun-ileyhe teslim olunursa defter idüp mühürleyüp her şahsı ismi ve resmi ile yazup bile teslim idesiz ki, ana göre taleb oluna. Bu bâbda müşârun-ileyhe dahı hükm-i hümayûnumuz irsâl olmuşdur ve murâdınız olduğu üzre Leh Kralı⁵ husûsında Bender⁶ Beği Hüseyin dâme izzühûya hükm-i şerifimüz irsâl olunup tenbîh olmuşdur. İnşâallâhü Te'âlâ dâyimâ tedâbir-i sâyibenüz mukâreneti ile a'dâ-yı dîn ü devlet münhezim ü makhûr ve evliyâ-yı mülk ü millet muzaffer ü mansûr olmakdan hâli olmaya.

1 Rusya kastedilmektedir.

2 Dinyeper nehri.

3 Altın Orda Hanlığı'nın dağılma sürecinde ortaya çıkan Türk topluluğu. Bkz. Mehmet Alpargu, "Nogaylar", *DİA*, C. 33, 2007, s. 202.

4 Azak / Azov (Rusya).

5 II. Zygmunt August.

6 Bender (Moldova).

6324

[illegible]

ŞEHZADE BAYEZİD'İN KAZVİN'DE HAPİSTE OLDUĞUNA DAİR ALINAN HABERLER

Bekir Bey'in; Şehzade Bayezid ile iki oğlunun hapiste bulunduğu, bir oğlunun vefat ettiği ve Bayezid'in hapsedilen Pir Budak oğlu Hacı Şeyh dışındaki bütün askerlerinin kılıçtan geçirildiği hakkında daha önce göndermiş olduğu haber dışında yeni bir haber gelmediği, ancak adamlarının o taraftan en doğru haberleri alma gayreti içerisinde olduklarına dair mektubu.

14 Haziran 1560

*Bekir Beğ' kullarının mektubudur.
Âmed fî 20 Ramazân, sene 967*

Hazret-i Sultânüm

*Hâk-i pâ-yn şerîflerine ve gubâr-ı pâ-yn latîflerine
arz-ı bende-i bî-mukdâr ve zerre-i hâk-sâr budur ki*

Hâliyâ Mehmed Çavuş bendeleriyle emr-i şerîf-i vâcibü't-teşrifleri vârid olup mazmûn-ı sa'âdet-makrûnında; "*Şâh² cânibinden şimdiye dek sâdır olan ahbâr ma'lûmunuz olduğu gibi yazup iş'âr idesiz.*" diyü fermân buyurulmağın eyle olsa; bundan akdem tafsîli ile yazılup çavuşlar ile hâk-i pâ-yı şerîfinüze ilâm itdüğümüzden gayri ahbâr u etvâr sâdır olunmamışdır. Sultân Bâyezid³ ile iki oğlu mahbûs olunup bir oğlu fevt olmuşdur. Ahvâl kemâ-kân gubâr-ı akdâmınuz ilâm itdüğümüz gibidür. Ve askeri külliyyen

kılıçdan geçinilüp hemân Pîr Budak oğlu Hacı Şeyh habsolmuşdur. Zirâ esahh-ı ahbâr için bu bendelerinün âdemleri ol cânibden hâli değıldür ve bu abd-i hakîrleri Sultânümün hâlis u muhlis bendesi olup ve'l-hâsıl feth-ı bâbımız sa'âdetlü Sultânüm hazretlerinden olmuşdur.

Bâkî; fermân hazret-i Sultânümundur.

Az'afü'l-ibâd
Ebûbekir
el-fakîr

1 Muhtemelen o tarihte Erbil ve Şehrizol Sancakları Beyi olan Bekir Bey. Bkz. BOA, A. DVNS. MHM. d. 3/238/b, 392/a, 574, 574/a, 741, 743, 780, 984, 1003.

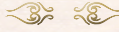
2 İran Şahı I. Tahmasb.
3 Şehzade Bayezid.

or
 7693
 و حالاً ارامسته و سلطانه با نيزيد و يازمکن بر فو القادر لور قوم قزوین را بچند
 کلون با سلطانه با نيزيد و يازمکن بر فو القادر لور قوم قزوین را بچند
 اصل کور غيوب بعد افاقه بولوب و يولانده چقير و غلبه کور نوب اوله قلم بند اف
 قزوین را بدم کند و کوزم را بکده کور و دم و سلطانه با نيزيد و يازمکن بر فو القادر لور قوم قزوین را بچند
 و يوفير و يريس و کند و ولفه نغسه بر سوز بيلور و احواله واقف کند و ولفه نغسه بر سوز بيلور و احواله واقف کند
 استخبار ليچوه بالذات و ورويه کونده تمام احواله مطلقه و ولفه نغسه بر سوز بيلور و احواله واقف کند
 استخبار بيليه با نيزيد و يازمکن بر فو القادر لور قوم قزوین را بچند

İRAN ŞAHI'NIN HASTALANDIĞINA DAİR ALINAN HABERLER

Daha önce Şehzade Bayezid'in ordusuna asker yazılmış olan ve Kazvin'den dönen Dulkadirli bir adamın verdiği habere göre; İran Şahı'nın Şehzade Bayezid'i hapsettikten on beş gün sonra hastalanıp iki ay sonra iyileştiği ve Kazvin'de halka görüldüğüne ve söz konusu şahsın istihbarat amacıyla devlet merkezine gönderildiğine dair yazı.

1 Temmuz 1560¹

Ve hâliyâ Amâsiyye'de Sultân Bâyezîd'e yazılmış bir Zülkâdirlü âdemi Kazvîn'ün içinden gelüp; "Şâh², Sultân Bâyezîd'i habsidüp on biş gündən sonra haste olup iki ay aslâ görünmeyüp ba'dehü ifâkat bulup dîvâna çıkup cemî' halka görünüp ol mahalde ben dahı Kazvîn'de idüm; kendü gözüm ile Şâh'ı gördüm. Ve Sultân Bâyezîd dahı

bi'l-fi'l mahbûsdur." diyü haber virüp ve kendü dahı nefsinde bir söz bilür ve ahvâle vâkıf kimesne olmağın istihbâr içün bi'z-zât Der-i Devlet'e gönderildi. Tamâm ahvâle muttali' âdemdür; fermân olunur ise istihbâr buyurıla. Bâki; fermân Der-adl'ündür.

¹ Tarih tahminidir. Belgede geçen 2,5 aylık süre Bayezid'in hapsedildiği 16 Nisan 1560 tarihine (Bkz. Şerafettin Turan, "Bayezid, Şehzade", *DİA*, C. 5, 1992, s. 230-231) ilave edilmiştir.

² İran Şahı I. Tahmasb.

[illegible]

88

ERDEL KRALI İLE BEÇ KRALI'NIN KIZININ EVLENDİRİLECEĞİNE DAİR BOĞDAN
VOYVODASI'NIN CASUSUNUN GETİRDİĞİ HABERLER

Casusluk amacıyla bezirgân gibi Venedik'e gönderdiği adamının dönüşte Beç'e uğradığını ve verdiği bilgilere göre o sırada Beç'de bulunan Leh Kralı'nın ve Erdel Kralı İstefan'ın elçilerinin Beç Kralı Ferdinand'ın kızını Kral İstefan'a alıvermek hususunda söz birliği ettiklerini, adamı döndüğü sırada düğünün henüz yapılmamış olduğunu ve Boğdan'a yakın olan Erdel'de '*düğünü Padişah'ın izni ile yapalım*' görüşünün dile getirildiğini bildiren Boğdan Voyvodası'na, bundan sonra da o bölgenin ve diğer tarafların ahvalini araştırmaktan geri durmayıp elde ettiği doğru bilgileri göndermeye devam etmesi hususunda yazılan emir.

14 Ağustos 1560

Yazıldı.

Âdemi Tercemân Duka'ya virildi.

Fî 22 Zî'l-ka'de, sene 967

Boğdan' Voyvodası'na hüküm ki

Mektûb gönderüp; "Venedik'den bir âdemi-müz gelüp ba'zı bâzergân esbâbı ahvirilmek için gönderilmişdi. Ammâ asılda câsûsluğa irsâl olunmuşdı. Ol taraftan dönüp gelürken yoh Beçe uğrayup Ferenduş² Kral Beç'de olup anda Leh Kralı'nun³ ve İstefan Kralı'nun⁴ ilçileri bulunup ol iki ilçinün birisinin ismi Ceki Mihal; İstefan Kralı'nın Büyük Papası ve Büyük Logofeti⁵ olup mezbûr âdemimiz şöyle sahih haber aldı ki; 'Ferenduş'un kızını İstefan Kral'a ahvireler.' diyu ittifâk iderler. Mezbûr âdemimiz () ol cânibden bu cânibe teveccüh itdükte, dahı düğün eylememişler. Şöyle ma'lûm-ı şerîf buyunla ki, bu cânibe karîb Erdel'de⁶ şöyle cevâb

olunur ki; 'Düğünü sa'âdetlü Pâdişâh hazretlerinin izn-i şerîfleriyle ideler.' Bu husûs mukaddemâ Der-gâh-ı Mu'allâ'ya arz olunmuşdı. Min-ba'd dahı vâkı' olan ahbâr u ahvâl arz olunur." diyu bildürmüşsin. Her ne dimiş isen alâ-vechi't-tafsîl ma'lûm-ı şerîfüm olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Min-ba'd dahı ol cânibün ve eger sâyir etrâf u cevânibün ahvâl ü etvârların tetebbu' u tecessüsten hâli olmayup vâkıf olduğun ahbâr-ı sahiha[yı] i'lâm idesin. A'dâdan dahı gaflet üzre olmayup hıfz u hırâset-i memleket ve zabt [u] rabt-ı ra'yyet bâbında dakika fevt itmeyesin.

1 Romanya'nın Moldavya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad. Bkz. Abdülkadir Özcan, "Boğdan", *DİA*, C. 6, 1992, s. 269.

2 I. Ferdinand.

3 II. Zygmunt August.

4 Erdel Kralı.

5 Legofet, logofet: Yu. logothetis; 1. Hesap memuru. 2. Rum Patrikhanesinin Babıali ile olan işlerinde aracılık eden kimse. 3. Ulah Beyi, Moldovya Beyi. Bkz. Mustafa Nihat Özön, *Türkçe-Yabana Kelimeler Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1961.

6 Bugün Romanya'nın kuzeybatısında Transilvanya denilen idarî bölgenin Osmanlılar dönemindeki adı. Bkz. Kemal Karpat, "Erdel", *DİA*, C. 11, 1995, s. 280.

PULYA KRALLIĞI'NA AİT BİR İSTİHBARAT GEMİSİNİN YAKALANMASI

Osmanlı donanmasının peşinden denize elli kadırgalık bir kuvvetin daha çıkmak üzere olduğu söylentisi hakkında bilgi almak için dil yakalamak amacıyla Pulya'daki Taranto Kalesi kumandanı tarafından yirmi beş kişi ile donatılıp denize çıkarılan bir düşman firkatesinin, Kızılhisar nahiyesinde kılavuzuyla birlikte yakalandığını ve reisinin Südde-i Saâdet'e gönderilip içindeki diğer kişilerin Ağrıboz Kalesi'nde hapsedildiğini bildiren Ağrıboz Kadısı'na, esirlerin zincire vurulup donanma geldiğinde donanma kaptanına teslim edilmesi ve bunların miktarının bildirilmesi hususunda yazılan emir.

10 Eylül 1560

Yazıldı.

Karaçin Kethudâ'ya virildi.

Fi 19 Zîl-hucce, sene 967

Ağrıboz'ı Kâdisi'na hüküm ki

Hâliyâ mektûb gönderüp; "işbu sene 967'de çıkan tonanma-i hümayûn akabinde elli kıt'a kadırga dahı çıkmak üzre olduğu küffâr-ı hâk-sâr vilâyetinde şâyi' olmağın vukû'n ve adem-i vukû'n ve azîmetleri ne cânibe olduğın ma'lûm idinmek için Pulya yakasında Taranda² nâm Kal'a Kapudam yigirmi beş nefer dârul-harb³ kâfirleriyle bir firkate⁴ donadup dil almağa gönderdükde Kızılhisâr⁵ nâhiyesinde firkate ile ve Yakmo nâm zimmî

kulaguzlarıyla girift olunup reîsleri Südde-i Sa'âdet'üme gönderildiği ve sâyir kefare Ağrıboz Kal'a-sı'nda habsolunduğın" bildürmüşsin. İmdi; **bu-yurdum ki:**⁴⁵

Vusûl buldukda, anda habsolunan kâfirleri muhkem kadunaya urup gereği gibi hıfzidüp habsden ıtlâk itmeyüp tonanma-i hümayûn geldükde kapudana teslim eylesin ve ne mıkdar kâfir teslim itdüğün yazup bile arzidesin.

1 Chalcis / Euripos (Yunanistan).

2 Taranto (İtalya).

3 Müslüman olmayan bir devletin hâkimiyeti altındaki topraklar için kullanılan fıkıh terimi. Bkz. Ahmet Özel, "Darül-harp", *DİA*, C. 8, 1993, s. 536.

4 Kürekle yol alan hızlı bir savaş gemisi. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

5 Karystos (Yunanistan).

[illegible][illegible][illegible]

MOHAÇ SANCAKBEYİ'NİN BEÇ'DEN GELEN CASUSUNDAN ALINAN HABERLER

Beç Kralı'nın Bosna sancağındaki Kostaniçe Kalesi'ne saldırmak amacıyla on bin kişilik bir kuvvetle Beç'den çıkıp Alman dağlarına geldiği, Erlmak(?) isimli Kumandanının da on bin kişilik başka bir kuvvetle Hırvatistan içinde yer yer hareket hâlinde olduğunun Beç'den gelen casus tarafından haber verilmesi üzerine niyetlerini öğrenmek için tekrar casus gönderildiği Mohaç Beyi Mehmed Bey tarafından bildirildiğinden, gaflet olunmayıp düşmanın ahvalinin daima araştırılması ve şayet böyle bir teşebbüsleri var ise memleketin muhafazası için gerekli tedbirlerin alınması hususunda Bosna Sancakbeyi Malkoç Bey'e yazılan emir.

10 Eylül 1560

Yazıldı.

Začasne¹ Beği Ferhâd Beğün âdemi Ca'fer'e virildi.

Fi 22 Zî'l-hicce, sene 967

Bosna² Beği Malkoç Beğ'e hüküm ki

Mohaç Beği Mehmed Paşa mektûb gönderüp; "Kral-ı³ bed-fi'âl tarafından mu'temedün-aleyh cäsüs gelüp haber virüp; 'Kral-ı bed-fi'âl, Beç'den çıkup Alman tağlarına⁴ gelüp ve beş bin tüfenk-endâz Nemçe⁵ piyâdesi ve beş bin Nemçe askeri nehr-i Drava başında Bosna sancağında Kostaniçe⁶ nâm Kal'a üzerine varmak niyyetine cem'yyet üzre olup ve Kral'un yarar, nâmdâr beğlerinden Erlmak(?) nâm mel'un on binden ziyâde âhen-püş atlu vü piyâde ile Hırvat içinde olup câ be-câ hareket ü cem'yyetleri mukarrer olmağın' fikr-i fâsidleri ma'lûm olmak için yarar cäsüs gönderildiğün" arzylemeğın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, a'dâ taraflarından gaflet üzre olmayup dâyimâ mukayyed olup ahvâl ü etvârların ve fikr-i fâsid ve hayâl-i kâsidlerin tettebbu' u tecessüs eyleyüp tamâm ma'lûm idinüp dahı arzolunduğı gibi hareket-i bî-bereketleri vâkı' ise ana göre tedârüklerin görüp hâzır olup gaflet ile el-ıyâzü b'llâh memleket ü vilâyete ve re'âyâ vü berâyâya ve kılâ' u bikâ'a zarar u gezend irişdürmekden ziyâde hazer idüp vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîhayı i'lâmdan hâli olmaya-sın.

1 Hırvatistan'ın kuzeyinde Slavonya bölgesinde, batıda Çesma (Çesma) ırmağı ile doğuda Orłjava akarsuları arasındaki bölgeyi kapsayan eski bir Osmanlı sınır sancağı. Bkz. Nenad Moacanin, "Začasna", *DİA*, C. 44, 2013, s. 62-63.

2 Saraybosna / Sarajevo (Bosna-Hersek).

3 I. Ferdinand, Kutsal Roma-Germen İmparatoru.

4 Kahlenberg (Avusturya).

5 Nemçe: Habsburg hanedanının doğu kısmının hükümdarlığı altında bulunan bölge ve Almanca konuşan nüfusunun Osmanlıca adı. Bkz. *Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı'dan Günümüze Türk-Macar İlişkileri*, Heyet, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2016, s. 51, dipnot 1.

6 Kostajnica (Bosna Hersek).

SAKMAR KALESİ'Nİ KUŞATMAKTA OLAN TIMIŞVAR BEYLERBEYİ'NDEN HABER
ALMAK İÇİN CASUS GÖNDERİLMESİ

Kendilerinden uzun süredir haber alınamayan Sakmar Kalesi kuşatmasındaki Tımişvar Beylerbeyi Mustafa Bey ve emrindeki askerler hakkında bilgi almak üzere işe yarar ve güvenilir birinin casus olarak o tarafa yollanması ve gönderilmiş olan fermanın da bu casusun üzerinde muska gibi dürülerek gizlenmek suretiyle kendisine iletilmesi, onun göndereceği mektupların da aynı şekilde alınıp ulakla Südde-i Saâdet'e ulaştırılması ve bundan sonra da o tarafa sürekli casuslar gönderilerek elde edilecek doğru haberlerin bildirilmesinden geri durulmaması hususunda Tımişvar'da Hazine-i Âmire Defterdarı Mehmed'e yazılan emir.

2 Ağustos 1565

Yazıldı.

Aydın Çavuş oğlu Mehmed'e virildi.

Fi 5 Muharrem, sene 973

Tımişvar'da' Hızâne-i Âmire Defterdân Mehemmed'e hüküm ki

Hâliyâ Sakmar² Kal'ası muhâsarasında olan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm Tımişvar Beglerbeği-si Mustafâ dâme ikbâlühûdan hayli zamân olup Âsitâne-i Sa'âdet'üme haberi vârid olmadığı ecilden mûmâ-ileyhle anda olan asker-i İslâm-ı zafer-encâmun ahvâlleri ma'lûm olmak için mûmâ-ileyhe hükm-i hümayûnum irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda yarar ve mu'temed câsûs tedârük idüp irsâl olunan hükm-i hümayûnumı

hamâyil gibi dürüp mezkûr câsûsun bir yirinde pinhân itdürüp dahı mû[mâ]-ileyhe ulaştırup ol cânibün sıhhat-i ahvâline vâkıf olmasın tenbih idüp müşârun-ileyhün mektûbların alup getürdüğü gibi te'hîr itmeyüp ulağla Atebe-i Ulyâ'ma mu'accelen irsâl idesin. Min-ba'd dahı o[l] cânibe yarar câsûslar gönderüp îrâd itdükleri ahbâr-ı sahîhayı mektûblarla ale't-tevâli îlâm u isâl itmekden hâli olmayasın.

1 Timişoara (Romanya).

2 Satu Mare (Romanya).

[illegible]

شکر که لقا شد علم که کوه است
 خدای قاری غرماوند عتیق لولون لال نو غلنگ صفی الحیه البیونق لولون
 اولیایب لاطوی بکار کیمند علم شریف کوه دیلوی البیونق سبا بهار که وقه دین کما کونند مکر ای لولش دیور قوم که ش رالسد
 خدای که بفرستد سبا بهار و به کور و کور علم لولون ملک صفی لولون

[illegible][illegible]

SOLNOK'TA DÜŞMAN TARAFINA CASUSLAR GÖNDERİLMESİ, DİL ALINMASI

Düşmanın durumu ve planları hakkında bilgi sahibi olmak için düşman tarafına casuslar yollanması, diller alınması ve elde edilecek doğru haberlerin bildirilmesi; alınacak diller işe yarar olduğu takdirde devlet merkezine gönderilmesi hususunda Solnok Sancakbeyi'ne yazılan emir.

17 Şubat 1566

Yazıldı.

Kethudâsı Ak'ye virildi.

Fi 5 Şa'bân, sene 973

Solnok¹ Beği'ne hüküm ki

Hâliyâ küffâr-ı hâk-sârun ahvâl ü etvârı ve fikr-i fâsid ve hayâl-i kâsidleri ma'lûm olmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Te'hîr itmeyüp yarar diller almağa cidd ü cehd eyleyüp bi'l-cümle haber için yarar câsûslar

gönderüp eger ele giren diller haberidür [ve] eger câsûslar haberidür; vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîhayı yazup bildüresün ve yarar dil alınursa gönderesin.

1 Szolnok (Macaristan).

OSMANLI ORDUSUNUN SEFERE ÇIKMASININ DÜŞMAN ARASINDA KORKU
UYANDIRDIĞINA DAİR ALINAN HABERLER

Düşman tarafına gönderilen casusların verdikleri haberlere göre Osmanlı ordusunun sefere çıkacak olmasının Macar, Nemçe, Çek ve Almanlar arasında korkuya yol açtığını bildiren Budin Beylerbeyi'ne, düşman tarafından işe yarar diller alıp göndermesi hususunda yazılan emir.

24 Şubat 1566

Yazıldı.

Kethudâsına virildi.

Fi 17 Şa'bân, sene 973

Budun Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Mektûb gönderüp; "Küffâr-ı hâk-sârdan sahîh câsûslar gelüp haber virüp; 'sa'âdet ü ıkbâl ile sefer-i hümayûna azîmetüm mukarrer olmağın içlerine ziyâde havf düşüp eger Macar tâyifesidür, eger Nemçe ve Çeh ve Alaman'dur; her birine baş-lu başı kayısı olup' eger azîmet olunursa inşâal-lâhül'e'azz feth u fütûhlar müyesser olur." diyü

arzylemişsin. İmdi; yarar dil alup gönderilmek lâzimdür. **Buyurdum ki:**

Emrüm üzre yarar diller alup göndere-sin [ki,] sahîh haberleri alınap ma'lûm ola ve şimdiye değin vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîhayı i'lâmdan hâli olmayasın.

۱۰۰۰
 مالا... ۹۷... مکتوبه...
 اوراق... مکتوبه... مکتوبه...

۱۰۰۱
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...

۱۰۰۲
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...

۱۰۰۳
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...
 مکتوبه... مکتوبه... مکتوبه...

TRABLUSGARB'A YÖNELİK CASUSLUK FAALİYETLERİNE KARŞI TEDBİR ALINMASI

Bazı kâfirlerin, Müslüman kıyafetinde Trablusgarb'a varıp oranın durumu hakkında düşmana bilgi aktardıkları ve düşmanın o bölgeye yönelik kötü düşünceler beslediği duyulduğundan, dikkatli olunup iskelelerin gereği gibi korunarak Trablusgarb'a kâfir ve Frenk taifesinin sokulmaması ve casuslarla haber alış verişinde bulunan yerli münafıklara karşı uyanık bulunulması hususunda Trablusgarb Beylerbeyi'ne yazılan emir.

29 Nisan 1566

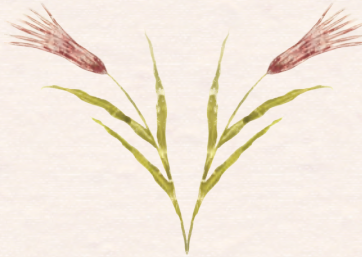
Yazıldı.

Mağrib Trablus'ı Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Trablus'a ba'zı ulûc² ve Müslimân sûretinde kâfirler varup tecessüs-i ahbâr [ve] etvârlarından a'dâya haber virüp ol cânibe fikr-i fâsidleri olduğu istimâ' olunur. İmdi; a'dâdan gaflet câyiz değildir. **Buyurdum ki:**

Varıcak tamâm basîret üzre olup iskeleleri gereği gibi hıfz u zabt eyleyüp min-ba'd ulûc ve

Frenk kısmından Trablus'a kimesneyi getürtmeyüp bir vechile hıfz u hırâset eyleyesin ki gaflet ile *el-ıyâzü bi'llâhi Te'âlâ* a'dâdan bir fesâd zâhir olmak ihtimâli olmaya. Zîrâ Trablus'da dahı ba'zı münâfık olup anlara câsûs varup haber iletüp haber al ırlarımış. Basîret üzre olsun.

1 Trablusgarb / Tripoli (Libya).

2 Ulûc: Kâfir (vd.) Bkz. Mevlüt Sarı, *Arapça Türkçe Lûgat*, Bahar yay., İstanbul, 1980.

۶۲۹

نیز خاندان را در
 مکتوبی که به دست من رسید و از طرف
 کتبه دولت که نامه ای به وزیر دولت
 معتمد دولت سرور که در وقت تولد
 غیره و مکتوبی که از طرف
 هفت و ده و بیست و چهارم از
 مکتوبی که از طرف
 او میر و نه اقامت ماهه از
 او میر و نه اقامت ماهه از

برای مکتوبی که
 برای او میر و نه اقامت
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از
 و نه اقامت ماهه از

نیز خاندان را در
 مکتوبی که به دست من رسید و از طرف
 کتبه دولت که نامه ای به وزیر دولت
 معتمد دولت سرور که در وقت تولد
 غیره و مکتوبی که از طرف
 هفت و ده و بیست و چهارم از
 مکتوبی که از طرف
 او میر و نه اقامت ماهه از
 او میر و نه اقامت ماهه از

KOPAN SANCAKBEYİ SİNAN'IN GÖNDERDİĞİ DİLİ KAÇIRMAYA TEŞEBBÜS EDEN
VOYNUK LAZARİ'NİN KÜREĞE KONULMASI

Kopan Sancakbeyi Sinan tarafından yakalanıp İstanbul'a gönderilen dillerden Kazenci(?) isimli dili voynuk kıyafetine sokarak kaçırarak isterken yakalanan Lazari isimli voynuğun küreğe konulması hususunda Kocaeli Sancakbeyi Ali'ye yazılan emir.

4 Haziran 1566

Yazıldı.

Kocaili Beği Ali'ye hüküm ki

Bundan akdem Kopan¹ Sancağı Beği Sinân dâme izzühû ba'zı diller gönderüp mahrûse-i İstanbul'a giderken Kazenci(?) nâm bir kâfir gaybet idüp Lazari nâm bir voynuk² dahı mez-bûr kâfiri voynuk sûretine koyup alup giderken

dutulup küreğe konmak için sana irsâl olundu.
Buyurdum ki:

Varup sana teslîm olundukda kadunaya urup küreğe koyasın; gaybet itdürmekden hazer eylesin.

1 Törökkoppany (Macaristan).

2 Aslı Slavca Voynik olup mânası asker demektir. Osmanlı devlet adamlarının atlarına bakmak, sair zamanlarda ise has ahır ve çayır hizmetlerinde kullanılmak üzere Hristiyanlardan ve bilhassa Bulgarlardan tertip edilmiş olan bir sınıf asker. Bkz. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 359.

75.

721

۷۸۷

104

MORA SANCAKBEYİ'NİN DÜŞMAN TARAFINA CASUS GÖNDERMESİ

Donanma-yı Hümayun ilkbaharda denize çıkacağından, düşman taraflarına levend gemileri ve casuslar gönderilerek düşmanın niyeti ve durumu hakkında haber toplanıp arz edilmesi ve Mora kıyılarının sıkı bir şekilde korunmasına dair Mora Sancakbeyi'ne yazılan emir.

31 Aralık 1567

Yazıldı.

Mustafâ Çavuş'a virildi.

Fi 6 Receb, sene 975

Mora' Beği'ne hüküm ki

Hâliyâ evvel-bahârda deryâya donanma-i hümâyûnum çıkmak emrüm olup küffâr-ı hâk-sârun ahvâl ü etvârı ve fikr-i fâsid [ve] hareketleri ne idüğü ma'lûm olmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Küffâr-ı hâk-sâr taraflarına levend gemilerin gönderüp ahvâl ü etvârı ve fikr-i fâsid² [ve]

hayâl-i kâsidleri ne olup ve hareketleri kangı cânibe idüğün haber aldurup vukû'ı üzre arzidesin ve sancağunda olan yalılar onat vechile hıfz u hırâset itdürüp küffâr câniblerine dâyimâ câsûs göndermekden hâlî olmayup her ne haber sâdır olursa i'lâm idesin.

1 Yunanistan'ın güney bölgesindeki yarımada.

2 Metinde 'fesad' şeklinde geçmektedir.

۹۷

بدون بکار گشته است که عالم را در آن خواجه سید سعید مطلق بودند و در آن زمان مقصد این صنوف عسکریه ای در غفلت
فرستاد تا به قلع و معرکه ای بنده ای بنده ای فکرتند و اوله غنیمت درین طواری بکار بکنند و آنجا به سواران و کسب
ادله و جملاتی در در هر حال اعلی این در این باب و فرستادند که کمال این ادله و کسب در این طواری - بلکه در آنجا به سواران و کسب
بوقدر و بوقدر و این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
اینجا که کسب این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
دعوی بوقدر و این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
بوقدر و این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
غفلت این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
حقاً حاضر این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
تا به سواران و کسب این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری
ادله و کسب این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری در این طواری

[illegible]

BUDİN BEYLERBEYİ'NİN İSTİHBARAT ZAFİYETİNE DÜŞMEMESİ

Lazar isimli bozguncunun etrafına topladığı bir miktar asker ile Erdel Kralı'na ait Coşet Kalesi'ni ele geçirip daha sonra da Boğdan tarafına saldırma fikrinde olduğuna dair Erdel Kralı ve Tımişvar Beylerbeyi tarafından haberler gelmesine rağmen Budin Beylerbeyi'nden bu konuda hiçbir haber gelmediği; Budin Beylerbeyi'nin, bunun istihbarat zafiyetinden mi yoksa haberin asılsız olmasından mı kaynaklandığını bildirmesi; haber doğru ise sınırdeki Nemçe Grofu ile görüşerek, bir yandan sulh talep edip diğer yandan saldırı hazırlığı yapmalarının sebebini sorması ve gaflete düşmeyip Tımişvar Beylerbeyi ile haberleşerek düşmanın durumunu yakından takip edip gelişmeler hakkında bilgi vermesi hususunda yazılan emir.

31 Aralık 1567

Yazıldı.

Budun çavuşlarından Ahmed'e virildi.

Fi-gurre-i Receb, sene 975

Budun Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Hâliyâ Erdel Kralı Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "Lazar nâm müfsid girü müstevfî asker cem' idüp gaflet ile Coşet nâm Kal'd'sın alup andan Boğdan cânibine el katmak fikrinde olduğın" bildürüp Tımişvar Beğlerbeğisi dahı; "Câsûslarımız gelüp ol vechile hareketi vardur." diyü i'âm idüp ammâ; bu haber senün tarafundan gelmeyüp ol asıl hareket olduğın bildürmedün. Senün câsûsların yok mıdır? Bu haber vâkı' ise sen niçün ma'lûm idinüp i'âm itmesin? Yohsa gayr-i vâkı' mıdır? Vâkı' olduğu takdirce Südde-i Sa'âdet'üme sulh için ilçileri gelmiş iken bu asıl husûsda () icâb ider ahvâle mübâşeret itmemenün aslı nedür? Ma'lûm olmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu husûs vâkı' mıdır ve dahı nice haber aldun? Eger vâkı' ise ol serhadde

olan grof¹ ile bu ahvâli haberleşüp sulh talebinde iken böyle eylemenün aslı nedür? Şöyle ki; sulh murâd ise mezkûr müfside aslâ cem'ıyyet itdirmeyüp kendü hâllerinde olalar. Ammâ; sen dahı a'dânun mekr [ü] hilesinden gaflet itmeyüp ahvâllerin tecessüs idüp sahîh ahvâllerine vâkıf olup anun gibi fikr-i fâsidi mukarrer ise gaflet üzre olmayup sen dahı hufyeten hâzır olup Kral-ı müşârun-ileyh ile ve Tımişvar Beğlerbeğisi ile dahı haberleşüp dahı a'dâdan gaflet ile [eger] memâlik-i mahrûseye, eger Kral-oğlı'na² tâbî' Coşet ve sâyir kal'alarına zarar irişdirmekden hazer eyleyüp lâzım geldükde te'hîr itmeyüp def-i mazarratları bâbında vech ü münâsib olduğü üzre dîn bâbında bezl-i maktûr idesin.

1 Graf / grof: Eskiden Almanya, Avusturya ve İsveç'te kullanılan bir soyluluk unvanı. Bkz. Özön, a.g.e.

2 Macar Kralı János Zápolya'nın oğlu János Zsigmond Zápolya; II. János; Osmanlı belgelerinde İstefan Kral olarak geçen Erdel Kralı.

[illegible]

EFLAK'TA BOĞDAN ALEYHİNDE FAALİYET YÜRÜTEN BOĞDAN CASUSLARININ
YAKALANMASI

Boğdan Voyvodası'nın, Nemçe tarafından kaçıp giden Boğdan casuslarının Eflak'ta gezip karışıklık çıkardıklarını ve bir kısmının da Rodos'ta hapiste bulunan Yovan'ın adamları ve mektuplarıyla dolaşıp birçok kimseyi ayarttıklarını bildirip bunların yakalanıp iade edilmesini istemesi üzerine, hâlen Eflak'ta veya bizzat Eflak Voyvodası'nın yanında bulunan Boğdan casuslarının yakalanmaları ve her iki voyvodanın bozgunculara karşı yardımlaşmalarına dair Eflak Voyvodası'na yazılan emir.

25 Ağustos 1568

Yazıldı.

Tercemân Mahmûd Beğ'e virildi.

Eflak' Voyvodası'na hüküm ki

Hâliyâ Boğdan Voyvodası Dergâh-ı Mu'al-lâ'ma mektûb gönderüp; "Nemçe cânibinden kaçıp giden Boğdan câniblerinin cânû[s]ları Eflak vilâyetine gezüp fesâd ü fetret üzre olduklarından gayri ba'zı cânûslar Rodos'a mahbûs olan Yovan'un âdemleri ve mektûbları ile durmayup gezüp nice kimesneleri tahrîk ü ıdlâl itmeleri ile dâyimâ fesâd üzre olmakdan hâli değillerdür. Anun gibi Eflak vilâyetine ve eger bi'l-fi'l yanında olan cânûsları dutlup kendüye gönderilmek" bâbında hüküm-i

şerîfüm recâ itdüğün arzitmeğün **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, anun gibi Boğdan cânûslarından eger Eflak vilâyetinde olanlardur ve eger bi'l-fi'l senün yanında olanlardur; her kim Boğdan cânibinden cânûsluk iderse ele getüresin ve dâyimâ [bir]birinüze mu'âvenet idüp ehl-i fesâd ü şenâ'ati ele getürmek bâbında en-vâ'-ı ıkdâm u ihtimâmın vücûda getüresin.

1 Tuna nehri ile Karpatlar arasında bulunan ve Osmanlı hâkimiyeti döneminde özel bir idari statü tanınan bölge. Bkz. Karpat, "Eflak", *DİA*, C. 10, 1994, s. 466.

Handwritten manuscript page with Persian text and musical notation. The page is divided into several sections by horizontal lines. The text is written in a cursive script, and the musical notation consists of notes on a four-line staff. The page is numbered ۹۷۸ in the top right corner. The text includes a title at the top, followed by a large section of text and music. There are also smaller sections of text and music interspersed throughout the page. The page is written on aged, slightly discolored paper.

CASUS YAKALAYAN YENİÇERİLERİN ÖDÜLLENDİRİLMESİ

Lefkoşa Kalesi'ndeki askerlerin durumu hakkında haber almak için gelen bir casusu yolda rast gelip yakalayan yeniçerilerden altısının solak, sipahi ve silahtar yapılarak, ikisinin de günlük ulufeleri birer akçe arttırılarak ödüllendirildiği.

11 Temmuz 1570

An-Cemâ'at-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli

Bölük: 8 Mahmûd Ahmed 7 [akça] <i>Solak şüd.</i>	Bölük: 4 Ahmed Mustafâ 8 [akça] <i>Solak şüd.</i>	Bölük: 4 Süleymân Timur 7 [akça] <i>Sipâhî şüd.</i>	Bölük: 8 Hasan İlyas 7 [akça] <i>Sipâhî şüd.</i>
Bölük: 8 Mezîd Priştine ¹ 7,5 [akça] <i>Silahdâr şüd.</i>	Bölük: 8 Ahmed Mora 7 [akça] <i>Silahdâr şüd.</i>	Cemâ'at: 31 Mehmed Mora 5 [akça] <i>Bir akça terakkî.</i>	Cemâ'at: 31 İdris Avlonya 3 [akça] <i>Bir akça terakkî.</i>
Yekûn Neferan: 8			

Lefkoşa² Kal'ası'nda bir yarar câsus, askerün ahvâline vâkıf olmak için haber alup gitmeğe

gelürken mezbûrûn yeniçeriler yolda râst gelüp tutup getürmeğîn.

1 Prishtina (Kosova).

2 Lefkoşa (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti).

[illegible]

BOĞDAN VOYVODASI'NIN DÜŞMAN HAKKINDA HABER ELDE EDİP
GÖNDERMEYE DEVAM ETMESİ

Erdel ve Beç kralları hakkında bazı haberler ile Boğdan'dan kaçan hainlerin himaye edildiğini bildiren Boğdan Voyvodası'na, bölgeyi sürekli gözetim altında tutması ve düşmanın ahvalini araştırmak üzere işe yarar adamlar gönderip elde ettiği doğru haberleri bildirmeye devam etmesi hususunda yazılan emir.

22 Ekim 1570

Yazıldı.

Boğdan Voyvodası'na hüküm ki

Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "Erdel Kralı'na ve Beç Kralı'na müte'allik ba'zı haberler ve Boğdan'dan firâr eyleyen hâyinler ri'âyet olunduğın ve Bender ve Silistre¹ beğleri mu'âvenet eylemek" husûsın bildürmüşsin. Ol bâbda her ne demiş isen ma'lûm oldu. İmdi; Akkirman² Beği'ne hükm-i şerîfüm yazılup; "Sancağı askeri ile hâzır ve senün tarafuna nâzır olup anun gibi mu'âvenet lâzım olursa bilâ-te'hîr varup mu'âvenetde buluna." diyü emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda kadîmden Âsitân-ı Sa'âdet-aşiyân'uma olan vüfur-ı ubûdiyyet ü ihlâsun mücebince etrâf u cevânibe göz kulak tutup ve yarar âdemlerün gönderüp a'dâ taraf-larınun ahvâl ü etvârın tetebbu' u tecessüs itdürüp vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîhayı i'lâmdan hâlî olmayasın.

1 Silistra (Bulgaristan).

2 Bilhorod-dnistrobs'kyi (Ukrayna).

A. DVNS. MHM. d, 12/211

DÜŞMANLARIN BİRBİRLERİYLE İTTİFAK EDİP BÜYÜK BİR DONANMA
HAZIRLADIKLARINA DAİR ALINAN HABERLER VE MAGOSA KUŞATMASI

Etraftan gelen casuslar ve düşmandan alınan dillerin, küffarın ittifak ettiğini ve büyük bir donanma hazırlamakta olduklarını haber verdikleri ve Papalık, İspanya ve Portekiz krallarının birlik olup Venediklilere yardım ettiklerine dair haberin artık kesinlik kazandığı, bu sebeple emredilen hususların yerine getirilmesi ve düşman gemilerinin Kıbrıs tarafına geçmelerinin önlenmesi, bunun neticesinde düşman donanmasının hezimete uğrayıp Magosa'nın ve diğer kalelerin fethedileceği hususlarında Cezayir Beylerbeyi Kaptan Paşa'ya yazılan emir.

16 Mart 1571

Hüseyin Kethudâ'ya virildi.

28 L., sene 978

Cezâyir' Beğlerbeğisi Kapudan Paşa'ya hüküm ki

Etrâf u cevâ nibden gelen câsûslar ve küffâr-ı hâk-sârdan alınan diller; "küffâr-ı tuğyân-âsârın birbiriyle ahd ü mîsâk ve muhkem ittifâkları olup küllî donanma-i hezîmet-şî'âr tedârük ü ihzân sadedinde oldukları" ihbâr idüp fi'l-vâkı' Papa ve İspanya ve Portugal keferesinün kralları cümleten Venediklü'ye mu'âvenet üzere oldukları haber[i] hadd-i tevâtüre irişüp bu cümle melâ'in-i hâşirî-nün donanma-i hezîmet-karînleri ile mukâbele vü mukâteleye küllî donanma-i hümayûn-ı zafer-makrûn tedârüki lâzîm ü mühim olmağın senünle cezîre-i Kıbrıs'a irsâl olunan donanma-i hümayûnum dahî ol cânibde lâzîm olan yat u yarağı cezîreye iletüp teslim itdüklerinden sonra asâkir-i nusret-me'âsir ve sâyir mühimmât ü zehâyir geçürmek için on beş kıt'a mı olur, dahî ziyâde mi olur; yarar kadırgalar alıkoyup bâkî kalan gemiler müretteb ü mükemmel düşmen yarağıyla deryâya ta'yîn olunan donanma-i hümayûnuma mülâki olmasın emridüp ol bâbda Vezîrüm *ilâ-âhrihî*. Mustafâ Paşa'ya dahî tenbih olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vardukda, emrüm üzere cezîre-i mezbûreye irsâl olunan yat u yarağı iletüp teslim eyledükden sonra aslâ te'hîr eylemeyüp senünle giden

donanma-i hümayûnum gemilerinden cezîreye asâkir-i zafer-me'âsir ve sâyir mühimmât ü zehâyir geçürmek için ne mîkdâr kadırga ıktizâ iderse kadırgalar alıkoyup dahî mâ'adâ gemileri âlât ü yarak ve âlâtçı vü cengcileri ve zevâd ü zahîreleriyle ve bi'l-cümle müretteb ü mükemmel düşmen yarağıyla vech gördüğünüz kimesneyi serdâr ta'yîn idüp mu'accelen irsâl eylesiz ki, varup donanma-i hümayûnuma mülâki olup anun gibi küffâr-ı hâk-sârın donanma-i hezîmet-âsârı her ne cânibe tevecüh ider ise üzerine varup Kıbrıs'a geçmeğe yol vormeyüp mukâbele vü mukâtele idüp bi-inâyeti'llâhî Te'âlâ ele getirilüp haklarından gelinmek bâbında ıkdâm u sa'y ü ihtimâm üzere olalar. Ümmîzdür ki, inâyet-i Bârî yârî kılup küffâr-ı bed-girdâr ve a'dâ-yı tuğyân-âsârın donanma-i hezîmet-şî'ârına inhizâm ü inkisâr mukadder ve cezâyir ü deryâda ve sâyir diyârda envâ'-ı feth u zaferler müyesser olup donanmaları münhezim olmağla kuvvet ü ferleri kalmayup eger fethine mübâşeret olunan Magosa² Kal'ası'dur ve eger sâyir kılâ' u bikâ'dur; bi-inâyeti'llâhî Te'âlâ sühûletle feth u teshîri ve a'dâ-yı bed-re'yûn kahr u tedmîri ve vücûd-ı habâset-âlûdlarından memâlik ü vilâyetün tathîri ahsen ü âsân vechile müyesser ola.

1 Gelibolu, Eğriboz, Karlı-ili, İnebahtı, Rodos, Midilli, Sakız ve Cezâyir-i Mağrib'den ibaret Cezâyir-i Bahr-i Sefid (Kaptanpaşa) eyaleti kastedilmektedir. Bkz. Mahmut H. Şakiroğlu, "Cezâyir-i Bahr-ı Sefid", *DİA*, C. 7, 1993, s. 500-501.

2 Gazimağusa (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti).

A. DVNS. MHM. d, 14-1/16

DÜŞMAN TARAFINDAN ALINACAK DİLLERİN NAKLİ İÇİN
ULAK BEYGİRİ TEDARİKİ

Hassa reislerden Ali Reis'in düşman tarafından alacağı dillerin Südde-i Saâdet'e nakli için ulak beygiri tedarik edilmesi hususunda Anadolu Vilayeti kadılarına yazılan emir.

3 Haziran 1571

Yazıldı.

Vilâyet-i Anatoh' kâdılarına hüküm ki

Hâssa re'islerden kıldvetü'r-ru'esâ ve'l-mu'temedin Ali Re'is *zide kadruhû* anun gibi küffâr-ı bed-girdâr taraflarından dil alup Südde-i Sa'âdet'üme göndermelü oldukda ulağla göndermek emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Mezkûr Ali Re'is küffâr-ı hâk-sâr cânibinden dil alup Âsitâne-i Sa'âdet'üme göndermek için ulak bârgiri taleb eyledükde kifâyet mıkdarı ulak bârgiri bulıvirüp ber-vech-i isti'câl Südde-i Sa'âdet'üme irsâl eyleyesiz.

1 Merkezi Kütahya olmak üzere Hüdavendigâr, Karahisar-ı Sahip, Saruhan, Aydın, Kastamonu, Bolu, Menteşe, Sultanönü, Ankara, Kengiri (Çankırı), Teke, Hamit ve Karesi sancaklarından oluşan eyalet. Bkz. Sertoğlu, *a.g.e.*, s. 16.

A. DVNS. MHM. d, 14-2/1598

DELVİNE TARAFINA HABER GETİREN KİŞİLERİN ALIKONULUP TAŞIDIKLARI MEKTUP VE HABERLERİN MAHİYETİNİN BİLDİRİLMESİ

Devletin Türkçe konuşmayı bilen kayıp esirinin araştırılması için güzergâh ve geçitlere işe yarar adamlar konulduğunu, kefil ve beraberinde arkadaşı olmayanların yakalanıp durumlarının arz edileceğini bildiren Delvine Sancakbeyi Bayezid'e, bildirdiği şekilde hareket edip o tarafa haber ile varan her kim olursa olsun yakalayıp durumlarını ve ellerindeki mektupların ve taşıdıkları haberlerin mahiyetini ayrıntılı olarak arz etmesi hususunda yazılan emir.

24 Haziran 1571

Yazıldı.

Delvine' Beği Bâyezîd Beğ'e hüküm ki

Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp;
"Sâbıkâ gönderilen emr-i şerîfüm mücebince mîrî
üserâdan lisân-ı Türki tekellüm idüp gaybet eyle-
yen esîrün tecessüsi için güzergâhlarda âdemler ko-
yup kefil ve refikî olmayanları tutup ne makûle ki-
mesneler oldukları ism ü resmleri ile i'lâm olunur."
diyü bildürmüşsin. İmdi; ol cevânibde olan me-
merleri ve ma'berleri onat vechile hıfz u hırâset
eylemen emridüp **buyurdum ki:**

onat hıfzıtdürüp anun gibi eger Türki dil bilür
mîrî esîrdür ve eger gayri; ol cânibe haber ile
varanları ele getürüp ve kefil ve refikî olma-
yanları emr-i sâbıkum mücebince tutup hab-
seyleyüp ism ü resmleri ve ellerinde mektûblar
bulunur ise mektûbları ve ne makûle haber ile
vardukların ve bi'l-cümle cemî' ahvâllerin mu-
fassal yazup bildüresin.

Vusûl buldukda, emrüm üzre yarar âdem-
ler koyup vâkı' olan güzergâhları ve ma'berleri

1 Delvine (Arnavutluk).

207

VENEDİK-İSPANYA İTTİFAKI HAKKINDA DUBROVNİK BEYLERİNDEN ALINAN
HABERLER

Venedik ile İspanya'nın ittifak ettiklerine ve Venedik Kaptanı'nın ahvaline dair haberler gönderen Dubrovnik beylerine; bu bilgilerin ulaştığı, bundan sonra da casusluk için yarar adamlar göndererek bunların ahvali ve planları hakkında elde ettikleri doğru haberleri bildirmekten geri durmamaları hususunda yazılan hüküm.

21 Ağustos 1571

Yazıldı.

Dubravenik¹ beğlerine hüküm ki

Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp;
"Venediklü İspanya ile ittifâk u ittihâd eyledükle-
rin ve Venedik Kapudam Ceneral ahvâlin" bildü-
rüp ol bâbda dahı her ne dimiş isenüz ma'lûm
oldı. İmdi; **buyurdum ki:**

min-ba'd dahı yarar âdemlerinüz gönderüp ah-
vâl ü etvârın tetebbu' u tecessüs idüp fikr-i fâsi-
di ve hayâl-i kâsidi ne ise vâkıf olduğunuz ah-
bâr-ı sahihayı i'lâmdan hâlî olmayasız.

Vusûl buldukda, Südde-i Sa'âdet'üme olan
vüfûr-ı ubûdiyyet ü ihlâsınız mücebince min-ba'd

¹ Hırvatistan'ın Dalmaçya sahillerinde Ragusa adıyla kurulup hüküm sürmüş tarihi bir cumhuriyet. Bkz. Şerafettin Turan, "Dubrovnik", *DİA*, C. 9, 1994, s. 542.

ولایتی خبری که اینجا بکلی و لغای و سایر اعیان و دوله حکم باز کرد

قلعه و اوزنجای ماضی کوی قاضیه ملک حاله بوقریه آورده به برکاتیه و الفجر اول رجب الحاق
در مشیتیه بعضی ارضیه اولون جاسوسه لای بعضی مکانی سرحدی اولون در شرق اوزج
نوجه ایلد و کله در ایلد اولون قی فکر دوله ارضیه جاسوسه ملکیه در وقت لولای اولون
سوزج که وصله اولون بویایه وقت و اشیاع لای اشیاع اولون هر قضا که تحت قضا دوله
کتابیه و ارضیه اولون نیم اولون و اولون بر حق اولون اولون اولون اولون اولون اولون
لسمایه قاضیه اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
کله کله در وقت اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
وقت و اشیاع لای بعضی اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
بار اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
مصرفه لای اشیاع اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون

صافه اولون قیوه جاسوسه فکر بونته لای لای اولون قاضیه بونته بونته
مور اشیاع اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون
اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون اولون

EDİRNE'DEN KALKAN BİR KERVANDAKİ ANKARALI ERMENİLERİN
CASUSLUK AMAÇLI MEKTUPLAR TAŞIDIKLARI İHBARI

Edirne'den kalkan bir kervandaki Ankaralı Ermenilerin, sınıra ulaştırmak üzere sandıklarındaki ipekler arasında casusluk amaçlı bazı mektuplar taşıdıkları ihbarı üzerine söz konusu kervanın korunaklı bir yerde durdurulup Ermenilerin eşyalarının, şayet onlarda bulunamazsa Müslümanların eşyalarının iyice aranarak bu mektupların bulunması hususunda Filibe ve Uzuncaova Hasköy kadılarına yazılan emir.

6 Kasım 1571

Yazıldı.

Mehmed Çavuş'a virildi.

Fi 17 C., sene 979

Filibe ve Uzuncaova Hasköy' kâdılarına hüküm ki

Hâlâ; "bu karîbde Edirne'de bir kârbân kalkup aralarında Ankara Ermenilerinden ba'zı Ermeniler olup câsûsluk ile ba'zı mekâtîbi serhadde ulaşturmak üzre teveccüh eyledükleri" ilâm olunmağın zikrolunan Ermeniler [ve] câsûsluk mektûbları girift olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda dikkat ü ihtimâm ile mukayyed olup her kankınızın taht-ı kazâsına ol kârbân dâhıl olmuş ise üzerine varup bir mahfûz mahalde kondurasız ki, aralarından ya âdem yâhûd esbâb kaçurılmak ihtimâli olmayup kondurduğunuzdan sonra ale'l-infirâd metâ'ların ve isimlerin ve ne diyârdan geldüklerin defter idüp ba'dehû aralarında olan Ankaralı Ermenileri başka başka ayırup dahı her birin defter ve ihtimâm ile teftiş idüp ne

mahalden ne mahalle gideceklerin ve esbâbları ne makûle ve ne mıkârdur; başka başka yazdurup ba'dehû aratdurup dahı zikrolan mektûbları zuhûra getürmesine sa'y ü ihtimâm idesiz. Sanduklar ile ipekleri varımış; gâlibâ ol ipek arasında imiş. Ve'l-hâsıl Ermeniler esbâbı arasında bulunmadığı takdirce Müslimânların esbâbın ve bi'l-cümle zannolunan yirlerin dikkat ü ihtimâm ile aradup mektûbların buldurmayınca olmayasız ve kimün esbâbında bulunur ise anı dahı Ermeniler ile habsidüp ve esbâbların emânet kodurup mufassal ü meşrûh Südde-i Sa'âdet'üme arzeyelesiz. Umûr-ı dîn ü devlete müte'allik husûsdur; tamâm ihtimâm idüp zuhûrında sa'y idüp kimesneye hımâyetden ihtirâz idesiz.

1 Bulgaristan'ın Uzundzhovo ve Haskovo isimli yerleşim birimleri.

۱۸۹
 فرستاده بکنه حکم حال سنجایم متعلق اولفده فله و بقا عکس لجنه سکنه اولفده کنه فله عاقل اولم یور
 ارلر نیش ویرار جاسوسلک قویور و لای اکر و نولر زبریر و اکر محفوظ ایی و اکر ساینو کزیر فخر
 حافظه فله توکل ایتیم اند و کاین معلوم لیدنیور اکا کور بهریت اوزر اولمق لازم اولمق سوره
 و صول بولمق یوبای کزیم یغیر لولور سنجایم متعلق اولفده فله و بقا عکس حافظه نیش فای
 و ایتیم ایسیر و لجنه سکنه اولفده کنه لارلر نیش ویرار جاسوسلک قویور فکر و تدار کالی نه
 ابر و کت معلوم لیدنیور و درخار لار و عصار لار نه و ساینو فک تینه و تاکید لیدنیور فله کزیم
 قومیور و تنی بالدر نیش عقید لولور مور کبی لایم و لول جانیق قوسیلک سیر لولور عاکر و لیدر لایم
 مکیده و یکجهت لولور حق ندیر و تدار کالی مایه عامه سینه غارتنه فخرت له دیوریم امانت کوز عجب فخرت
 کلمک ساینو لولور حق و نفع ایدنیور و کونج جانیق و نفع لولور و عکس لایم و لولور فای
 اولمیر و محافظ لجنه کونیر لایم و لیدنیور و لایم و لولور سینه زماه و لولور و لولور و لولور
 لایم سینه نفعر مکته و لولور سینه سوبس موفقی لایم لایم و لولور سینه کوز فخرت و لولور
 لولور و قی و قی و لولور سینه سینه سینه

MİZİSTRE SANCAĞININ MUHAFAZASI İÇİN TEDBİR AMACIYLA GAYRİMÜSLİM
AHALİ ARASINA CASUSLAR YERLEŞTİRİLMESİ

Mizistre sancağının muhafazası için, sancak dahilindeki kale ve memleketlerde oturan gayrimüslim ahaliden gafil olunmayıp aralarına casuslar konulmak suretiyle onların düşünce ve planları ile kalelerdeki görevlilerin muhafaza hizmetinde ortaya koydukları ihtimamın derecesinin öğrenilmesi, düşman tarafından elde edilecek doğru haberlerin haberlerin bildirilmesi ve Mora'nın güneyindeki Manya asilerine karşı takip edilecek hareket tarzı ile alınması gereken diğer güvenlik tedbirleri hakkında Mizistre Sancakbeyi'ne yazılan emir.

23 Mart 1572

Bu dahi mezbûr çavuşa virildi.

Mizistre' Beği'ne hüküm ki

Hâlâ sancağına müte'allik olan kılâ' u bikâ'un içinde sâkin olan kefereden gâfil olmayup aralarında yarar câsûslarun koyup dahi eger dizdârlarıdır ve eger müstahfızları ve eger sâyir neferleridir; hizmet-i muhâfazada ne vechile ihtimâm itdüklerin ma'lûm idünüp ana göre basîret üzre olmak lâzım olmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup sancağına müte'allik olan kılâ' u bikâ'un muhâfazasında tamâm sa'y ü ihtimâm eyleyüp ve içinde sâkin olan keferenün aralarında yarar câsûslar koyup fikr ü tedârükleri ne idüğün ma'lûm idünüp dizdârlarına ve hısâr erlerine ve sâyir nefere muhkem tenbih ü

te'kid eylesesin ki, kal'aları hâli komayup ve sen bi'z-zât mukayyed olup Mora Beği ile ve ol câniblere koşılan sâyir ümerâ ve asâkir ve il eri ile yek-dil ü yek-cihet olup hüsn-i tedbir ü tedârükle Manya² asilerinin gâretine fırsat el virürse zamânın gözedüp haklarından gelmek bâbında envâ'-ı sa'y ü ikdâm eylesesin ve keferre cânibinden vâkıf olduğun ahbâr-ı sahîhayı i'lâmdan hâli olmayasın ve muhâfaza içün gönderilen yeniçeri varup vâsıl olmuşlar mıdır; ne zamân vardılar ve bölük halkı anda mıdır; ne kadar kimesne vardır? Hüseyin Sübaşı marifeti ile anları dahi yoklayup görüp dahi ne mîkdâr kimesne olduğı[n] defter eyleyüp Südde-i Sa'âdet'üme bildüresin.

1 Mystras (Yunanistan).

2 Magne (Yunanistan).

اوروں کیلئے وفاقتہ علیہ کی سنی مہلتیں سے پہلے عدالتہ حکموں کو اندرون فروغ و ابرو سے اور انھیں سو وقتہ طائفہ
 شدہ عسکر علیہ غوغا دیوں کیلئے نام کی بجائے غلام اور دیں فروغ و ایدیں سے سرفیہ و احسن اولاد فتح
 مایہ الریحہ می تہ ایدیں کہی ان کہی و کہی سہند اولوں فروغ اولاد جو جابو صوبہ سو وقتہ طائفہ
 راجہ اور زور فاقہ و بہن فالدرحق لوزر اولد قرتی بلدر قرتی لعیب فارچہ کلادہ سو وقتہ طائفہ و احسن
 اولد قرتی کلادہ کی ایلری قیلو و ہر راجہ کلادہ کیلئے ایلما یز قیلو لیلہ مہندر اولد لک کور لوب

İLBASAN SANCAKBEYİ'NİN, ALINAN DİLLERİ ACİL OLMADIKÇA ULAKLA
NAKLETMEMESİ VE BUNLARDAN PENÇİK VERGİSİ ALDIRMAMASI

Dil almak amacıyla Şaban ve Memi reisleri iki kalita ile denize saldığını, bu amaçla yakalanan tutsaklardan görevlilerin pençik vergisi talep ettiğini ve Südde-i Saâdet'e ulakla tutsak götürülen adamının yolda dövüldüğünü bildiren İlbasan Sancakbeyi'ne, pençik vergisi alınmaması için ferman çıkarıldığından bundan sonra pençik vergisi aldırmaması ve çok mühim ve acil bir husus olmadıkça ulakla adam göndermemesi hususunda yazılan emir.

27 Mayıs 1572

Yazıldı.

Beğ'e tâbi' olan Mehmed Çavuş'a virildi.

Fî 28 S.

İlbasan' Beğ'i'ne hüküm ki

Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "Şa'bân ve Memi Re'îs² iki kalita ile deryâya sahnup dil alup getürmek için irsâl olunduğın ve âdemün Şa'bân dil ile Südde-i Sa'âdet'üme gönderilüp yolda gelürken debbâğlar yohn basup döğüp te'addi eyledüklerin ve ba'zı ümenâ, kayıkları rencâde idüp pençyek³ taleb eyledüklerin" bildürmişsin. Ol bâbda her ne dimiş isen ma'lûm oldu. İmdi; "Pençyek alınmaya." diyü emrüm olup ve dil ulağla

gönderilmek münâsib değil idi. *El-ıyâzü b'llâh*, memâlik-i mahrûseye bir zarar olmak ihtimâli olup ale't-ta'cîl i'lâm olmazsa fesâda mü'eddi olur husûs olmayınca ulağla âdem gönderilmek husûsı ref' olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda min-ba'd ol makûle kayıklardan pençyek aldurmayup vech-i meşrûh üzre bir mühim husûs vâkı' olmayınca ulağla âdem göndermeyesin.

1 İlbasan / Elbasan (Arnavutluk).

2 Metinde 're'îse' şeklinde geçmektedir.

3 Sözlükte 'beşte bir' anlamındaki penc ü yek / penç-yekten gelen pencik (pençik) kelimesi, Osmanlı askeri sisteminde kara ve deniz seferlerinde ele geçirilen esirlerden 'humus-ı şerî' olarak beşte birinin devlet hizmetine alınmasını ifade eder. Bkz. Abdülkadir Özcan, "Pencik", *DİA*, C. 34, 2007, s. 226.

[illegible]

OHRİ SANCAKBEYİ'NİN CASUSLARININ ALDIKLARI DİLLERE KİMSENİN
MÜDAHALE ETTİRİLMEMESİ

Ohri Sancakbeyi'nin, casusluk için düşman ülkesine giden adamları İbrahim ve Pervâne'nin yakalayıp bu tarafa getirdikleri dil ve esirlerine kimsenin müdahale ettirilmemesi hususunda İskenderiye ve Dukagin sancakbeylerine yazılan emir.

1 Haziran 1572

Yazıldı.
Kethudâsına virildi.
Fi 21 M.

İskenderiyye¹ ve Dukagin² beğlerine hüküm ki

Hâlâ erbâb-ı timârdan olup bi'l-fi'l Ohri³ Beği Osmân dâme izzühûnun âdemlerinden İbrâhîm ve Pervâne nâm kimesneler dâru'l-har-be câsûsluğa varup gelüp dâru'l-harbden ihrâc eyledükleri dilleri ve esîrleri kimesne dahl ü ta'arruz eylememek bâbında hüküm taleb itmeğin **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, anun gibi mezbûrlar câsûsluğa varup dâru'l-harbden ihrâc eyledükleri dillerin ve esîrlerin kimesneyi dahl ü ta'arruz itdûrmeyüp men' u def' idesiz.

1 Shkodër / İşkodra (Arnavutluk).

2 Dukagjin (Arnavutluk).

3 Ohrid (Makedonya).

۵۷۲
 در صورتی که در کتب
 از بعضی راجع به کتب
 یا در کتب
 یا در کتب

İRAN'DAN GELECEK ELÇİ İLE GÖRÜŞENLERİN KAYIT ALTINA ALINMASI, ELÇİ'NİN HALKLA GÖRÜŞTÜRÜLMEMESİ

İran'dan gelecek elçinin yanına işe yarar adamlar ve bunların başına da tecrübeli ve kalem ehli birinin başbuğ tayin edilip kendisine 'İran elçisine adak ve hediye olarak para vs. getirenler ile muhabbet gösterenleri bir deftere kaydedip defterini Südde-i Saadet'e teslim etmesi ve Elçi'yi mümkün olduğunca halkla görüştürmemesi' hususunda tembihte bulunulmasına ve diğer bazı konulara dair Van ve Erzurum beylerbeyilerine yazılan emir.

11 Mart 1575

(...)zâde Mehmed Çavuş'a virildi.
Fi 28 Za., sene 982

(...) mektûb gönderüp Kızılbaş'dan¹ ilçi gelmek husûsın bildürmüşsin. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda anun gibi ol cânibden Südde-i Sa'âdet'üme ilçi gelmelü olursa () yanınca yarar âdemler ta'yîn idüp bir yarar u âzmûde-kâr ehl-i kalem kimesneyi üzerlerine baş u buğ idüp âdet-i kadîme üzre gelen âdeme göre her konakda lâzım olan harcların ta'yîn idüp koşup gönderdüğün kimesnelere teslim eylesin ki, Südde-i Sa'âdet'üme gelince harc u sarf idüp menâzil ü merâhilde muzâyaka çekdurmeyeler. Ve baş itdüğün kimesneye tenbîh ü te'kid eylesin ki, yolda gelürken ilçiye hufyeten ne makûle kimesneler gelüp nüzûr u pişkeş götürüp ve ne asıl kimesneler izhâr-ı mahabbet ider; defter idüp sonra götürüp Südde-i Sa'âdet'üme teslim eyleye. Ammâ; mümkün olduğu

kadar yolda ve izde halkla ihtilât itdürmeyüp muhkem zabt u hıfz eyleye. Şöyle ki; geldükleri yirlerde halkla ihtilât itdürüp fitne vü fesâda mü'eddi ola, bâ'is olanların muhkem haklarından gelinmek mukarrerdür; ana göre ihtimâm da dakika fevt itmeyeler.

Ve sen Van'a dâhıl olaldan ne mıkdar mâl tahsil olunup ve ne kadar sa'yü kifâyetün zuhûr itdüğü dahı ma'lûm olmak lâzımdür; anı dahı varan çavuşla mu'accelen yazup bildüresin. Ve barut husûsı nice olmışdur? Ol bâbda gaflet itmeyüp evvelkiden ziyâde müstevfi barut işletmekden hâli olmayasın. Ve kal'aların zahîrelerinden ekle kâbil olanı yirinde alıkoyup olmayanı yeniye tebdîl eyleyüp ihmâl ü müsâheleden ziyâde ihtiyât eylesin. Ve İlçi Erzurum yolından gelürse sen mukayyed olmayasın.

Behrâm Çavuş'a virildi.
Fi 28 Z., sene 982

Bir sûreti; Erzurum Beğlerbeğisi'ne. Yalmz ilçi husûsı yazılmışdur.

¹ İran kastedilmektedir.

795

79A

797

İRAN'DAKİ OSMANLI CASUSLARINI İHBAR EDEREK İDAM EDİLMELERİNE SEBEP OLAN SELMAN İSİMLİ KİŞİNİN YAKALANIP HAKKINDAN GELİNMESİ

Bağdad Divanı'nda tercüman iken rafızî ve mülhid olduğu için bu görevden uzaklaştırılan Selman isimli kişinin, daha önce idamlarına ferman çıkarılmış olan kırk adet mülhide serdar olduğunu, İran tarafına gönderilen Osmanlı casuslarını ihbar ederek nicelerinin idam edilmesine sebep olduğunu ve hakkından gelinmek için harekete geçildiğinde ortadan kaybolup İstanbul tarafına gittiğini bildiren Bağdad Beylerbeyi'ne ve Bağdad Kadısı'na, adı geçen şahıs İstanbul'da yakalandığı takdirde ya Bağdad'a gönderileceği veya hukukî yollardan hakkından gelineceği, ancak o taraflarda da araştırma ve takip yaptırılması, şayet oralarda ise yakalanıp hukuk marifetiyle hakkından gelinmesi hususunda yazılan emir.

28 Eylül 1577

Bu dah.

Bağdâd Beğlerbeğisi'ne ve Kâdis'na hüküm ki

Sen ki Beğlerbeği'sin, Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "*Bağdâd Dîvân'nda Tercemân iken mülhd ü râfızî olmağla tercemânlıktan ref' olunan Selmân nâm şakî mukaddemâ haklarından gelinmek için emr-i şerîf gönderilen kırk nefer mülhd serdâr olup ve Yukaru Cânib'e' cäsüsluğa gönderilen kimesnelerün cäsüsluğa vardukların ardlarınca i'lâm u ihbâr itmekle niceleriniün siyâset olunmalarına sebep olmağın hakkından gelinmeğe mübâşeret olundukda gaybet idüp Âsitâne-i Sa'âdet*

savbına müteveccih olmuştur." diyü bildürmişsin. İmdi; mezkûr, Südde-i Sa'âdet'ümde ele girürse ya kayd ü bend ile ol cânibe gönderilüp veyâhûd bu cânibde şer'le hakkından gelinür. **Buyurdum ki:**

Vardukda ol cânibleri tetebbu' u tecessüs itdürüp eger ol taraflarda ise ele getirüp dahı mecâl vormeyüp şer'le hakkından gelesiz ki sâyirlerine ibret vâkı' ola.

¹ İran kastedilmektedir.

۱۱۰
موسى بن محمد و در سنه ۹۶

[illegible]

İRAN HESABINA ÇALIŞAN KİŞİLERLE BİRLİKTE, SİVAS'IN SULUSARAY KÖYÜNDEN
İLPAŞA OĞLU AYKUT İSİMLİ ŞAHSIN DA YAKALANMASI

Halife denilen İran'a bağlı bozguncuların mutlaka yakalanması hakkındaki ferman gereğince; bu şahısları iyi bildiği/(bu şahısların en bilgisi olduğu), onların topladığı malı alıp götürdüğü, bu taraftan İran'a haber ulaştırdığı ve bundan dolayı İran Şahı'ndan 100 akçe ulufesi bulunduğu işitilen Sivas sancağının Sulusaray köyünden İlpaşa oğlu Aykut isimli şahsın da, Hassa casuslardan Kara Yakup marifetiyle ele geçirilip durumunun arz ve gelecek emre göre hareket edilmesine dair Rum Beylerbeyi'ne yazılan emir.

9 Kasım 1577

Hâssa câsûslardan Kara Ya'kûb'a virildi.

Fî-gurre-i N., sene 985

Rum' Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

"Sivas sancağında Sülüsarây nâm karyede mütemekkin İlpaşa oğlu Aykud nâm kimesne Yukarı Cânib'e² tâbi' olan halife nâmına ba'zı müfsidlerün ehl-i vukûfı olup ve anların cem' itdükleri mâhn mezbûr alup gidüp ve bu cânibden ne haber olursa ol tarafa ulaştırmağla Şâh-ı³ gümrah tarafından yüz akça ulûfesi olduğu" istimâ' olundu. İmdi; bu makûle hulefâ nâmına olan müfsidlerün her biri bir tarıkıla ele getirilmek için mufassalan emr-i şerifüm gönderilmiştir. **Buyurdum ki:**

Câ[sû]s Kara Ya'kûb hükm-i şerifümle vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup müfsid-i mezbûrî dahı ol emr-i şerif mücebince merkûm Kara Ya'kûb marifetiyle gayri husûs isnâd idüp hüsn-i tedbîr ü tedârûkle ele götürüp dahı ahvâlin vâkıf u muttali' olduğun üzre yazup arzeyleyesin. Sonra emrüm ne vechile sudûr iderse mücebiyle amel eylesin.

1 Osmanlı Devleti'nde XV. yüzyıl başlarında Amasya-Tokat-Sivas yöresinde kurulan eyalet. Bkz. Ali Açık, "Rum Eyaleti", *DİA*, C. 35, 2008, s. 225.

2 İran kastedilmektedir.

3 İran Şahı II. İsmail.

[illegible]

İRAN ŞAHI'NIN ÖLDÜĞÜNE DAİR ALINAN HABERİN TEYİT EDİLMESİ

Kotur Beyi Veli Bey'in Bünyad isimli casusunun, İran Şahı'nın öldüğüne dair haber getirdiğini ve Mahmudî Hasan Bey'den gelen mektubun da aynı şekilde olduğunu bildiren Van Beylerbeyi'ne; bu haberin doğru olup olmadığı önemli olduğu için güvenilir ve işe yarar başka birini haberin teyidi maksadıyla İran tarafına casus olarak göndermesi, şayet doğru ise ölüm sebebi hakkında doğru haberler alıp acilen bildirmesine dair yazılan emir.

15 Aralık 1577

Van Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Mektûb gönderüp; "Kotur' Beği Veli Beğün Yukaru Cânib'den Bünyâd nâm câsûsı gelüp; 'Şâh'un² mürd olduğın ve beş altı bin nefer âdem Mehemed Hüdâbende'nün³ Emîr Hamza nâm oğlın getürmeğe gitdükleri' haberin virdüğün ve mezbûr câsûs bile gönderilüp ve Mahmûdî Hasan Beğün dahı mektûbı vech-i meşrûh üzre geldüğün ve sen dahı tekrâr câsûs gönderüp sahîh haber almak üzre olduğun" bildürmişsin. Ma'lûm-ı şerîfüm oldu. Lâkin bu husûsun sıhhati ma'lûm olmak mühimmâtdan olmağın tekrâr câsûs

gönderilüp sıhhati üzre ma'lûm olup mu'accelelen i'lâm olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Varıcak bu bâbda aslâ bir ân te'ehhur itmeyüp mukaddemâ gönderdiğün câsûsdan gayri tekrâr yarar ve mu'temedün-aleyh câsûs gönderüp müfsid-i mezbûrun mürd olduğ vâkı' mıdur; ne marazdan mürd olmuşdur? Ne vechile olmuş ise sahîh haber alup dahı ale't-ta'cîl yazup bildüresün. Sonra ol bâbda fermân-ı şerîfüm ne vechile sâdır olursa mücebiyle amel eylesin.

1 Qotur (İran).
2 İran Şahı II. İsmail.

3 Şubat 1578'de Şah olan Muhammed Hüdabende.

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

موضوع توبه بکلیه اوصیاء و اولاد

[illegible][illegible]

DÜŞMAN HESABINA CASUSLUK YAPTIĞI İDDİA OLUNAN MACAR PERVİZ İSİMLİ SİPAHİNİN YAKALANMASI

Düşman ülkesinden gelen güvenilir, dindar Müslüman tutsakların ve bu tarafa kaçıp Müslüman olan derebeylerinin, İstolni Belgrad sancağı sipahilerinden Macar Perviz'in düşmandan ulufe almakta olduğunu ve bu ulufenin, adı geçenin timarı ahalisinden biri tarafından alınıp kendisine getirildiğini haber vermeleri üzerine Perviz'in kılık değiştirip firar ettiği ve iki yıldır İstolni Belgrad bölgesinde düşmana karşı bir başarı elde edilememesinin sebebinin böylece anlaşılmış olduğu bildirildiğinden, adı geçen şahsın her nerede bulunursa yakalanıp Budin Beylerbeyi'ne gönderilmesi hususunda Budin'deki sancakbeylerine ve kadılara yazılan emir.

25 Ağustos 1582

Yazıldı.

Arz getüren Beğlerbeği âdemisine virildi.

Budin Beğlerbeğliği'nde vâkı' olan sancakbeğlerine ve kâdılara hüküm ki

Budin Beğlerbeğisi Dergâh-ı Mu'allâ'ya mektûb gönderüp; "İstolni Belgrad sipâhîlerinden Macar Pervîz nâm kimesne küffâr-ı hâk-sâr cânîbinde ulûfeye mutasarrıf olup dârul-harbden gelen mu'temedün-aleyh dîndâr Müslimân tutsaklar ve kâfirden kaçup gelüp Müslimân olan terebeğler; 'mezbûrun ulûfe aldığın [ve] kendü tîmârından bir ra'yyeti, ulûfesin getürdüğün' i'lâm itdüklerinde tebdil-i sûret idüp bu diyârdan firâr eylemişdür. İstolni Belgrad sancağında zü'amâ vü sipâh u ne-ferâtdan dört bin mîkdân kul variken iki yıla karîb

olmuşdur [ki] yüz akhğî zuhûr itmedüğüne ta'accüb olunurdu. Meger küffâr-ı hâk-sâr bir yire şenâ'at kasdına gelmek istedüklerinde asker-i İslâm hâzır olmuşken mezbûr, kâfir tarafına haber virmekle asker-i İslâma mu'âvenet(?) [ve] kâfire i'ânet üzre olup bu makûle fesâdâtının nihâyeti yokdur." diyü arzitimeğîn **buyurdum ki:**

Şakî-i mezbûr her kande bulunursa yarar âdemlere koşup müşârun-ileyh tarafına gönderesiz ve bile gönderilen âdemlere muhkem tenbîh eylesesiz ki, gaybetden hazer eyleyeler.

[illegible][illegible]

ESİR DÜŞEN KIRIM ŞEHZADELERİNİN DURUMUNU ÖĞRENMEK İÇİN İRAN'A
CASUS GÖNDERİLMESİ

Kırım Hanı Muhammed Giray Han'ın İran ile yapılan savaşta esir düşen kardeşleri Adil Giray ve Gazi Giray'ın hayatta olup olmadıkları ve ne durumda bulundukları hakkında bilgi almak üzere İran tarafına güvenilir casuslar ve bu işlerden anlayan kimseler gönderilmesine dair Osmanlı Ordusu Serdarı Vezir Ferhad Paşa ile Tiflis ve Çıldır beylerbeyilerine yazılan emir.

25 Ekim 1583

Buyuldu.

Bâ-hatt-ı Ferruh Beğ.

Serdâr Vezîr Ferhâd Paşa'ya hüküm ki

Bundan esbak Tatar Hânı cenâb-ı emâret-me'âb Muhammed Giray Hân *dâmet maâlihün* karındaşları olup Kızılbaş-ı¹ bed-ma'âş muhârebesinde giriftâr olan Âdil Giray ve Gâzî Giray bi'l-fi'l sıhhatde midür, nicedür; hakikati üzre ma'lûmum olmak lâzım ü mühimm olmağın mezkûrların ahvâli, sıhhati üzre mu'accelelen arz olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vardukda, bu bâbda gereği gibi mukayyed olup ol câniblere yarar cäsüslar ve ehl-i vukûf

âdemler gönderüp onat vechile tettebbu' u tecessüs itdürüp mezkûrlar el-ân hayâtda olup mahbûslar mıdur yohsa nâ-bûd mı itmişlerdür; bi'l-cümle hayât u memâtları ne hâle muncerr olmuşdur; tamâm gavrine irişüp vukû'ı ve sıhhati üzre ber-vech-i isti'câl ale't-tafsil yazup Südde-i Sa'âdet'üme arzeyelesin.

Bu dah.

Bir sûreti; Tiflis² Beğlerbeğisi'ne, vech-i meş-rûh üzre yazıldı.

Bu dah.

Bir sûreti; Çıldır³ Beğlerbeğisi'ne, vech-i meş-rûh üzre yazıldı.

¹ İran kastedilmektedir.

² Tbilisi (Gürcistan).

³ Günümüzde Ardahan iline bağlı bir ilçe.

[illegible]

DİL ALMAK İÇİN GİTTİĞİ DÜŞMAN TARAFINDA ESİR DÜŞEN MUSTAFA'NIN
KURTARILMASI

Serhaddin kıdemlilerinden olup geçmişte birçok hizmetlerde bulunduğu, ancak on bir yıl önce dil almak için gittiği düşman tarafında esir düştüğü ve serbest bırakılması için talep edilen yüksek bedeli ödemeye gücü yetmediği bildirilen Estergon sancağı kale süvarilerinden Mustafa'nın, Budin'deki düşman esirlerinden bir münasip esir tedarik edilerek kurtarılması için elden gelen gayretin gösterilmesine dair Budin Beylerbeyi'ne yazılan emir.

24 Kasım 1585

Mezkûr Mustafâ'ya virilmiştir.
Fi-evâyili Zi'l-hucce, sene [9]93

Budun Beğlerbeğisi'ne hüküm ki

Estergon Sancağı Beği Receb mektûb gönderüp livâ-i mezbûr fârislerinden Mustafâ için; "Serhaddün kudemâsından olup uğur-ı hümayûnumda mahall-i ihtiyâcda dil almakda ve karavullarda ve sâyir hüdâmât-ı mühimmâtda nice hüdmeti sebkât idüp seksen ikinci senede, lâzim gelmeğın, a'dâ tarafına dil almağa gönderildükde küffâr-ı hâk-sâra esîr olup yarar olmağın a'dâ-yn bî-dîn ziyâde bahâya kesüp edâsına dahı iktidârı yokdur."

diyü inâyet recâsına arzyledüğü ecilden, ol tarafdan münâsib olandan bir esîr tedârük olunmasın emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, ol cânibde küffâr-ı hâk-sâr tarafından alınan esirlerden bir münâsib kâfir tedârük idüp dahı istihlâsı her ne tarikle mümkün olur ise ana göre sa'yü ihtimâm eylesin.

190

SAKIZ ADASINDA YAKALANAN GAYRİMÜSLİM CASUSLAR

Sakız adasında şüphe üzerine yakalanan gayrimüslim şahısların eşyaları arasında Osmanlı donanması, Osmanlı kaleleri vs. casuslukla ilgili konularda ayrıntılı bilgilerin yer aldığı bir defter bulunduğunu bildiren Sakız Kadısı'na, söz konusu şahısları bahse konu defterle birlikte güvenli bir şekilde Âsitâne-i Saâdet'e göndermesi hususunda yazılan emir.

25 Ekim 1607

Sakız Kâdisi'na hüküm ki

"Sakız¹ Mukâta'âtı Mültezimi olan Abraham nâm Yahûdî meclis-i şer'a gelüp; 'Âdet-i kadîme üzre limanda yoklandukdan sonra dârul-harbe teveccüh iden kâfir barçasına Şa'bân Reîs nâm kimesnenün sanda ile kefare libâsı ile Hüseyin nâm kimesne [ve] harbî kâfirlerden Can Batista ve Sakız zimmîlerinden Jani Gomlo(?) nâm kimesneler gider iken âdemlerüm gönderüp ahz itdürdüm.' [diyüp] sü'âl olunmasın taleb eyledükde mezkûr Hüseyin; 'Mukaddemâ Müslimân olup lâkin Sakız zimmîlerinden Françesko veled-i Daviye ve Jani Gomlo(?) ve Can Batista nâm kâfirler; 'Fren-gistân'da babağun ziyâde mâh vardır, sana ahvirelüm.' diyü idlâl itmekle râzî olup kâfir libâsına girdüm.' diyü ıkrâr eyleyüp ve mezkûr Can Batista dah; 'Dâr-ı İslâmâ³ İngiliz İlçisi ile gelüp ma'an Luyizu nâm kâfirün evine konup bile olur.' diyü ıkrâr

eylemekle Baylos Vekîli'nden sü'âl olundukda inkâr itmekle mezkûr kâfirün esbâbları yoklandıdukda donanma-i hümayûnumun ve memâlik-i mahrûsemde olan kılâ'un ve Kızılbaş² ve sâyir câsûsluğa müte'allik olan umûr kendü hatthyla mufassal ü meşrûh defteri bulunduğun sicillü hüccet olunduğun" bildürdüğün ecilden mezkûr câsûs tevâbî'iyle ve zikrolunan defter ile ber-vech-i ta'cil Âsitâne-i Sa'âdet'üme gönderilmek fermânı olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda mezkûr câsûsı ve tevâbî'i-ni defteriyle yarar âdemlere koşup Südde-i Sa'âdet'üme irsâl ü isâl eyleyesin. Ammâ koşup gönderdiğün âdemlere muhkem tenbih ü te'kid eyleyesin ki, yolda ve izde bir tarikle kaçurmak ihtimâli olmaya.

1 Chios (Yunanistan).

2 İran kastedilmektedir.

3 Müslüman bir devletin hâkimiyeti altındaki topraklar için kullanılan fıkıh terimi. Bkz. Ahmet Özel, "Dârü'lislâm", *DİA*, C. 8, 1993, s. 541.

۱- قدوم و عود

266

PAPALIK, NEMÇE, MACAR VE ÇEK ÜLKELERİNDE YAŞANAN DİNÎ MÜCADELELER
VE ASKERÎ HAZIRLIKLAR HAKKINDA BUDİN MUHAFAZİ ALİ PAŞA'NIN
NEMÇE'DEN GELEN CASUSUNDAN ALINAN HABERLER

Nemçe'den gelen casusunun 'Papalık, Nemçe ve Macar ülkeleri arasında din hususunda mücadele ve kavga yaşanmakta olduğunu, Papalığın ve Macar dininden olan Nemçe'nin askerlerinin hazır durumda bulunduğunu, Beç tarafında da asker toplanmakta olduğunu, Macar beyleri ile Hersek Matyaş'ın barış için büyük çaba gösterdiklerini, suskun olan Çek ülkesi halkının da bu mücadelede yer aldığını' haber verdiğini, Papa'nın Hersek Matyaş'ı ve Macar halkını tehdit eder tarzda mektuplar gönderdiğini ve bölgesinin diğer ahvalini bildiren Budin Muhafızı Ali Paşa'ya, yapılması gereken hususlara dair yazılan emir.

8 Eylül 1609

Telhîs.

Kurd Ali Çavuş'a virilmiştir.

Budun muhafazasında olan Vezîr Ali Paşa'ya hüküm ki

Südde-i Sa'âdet'üme mektûb gönderüp; "Nemçe tarafına gönderdiğün câsûs gelüp; 'Rim Papa' ve Nemçe ve Macar mâbey[n]lerinde din hususunda gavgâ vü nizâ' vâkı' olup Rim Papa'nun ve Macar dini üzre olan Nemçe'nün askerleri hâzır ve Beç tarafında dahi muttasıl asker cem' olmak üzre olduğun ve Macar beğleri ve Hersek² Matyaş sulhu salâh emri te'kidinde sa'yü ihtimâm üzre olup henüz ber-taraf olmaduğın ve Çeh vilâyeti halkı sükût üzre iken hâlâ anlar dahi din hususunda cidâl üzerelerdür.' diyü haber virdüklerin ve Rim Papa merkûm Hersek Matyaş'a kâğıdlar gönderüp; 'Vaktüne hâzır olasın ki sana ve Macar tâyifesine küllî hakâret niyyeti ile varmak üzreyüm.' diyü bildürmekle Hersek Matyaş dahi senün tarafuna haber gönderüp serhadde asker ihzâr olunmasın murâd eyledüğün ve Papa askeri hücum iderlerse Nemçe[ye] zarar irişdürmeleri muhakkak olup günden güne tedârükleri ziyâde ve askerleri vefret üzre olmağla Macar tâyifesine dahi yaramaz kasdları mukarrer olduğun ve Budun serhaddi muhafazasına ta'yîn olunan askerden gayri ihtimâmen Niğboh³ ve Silistre askeri dahi gönderilmek ve Bosna Beğlerbeğisi'ne ve eyâletinde olan ümerâya ve sâyir

muhâfazaya me'mûr olan tavâyif-i askeri vaktiyle ihrâc ve Budun'a ihzâr için kapuclarum gönderilüp isâl idince yanlarından ayrılmayup ihtimâm olunmak lâzım olduğun ve Kaniye⁴ Kal'ası birkaç seneden berü meremmet olunmamağla hayli yirleri termîme muhtâc olup İstolni Belgrad ve Ostorgon ve Eğri⁵ kal'aları taş ve kireç ile ta'mîr ü termîm olunmak mühimmâtadan olmağla hâlâ zamâm olup mücerred cerehor olmağla binâ olunmak mümkün olmayup asker lâzım olup elli yük akça ile ancak ta'mîri kâbil olduğun ve varan ilçiler noksân üzre getirdükleri akçayı Südde-i Sa'âdef'ümde noksân üzre teslim itdüklerine bâ'is Macar tâyifesine mevâcib virdükleri olup hâlâ Hersek Matyaş'dan taleb olundukda; 'Macar tâyifesine karz virilmiştir.' diyü cevâb virüp Macar beğleri ise; 'Bugün, yarın irsâl iderüz.' diyü cevâb virüp hâlâ yigirmi bin gurusluk çuka getirdüklerinde kabûl itmeyüp ber-vech-i nakd taleb etmek üzre olup ilçilerün masârifi ziyâde olduğun" bildürüp dahi serhadd ahvâline ve sâyir ahbâr u âsâra müte'allik her ne ki arz u ilâm eylemiş isen mufasssalan Pâye-i Serîr-i A'lâ'ma arz olunup cümlesine ilm-i hümayûnum lâhık olmuştur. Yüzün ağ olup berhordâr olasın. Senden dahi

1 Papalık. Bkz. Şakiroğlu, "Vatikan" DİA, C. 42, 2012, s. 567.

2 Hersek / Almanca Herzog. Avusturya kişizadelerinin unvanı. Bkz. Özön, a.g.e.

3 Nikopol (Bulgaristan).

4 Nagykanizsa (Macaristan).

5 Eger (Macaristan).

me'mûl olan ale'd-devâm hâb-ı râhat ü istirâhat harâm olup ahvâl-i serhadde bu vechile ihtimâm ve sulh u salâh emrinde ve serhadd intizâmında sa'y ü ıkdâm eylemendür. İmdi; bu sene-i seniyyede bi-irâdeti'llâhi Te'âlâ zelzeleden Nova Kal'ası¹ harâba müşrif olup deryâ kenârı olmağla mu'accelen ta'miri mühimmâtdan olduğundan gayri İskenderiyye sancağında olan Arnavud âsileri on binden ziyâde eşkiyâ olup memâlik-i mahrûsemi gâret ü hasâret itmekle def u izâleleri mühimmâtdan olmağın Bosna Beğlerbeğisi eyâleti askeriyle Kal'a-i mezbûre ta'mirine ve Budun muhâfazasına me'mûr olan beş pâre sancak askeri, beğleri ile zikrolunan eşkiyâ define varup bi-inâyeti'llâhi Te'âlâ mu'accelen itmâm-ı hıdmet itdükden sonra varup me'mûr oldukları üzre Budun serhad-di muhâfazasında vech ü münâsib gördüğün üzre hıdmetde bulunmaları için evâmir-i şerife

gönderilüp tenbih olunmuşdur. Sen dahı mukayyed olup idegeldüğün üzre serhaddün hıfz u hırâseti ve esâs-ı sulh u ahdün te'yid ü teşyidi bâbında fermân-ı âli-şânım sâdır olmışdur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup dahı Mir-i mirân-ı müşârun-ileyh ve sâyir ümerâya kendü tarafundan mektûblar gönderüp bi-inâyeti'llâhi Te'âlâ Kal'a-i mezbûre[yi] ta'mir ve Arnavud âsilerin def u ref' itdükden sonra gelüp serhadd-i mezbûr muhâfazasında ve kılâ' ta'mirinde istihdâm idüp ve bi'l-cümle ol serhadlerün cumhûr-ı umûrî re'y-i sâyibüne müfevvaz olmağın ol serhaddün hüsn-i intizâmına ve esâs-ı sulh u ahdün te'kid ü istihkâmına müte'allik husûslarda hüsn-i tedbîr-i dil-pezi-rün vücûda getürüp hıdemât-ı cemîle ve âsâr-ı celîle zuhûrına sa'y ü ihtimâm eylesin.

¹ Herceg Novi (Karadağ).

Papa VI. Alexander (1431-1492).

http://images.slideplayer.biz.tr/32/9911440/slides/slide_2.jpg. Erişim: 19.12.2017.

هو
 سر عدله حققدار
 کلشن امان
 پادشاهم میر میر سو

عرض بندہ بمقدار بود که عظمه و شوکتو برندن اقدام اخذ اولوب
 حیدر اولان چاشیدک مقدمات حققدن کلشنی فرمان اولمخشی
 اوج نفر جنگانه لر دخی قان ایلدکاری ظاهرا اولمخشی شرعا
 قتل اولمالری لازم کلشنر فرمان هایونیرله شهر
 جابجا یزلرنده صلیب اولوب حققدن کلشنک بانیه امر فرمان
 سعادتو پادشاهم

BİR CASUSUN İDAM FERMANI

Daha önce tutuklanıp hapse konulmuş olan bir casus ile cinayet işleyen üç Çingenenin asılarak idam edilmelerine dair Sultan İbrahim'in hatt-ı hümayunu.

8 Ağustos 1648¹

Şer'ile hakkından gelesin. Emân virmeyesün.

Arz-ı bende-i bî-mukdâr budur ki

Azametlü ve şevketlü Pâdişâhum. Bundan akdem ahz olunup habsde olan çaşidun mukad-demâ hakkından gelinmesi fermân olunmuşıdi. Üç nefer Çingâneler dahı kan eyledükleri zâhir olmağın şer'an katlolunmaları lâzım gelmişdür.

Fermân-ı hümayûnlarıyla şehrün ca be-câ nizlerinde(?) salb olunup haklarından gelinmek bâbında emr u fermân sa'âdetlü Pâdişâhumundur.

¹ Tarih tahminidir. Sultan İbrahim'in tahttan indirildiği tarih esas alınmıştır.

[illegible]

CASUS DİYE YAKALANAN BERTRAŞ'IN KÜREĞE KONULMASI

Serhadde görev yapan üç askerin, '*Segedin Kalesi'nde esir olarak bulundukları sırada harbîler arasında gördüklerini*' haber verdikleri İstanbul'da bezirgân kıyafetinde casus diye yakalanan Bertraş isimli gayrimüslim şahsın, Başmuhasebe'de bulunan deftere casus olarak kaydedilip bir daha serbest bırakılmamak üzere kürek çekmek için Tersâne-i Âmire'ye konulması hususunda İstanbul Kaymakamı Vezir Osman Paşa'ya yazılan emir.

24 Mayıs - 1 Haziran 1696

Âsitâne-i Sa'âdet Kâyimakâm¹ Vezîr Osmân Paşa'ya hüküm ki

Rumili keferelerinden bazergân kıyâfetinde Bertraş nâm zimmî İstanbul'da câsûs olmak üzere ahz olunup ve üç nefer serhadlüler mezbûr zimmî için; "*Bizler mukaddemâ Segedin² Kal'ası'nda esir iken mezbûn katana(?) üslûbında harbîlerin³ içinde gezdüğün gördük.*" diyü ihbâr eyledükleri i'âm olunmağla imdi; sen ki Vezîr-i

müşârun-ileyhsin, câsûs olmak üzere Başmuhâsebe defterlerine kaydolunup min-ba'd tebdil ü tağyîr ve bir âhar vechile itlâk olunmamak üzere kürek çekmek için Tersâne-i Âmire'ye vaz' olunmak üzere yazılmışdır.

Fî-evâhırı L. sene [1]107.

¹ Sadrazamın ve padişahın her ikisinin de İstanbul'da bulunmadığı sırada sadrazamın İstanbul'daki işlerini yürütmek üzere yerine bıraktığı vekile verilen unvan. Bkz. Yücel Özkaya, "Kaymakam", *DİA*, C. 25, 2002, s. 84.

² Szeged (Macaristan).

³ 1. Osmanlı devleti ile henüz barış halinde bulunmayan, bir antlaşma yapmamış olan devletler ve bu devletlerin uyrukları. 2. Osmanlı ülkelerinde tecimle uğraşan yabancı uyruklara verilen ad. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

[illegible]

154

AZAK KALESİ SÜVARİ CASUSLARININ KAYITLARI

Kırım'ın Azak Kalesi'nde mevcut yerli süvari ve piyade neferleri arasında yer alan Casus Ağalığına bağlı süvari casus neferlerinin isim ve ücret kayıtları.

18 Şubat 1714

Defter

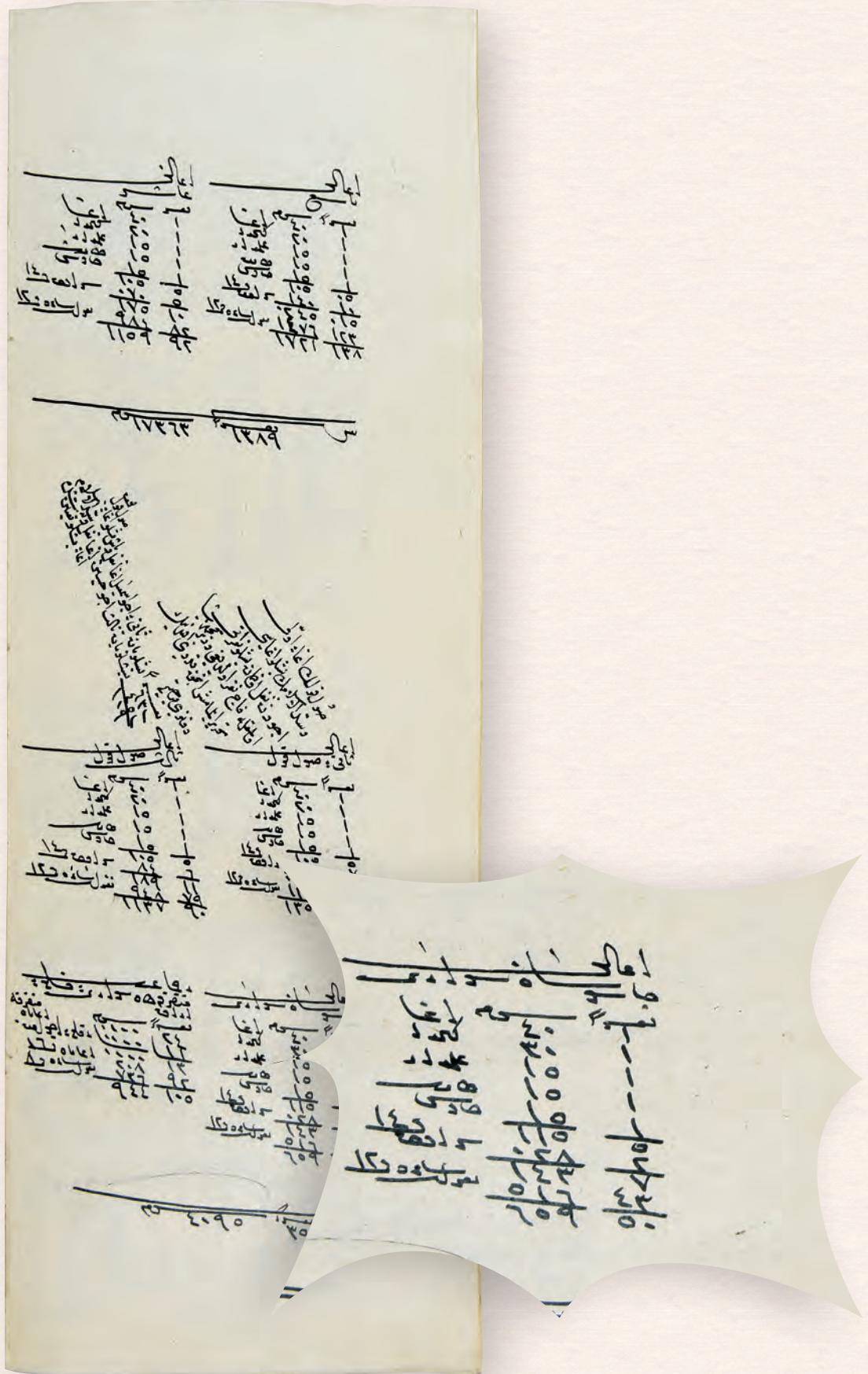
yerlüyân-ı piyâde ve süvârî-i Kal'a-i Azak ibtidâ şüd an-gurre-i Şa'bânî'l-muazzâm sene 1123 ve ba'zı an-gurre-i Muharremî'l-harâm sene 1124 ve ba'zı an-gurre-i Ca. ve bâ-tevârih-i muhtelifa kayd şüde.

[.....]¹

Ağalık-ı Ağa-yı Casûsân

Ulufe dâde Za. ve Z. sene 1123 ve M. ve S. ve Ra. ve R. sene 1124; Şühûr: 6 Hacı Bolad Cafer Kırım Ağa Yevm: 40	Dâde mislühû(?) Timurkapu Gümüş Azak Kethüda Yevm : 20 Terakki : 10 30	İsmail veled-i Kınay(?) Ağa Kâtib	Dâde mislühû(?) Mehmed Mustafa Azak Alemdar Yevm: 15	Ali Levnî(?) Minyana(?) Çavuş
Ser-oda Uraz Mustafa Minyana(?)	İsmail Ömer Azak	Ali Mehmed Acu	Uraz Hacı Mehmed Minyana(?)	Ahmed Mehmed Acu
Abdullah Ahmed Kırım	Hüseyin Minyana(?)	Ali Mehmed Minyana(?)	Hüseyin Hasan Minyana(?)	Kuş Mehmed Beğlibay Kıtay(?)
Mehmed Çeharşenbe Kıtay(?)	Hasan Hüseyin Acu	Mehmed Hüseyin Acu	Ali Ak Mehmed Acu	Ser-oda Kâdirverdi Kurban Ağa Azak
Ali Çeharşenbe Acu	Komardal(?) Orman Azak	Mehmed Mirza Acu	Salih Ali Kıpçak	Hanak(?) Mamrak(?) Minyana(?)
Cumali Kıpçak	Hüseyin Mehmed Minyana(?)	Rivâyetdâr(?) Zermala(?) Acu	Or(?) Mehmed Han Mehmed Acu	Ol(?) Mehmed Çolpay(?) Acu

1 Diğer kale neferlerinin isimlerinin çevirisi yapılmamıştır.

MAD. d, 3725, s. 28b

Sultangeldi Cuma-kul Çinli(?)/ Minyana(?)	Derin-geldi Hasan Kabûli(?)	Mehmed Ali Kabûli(?)	Ali Mehmed Acu	İsmail Hantimur Acu
Hasan Hüseyin Acu	Hüseyin Hasan Acu	Mehmed Karaçay Acu	Mehmed Ali Kıpçak	Hasan Hüseyin Kırım
Hasan Timur Kabûli(?)	Hüseyin veled-i Timur Kapuğa(?)	Feyzullah Abdülkerim Kırım	Ali Kâdirverdi Azak	Uraz Devlet(?) Devlet Ağa(?) Kuban
Demiray Yarık(?) Minyana(?)	Tanrıverdi Hüdaverdi Ejderhan ¹	Doğan Çok(?) Hacı Minyana(?)	Cinay(?) Kelis(?) Kırım	Ali Gömi Minyana(?)
Nefer: 50 Yevm: 550 El-mukarrere: 97.350				

[.....]²

Ağalık-ı Câsûsân-ı Süvârî		
	Yevm	Neferan
Ağa	40	1
Kethüda	30	1
Alemdar	15	1
Kâtib	15	1
Çavuş	15	1
[Toplam]	115	5
Ser-oda, fi: 14	28	2
[Toplam]	143	7
Neferât-ı sâire: fi: 12	516	43
[Toplam]	659	50

¹ Astrakhan (Rusya).² Diğer kale neferlerinin ücret kayıtlarının çevirisi yapılmamıştır.

RUS – İSVEÇ SAVAŞI, LEH - RUS BARIŞ GÖRÜŞMELERİ VE SINIRDA HIRSIZLARA KARŞI ALINAN TEDBİRLER HAKKINDA GELEN HABERLER

Kendi işleri için Lehistan'ın Verbic kasabasına giden Bender Kalesi süvarisi Mustafa'nın; Rus - İsveç muharebeleri ve Leh - Rus barış görüşmelerinde söz konusu olan Ukrayna meselesi hakkında kasabanın yöneticisinden edindiği bilgiler. / Leh askerlerinin Bender sınırında niçin toplandığının bildirilmesine dair bir mektupla Gıyerova isimli yere gönderilen Bender Kalesi süvarilerinden Muharrem Odabaşı'nın 'bu askerlerin her iki tarafa da zarar veren hırsızlara karşı toplandığına' dair Leh Hatmanı'ndan getirdiği mektup.

9 Ekim 1720

Bender Kal'ası fârisân-ı sâni neferâtından kendi masâlihi için şehr-i Şevval'in yirmi altına günü Lehli kasabalarından Verbic' nâm kasabaya varıp şehr-i Zilhicce'nin yedinci Perşembe günü Bender'e gelen

Mustafa Odabaşı kullanmn takrîridir. Fî 6 Z. sene [1]132.

Mezbûr istintak olundukda cevabında; "Verbic zâbiti gubernat² lisamndan işitdim ki; 'Moskov³ ile İsveç deryada ve karada iki üç defa azîm cenk edip İsveç gâlib geliüp Moskov'u bozdu ve mukaddemâ Moskov İsveç'den aldığı Riga⁴ Kal'ası'nı ve Pomeran⁵ nâm mahalde olan gerek kal'a ve gerek kasaba ve kurâları yine İsveç alup zabt eylemiş ve hâlâ İsveç ve derya tarafından Moskov'un müceddeden yaptığı Petreburuk⁶ Kal'ası üzerine gitmek üzere imiş.' ve Lehli'den haber sual eylediğimde; 'Leh boyarlarından⁷ Kamantovski nâm bir Boyar'ı Lehli cümle umûrlarına vekil edip Moskov ile barışmak için elçilik ile Moskov'a göndermişler idi. Mezbûr Kamantovski dahi varup vekâleti hasebiyle Ukrayna'yı Kamaniçe'den⁸ nehr-i Turla⁹ kenarıyla

Kaynar¹⁰ nâm mahalden Özi suyuna varınca Moskov'a verip ve mukâbelesinde mukaddemâ Moskov'un Lehli'den aldığı İsmolençka'yı¹¹ cümle tevâbiyle alıp barışmak üzere karar verüp ve yurd teslimi için merkûm Kamantovski Lehli bayraklarından yüz yirmi beş bayrak tayin eylemiş idi. Lâkin tekrar Leh Cumhuriyeti'ne geldikde Cumhuriyet bu vech üzere rıza vermeyüp; 'Âl-i Osman Padişahı tarafına bildir-medikçe Ukrayna'yı vermeziz ve bu husus için Âl-i Osman Padişahı tarafına mahsûs elçi göndeririz. Eğer Âl-i Osman Padişahı tarafından adam tayin ederler ise yine müşâvere ederiz. Ma'kûl görüldüğü hâlde veririz. Âl-i Osman Padişahı tarafından mâbeynimizde adam olmadıkça müşâvere mümkün değildir.' deyu cevap verdiklerin" takrîr eder.

Bender Kal'ası fârisân-ı evvel neferâtından mâh-ı Zilhicce'nin üçüncü günü Gıyerova¹² nâm mahalle mektûb ile gönderilüp mâh-ı mezbûrun on yedinci Sebti günü gelen Muharrem Odabaşı'nın takrîridir. Fî 17 Z. sene [1]132.

Bender'den altıncı günü Gıyerova'ya varup mektûbu zâbitine teslim ve üç gün meks etdim. Ben onda iken Kiev'den birkaç Rum tüccarları gelüp; "Gezdiğiniz yerlerde ne haber var?" deyu sual eylediğimde; "Şimdilik kat'â bir söz ve bir iş

yokdur." deyu cevap verdiler ve bundan akdem Gıyerova ve Prasleva¹³ taraflarına gelen kırk mikdarı Lehli bayrakları yine dağılıp gittiler ve; "Geldiklerinin ash dahi Kazak eşkıyası haufından imiş." deyu takrîr eder.

Mezbûr Muharrem odabaşı yediyle Gıyerova zâbiti Ostorge(?) Hatman'dan gelen mektûbunun

Türki tercümesinin aym suretidir. Fî 17 Z. sene [1]132.

"Ba'de't-tazarru' ve niyaz cân [u] gönülden dost olduğumuzu arz ederiz ve gönderdiğiniz mektûb-ı şerifleri vusûl bulup dua eyledik. Siz devletimize askerimiz için yazmışsınız. Beli gerçektir. Askerimizi birikdirdiğimiz için ash şu ki Turla

kenanna sımra tayin ederiz ki yaramaz fûrce bulmasın hıfz [u] hırâset eylemek için. Zira hırsızlar çoğaldı. Sizlere de ve bize de geliyor. Onun için muhkem sınırlarımızı beklediriz ve birkaç hırsızları tutup salb eyledik."

Yine dua ile hatm eylemiş.

1 Verbizh (Ukrayna).

2 Gubernator (Lehçe): Vali, yönetici

3 Rusya kastedilmektedir.

4 Riga (Letonya).

5 Pomeranya (Rusya).

6 St. Petersburg (Rusya).

7 Boyar: Rusya, Transilvanya, Tuna taraflarında kişizade, ağazade. Bkz. Özön, a.g.e.

8 Kam'yanets'-Podil's'kyi (Ukrayna).

9 Dinyester nehri.

10 Căinari (Moldova).

11 Smolenka (Polonya).

12 Gierów (Polonya).

13 Wrocław (Polonya).

1158 / 1271 هـ
 ایدر استخاراجی بهانه سبیل استخار احوال انجمن شاه
 اورد و سنه کوندر بلون ملا وئی نیک تقریری

ارد و شاهه کرفی چایندک بتشوپ مصطفی خانہ اولون
 ویردم دوت قونق معاکدم شاه شریکچندک نهر اردن
 کچوب تبریز طوفه کندی مصطفی خانک جلب شوکلور
 ایلک شهنشاهک مرادی صلیح ایلک در مذهب خامسه
 دعراسیلک میانک ده چوقه قال اولغله اندک وار کچوب
 بغداد طرفدن فتح علی خانی الچی لک ایلک صحت عیله یه کوندر
 و بوسر حد لرم سوء قصدی اولیوب برابوز او کوز لری فاکدر
 اوزره قدغه ایلدی نوروز سلصتی یه دلن خبره قیدر
 پاشایه بولیه افاده ایلک دیوتینیه ایلدی و بیخی منزل فرورد
 مکتوبله عودت ایندر دی و مستولودن الچی کلور دیوبو حاجی خانی
 قادشو کوندر دیر

مرفوم ملا وئی معند آمد در تقریری معلوم شد تقریری اولونی انجمن
 خیر اولندی و بوضع مصطفی خان کچک مکتوب خیر المیکلاه
 معنی کوندر شد در ۱۹۲۸ هـ

İRAN ORDUSUNA GÖNDERİLEN OSMANLI CASUSUNUN VERDİĞİ BİLGİLER

Esir kurtarma adı altında istihbarat maksadıyla İran ordusuna gönderilen Molla Veli'nin verdiği bilgilere göre; İran Şahı'nın adamı Mustafa Han'ın, 'beşinci mezhep davasından dolayı İran ile Osmanlı Devleti arasında çok kan döküldüğünü, bundan sonra İran Şahı'nın serhadlere saldırmayarak Osmanlı ile barış yapmak amacında olduğunu ve bu nedenle Fethali Han'ı elçi olarak Osmanlı Devleti'ne gönderdiğini' söylediği.

16 Eylül 1745

Esir istihlâsı bahanesiyle istihbar-ı ahvâl için Şah' ordusuna gönderilen Molla Veli'nin takriri:

"Ordu-yn Şah'a Gerni² çayında yetişip Mustafa Han'a olan mektûbu verdim. Dört konak maan gitdim. Şah, Şerir³ geçidinde nehr-i Aras'dan geçip Tebriz⁴ tarafına gitdi. Mustafa Han'ın cevabı; 'Şevketli Padişah ile Şehinşâh'ın murâdı sulh eylemekdir. Mezheb-i hâmise davasıyla miyânede çok kıtâl olmakla ondan vazgeçip Bağdad tarafından Fethali Han'ı elçilik ile Devlet-i Aliyye'ye gönderdi ve bu serhadlere sû-i kasdı olmayıp bir yatur öküzlerin kaldırmamak üzere kadaga⁵ eyledi. Nevruz-ı sultanîye dek habere

müterakkıbdır. Paşa'ya böyle ifade eyle.' deyu tenbih eyledi ve beni dahi menzil-i mezbûrdan mektûbuyla avdet etdirdi ve; 'Moskovludan⁶ elçi geliyor.'" deyu Hacı Han'ı karşı gönderdiler."

Merkûm Molla Veli mu'temed adamdır. Takriri ma'lûm-ı şerifleri olmak için tahrir olundu ve bu defa Mustafa Han Türkçe mektûb tahrir eylemekle aynı gönderilmişdir.

Fi 19 Ş. sene [1]158

1 Nadir Şah.

2 Garni (Ermenistan).

3 Şerur (Nahçıvan-Azerbaycan).

4 Tabriz (İran).

5 Kadaga: Yasak, yasak olma durumu. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük* (İnternet), TDK.

6 Rusya kastedilmektedir.

بینه طرفین جوارا کوی به کاند
کادن حداثه یوم ۵۵۲

ایز ورنجه سرحد اندله نخه طرفه نابورلدی ارسال اقله چاسوسک تقرب کاغذیه

چاسوس مرقم بچیم اوله بنی کونه تجاروه بهانه سیه اقامتد زوساری
ضابطه اشخ استماع کویا عثمانلو عسکریند حوکنرنده و جنائی حریف اولدقاری
چاسارک اوغلو حال قرائ اولان کندی و زساریه صحبت و مزاکره ایریش و تاسف
و کریمش و اوکیده زیاده و مستغفر رعایت و اهل اسلام تجارینه اکریم و تقسیم
ایدرلر بدوند و پشته ده بعضی قوناقلری تزارک ایردرلر سبغی سؤل ایرکد جاسه
واوغلوقال و پوزونع او تزارلر ساقسون قراللی اوغلو چاسارک دامادی
کله جکار در کلاری نه ایچونردی سؤل اندکر له طرفنده بعضی ضابطه و سوز صابری
کلوب مشاوع اید جکار خوفلی بودر که جبار و اوغوانیم اولدر مسقولویه
تایح اولسونلر و له ایچنج اوله ایکی لهلو پشته به دیویده کلوب و صلیح
و بساطلر بنی حدود بکنند البیوق بلا صلیح کله جکار و ساقسون قراللی
اوغلونق اناره قرال نصرت منسی ایچون جوابلری اولش و کجه سنه اردل بوغازنه
اولان عسکرینده بوقیش طمشورده غراود و اراده و اکریمه و ارنجیم و طوقایه
و مونقاکه و حطوانه و ارنجه قشلاق و بریش و موسقودن او تزارکی سفینه
کتمندر و سدن بوغازنه ایمشدر و مرادلی قره جله طایفه داخل اولمقدردیو
بچیم علنا سولر لر و کویا مسقولودن عدم امنیتلر بنی و خوفلی اولدیغنی
اظهار ایردرلر ایمش و جبارده اولان ضابطه بنی و جله روسار بنی و سوز
صیبر بنی بدوند و پشته به دعوت انزکلی طفق و علنا بکنندن مزاکره
بیلکه انا مرادلی اکلایه باجول سؤل اولدرن چاسارک جبارلر و دایمیه
اولمق مسقولیه نایله اولسونلر دیو جله سندن کفیل الوپ اینلرنده کون مجلی
و جوبه اینلر دیو افاده و تقرب و انما انکی معلوم حوضی سیرلر ق امر و قضا
و جبار عثمانلو و شیخ لکدر

TÜCCARLIK BAHANESİYLE NEMÇE'YE GÖNDERİLEN OSMANLI CASUSUNUN
GETİRDİĞİ HABERLER

Tüccarlık bahanesiyle İzvornik hududundan Nemçe'ye gönderilen casusun verdiği bilgilere göre; Nemçelilerin Osmanlı ile savaşa istekli olmadıkları, dostluğa eskisinden daha fazla riayet ettikleri ve Müslüman tüccarlara ikram ve tazimde bulundukları, bazı askerî hazırlıklar yapan Ruslara güvenmedikleri ve Macarların Ruslara tabi olmasından endişe duydukları için Nemçe Çasarı ve Kral olan oğlu ile Sakson Kralı'nın oğlunun Budin ve Peşte'ye gelerek Lehlilerle müşavere bulunacakları, bu yüzden bazı hazırlıklar yapıldığı ve Macar ileri gelenlerinin de Ruslara tabi olmayacaklarına dair kefilleri alınıp yemin verdirilmek üzere Budin ve Peşte'ye davet edildikleri.

22 Mart 1770

Bosna tarafından çukadar-ı çâkeri yediyle gelen
havâdis-i mezbûr kâğıdır.
Fi 25 Za. sene [1]183

İzvornik' serhaddâtından Nemçe tarafına bâ-buyuruldu irsâl olunan casusun takrîr kâğıdır.

Casus-ı merkûm Beç'de on beş gün tüccarlık bahanesiyle ikâmetde rüesâları zâbitânından istimâ'; güya Osmanlı askerinin hareketlerine ve cenge haris olmadıkları Çasar'ın² oğlu hâlâ kral olan kendi ve rüesâlarıyla sohbet ve müzâkere edermiş ve teessüf ve keder çekermiş. Ve evvelkiden ziyade dostluğa riâyet ve ehl-i İslâm tüccarlarına ikram ve ta'zîm ederler. Ve Budun'da ve Peşte'de bazı konakları tedarik ederler. Sebebini sual etdikde; "Çasar ve oğlu kral ve Pojon'da oturan Sakson kralın oğlu çasarin damadı geleceklerdir." "Gelmeleri ne içindir?" diye sual etdikde; "Leh tarafından bazı zâbitân ve söz sahibleri gelip müşâvere edecekler. Havfları budur ki Macar ve ol havalide olanlar Moskovluya tâbi olmasınlar ve Leh içinde on iki Lehli Peşte'ye ve Budim'e gelip ve silah ve pusatların hudud başında ahkoyup bilâ-silah gelecekler ve Sakson kralın oğlunu onlara kral nasb etmesini için cevapları olmuş ve geçen sene

Erdel boğazında olan askerine bu kış Tımşvar'dan Gradovarad(?)³ ve Eğri'ye varınca ve Tokay'a⁴ ve Munkak'a⁵ ve Hatvan'a⁶ varınca kışlak vermiş ve Moskov'dan otuz iki sefine gitmiştir. Ve Sedde(?) boğazında imişler. Ve murâdları Karacadağ'a dahil olmakdır." deyu Beç'de alenen söylerler ve güya Moskovludan adem-i emniyetlerini ve havfları olduğunu izhâr ederler imiş. Ve Macar'da olan zâbitânını ve cümle rüesâlarını ve söz sahiblerini Budun'a ve Peşte'ye davet etdikleri muhakkak ve alenen beyinlerinde müzâkereleri böyle amma murâdları anlamak için sual olundukda; "Çasar'ın Macarlı'dan emin olmayıp 'Moskovluya tâbi olmasınlar.' deyu cümlesinden kefil alıp âyinlerine göre yemin vericek imişler." deyu ifade ve takrîr ve inhâ ettiği ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda emr u fermân devletli, inayetli veliyü'n-niam efendimindir.

1 Zvornik (Bosna-Hersek).

2 Kutsal Roma-Germen İmparatoru II. Joseph.

3 Groswarden(?) / Varad / Oradea (Romanya).

4 Tokaj (Macaristan).

5 Munkacz / Mukachevo (Ukrayna).

6 Hatvan (Macaristan).

آورد وی همایون اولون محبوب مسعودی کتختی اوردن به کلج جاسوس همکار ال کیرنجیه
 غایت لوابالی حرکت و اوزن اولون جورباجی بعضی کون وضع ناما ایدوم ایدوب کویا
 محبوب دکلجی انواع اوضاع نارباجی بضدی ایدیکنی بر قاج دفعه جورباجی محض اغای
 شکایت ایدکن دولت مسافریدر نه هاره نه کون وضع ایدر سه استون البت کاورد
 مسلمان تحت این جل و کدر هان سن بر خوشچاه کون بر لغت ایدرم وضعی
 حاضن اولسون زیار شاه خدمتکاری از انک خدمتکاری دکل از بزه لوزم اوله
 کوز عکدر یونس وضع نارباجی ولوابالی حرکتی حکه مامان و کدر دیو محض اغای
 کون جواب و یرش جورباجی دخی ایدر دیو بضدی امین اما جاسوس ال کیرنجیه
 کون مسعودی کتختی و کون زجهان و انباجی وضع نارباجی فارغ اولد قلندر ماعدا
 جورباجی کال اطاعت اوزره حرکت وضعی اکل و شرب و نوملین دخی استندان ایدر
 ایش و جورباجی بعضی هدیه و ساعت و یرش قبول الیامش سائر بادشاهیده ساعت
 حوق و هر شیم وار اقضا ایتمه دیو جواب و یرش و بر کون جورباجی بی جا غروب
 قیو کتختی و عتیکه جورباجی اغا بلور میسن بن شمدی بخون غایت مارعت ایدورم و کلا
 هر حرکتی استندان این لوزم جورباجی بلور میسن جواب و یرش که بن شمدی و کلا
 صادق بلوردم و دولت علیه دولتمه غدر این یوز طر ایدر ایدم اما بنم نظم خطا
 و ایش دولت علیه قورن صادق و بنم دولتمه کاذب ایش شمدی معلوم اولدی اگر
 اول معلوم اوله ایدی برازمین ایدر طوعیسی نو کلا و اقتضای عرض ایدر ایدم نه فایده
 فرصت الدن کندی و غدر و کلا دولتمه استناد و ارایدی بوزن صکره قالمی دیو دولتمه
 و افرسب ایدوب بن بادشاه اطاعتیم حوق نان و نفی ایدم جو براز کلوم سولیش
 جورباجی دخی بزبوی ایشلی بلور آفی بادشاه و وزیر و نقیبی بلور دیو جواب و یرش
 یا ندن حق مسفوران بوکون تقیرین بر مرادی اولد کون لک جورباجی محرم حاکم
 آدم دکل و آخر و جهل استخارده محاذیریکله ایلخه انچه ایدم فایده جبارق ایدم و جور
 بوکون حیدر میرنه هیچ التفات ایدم زیرا مقتضای وقت و حال بوکون حکن اقتضا ایدر

RUS CASUSLARININ YAKALANMASI ÜZERİNE RUSYA KAPİ KETHÜDASI'NIN TAVİR DEĞİŞTİRMESİ

Osmanlı ordusunda mahpus olan Rusya Kapı Kethüdası'nın, kendisine nezaret etmekte olan Çorbacı'ya küstahça davranmakta iken, casus hekimlerin ele geçtiğini öğrendikten sonra mülayimleştiği.

21 Ocak 1774¹

Ordu-yı Hümâyün'da olan mahpus Moskov Kapı Kethüdâsı² Edirne'ye gelip casus hekimler ele girinceye dek gayet lâübâlî hareket ve üzerinde olan Çorbacı'ya³ bazı güne vaz'-ı nâ-mülâyim edip güya mahpus değil gibi envâ'-ı evzâ'-ı nâ-bercâya tasaddi eylediğini birkaç defa Çorbacı, Muhzır Ağa'ya⁴ şikâyet eyledikde; "Devlet misafiridir, ne çare. Ne güne vaz' ederse etsin elbet gâvurdur. Müslümana muhabbet edecek değildir. Hemân sen bir hoşça gözet, bir mel'anet etdirme. Vaz'î hâcetin olmasın. Biz Padişah hizmet-kârıyız, onun hizmetkârı değiliz. Bize lâzım olacak gözetmekdir. Yoksa vaz'-ı nâ-bercâsım ve lâübâlî hareketini çekememek değildir." deyu Muhzır Ağa nasihat-güne cevap vermiş, Çorbacı dahi; "Öyledir." deyu tasdik eylemiş.

Amma casuslar ele girdikten sonra gerek Moskov Kapı Kethüdâsı ve gerek tercüman ve etbâi vaz'-ı nâ-bercâdan fâriğ olduklarından mâadâ Çorbacı'ya kemâl-i itaat üzere hareket ve hatta ekl ü şürb ve nevmlerin dahi istizân ile ederler imiş. Ve Çorbacı'ya bazı hediye ve saat vermiş, kabul eylememiş. "Saye-i Padişahîde saatlerim çok ve her şeyim var. İktizâ etmez." deyu cevap vermiş. Ve bir gün Çorbacı'yı çağırıp Kapı

Kethüdâsı demiş ki; "Çorbacı Ağa bilir misin ben şimdi niçin gayet mülâyemet ediyorum ve sana her hareketimi istizân ediyorum?" Çorbacı; "Bilmem." demiş. Cevab vermiş ki; "Ben şimdiye dek devletimi sâdık bilirdim ve Devlet-i Aliyye devletime gâdr ediyor zanneder idim. Amma benim zannımda hata var imiş. Devlet-i Aliyye kavlinde sâdık ve benim devletim kâzib imiş. Şimdi ma'lûmum oldu. Eğer evvel ma'lûmum ola idi, biraz yemin ederek doğrusunu şevketli efendimize arz eder idim. Ne faide fırsat elden gitdi. Ve şimdiye dek devletime istinâdım var idi, bundan sonra kalmadı." deyu devletine vâfir sebb edip; "Ben Padişah'a itaatdeyim, çok nân u nimetini yedim." deyu biraz kelâm söylemiş. Çorbacı dahi; "Biz böyle işleri bilmeyiz, onu Padişah ve veziri ve müftüsü bilir." deyu cevap verip yanından çıkmış.

Mesfûrun bu güne takrîrinden bir murâdı olmak gerek. Lâkin Çorbacı mahrem edecek adam değil ve âhar vechile istihbarda mehâzir-i külliye olmakla ancak efendime ifadeye cesaret eyledim. Ve Çorbacı'nın bu güne haber vermesine hiç iltifat eylemedim. Zira muktezâ-yı vakt ü hâl bu güne hareket iktizâ eder.

1 Tarih tahminidir.

2 Osmanlı Devleti'ne tabi prensliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve beylerbeyilerin devlet nezdinde bulunan resmi temsilcileri. Bkz. Sertoğlu, "Kapı Kethüdâsı", a.g.e., s. 174.

3 Yeniçeri Ocağının Cemaat ortalarıyla Ağa bölükleri subaylarına müşterek olarak verilen isim. Bkz. Sertoğlu, "Çorbacı", a.g.e., s. 76.

4 Yeniçeri Ocağının ileri gelen zabitlerinden biri. Hazerde ve seferde kendine bağlı bölüklerle birlikte sadrazamın maiyyetinde bulunurdu. Bkz. Sertoğlu, "Muhzır Ağa", a.g.e., s. 229.

[illegible]

EFLAK VOYVODASI'NIN BEÇ VE VARŞOVA'DA BULUNAN CASUSLARINDAN KIRIM
VE AVRUPA SİYASETİNE DAİR ELDE ETTİĞİ İSTİHBARAT

Şahin Giray'ın Kırım Hanı seçilmesinin Avusturya ve Polonya'daki yankıları ile Osmanlı-Kırım ilişkileri hakkında ve Rusya'nın Özi Kalesi ve Kırım'ı işgal edeceği, bu yüzden Osmanlı Devleti ile Rusya arasında savaş çıkacağı, Rusya'nın Fransa ve Avusturya ile ittifak ve dostluk içinde bulunduğu vs.ye dair Eflak Voyvodası Karaca Nikolai'nin Beç ve Varşova'da bulunan casuslarından gelen bilgiler.

30 Aralık 1782

Eflak Voyvodası kulları tarafından gelmiştir.

Beç şehrine muayyen casuslardan Françalı bir neferinin vârid olan kâğıdı tercümesidir.

"Cezîre-i Kırım'ın umûr ve masâlihi tahrîl olunup suret-i uhrâ kesb eylediği ve Şahin Giray'ın tekraren makâm-ı Hânî'ye intikâl ve istikrân sefk-i dimâ ile olmayıp suhûletle husûle geldiği etrâfu ek-nâfdan tasdik olunduğundan gayri Nemçe Devleti müdebbirâm dahi; 'keyfiyet-i mezkûre hakikat-i hâl idigini' i'lân ve işâa ve; 'Moskovlunun yalnız iki polki' cezîre-i mezkûreye duhûl edip Kırım Tatarların meşhûdu ohcâk Şahin Giray'ın hilâfında olanlar derhâl perâkende olduklarını ve bu maslahatı Potemkin nâm Rusya Ceneralî Kerson² Palangası'nda meksi esnâsında rû'yet ve idare ve hitâm-ı maslahatda Petreburg'a³ avdet ve; 'kavm-i Tatar'ın Şahin Giray'a itaatini ve selâtin-i Cengizîye'nin dahi iddialarından keff-i yed eylediklerini' mutazammın ma'mûlün-bih senedâtı ahz ile devletine götürdüğünü' Nemçe Devleti'nin bâlâda mezkûr ricâlî tahrîr ve rivayet ederler. Mesfûrünün tahrîr-i meşrûhundan Şahin Giray'ın istikrân ihtiyârî olmayıp cebri ve fuzûlî idiği müstebân iken Devlet-i Aliyye fîmâ-ba'd kavm-i Tatar'ın sebat ve kuvvetine i'timâd edemediğinden ber-muktezâ-yı vakt ü hâl taife-i merkûmeyi terk ve müdâra şkkım ihtiyar buyuracağı eğerçi şehir-i Beç'de umumen melhûzdur. Ancak bu mülâhazanın te'kidî ve teferruâtının istihraç ânen

fe-ânen vürûduna muntazır olduğumuz Âsitâne havâdisi vusûlüne mevkûfdur. Zira Devlet-i Aliyye'nin her ne kadar imtidâd-ı musâlahaya isti'dâd nümâyân ise yine kavm-i Tatar'a alenen iânet ve şân-ı devletini vikâye vücuhuna sülûka kendi halkının güftü gü ve kilü kâinden muztar olmak dahi muhtemel ve melhûzdur ve Nemçe Çasarı'nın İtalya'ya seyahat-i musammemesinden rücu' ve nükûl eylemesi bu mülâhazaya mebnî idiği rayb ü şekden vârestedir. Hattâ bu tarafda bu aralıkda cilve-nümâ ve meşhûd olan harekât ve tedarikât muktezâsınca umûrun buhranı vakti kıvâmına resîde olup beher hâl tedarikli bulunmak ve nâfi' ve hayırlı görünecek hâlâta teşebbüs eylemek üzere re'y ve karar verildiği ayân olduğundan gayri Rusyalıların dahi lâ-yenkatı' bî-hadd ü şümâr tedarikât-ı kaviyyeye iştigâlleri kendi harekât-ı nâ-mülâyimesinden Devlet-i Aliyye infîâl etmek ve binâenaleyh iki devlet beyninde infisâh-ı revâbt-ı sulhu salâh vukû'-yâfte olmak hususlarını tahayyül ve teemmüllerine mebnî idiği gün gibi âşikârdır. Netherlande Cumhuriyeti'nden külliyetli nukûd istikrânı emrine Rusya Devleti sa'y etmişken husûl-i merâmıyla kâm-yâb olmaması hayrül-fâl bir kazıyyedir." deyu mersûm Françalunun kâğıdında mastûrdur.

1 Ruslarda bölük anlamında askerî birlik. Bkz. Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, 2. Baskı, TTK Basımevi, Ankara, 1987, s. 58.

2 Kherson (Ukrayna).

3 St. Petersburg (Rusya).

Leh'de vâki' Varşav' şehrine muayyen casus tarafından vârid olan havâdis hülâsasıdır.

"Rusyalımn bir taburu hareket üzere iken bundan esbak Kiyevya'dan¹ yukarı mevâzi'de tevakkuf ve ârâm eylemesi, 'iki devlet miyâmında câri masâlih-i dostâne temşiyet-yâb olmak me'mûlû idiğini' mutazammın der-i Devlet-i Aliyye'de mukim Rusya Elçisi'nin tahrîrâtına mebnî idiği; ancak Elçi-i mersûmun me'mûlû üzere masâlih suhûlet vechiyle karîn-i husûl olur mu yoksa iki devlet miyânesine münâfere hâlâtı mı vukû' bulur; el-yevm henüz ma'lûm olmayıp iki üç ay zarfında zâhir olacağı ve Rusya Devleti'nin el-yevm üç taburu olup kavm-i Tatar'ın muhâcemesine sedd-i mümânaat olmağa kâfi bir tabur cezîre-i Kırım'a ve biri dahi hîn-i hâcetde Kırım'daki askere isâl-i imdad mülâhazasıyla Kerson Palangası'na tayin ve üçüncüsü bâlâda beyân olunduğu üzere Kiyevya'dan yukarı mahallerde tevkif ve ibkâ olunduğu ve mücerred taife-i Tatar'ın men' u terhibine ol mikdar külli-yetli taburlar muktezî olmadığından Moskovlunun Özi Kal'ası² üzerine sù-i kasd istihârâc ve mütâlâa olunduğu; zira ale'd-devâm taife-i Tatar'ı tahrike Devlet-i Aliyye'ye Özi Kal'ası vesile-i suhûlet olmak Moskovlunun bir vakitden beri tâbi' olduğu mülâhazasına ibtinâen Kal'a-i mezbûre Devlet-i Aliyye'nin taht-ı tasarrufunda oldukca rahat ve emniyet câiz olmadığı hükmedip; 'Halbuki her ne kadar bu def'a dahi Şahin Giray'ın makâm-ı Hânî'ye ibkâ ve takrîr etdiyse Hân-ı merkûm menfur-ı kavmi olmak mülâbesesiyle fîmâ-ba'd ikide birde bu gûne şikâk ve fitenin vukûu lâ-muhâle tabiat-ı maslahatın hâlât-ı müteferriasındandır.' deyu Moskovlu dahi mu'terif olmakdan nâşi bu hâletin indifâi

zu'mlarınca hem cezîre-i Kırım'ı bi'l-küllîye zabt hem Özi Kal'ası'm istishâb tedbîrine menûl olmak melhûzları idiği; Beç'den Leh'e vârid olan ahbâr muktezâsınca Devlet-i Aliyye ile Rusyalı beyninde muhârebe vukûu irtiyâbdan vâreste ve Rusya Devleti'yle Nemçe Çasarı⁴ miyânesinde vifâk kemâlde idiğine dahi mahall-i istibâh kalmadığı tahrîr olunup ancak bir taraftan dahi Nemçe ve Françe devletleri beyninde derece-i safvet ve dostî kıvâmında olduğu ma'lûm hatta İngiltereli ile akdi musammem olan mevâddın suretini Françe Devleti Rusyalıdan mektûm tutmak şartıyla Nemçe Çasarı'na peşinden isâl eylediği menkûl olup bu takdirde Françe Devleti'nin hatırına mürâaten ve Prusya Krahı⁵ ve Saksonya Herseki⁶ şerrinden ihtirâzen Nemçe Çasarı Devlet-i Aliyye ile alâmi münâfereden ictinâb edip ancak nihâni Rusya Devleti'ni teşvik ve tahrik ve taslîte bez-i vüs' eylemesi melhûz idiği; Prusya Krahı'nın mizâcî hoş olup ve Françe Devleti'yle beynlerinde dostâne muâmele câri idiği ve Kral-ı mersûmun beher hâl tedarikli ve müheyhâ bulunduğu dahi kalb kuvvet[i] idiği" Leh'de mukim şahs-ı ma'hûd tarafından tahrîr olunur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 24 M. sene [1]197

(Mühür)

Abdühu

Karaca Nikolai

Voyvoda-i Eflak

1 Varşova / Warszawa (Polonya).

2 Kiev (Ukrayna).

3 Ochakiv (Ukrayna).

4 II. Leopold, Kutsal Roma-Germen İmparatoru.

5 II. Friedrich (Büyük Friedrich).

6 III. George.

Özi Kalesi'nin Krokisi.

BOA. PLK. p 857

جاسور قوم طمشوار و ارادین و بودون و بخارستان طرفلزدن گشت و گذار و اسقار و نینه و لوینه مرور و ادوب و سرت
قلعه سته و اندن عندق ادوب سیر سریع ایله جانب جا کرانجه و در و ادوب استنطاق اولدوق شوبله نفر باره
ذکر اولان و لویندره هیر یخکدن جلیا ایدوکی اجاوده دولت علیه ایله بنجه لونک میانه لرزه بوسنه مبارکه ده
سفر تحقیق ایدوکی جمله نیک عذرده ظاهر اولشکن عیالور رعیت و طالعیم اقلنک حسن نیر اصاب بنیر اوطاق نظر
نشد ایدونک غایه مذکورنک شمد بیک منافع اولدوغنی و بو انارده طرف جاسارون حرکت و لیه جغتو ایچن هنوز
بالطبه طرفیه اطمینان حاصل و یلیوب بنجه لونک وقت و فن بخارستانه طوب و مهمات نقل ایدوکی و دوشنم
مراحم قهرم و احتیاطه رعایت ایدونک بعضی اوزمان و مهمات نینه سته غمت بود یلوب ممالک محروسه المسائل هانه
واقع جمیع ایالات و الویه دغا و ادباب بنما ایدنک سجا فدره ساکن اولوب نوقت مطایب بود یلو رایسه الوی یکدر
یرانی تحسند موجود بولمکدی نینه بود لدی و دوم ایچا بالی دغا و ادباب بنما ایدنک بلغارده تعیین بود لقری نظر
خندق خدنبه اولن ماموریدری صودی اولوب حقیقت ماده حرم و احتیاطه مبنی ایدوکی و سارنار کان خصوصیه
دولت علیه نیک همی کمال اوزده اولوب میانین خصوصیه و خصصات ساره به سرشته و یلیه دن اقل
بان ایدوکی و بنجه لونک تعلیم عسکر صوبه اعنوسدن مقدم بنو طاووری جمیع اوله جغتو و طاوور مقهورلرت
برای شتریا مملکته بنان شهرنیک بانن ویری مودوده مملکته ویری یچ اولکله سنده مینکند ووق نام محله ویری
جه مملکته براغه شهرنیک بانن ویری بخارستانده بشته نام محله با حق طمشوار ایله و ارادین میانه سنده جمیع
اولوب و سرتو طاوور مقهور جمله طاوورلرتک جمعیتو سحر اوله جغتو و مذکور طاوورلرت اضرع اولدوغنی تعلیم ایدوکی
مخاصمه به دارنارک اولدوغنی بان ایدوکی عینی تقریری شوشه به نیت و انشاده اجناس اولدوغنی بنجه ایدوکی
بولاناره ورن نفر جزا ایله طمشوار و ارادین قلعه لرینه کلوبانن اسقار و نینه و خروانن طرفلزدن گذار ایدونک ورن
کوفری ناینده اسقله سحر اولون نرسته به دندن فراجه و لوینه و ادوب فراجه فرانیک زوج سحر ایدوکی
مذکورک هشتره سحر و اسقله مسقوده ایله کورنمک و بر و ایدن فراجه دن عودن مسقوده به اکرام قصدیه کدله
برابر اولوب بجه کورنمک اولدوغنی بلغار و محاضنی حصر قری طرفلزدن کجرا و انشایه دخی فرمان عابد ایدوکی
انشاده حصار قری با حق فرمان و طالعیم اقلنک و سرت

این کتاب در روز ۱۵ شهریور ۱۳۰۲ در تهران
توسط آقایان ...

NEMÇE'DEN DÖNEN CASUSTAN VE BELGRAD MUHAFIZI'NDAN ALINAN
HABERLER

Rumeli Valisi'nin Nemçe'ye gönderdiği casusun Tımişvar, Varadin, Budin, Macaristan, Eslavonya ve Ösek taraflarına gidip elde ettiği malumata göre; Nemçe tarafında, 'Osmanlı Devleti ile Nemçe arasında bu sene yapılmasına kesin gözüyle bakılan seferin Padişah'ın tedbir neticesinde şimdilik savuşturulduğu ve her ne kadar iki tarafta bazı askerî hareketlilikler gözlenirse de bunların ihtiyat amaçlı olduğu' görüşünün hakim olduğu, Ağustos ayından önce Nemçe'nin çeşitli bölgelerinde beş taburun toplanacağı, ancak bunun düşmanlık değil talim amaçlı olduğu / Belgrad Muhafızı'nın bildirdiğine göre; Nemçe İmparatoru'nun, Fransa İmparatoru'nun eşi olan kızkardeşini ziyaret maksadıyla Venedik Körfezi'ndeki Triyeste üzerinden Fransa'ya bir seyahat gerçekleştireceği söylentisinin dolaşmakta olduğu.

13 Nisan 1783

Hemân biz iki belki üç taraftan Nemçe, Moskov, Venedik seferini tahkik bilerek tedarik-i küllîmize bakalım. Cenâb-ı Allâh kerîm-i lâ-yezâldir. Hemân nurret-i fütûbâh inşâallâhü Teâlâ bizimdir diyerek teveccüh ve şürû' ederi[z]. Uluvvü'l-himmeti mine'l-îmân.

Rumeli Valisi'nin kendi hattıyla muharrer havâdisdir. Şimdi gelmekle arz olundu. Gerçi böyle tahrir eylemiş, ancak vesveseyi def için dahi vakit vardır. İnşâallâh makhur olurlar. Zira a'mâl ve harekâtın bütün hile ve gururdan ibaret olmuştur. Ve me'n-nasru illâ min-indillâh'. Biz elimizden geldiği kadar tedarikata ihtimâm ve cürm ü kusurumuza itiraf ederek esbâb-ı tevfiqa teşebbüs ederiz. Me'mûldür ki Hak celle ve alâ iş âsânhı verir. Bâki; emru ferman men lehül-emrindir.

Nemçe derûnundan avdet eden casusumuzun hulâsa-i takrîri işbu şukka-i kemterânemde beyân olunur.

Casus-ı mezkûrun Zemun'dan² mürûru

Casus-ı merkûm Tımişvar ve Varadin³ ve Budun ve Macaristan taraflarından geşt ü güzâr ve Eslavonya⁴ vilâyetine mürûr edip Ösek⁵ Kalesi'ne ve ondan avdet edip seyr-i seri' ile cânib-i çâkeraneme vürûd edip istintak olunduk-da şöyle takrîr eder ki:

Zikrolunan vilâyetlerde her bir mahal-den celb eylediği ahbârda; "Devlet-i Aliyye ile

Nemçeli'nin miyânelerinde bu sene-i mübarekede sefer tahakkuk edeceği cümlemin indinde zâhir olmuş iken inayetli, merhametli veliyyü'n-niam efendimin hüsn-i tedbir-i isabet-pezir-i eflatun-nazirinden teşekkür ederek gâile-i mezkûrenin şimdilik mündefi' olduğunu ve bu esnalarda taraf-ı Çasar'dan hareket olmayacağım ancak henüz bi'l-küllîye tarafeyne itminân hâsıl olmayıp Nemçeli'nin vakit vakit

1 "Yardım, zafer ancak Allah'ın katındandır." Kur'an-ı Kerim, Enfal suresi, 8/10.

2 Zemun (Sırbistan).

3 Varad / Oradea (Romanya).

4 Hırvatistan'ın kuzeydoğudaki Slavonya bölgesi.

5 Osijek (Hırvatistan).

Macaristan'a top ve mühimmât nakleylediğini ve Devlet-i Aliyye'nin merâsim-i hazm u ihtiyâta riâyet ederek bazı levazımât ve mühimmât tehiyyesine himmet buyurulup memâlik-i mahrûsetü'l-mesalik-i şahannede vâki cem' eyalât ve elviye züamâ ve erbâb-ı timarın sancaklarında sâkin olup ne vakit matlûb buyurulur ise alaybeyileri bayrağı tahtında mevcut bulunmaları tenbih buyurulduğu ve Rumili eyaleti züamâ ve erbâb-ı timarın Belgrad'a¹ tayin buyuruldukları ve tathîr-i hendek hizmetiyle olan me'mûriyetleri sûrî olup hakikat-i madde hazm u ihtiyâta mebnî idiğini ve sair tedarikat hususunda Devlet-i Aliyye'nin himmeti kemâl üzere olup mübayaât hususlarına ve hususât-ı saireye ser-rîşte verilmeyerek ikdâm olunduğunu" beyân eyledikleri ve; "Nemçeli'nin talim-i asker suretiyle Ağustos'dan mukaddem beş taburu cem' olacağım ve tabur-ı makhurların biri Eşterya memleketinde Petava şehrinin yanında ve biri Morava memleketinde ve biri Beç ülkesinde² Minkendorf nâm mahalde ve biri Çeh memleketinde Braga³ şehrinin yanında ve biri Macaristan'da Peşte nâm mahalde yahud Tımşvar

ile Varadin miyânesinde cem' olup ve işbu tabur-ı makhur cümle taburların cemiyetlisi olacağım ve mezkûr taburların ihrâc olunacağı talim için olup muhasamaya dair tedarik olmadığımı" beyân etmekle aynı takriri işbu şukkaya sebt ve iş'ara ictisâr olundu.

"Nemçe İmparatoru'nun bu esnada dört nefer cenerali ile Tımşvar ve Varadin kal'alarına gelip ondan Esklavonya ve Hırvatlık⁴ tarafından güzer ederek Venedik Körfezi⁵ nihayetinde iskelesi olan Triyeste'ye⁶ ve ondan França vilâyetine varıp França Krah'mn⁷ zevcesi İmparator-ı mezkûrun hemşiresi olmakla mesfûre ile görüşmek ve bir rivayetde França'dan avdetinde mesfureye ikram kasdıyla kendiyile beraber alıp Beçe getirmek üzere şâyi' olduğu" Belgrad Muhafızı hazretleri tarafından tahrîr olunmuş ise dahi fermân-ı âlilerine imtisâlen iş'ara cesaret kılındı. Bâki; fermân veliyyü'n-nimetim efendimindir.

Fi 10 Ca. sene [1]197

1 Belgrade / Beograd (Sırbistan).

2 Avusturya kastedilmektedir.

3 Prag (Çekya).

4 Hırvatistan.

5 Adriyatik Denizi.

6 Trieste (İtalya).

7 XVI. Louis.

1778 tarihli Avusturya, Macaristan, Hırvatistan, Bosna, Hersek, Sırbistan haritası.

BOA. HRT. h 194.

Erklärung der Illumination. Roth ist österreichisch, Grün türkisch, Gelb venetianisch. Nicht gehört der Republik Ragusa. Blau einen Theil des Kirchenstaats, und Umgebung dem König von Neapel.

Sehen in Wien bei Herrn Wagner, Buchhändler auf dem Ballhof.

Verkauft von C. Wagner und J. Müller.

ابراهيم
 ولور
 ولور
 ولور

174

NEMÇE TARAFINA GİDİP DÖNEN OSMANLI CASUSLARININ NEMÇE AHVALI,
OSMANLI TARAFINDAKİ ADA-İ KEBİR KALESİ'NİN ASKERİ DURUMU VE VİDİN
BÖLGESİ AHALİSİNİN UĞRADIKLARI ZULÜM VE HAKSIZLIKLAR HAKKINDA
VERDİKLERİ HABERLER

Bosna serhatleri-Belgrad tarafları-Tuna sahilleri-İrşova İskeleyi yoluyla Nemçe tarafına varan iki Osmanlı casusunun; Nemçeli zabıtlar ve Nemçe tarafından yeni çıkmış bir bezirgânla görüştükleri, edindikleri bilgilere göre Nemçe'de Kral'ın taç giyme yeri meselesinden dolayı Nemçe'ye itaat etmeyen Macar askerlerini zorla itaat altına amacı taşıyan bir askerî hareketlilik olduğu, askerî durum ve faaliyetler hakkında bilgi toplamak amacıyla o taraftan Osmanlı topraklarına casuslar gönderildiği; kendilerinin oradan Ada-i Kebir Kalesi'ne geldikleri, Kale'nin askerî bakımdan çok kötü durumda olduğu, kendilerinden önce Nemçe'den Türkçe bilen bir kişinin çıkıp buraya gelip Kale'nin bu durumunu öğrendiği, bu kişinin daha sonra Fethülislam ve Vidin'e, oradan Vidin Paşası'nın yardımıyla, alacaklı olduğunu iddia ettiği bezirgânı bulmak için Niş'e gittiği, giderken saat saat kayıt tuttuğu, Vidin Valisi'nin, bu kişinin casus olduğuna dair uyarılmasına rağmen 'bu kişi casus da olsa Nemçe ile bu yüzden bozuşamayacağını' söylediği; Fethülislam ve bağlı köylerin tahsildarının ve yerine bıraktığı vekilinin halka zulüm ve işkenceler ettikleri, ellerindeki malları yok pahasına aldıkları, namuslarına musallat oldukları, bu yüzden iki binden fazla kişinin Nemçe'ye ve Eflak'a firar ettikleri, en çok zulmü de yüksek fiyattan mukataa iltizam eden mültezimler ile kadıların, kendi yerlerine gönderdikleri naiplerin yaptığına dair sundukları yazı.

18 Nisan 1783

Tecessüs-i kullandır ki

Bosna serhadlerinden beri Belgrad tarafına gelip ba'dehû sevâhil-i Tuna ile İrşova¹ iskeleyine gelip andan Nemçe lezaretine (nezaretine) varup zâbitânları ile görüşüp bazı sohbet olup andan bir bazergân, içeriden yeni çıkmış, aslından âşinâlık olmak hasebiyle gereği gibi tecessüs olunup bazı sefere dair sohbet olunup; "Nemçe'nin hareketi ancak kendi askerine nizam vermek için." deyu söyleyip Macarın askeri kendine itaat etmeyip zor ile itaat ettirmek için asker biriktirip üzerlerine vara. "Bunların meramları ne ola ki itaat etmezler?" deyu sual; "Meramları aslından Macar içinde bir mahal vardır. Kral olan anda tâc giyer. Ba'dehû yerine oturur. Bu giymedi; 'Ben anam karımnda giydim. Şimdi bir dahi mi giyerim? Ve size kral oldum. Şimdi tekrar kral m

olurum?' deyu kakıyp² hışma gelip şimdi nizam vermek ister." deyu biraz esrar olan şeylerinden haber vermek için hatta içeri tarafda Osmanlıların ne güne hareketleri olduğu ve askeri timarlıların kal'alara tayin oldukları ve paşaların tayin oldukları hususları ve 'Seferleri ne güne?', 'Kal'aları nasıl?' deyu casusları gitmiştir.

Bundan sonra Ada-i Kebir³ Kal'ası'na gelip; kal'aların hendekleri kumla dolmuş, topları yerde yattır. Kundak yok, zahire yok, asker yok, iki tuğlu bir paşa var, on âdeme mâlik değil ve yerli ağaları dahi birer âdeme mâlik değil. Cem'an yüz âdem yokdur. Anların da faidesi vakıf toprağına etdikleri hasarâtı ödemez. Kaçkın, kanlı katil âdemler, âhar yere varsalar öldürecekler; onun için anda sâkin olmuşlardır.

1 Orşova (Romanya).

2 Kakımak: Öfkelenmek, kızmak, itiraz etmek, azarlamak.
Bkz. Büyük Türkçe Sözlük (İnternet), TDK.

3 Adakale (Romanya).

Ve Ada-i Kebir'de olan paşaya bina eminliği gelmiş. Def' olması için Vidin¹ valisine âdem göndermiş ve hem Kal'adan âhar yere tayin olması için on kîse akçe ikrar edip hâlâ âdemi anda bekler. Mukaddem olan bina emininden def'i için altı kîse akçe olmuş ve Ada-i Kebir ağavâtlarından tayin olan zaim ile paşaya on kîse akçeye söyleşmişler imiş. Ve hatta Ada'da olan mirimirân peşkir ağasını göndermiş; "*Bir tahrirât versin de İslambol'a arz ede.*" Cevab vermiş; "*Bu makûle² işe nasıl tahrirât verem, sonra devlet tecessüs ederse kazası vardır.*" deyu vermemiş. Bizler de kazara yolda rast gelip bizleri tanıyıp varıp Paşa'ya söyleyip etrâfdan tecessüs ettirmiş ve bizden mukaddem Nemçe'den bir Türkçe bilir bir şabkalı(?) içeriden çıkıp Ada-i Kebir Kal'ası'na gelip ve gezip her keyfiyâta vukûf ve ittilâ' hâsıl edip mirimirâna gelip "*Ben Fethülislam³ beyine gidem, beni gönderin.*" "*Eyü.*" deyip bir kayığa koyup göndermiş. Andan Fethülislam'a gelip; "*Ben Vidin Valisi Paşa hazretlerine gideceğim.*" deyip Vidin'e göndermiş. Ondan Vidin'e varmış. Varoşa Ladika'ya konak

verip ve beş gün gezip sonra Paşa hazretlerine; "*Benim aradığım bunda yokdur, Niş'e⁴ gitmiş, beni gönder.*" dedikde; "*Sen ne ararsın?*" "*Ben bir baz[er]gân ararım, otuz kîse akçe aldı, kaçdı. Niş'de imiş.*" "*Var mı temessük?*" "*Yokdur amma defteri vardır.*" demiş. Oradan yanına yasakçı tayin edip göndermiş, menzil ile ve yolu giderken saat be-saat tahrir eylemiş. Vidin Valisi hazretlerine birkaç kişi; "*Efendim, casusdur, kerem edin.*" dedikde; "*Ya ben Nemçe ile bozuşmam, ne olursa olsun.*" demiş. Ve Edirne'den yetmiş günde Vidin'e dahil olmuş ve iki yüz kîse akçeden ziyade almış. Yollarda ve gerek kazalarda; "*Ve benim mahmı almak için bana mühr-i hümayun verdiler.*" deyu teşekkürler edip ve hâlâ merhûm paşanın malına tayin [olunan] ağa kullarına şimdiye değin malı teslim etmeyip birkaç defa; "*Aman efendim, mal çürüdü yazıkdır.*" dedikde; "*Çürürse çürüsün, sen ne kanşırsın, benim âdemim gelmedikten sonra açmam.*" deyu cevap ve sair mübâşir kullarınız dahi işleri bitmiştir, tahrirâtlarını vermez; merhametinize muhtacdır.

Dahi Haremeyn-i Muhteremeyn⁵, Fethülislam

ve tevâbii reâyâ fukarâsının hâl-i keyfiyatları beyâmında olur.

Geçen sene voyvodası olan İsakçılıoğlu vefat ve yerine bedel Derviş Paşa kayını Mehmed Tahir Efendi hazretleri gidip Arnavudluk'dan Mustafa nâmında bir Arnavud getirip kendine voyvoda edip bir mikdar oturup bağ dönümü akçesini elli kîse akçe alıp ba'dehû reâyâyı kocabaşlılar çağırıp; "*Ben gideceğim. Yerime voyvodam Mustafa'yı koyacağım.*" dedikde; "*Olmaz efendim, kerem edin, gitmen.*" dedikde; "*Mümkün değildir.*" deyüp; "*Siz bana bir temessük verin bâkî kalan akçeye.*" deyüp cebren kahren yedlerinden doksan kîse akçeye temessük alıp Mustafa Efendi'yi vekil, kendi İslambol'a gidip, ba'dehû Arnavud Mustafa Efendi Arnavudluğa yazıp altmış Türkçe bilmez Arnavud getirip ve Fethülislam'da ve tevâbii mukâtaasında olan Arnavudlar ile yekdil olup Arnavudları karyelere koyuverip ve yanlarına ortak olmak

üzere bazergan nâmıyla yerliden hâlâ Siba Dizdarı Oğulları nâm, Fethülislam'da yekdil el-Hâc Hüseyin tekâüd-i haseki-i Vidin Durmuş Ağa ve karındaşı Kör Salih ve aveneleriyle yekdil olup karyelere çıkıp reâyâ fukarâsını arkalarına giydikleri abanın bir yeninden bir yenine varınca içinden ağaç sokup ve bir uzun ağaç dahi iki tarafı sivri, bir ucu kuşak altından göğsünde olan ağacın altından çenesi altına varmış, bir ucu dahi yere saplamış; şimdi geçmiş arkasına, vermiş topuzu; kımıldamağa mecâl yok. "*Tiz akçe.*" "*Yokdur.*" "*Öküz ver, inek ver, koyun ver.*" Her nesi bilinirse yekdil olan Arnavudlar yanında; "*Aman ağa, bir çift öküzüm var al.*" "*Pekiye üç kuruşa verir misin?*" "*Aman ağa, otuz kuruşadır.*" "*Ben ziyadeye almam, şimdi ver üç kuruş.*" deyip vurmuş topuza. Ne yapsın fukarâ imdad yokdur. Çiftiyle öküz üç kuruş, inek altmış

¹ Vidin (Bulgaristan).

² Metinde '*makhûle*' şeklinde geçmektedir.

³ Kladovo (Sırbistan).

⁴ Nis (Sırbistan).

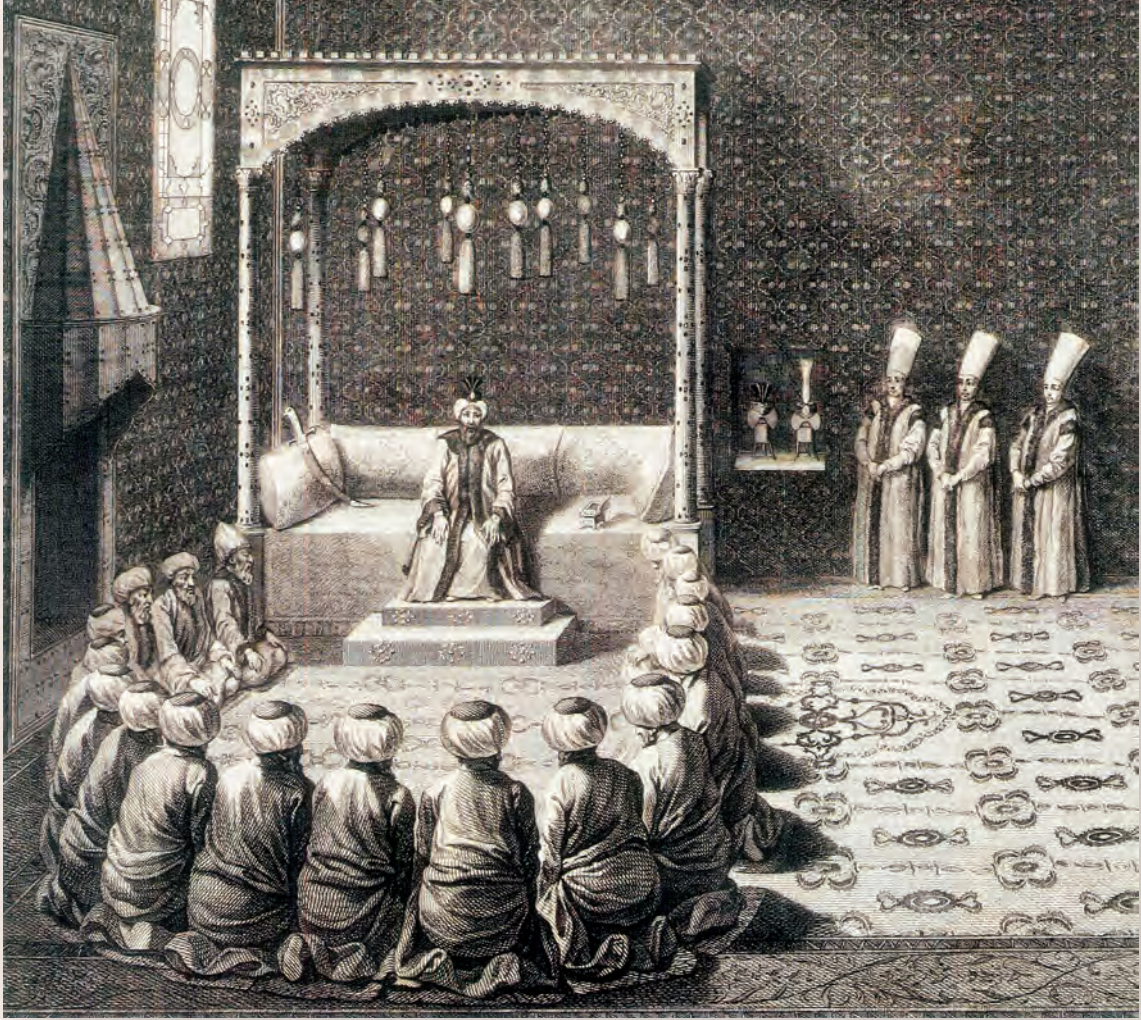
⁵ Mekke ve Medine şehirlerini birlikte ifade eden tabir. Genellikle büyük vakıflar kurulurken vakfiyelerinde gelirlerinin bir kısmının Haremeyn'e verilmesi öngörülürdü. Burada da Haremeyn vakfı olan köyler kastedilmektedir.

paraya, koyun yirmi para, böyle böyle reâyâyı bulmasa, karıları bulursa dam içine koyup duman ile kızlara başka başka zina edip güne-gün zulm-i taaddi ile malı bir ayda tahsil ve firar edip şimdi iki bin reâyâdan mücavuz firar kimi Nemçe'ye, kimi Vidin tarafına, Eflak tarafına gitmişlerdir. Ve şimdi bir baltacı gelmiş; "*Ben de sene-i sabkı üzere aldım. Elbette ben de isterim. Başımız ile görün.*" der imiş. Mukaddemâ mâlikane olmazdan evvel yüz elli beş kise akçeye iltizâm olur imiş. Şimdi iki yüz yirmi yedi kise akçeye iltizâm olurmuş. Ve cümle reâyâ fukarâsının zulüm iki şeyden. Biri mâlikane sahibleri. Tamah-ı hama düşüp hem ziyadeye iltizâm

ederler ve hem peşin alırlar. Vekâleten etbailarını gönderseler böyle olmaz. Biri dahi kuzât. Kendileri gitmezler; naib efendileri, gerek yerlileri göndermeleri. Eğer kendiler gitseler böyle olmazdır. Üç senedir zahîre kalil olmak hasebiyle reâyâ pek zaîf olmuştur. Velâkin bu sene-i mübareke ekinler bek iyidir. Hak Teâlâ kazadan hıfz eyleye. Âmin.

15 Ca. Mim. Lam.¹ sene 1197

Bende	Bende
Seyyid Hâfız Ahmed	Seyyid İbrahim
kulları	kulları

Arz Odası'nda yapılan dinî bir merasime I. Abdülhamid'in, Veliht Şehzade Selim, oğulları Mustafa ve Mahmud ile birlikte katılışı. Tespit: Kemal Beydilli.

III. Selim, *İki Asrın Dönemecinde İstanbul*, ed. Çoşkun Yılmaz, Seçil Ofset, İstanbul, 2010, s. 22.

(d'Ohsson'dan naklen)

¹ Cemâziyelevvel.

EFLAK VOYVODASI'NIN CASUSLARINDAN GELEN BİLGİLER

Avusturya'nın Braşov Palangası'na altı bin tüfek ile altı yüz top gönderdiği, topların gerekli mahallere dağıtılacağı, Sibin Palangası'nda bir hareketliliğin göze çarptığı, Erdel'de bulunan Karlsburg Palangası'nda askerî yığınak yapılmaya devam edildiği, Tımişvar'da da yine askerî bir hareketlilik olduğu ve bu hareketlilikten yakın bir zamanda sefer olacağının anlaşıldığı, Belgrad'ın karşı tarafında bulunan Zemun'da ise beş yüzden fazla Avusturya gemisi ve çok sayıda asker ile önemli komutanların bulunduğu, Avusturya'nın Tuna ve Sava nehirlerinde ölçüm yaptığı, Rusya askerlerinin Macaristan'a girdiği şeklinde alınan haberleri doğrulayacak herhangi bir emareye rastlanmadığına dair Eflak Voyvodası tarafından o bölgelere gönderilen iki casusun verdiği bilgiler.

19 Nisan 1783

Eflak Voyvodası'ndan gelmiştir.

Ma'rûz-ı abd-i ahkarlandır ki

Diğer ma'rûz-ı bendegânemde beyân olunduğu vechile; bundan otuz gün mukaddem ba's olunan iki nefer zimmi casuslardan olup tarik-ı âhardan azimet ve bu defa muahharan avdet ve meciet eden diğer bir nefer zimminin lede'l-istintak takrîrinde; 'hudud-ı Eflak kurbünde vâki Braşov¹ Palangası'na dâhil oldukda Palanga-i mezkûreye bundan akdem altı bin tüfenk ile altı yüz kı'ta top gönderildiğini ve zikrolunan tüfengleri Palanga-i mezbûrede ibkâ ve topları iktizâ eden mahallere tevzi² eylemek üzere tenbih olunduğunu ve ondan Sibin² Palangası'na âzim oldukda mahall-i mezbûrda ikâmet üzere olan tüccar taifesi ol havâlide olan cûşu huruşu teyakkun edecek bi-ecmaihim kumandan cenerale varup kendilerinin memâlik-i mahrûsede dad u sitad ve muamelâtları olup ekser malları münteşiren ecâibde olduğuna binâen bu âvân-ı dehşet-iktirânda ne gûne hareket etmek iktizâ eylediğini kendilere tefhîm ve talim eylemesini kumandan-ı mersûmdan rica eylediklerinde mesfûr cevabında; 'Devletimizden yevmen fe-yevmen vâride olan tenbihât ve vesâyâyı görürsüz. Ben dahi hakikat-i hâli bilmem. Ancak şimdilik kendinizi çekseniz isabet edersiz zannederim.' diyerek müşevveş

cevabla mersûmünü def' eylediğini ve ondan sekiz saat mesafede derûn-ı Erdel'de kâin Karlsburg³ Palangası'na dahil oldukda mahall-i merkûmda etraftan üstadlar tecemmu' ve keşri'l-mikdar top kundağı ve tüfenk ve fişenk ve arabalar yapırdıkların ve öküz ve bargir ecânibe fûrûht olunmayıp Nemçe Devleti tarafından me'mûrlara bey' olunmak üzere tenbih olunduğunu ve elli arabaya mahmûlen Beç'den mahall-i merkûma saltat⁴ elbise-i irsâl olunduğunu ve ondan Tımişvar'a vardıkda varoşunda ve etrafında sergerdeleriyle maan vâfir asker sû be-sû müteferrik olup tedarikât-ı kaviyye rûyeti dâyesinde olmaları ve cünbüş ve refâtârlar sefer ve hareket niyetine delâlet eylediğini ve ondan Belgrad muvâcehesinde kâin Zemun'a vardıkda mahall-i merkûmda mühimmât ve edevât ile memlû beş yüz mikdarı sefâinden başka vâfirce cemiyyet-i asker ve Nemçeli'nin mu'teber cenerallerinden Lavodon Cenerali Feldmareşal ile ismi mechûl diğer bir nefer ceneral mevcut olup mersûmân tebdilen mahall-i merkûmda ikâmet ve vakt-i leyde beher şeb bir mikdar şayka ile Pançova⁵ ya' varup ve bazen karşıya dahi geçip Tuna nehrinin sularını mesâha

1 Braşov (Romanya).

2 Sibiu (Romanya).

3 Alba Iulia (Romanya).

4 Saltat / soltat: Asker, er. Bkz. Özön, a.g.e.

5 Pançova (Sırbistan).

ve ahyanen Sava nehrine dahi girip kezâlik sularım mesâha etmek üzereler iken Beç tarafından kendilere vâride olan tenbihât muktezâsınca mesfûrân nagehân Zemun'dan nâ-bedid ve bâlâda mezkûr sefâini Sava nehrine yukarı çekdirip Zemun'a karîb mahalde rabt eylediklerini ve casus-ı mesfûrun avdetinde Zemun'dan Eflak hududuna dek mürûr u ubur eylediği bi'l-cümle mahallerde bulunan yerli neferâtına; 'vakt-i hâcetde mahall-i me'mûrelerinde hazır bulunmak şartıyla herkes yerli yerine ve me'vâlarına ric'ate izn ü ruhsat verilmesini' mutazammına Beç tarafından tenbihât vâride olduğu mesmûu olduğunu ve geştü güzâr eylediği bi'l-cümle enhâ ve mevâki'de Rusya askerinin Macar'a duhûlü bundan akdem şâyi' olduğuna binâen kazıyye-i mezkûreyi gereği gibi dikkat ile taharrî eylemişken bir türlü eseri olmadığım ve erâcî-i sahteden idüğü her taraftan kendine ihbar olunduğunu

ve Nemçe Çasarı birkaç binden ibaret bir bölük süvari askerinin müceddeden icad ve ihdâsı sadedinde olduğu mesmûu olduğunu" inhâ ve takrîr etmekle ber-vech-i müstefâd ve mebsût harf be-harf mazbût kılındıktan sonra vâcibe-i zimmet-i ubûdiyetim ve fariza-i uhde-i sadakat ve istikâmetim olduğu vechile ma'rûz-ı hâk-i pâ-yı merâhim-ihtivâ-yı veliyyü'n-niamânele-ri kılındığı muhât-ı ilm-i ilhâm-âşinâ-yı kâinat-pirâ-yı hidivâneleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Ca. sene [1]197

(Mühür)

Abdühu

Karaca Nikolai

Voyvoda-i Eflak

1863 tarikli Rusya (Ural-Kafkasya) Haritasi. Rusça.

BOA. HRT. h 2493.

اشوبه صفری از آن غرق سنج جرس و مزدی در و ندر
 کلون خلیل نام معتمد سوزن تقریب
 مستوفی جنرال جرس ایجن قرا و نام محله قامت ادره اولو
 معینه او را عساکر متحصنات حد و کنتی خارج حیطه قد
 و شهادت از دخیان و قتل و مزدی نام محله ه جمع اولون
 لشکر بیایان ماعد جرس و ادبی و اوس طایفه بی تلجیل
 امانو حذب به کجیه در عسکر هریست اثر لری که مال
 اولوب حجاب تغییر و فدان لری طایفه به برکی دفعه محاربه
 ایدوب و افریغ لری هدر و املنه طایفه مزبور به طایفه
 اوله بیج مایوسا عود ایدیلر لکن الی التمن قور اسیر لری
 دست یز اوله لری اتهاج ایدیلر انا نور طریق لری
 و نویسی لری آفرقن تکمل ایدیلر طریق مذکور لری و سوت
 ای عرب به ایلوسه لری اید تقبله کلون عسکر لری طایفه
 مزبور لری محافظ تبیین اوتمن اولوب کاضیت حدود
 لری طایفه سوزن جارا نام قریه قزو سوزن یوزاقو کنا رده
 ای محله قلعه بایر جکر و در سینه عسکر و وضع طاعتان
 اهل البسی تقصیب اید در کند و لریه بیفت اید در مع سودا سوزن
 و ایام پاره نیت فاسم لری جرس و اوس در و ندر اجو
 باشند راجه تغییر و فدان نام محله و در دایر جاک نهانی بر
 طریق مضوی اولوب بو تغییر و لری صورتی در و اجو باشند
 کلان و عساکر متحصنات و طوب و جبه خانه اوله کلون که هیچ
 واقف اوله مز دیو اجو باشن خانه بالکانه مسوده و ان مزو
 ترغیب و دلایله انا نور طریق متلو توسیع و تغییر لری اورد
 اوله پاره مباحثه اید جکر و در و اصلط طریق مزبور
 بعضی اولوب ساعی کید رکور اید تغییر و توسیع مسوده سنی
 اید کندن صکر کنه واقف اولو در خطه سبله طبایع و ساق
 ایتنم و در بو راجه طریق انا نور متلو توسیع افرقن
 بر کرده عسکر متحصنات طوب و متها لری اجو باشند و بر لری
 لشکر عاقبت خدای لری تدارق عطفه و طوب و متها غنیه لری
 طوغری فاش و صوغم طرفه به توجه اید جکر بی صیحا متغیر
 خیل لرم دیو تقریب اید

RUSLARIN ÇERKES BÖLGELERİNDEKİ İLERLEYİŞİNE DAİR ALINAN HABERLER

Rusların Çerkes diyarında Karav'da oturan generalinin emri altında oldukça fazla asker bulunduğu, Ruslarla Çeçen denen Lezgiler arasında bir iki defa muharebe olup, Rusların çok kayıp vererek geri çekildiği, Ananur yolunun Ruslar tarafından genişletilerek tamir edildiği, Rusların Kanık nehri kenarında iki kale inşa ederek Dağıstan ahalisini tazyik etmek suretiyle kendilerine tabi kılma sevdasında oldukları, Açıkbaz Hanı'nın teşviki ile Açıkbaz memleketinde mevcut bir piyade yolunu genişletmeyi planladıkları, böylece bu yoldan kimsenin haberi olmadan geçirecekleri asker vs.nin bir kısmı ile Faş ve Sohum taraflarına yöneleceklerine dair Çerkes ve Mozdok'dan gelen Halil isimli casusun verdiği bilgiler.

24 Ocak 1784¹

*İşbu şehr-i Saferu'l-hayrın gurreinde Çerkes ve Mozdok derûnlarından gelen
Halil nâm mu'temed casusumuzun takrîr'idir.*

"Moskovlu cenerali Çerkes içinde Karav nâm mahalde ikâmet üzere olup maiyyetinde olan asâkir-i menhûsesinin hadd ü kemmiyeti haric-i hayta-i add ü şümâr ve Ejderhan ve Kızlar² ve Mozdok³ nâm mahallerde müctemi' olan leşker-i bî-pâyândan mâadâ Çerkes vilâyeti ve Os⁴ taifesi tâ Cebel-i Ananur haddine gelinceye dek asker-i hezîmet-eserleri ile mâlâ-mâl olup Çeçen tabir olunan Lezgi taifesiyle bir iki defa muhârebe ve mukâtele edip vâfir kefereleri helâk olmakla taffe-i mezbûreye zafer-yâb olamayıp me'yûsen avdet etdiler. Lâkin elli altmış kadar esirlerine dest-res olmalarıyla onları intihâb⁵ etdiler. Ananur⁶ tarîkımn tamir ve tevsi⁷ni iki ay zarfında tekâmül etdiler. Tarîk-ı mezkûrun vûs'at ve fûshati iki araba pehlû pehlû güzâr eder. Tiflis'e gelen askerleri Lezgi taifesinin memerr ü ma'berlerinde muhafız tayin olunmuş olup Kahit⁸ hududunda Lezgi taifesinin Car nâm karye karşısında nehr-i Kamk kenarında iki mahalde kal'a bina edecekler ve Rusya askeri vaz' ve Dağıstan ahalisini tazyik ederek

kendilerine tebaiyyet ettirmek sevdâsındadırlar ve eyyâm-ı baharda niyyet-i fâsîdeleri Çerkes ve Os derûnunda Açıkbaz'da⁸ Race tabir olunan nâm mahalden vürûd edecek nihânî bir tarîk-ı mazik olup; 'Bu tamir olduğu suretde derûn-ı Açıkbaz'a külliyyetli asâkir-i menhûse ve top ve cebehâne öyle gelir ki hiçbir kimse vâkıf olamaz.' deyu Açıkbaz Ham'yla bi'l-mükâtebe müşâvere ve Han-ı mersûmun tergib ve delâletiyle Ananur tarîk[ı] misillü tevsi' ve tamir etmek üzere evvel baharda mübâşeret edeceklerdir. Ve aslında tarîk-ı mezbûr piyâde yolu olup sâi gider gelir idi. Tamir ve tevsi' müşâveresini etdikden sonra; 'Kimse vâkıf olur.' mülâhazasıyla külliyyen men' ve yasak etmişlerdir ve bu Race tarîkı tarîk-ı Ananur misillü tevsi' olundukda bir gürûh asker-i menhûsları top ve mühimmâtlarıyla Açıkbaz'a ve bir bölük leşker-i âkıbet-hızlânları tedarik-i azîme ve top ve mühimmât-ı habîseleriyle doğru Faş⁹ ve Sohum¹⁰ taraflarına teveccüh edeceklerini sahihan mu'teberlerinden haber aldım." deyu takrîr eder.

1 Bu belgede tarih mevcut olmadığından belgenin ekli bulunduğu HAT, 25/1251-J kodlu belgenin tarihi esas alınmıştır.

2 Kizlyar (Rusya).

3 Mozdok (Rusya).

4 Osetler. Bkz. Abdullah Saydam "Osetler", *DİA*, 2007, C. 33, s. 437-438.

5 Yağmalama.

6 Ananuri (Gürcistan).

7 Kaheti (Gürcistan).

8 İmereti (Gürcistan).

9 Poti (Gürcistan).

10 Sokhumi (Gürcistan).

TS. MA. e, 706/27

EGE ADALARI İLE İZMİR'DEKİ AHALİ VE YÖNETİCİLERİN AHVALİ HAKKINDA BİR GÖREVLİ TARAFINDAN GİZLİCE YAPILAN TEFTİŞ

Akdeniz adalarını gizlice teftiş etmekle görevlendirilen bir kimsenin; Gelibolu, Midilli, İzmir, Sakız, Kuşadası, İstanköy, Rodos, Bozcaada, Limni ve Şarköy'de yöneticilerin ahaliye muamelesi, halkın yöneticilerden şikâyetleri veya memnuniyetleri ile Müslüman ve Müslüman olmayan ahali arasındaki ilişkiler hakkında memuriyeti gereği hazırlayıp sunduğu yazı.

27 Mart 1784

Bâ-emr-i veliyyü'n-niamî Akdeniz adalarınmn tefahhusuna sırran me'mûr olduğum havâdisin hulâsasıdır.

Âsitâne-i Aliyye'den Gelibolu'ya dâhil-i bendeleri oldukda gerek ahalisinden fukarâ ve zuafâ ve reâyâ kulları cümle şakirlik getirip Padişah-ı âlem-penâh efendimizin devam-ı devlet ed'iyelerinde dâim ve veliyyü'n-niam efendimden şâkir bendegânide[n] oldukları bi-istibâhdır. Eceabad nahiyesinde Kirte¹ Voyvodası Saray-ı Hassa Hasekilerinden Bostanî Ahmed Ağa demekle ma'rûf kimse ve Gelibolu

Baruthâne Çorbacısı Ali ve Seddülbahr'de hatib muâvenetleriyle Kumburnu'na iki aded kayık yanaşdırıp vaz'-ı hinta eylediklerini Boğazhisar Gümrük Emîni Ömer Efendi'ye ahalileri haber verdikde yedişer çifte iki aded piyade donatıp ol mahalle irsâl eyledikde mezbûr kayıklar firar eyleyip piyadeler geriye boş avdet eylediğini muhbir-i sâdıklar bu kullarına haber vermişdir. Emir Sultanımındır.

Midilli hulâsasıdır.

Midilli derûnunda Nâzır Ömer Ağa ve gerek Kalonya'da² Bekir Ağa ve Hâkim Efendi'nin hâl-i keyfiyetler[i] sırran sual olunup ve Nâzır Ağa'dan ve Bekir Ağa'dan ve Hâkim Efendi'den cümlesi hoşnud ve razı olup; "Bu kulları ol câ-nibe varmazdan yirmi gün mukaddem Permar³

Körfezi'nden Nâzır Ömer Ağa'nın yeğeni Mustafa nâm kimse bir kayık revgan-ı zeyt kefereye verdi." deyu ahalileri haber verip bu kulları dahi sırran tefahhus edip vâkiü'l-hâl olduğu bendelerinin dahi ilmi muhit olmuştur. Emir Sultanımındır.

Hulâsa-i İzmir

İzmir'e dâhil-i bendeleri oldukda sırran tefahhus olunup dâhil-i bendelerinden on beş gün mukaddem Cezayirliler ile Zantalı⁴ keferesi Frenk mahallesinde birbirleriyle niza' eyleyip üç nefer İslâmî Zanta keferesi bilâ-cürm katleyledikde ve katlolunanın birisi Voyvoda Ağa'nın Bölükbaşı kocabaş dimekle ma'rûf ve birisi şürefâdan Cezayirli ve bir dahi ayakdaşı bu üç nefer kimseler bilâ-cürm katlolundukdan sonra kalyoncu ve Cezayirliler ve cümle Müslimler ayağa kalkıp şer'an bir keferede asdırmışlar.

Nizâa müeddi budur. Hâlâ keferede taifesi pür-silah Frenk Mahallesi'nde gezerler. Keyfiyet-i hâl böyledir. Ve fukarânın hâl-i keyfiyetleri sırran sual olunup fukarâya zulm [ü] taaddi eden hâlâ Müftü ve Baş A'yân Osman Efendi-zâde Halil Efendi ve hâlâ Hâkim Molla Efendi nâm kimselerdir. "Zulm [ü] taaddi eden" deyu ahali-i fukarâ haber verip tefahhus olundukda vâki-i hâl minvâl-i meşrûh üzere olduğu ilm-i bendeleri olmuştur. Emr u fermân Sultanımındır.

1 Alçıtepe (Çanakkale).

2 Kalloni (Midilli - Yunanistan).

3 Perama (Midilli - Yunanistan).

4 Zakynthos (Yunanistan).

Hulâsa-i Sakız

Sakız adasına dâhil-i bendeleri oldukda on gün derûnunda geşt [ü] güzâr edip sırran tefahhus olundukda; "Reâyâ kefereleri bazı ve bazı ehl-i İslâmın dükkânların ellerinden ahp Müslümanlar salaşlar içinde kahp hâlleri diğer-gün olmuştur yamakların." deyu haber verdiklerinde kulları

dahi sırran tefahhus eyleyip hâkim ve muhas-sıl müsâadeleriyle reâyâ kefereleri yamakâna dâima rencide üzere olduğunu kullarının aynı şümûlleri olmuştur. Emr u fermân devletli Sultanımındır.

Hulâsa-i Kuşadası

Kuşadası'na bendeleri dâhil oldukda fukarâ-nın ahvâl-i keyfiyetleri sırran tefahhus olunup Midillili Kara Hâfız Mehmed Efendi dimekle ma'rûf naib efendi nâm kimsenin zulmünden fukarânın hâlleri diğer-gün ve tüccar taifelerinin dahi zulmü kezâlik diğer-gün olup mezbûr naib efendi kapudan paşa hazretlerinin tercümanı tarafına hafiyeten bir tahrirât yazıp Laz Memiş nâm kimseyi matlûb edip bir takrib Laz Memiş'i Ada-i mezbûra getirip fukarâ ve

reâyâdan bilâ-emr ve bilâ-sened otuz kırk kise akçe tecrim edip aldığından başka ahali-i vilâyeti on bin kuruşa kat'-ı nezîre bend edip ve bu kanaat etmeyip cebren-leh ahailerin cümlesine şart verip gerek kendiden ve gerek hâkim efendiden devlet tarafına ve Hasan Paşa hazretlerinin taraf-ı devletlerine şikâyet eylememek için fukarâyı bu hâle koyup hâl-i keyfiyetleri bu minvâl üzeredir. Bu kullarının dahi ilmi muhit olmuştur. Emr u fermân Sultanımındır.

Hulâsa-i İstanköy

İstanköy Adası'na dâhil-i bendeleri oldukda ahali-i fukarânın ahvâlleri sırran tefahhus olunup voyvodası olup Celebkooğlu nâm kimse gerek fukarâ-yı Müslime ve gerek reâyâyâ ve tüccarlarına ve sair Ada üzerinde olan kurâ ahailerine eylemediği zulm [ü] taaddî kalmayıp tercüman ile yekdil olup kendi sefinesinin salyanesine kanaat eylemeyip ahali-i Müslim ve

reâyâdan bilâ-ücret sefinesini donatıp ve kor-san cânibine gitmeyip tercümanın kâğıdı ile sefineye kereste tahmîl edip tercümanın vilâyeti tarafına gitmiştir. Fukarânın ahvâlleri diğer-gün olup hâl-i perişanları bu minvâl üzere olduğu bendelerinin dahi ilmi muhit olmuştur. Emr u fermân Sultanımındır.

Rodos hulâsasıdır.

Rodos Adası'na dâhil-i bendeleri oldukda sırran fukarânın ahvâlleri sual; "Voyvodası olan Murabıtoğlu el-Hâc Hüseyin nâm kimse fukarâ ve reâyâları 'Ben gemi yapıyorum.' deyu Heleke ve Herke ve Meis ve Sönbeki adaları reâyâlarını perişan eylediğinden başka ve Sönbeki Adası'nda bir kilise yapınlıp neccarları ve taşçıları dahi Rodos

cânibinden tayin olunmuştur. Kendinin hilesin setr için ayda bir kere hüsn-i hâline arz ahr ve hâkimü's-şer' olan efendi hazretleri kendi arzı bâlâsın mezbûrun hüsn-i hâline arz verir." deyu ahailerinin muhbir-i sâdıklarının haber verdikleri vâki'-i hâl olduğu bendelerinin ilmi muhit olmuştur. Emr u fermân Sultanımındır.

Bozcaada'mn hulâsasıdır.

Bozcaada derûnuna dâhil-i bendeleri olduk-
da derûn-ı kal'a ahalileri emn [ü] emân olup
yeniçeri ağası hıfz [u] hırâset edip bir kimse-
nin zulm [ü] taaddisi yoktur. Ahalileri devam-ı
devlet-i Padişahiye duaya meşgullerdir. Emir
Sultanımındır.

Limye Adası ahalileri emn ü rahat olup bir
kimsenin gerek fukarâya ve gerek reâyâyâ zul-
mü olmayıp hâkiminden ve â'yânından şâkirlik
ederler. Emir Sultanımındır.

Şarköyü

Şarköyü ahalileri gerek Müslim ve ge-
rek reâyâ cümlesi şâkirler olup bir kimseden
zulm [ü] taaddileri olmayıp devam-ı devlet-i

Padişahiye duaya meşgullerdir. Emir Sultani-
mındır.

5 Ca. sene 1198¹.

Ege Adaları haritası.

BOA. HRT. h 1010.

¹ Tarih belgenin arka yüzünde yazılıdır.

نام نظام بود
ی اهل و این
سازم
خارجی
اهل
ملوک
و ملوک
هنگامی
بسیاری

SADRAZAM'IN, PADİŞAH'TAN SEFER KONUSUNU MAHREM OLMAYANLARIN
YANINDA KONUŞMAMASINA DAİR NİYAZI

Sadrazam'ın, 'Canikli Ali Paşa'nın Enderun'daki adamları vasıtasıyla Padişah'ın kendine olan itimadını araştırttığı' örneğini vererek ve halkın Enderun'dan sızan bilgilere 'Padişah'ın ağzından duyulmuş bilgi' gözüyle baktığını belirterek sefer konularını mahrem olmayan kişiler yanında konuşmaması niyazına dair Sultan I. Abdülhamid'e sunduğu arz ve Padişah'ın da 'değil sefer, devlete ait en küçük bir meseleyi bile mabeynciler ile konuşmadığına' dair bu arz üzerine yazdığı hatt-ı hümayun.

Haziran 1785¹

Benim Mağrib nâmına dairemde dört mâbeynci var. Âlîmallâhbenanlar ile âfâkî sohbetden mâadâ sefer değil, devletime cüz'î müteallik saded dahi açmam. Merhûm cennet-mekân Seyyid Mehmed Paşa silahdarlığında ma'lûm ol gitti fideli olan silahdarlar ile dahi söyleşmem. Hemen bilsem doğru çıkarırım. Bakayım tecrübe eder ve haber alırım. Tabi(?) söyler ise.

Canikli'nin çerağları gitti. Elbet mel'ûn ibn-i mel'ûn çokdur. İnşâallâhü Teâlâ mahfice harice çıkarırım. Siz de muttali' olursanız beni âşâh edersiz. Nizam budur tamam.

"Sefer edeceğim." ve; "Seferim vardır." deyu mübarek lisan-ı hümayunlarından mahremle-
rin gayrısı mevcut oldukları hâlde bir kelâm sudûr etmemesini niyaz ederim. Zira taşra-
ya aksediyor. Lâkin aksetdiren kimdir, bilsem bilâ-izn-i hümayun cezasını verirdim. Böyle hain her kim ise cezasını bulur. Hatta Canik-
li Ali Paşa; "Acaba şevketli efendimizin benim hakkımda itimad-ı hümayunları nice dir?" deyu

dâima Enderun-ı Hümayun'da tefahhus et-
dirir olduğunu söylemişler idi. Ma'lûm-ı âli-
leri buyurulmak için iş'âr olundu. Enderun-ı
Hümayun'da 'sahih söyler' diyecek bir âdemin
yalan olarak bir rivayeti olsa ve ol rivayetin
hilâfını doğru olarak bu kulunuzdan istimâ'
eyleseler; "Enderûn'dan haber veren Padişah'dan
işitmiştir; doğru söyler." deyu halk ona itimad
eder. Mücerred ma'lûm-ı âlileri olup sefer ri-
vayeti ve sefer telaşı izhâr buyurulmamak için
ihtara cesaret olundu. Fermân efendimindir.

¹ Tarih tahminidir. Belgede adı geçen Canikli Ali Paşa'nın ölüm tarihi (Bkz. Özcan Mert, "Canikli Hacı Ali Paşa Ailesi", *DİA*, C.7, 1993, s. 151-154) esas alınmıştır.

کافر لرغی اوله سینه و
شده بک حصد انا اوله
صلح عا سکر رقیه لری بولند
محمد سی قتل اوله

پادشاه

شوقلو کرامتو مها بلو قدرنلو و قنتم اقدم
 بوزن اقدجه قبولان باسا فولری طرفدن کلو مسفوجا سوسو بل او غلنه اوج دکان محلی خبر و بر مقله
 دوهم نمبله دکانله اولم کوندر بلوب اوج دکانه سکنه فذقی بو غلله سکنده اخذ و حبس اولوب لکن اسبو
 اوج دکان مها جملری و نمبلرک املری جاسوس مسفودک اخبار اینکی املرک غیری اولدقن جاسوس مسفودک
 رسا زدن کورد بلوب اخذ اولنا و نمبلرک سکنده کذب کوسر لری و بدجکل جاسوسلر بونلر میدر جو سوال و
 اچلرک بری نفری اچون بونلر بلدیلم کورد کیم اولم و کلدرد و جاسوس اولوب اولدقن و قیلم اچون افکله بری
 فرسونده اخذ اولنان بقال اچون موده لی بقال بنای جو خبر و بر دیم جاسوس بود و عجله کدر عجله جاسوس
 اولدقن مسفود بقال بشق محله انوب بر از نه دیرن ایدیه ایلله کذب سوال و برام اولدقن بر دیم جاسوس
 اقرار اچما عجله اوج دوت دفعه و قی سکاز بود و قتل اودر بر بلوب ضرب شدید ایدیه ایلله کذب سوال و برام
 اقبوب و رنجه لسان و قی بدجکل تهر مسار اهرن کلو جاسوس کورد بلوب بر دیم لسان اولدقن سولس کوز
 بر محله وضع ایدر عجله جاسوس مسفود خطا بدوب مکنولری بن سکاز مدمی جوردی لسان سولس کوز
 اکاد قی لسان مذکور او زده با کلیه انظار ایدوب بن و قیلم اقدم با داسام خبر شدید
 ایتکله نه جبهه وضع ایدر لری الحاله هنر بود و ضرب شدید و قیلم اقدم با داسام خبر شدید
 بود و قی لسان مذکور او زده بعد بدیه خبر ایدر لری الحاله هنر بود و ضرب شدید و قیلم اقدم با داسام خبر شدید
 جاسوس مرسوم بلدیلم اولم و کلدرد جو کلیتاً انظار اینکی بری قی و نمبلرک اوجده سولس کوز
 خصوص مرسوم اختیاری محذوری در کار و غلله نقصان دوهم مها بلو قدرنلو و قنتم اقدم
 موافق دی سامی به فرمان شوقلو باد ساهل

İSTANBUL VE İZMİR'DE YAKALANAN CASUSLAR VE BUNLARA VERİLEN CEZALAR

Tersane Zindanı'ndaki bir Rus casusu ile onun verdiği bilgiler doğrultusunda Beyoğlu'nda üç bakkal dükkânında eksik tartı bahanesiyle yakalanan casusluk şüphelisi sekiz kişinin ve İzmir'de Müslüman kıyafetine girip asker yazılıp daha sonra casus olduğu ihbar olunması üzerine yakalanan bir gayrimüslimin teşhis, sorgu ve suç ispat süreçlerinin ayrıntıları; bunlardan suçlu görülenlere verilen idam cezaları; suçu olmayanların ise haptisten çıkarılmaları durumunda diğer casusların uyanması ihtimalini bertaraf için eksik tartı bahanesiyle başka yere sürülmeleri; bu süreçte Sultan III. Selim ile Sadaret Kaymakamı arasında yapılan yazışmalar.

29 Ağustos 1791¹

*Kâfirler nefy olsa yine ser-rişte verir. Şimdilik hapisde
ilbâ oluna. Sahîb casusların refikleri bulunduğunda
cümlesi katl oluna.*

Şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım

Bundan akdemce Kapudan Paşa kulları tarafından gelen Moskov casusu Beyoğlu'nda üç dükkân mahalli haber vermekle noksan dirhem töhmetiyle dükkânlara âdemler gönderilip üç dükkânda sekiz nefer zimmi bulunmakla sekizi de ahz ü hapsolunup lâkin işbu üç dükkân sahibleri zimmîlerin isimleri casus-ı mesfûrun ihbar ettiği isimlerin gayrı olduğundan casus-ı mesfûr mahfiyyen Tersane'den getirtilip ahz olunan zimmîlerin sekizi de kendine gösterildi ve; "Bildiğin casuslar bunlar mıdır?" deyu sual olundukda içlerinden yedi neferi için; "Bunlar bildiğim ve gördüğüm âdemler değildir ve casus olup olmadıklarını dahi bilmem." Ancak İngiltere Sarayı karşısında ahz olunan bakkal için; " 'Morah Bakkal Yanaki.' deyu haber verdiğim casus budur." demekle tekrar cümlesi hapse vaz' olundukdan sonra mesfûr bakkal

başka mahalle alınıp biraz tehdidât-ı ekide ile kendine sual ve ibrâm olundukda bir vechile casus olduğunun ikrar etmemekle üç dört defa dahi seksener yüzer değnek urdurulup darb-ı şedid ile tehdid olundu. Yine ikrar ve itiraf etmeyip ve Türkçe lisan dahi bilmediğinden tekrar müşârunileyhden gelen casus getirtilip bir Rumî lisan bilir ehl-i İslâmı üçü birden bir mahalle vaz' etdirilmekle; "casus-ı mersûm bakkal-ı mesfûra hitâb edip; 'Mektûbları ben sana getirmedim mi?' deyu Rumî lisanla söyleşdiklerinde ona dahi lisan-ı mezkûr üzere bi'l-küllîye inkâr edip; 'Ben değilim.' deyu cevap verdiğin" sâlifü'z-zikr İslâmdan yanlarına konulan âdem ifade etmekle yine hapse vaz' etdirildi. El-hâletü hâzihi bu kadar darb-ı şedid ve tehdid-i ekid ile bir tarikle ikrarı mümkün olmadığı muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda ne vechile emr u irâde buyurulur ise fermân şevketli, kerametli, mehabetli,

¹ Tarih tahminidir.

kudretli velinimetim efendim Padişahım hazretlerininindir.

Casus-ı mersûmun; "*Bildiğim âdemler değildir.*" deyu külliyyen inkâr ettiği yedi nefer zimminin eğerçi sebilleri tahliyesi lâzım gelip

lâkin salıverilseler husus-ı merkûmun intişârı mahzûru derkâr olmakla noksan dirhem bahanesiyle yirmişer, otuzar gün birer mahalle nefy ile tahliye-i sebilleri hususu muvâfık-ı re'y-i sâmi ise fermân şevketli Padişahımındır.

Sübhânallâh, Kapudan Paşa tarafından gelen casus haber verdikten sonra tekrar mal ve eziyete ne hâcet? Geçen gün bunun tertib-i cezasını yazdım. Ancak şimdi olmanın, Âsitâne'de olanlar firar eder. Onları dahi Kapudan Paşa'dan gelen casusa buldurun, ba'dehû tertib-i ceza olunsun. Henüz siz sairleri aramıyorsunuz, bu iki kâfiri halâsa çalışıyorsunuz. Bu nasıl harekettir? Allâh lâıfkınızı versin!

Şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım

Bundan akdem Kapudan Paşa tarafından vârid olan bir nefer casusun casus olarak haber verdiği kimselerin ahz ü istisalleri için karşı Beyoğlu'nda basdırılan üç aded dükkândan ahz olunan kimselerden yedi neferini; "*Bildiğim değildir.*" deyu casus-ı mesfûr ihbar etmekle mâadâ bir nefer Moralı Bakkal Yanaki zimmi için; "*İşte benim mektûblar getirdiğim zimmi bu zimmidir.*" demiş olmakla mesfûr Yanaki zimmi ma'lûm-ı hümayunları buyurulduğu üzere darabât-ı şedide ve envâ'-ı tehdidât ve tahvifât ile istintak olundukda casusluğunu bir türlü ikrar etmeyip; "*Casuslukdan ve casuslardan bir vechile haberim yoktur.*" deyu külliyyen inkâr ve Kapudan Paşa tarafından gelen casus-ı mesfûr dahi mesfûr Bakkal Yanaki'ye hitâb ile; "*Ben getirdiğim mektûbları sana vermedim mi?*" deyu kavli

evvelini tekrar ve mesfûr Yanaki zimmi dahi yine mektûb maddesini inkârda ısrar eylediğine binâen bu hâl üzere el-ân mesfûr Yanaki zimmi tomruk¹ mahbesinde ibkâ ve sâdır olan hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnları mantûk-ı münîfi üzere medhali olmayan mezkûr yedi nefer zimmiler dahi mahbesde tevkif olunmuş olduğu ma'lûm-ı âlileri buyuruldukda Kapudan Paşa tarafından gelen casus-ı mesfûr ile Bakkal Yanaki zimminin Tersane-i Âmireleri zindanında işkence ve eziyet olunarak istintak olunmaları için zindan-ı mezkûra gönderilmeleri hususu mu irâde buyurulur yoksa âhar güne bir suret mi re'y buyurulur; her ne vechile re'y ve irâde-i şahaneleri sünûh eder ise her hâlde fermân şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım hazretlerininindir.

¹ Mahfuz mahal, hapishane demektir. Bkz. Sertoğlu, "Tomruk", a.g.e., s. 340

Allâh Allâh! Dünkü tahririnizi tekrar yazmak ne demektir? Güya ben anlamadım mı? "Çünkü Morali inkâr eyledi, bunun kabahati yok." demek istersiniz. Müslüman için böyle, kâfir için böyle dersiz. Allâh'dan korkup elinizden siyaset gelmez ise bana cevap verin, çaresini bulayım. Zira bu devlete yazık değil midir? Siyaset kalkalı kâffe-i umûra fesad gelmedi mi? Evâyilde bu nizam-ı devlet ve düşmana gâlib olmak siyaset ile değil midir? Hiç tarih okumadınız mı? Hele bu mizâc ile devlet bir hâle girmiş ki hiçbir maddeye dokunulmuyor! Sebep sizin gibi vehham ve ceban âdemler olmuştur! Çünkü diğer casusları buldurmayacağınız, böyle te'hir alırsınız; icrasını edersiniz!

Şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım

Kapudan Paşa'dan gelen casus keyfiyetine dair Atebe-i Ulyâ'larına takdim olunan takrîr-i çâkerî bâlâsına; "Sübhanallâh, Kapudan Paşa tarafından gelen casus haber verdikten sonra tekrar sual ve eziyete ne hâcet? Geçen gün bunun tertib-i cezasını yazdım. Ancak şimdi olmasın, Âsitâne'de olanlar firar eder. Onları dahi Kapudan Paşa'dan gelen casusa buldurun, ba'dehû tertib-i ceza olunsun. Henüz siz sairleri aramıyorsunuz. Bu iki kâfiri halâsa çalışıyorsunuz. Bu nasıl harekettir?" mazmununda mufasssal ve meşrûh hatt-ı hümayunları şeref-yâfte-i sudûr olmakla ma'lûm-ı bendegânem olmuştur. Çâkerleri; "Kapudan Paşa'dan gelen casusu tertib-i ceza etmeyelim." demiyorum. Haber verdiği Morali Bakkal zimmîyi getirdip tomruğa koduk. Sâir beş altı nefer zimmî dahi mazınna olarak noksân dirhem bahânesiyle getirdip kezâlik tomruğa koduk. Cümlesi bir yerde iken Kapudan Paşa'dan gelen mesfûra cümlesi birden geriden irâet olunup; "Bunların kaç sizdendir." deyu sual olundukda mesfûr Morali Bakkalı gösterip; "İşte bu dediğim zimmîdir, diğerleri bildiğim değildir." demekle mersûm Morali

Bakkal tomruğun içerisine gönderilip nice defa yüzer yüz ellişer değnek darbıyla tehdit olundukda inkâr eyledi. Ba'dehû Kapudan Paşa'dan gelen mesfûr ile bir yere getirilip mesfûr; "Ben mektûbları sana vermedim mi, niçin inkâr ediyorsun?" dedikde yine inkârda ısrar etmekle arz olunan takrîrden murâd-ı çâkerânem bunu beyân idi. Kaldı ki sairleri keyfiyetleri mesfûrdan sual olundukda; "Biz yirmi otuz mikdan zimmîleriz. Lâkin mersûm Morali Bakkal'dan gayrının şahsını bilmem. Ben mektûbları ona verdim, bilir ise ol bilir." deyu cevap verir. Bu suretde mâdem ki mesfûr sairlerin şahıslarını bilmeye ve mersûm Morali dahi inkâr ede, haricden kimi tutmalı ve kimi aramalı ma'lûm olamıyor. Keyfiyet böylece idüğü ve şahıslarını bilir olmadığından haricde kimse bulunamadığı ve bu suretde bunların tevkiflerinde faide olmadığı ma'lûm-ı hümayunları buyuruldukda bu takdirce her ne vechile emr u irâde-i şahaneleri buyurulur ise fermân şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım hazretlerindir.

نوکلو کراملو مهابلو قدرتلو وکی نعمم اقدم
 قودان یانا قولدر کلان برفه جاسون وآنک ضد وبردکی موده لی بقال دی شفافه صدور اولدر
 خط لهابون شوکفونلری مجنبه بری باله بازارنه و دیگری قار قوشونن ترتیب غرابه ساق عجب قوشون
 ایچون سدی ایکی دخی کوندر لیدی
 متقا از مرده اهل اسلام قیافه عکریاز ملکی بر ذ صلیک دخی جاسون اولدیغی ضد وبرد کیته بنا
 خزان علی کوندر لدرک مسفوریلو یورد لومعلوم دی اولوب جلوبلوق علقه سی یوقدر عکریاز لی قوشون
 ناشیدر کیفیت بویجه معلوم املون طلب اهل کبر بنه کوندر یلور حیو تحریرات کلدکن جلوبون اهیان به
 اهل اسلام قیافه کیدری البته کلسون دیو صادر اولو خط لهابونلار بنه بنا تحار از مرع تحیر الوغی اهل
 بوکون مسفور دخی از مر قاضی صلیک اعلامی و دیوده سنای تحیر اید کلدی مالک طمرقن ایدری واداره لهابون
 اوزره بونک دخی ساعبد قنشی خصصه امیر خان نوکلو کراملو مهابلو قدرتلو وکی نعمم اقدم بنا
 جی قلدنشد

Bu dahi tertib-i ceza oluna.

Ordudan hiç haber yok... Ne yapıyorlar ve şimdiye dek tahrirâtları niçin gelmedi? Ve mukaddem emrim gibi düşman üzerine hareket edecekler midir ve ne duruyorlar? Duracak günler midir? Ben azîm fikr-i ızdırabdayım. Eğer bu sene tekrar cenk olunup abz-i intikam alınmaz ise bu acı kıyamete dek derûndan çıkmaz. Bu vechile Sadrazam'a şimdi bir kaima yazıp çifte tatar ile bugün gönderesiz.

Şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım

Kapudan Paşa kullarından gelen bir nefer casus ve onun haber verdiği Moralı Bakkal zimmî şeref-yâfte-i sudûr olan hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnları mücebince biri Balık Pazarı'nda ve diğeri Fener Kapısı'nda tertib-i ceza birle saire ibret kılınmak için şimdi ikisi dahi gönderildiği.

Mukaddemâ İzmir'de ehl-i İslâm kıyafetinde asker yazılmış bir zimmînin dahi casus olduğu haber verildiğine binâen ihzârı için fermân-ı âlî gönderildikde; "*Mesfû[r]* yerli, yurtlu ma'lûm zimmî olup casuslukda alâkası yokdur; asker

yazılması fakrından nâşidir. Keyfiyet böylece ma'lûm olsun. Taleb olunursa yine gönderilir." deyu tahrirât geldikde; "*Casus olmayan hiç ehl-i İslâm kıyafetine girer mi?.. Elbette gelsin!*" deyu sâdır olan hatt-ı hümayunlarına binâen tekrar İzmir'e tahrir olunmuş olmakla bugün mesfûr dahi İzmir Kadısı'nın ilâmı ve Voyvodası'nın tahrirâtıyla geldi. Hâlâ tomrukda idüğü ve irâde-i hümayunları üzere bunun dahi saire ibret kılınması hususunda emr u fermân şevketli, kerametli, mehabetli, kudretli velinimetim efendim Padişahım hazretlerindir.

EFLAK VOYVODASI'NIN RUSYA'YA TÜCCAR KILIĞINDA CASUS GÖNDERMESİ

Eflak Voyvodası Aleksandr'ın; işlerini son derece gizlilikle yürüten Rusya'dan haber almanın zorluklarından bahisle yazılı olarak haber gönderecek elemanın dışında bilgi toplamak üzere iki kişiyi de tüccar kılığında Petersburg tarafına gönderdiğine dair arızası ve bunun üzerine Sultan III. Selim'in 'Aferin.' şeklindeki hatt-ı hümayunu.

1 Şubat 1797

Aferin.

Rusyahmn keyfiyât ve etvârlarınm sahîhan istihbarına dikkat ve ihtimâm eylemesi hususu taraf-ı çâkeriden mahsus te'kid olunduğuna mebnî Eflak Voyvodası kullan; "Rusyahmn esrarlarınm ketmde mübâlağa dikkat ve ihtimâmları olduğundan ol taraflarda olan havâdis-nüvislerden gayn bu defa mahsûs iki nefer şahs dahi tedarik ve celb-i havâdis zımmında Peterburg¹ tarafına irsâl etmiş olduğu" beyâmyla; "bundan böyle isticlâb edeceği havâdis ve ahbâr Der-bâr-ı Saltanat'a peyderpey inhâ edeceğin" işbu arızasında tahrîr eder. Fî-nefsi'l-emr Rusyah tarafından celb-i havâdisde dikkat ve ihtimâm bâis-i tahsîn olduğu iş'ârıyla ba'd-ezin dahi bu keyfiyete ziyade itinâ ve dikkat eylemesi hususu taraf-ı çâkerânemden Voyvoda-i merkûma te'kid ve tenbih olunacağı muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Ma'rûz-ı çâkeridir ki

Lâzime-i mer'îyyeden olduğu üzere ahvâl-i düvele kesb-i ittılâ' ve etvâr ve keyfiyetlerinden isticlâb olunan âsâr ve ahbârın peyderpey hâk-i pâ-yı devletlerine arz ve iş'ârına mübâderet ile Moskov Kralı'nın² câ-nişin-i hükûmet olduğu demden beri ricâl-i devletine olan muâmele ve düvel-i saireye muvâlefesi keyfiyetleri ile etvâr ve harekâtı ve ahali-i memâlikinin dahi Kral-ı mûmâileyhe zâhir olan evzâ'-ı i'tibârları hâlâtını tashihe bezl-i makderet ile arz ve iş'ârda ağıyarı âşinâ etmekden gâyetü'l-gâye ketm ü ihfâya dikkat kılınmak vesâyâlarını muhtevî ib'âs ve ihsân buyurulan kâime-i sâmiye-i veliyyü'n-niamâneleri zib-efzâ-yı râha-i tevkîr-i abd-i sadakat-semîrleri olmuştur. Ahvâl-i düveliden isticlâb-ı ahbâr hususunda lâzime-i zimmet-i sadakatim olduğu üzere dikkat ve ihtimâma ibtidâr takdim-i cümle-i a'mâl-i çâkeriyetim kılındığı ve hâk-i pâ-yı devletlerine arz ve takdime ictirâ olunduğu üzere Moskovlunun ahvâlini istitlâa her ne kadar dikkat ve gayret olunur ise taife-i mezkûrenin erkânı havâdis ve ahbârlarından ser-rişte vermemek emrine kemâl-i dikkatleri olmakdan nâşi bu bâbda dahi ibrâz-ı sadakat ile icra-yı vezâif-i ubûdiyete dikkat ve celb-i ahbâr için vücûh-ı mütenevvîa ile iktizâ eden

tedâbire bu tarafa vürûdumdan beri derkâr ve içerden havâdis tahrîri için muharrir tedarikinde masârife bakılmayıp sa'y ve ibtidâra bezl-i iktidar ve takrîren ve tahrîren destres olduğum âsâr ve ahbâr ol havâliye dair arz ve iş'âr kılınan havâdisden bedidâr olup Rusyalı cemî' ahvâlde umûrlarını istitâra ziyade dikkatlerinden evrâka mastûr havâdis hududlarından çıkarmak gâyet müteassir idiğine binâen tedariki tedbiri-ne sa'y ve ibtidâr olunan havâdis-nüvise iktifâ olunmayarak bu esnâda gâyet hafi olmak üzere ticaret tarîkı ile iki şahıs dahi tertib ve ancak celb-i havâdis ve ahbâr dâyesine mülâbis olarak Petreburg cânibine müteâkiben irsâl olunup bi-mennihi Teâlâ gerek tahrîren ve gerek takrîren makdûr-ı çâkerânem olduğu üzere istitlâ'-ı ahbâr ve âsâra bezl-i iktidar kılınıp bundan böyle dahi destres olduğum havâdis mektûm ve hafi olmak üzere bi-tafsilihâ hâk-i pâ-yı devletlerine arz ve takdim kılınacağı muhât-ı ilm-i devletleri buyurulmak zımnında arıza-i çâkeriyete mücâseret kılınmıştır. İnşâallâhü Teâlâ vâsıl-ı nezd-i devlet ve manzûr-ı ayn-ı inâyetleri buyuruldukda emr u fermân devletli, inâyetli, merhametli, atûfetli, veliyyü'n-niam, kesirü'l-kerem efendim Sultanım hazretlerininindir.

(Mühür)

Bende-i Hudâ

Aleksandr

1 St. Petersburg (Rusya).

2 I. Pavel (Pavel Petroviç).

پادشاه

۹

اسم شاه

شوکتلو کرستلو مهابتو قدرتو و خدمت اقدم
 خوتین و بندر و اسماعیل و طی و افکرمان قلعه لری مهابتو بیدر و ترتیب و محکمات و ارسال لریه اقدام اولنه جفته دایره بوزن آفرجه تقدیم
 خاکبای ملوکانه لری قلعتان تقریب چاکری بالوسنه کله جلستنه غیرت اولنه رت سرمداتک کافه لوازمات و استحکامات لریه اردی
 و بهارده طرف چاکرانه مدون خضیه ادملر نقیبین اولنوب هر بر لریه بالری ولوازمات لریه نقصان لری و نفقات لریه کیفتلری کرکی کبی طرفیه
 نجس و تحری اولنوب طرف شاهانه لریه بیدر لسنه اقدام اولنسی امر خط هاپون شوکت و ولری شرفیافته صدور اولمشیدی الحاله هذه
 موسم بهار د فلول ابدوب قلاع خسته مذکوره یم مرتب و در دست اعمال اولو ادوات و مهابتو ارسال لری و قتی حلول انجمله قلاع مرقوم
 و علی الخصوص بلغراد قلعه سنک استحکامات و اثر بلندی اوزم اولون کیفیات علنا قلاع خسته مذکوره محافط لریه و بلغراد محافطه طرف
 چاکرانه مدون مخصوص فاعله لریه تطبیله استعمل اولنه جفتند بشقه امر شاهانه لری اوزره قلاع خسته مذکوره یم طرف چاکرانه مدون معتمد
 تبدیله سالیله بنادیمات ماده لریه مطلق کافه حالات سزاغی تحری اولنه جفته بنا ارسال اولنه جتی تبدیله بد لریه اعطا قلعه جوق
 نقلیات صورتی منظور شاهانه لری بوردی ایجه تقدیم خاکبای ملوکانه لری قلندینی و تبدیله قوللریه عودت لریه تقریر لری قلم الدربلج
 تفصیل افادان لری در حال حضور هاپون لریه عرض و اشعار اولنه جتی و بوسنه مبارکه صیفنده سرمدات مذکوره مهابتو بیدر و ابابله
 لوازم استحکامات لریه اتمامه جدت نام و صرف سلی مال و کلام قلعتی اقدام افکار بندکانه ایدوکی معلوم هاپون لری بوردی لریه زمان شوکتلو کرستلو
 مهابتو قدرتو و خدمت اقدم پادشاهم حضرت لریه

HOTİN, BENDER, İSMAİL, KİLİ, AKKIRMAN VE BELGRAD KALELERİNİN
DURUMLARINI ÖĞRENMEK ÜZERE TEBDİLLER GÖNDERİLMESİ

Hotin, Bender, İsmail, Kili, Akkirman ve Belgrad kalelerinin fiziki sağlamlık durumları ve mühimmat ihtiyaçları ile ilgili hususları gizlice araştırmak üzere tebdiller gönderileceği, bu tebdillerin ellerine verilecek talimatnamenin bir suretinin Padişah'a arz edildiği, tebdiller döndüğünde verecekleri bilgilerin de yazılı olarak derhâl Padişah'a sunulacağına dair arz yazısının üzerine Sultan III. Selim'in '*Böyle olmalıdır.*' şeklindeki hatt-ı hümayunu.

12 Nisan 1797

Böyle olmalıdır.

Şevketli, kerâmetli, mehâbetli, kudretli velînimetim efendim Padişahım

Hotin¹ ve Bender ve İsmail² ve Kili³ ve Akkirman kal'aları mühimmâtının Peyderpey tertib ve mahallerine irsâllerine ikdâm olunacağına dair bundan akdemce takdim-i hâk-i pâ-yı mülûkâneleri kılınan takrîr-i çâkerî bâlâsına; "*gelecek sene gayret olunarak serhaddâtın kâffe-i levâzımât ve istihkâmâtlarının ardı alınmasına ve baharda taraf-ı çâkerânemden hafıyyeten adamlar tayin olunup her birlerinin binaları ve levâzımâtlarının noksanları ve neferâtlarının keyfiyetleri gereği gibi etrâfıyla tecessüs ve taharrî olunup taraf-ı şahanelerine bildirilmesine ikdâm olunması*" âmir hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnları şeref-yâfte-i sudûr olmuş idi. El-hâletü hâzihî mevsim-i bahar duhûl edip kılâ'-ı hamse-i mezkûreye müretteb ve derdest-i î'mâl olan edevât ve mühimmâtın irsâlleri vakti hulûl etmekle kılâ'-ı merkûmenin ve ale'l-husus Belgrad Kal'ası'nın istihkâmâtına dair bilinmesi lâzım olan keyfiyât alenen kılâ'-ı hamse-i mezkûre muhafızlarına ve Belgrad Muhafızı'na taraf-ı çâkerânemden

mahsus kaimeler tastîriyle isti'lâm olunacağından başka emr-i şahaneleri üzere kılâ'-ı hamse-i mezkûreye taraf-ı çâkerânemden mu'temed tebdiller irsâliyle bina ve mühimmât maddelerine müteallik kâffe-i hâlât sırran dahi taharrî olunacağına binâen irsâl olunacak tebdillerin yedlerine itâ kılınacak ta'limâtın sureti manzûr-ı şahaneleri buyurulmak için takdim-i hâk-i pâ-yı mülûkâneleri kılındığı ve tebdiller kullarının avdetlerinde takrîrleri kaleme aldırılıp tafsil-i ifâdâtı derhâl huzur-ı hümayunlarına arz ve iş'âr olunacağı ve bu sene-i mübareke sayfında serhaddât-ı mezkûre mühimmâtının Peyderpey irsâliyle levâzım-ı istihkâmâtlarının itmâmına cidd-i tâm ve sarf-ı sa'y-ı mâlâ kelâm kılınmak akdem-i efkâr-ı bendegânem idüğü ma'lûm-ı hümayunları buyuruldukda fermân şevketli, kerâmetli, mehâbetli, kudretli velînimetim efendim Padişahım hazretlerindir.

14 Şevval 1211⁴

1 Khotyn (Ukrayna).

2 Izmail (Ukrayna).

3 Kiliya (Ukrayna).

4 Tarih, belgenin arka yüzünde yazılıdır.

202

FRANSA TARAFINDAN MORA, BOSNA, ARNAVUTLUK VE VİDİN TARAFLARINA
GÖNDERİLECEĞİ HABER ALINAN DİL BİLEN CASUSLARA KARŞI UYANIK
BULUNULMASI

Fransa tarafından Mora, Bosna, Arnavutluk, Vidin vs. taraflara gönderileceği devlet tarafından haber alınan dil bilen casuslara karşı dikkatli ve uyanık bulunulması ve bunların ele geçirilmesine dair gönderilen fermanın gereği olarak bölgedeki görevlilerin yazı ile uyarıldığı, ayrıca Semendire sancağındaki Belgrad ve Özice metropolit, knez ve kocabaşlarına da, şüpheli şahısları dikkatle takip ve tespit edip mütesellim ve voyvodalara bildirmeleri hususunda sözlü olarak tembihte bulunulduğu hakkında Belgrad Muhafızı Hacı Mustafa'nın tahrirati.

15 Haziran 1801¹

Devletlü, inâyetlü, atûfetlü, re'fetlü, veliyyü'n-niam, amîmü'l-himem efendim

Sultamm hazretlerinin hâk-i pâ-yı devlet-iştimâllerine

Gâyet-i tevkîr u tafhîm ve nihâyet-i teb-cil ü ta'zîm ile şerâit-ı sıdk u hulûs ve zavâbıt-ı rıkkıyyet-i mahsûsam arz u takdim ve lazîme-i zimmet-i sadıkânem olan istidâme-i eyyâm-ı ömr ü devlet ve ikbâl ve istizâde-i hengâm-ı mecd ü übbehet ve iclâlleri daavâtı bi-hulûsi'l-bâl te'diye ve tetmîm kılındığı siyâkında ma'rûz-ı çâker-i müstedimleridir ki;

Benim devletlü, inâyetlü, atûfetlü, re'fetlü, veliyyü'n-niam, amîmü'l-himem efendim Sultanım hazretleri:

Fransa keferesi muktezâ-yı hiyel ü hadiatleri üzere lisan-âşına ofiçyaller² tertib edüp tebdil-i hey'et olarak tecessüs-i ahvâl zımnında Mora ve Bosna ve Arnavudluk ve Vidin vesâir ol havâliye tesrib edecekleri vâsıl-ı sem'-i Devlet-i Aliyye olmağla keyfiyet-i mezbûre Bosna vâlisine ve İnebahtı muhafızı ve Arnavudluk'da kâin vüzerâ-yı izâm vesâir iktizâ edenlere icâleten mekâtib-i sâmiye tahririyle beyan ve iş'âr ve her birleri mutabassırâne hareket ibrazıyla o makûle casusları tecessüs ve taharrî ederek ahz ü girift eylemeleri tavsiye ve tezkâr buyurulduğu beyan birle müşârûnileyhim hazerâtı ve sair lazım gelenler ile mahfiyyen iktiza eden muhâberâtı icra ve gereği gibi mutabassır ve müteyakkız bulunmağa itina ederek o makûle düşman casusları kemal-i dikkat ile ale'd-devâm taharrî ve tecessüs ve ahz ü girift olunmak vesâyâ ve

tenbihâtını şâmil irsâline inâyet ve ihsân buyurulan bir kıt'a emirnâme-i sâmilere râha-ârâ-yı enâmîl-i vusûl ve mazâmîn-i aliyyelerine ittılâ'-ı ubeydânem muhit ve meşmûl olmağın tıbk-ı fermûde-i aliyye ve ayn-ı irâde-i seniyye üzere amel ve hareket ve muhâberesi lazım gelenlere keyfiyet-i mezkûre hafice tahrîr ve iş'âr olunduğundan gayrı el-hâletü hazîhi uhde-i çâkerânemde olan Semendire³ Sancağı dahilinde vâki' Belgrad ve Özice⁴ metropolidi ve nevâhi knezleri ve kocabaşları dahi sırren ve alenen taharrî ve tecessüs ederek ol misillü casus olduğu mazanne olunacak kimse zuhurunda nevâhi-i mezkûrede olan mütesellimler ve voyvodaları-mıza derhâl ihbâr birle ele götürülmeleri emrine mübâlağa ile ihtimâm ve dikkat eylemeleri her birlerinin gûş [u] hûşlarına ilkâ olunarak ser-i mü terâhi ve tekâsülden mübâadet ve ictinâb eylemeleri ekîden tenbih olunarak taraf-ı bende-gânemden dahi kemâl mertebede müdekkikâne taharrî ve tecessüs etdirilmekten hâli olunmayacağı beyânı vesîle-i ibrâz-ı hulûs ve rıkkıyyetim olmuştur. İnşâallahü Teâlâ ma'lûm-ı veliyyü'n-niamâneleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân devletlü, inâyetlü, atûfetlü, re'fetlü, veliyyü'n-niam, amîmü'l-himem efendim Sultanım hazretlerininindir.

Bende

El-Hâc Mustafa

Muhâfız ve Muhassıl-ı Belgrad hâlâ

¹ Bu belgede tarih mevcut olmadığından belgenin ekli bulunduğu HAT, 45/2219-A kodlu belgenin tarihi esas alınmıştır.

² Zabıt, subay. Bkz. Özön, a.g.e.

³ Smederevo (Sırbistan).

⁴ Uzice (Sırbistan).

قاتلیم پاشا
 دین سکا برشی تبنیه الیه جلت ایدم خاطر مدد جیش شوا بسلاندی خنریه
 ابده استانبول و اطرافده جاسوس و طرفیکر اوله رقی حلی ملقندر و
 ارخونده لر بر برینک حالنی و محرم اسرار لر بی کوزل بیور لر خصوصاً دیوان ترخان
 و قایق اموره واقف و مزایای مصلحت عارفدر البتة ابسلاننی جاسوس لرنی و طرفیکر
 بیور ملل لانه دن واسلامده بو مقول اولمه هر کیم لر ایس خارج جقاروب
 تصحیح ایلیوب بجا بلدرکس ترجمانه سوال ایلیوب تحقیق ایلمی طرفه
 تبنیه الیه

İPSİLANTI'NİN CASUSLARININ ORTAYA ÇIKARILMASI

İpsilanti'nin İstanbul ve civarında bulunan casuslarının Divan Tercümanı vasıtasıyla araştırılıp ortaya çıkarılması hususunda Sultan III. Selim'in hatt-ı hümayunu.

30 Ağustos 1806¹

Kaymakam Paşa

Demin sana bir şey tenbih eyleyecek idim, hâtrımdan çıkmış. Şu İpsilanti² bınzırının elbette İstanbul'da ve etrâfda casus ve taraıfiri olarak hayli mel'anetler vardır. Arhondeler³ birbirinin hâlini ve mahrem-i esrârlarını güzel bilirler. Hususan Divân Tercümanı dekâıyk-ı umûra vâkıf ve mezâyâ-yı maslahata ârifdir. Elbette İpsilanti casuslarını ve taraıfirini bilir. Mîlel-i relâseden ve İslâm'dan bu makûle adamlar her kimler ise harice çıkarp tas[h]ih eyleyip bana bildirsin. Tercüman'a sual eyleyip tahtkik eylemesini taraıfımdan tenbih eyleyesin.

1 Tarih tahminidir. İpsilanti'nin Eflak Voyvodalığı'ndan ikinci azil tarihi (Bkz. Johann Wilhelm Zinkeisen, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, C. 7, çev. Nilüfer Epeçli, Yeditepe Yayınları, 2011, s. 285) esas alınmıştır.

2 Konstantin İpsilanti. Fenerli Rum ailelerden, Eflak Voyvodası. Voyvodalıktan azli üzerine Rusya'ya kaçmıştır.

3 Arhont: Eski Yunanistan'da en yüksek dokuz devlet görevlisinden her biri. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük* (İnternet), TDK.

بسم عنایتلو مروتلو او علم حضرتلری
 فرانسیسی ابد قیامتک ملوفاتی خصوصی تحقیق اونسی اخبار
 یوریشی اول امرده ایلمی قیامتی به واروب ملوفات ایلمی بعد
 قیامتی دخی ایلمینک سا حلقه نسی واروب ملوفات ایلمی ارافه
 دانق نل قیامت بر دقه و آخر قیامت ایلمی دقه ایلمی نزعمانتی
 قیامتی به کدیر می بعد ایلمی کنی سا ملقا نسی قیامتی به ضاقت
 ایلمی قیامت دخی ایلمینک اناعنه اونوز اللبشر رقیبه و بره رن
 بک غنونی مقداری بحشی و برمی بو مقداری معلوم ایلمی
 زکونه صحت ابد کلری معلوم دکلر بو نون صکره بر کونه خبر
 النورایم در عقب اشعار او نور اهدم م

1756

KABAKÇI MUSTAFA İLE FRANSA ELÇİSİ'NİN GÖRÜŞMELERİ HAKKINDA ALINAN HABERLER

Padişah'ın Lalası'nın; Kabakçı Mustafa ile Fransa Elçisi'nin görüşmelerinin tahkik edilmesi hakkındaki emir üzerine, birkaç defa görüştüklerinin tesbit edildiği ancak ne konuştuklarının bilinmediğine dair arzı.

13 Temmuz 1808¹

Benim inayetli, mürüvvetli oğlum hazretleri

Fransa Elçisi ile Kabakçı'nın mülakâtı hususu tahkik olunması ihbar buyurulmuş. Evvel emirde Elçi Kabakçı'ya varıp mülakât eylemiş. Ba'dehû Kabakçı dahi Elçi'nin sahilhânesine varıp mülakât eylemiş. Aralık'da Daniska'nın(?) haberiyle bir defa ve âhar haberler ile iki defa Elçi, Tercüman'ını Kabakçı'ya göndermiş. Ba'dehû

Elçi kendi sahilhânesinde Kabakçı'ya ziyafet eyleyip Kabakçı dahi Elçi'nin etbâna otuz[ar ve] ellîşer rub'iyye vererek bin kuruş mikdarı bahşîş vermiş. Bu mikdarı ma'lûm ancak ne güne sohbet eyledikleri ma'lûm değildir. Bundan sonra bir güne haber alınır ise der-akab iş'âr olunur efendim.

III. Selim.

III. Selim, İki Asrın Dönemecinde İstanbul, ed. Çoşkun Yılmaz, Seçil Ofset, İstanbul, 2010, s. 98.

(TSM, nr. 17/59'dan naklen)

¹ Tarih tahminidir. Kabakçı Mustafa'nın ölüm tarihi (Bkz. Kemal Beydilli, "Kabakçı İsyanı", *DİA*, C. 24, 2001, s. 8-9) esas alınmıştır.

او صفیہ صغریٰ
صادقہ ایدہ
اولیون جعفریہ
او کی بھینڈ

KAHVEHANELERİN TEBDİLLER TARAFINDAN SIKI GÖZETİM ALTINA ALINARAK
DEVLETE AİT KONULARIN KONUŞULMASININ ÖNLENMESİ

Bazı kahvehanelerde devlete ait hususların sohbet konusu yapıldığı duyulduğundan buraların tebdiller gönderilerek sıkı gözetim altında bulundurulması ve buna cesaret edenlerin cezalandırılıp bu kahvehanelerin kapatılmasına dair Sultan IV. Mustafa'nın hatt-ı hümayunu.

27 Temmuz 1808¹

Ma'lûm-ı hümayûnum olmuştur. Bundan böyle dahi sıkıca yasağ olunman emr-i hümayûnumdur ve tebdiller gezüp tecessüs olunsun. O makûle sohbe cesaret edenler olursa te'dib olunsun. Sıkıca yasağ olunman emr-i hümayûnumdur.

Şevketli, kerâmetli, mehâbetli, kudretli velînimetim efendim Padişahım

Bazı kahvelerde devlet lakırdısı olduğu beyânıyla tebdiller gezip te'dib olunmaları ve sıkıca yasağ olması mazmûnunda beyaz üzerine şeref-riz-i sudûr olan hatt-ı hümayunları mefhûm-ı münifi karîn-i iz'ân-ı çâkerânem olmuştur. Bu hususa çâkerleri be-gayet ikdâm edip müteaddid tebdiller tayiniyle daima taharri etmekde olduğumdan o makûle sohbe cesaret edenlerden birkaçı bulunup te'diblerine ibtidâr

olduğundan başka leyl ü nehâr hafî ve celî tecessüs etdirilmekde kusur olunmayıp bundan böyle dahi o misillü sohbe cesaret eden olur ise derhâl ahz ve te'dib ve kimin dükkânında olur ise Sekbanbaşı Ağa kulları marifetiyle ol dükkân dahi sedd ü bend olunacağı ma'lûm-ı âlileri buyuruldukda emr u fermân şevketli, kerâmetli, mehâbetli, kudretli velînimetim efendim Padişahım hazretlerinizdir.

¹ Tarih tahminidir. Sultan IV. Mustafa'nın tahttan indirildiği tarih esas alınmıştır.

ترجمه
تقدیم اولیای حق علیه السلام متقدّم اولیای معاصیه و آثار بعضی معاصیات و آثار دیگر عالمی و قلمی

اولاً لافرموس عبادہ مندہ ابرہہ واشعار ولسان حرکات و سکاتہ مطلقاً شنیدی ہو انارہ و بعینہ اول سوال اودو ترتیب اولہ یعنی اول سترہ

HAT, 12

[illegible][illegible]

/50438 A

OSMANLI DEVLETİ'NİN BOSNA, SIRP, BULGAR VE EFLAK EYALETLERİNİN
ELE GEÇİRİLEBİLMESİ İÇİN YERİNE GETİRİLMESİ GEREKLİ HUSUSLARA DAİR
AVUSTURYA DEVLETİ İÇİN HAZIRLANMIŞ GİZLİ RAPOR

Avusturya'nın Osmanlı Devleti'nin Bosna, Sırp, Bulgar ve Eflak eyaletlerini ele geçirebilmesi için yerine getirmesi gereken hususlara ve bu bağlamda bu bölgelerin coğrafi ve demografik yapısına dair Beç'te hazırlanan gizli bir raporun Türkçe tercümesi ile bu raporu Osmanlı devlet makamlarına ulaştıran görevlinin bu raporda yazılı olan hususlarla ilgili olarak kaleme almış olduğu değerlendirme yazısı.

3 Mart 1810

Tercüme-i sarîha

*Devlet-i Aliyye memâlikî kaskına icra-yı husumet tarîkım mübeyyin
tertib-i hafî müsveddesidir ki zikrolunur.*

Pûşide değildir ki edâ-yı harb ve azm-i sefer sadedinde bâb-ı sefer ve muhârebenin mûcib-i iftitâhı olan maksadın ele geleceği peşin ma'rûf ve musammem ve ol kaskın bir an evvel ve bir saat akdem müyesser olacağı müsellemler bilinmek ile azm-i râh-ı istilaya karar verilmek

lâzım ve mühim idiği kavâid-i külliye-i mansûsadan bir kaidedir.

Şart-ı evvel: İbtidâ ol kask ve muhârebenin icrası menvi olan memâlik ve eyalâtın keyfiyet-i mevki' ve sükkân ve mâhiyet-i mahsul ve umrânı vukûfuna vâsıl olmak (...)

Bosna Eyaleti

Eyalet-i Bosna'nın Arnavudluk'dan ve Herceçovin¹ eyaletlerinden arasını temyiz eden bir yüksek sıradağ fâsılıdır. Eyalet-i mersûmenin dâhilinde dahi dağlı yerleri çoktur. Ve dağları ziyade mürtefi' olup birbirlerinin aralıklarında vâki yaylalarda ve hususan Una ve İzna ve Verbas² ve Bosna ve Drina çaylarının câri oldukları derelerde toprağı ziyade münbit olup hinta ve hububat ve ağnâm ve hayvanât cihetiyle ziyade mamur ve abadan bir diyardır. Palanga ve hisar ve kule gibi hasın yerleri kesir ve sükkân ve ahalisi dahi vefret üzere olduğu zâhirdir. Ekser ahalisi Müslim olup hîn-i hâcette altmış binden seksen bin yarar askere kadar tedarike yed-i tûlâsı vardır. Sevalif-i eyyâmda Avusturya ile Devlet-i Aliyye beyninde vâki olan muhârebelerde ehl-i İslâm

ahalisi askerimiz takarrüb ettiği birle cümlesi menzillerin ve karyelerin terk ile palanga ve hasın yerlere tahassun ve inziva ve reâyâ makûlesini eyaletin kenar mahallerine ya dağ tepelerine iskân ve isrâ edegeldikleri umûr-ı ma'lûmeden olmakla ba'd-ezîn dahi vâki olan muhârebâtda bu siyâk üzere muameleye itina eylemeleri melhûz olmakdan nâşi taburlarımız vilâyeti ahaliden tehî bulmaları derkâr olduğundan zahîre hususunda eziyet çekmeleri icab edeceği emr-i sarîhdir. Şöyle ki neferâtımızı beslemek ve tergîb ve takviyet eylemek esbâbını istihzâr için zehâir-i mâ-lezimi mahsus diyarımızdan nakle muhtac olacağımız zâhir olarak zikrolunan palanga ve hisarlarda mütehasın Bosna askeri tarıkları sedd ü bend etmeğe mukayyed olmaları âşikâr olup karyelerde ve

¹ Hercegovina (Hersek).

² Vrbas.

menzillerde âdem bulunmadığından açık taarruz¹ ve müdafaaya hazır askerleri bulunmadığı hâlde dahi taburlarımızın idhal ve isrâi müteazzir olur. Zira darben yolumuza küşâd vermek kaydına sülûk olunmak siyakına itina olundukda ibtidâ önümüzde olan hisarları ve palangaları muhâsaraya ibtidâr ve feth u teshîri gâilesin ihtiyar lâzımeden olacağı bedîdâr olduğundan kat'-ı nazar zahîre ile imrârı muktezi merâkib-i nakliyyemizin ahalinin çapullarından ve kemingâhlarda vâki perakende neferâtları taarruzundan muhafaza için mahsus karavul kolları tayinine muhtac olacağımız âşikârdır. Bu ise Osmanlı mübarizlerin hücum ve kıtâlde mu'tâd oldukları tarz ve siyaka göre evkât ve nüfus hasebiyle nice zâyiât ve hasarâtımız vukûuna bâdi olacağı vâreste-i iş'ardır. Binâenaleyh Bosna eyaletinin âcilen teshîri bir vechile mümkün ve kâbil değildir. Bu eyaletin istihsâli kasdı

dibace-i makâsıd ve mesâi kılınmak tertibine karar verilse fütühât-ı saireye ziyade usret ve suubeti müstelzim olur bir tertibdir. Azîmet-i şâmîle-i ma'hûdeye sevk-i kadem-i ikdâm olundukda Bosna eyaletinden feth-i bâb-ı ihtisâm olunmakdan ictinâb lâzım gelir. Beri cânibden Sırb diyarı vâki olup ibtidâ-yı emirde bunun zabtına itina olursa Bosna'nın makarr-ı saltanat ile meâbir ve mevâridi mesdûd ve dârül-hilâfedden isâli melhûz iânet ve muazadet esbâbından mehcûr² ve mefkûd kalmakla ol takdirce ada misali tek ve tenhada vukûu zevâhir-i umûrdandır. Muharebeye hâcet kalmayarak Travnik'de³ vâki Bosna valisiyle bir muamele-i hafiyeye takribiyle ol eyaletin ba'de zaman ele getirilmesi müyesser olur. Ve hiç olmaz ise bu vechile bizim İsklavon⁴ ve Krovaçya⁵ eyaletlerini Bosnalının tecavüzât ve taarruzâtı mahzûrundan sıyânet ve vikâyet vücuhu kâbil olur.

Sırb Eyaleti

Venedik Denizi'nden Bahr-i Siyah yakasına varınca müselsel olup Rumili'de vâki ekâlim-i Osmaniyye'yi ikiye kâsım olan silsile-i kûh ve cibâl Sırb eyaletini dahi Arnavudluk'dan ve Yanya sancağı hıttalarından bâis-i tefrik ve infisâldır. Ol dağların bu siyâk üzere kâim ve hâ-yıl olması Niş tarafından Âsitâne ile muvasala ve Eflak ve Bulgar hıttalarıyla muvârede tarıklarından Bosna'yı mahrum eder. Tuna'nın sol cânibinde vâki dağlar ile muhâzî olduğundan Bosniyak⁶ tabir olunur mahalden Hırsova'ya⁷ varınca Tuna nehri suyuna bir dar geçit kalıp bu vechile Tuna'nın üst yanında vâki düz arazi

ile alt cânibinde olan ova yerleri arasında hadd-i fâsıl gibi kâimdirler. Bu eyaletde dahi yani Sırb diyarında ecnebiye göre sühulet ve rahat esbâbı kalîl ve müteazzirü't-tahsildir. Dağı ve halkı vâfir çok ve bi'l-cümle ahalisi Rum âyinine tâbi olup beş seneden beri Devlet-i Aliyye'nin ribka-i itaatinden hurûc ile serbestiyet vadisinde sâlikdirler. Bu eyaletin olsun, Bosna hıttasının olsun araba işler cadde yolu yokdur. Bunda nakl-i zehâir ve eskâl için araba isti'mâl olunagelmemiştir. Âsitâne ile iyâb u zehaba münasib semt Belgrad'dan Niş ve Bulgar ve Romanya taraflarından vâki olan cadde semtidir.

Bulgar Eyaleti

Bu dahi yüksek Balkan dağları müctemi' bir eyaletidir. Bâlâda zikri mesbûk silsile-i cibâl hasebiyle Rumili diyarından müfrez olup yalnız Karadeniz cânibinde derelerde ve düz (...) ekin yerleri vâfir ve sükkân ve ahalisi bisyar ve kesîrdir. Mürûr u ubura sâlih yolları Tuna nehri cânibinde⁴ vâkidir. Yanya ve Romanya

cânibleriyle mürâsele ve müvarede edecek tarıkları azdır.⁵ Bu eyaletin Tuna yalısı tarafında ve Karadeniz yakalarında birkaç kavî palangaları olup nice kasaba ve kurâ ile mamur bir eyaletidir. Ahalisi arasında vâfir ehl-i İslâm vardır. Bâlâda iş'âr ve ta'dâd olunan ahvâle nazaran bunun dahi darben teshîri emr-i âsân olmayıp vâfir vakt ve tedbir sarfına muhtacdır.

1 Metinde 'teâruz' şeklinde geçmektedir.

2 Metinde 'mechûr' şeklinde geçmektedir.

3 Travnik (Bosna-Hersek).

4 Hırvatistan'ın kuzeydoğudaki Slavonya bölgesi.

5 Croatia bölgesi (Hırvatistan).

6 Bosnjak (Sırbistan).

7 Harşova (Romanya).

Eflak Eyaleti

Ashâb-ı coğrafya indinde Eflak-ı Kebir ve Eflak-ı Sagir ıtlâkıyla ma'rûf olan bu eyalet-i meşhure Tuna nehr-i fâsılı ile Sırb ve Bulgar hıttalarından munfasıldır. Turen¹ ve Hırsova kal'aları ahalisinden kat'-ı nazar kusur kasabât ve kurâları Rum mezhebine tâbi sekeneden meskûn olup halkı müstevfi ve toprağı gayet münbit idiğı emr-i celidir. Eflak eyaletinin bi'l-cümle tûlen arazisi Avusturya memâliki ile hem-civardır. Zikri mesbûk iki kavî mahalden başka kusur etraf ve enhâsının ebvâbı küşâde ve takviyet ve vikâyet esbâbından bürehne olmakla bu cihetden ve mevkii takribiyle zabt u teshîri âsân bir vilâyetdir. Eyalât-ı saire-i Osmanîyye'den ziyade zâd u zahîre istihzârına medâr bir diyardır. Ve Tuna suyunun kurbü cihetiyle Avusturya devletinden icab eden esbâb-ı ianet ve imdad isâli derkârdır. Avusturya'nın büyük taburu Eflak'da bir kere rayet-i karar ve istikrârı nişânde kıldıkda akibinde tervîc ve tenfizî lâzım olacak sanâyi'-i harbiye ve tedâbir-i seferiyye esasının tarh ve istikmâli kâbil ve âsân olur.

Bâlâda ber-âverde-i mast[û]r iş'âr ve ifade kılınan usulün netice-i fûrûu buna muntehî olur ki: Avusturya büyük taburunun hareket-i ibtidâiyesi Sırb eyaletinin taltif ve istimâlet ile tasarrufu ve Eflak diyarının isrâ'-ı kuvvet ile teshîri ve Niş ve Vidin kal'alarının darben fethi azîmetleri icrasından ibaret ola. Avusturya askerinin evvel emirde terâküm ve ictimai Mehadya² ile Sirmya³ câniblerinde olmak münasibdir. Berây-ı ihtiyât ve Bosnalı tarafından def-i mazarrat için Krovaçya ve Transilvanya⁴ taraflarında dahi birer külliyyetli kol tayini lâzıme-i haldendir. Hırsova Kalesi'nin zâd ü zahîre yollarını kat' ile bir an akdem ele

getirilmesi dibace-i a'mâlden ma'düddür. Krovaçya'da iskân olunacak taburumuz otuz kırk bin askerden ibaret olsa elverir. Ve Transilvanya muhafazası için kuvvet-i lâzımenin muktezâ-yı vakt ü hâle tatbikan tertibine itina olunur. Eyalât-ı mersûmede Müslim olan ahalî ile beyannameler neşri bir semereyi müsmir olmaz. Osmanlı ile sabıkda vâki olan seferlerde bu türlü kâğıdları reâyâ makûlesine göndermek suretine teşebbüs etdi idik. Reâyâdan olan ahalinin hakkında mülatafet ve istimâlet izhârıyla muamele etmekden münasib siyâk yoktur. Ve hususan tekâlif-i şâkka ve akçe matlûbuyla rencide ve tecrim olunmalarından ziyade hazer ve mücânebet lâzımdır. Bunun hilâfı hareket menvi olan fütühâtın ta'cil ve tevfiiri meramına mücib-i ye's ü hücnat ve Osmanlı'nın aleyhine kıyâm ve ikdamları istihzâli maksadına bâdi-i mâniyyetdir. Ez-cümle Sırb ve Bosna ve Bulgar câniblerinde vâki reâyâ zümresinin vücuhla taltif ve teşvikine bezl-i sa'y olunmak lâzıme-i tedbirdendir. Bu diyarların sükkânı Eflak Eyaleti reâyâsından ziyade Osmanlı'nın umûruna(?) azm-i(?) şitâb etmeğe mâildirler. Ber-vech-i matlûb bunlar bizden tarafa sarf-ı cehd ve ikdâm etdiklerinde kendilerine her türlü silah ve âlât ve levazımât ve mühimmât itâsından gayri maiyyetlerine yarar mühendisler ve müdürler tayini icab eder. Zabtı maksûd olan diyarlarda sikke yerine basma kâğıd tedavülü⁵ münasib değildir. Fütühât-ı menviyye-i ma'hûde akçe hususundan ukde-i teassüre peyveste olmamak üzere taburlarımız ve sergerde ve me'mûrlarımız lâzımesi için icab eden zâd ü zahîre ve levazımât-ı saire kendi vilâyetimizden celb ve istihzâr olunmak kaydına takayyüd olunmak icab eder.

Eyalât-ı musahharanın sükkân ve kuttâmna ne vechile muamele vâcib olduğı beyâmındadır.

Sırb reâyâsının Osmanlı ribkasından tahlis-i can için izhâr etdikleri gayret ve metânet

bâis-i hayret ve ibret olduğundan başka ol meramın tahsilinde ne rütbe zarar ve hasâret ve ta'b u eziyetlere düçâr oldukları umûr-ı ma'lûmeden olmakla bunlara cümleden ziyade

1 Turenî (Romanya).

2 Mehadiâ (Romanya).

3 Sirem / Srem / Srijem (Sırbistan-Hırvatistan).

4 Bugün Romanya'nın kuzeybatısında yer alan bölge. 1920'de Romanya'ya katıldıktan sonra asıl ismi olan Macarca Erdely (orman ötesi) kelimesinin anlamına uygun olarak Latince

terra ultra silvas (ormanlar ötesi ili) demek olan Transilvanya adını almıştır. Bkz. Karpat, "Erdel", *DİA*, C. 11, 1995, s. 280.

5 Metinde 'tedavüriî' şeklinde geçmektedir.

istimâlet ve mutayebet hareketi vâcibeden olup haklarında zecr ve izâ ve unf ve izdira muamelâtından küllî ihtirâz lâzımdır. Ahaliye i'tâ-yı vezâif ve revatib ve ihtiyarlarını sunûf-ı manasib ve meratib ile tergîb ve taltif etmek tedbirimizin şerâit-i asliye-i mahsûsası iktizâsındandır. Ve ez-cümle Rum mezhebine tâbi olan ruhban taifesini devletimiz cânibine cezb ve imâle hususuna ziyade sarf-ı zihn ve miknet olunmak lâzımedendir. Osmanlı memâlikinde vâki keşîşân zümresi ekseri cahil ve nâdân ve Rusyalı tarafına sahib-i heves ve meyelandır. Rusyalıdan tefrik ve canen ve bedenlen devletimize tensib ve talik için etvâr-ı âti'l-iş'âra riâyet ve dikkat muktezâ-yı maslahatdandır. Bunlar ile sözü bir edip bir kere tarafımıza ittibalı mukarrer oldukda eyalet-i mersûmenin ebedi halka-i memâlikimize ilhâkı için bir ihbarname neşrolunmak gerekdir. Ve sekene-i Sırbın mu'teberleri ile kavî senedler ile senedleşip kendilerine i'tâ olunacak uhûd-ı imtiyazât ve taltifat zâten ve halkan ebedî haklarında mer'î ve müselleml tutulmak şerâiti senedlerinde derc ve tasrih olunmak lâzımedendir ki kusur eyalât-ı maksûde ahalisine Osmanlı'dan semt-i iftiraka sebebi davet ve vesile-i rağbet ola. Evrâk-ı mersûme neşri ile ahali-i saire izhâr-ı meyl ve cânibdâriye

sâlik olmazlar ise ol takdirce bunlara âhar tarz-ı muameleyle itina olunabilir. Evvelâ metropolid ve başrahîb makûlesine küllî mahiyyeler tayinine ibtidâr oluna. Şöyle ki Osmanlı ve Rusyalı memâlikinde hem-cins ve hem-rütbeleri makûlesi ruhbandan ziyade hâlleri hoş ve meymun ve vücuhla fûshat ve rahata makrûn olalar. Sâniyen mesfûrûnun inzimâm-ı re'y ve marifetiyle ruhbanıyyet tarikına sâlik talebenin terbiyesi için mahsus bir mekteb ihdâsına müsâraat oluna. Sâlisen her mahallenin cemaati vech-i lâykıyla tertib ve tenvî' ve kalıb-ı tayyib-i nizâma tefriğ oluna. Rabian Sırb metropolidi zübde-i metropolidân intihâb ve i'lân olunup maaş ve mahiyyesi levâzımı dahi cümleden ezyed muntazam ve müstevfî olmak üzere nazar oluna. Hâmisen Karlovic¹ metropolidi patrik payesine i'lâ ve ba-yağı takım rahiblere bi-kadri's-sa'y ve'l-isti'dâd tarik-ı irtika olmak üzere ol pâye-i hased-iktizâ vâ'd ve imâ oluna. Bu vechile eyalât-ı musahharada vâki gürûh-ı metropolidân ve aşağı takım ruhban taifesi önlerinde böyle sebebi i'tilâ ve muhtemelül-iktina bir câ-yı rağbet-fezâ müheyyâ olduğun gördükde hem kendilerine mâye-i gayret ve hem patrik-i mersûma inkıyâd ve iktidâlarına mûcib olmak meramın istihsâli derkâr olur.

Hâtîme

Devlet-i Osmaniyye aleyhine edâ-yı sefer azîmetine mukaddeme-i a'mâl olarak bu lüb-bül'l-lüb maslahat olan etvâr-ı âti'l-îrâd icrasına bilâ-avk u te'hîr kable'l-münâfese bile sâk-ı sa'y u himmeti teşmîre muhtacız. Evvelâ Karlovic metropolidin patrik rütbesine namzed olması, saniyen Rum rahibleri terbiyesi için bir mükellef mekteb inşası, sâlisen Sırbın ihtiyarlarıyla feth-i bâb-ı muhabere olunması, rabian Travnik paşasıyla kezâlik rû-yı hafâdan tarh-ı

esas-ı tevârüd ve mürâsele kılınması, hâmisen Bosna'nın sair ricâlleriyle ve Eflak ahalişi ile mükâtebe ve müvarede vesâili istihsâli, sâdisen vech-i meşrûh üzere muhaberât-ı mektûme ve mürâselât-ı mestûre tedbirâtı tervici için Beç'de hâzineden bir maslahat yeri icâr olunması usul-i lâzimesi idiği tafsîl ve tefsirden vârestedir. Bâki.

Fi 3 Mart sene 1810

Be-makâm-ı
Beç

¹ Karlofça / Karlovac (Hırvatistan).

Tercüme

*Takdim olunan hafî kâğıdın mutazammın olduğu mefahîme dair
bazı mütâlaât icmâlidir ki halisâne kaleme alındı.*

Evvelâ kâğıd-ı mersûm ibaresinde irâd ve iş'âr olunan harekât ve sekenâta mutlaka şimdi bu esnada ve bi-aynihi ol minvâl üzere teşebbüs olunacağını ve Avusturya'nın sû'-i kasda tasaddi edeceğini devlet-i ebed-müddet musammem bilmek lâzım gelmez. Meğer kâğıd-ı merkûmda tasvir ve tersim olunduğu vech üzere asker isrâi ve sair tedarikât ve muamelât suver ve emârâtından tedbir-i nuhuset-masir-i merkûmun icrasına sarîhan ibtidâr olunmak men-vi idiği zâhir ola. Sâniyen Avusturya Devleti müdürleri Atebe-i Seniyye'nin reâyâsından irtikâb-ı bağı¹ ve şikâk olunacağın itikad ve bunu sermaye bilip bu esasa ibtinâ ve itimad etmelerinden Devlet-i Aliyye reâyâ ve berâyâsını peşin müttehem ve kabahat sahibi bilmek icab etmez. Sâlisen el-hâletü hâzihî südde-i seniyyeye göre iktinâh-ı hâl ve istifhâm-ı meram ve meâl etmek için mahall-i nazarı Avusturya ile Françalunun beyninde mün'akid olan ittifak nişanesidir. Tarık-ı maslahat-ı imruzide bu delilden ziyade bürhan olamaz. Âsitâne'de mukim elçilerinin ve vükelâ-yı devletlerinin ağzına ve sözüne amel olunmak semt-i savâb değildir. Elçi-i mersûm me'mûr makûlesi olmakla amirlerinin tenbih ve talimi ne ise ona imtisâlen harekete muhtacdır. Saltanat-ı seniyye hakkında Françaludan emniyet caiz olmadığı gibi Françalı ile ittifakı cihetiyle Avusturya Devleti'nden dahi emin ve mutmain olmak muvâfık-ı de'b-i basîret ve dirayet değildir. Ol iki devletin Bâb-ı Âlî'de mukim elçilerinin harekât ve iradâtında küllî tevâfuk yok ise dahi buna amel olunmak kâr-ı ukalâ değildir. Avusturya Devleti'nin usul-i hassasına nazaran münferiden harekete itina etmesi melhûzdur. Zira maksûd ve memulü Françalı'nun zâhiren ittifakı şâyiasıyla masâlih-i mahsûsasın

teshil ve celb-i menfaat etmek vesâilin tahsil etmek ümniyesidir. Bundan França müdürleri dahi hoşnud ve razıdırlar. Avusturya Devleti kendilerinden ziyade Atebe-i Seniyye'nin emini olmak itikadına mebnî Avusturya elçisinin kelimât ve ihtaratı dahi ziyade müessir ve mer'î ve kârgir olmak mezhebindedirler. Bonaparte'nin de'b-i me'lûfu her bir devlet ile münfasılan akd-i muâhede ettiği ma'lûmdur. Cümlesi ile maan müttefik ve müttehid olmak kâr u efkârına el vermez. Zira mesfûrun dâim mektûm-ı zamiri olduğu gibi biri ile nakz-ı ahd eyledikde cümlesi bir uğurdan kalkıp makâsıd ve metâlibi aleyhine icra-yı kasd ve ikdâm etmeğe salâhiyet ve kabiliyetleri olmamak meramında gezer. Bonaparte bu usulden fâriğ olarak bir muâhede akdi ile birkaç devleti beraber bend etmek suretine itina etmesi takdirinde yine niyet ve azîmeti fesadı muhtevî olacağı vâzih ve bedihidir. Ol devletlerin cümlesi kabza-i irâdet ve kudretinde zebûn olduklarına delil olup sû'-i kasdı zâhire haric oldukda dahi kendilerden havf u hırâs ihtimali bertaraf olduğunu bildiğinden ibaret bir azîmet olur. Bu defa Avusturya İmparatoru'nun Drezden² tarafına teveccüh etmek niyeti ve Galiçya'da³ manastırlara müteallik akarât ve arazinin fûrûhtu memâlik-i sâmiye-i Osmaniyye'nin kasdına ma'hûd tedbir-i dalâlet-semîrin icrası takarrüb ettiğini iş'âr eder emârâtdan addolunsa gerekdir. Bâlâda icmâli derc olunup el-yevm sureti elde olmayan diğer lâyiha-i mufasssalada irâd ve istihsan olunan ehass-ı usulden biri Leh Krallığı'nın iadesi için Galiçya kıt'asının tesliminden evvel ale'l-acele arazi-i mersûmenin bey'i sureti olup Galiçya'dan mahrum kaldığı için Avusturya İmparatoru güya memâlik-i şahane üzerine azm-i ikdâm ile ecr u mükâfâtını bulmak niyetinde olması zâhir ve vâridir.

1 Metinde 'buğy' şeklinde hareketlenmiştir.
2 Dresden (Almanya).

3 Günümüzde Polonya ve Ukrayna devletleri sınırları içerisinde kalan tarihi bir bölge.

۵۰
 برقاچ کتبه اولی یوقا دو اوسته اطه سی و حوالیسنده مسؤلونلک حیات کتبت سمانی تقاضا
 هر تقدیر معلوم دولتی اولی احوالده ایسه دخی بورنعه و بیه جاننده چاکرینه متوارد کانغیت مفر
 و مؤداسی خاکبای عالیله عینده تحریه مبادرت واجبه زمت رفیت و ماموریت اولغده سردولنک
 زصلینه مجامعت قلمشده کفار خاکسار اولی اطه سی وضع قیوم ابدار ایلر طریقه بشقه برودن
 نزه حوالیسنده طوب و مرطت و سارلوزات ابد کللو عسکر امر و غزاه موجیه ایل برقاچ کتبت
 متادی محابیه ابدار ایتیملاری بعد کچ ماه صفر الحزین کرمی الیسنده طوب و مرطت
 وجیه خانی استیجاب و لیل و قشوافتی باقیمسنه کدر و مروره شتت ایلوج اطه ده بالان
 اوجیه مقداری نفر زنج و بقا ایتیملاری دخی مجموع طوبی معا کتوروش اوردیه بیا اولجانه دخی
 ریشه کبر استقار اولیم جقده کبی منظم اولور کفه مذکوره برویه دروزره کرمی بش کتور
 زیاده عسکر ابد صرلونلک اندرینه کللی اوکوبونده اعطا ایلجه مسونی عطا بارده بشقه کللی
 مرطت و لوزات دخی کتوروش اوردیه منلو بعضی حوات ایلر یاز نشر و اشاعه ایتیملاری دخی
 بوجیه سمت اولوج مقدیم حوزة اطاعت و بیه داخل اولی بش قضا سکسی طرفین موافقت و معاونت
 داز بر در لوجیت ظروره کللی قلع نظر عریلو سرکری اخی فقه اولوج مسؤلونلک ضعیف
 و بیحال اولی بالکن میلحق طافی قالمش و اطرافلو و کللو اوردن قره بوی قیسی ایسه برمدنیه
 مسؤلونلک دوکرده اولش اوجیه خبری بیاضی تصدیق اولمقده در دیو ماه مذکور کرمی سکری
 تاریخیم مورخ نواریله سالف الذکر کانغیت مفر و مندره معطور اولغده راتبه عیده عیدانم اوردن عید
 اشعارینه اجتناس قلمشده اولجیه امروزه دخی حیات موه له لور کتور دخی

RUSLARIN YUKARI OSTERE(?) ADASINA YÖNELİK ASKERÎ HAREKÂTI VE SIRPLARA
YARDIMA GELDİKLERİ YOLUNDA YAYMIŞ OLDUKLARI HABER KARŞISINDA
SIRPLARIN TUTUMU

Vidin tarafından gelen kâğıtta yazılı olduğuna göre; Rusların Yukarı Ostere(?) Adası'na girerek İslam askeri ile birkaç gün savaştıktan sonra Eflak tarafına geri çekildikleri, 'çok miktarda asker, mühimmat ve hediyelerle Sırlara yardıma geldikleri' şeklinde yalan haber yaydıkları, ancak Sırlardan sadece zayıf durumda olan Milenko taraftarlarının Ruslara yakın durduğu, daha güçlü durumda olan Kara Yorgi taraftarlarının ise Ruslardan yüz çevirdikleri.

17 Nisan 1810

Birkaç gün evvel Yukarı Ostere(?) Adası ve havalisinde Moskovlunun harekât-ı nekbet-simâtı tefâsili her ne kadar ma'lûm-ı devletleri olan ahvâlden ise dahi bu def'a Vidin cânibinden çâkerlerine mütevârid kâğıdın mefhûm ve müeddâsını hâk-i pâ-yı âlilerine aynıyla tah-rîre mübâderet vâcibe-i zimmet-i rıkkıyet ve me'mûriyetim olmakla ser-i devletleri tasdiine mücâseret kılınmıştır.

"Küffâr-ı hâksâr evvel emirde Ada'ya vaz'-ı kadem-i idbâr eylediklerinden başka beri tarafda Birze havalisine top ve mühimmât ve sair levazımât ile külliyetli asâkir imrâr ve guzât-ı muvâhidîn ile birkaç gün mütemâdi muhârebeye ibtidâr etmişler idi. Ba'dehû geçen mâh-ı Saferu'l-hayrın yirmi altısında top ve mühimmât ve cebehânelerini istishâb ve leylen karşı Eflak yakasına güzer ü mürûra şitâb edip Ada'da yalnız üç yüz mikdarı nefer terk ve ibkâ etmişler ise dahi mecmû' toplanmı maan götürmüş olduklarına binâen ol cânibde dahi rîşegir-i istikrâr olamayacakları gibi münfehim olur. Kefere-i mezkûre beri yakaya

mürûrlarında yirmi beş binden ziyade asker ile Sırphın imdadına gelmiş ve güya bunlara itâ için müstevfi atâyâdan başka külliyetli mühimmât ve levazımât dahi getirmiş oldukları misillü bazı havâdis-i ebleh-firibâne neşr ü işâa etmişler ise dahi bu cânibe semt olup mukaddemâ havza-i itaat ve raiyyete dâhil olan beş kazâ sekenesi tarafından muvâfakat ve muâvenete dair bir türlü hareket zuhûra gelmediğinden kat'-ı nazar Sırph sergerdeleri iki fırka olup Moskov tarafdan zâif ve bi-meâl olan yalnız Milenko' takımı kalmış ve etrafı ve külliyetli olan Kara Yorgi² fırkası ise bir müddetden beri Moskovludan rû-gerdân olmuş olduğu haberi bayağı tasdik olunmaktadır." deyu mâh-ı mezkûrun yirmi sekizi tarihiyle müverrah tevârüd eden sâlifuz-zikr kâğıdın mefhûmunda mastûr olmakla râtibe-i uhde-i ubeydânem üzere aynıyla iş'arına ictisâr kılınmıştır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fi 12 Ra. sene [1]225

1 Miloş Obrenović, Sırp isyanı liderlerinden. 1815'te Osmanlı Devleti tarafından Başknez olarak atanmıştır. Bkz. Mehmet Hacısalihoğlu, "Sırbistan (Tarih ve Ülkede İslâmiyet)" *DİA*, C. 37, 2009, s.121-126.

2 Karadjordje (Djordje Petkovic, Karacorce, Kara Yorgi), 1804 tarihli ilk Sırp isyanının lideri. Bkz. Hacısalihoğlu, a.g.m., s.121-126.

بسم الله الرحمن الرحيم
 ستمی بیگانه اودن مقدور اودونون یکی جانبدار و دانسته
 اودن اوسایل عسکر و دفعه لری اعدا لیه تحصیل و فرق ایچون دلی
 قایلن اوقده ایسئل خاطر ای اعدا غایب لریه تنیه اولوش و اولوش
 یکی طرفه برانسداری تعلیم و ارسال ایدوشنک دفعات مرقومه
 ایدولرده کت و کذا ایدولر ایکن مفعولونک دولتی طرفدن
 مرسول یکی قطعه عربیه ايله قوریرینه سندن بولوش قصاد ایکن
 اودونیه و اوج عربیه نیک بری اید اولوش و دوروش برنوخه
 تحریک ظهور اتمی اولغین دیکر عربیه نیک ایدینه هر قدر ایدم
 قلمی ایدیه تحریک مذکوره نیک حامل ایچن بولوش عسکر و
 طرفدن نیک ایدینه هرک اولوش و بایک لری عربیه ای
 اودمانه قلمی اولدینک مرسوم حیاً اید اولنه ماس اولغین
 تحریک مرقومه ترجمه ایدولرده مالنده دولتی طرفدن تعلیماته
 دانر ایکن مذکور اولغین فقط عسکر نیک بعضی لوان و نظاماته
 دانر اوله دق بران اوداق ايله بعضی جیرال و سائر نیک فانه ایدون
 مصالح مخصوصه لری و غرنه اودانک عبارت اولغینک تائی فقیه
 غنله و سائر کتاب ایدینک برنقر اوسنی قوریر حامل اولغین
 اولغین بوطرفه کونوروش اولدینک اکا مقابله سائق الذکر
 اودولرینه دانر لوان و نظامات ملله ماده مطلق اودون اولون
 تدقیق ايله ماعدی حیاً قلمی طرفه قییر و تحریک مذکوره
 حامل اودون مرسوم حیاً اید اولوش اولسه اولغین کیدولر ایل
 قلمی قییر اولوش و معلوم قییر لری اولون ایچن ذکر اولنات
 اودانک تدقیق اولناتلک عینیه کوندریلونک و غرنه
 دودن غنقه خالصانه منع مطوعاً مرسول صوب معاونت قلمی
 ایدونک بایله فانه مودنقده تحریک و فرستاده نادری معاونت لری
 قلمدر اوقا ایلقالی لری اوصول هوایه صوب خلوصدوی قییرات
 صمیمیه لریه باد و نکاده همت بیرونق فامولدر

RUS ORDUSUNA AİT BAZI EVRAKIN ELE GEÇİRİLMESİ VE BUNLARDAN BİR
KISMININ RUSLARIN DAHA ÖNCE ELE GEÇİRDİKLERİ REİSÜLKÜTTAB'A AİT
EVRAKI İADE ETMELERİ JESTİNE KARŞILIK OLARAK İADE EDİLMESİ

Rus ordusunun asker ve zahire durumu hakkında bilgi almak için dil yakalamak maksadıyla gönderilen bir keşif kolunun Silistre yolunda karşılaştığı Rusya Devleti tarafından gönderilmiş iki arabadan içinde bir bohça evrak bulunan birini ele geçirdiği, diğer arabanın ise kaçtığı ve bu esnada açılan ateş sırasında evraktan sorumlu kişinin öldüğü, bu evrakların bir kısmının Rus ordu levazım ve nizamı ile ilgili bulunduğu, bir kısmının ise general vs.ye evlerinden gönderilen özel evrak ve gazeteler olduğu anlaşılarak bu ikinci kısım evrakın daha önce Rusların Osmanlı Reisülküttabı'nın adamını yakalayıp daha sonra evrakını iade etmiş olmaları jestine karşılık olmak üzere iade edildiği ve ölen kişi şayet diri yakalanabilmiş olsa onun da iade edilecek olduğunun Rus Ordusu Kumandanı Kamenski'ye yazılı olarak bildirildiği.

16 Temmuz 1810

Manzûrum olmuştur.

Benim saadetli, mekremetli, meveddetli karndaş-ı eazzim hazretleri

Şumnu¹ pişgâhında olan Moskovlu ordusundan iki cânibinden verasına adamlar irsâliyle asker ve zahireleri ahvâline tahsil-i vukûf için dil kapılmak üzere İbrail² Nâzırı Ahmed Ağa bendelerine tenbih olunmuş ve ol vechile iki tarafa biraz süvari tayin ve irsâl etdirilmiş idi. Neferât-ı merkûme ilerilerde geşt ü güzâr ederler iken Moskovlunun devleti tarafından mersûl iki kıt'a araba ile kuryetine³ Silistre yolunda tesadüf ederek üzerine varıp arabanın biri ahz olunmuş ve derûnunda bir bohça tahrirât zuhur etmiş olmağın diğer arabanın ahzına her ne kadar ikdâm kılınmış ise de tahrirât-ı mezkûrenin hâmile içinde bulunup asâkir-i merkûme tarafından tüfenk endahıtiyla helâk olmuş ve bargirler dahi arabayı alıp ormana kaçmış olduğundan mersûm hayyen ahz olunamamış olmağın tahrirât-ı merkûme tercüme ettirildikde meâlinde devleti tarafından talimâta dair bir şey mezkûr olmayıp fakat askerinin bazı levâzım ve nizâmâtına dair olarak biraz evrâk ile bazı ceneral ve sairinin hânelerinden

mersûl masâlih-i mahsûsaları ve gazete evrâkından ibâret olmakdan nâşi mukaddemce izzetli Reisülküttab Efendi'nin⁴ bir nefer âdemini çevirip hâmil olduğu evrâkı bu tarafa göndermiş olduğundan ona mukâbeleten sâlifü'z-zikr ordularına dair levâzım ve nizâmât misillü mevâdda müteallik olan evrâk tevkif ile mâadâsı aynen Kameneski⁵ tarafına tesyir ve; "tahrirât-ı mezkûrenin hâmile olan mersûm hayyen ahz olunmuş olsa ol dahi kendilere irsâl kılınacağı" tahrir olunmuş ve ma'lûm-ı müşirileri olmak için zikrolunan evrâkdan tevkif olunanların aynıyla gönderilenlerin defteri derûn-ı nemika-i halisânemize matviyyen mersûl-i savb-ı saâdetleri kılınmış idiği beyânıyla kâime-i meveddet-alâme tahrir ve firistâde-i nâdi-i saadet-masirleri kılınmıştır. İnşâallâhü Teâlâ lede'l-vusûl her hâlde savb-ı hulusverî teveccühât-ı samîmiyeleriyle yâd ü tezkâra himmet buyurulmak me'mûldür.

Fi 13 C. sene [12]25

(Mühür)

Benim saadetli, mekremetli, meveddetli karndaş-ı eazzim hazretleri

Muahharan Kamenaski tarafına gönderilen cevabnâmemizin sureti diğer nemika-i halisânemize matviyyen bu def'a savb-ı saâdetlerine gönderilmiş ve zikrolunan cevabnâmemize cevap olarak gerek tarafımıza ve gerek izzetli Reisülküttab Efendi'ye gelen kâğıdlar dahi işbu nemika-i halisânemize

matviyyen mersûl-i savb-ı düstûrileri kılınmış olmakla tafsîl-i keyfiyet mütâlaasından ma'lûm-ı müşirileri buyurulacağı beyânıyla tahşiye-i metn-i meveddete ibtidâr kılındı.

Fi 13 C. sene [12]25

(Mühür)

1 Shumen (Bulgaristan).

2 Brâila (Romanya).

3 Haberci, kurye. Bkz. Özön, a.g.e.

4 Seyyid Mehmed Said Galip Efendi. Bkz. İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. 5, Türkiye Yayınevi, 1971, s. 354.

5 Nikolai Mikhailovich Kamenski, Rus Ordusu Kumandanı.

سید
صفت ماضی
و بعد از
از قلم
۲۲

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

4503-4

SIRPLAR İÇİNE CASUSLAR GÖNDERİLMESİ

Aldığı emir üzerine Sırplar içerisine üç dört tane casus gönderdiğine dair Hassa Hasekilerden Hüseyin'in Bosna Valisi'ne yazdığı yazı.

28 Ekim 1821

Devletli, inayetli, mezîd-i müriüvvetli efendim, Sultann hazretleri'

Hem-vâre, müstedâm-ı eyyâm-ı ömr ü devletde ber-karar ve nail-i meram ile mazhar-ı tevfiât-ı hazret-i Rabbü'n-niâm olmaları ed'ıyyesiyle nümâyende-i bende-i müstedimle-ridir ki:

Benim Sultanım hazretleri; bu defa Tatar İsmail Ağa yediyle taraf-ı devletlerinden irsâl kılınan bir kıt'a şukkanız gelip tarafımıza vusûl, mefhûmu ma'lûm oldukda ancak Sırlı içine emriniz üzere üç dört casus gönderdik ve takrîr-lerinde casusların; "*Şimdi şimdilik mabeynlerinde bir sohbetleri yok, lâkin yeni mütesellimler nasb ve tayin olundu.*" deyu takrîr ederler ve Sırlı içinde

bundan bö[y]le dahi mâbeynlerinde bir sohbet olup bizlerin(?) ma'lûmu olursa onu da ifade-i hâl olunur. Bi-mennihî Teâlâ ledâ şerefi'l-vusûl manzûr-ı ayn-ı re'fetleri buyuruldukda bundan bö[y]le tarafımızı kalb-i şeriflerinden diriğ buyurmamaları me'mûl-i eazz-i halisânemizdir ki Sultanım.

Fi 1 S. sene [12]37

Bende

Hassa-i Haseki

E[s]-Seyyid Hüseyin

Voyvoda-i İstar(?) Eflak(?)

دین کا خلیفہ ہنسو مکتوب زہد و وطن کا خدایہ تعالیٰ علیہ السلام
برضاداد و برعلی دوس و سرکردہ واقف و اوج معاونت انگریسی اس بیوہ مبارکہ میں ایسے شوق
کیواسی کا خلیفہ ہنسو مکتوب زہد و وطن کا خدایہ تعالیٰ علیہ السلام
کو توفیق سزاواردہ بھی بہتر بہرہ ہلافت ایدہ میسر ہوگا کہ جس شہزادہ و خدیوہ
مکتوب ایدہ میسر ہرچگونہ غور و فکر ایدہ میسر دین باطن صامی اولاد کا رقی اختیار ایدہ
اقتضائے سرکش و میسر و تامل زہد و شوق و موعود اعلیٰ انصاف و ایمان
لایق رکھدہ ہوسزا و موعود اعلیٰ انصاف و ایمان رکھدہ

مسلطه
مردم و خلق و درین
ایام و اوقات
نایب است و حدود و استیلا
و اهل اسودان و درین
جمله ای مشهور فی حد
عربی و درین
ایام و اوقات و درین

[illegible]

ATEŞE TUTULDUĞUNDA YAZISI ORTAYA ÇIKAN KÂĞITLAR

Eflâk tarafına geçmek yasak olmasına rağmen bu çaba içinde iken yakalanan Dimitre isimli Rum'un, eşyaları arasında ele geçirilen bir evrak ateşe tutulduğunda Miloş'tan Bükreş'teki Rus Konsolosu'na mektup götürdüğünün anlaşıldığı ve evrakın Eflak'taki cemiyete dair olduğu hakkında Vidin Muhafızı Derviş Paşa'dan Sadaret'e yazılan mektup ve bu mektup özerine Sultan II. Mahmud tarafından Derviş Paşa'yı övücü mahiyette kaleme alınan hatt-ı hümayun.

16 Eylül 1822¹

Vidin muhafızının işbu mektûbıyla tercüme olunan kâğıtlar manzûr-ı hümayûnun olmuştur. Bu kâğıtlardan ve sair ele geçen evrâkdan bütün millet beyninde bir fesad var ve bir milletin rüesâ ve sergerdeleri vâkıf olup muâvenet etmedikçe esâfili böyle şeylere cesaret edemez. Şu millet küberânın bir muhafazanın ve bir söyletmenin çaresini mülâhaza edersiz. Vidin muhafızı ne güzel san'atla kâğıtları tutup göndermiş. Siz burada hiçbir tedbire hâlâ teşebbüs edemiyorsunuz. Bu kâğıtları Meclis-i Şûrâ'da okuyup bir ilacın mülâhaza edersiz. Bilmem niçin gayretsizlik edersiz? Din-i bâtil sahibi olan zavurlar katli ihtiyar edip ittifaklarından ser-rişte vermiyorlar. Li'llâhi'l-hamd biz cümlemiz mü'min ve muvabhid iken ittifak etmemek lâayk değildir. Bu sair umûra kıyas olunur şey değildir.

Vidin Muhafızı Derviş Paşa kullanın vârid olan mektûbudur. Tutup göndermiş olduğu Rusiyyü'l-ibare evrâkın tercümesini dahi beraber tesyâr etmiş ise de dahi bir iyice dikkat olunarak evrâk-ı mezkûrenin meâli istibâhdan vâreste olmak için evrâk-ı mezkûre Divan-ı Hümayûn Tercümanı kullan marifetiyle başka ve ehl-i İslâmdan Rusyah lisamm bilir âdem buldurularak başka tercüme etdirilip

1 Tarih tahminidir.

cümlesi meşmûl-i lihâza-i maâli-ifâza-i Şehriyârileri buyurulmak için arz u
takdim kılndığı muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda emru fermân
hazret-i men lehül'l-emrindir.

*Devletli, inayetli, atüfetli, re'fetli, übbehetli, veliyyü'n-niam, kesîrül'-kerem
efendim Sultamm hazretleri devlet ve ikbâl ile sağ olsun.*

Bundan akdem; "Krayova¹ kazâlarında ser-ze-de-i zuhur olan eşkıya sebebiyle ehl-i İslâm ve reâyâdan olur olmaz başı boş kesâmın Eflak cânibine mürûrlarına ruhsat verilmemesi" hususu Ada-i Kebîr Muhâfız Abdurrahim Paşa'ya ve sevâhil-i nehr-i Tuna'da kâin bilâd ve emsâr zâbitânına ve iskeleler ümenâsına tenbih ve te'kid olunup husus-ı mezkûra dikkat olunmakta iken Rum taifesinden an-asl Gölükesrili² olup müddet-i vefîre Belgrad'da ve bir müddetden beri Semendire sancağında Pojorofça'da³ Miloş'un hizmetinde olan Dimitre nâm zimmi mâh-ı Cumâdelâhir'in on sekizinci günü Eflak cânibine geçmek üzere mahrûse-i Vidin'e gelip Kuloğlu Hanı'nda misafir olduğu saat yine Rum taifesinden olup Eflak'da kâin Çernes⁴ kazâsı sâkinlerinden Vistiyar Yanaki nâm Boyar, Ada Kalesi'nde muhafızlığım hengâmında taraf-ı bendegâneme izhâr-ı dostî ve musâdatat ederek kesb-i taalluk ve teveddüd⁵ etmiş ve bu esnada Eflak'ın ihtilâli hasebiyle mahrûse-i Vidin'e gelmişti. Boyar-ı mersûm bundan çend sene mukaddem Belgrad'a gidip mersûm Dimitre ile görüşüp akd-i peyvend-i âştî ve musâfat eylemiş olduğundan Han-ı mezkûrda mersûm ile lede't-telâki dostluk yüzünden; "ne sebebe mebnî bu tarafa geldiğini ve ne cânibe gideceğini ve keyfiyet-i me'mûriyetini" sual eyledikde hem-millet olup hukuk-ı kadîme ve ülfet-i müstedimeleri olmak mülâbesesiyle keşf-i râz edip; "Miloş tarafından me'mûriyetle Bükreş'de⁶ mukim Rusya Konsolosu'na gideceğini ve yedinde tahrirât olduğunu" ba'de'l-beyân; "Tahrirât-ı mezkûre ele geçer ise senden hayır kalmaz." deyu ihâfe ve kitmânını talim eyledikde; "Yedimde olan kâğıdların açıktır. Fakat birer köşesinde işaretleri vardır. Ele geçer ise

de beyaz olduğundan kimse bir şey anlamaz." deyu kâğıdlarını Boyar-ı mersûma gösterip; "Hemen beni Eflak tarafına geçirmenin çaresine bak." deyu ibrâm etmiş olduğunu ve Sırlı ve Rusyalıya dair ve Eflak'da olan eşkıyaya mütedâir havâdis sual eyledikde; "Bu maslahatlar üç dört seneden beri hem-milletleriyle söyleşilerek kurulmuş bir dolabdır ve Rusyah ve Eflaklı ve bi'l-cümle reâyânın ittifakı beraberdir. Hatta Siroz ve Selanik ve Mora reâyâları dahi dâhil-i daire-i ittifakları olarak ayaklanmak üzere olduklarını" lede'l-inhâ Boyar-ı mersûm hafiyeten bu çâkerlerine ihbarında mersûmun yedinde Pojorofça Voyvodası'ndan bir kıt'a mürûr tezkiresi olmağın Boyar-ı mersûmun haber verdiği üç kıt'a beyaz ve nişanlı kâğıdları bir takrib-i dil-firîb ile ahz olunmak için gümrüğe müteallik eşyası bakılmak suretinde heybesi gümrüğe celb ve eşyası taharrî etdirilerek mezkûr kâğıdları zâyî olmuş vadilerinde endahte-i ceyb-i kitmân ve birisi ateşe karşı tutularak hutûtu zâhir ve ayân olup tercüme etdirildikde Papasoğlu Sava'ya yazmış ve imza mahallinde ismini beyân etmeyerek; "Sizin dostunuz." deyu tahrîr etmiş ve kâğıd-ı mezkûr meâlinde Eflak'da olan cumhur ve cemiyetin keyfiyetinden istilâm eylemiş olduğundan kâğıd-ı mezkûr tercümesiyle ve diğer iki kıt'a beyaz ve nişanlı kâğıdlar ateşe tutulmak ve hutûtu zâhir olup meram-ı fâsidleri ne idiği ma'lûm-ı âli buyurulmak için arıza-i çâkerâneme leffen takdim-i pîşgâh-ı devletleri kılınmıştır. Kâğıd-ı mezkûrun hulâsa-i meâli fakat Eflak'da olan cemiyetin keyfiyeti istilâmından ibaret ise de şâyed mersûmun bir güne fesada dair vedîa-i takrîri kılınmış madde olmak ihtimaline binâen ve Sırlı milletini

1 Craiova (Romanya).

2 Kesriye / Kastoria (Yunanistan).

3 Požarevac (Sırbistan).

4 Cerneşti (Romanya).

5 Metinde 'tereddüd' şeklinde geçmektedir.

6 Bucuresti (Romanya).

tevhîş etmemek irâde-i kâtıa-i mülûkâneden olduğuna ibtinâen mersûm Dimitre'nin ihâfe ve tazyik olunması tecvîz olunmayarak; "*Bu günlerde Eflak cânibine bir kimsenin mürûruna ruhsat yokdur.*" deyu geldiği mahalle iade etdirilmiştir. Ancak millet-i mersûmeden cemî' zamanda ve hususan böyle evkât-ı nâzikedede bir vechile emniyet caiz olmadığı ma'lûm-ı âli olan hâlâtdan olup böyle hîle ile kâğıdlar düzûp milletleriyle muhabere üzere oldukları harekât-ı rediyyelerine nazaran dimağlarında

bir güne fesad olmak ihtimalden gayr-i baîd olmakla ol bâbda emr u irâde menût-ı re'y-i sâmi idiği beyânıyla arzuhâl-i çâkeranem tahrîr ve merfû'-ı pişgâh-ı re'fet-masîrleri kılındı. İnşâallâhü Teâlâ muhât-ı ilm-i âlileri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'n-niam ve'l-ihsânındır.

Bende

Derviş Mustafa

Muhâfız-ı Vidin

II. Mahmud.

II. Mahmud, Yeniden Yapılanma Sürecinde İstanbul, ed. Çoşkun Yılmaz, Seçil Ofset, İstanbul, 2010, s. 129. (TSM, nr. 17/51'den naklen)

BOĞDAN HAKKINDA SİLİSTRE VALİSİ'NİN CASUSLARINDAN GELEN İSTİHBARÎ BİLGİLER

Boğdan Voyvodası'nın Boğdan'da meydana gelen hırsızlık olaylarını araştırma bahanesiyle Kalas kasabasına gönderdiği Arnavut ve Rum milletinden oluşan elli altmış kadar süvarinin Kalas'ta reaya hanelerini soydukları ve Müslüman ahaliye silah çektikleri, Boğdan Voyvoda'nın kazalara ve boyarlara yazılı kâğıtlar göndererek o taraflardan asker yazmaya başladığı ve bazı ispravniklerin konaklarına silah ve mühimmat gönderdiği, bu bilgilerin o tarafta bulunan Silistre Valisi'nin casusları tarafından tahkik edildiği ve Boğdan Baş Beşli Ağası Ahmed Ağa'nın o tarafta Rumca yazılmış bazı mektuplar ele geçirdiği hususlarında Silistre Valisi Ahmed Paşa'dan gelen yazı.

21 Mart 1825

Silistre Valisi Ahmed Paşa kullarının vârid olan kaimesidir.

Devletli, atûfetli, mürüvvetli, re'fetli, seniyyü'l-himem, kerîmü's-şiyem efendim hazretleri

Bu esnada memleket-i Boğdan'da sûretâ ser-zede-i zuhur olan hırsızları zâhiren taharrî etmek bahanesiyle Boğdan Voyvodası bendeleri Arnavud ve Rum milleti gavurlarından elli altmış kadar süvari ile tayin eylediği âdemlerinden Yovanaki ve Petraki nâm zimmiler Kalas¹ kasabasına varmış ve anda birkaç gün ikâmetle bi-gayri hakkın reâyâ hânelerini soy-mak misillü tecavüzâne hareket ve ehl-i İslâm üzerine dahi silah çekmek gibi etvâr-ı bağyâne ibrazına mücâseret etmiş olduklarından başka Voyvoda-i mersûm sûretâ def'-i hayâdid bahanesiyle kazâlara kâğıtlar neşrederek ve boyarlar göndererek kazâlarda müsellah asker tahrîri ve bazı ispravniklerin² konaklarına cebehâne tesyîri misillü harekâtını ol havalide olan casusumuz tahkik ederek gelip taraf-ı senâveriye ifade eylemiş ve şu hırsızlar keyfiyetini Boğdan Baş Beşli Ağası Ahmed Ağa bendeleri dahi senâverilerine yazmış ve ele getirdiği Rumiyyü'l-ibare yedi kıt'a kâğıd[ı] dahi göndermiş olmağın

mezkûr kâğıtlar bu tarafda lede't-tercümeye meâlsiz olduğu zâhir ise de asıl kâğıtlar ve tercümeleri ve mûmâileyh Ahmed Ağa bendelerinin husus-ı mezkûra dair savb-ı senâkâriye gelen sâlifü'z-zikr kâğıdı ve casusumuz vasıtasıyla isticlâb olan sair bazı havâdisâtı mübeyyin bir kıt'a varaka işbu senâ-nâmeye mevzûan irsâl ve takdim olunmuş olmakla ifade-i hâl siyâkında kaime-i senâ-alâme tahrîr ve firistâde-i pişgâh-ı mekârim-semirleri kılınmıştır. İnşâ-lâhü Teâlâ ledâ sa'di'l-vusûl keyfiyet ma'lûm-ı inâyet-melzûmları buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî Gurre-i Ş. sene [1]240

Bende-i bi-merâ

(Mühür)

Es-Seyyid

Bende-i Âl-i

el-Hâc Ahmed

Muhammed

Vâli-i Eyalet-i Silistre

Ahmed

1 Galati (Romanya).

2 İspravnik: Yönetici, polis.

SİLİSTRE VALİSİ'NİN RUSYA AHVALİNE DAİR GÖNDERDİĞİ HABERLERİN
İSTİHBARAT DEĞİL HAVADİS OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKTİĞİ

'Rusya'daki iç karışıklıktan dolayı İmparator'un yanına topladığı çok miktarda askerden başka Petreburg'a Kırım mirzalarından Sefer Şah kumandasında beş bin asker daha getirtip memleketi ahalisine besletmesinin, Rus devlet adamlarınca, şayet Osmanlı Devleti'ne karşı savaştırılmayacaklar ise gereksiz masraf olarak görüldüğü, İmparator'un ise Osmanlı Devleti'ne yapacağı tekliflerin sonucuna göre barış yapacağını ve fazla askerlerini dağıtacağını söyleyerek iki ay süre istediği, yapılan gözlemlerde Rusların Prut nehrinde kereste indirme dışında bir hazırlık ve olumsuz hareketlerine rastlanmadığı, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılıp Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin başarılı bir şekilde kurulmasının Ruslar tarafından duyulduğu ve korkuya yol açtığı' şeklinde Silistre Valisi Ahmed Paşa'nın Rusya ahvali hakkında bilgi toplamak üzere sınır başlarına gönderdiği casustan naklen gönderdiği haber üzerine Sultan II. Mahmud'un 'bunun havadis nev'inden olduğu, doğru da yalan da olabileceği, murahhasların gönderecekleri yazıyı görmek gerektiği, hakikaten Rusların mülayimleştiği anlaşılabilir yine de bunun bir nevi aldatma amacı taşıdığını gözönünde bulundurmak icab ettiğine' dair hatt-ı hümayunu.

17 Ağustos 1826

Manzûrüm olmuştur.

Bunlar havâdis nev'inden olmakla şüphe u kizbe muhtemeldir. Bakalım bundan sonra murahhaslar tarafından ne vechile tahrirât gelir ve bu Rusyalının hakikaten mülâyemeti anlaşılabilir bile yine bir nevi işgal için olduğunu bilip dâimâ maslahatımızın üzerine vararak vüs'-i beşerin yapabileceği kadarını istihisâle sa'y edip Cenâb-ı Hakk'ın inâyet ve ihsâmına muntazır olmalı. Hemân Rabbin kudret ve azametiyle Devlet-i Aliyyemize kuvvet [ü] miknet ihsân eyleye. Âmin.

Silistre Valisi Ahmed Paşa kullanımn vârid olan kâimesidir. Rusyahya dair bazı havâdisi mutazammın olmakla manzûr-ı hümayûn-ı mülûkâneleri buyurulmak için arz ve takdim kılndığı muhât-ı ilm-i âhleri buyuruldukda emru fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Devletli, atûfetli, müriüvvetli, re'fetli, seniyyü'l-himem, kerîmü's-şiyem efendim hazretleri

İstidlâ'-ı ahvâl ve harekât-ı ağıâr zımnında hudud başlarına göndermiş olduğum mu'temed ve mevsûk bir nefer casusum havali-i mezkûrede birkaç gün geşt ü güzâr eyledikten sonra bu def'a taraf-ı senâveriye vürûd etmeğin; Rusyalı beyninde fesad ve ihtilâl derkâr olmak mülâbesesiyle Rusya İmparatoru mü'temen ve mu'temedi olan sunûfdan intihâben bu esnada yanına celb eylediği külliyetlice askerden başka Kırım'dan dahi kefilli ve müntehab dört beş bin kadar asker tahrir ve Kırım mirzalarından Sefer Şah nâm mirza sergerdeliğiyle Petreburg'a celb ile memleketi ahalilerine besletmekte olduğundan bazı ricâl-i devleti cem' olup; *"Bu askeri toplamakdan meramımız Devlet-i Aliyye ile sefer etmek ise fe-bihâ; değil ise bu kadar asker besleyip memleketleri bir takım masârifât-ı beyhûdeye dücâr etdirmenin manası nedir?"* deyu İmparator-ı müşârunileyhe sual ve asâkir-i zâidenin men'inde ısrar eylediklerini ve İmparator-ı müşârunileyh dahi; *"Devlet-i Aliyye'ye bir iki teklifim vardır. Eğer müsâade olunur ise musâlaha edip asâkir-i zâidemi dağıdırım."* deyu cevap vermiş ve iki mâh mühlet istemiş olduğunu casusum merkûm işitmiş ve Oskoln(?) İskelesi'nden nehr-i Prut boyunda tenzîl etmekte olduğu keresteden başka bir güne tedarik ve nâ-mülâyim tavr u hareketlerini görmemiş ve bi-hamdillâhi ve'l-minne Ocak-ı sâbıkın külliye kahr u tedmiri ve Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin tahrir ve tevfiiri madde-i hayriyyelerinde şevket-meâb efendimiz hazretlerinin celâdet-endâz-ı cihan olan muvafakiyet-i mülûkâneleri Rusyalının mesmûu

olarak satvet-i kâhire-i şahaneden gâyetle havfa tâbi' olduklarını dahi ihsâs etmiş olduğunu sū-yı senâkâriye ifade eylemiş ve bu keyfiyet mevsûku'l-kelâm sair bazı kimselerden dahi mesmû'-ı acizânem olmuş ve Rusyalının utüvv ü istikbârı inşâallâhü'r-Rahmân teşettüt ve idbâriyetine yüz tutmuş olup hemân Cenâb-ı Melik-i Mennân şevketli, kudretli, kerâmetli, veliyyü'n-niam-ı âlem Padişah-ı dârâ-haşem efendimiz hazretlerinin mübarek vücûd-ı âlem-sûd-ı mülûkânelerin kâffe-i hatâyâdan karîn-i emn ü emân ve eyyâm-ı ömr ü şevket ve ikbâl-i şahanelerine bereket ihsân ve cemî'a'dâların dahi hâkle yeksân eyleye. Âmin. Mücerred işbu havâdisât-ı müsteclebe-i acizânemin ifade ve inhâsı ve ale'd-devâm istidlâ'-ı ahvâl ve harekât-ı ağıâra kemâl-i ikdâm ve dikkat-i senâverânem derkâr olarak inşâallâhü'r-Rahmân bundan böyle dahi muttali' olduğum havâdisâtın tahririne ibtidâr olunacağı beyân ve inbâsıyla kâime-i senâ-alâme tahrir ve firistâde-i pişgâh-ı maâli-semîrleri kılınmıştır. İnşâallâhü Teâlâ ledâ sa'di'l-vusûl keyfiyet ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda senâver-i mütehassısları dâimâ zîver-i teveccühât-ı kâmile-i keremkârileriyle is'âd buyurulmak vâbeste-i lütf u inâyetleridir efendim.

Fî 13 M. sene [1]242

Bende-i bi-merâ

(Mühür)

Es-Seyyid

Bende-i Âl-i

el-Hâc Ahmed

Muhammed

Vâli-i Eyalet-i Silistre

Ahmed

Rus ordusunun durumu hakkında alınan istihbarata göre çizilen kroki.

BOA. HAT, 1088/44264-K.

[illegible]

diyerek güçle merkûmu katilden halâs etmişler. Bu aralık çadırına avdet ve Divân Kâtibi'ni çağırıp alenen takrîr eyledi ki; "Akkâ'ya bir kâğıd yaz. Meâli şöyle olsun ki; 'Ey Abdullah Paşa! Envâ'ı zâyî ve ateş-efşanhk ile Kal'a'ya yürüyüş edeceğim. Derûnunda olan ahaliye yazık olmasın. Gel şunları bana akçe ile sat. Yoksa Akkâ'yı harap edeceğim.' " İşte Divân Kâtibi dahi bu vecihle bir kâğıd yazıp katilden afv ettiği âdemle Akkâ'ya gönderip aradan biraz vakit yani birkaç saat mürûr eyledikten sonra Akkâ Kal'ası bârûsundan bir nidâ geldi ki; "Ey İbrahim Paşa! Kal'dımızda zahîre ve cebehânemiz çok. Bir şeye ihtiyacımız yok. Eğer akhın var ise topladığın Mısır fellahların bana sat, akçesini vereyim." dedikde birazları dediler ki; "Bu Kal'dan gelen nidâ Abdullah Paşa'mın kendisidir." Bazıları; "Başkasıdır." der iken İbrahim Paşa derhâl sergerdeleri çağırıp yürüyüş tertibini tenbih ve te'kid edib cümle askeri hazır ve müheyyâ olarak bir uğurdan yürüyüp tâ kurşun menziline gelinceye kadar ağızotu¹ kalkmayıp, tamamdır kurşun menzili Kal'a'ya yaklaşıldıkda Kal'a'dan bir yaylım ateş verildikde Mısır askerinden sekiz yüz mikdarı başsız, ayaksız telef oldukda kusûru geriye

ric'at ve avdet ve Cirde tepesinde Derviş Paşa Kasrı denilen mahalde olan tabyalarında karar ve o esnâda Mir Beşir'i² ihzâr ve ferdâsı bin kadar süvari ile Mîr-i merkûm İbrahim Paşa'ya gelip görüşdükde; "Seni davetden murâdım bana akçesiyle tüvana olarak sekiz yüz katır tedarik ve serîan irsâl eyle." dedikde o dahi; "ale'r-re's."³ deyip taşra çıkdı ve akîbinde berberi Mustafa nâm kimseyi Trablus'a⁴ Mütessellim nasb eyledi ve Trablus'da olan Abdullah Paşa Mütessellimi'ni orduya getirdip; "İşte sana mâhiye ve tayin verdim. Var Mısır'da rahat eyle." deyip on beş bin gurus dahi harçlık verdi ve beher gece ordusundan yetmişer seksener askeri firar ederler; bir türlü zabtının çaresini bulamadı ve askeri gâyet sefil ve sâillik ile geçinip hasta ve mecrûhuna kimse bakmayıp nâlân ve perişan ve birisi râzı ve hoşnud olmadıklarını ve o esnada; "Mısır askeri bilâ-emr-i âlî gelmiştir. Zinhâr u zinhâr mütâbaat etmeyesin." deyu tarafınızdan gelen tahrirât ve akabinde Hama⁵ Mütessellimi tarafından gönderilen fermân-ı âlî dahi şeref-vürûd eyledikde Mir Beşir hemen İbrahim Paşa'dan ruhsat almaksızın bilâ-istizân geri mahalline avdet ve ric'at eylediğini casus-ı merkûmlar takrîr ederler.

1 Topları ateşlemek için falyaya konulan ve barutun patlamasına sebep olan madde. Bkz. *Büyük Türkçe Sözlük (İnternet)*, TDK.

2 Beşir Şihâbi veya II. Beşir olarak da bilinir. 1788-1840 yılları arasında Lübnan Emirliği yapmıştır. Bkz. Ş. Tufan Buzpinar, "Lübnan (Kültür ve Medeniyet / Osmanlı Dönemi)" *DİA*, C. 27, 2008, s. 248-254.

3 Başüstüne, peki.

4 Tripoli / Trablusşam (Lübnan).

5 Hama (Suriye).

Emir Beşir'in İbrahim Paşa'yı karşılaması.

Mameluken, Paschas und Fellachen, Berichte aus dem Reich Mohammed Alis 1801-1849,
Ausgewählt und kommentiert von Thankmar Freiherr von Münchhausen.

Edition Erdmann, Tübingen, 1982, s. 370-371

[illegible]

OSMANLI DEVLETİ'NİN VİYANA SEFARETİ EMRİNDE, AVRUPA DEVLETLERİNİN YAPTIĞI GİBİ, MAAŞLI CASUS İSTİHDAM EDİLMESİ TEKLİFİ

Viyana Sefiri Rifat Bey'in; 'büyük devlet elçilerinin, nezdinde bulundukları devletlerin önemli kademelerindeki muteber memurlarından casuslar edinmesi politika gereğince Avrupa'da uygulanan bir usul olduğundan, Osmanlı Devleti'nin mevcut meseleleri hakkında Avrupa devletlerinin politikası ve Avrupa devletleri ile ilgili haberlere ulaşmanın faydası gözönüne alınarak Osmanlı Devleti'nin lehinde düşüncelere sahip birinin bulduğu bir kişiye Avusturya Devleti'nin politikaları ve haberleri hakkında örnek bir rapor hazırlatıldığı ve ekte sunulduğu, bu şahsın belirtilen ücret mukabilinde bir sene boyunca istihdam edilmesi, şayet bir faydası görülemezse bu usulün terk edilmesi; ayrıca Tercüman Baron Hammer'in Gülşen-i Raz isimli eseri tercümesinden dolayı uygun bir yolla taltifi' hakkındaki yazısının Padişah'a¹ arz edildiği ve onun da bu usulün belirtildiği şekilde denenmesine onay verdiği.

31 Aralık 1838

Ma'rûz-ı çâker-i kemînelerdir ki

Viyana² Sefiri saadetli Rifat Beyefendi bendelerinin bu defa vârid olan tahrirâtı halletdirilerek manzûr-ı âli-i şahane buyurulmak üzere evrâk-ı saire ile beraber irsâl-i sû-yı vâlâları kılındı.

Sefir-i mûmâileyh bendelerinin fezleke-i iş'ârı; "ekser müteber düvel-i fahîme elçilerinin nezdinde bulundukları devletlerin mevâki'-i maslahat ve mecâlis-i devletde bulunur müteberce me'mûrlarından muvazzaf casusları olması politika icabınca Avrupa'da usul-i mer'iyyeden olduğu misillü Devlet-i Aliyye'nin masâlih-i hâzırası hakkında Avrupanın politikasına ve Avrupa devletlerinin havâdisâtına dair bazı mesmûât ve vukûât-ı sahîhaya kesb-i itlâ' olunması faideden hâli olmayacağından taraf-ı Devlet-i Aliyye'den senevî maaş suretiyle yirmi yirmi beş bin gurus vazife tahsis olunmak üzere Devlet-i Aliyye'nin hayırhâh ve gayretkeşi olanlardan birinin vasıtasıyla öyle bir münasibi tedarik olunmuş ve numune suretiyle mebd'e-i usul olmak üzere el-hâletü hâzihî Avusturya

Devleti'nin merkez-i politikasına ve bazı havâdisât-ı hâliyesine dair ifadeyi müş'ir tedarik etmiş olduğu kimsenin yazdığı bir kıta takrîr dahi takdim kılınmış ve şu kadar ki böyle şeylerin faide ve adem-i faidesi evvel emirde pek de ma'lûm olamayacağından tecrübe ile senesi hitâmında ihbarât-ı vâkıadan bir şey istifade olunamadığı hâlde usul-i mezkûre terk olunmak üzere mukâvele senedinin ol tarafda mahremâne tanzimi lâzım geleceğini ve velâdet-i bâhirü'l-meymenet-i cenâb-ı Şehinşâhî leyle-i celîlesinde şân-ı maâli-nişan-ı saltanat-ı seniyyeye lâyük olduğu vechile Sefârethâne-i Devlet-i Aliyye'nin derûn ve birûnu ikâd-ı şem' ve kanâdil ile ne vechile tezyîn ve tenvire ihtimâm ve dikkat ve ne suretle icra-yı resm-i davet olunmuş olduğunu ve Tercüman Baron Hammer'in² bu defa tercüme etmiş olduğu Gülşen-i Râz'dan⁴ bir kıtası teclid ve tanzim ile ol bâbda Sefir-i mûmâileyh bendelerine olan tezkiresiyle beraber takdim kılınmış ve mûmâileyh bu misillü vesâil ile inâyet-i seniyyeye mazhar olduğuna nazaran atıyye-i celîle-i hazret-i Cihandâri olarak bu defa dahi mesela kendisine bir aded münasib kutu ihsân buyurulması irâde-i seniyye-i cenâb-ı

1 Sultan II. Mahmud.

2 Wien (Avusturya).

3 Osmanlı tarihine dair eserleriyle tanınan Avusturyalı şarkiyatçı. Bkz. İlber Ortaylı, "HAMMER-PURGSTALL, Joseph Freiherr von", *DİA*, C. 15, 1997, s. 491.

4 Şebüsteri'nin tasavvufi mesnevisi. Bkz. H. Ahmet Sevgi, "Gülşen-i Râz", *DİA*, C. 14, 1996, s. 253.

mülûkâneye mütevakki' bulunmuş idiğini ve ma'lûm-ı âli buyurulduğu vechile geçende Eflak Voyvodası'mn Viyana'ya azîmetini" beyândan ve bazı cevap ve ifadeden ibaret olmakla Avrupa'da sair devletler süferâsının vâkıâ politikaya dair celb-i havâdisât zımnında öyle birer âdem tedarik ile kullanılmakda ise de bundan masâlih-i hakikiye-i politika ve Avrupa'da de-verân eden keyfiyât ve vukûât-ı sahihaden bir şey istifade olunamayacağına nazaran masârif-i beyhûde kabîlinden görünür ise de çünkü Sefir-i mûmâileyh ileride bunun bir faidesi görülemediği hâlde terkini yazmış olmasıyla Mîr-i mûmâileyhin işbu iş'arı hakkında ve

Tercüman-ı mûmâileyh geçende dahi avâtıf-ı aliyye-i şahaneden hissedâr-ı âtîfet olduğundan bu defa takdim eylediği nüshadan dolayı ol vechile bir kutu ihsân buyurulması veyahud bu keyfiyet nezd-i hümâyun-ı şahanede bâis-i mahzûziyet olduğunu kendisine ifade eylemek üzere Sefir-i mûmâileyhe beyân ve iş'âr olunması emrinde her ne vechile irâde-i mekârim-âde-i hazret-i Cihandârî sâniha-ârâ-yı sudûr buyurulur ise icra-yı iktizâsına ibtidâr ve ona göre kendisine cevabnâme tahrîr ve tesyâr olunacağı ma'lûm-ı sâmilere buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Seniyyü's-şiyemâ devletli, inayetli, atûfetli efendim hazretleri

İşbu tezkire-i atûfileriyle Sefir-i mûmâileyhin tahrîrâtı ve evrâk-ı saire mübarek hâk-i pâ-yı hümâyun-ı hazret-i mülûkâneye arz u takdim ile manzûr-ı âli-i cenâb-ı şahane buyurulmuşdur. Avrupa devletlerinde olduğu misillü celb-i havâdisât zımnında öyle bir âdemin istihdamını Sefir-i mûmâileyh inhâ ve ileride faidesi görülemediği suretde terkini imâ etmiş ve numunesini dahi göndermiş olmasına nazaran bir sene kadar istihdam olunmak ve ileride faidesi görülemez ise terk kılınmak üzere mezkûrû'l-mikdar vazife¹ i'tâsıyla tedarik

olunan âdemin istihdam kılınması ve Tercüman-ı mûmâileyh geçende hissedâr-ı âtîfet-i seniyye olmuş ise de ne suretle mazhar-ı inâyet-i aliyye-i şahane buyurulmuşdur; anlaşılıp ona göre icabının icrasına bakılmak üzere keyfiyetin iş'âr ve inbâsı ve ba'dehû Sefir-i mûmâileyhe ol vechile cevabnâme tahrîr ve tesyâr olunması muktezâ-yı emr u irâde-i ilhâm-âde-i hazret-i Padişahiden olmakla mücebince himmet buyurmaları bâbında irâde efendimindir.

14 Şevval [12]54

¹ Maaş, ücret.

Sultan Abdülmecid ve müttefik İngiliz başkumandanları.

Sultan Abdülmecid ve Dönemi (1823-1861), ed. Kemal Kahraman ve İlona Bayraktar, İstanbul

Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ. Yayınları, İstanbul, 2015, s. 384.

(Milli Saraylar Koleksiyonu, env. no. 100/776'dan naklen)

A circular library stamp from the National Diet Library in Tokyo, Japan. The text is in Japanese and includes the name of the library and the location.

۷۵۸

9/2

OSMANLI ORDULARI İÇİNDE YAKALANACAK CASUSLARIN KURŞUNA DİZİLEREK CEZALANDIRILMASI

Osmanlı orduları içine düşman tarafından casusluk yapmak üzere çeşitli şekillerde casuslar gönderilmesi beklenen bir durum olduğundan bu konuda dikkatli bulunulup durumlarından şüphelenilen kişilerin yakalanmaları ve haklarında titizlikle yapılacak soruşturma sonucunda casus oldukları anlaşılanların, ifadeleri kayda geçirildikten sonra, bu suçun cezasının her yerde idam olması sebebiyle kurşuna dizilerek cezalandırılmalarına dair Dâr-ı Şûrâ-yı Seraskerîce hazırlanan teklifin Padişah¹ tarafından onaylandığı.

17 Kasım 1853

Mahâll-i ma'lûmede müctemi' harb ordu-yı hümâyûnlarının istirâk-ı ahvâli için düşman tarafından birer takrib ve suretle casuslar gelebilmesi öteden beri vukû' bulan hâlâtdan olduğundan ve ahvâl-i ordu-yı hümâyûndan düşman tarafına ser-rişte vermekde derkâr olan mahzûra mebnî politika-i harbiye iktizâsından olduğu vechile o misillülerin taharrîsiyle casus oldukları hâl ve revişlerinden istidlâl olunarak istirâk-ı ahvâl etmeksizin ahz ü giriftlerine müşîrân-ı izâm hazerâtı ve ümerâ ve zâbitân bendeleri taraflarından takayyüdât-ı dâime ve ihtimâmât-ı kâmile icra olunacağı derkâr idiğinden o makûle ele giren casuslar haklarında mücâzât-ı müstehakka icrasının tahdid ve beyânına lüzum görünmüş ve her hâl ve mahalde ol vechile istirâk-ı ahvâl zımında düşman tarafından gelip ahz ü girift olunan casusların ba'de't-tahkik ve's-sübût idam ile mücâzât

olageldikleri umûr-ı müsellemeden ve her yerde mer'iyü'l-icra olan kavânin-i cezaîyye ahkâmı icabından bulunmuş olduğuna binâen ba'd-ezîn ordu-yı hümâyûnlarda cânib-i düşmandan casusluk me'mûriyetiyle geldiği ihsâs olunarak tutulanların ahvâl-i hakikiyeleri lâıkiyla taharrî ve tahkik ile sahihan casus oldukları tebeyyün etdirildikten ve ifadât-ı vâkıaları sebt ü zabt olunduktan sonra mücâzât-ı müstehakkaları olmak üzere alâ-melei'n-nâs kurşuna tutulması sureti tezekkür kılınmış olmakla muvâfık-ı irâde-i aliyye-i sipeh-salarileri buyurulduğu hâlde bu bâbda lâzım gelenlere muharrerât-ı sâmiye-i asafâneleri tastîri iktizâ edeceği muhât-ı ilm-i âli-i Seraskerileri buyuruldukda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Gurre-i S. sene [12]70

(Mühür)

Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî²

**

Atûfetli efendim hazretleri

Mahâll-i ma'lûmede müctemi' harb ordu-yı hümâyûnlarında düşman tarafından casusluk suretiyle gelip de ele geçerek ba'de't-tedkik casus olduğu tebeyyün edenler hakkında icrası

lâzım gelen muâmeleye ve bunun icab edenlere bildirilmesine dair Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'nin bir

¹ Sultan Abdülmecid.

² 1826 yılında kaldırılan Yeniçeri Ocağı'nın yerine kurulan Seraskerlik bünyesinde Mart 1836'da ihdas edilen danışma meclisi. Bkz. Yüksel Çelik, "Serasker", *DİA*, C. 36, 2009, s. 547-549.

عطفه
اقدم
مقرری
مقام معلوم در مجتمع حرب ارقی های یونان در شهر طرندنه جاسوسه صورت کوبده الم که رک بعد از قیام جاسوسی اولدنی نیبه ابرنر حقه
اجراسی لازم کلوده معالیه و بونک ایجاب ابرنره بدر برنده دایر دارشوی عکرنک بر قلم مکره سی برابر اولوه تذکره حقه عکری ابر
نظر رعایت جناب پادشاهی بورلوه اوزره نظیم قری اردوی های یونان در شهر جانجنه جاسوسه ابر کدیج احسی اولدوره طوبیونک
احوال حقیقه لری لایق خری و خقیقه ابر معیها جاسوسی اولدوری نیبه ابر لکره واقعات واقعه لری ثبت و ضبط اولدوره مکره
مرفعه در کوسریبلوه مجازات مستحقه لریک اجراسی صورت استیانه اوقعه ایچ هر لویه امرونیانه جناب جلا بنان متعلقه و شرفه در
بور بلور ایسه نقطه منفی انقاز اولدنی بیانه تذکره ثناری ترقیم قری اقدم
صحنه

موردی چاکری ابردر
سبح دست نایم اولدوره استیانه سیه اصفه لری تذکره مکره و لری مکره
نظرسوکت در طرندنه جلا بنان بورلوه و بر معیها استیانه اولدوری نیبه واقعات واقعه لری ثبت و ضبط
حقیقه لری لایق خری و خقیقه ابر معیها جاسوسی اولدوری نیبه ابر لکره واقعات واقعه لری ثبت و ضبط
نکته و حفظ اولدوره حقه مکره مکره کوسریبلوه ای زات مقبولک اجراسی مکره و لری مکره
بور بلور امرونیانه جناب پادشاهی اقصای عاقلانه اولدوره مایه لری مکره و لری مکره
ای صابنه هیزنه اعدا و تیسرله اولدوره ایچ امرونیانه طرندنه و لری مکره و لری مکره

kıt'a müzekkiresi, beraber olan tezkire-i hazret-i Seraskerî ile manzûr-ı âli-i cenâb-ı Padişahî buyurulmak üzere takdim kılındı. Ordu-yı hümâyunlarda düşman cânibinden casusluk ile geldiği ihsâs olunarak tutulanların ahvâl-i hakikiyeleri lâyıkıyla taharrî ve tahkik ile sahihan casus oldukları tebeyyün etdirildikten ve ifadât-ı vâkıaları sebt ü zabt olunduktan sonra müzekkire-i merkûmede gösterilen mucâzât-ı

müstehakkalarının icrası sureti istizân olunmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı Cihanbânî müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infâz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fi 8 S. sene [12]70

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Reside-i dest-i tekrîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i asafâneleriyle zikrolunan tezkire ve müzekkire meşmûl-i nazar-ı şevket-eser-i hazret-i Cihandârî buyurulmuş ve ber-müceb-i istizân ol suretle tutulanların ahvâl-i hakikiyeleri lâyıkıyla taharrî ve tahkik ile sahihan casus oldukları tebeyyün etdirildikten ve ifadât-ı vâkıaları sebt ü zabt olunduktan sonra müzekkire-i

merkûmede gösterilen mucâzât-ı müstehakkalarının icrası müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî iktizâ-yı âlisinden olarak mârru'l-beyân tezkire ve müzekkire yine savb-ı sâmi-i Sadâret-penâhilerine iâde ve tesyîr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 15 S. sene [12]70

Sultan Abdülaziz.

Sultan Abdülmecid ve Dönemi (1823-1861), ed. Kemal Kahraman ve İlona Bayraktar, İstanbul

Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ. Yayınları, İstanbul, 2015, s. 164.

(Stanislaw Chlebowski, 1867 tarihli. Env. no. 17/104'den naklen)

[illegible]

İSAKÇI VE TOLÇI'DA RUSYA HESABINA CASUSLUK YAPAN KİŞİLERİN SORGU
KAYITLARI VE BUNLARA VERİLEN CEZALAR

İsakçı ve Tolçı'da Osmanlı Devleti'nin askerî bilgilerini Ruslara verdikleri ve verenlere yardım ettikleri belirlenen şahısların sorgu ve yüzleştirme kayıtları. / Bunlardan bu suçu hem sözlü hem fiilî olarak işledikleri sabit olan ikisinin yürürlükteki Padişah emri gereğince kurşuna dizildiği; sadece sözlü olarak işledikleri sabit olan yedisinin ise ölüm cezasına karşılık bir daha memleketlerine dönememek üzere Anadolu'ya sürgün edilme cezasına çarptırıldıkları ve sürgün yerinin Adana olarak belirlenip buna dair iradenin Padişah¹ tarafından onaylandığı; durumun Osmanlı Ordu Kumandanlığınca Tuna sahillerindeki yerleşim birimlerinin idarecileri ve Edirne Valiliği'ne bildirilerek bir daha böyle bir suçun işlenmesine cesaret edilememesi için verilen cezaların halka ilan edilmesinin istendiği.

27 Mart 1854

Akdemce devletli Hasan Hakkı Paşa hazretleri, istintak olunmak üzere bu tarafa göndermiş oldukları reâyâlardan cünhaları sâbit olarak Şumnu tarafına gönderilmeleri lâzım gelen eşhâsın esâmileridir.

İsakçılı² Anduruşka. Casusluk töhmetiyle müt-tehem olmuş idiği sübut bulmuştur.

İsakçılı Kazak Çorbacısı Zaharko. Bu dahi.

Mersûmun karındaşlığı Eftodi Todi. Bu dahi.

İsakçılı Simyon Onopri. Bu dahi.

Mersûmun karındaşlığı Zaharko Onopri. Bu dahi.

Kazak, Sakallı Dimitri. Mersûm Anduruşka nâm Kazağı karşı tarafa geçirmek töhmetiyle müt-tehem idiği.

Mersûmun arkadaşı Dimitri. Bu dahi.

Tolçılı³ Kazak Kalim. Mersûmun cünhası istintaknamede mastûr ise de muahharan firar ey-lemiş idiği.

Mersûmun arkadaşı Yuvan. Mersûmun arka-daşı olup cünhası istintaknamede mastûr idiği.

İsakçılı Kazak Yohim Hançer(?). Mersûmun cünhası sâbit olamamış ise de inde'l-istintak şübhe-den kurtulamamış olmakla bunun dahi Şumnu'ya irsâli lâzım gelmiş idiği.

Cünhaları sâbit olmayarak inde'l-istintak sebilleri tahliye kılınması lâzım gelip kaî kefilleri ahnp tahliye-i sebilleri icra olunan eşhâsın esâmileridir.

İsakçılı Terzi Yorgi Kramson(?).

İsakçılı Meyhâneci Kostantin.

İsakçılı Meyhâneci Kosti.

İsakçılı Kapamacı Nikolçe.

İsakçılı Bakkal Osetyan.

İsakçılı Bakkal Yorgi.

Tolçılı ve Rusyalı Ermeni Kirkor.

Mersûmun karındaşı Nişan.

Bu kere İsakçı'da ahz ü girift olunan casuslardan ve nefsi İsakçı mütemekkinlerinden mukaddemâ firaren Rusya'dan gelip el-hâletü hâzihî reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den Anduruşka veled-i Gançev nâm şahsın istintakıdır. Fi 21 Ra. sene [12]70⁴.

S: —Seni¹ ne için tutdular ve sebebi nedir ve nerede ve nasıl tutdular ise doğruca söyle.

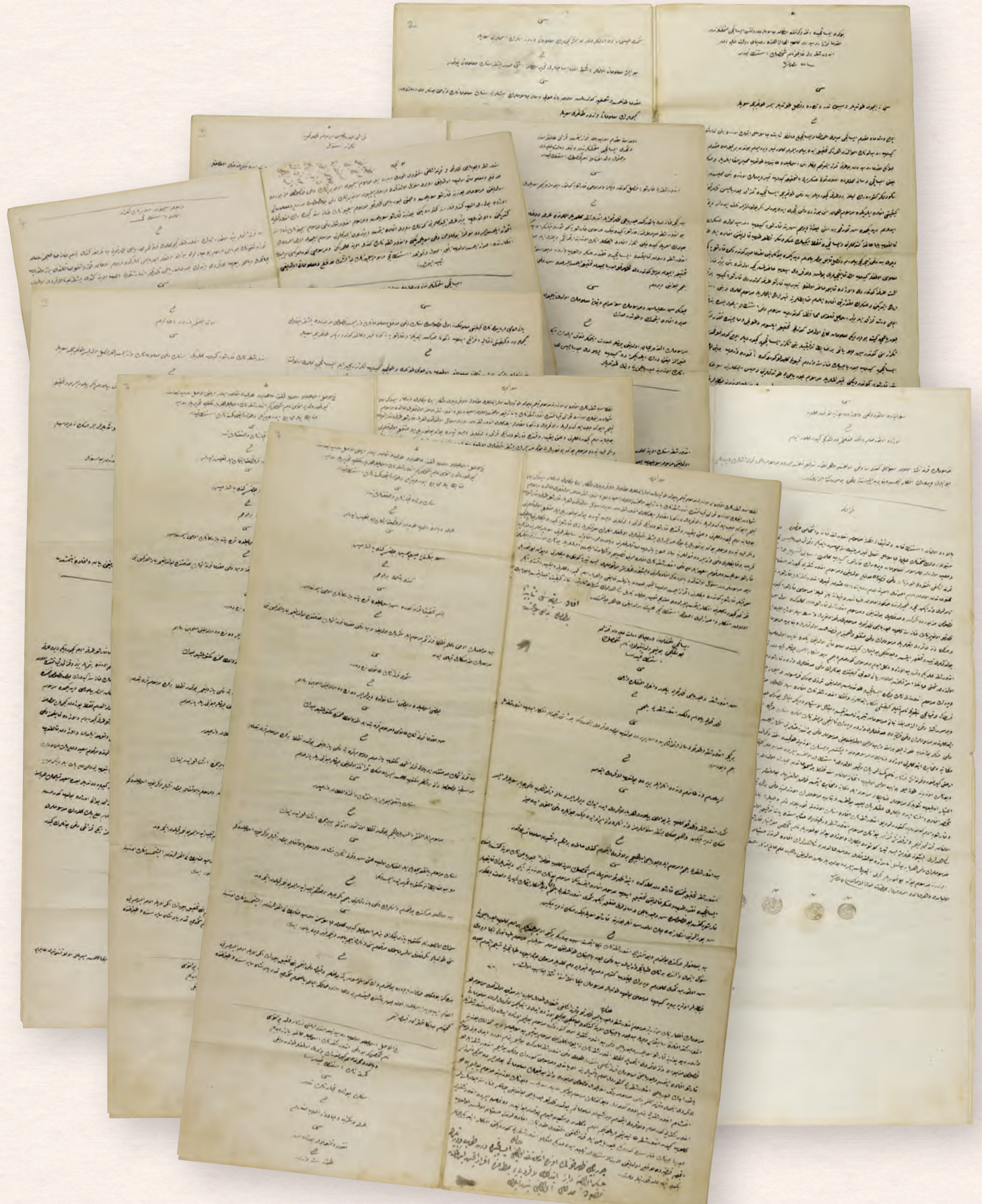
C: —Üç dört mâh mukaddem İsakçı Müdürü Ahmed Ağa ve İsakçılı Hâfız Sâbit

¹ Sultan Abdülmecid.

² İsaccea (Romanya).

³ Tulcea (Romanya).

⁴ Bu belgenin aslında soru ve cevaplarda kullanılan Osmanlı alfabesindeki *sin* ve *cim* harfleri S: ve C: kısaltmalarıyla gösterilmiştir.

casusluk etmek üzere beni karşı tarafa gönderip ben dahi gidip Rusyalının ahvalinden her ne ki tahkik edebilir isem gelir haber verir idim. Bundan bir buçuk mâh mukaddem yine karşıya göndermişler idi. Çünkü mukaddemâ Rusya'dan bu tarafa firar etdiğim cihetle beni İsmail'de tanıyıp tutup mahbese ilkâ eylediler ve sonra aksine casusluk etmek yani İsakçı ve sair mahallerde olan kuvve-i askeriye bi't-tahkik gidip haber vermek üzere beni mahbesden çıkarp İsakçı karşısındaki söğütlüğe getirerek leylen beri tarafa geçirdiler. Ben dahi doğruca İsakçı'da Kazak Çorbacısı Zaharko'nun hânesine girerek keyfiyeti ifade eyledikde mersûm; *"Hemen seni burada dahi taharrî ediyorlar. Eğer bulurlar ise telefederler."* demekle ben dahi; *"Şimdi ne hareket edeyim?"* dediğimde; *"Sen korkma. Ben seni meydana vermem. Sen yine karşıya gidip Rusyalara askerin ve topların İsakçı'dan kalkıp Babadağı'na¹ gitdiklerini ve İsakçı'da fakat iki bin asker ve sekiz kıta top kaldığım ifade eyle; durmayıp bu tarafa gelsinler."* dedi. Ben dahi; *"Nice geçebilirim ve nasıl kayak bulabilirim?"* dediğimde -çünkü beni mukaddemâ Müdür gönderdikde karşıya geçiren kayıkçılar mersûmun ma'lûmu olmakla- gidip ol kayıkçıları bulmuş ve lakırdı edip hazırlamış. Gece oldukda beni beraber hânesinden alıp gümrüğün alt tarafına gönderdi ve orada kayak hazır olmakla bindirip karşı tarafa gönderdi. Karşıya geçip bir kordona vardım ve Çorbacı'nın irsâl ettiğini ve askerin mikdarını ifade eyledim. Zâbitlerine haber irsâl eylemeleriyle mersûm geldi ve beni istintak birle ba'dehû alıp üç dört Kazak ile beraber İsmail Kalesi Muhafızı'na götürüp mersûm dahi istintak eyledi. Ba'dehû bendenize; *"Sen yine İsakçı'ya Çorbacı'ya git, bu verdiği ma'lûmât kâfi olamaz. Güzelce tahkik eylesin ve Tolça ve Maçin'de ne kadar asker ve top var ise öğrenip tekrar seni göndersin."* deyu yanıma bir zâbit terfikiyle beni tekrar İsakçı'ya geçirdiler. Üç gün havfımdan dağda gezerek encâmında İsakçı'ya gidip Çorbacı'nın hânesine vardım. Kapıyı kilitli gördükde ahıra varıp birini bularak sual eyledikde; *"beni karşıya gönderdiğini haber almalarıyla mersûm Çorbacı'yı tuttuklarım ve hapsediklerini"* söylemekle oradan Vasil nâm Kazağın hânesine

¹ Babadağ (Romanya).

gitdim. Ondan dahi sual eyledim. O dahi böyle cevap verdi. Bunun üzerine zabtiyeler haber almış, gelip beni tutdular.

S: —Kayıkçıların isimleri nedir?

C: —Birine Kazak Sakallı Dimitri ve diğeri-ne dahi yine Kazak Dimitri derler.

S: —Seni mukaddemâ Müdür gönderdiği vakit kayıkçılar Müdür'ün gönderdiğini bilirler imiş. Sonra Çorbacı gönderdikde yine öyle mi bilirler idi? Yoksa Çorbacı'nın gönderdiğine ma'lûmâtı var mı idi?

C: —Hayır, yine; *"Müdür gönderdi."* kıyas etdiler.

S: —Dünkü gün tutturduğun Rusya tebaasından Kirkor veled-i Kiragos ve yine tebaa-i merkûmeden mersûmun karındaşı Nişan nâm kimseleri ne için tuturdun?

C: —Mersûmların casus olduklarını ve buradan İsmail'e kâğıd yazıp gönderdiklerini İsmail'de Rusya zâbitânından işitdim. Velâkin kendilerini orada görmedim. Ancak mersûmları mukaddemâ tanırım ve İsmail'de Rusyalı Karabet Çorbacı'nın adamları olduğunu bilirim.

S: —Seni Çorbacı karşıya göndereceği vakitler yanında kim var idi ve olduğu hâlde bu işden onların dahi ma'lûmâtı var mıdır?

C: —Ol vakit Eftodi Todo ve Simyon Onopri ve karındaşı Zaharko Onopri ve Çömlekçi Yohim Hançer'in(?) benim ne için gitdiğimden cümlesinin ma'lûmâtı var idi.

S: —Şimdi hapishânedeki olanlardan bu iş kimlerin ma'lûmâtı vardır? Onların isimlerini söyle.

C: —Bu işe ma'lûmâtı olanlar işte ânifen esâmileri tahrîr olunan eşhâsıdır. Başkasının ma'lûmâtı yoktur.

S: —Mukaddemâ tutulmuş ve Şumnu'ya gönderilmiş olan Yani Holi ve sair casusların işlerine senin ma'lûmâtın var mı? Bunlardan ve sair eden kimlerin ma'lûmâtı vardır? Doğru söyle.

C: —Beni casusluk için ol vakit karşıya gönderdiklerini mersûmlar bilmekle benden

gizlerler idi. Velâkin ol işden Çorbacı Gorgi Kramson(?) ve Dobrişa'nın damadı Kostantin ve Vasil Manto'nun meyhânegisi Kostaki ve Kapamacı Nikolçe'nin ma'lûmâtları olduğunu mersûmânın rûfekâsından olarak karşıya firar etmiş olan İsmail'de mahbesde bulunan Simyon Baypole'den(?) ve Yorgi Anton nam kimselerden işitdim.

S: —Tolçı'da dahi casus var mı ve olduğu hâlde kimlerdir ve kaç kişidir?

C: —Tolçı'da Kazaklardan otuz kadar casus olup her bâr kâğıd yazdıklarını ve isimlerini

bilmediğim iki Kazak ile İsmail'e irsâl ettiklerini işitdim ve ol iki Kazağı gördüm ve ol Kazağın biri orta boylu kuruca yüzlü ve beyaz sakallı ve ihtiyar ve diğeri orta boylu, şâbb-ı emred tahminen on sekiz yaşında vardır. Fakat isimlerini bilmem. Görsem tanırım ve bunlar kendilerine verilen kâğıdı İsmail çatalındaki kordondan bed' ile Tolçı'ya doğru yedinci kordona verirler imiş ve mezbûr kordonda bir yüzbaşı olmakla mersûmları ve kâğıdı alıp İsmail'e gönderir imiş.

(İmza)

Rusya tebaasından iken beri tarafa firar etmiş ve şimdi tebaa-i Devlet-i Aliyye'den olan ve İsakçı mütemekkinlerinden Dimitri veled-i Andreya nâm şahsın istintakıdır.

S: —Sen arkadaşın Dimitri ile Anduruşka nâm kimseyi kayık ile karşı tarafa götürmüşsünüz. Keyfiyet nice olmuş ise ve size; "Mersûmu karşıya götürün." deyu kim söylemiş ise doğruca söyle.

C: —Ben Sakallı Dimitri'nin hânesinde gece yatar iken Kazak Çorbacısı Zaharko ve yanında Anduruşka nâm şahıs gelip hâne sahibini kaldırmışlar. Mersûm dahi beni kaldırdı. Mersûm Çorbacı'nın elinde biraz arak ve duhan ve iki kürek var idi. Bizi taşraya çağırıp biraz çakırdı: "Bu Anduruşka konakdan yani Müdür tarafından casusluk için karşıya gidecektir. Mersûmu alıp karşıya götürünüz." demekle biz dahi: "Peki." diyerek oradan cümlemiz kalkarak Tuna kenarına geldik ve gümrüğün alt tarafından kayığa

binip karşıya mersûm Anduruşka'yı geçirdik. Çorbacı Zaharko Tuna kenarında kaldı.

S: —Sizi uykudan kaldırdıktan sonra ne la-kırdı etdiniz ve Zaharko ile Anduruşka ne la-kırdı etdiler? Burasını doğruca söyle.

C: —İsakçı'da ne kadar asker ve ne mikdar top olduğunu Çorbacı Zaharko Anduruşka'ya ifade ve beyân edip; "Karşıya git, böylece haber ver." deyu söylediğini işitdim.

S: —Çorbacı Zaharko size hitâben; "Anduruşka'yı karşıya götürün ve avdetle kayığı aldığımız yere bırakın. Ba'dehû ne siz beni bilin ne de ben sizi bileyim." dedi mi?

C: —Evet öyle söyledi ve; "Geldikten sonra sizi razı ve hoşnud ederim." dedi.

On sene mukaddem Rusya'dan firar etmiş Kazak taifesinden ve şimdi İsakçı mütemekkinlerinden ve tebaa-i Devlet-i Aliyye'den Dimitri veled-i İgnat nam şahsın istintakıdır.

S: —Anduruşka'yı karşıya nasıl gönderdiniz ve; "Mersûmu karşıya götür." deyu size kim söyledi? Doğru söyle.

C: —Ben gece hânemde yatarken Çorbacı Zaharko ile Anduruşka geldiler. Ellerinde arak ve duhan ve kürek var idi. Çorbacı-i mersûm; "Bu Anduruşka Müdür tarafından karşıya gidecektir. Mersûmu karşıya götüreceksiniz." dedikde Ben; "Havf ederim." deyu tereddüd eylemiş isem de Müdür'ün emriyle gideceğimi tekrar ifade

etmekle onun üzerine arkadaşım Dimitri'yle mersûmu alıp karşıya götürürken mersûm Anduruşka derun-ı kayıkda; "İsakçı'da ne kadar asker ve top vardır?" deyu sual edip ben dahi; "Bilmem." dediğimde; "Beni karşadan tahkik için Ceneral gönderdi. Zaharko Çorbacı'dan tahkik eylemiş isem de sen dahi ma'lûmâtın beyan eyle." dedikde ben dahi tekrar; "Bilmem." cevabını verdim.

S: —Çünkü sen reâyâsın ve mersûmun sû'-i meram ve niyyâtı ma'lûmun oldu; niçin avdet

edip mersûmu İsakçı'ya getirerek Müdür'e ifade etmedin ve tutturmadın?

C: —Mersûmun elinde bıçak olduğu cihetle avdet etmeye havf eyledik. İki üç gün keyfiyeti

ifade etmemiş isek de encâmında haber alınacağını derk eylediğimizde gidip Yahudi Çorbacı-sı Haronka'ya söyledik. Mersûm dahi Müdür'e ifade etmiş. Onun üzerine Çorbacı'yı ve bizi tuttular.

*Tebaa-i Devlet-i Aliyye'den ve İsakçı mütemekkinlerinden
Kazak Çorbacı Zaharko veled-i Yuva'nın istintakıdır.*

S: —Anduruşka senin evine gelmiş ve berây-ı tahkik Rusya tarafından gelip tekrar gideceğini ifade eyledikde sen dahi ne kadar top ve asker olduğunu mersûma söyleyip ba'dehû mersûmu alıp Dimitri'nin evine gitmişsiniz. Oradan Dimitri ve diğer Dimitri'yi uykudan kaldırıp; *"Bu adam Müdür tarafından karşıya gidecektir."* diyerek mersûmu karşıya göndermişsin ve hatta sen dahi Tuna'ya kadar beraber gitmişsin. Elhâsıl keyfiyet her nice olmuş ise doğruca söyle.

C: —Mersûm benim evime gelmedi. Zaharko Onopri nâm Kazağın hânesine gelmiş ve hâne sahibi gelip; *"Seni biri istiyor."* deyu beni çağırdı. Ben dahi gitdim. Anduruşka'yı orada buldum. Mersûm berây-ı tahkik karşı tarafdán gelerek yine karşıya gideceğini söyledi. Oradan

kalkıp gece saat altı râddelerinde Dimitri'nin hânesine gitdik. Mersûm karşıya gideceğini Dimitri'ye söyledi ve bir kabon¹ vereceğini ifade eylediyse de mersûmlar götürmekden imtinâ² etmeleriyle ben dahi; *"Hayde götürün."* dedim. Velâkin; *"Müdür tarafından gidecektir."* demedim ve benden askerin mikdarını sormuş ise de; *"Bilmem."* cevabını verdim.

S: —Sen mersûm Anduruşka'nın casus olduğunu bilir iken mersûmu ele vermemen ve karşıya giderek İsakçı'nın ahvâlini Rusyalıya söyleyeceği derkâr ve ma'lûmun iken mersûmun karşıya gitmesine muâvenet etmen lâyük müdür?

C: —Fi'l-vâki bilir idim ve tutdurmak lâzım idi. Velâkin bu bâbda kusur etdim. Kusurumu itiraf ederim.

Muvâcehe

Mersûm Anduruşka ve Kayıkçı Dimitri ve diğer Kayıkçı Dimitri celb ile Çorbacı-i mersûmun Anduruşka'yı Kayıkçı Dimitri'nin evine getirip; *"Bunu karşıya gönderin."* demesi ve askerin mikdarını Anduruşka'ya söylemesi hususu kendilerinden Çorbacı-i mersûm hâzır olduğu hâlde soruldukda mersûm Anduruşka karşıdan geldikde doğruca Çorbacı-i mersûmun evine geldiğini ve askerin mikdarını mersûmdan tahkik ile beraber kalkıp Dimitri'nin evine gitdiklerini ve orada bu; *"Anduruşka'yı karşıya götürün, Müdür tarafından gidecektir."* dediğini yüzüne karşı ifade eyledikde ve kayıkçılar dahi

bu vechile yüzüne karşı söyledikde Çorbacı-i mersûmun artık inkâra mecali kalmayıp fi'l-vâki mersûm Anduruşka karşıdan geldiği vakit Zaharko Onopri nam Kazağın hânesine misafir olmuş ise de; *"Ben sonra gidip kendi evime getirdim ve karşıya gidip askerin ve toplanın mikdarını haber vermesini söyledim ve beraber kalkıp Dimitri'nin evine giderek; 'Bunu karşıya götürün.' dedim. Fakat; 'Müdür tarafından gidecektir.' demedim. Niçin Müdür'ü karıştırayım da ona dahi bir zarar gelsin."* deyu ettiği ve söylediği şeyleri ikrar ve itiraf eyledi.

Kazak Çorbacı mersûm Zaharko'ya tekrar sual:

S: —Bu¹ işden başkalarının dahi ma'lûmâtı var imiş. Çünkü böyle şeyler yalnız bir adamın göreceği ve cesaret edeceği hizmetler

olmamakla akıl dahi böyle keser. Çünkü kendi ettiğini söyledin; onlar dahi kimlerdir ve ne suretle ittifak etdiniz? Doğruca söyle.

¹ karbon: Rus para birimi. Bkz. Özön, a.g.e.

C: —Bu işde karındaşım Efto Todo'nun ve Simyon Onopri ve karındaşı Zaharko Onopri ve Çömlekçi Yohim Hançer(?) nam Kazağın medhalleri vardır ve karşıya haber irsâl eylemekde ve Anduruşka'yı göndermekde cümlemizin ittifakı vardır.

S: —Yani Holi'nin keyfiye[ti]ne senin ma'lûmâtın var mı ve ol işde kimlerin medhalleri vardır? Doğru söyle.

C: —Onlar bir kumpanya imiş. Benim onların tuttukları işden kat'an ma'lûmâtım yokdur. Eğer olsa saklamayıp söyler idim.

Reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den

İsakçı'da Kazak Çorbacı Zaharko'nun karındaşlığı Eftodi Todi nam şahsın istintakıdır.

S: —Anduruşka'nın karşı tarafa gidip gelmesine dair olan ma'lûmâtını ketm etmeyerek doğruca söyle.

C: —Benim bu işden kat'an ma'lûmâtım yokdur. Anduruşka'nın ne karşıya gitdiğinden ve ne geldiğinden haberim olmayıp ben mersûmun o suretle gidip geldiğini hapisde öğrendim.

S: —Husus-ı mezbûrda senin dahi medhalin olduğunu arkadaşların yüzüne karşı söylerler ise iki kat mücâzâta razı olur musun ve sonra yine inkâr eder misin?

C: —Hiçbir şeyden ma'lûmâtım yokdur. Her ne yapar iseniz yapın; işte elinizdeyim.

Muvâcehe

Mersûm Zaharko Çorbacı ve Anduruşka celb ile mersûm Eftodi Todi hâzır olduğu hâlde husus-ı mezbûrdan mersûmun dahi ma'lûmâtı olup olmadığı rû be-rû sual olundukda bu işde yani Anduruşka'nın karşıya gidip geldiğinden ve karşı tarafa casusluk eylediğinden ve iki nefer Dimitrilerin kayığına süvaren muahharan

karşıya gitdiğinden haberi ve ma'lûmâtı olduğunu yüzüne karşı söylediklerinde artık mersûm Eftodi Todi'nin inkâra mecali kalmayarak ve keyfiyetden ma'lûmâtı olarak bu hususda Kazak Çorbacısı'nın ifade ettiği eşhâsın dahi müttetik ve medhalleri olduğunu ifade ve itiraf etmiştir.

Kazak taifesinden ve İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den

Simyon Onopri nam şahsın istintakıdır.

S: —Anduruşka'nın karşıya gidip gelmesine dair ve casusluk etmesine mütedâir olan ma'lûmâtını ketm etmeyerek doğruca söyle.

C: —Bu işden kat'an ma'lûmâtım yokdur; isterseniz boynumu urun. Hatta onları tutup hapsedtikleri zaman ben başka şey için hapisde idim. Beni dahi; "Bunlar ile birlikdesin." diyerek iftira edip Babadağı'na gönderdiler. Hiçbir şey bilmem ve ilmim ve haberim yokdur.

S: —Bu işden senin dahi ma'lûmâtın olarak müttetik olduğunu arkadaşların ifade ediyorlar. Eğer onlar senin beraber olup medhalin olduğunu yüzüne karşı söylerler ise ol vakit yine inkâr edecek misin ve hem iki kat mücâzâta razı olur musun?

C: —Bir şeyden ma'lûmâtım yokdur. Hatta yirmi sene prangaya vaz' etseniz yine bir şey bilmem ki ifade edeyim. Bu bana nefsanîyet ve iftiradır.

Muvâcehe

Kaziyyeye keyfiyet-i medhalini yani Anduruşka'nın casusluk için karşıya gideceğini burada ikrar etmiş olduğu.

Anduruşka ve Çorbacı Zaharko ve karındaşlığı Eftodi Todi celb ile mersûm Simyon

Onopri'nin dahi husus-ı mezbûrda medhalini ve ma'lûmâtı olup olmadığı rû be-rû sual

olundukda mersûm Simyon Onopri'nin dahi bu hususda medhali ve ma'lûmâtı olduğunu mersûmân yüzüne karşı söylemiş ve hatta Çorbacı Zaharko mersûm Simyon'un hânesine giderek Anduruşka'yı orada bularak alıp kendi hânesine getirdiğini yüzüne karşı söylemiş ve mersûm Anduruşka dahi mersûm Simyon'un hânesine gitdiğini ve oturup beraber arak

içdiklerini kezâlik rû be-rû ifade etmiş ve beraber arak içdiklerini mersûm Simyon evvel emirde ikrar eylemiş ise de muahharan; "bu kelâm dahi söylemediğini ve Anduruşka'nın kendi evine gelmediğini ve mersûmu görmediğini" söyleyip inkârında ısrar eylemiş olup ancak usul ve kavâid-i istintakça mersûm Simyon'un bu işde medhali ve ma'lûmâtı olduğu tebeyyün eylemiştir.

İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den ve Kazak taifesinden Zaharko Onopri nam şahsın istintakıdır.

S: —Anduruşka'nın karşıya gidip gelmesine ve casusluk etmesine dair olan ma'lûmâtını ketm etmeyerek doğruca söyle.

C: —Ben gece yarısı vakitleri yatarken Anduruşka geldi, beni çağırdı. Taşra çıkdım; "Ne gezersin?" deyu sordum. "Bana Çorbacı lâzım ise de hânesinde asker olduğu cihetle oraya gitmeğe korkarım. Git bana Çorbacı'yı çağır." dedi. Ben de gidip mersûmu uyur buldum ve uyandırıp; "Gel seni Anduruşka ister." dediğimde çıplak olduğu cihetle telaş ile; "Dur biraz." dedi ve hemen içeri girip giyindi. Ben avdet eyledim. Anduruşka'yı kapının yanında durur buldum ve akibinde Çorbacı dahi geldi. "Hoş geldin." deyu birbirine aşinalık ederek ba'dehû Çorbacı Anduruşka'ya; "Hayde bizim eve gidelim." deyu mersûmu alıp gitdiler. Karındaşım evde yok idi ve hatta asker hizmetinde idi.

S: —Sen Anduruşka'nın geldiğini ve Çorbacı'nın alıp gitdiğini muahharan karındaşına ifade etdin mi? Ve mersûm bir müddet gâib olmuş. Nerede olduğunu ve nereden geldiğini bilmez mi idin?

C: —Mersûmun geldiğini ve Çorbacı'nın alıp götürdüğünü sonra karındaşım geldikde söyledim. Bir şey söylemedi. Ancak mersûmun nerede olduğunu ve nereden geldiğini bilmez idim.

S: —Anduruşka sizin evde oturmuş ve hatta karındaşın ile beraber arak içmişsin. Burasını inkâr ediyorsun. Burasını onlar düzeltir ve yüzüne karşı söylerler ise ol vakit ne

diyeceksin? Ve sonraki suallerimize vereceğin cevablara inanmamak lâzım gelir.

C: —Anduruşka bizim evin derûnuna girmede ve arak içmedik. Yine ifadem evvelki ifadem gibidir ve bir şeyden ma'lûmâtım yoktur.

S: —Anduruşka'nın karşıya gidip gelmesinden ve casusluk etmesinden ma'lûmâtın var imiş. İşte Çorbacı ve karındaşı ve Anduruşka öyle söylüyorlar. Burasına ne diyeceksin?

C: —Artık doğrusunu söyleyim. Anduruşka bizim eve geldi. Çorbacı'yı istedi. Ben gitdim Çorbacı'yı çağırdım; geldi. Ba'dehû oturduk. Anduruşka arak istemekle Çorbacı'ya bir karbon verdi. Mersûm dahi gidip getirdi. Oturup çıktık. Sonra balık var idi; yedik. Karındaşım Simyon Onopri dahi orada idi. Rusya'nın Kartal'da çok askeri olduğunu ve Yeniköy'de ve Manastır'da dahi birer mikdar askeri bulunduğunu Anduruşka ifade etdi. Bunun üzerine karşıdan gelmiş olduğunu anladım. Ba'dehû Babadağı'na asker gidip İsakçı'da az asker kaldığını ve iki top ve çadırları götürdüğümüzü ifade eyledim.

S: —Sen Anduruşka'nın tekrar casusluk için karşıya gideceğini biliyor idin ya?

C: —Hayır, bilmez idim.

S: —"Anduruşka'nın geldiğini sakımp kimseye söyleme." deyu Çorbacı gelip sana ifade ve tenbih eylemiş ise de sen niçin gidip zâbite haber vermedin?

C: —Fi'l-vâki Çorbacı gelip; "Söyleme." deyu tenbih etdi. Binâberin ben dahi mersûmun geldiğini kimseye haber vermedim.

Mersûm Simyon Onopri'nin tekrar ifade ve istintakı.

C: —Ben karındaşımla beraber oturur idik. Anduruşka gece geldi. Karındaşım, Çorbacı Zaharko'yu çağırmağa gitdi. Bizim hâne sahibimiz Roman Kojoşko'nun Çorbacı-i mersûm ile miyâneleri bozuk olmakla Çorbacı geldikde mersûm Roman Kojoşko saklandı. Biraz oturup çakdık ve balık yiyip lakırdı etdik. Ba'dehû Çorbacı Zaharko, Anduruşka'yı alıp evine gitdi. Başka gûnâ lakırdı olmadı.

S: —Sen Anduruşka'nın ne için geldiğini ve tekrar yine gideceğini bilmez mi idin?

C: —Ne için geldiğini bilmez idim. Velâkin ferdâsı gün karındaşım ile hatab kesmeğe giderken Anduruşka'nın top ve askeri tahkik zımında geldiğini karındaşımdan işitdim. Tekrar gideceğini bilmez idim.

*Mersûmun karındaşı
Zaharko Onopri'ye tekrar sual:*

S: —Anduruşka'nın geldiği gece siz İsakçı'da kalan askere ve toplara dair lakırdı ederken karındaşın orada hâzır mı idi ve lakırdıları işitdin mi?

C: —Orada mersûm hâzır idi. Fakat lakırdıların bazısını işidip birazını işitmedi. Zira sonra yatmak üzere ahıra gitmişidi.

Muvâcehe

Mersûmlar tekrar muvâcehe olundukda mersûm Simyon Onopri'nin lakırdı etdikleri vakit mevcut idüğünü ve olan makalâtı işitdiğini ve keyfiyetden ma'lûmâtı olduğunu mersûm Anduruşka ve Çorbacı Zaharko mersûm Zaharko Onopri'nin yüzüne karşı söylemiş ve

karındaşı Zaharko dahi; "Bazısım işitdi ve bazısım işitmedi." deyu kezâlık rû be-rû ifade etmiş ve bunun üzerine mersûm Simyon Onopri inkârında ısrar eylemiş ise de usul-i istintakça mersûmun olan lakırdılardan ma'lûmâtı olduğu tebeyyün eylemiştir.

Anduruşka'nın Yani Holi keyfiyetinde; "Bunun dahi ma'lûmât var imiş." dediği.

*İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den
Terzi Yorgi Kramson(?) veled-i Kostantin nam kimsenin istintakıdır.*

S: —Sen Yani Holi ve Baypole'yi(?) bilir misin ve onlar ile ülfetin var mı?

C: —Evet bilirim ve çorbacı oldukları cihetle ülfetim dahi vardır.

S: —Nikita Kazak ile Baypole'nin(?) hânesinde görüşdüğün var mı?

C: —Bir Nikita var idi. Mersûm meyhâneci olmakla iki sene mukaddem onu idam etdiler. Başka Nikita bilmiyorum. Ve Baypole'nin(?) hânesinde Nikita namında başka Kazak görmemişim ve bilmem.

S: —Bundan tahminen iki mâh mukaddem bir gece Nikita Kazak ve Yakof Kazak ve Kışla karyeli Yani Tace ve Likoraş, İsakçı'ya gidip Baypole'nin(?) hânesinde misafir olmuş ve ol gece sen ve Yani Holi ve Baypole(?) ve bir papas ve Baypole'nin(?) yazıcısı Montano ol hâneye gelip lakırdı etmişsiniz. Ol etdiğiniz lakırdı ne idi?

C: —Ben ol gece oraya gitdim ve esamilerini beyân ettiğiniz kimseleri görmedim. Hatta Baypole'de(?) alacağım olup matlûb ettiğim için miyânemizde bozukluk vardır. Binâberin hânesine bile gitdiğim yoktur.

S: —Yani Holi ve Baypole'nin keyfiyeti ma'lûmundur. Ol hususda senin dahi medhal ve ma'lûmâtın var imiş. Husus-ı mezbûrda başka refiklerin kimlerdir ve keyfiyeti ne kalıba ifrâğ edip ne gûnâ hareket etdiniz ve karşıya ne gûnâ haber ve kâğıd gönderdiniz? Doğruca söyle.

C: —Benim onların etdiği işden kat'an ma'lûmâtım olmayıp Yani Holi tutuldu ve Tol-çı'ya gidip tekrar zincir ile İsakçı'ya geldi. Ol

vakit zincirde olduğu hâlde âlemin yanında gördüm ve kabahati ne idüğünü ol vakit kendi lisanından işitdim.

S: —Gel doğru söyle. Bu inkâr senin hakkın-da fenadır. Zira biz senin medhalin olduğunu öğrendik.

C: —Benim kaziyyede medhalim yokdur. Eğer var ise boynum kıldan incedir.

Anduruşka'mn Yani Holi keyfiyetinde; "Bunun dahi ma'lûmâtın var imiş." dediği.

İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den Kostantin veled-i Mihail nâm meyhânecinin istintakıdır.

Mersûma dahi Yorgi Kramson'a(?) olan sualler sorulduğunda aynı onun verdiği cevapları vererek inkâr eylemiştir.

Anduruşka'mn Yani Holi keyfiyetinde; "Bunun dahi ma'lûmâtın var imiş." dediği.

İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den Meyhâneci Kostaki veled-i Kostî'nin istintakıdır.

Mersûma dahi Yorgi Kramson'a(?) olan sualler sorulduğunda aynı onun verdiği cevapları vererek inkâr eylemiştir.

Anduruşka'mn Yani Holi keyfiyetinde; "Bunun dahi ma'lûmâtın var imiş." dediği.

İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den Kapamacı Nikolçe veled-i Vasil'in istintakıdır.

Mersûma dahi Yorgi Kramson'a(?) olan sualler sorulduğunda aynı onun verdiği cevapları vererek inkâr eylemiştir.

Çorbacı Zaharko'ya tekrar soruldu:

S: —Bakkal Osetyan ile Bakkal Fercinenni nam kimselerin bu işden ma'lûmâtı var imiş ve senin ile her bâr görüşüp beraber düşer kalkarlar imiş. Şurasını dahi inkâr etmeyerek doğru söyle ve senin kabahatin doğru söyledğin için afv olunacağından, bu işde daha kimler müttetifiktir ve karşı ile kimler haberleşir ve

Anduruşka'dan başka karşıya kim gidip gelir? Ketm eylemeyip ifade eyle.

C: —Bakkal-ı mersûmeynin bu işden kat'an ma'lûmâtı yokdur. Ve bi'l-farz olsa bile ben bilmem ve karşı ile haberleşenleri dahi bilmem. Ve Anduruşka'dan mâadâ karşıya gidip gelen yokdur. Eğer olsa inkâr eylemeyip doğruca söylerim.

قلعه قاصیچیه
Kamenice Kalesi
قلعه خوتین
Hotin Kalesi

بقوبینه
یعنی قطعه بندان

Bukovina (Yani Bogdan Bölgesi)

NEMÇELÜ TABİ

نخچالو تابع

مملکت اردل

ERDEL MEMLEKETİ

NEMÇE

قلعه صبین
Sibin Kalesi

NEMÇE

Braşov Kalesi

قلعه براشو

Praşov Kalesi

طریق بندان
Bogdan Toprağı

NEMÇE

Manastır
Tasmana

Erdel boğazi

Tirgovişte Kasabası

EFLAK MEMLEKETİ

مملکت افلاق

KARA EFLAK

قاره افلاق

Olt nehri

Bükreş Kasabası

قصبه بکرش

Krayova Kasabası

قصبه کرایوا

Vidin Kalesi

قلعه ویدین

Nigbolu

نیکبولی

Yergöğü

Tuna nehri

نهر طونج

Ruscuk

Tutrakan

نمچه یه تابى Banat tabir olunur
نخچالو تابى بنات تعبير اولونور

XVIII. Yüzyılın ikinci yarısına ait Bucak
(Tolçı, İsakçı, İsmail, Maçin), Eflak ve Boğdan, Erdel Haritası.

*Mersûm Çorbacı Zaharko ile her bâr görüşmekle
Kaykça Dimitri'nin ifadesinin ve şübhe üzerine tutulmuş olduğu.*

*İsakça mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den
Bakkal Osetyan veled-i Marko'nun istintakıdır.*

S: —Senin Kazak Çorbacısı Zaharko ile ülfetin var mı ve mersûmu tanır mısın?

C: —Evet ülfetim vardır ve tanırım.

S: —Anduruşka'nın karşıya gidip geldiğine senin dahi ma'lûmâtın var imiş. Her nasıl olduysa doğruca söyle.

C: —Mersûmun ne karşıya gitdiğinden ve ne geldiğinden ma'lûmâtım vardır ve ne de

buna dair bir şey bilirim. Eğer bilir isem ve tahkik olunur ise boynum kıldan incedir.

S: —Şimdi Anduruşka ve Çorbacı gelip ma'lûmâtın ve onlarla müttefik olduğunu yüzüne karşı söylerler ise sonra ne dersin?

C: —Eğer söyler ise yine; "Haberim ve ma'lûmâtım yokdur?" derim. Zira yokdur. Eğer iftira ederler ise Hudâ'dan bulsunlar.

*Mersum dahi kaykça mersûmun
ifadesi ve şübhe üzerine tutulmuş olduğu.*

*İsakça mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den
Bakkal Yorgi veled-i Sofron nam kimsenin istintakıdır.*

Mersûm dahi Bakkal Osetyan misillü külliyyen inkâr eylemiş ve kat'an ma'lûmâtı olmadığını beyân ve ifade etmiştir.

*Muahharan Tolçı'da tutdınlan iki Kazak haklarında
mersûm Anduruşka'nın ifadesidir.*

Tolçı mütemekkinlerinden ve Kazak taifesinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den Kalim nâm kimsenin mukaddemâ karşı tarafa adam geçirdiği ve beri tarafa dahi adam aldığı ma'lûmum olduğuna binâen taharrî eylemekde olduğum iki nefer Kazak'dan bir ser-rişte almak üzere benim ile beraber ve Kazak kıyafetinde olan ve Kazakça bilen Tatar Alayı'ndan Onbaşlı Said ve Konya zabtiyelerinden Ali Bey nam kimseler ile leylen mersûmun hânesine giderek; "Bazı husus zımnında arkadaşlarımla beraber karşı tarafa gitmek isterim. Acaba çaresi var mıdır ve bizi karşı tarafa geçirmek mümkün olabilir mi?" dediğimde mersûm Kalim; "Pek kolay şeydir. Ben her vakit karşı tarafa adam geçiririm ve karşıdan dahi bu tarafa alırım. Fakat buradan geçmek olamaz. Beştepe¹ karyesinde benim bir bildiğim adam vardır. Sizi araba ile oraya götürüp onun marifetiyle karşı tarafa geçiririm ve orada kayığımız dahi vardır." dedikde; "Eğer bu himmeti edersen sana beş yüz

kuruş veririm." dediğimde mersûm razı ve taahhüd eyledi ve oradan kalkıp avdetle gelip keyfieti Kavasbaşı Ağa'ya ve Binbaşı Mehmed Efendi'ye söyledik. Ba'dehû gece saat on bir râddelelerinde merkûm Said ve Ali Bey mersûmun arkadaşını görmek ve Beştepe'de olan adamın ismini öğrenmek ve merkûm Said, Kalim ile arabaya binip biz dahi Ali Bey ile diğer arabaya râkiben gitmek üzere mersûm Kalim'in hânesine giderek diğer arabayı istikrâ zımnında tekrar geriye döndüler. Ba'dehû Said, Kalim'in arabasına binmek üzere mersûm Kalim'in hânesine vardıkda mersûm Kalim'in arkadaşı olan Kazak Yuvan'ı orada bulup görmüş ve araba dahi hâzır olmakla tamam arabaya binecek vakitte Binbaşı Mehmed Efendi asker ile ve zabtiye-i merkûm Ali Bey gelerek mersûmları tutdular. Bu suretde mersûmların her bâr adam geçirdikleri tebeyyün ederek taharrî eylemekde olduğumuz iki Kazak'ı dahi bunların geçirdikleri anlaşılmış ve ifadelerinden dahi müstebân olmuşdur.

¹ Beştepe, Bestepe (Tulcea, Romanya).

*Tolça mütemekkinlerinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den
Kazak Kalim veled-i Mihail nam şahsın istintakıdır.*

S: —Sen bu Anduruşka'yı ve arkadaşları olan Said ve Ali'yi bilir misin?

C: —Anduruşka'yı bilirim velâkin merkûmları mukaddemâ bilmez idim. Fakat üç gün evvel bana gelmiş idiler. Ol vakitden beri tanırım.

S: —Üç gün mukaddem sana ne için gelmişler idi?

C: —Bu Anduruşka ve refiki olan Sakallı, sabaha karşı benim evime gelerek pencereyi vurdular. Anduruşka mukaddemâ bildiğim olmakla kendisini bana bildirerek Dempet namındaki Kazağı sordu. Ben dahi; *"Mersûm karşıya bir kaç defadır gidip geldi. Bir müddetdir görünmez olduğundan zannıma göre karşıda tutdular."* dedim. Ba'dehû Anduruşka; *"Ben arkadaşlarımla karşıya gideceğim. Bizi karşıya geçirebilir misin?"* dedikde ben dahi; *"İ'lân-ı harbdan mukaddem karşıdan beri tarafa adam geçirirdim velâkin şimdi geçiremem. Fakat Beştepe'de Yuvan Pogorile nam kimsenin bir küçük kayığı olup mersûm karşıya adam geçirir. Oraya git ve o sizi geçirir."* dedim. Ba'dehû Anduruşka; *"Sana beş yüz kuruş veririm; bizi oraya götür."* demekle ben dahi razı oldum. Fakat yalnız gitmeğe korkduğumdan ve Yuvan namında bir bildiğim Kazağı arkadaş alacağımından mersûmun evine giderek keyfiyeti kendisine söyledim. Evvel emirde tereddüd eylemiş ise de muahharan razı olup sabaha karşı bizim eve geldi. Ba'dehû Said dahi geldikde ben bargiri sulamağa gitdim. Beni yolda ve Yuvan ile Said'i bizim evde tutmuşlar.

S: —Sen Anduruşka'yı ve arkadaşlarını Beştepe'ye götürsen de Yuvan Pogorile'yi orada bulamayaydın bunları karşıya ne suretle geçirecek idin?

C: —Eğer mersûmu bulamayaydık; *"İşte benim elimden bu kadar gelir; varın safa geldiniz."* diyerek avdet edecek idim ve eğer bunun üzerine beni sıkıştırırlar ise orada bizim kordonlarda bulunan askere keyfiyeti ifade edecek idim.

S: —Beştepe buradan kaç saatdır?

C: —Dört beş saatdir.

S: —Beş saat yere gitmek için bir arabaya beş yüz kuruş ücret verilir mi? İşte bundan istidlâl olunur ki bunların karşıya ne için gidecekleri ma'lûmun olup merkûmları sen karşıya geçirecek imişsin; burasını doğru söyle.

C: —Ne için gideceklerini bilmez idim ve karşıya ben geçirmeyecek idim. Fakat beş yüz kuruş vereceklerine binâen o kadar paraya tama'edip götürecek oldum.

S: —Çünkü sen iyi adamsın, bunların beş yüz kuruş verecekleri cihetle fena adam olduklarını veyahud firar edeceklerini bildin; niçin zâbite haber verip tutdurmadın?

C: —Böyle vakitte husus-ı mezbûru taahhüd eylediğime ve zâbite haber vermediğime binâen fi'l-vâki kabahatim vardır.

S: —Sen Anduruşka'ya ve arkadaşlarına; *"Ben her vakit karşıya adam geçiririm ve karşıdan dahi ahırım. Hatta geçenlerde karşıdan iki Kazak aldım."* demişsin. Burasını ve ol iki Kazak'ın isimleri ne ise doğru söyle.

C: —Fi'l-vâki i'lân-ı harbdan evvel karşıdan bu tarafa adam kaçırır idim velâkin ol vakitden beri adam götürüp getirdiğim yokdur ve bu yakında öyle iki Kazak getirmedim.

S: —Sen; *"İ'lân-ı harbdan beri adam getirmedim."* diyorsun ve; *"Benim kayığım yokdur fakat bir bargirim vardır."* deyi söylüyorsun. Çünkü kayığın yokdur, nice adam geçirir idin?

C: —Arkadaşım Yuvan ile müşterek bir kayığımız var idi; onun ile adam geçirir idik. Ancak mezbûr kayığı dört mäh mukaddem ismini bilmediğim bir Moldovan meyhâneciye dört yüz yirmi kuruşa fûrûht eyledim.

*Tolça mütemekkinlerinden ve Kazak taifesinden ve reâyâ-yı Devlet-i Aliyye'den
Yuvan veled-i Yuvan'ın istintakıdır.*

S: —Seni ne için tutdular?

C: —Kalim Kazak benim evime gelerek; *"Beştepe'ye iki kişi götürceğim. Sen de benimle beraber gel."* demekle; *"Ben oraya kadar gidemem."* dediğimde; *"Sen yarı yola kadar gel, arabayı alıp avdet eyle. Biz ötesini yaya gideriz ve hem senin bana yirmi kuruş borcun olmakla onu sana bahşedip daha kırk kuruş veririm."* dedikde ben de razı oldum. Sonra kalkıp mersûm ile hânesine gittik. Ba'dehû bir adam geldi. Kalim ile lakırdı etdiler ve; *"Bir araba tutacağız."* dedikde Kalim; *"Araba tutmağa ne hâcet, işte benim arabam kâfidir. Fakat sizi götürceğimden dolayı bana ne vereceksiniz?"* Ve hem biraz pey verdikde ol adam dahi; *"Karındaşımla mukâvele ettiğiniz vechile para vereceğiz ve hem bende para yok karındaşımla gelsin, pey versin."* dedi. Ba'dehû merkûmun karındaşı gelip trapeze¹ üzerine biraz para saydılar. Bana; *"Al."* demiş iseler de Kalim bargir sulamağa gitmiş olduğundan; *"Gelsin, alsın."* dedim. Ve sonra; *"Bu adamlar bayağı adam değil. Şunların gitmeleri tehî değildir."* diyerek kalbime bir vesvese âriz oldu. Bunun üzerine asker gelip bizi tutdu.

S: —Sen Kalim ile Beştepe'ye bugünlerde gitdin mi?

C: —Bugünlerde gitdiğim yokdur. Fakat oradaki balıkçının hizmetkârı olduğum cihetle bu yana mersûm ile beraber gitmiş idim.

S: —Senin kayığın var mı?

C: —Bir kayığım vardır velâkin karantinahâne yanında karaya çekilmiştir. Mersûm ile diğer müşterek olarak bir kayığımız var idi. Altı

mâh mukaddem dört yüz yirmi kuruşa satdık.

S: —Sen Beştepe'de Yuvan Pogorile'yi bilir misin?

C: —İsmi işitmiş isem de kendisini gördüğüm ve ülfetim yokdur.

S: —Sen mersûmu bilir imişsin ve hatta arkadaşın Kalim ve mersûm Yuvan Pogorile ile birlikte karşıdan bu tarafa ve bu taraftan karşıya adam geçirir imişsin ve hatta beş on gün mukaddem karşıdan iki Kazak almışsınız. Burasını doğru söyle.

C: —Ne mersûmu bilirim ve ne de mersûm ile ve Kalim ile adam geçirdiğim vardır. Bu makûle şeylerde kat'an medhalim yokdur.

S: —Bu adamlardan beş yüz kuruş alacağını Kalim sana söyledi mi?

C: —Evet söyledi.

S: —Bunun üzerine bu adamların fena adam olduklarını veyahud firar edeceklerini bilmedin mi? Zira o kadar mesafeye gitmek için beş yüz kuruşu tehî vermezler.

C: —Fi'l-vâki onların fena adam olduklarını bildim. Bu hususunda kabahatim vardır. Hak yedinizdedir.

S: —"Eğer Beştepe'de Yuvan Pogorile'yi bulamaz isen bizim orada başka adamımız vardır, sizi geçirdiriz." demişsiniz. Ol adamlar kimlerdir? Burasını doğru söyle.

C: —Ben öyle lakırdı söylemedim ve o makûle bildiğim adamlar yokdur.

Muvâcehe

Fakat Anduruşka'nın ifadesi üzerine mersûm Kalim ve Yuvan tutdurulmuş olsa ettikleri mukâvele ve lakırdıları inkâr edecekleri derkâr idüğüne binâen şehâdet etmek üzere Kazak kıyafetinde Anduruşka'nın yanına terfîk olunmuş olan Said ve Ali ve Anduruşka hâzır oldukları

¹ Masa, sofra. Bkz. Özön, a.g.e.

hâlde mersûm Kalim ve Yuvan celb ile kendileriyle ne lakırdı ve ne gûnâ mukâvele eyledikleri Anduruşka'dan rû be-rû sual olundukda; *"her bâr karşı tarafa ve karşıdan bu cânibe adam geçirdiklerini ve hatta yakın vakitte karşıdan iki Kazak aldıklarını ve Beştepe'de Yuvan Pogorile ile müttefik olduklarını ve eğer Beştepe'de mersûm Yuvan*

Pogorile'yi bulamaz isek başka refikleri olmakla onların marifetleriyle bizi karşıya geçireceklerini ve Tolça'ya karib bir kayıkları dahi var ise de havflarına binâen suya batırıp sakladıklarını" ve bâlâda muharrer ifadât-ı sabıkalarını söylediklerini yüzlerine karşı söylemiş ve merkûm Said ile Ali dahi Anduruşka'nın ifadelerini tasdik ve şehâdet eylemiş olmalarıyla; "Bunun üzerine ne diyeceksiniz." deyu mersûmlardan سوال olundukda; "bâlâdaki ifadelerini ve beş yüz kuruş

merkûmları Beştepe'ye götüreceklarını ve Yuvan Pogorile marifetiyle karşıya götüreceklarını" ikrar eylemiş olup ancak suda batırılmış kayığı ve her bâr adam geçirdiklerini ve yakın vaktde iki Kazak geçirdiklerini inkâr etmiş iseler de mukaddemce tayin olunan tebdil şahidlerin şehadetlerine binâen keyfiyet tebeyyün etmiş ve bu bâbda olan inkâr ve ısrarları usul-i istintakça abes olduğu zâhir bulunmuştur.

*İfade-i sabıkasını teyiden
bu tarafda dahi söylemiştir.*

*İsakçı mütemekkinlerinden ve reâyâ-yn Devlet-i Aliyye'den
Kazak Çömlekçi Yohim veled-i Nikolay nam şahsın istintakıdır.*

S: —Sen Anduruşka ve Çorbacı Zaharko'yu bilir ve onlarla ülfetin var mı ?

C: —Zaharko'yu bilirim velâkin Anduruşka'yı bilmem.

S: —Bir gece Anduruşka ve Zaharko ve sair arkadaşların ve sen bir yerde bulunup bazı lakırdı etmişsiniz. Burasını niçin inkâr edip; "Anduruşka'yı bilmem." diyorsun?

C: —Ne bilirim ve ne tanırım ve ne de onlar ile bir yerde bulunup lakırdı etdim.

S: —Şimdi Anduruşka ve Zaharko gelip; "Biz bu adamı bilir ve her bâr lakırdı eder idik." derler ise ve sair arkadaşların dahi böyle söyler ise sonra ne diyeceksin? Ve hem sonra başka suallerimiz var; onlara dair irâd edeceğin cevablara dahi itimad edemeyiz.

C: —Ben Anduruşka'yı bilmem ve mersûm ile ve Çorbacı ile hiçbir lakırdı etmedim. Kendi halimde bir adamım. Bir şeyden ma'lûmâtım yoktur.

S: —Anduruşka tahkik zımnında karşıdan geldikde ibtidâ Zaharko Onopri nam şahsın

evine gelip muahharan Çorbacı'nın evine gitmiş ve sonra İsakçı'da ne kadar top ve asker kaldığını tahkik edip mersûma ifade etmişsiniz. Mersûm bunun üzerine iki Dimitri'lerin kayığıyla karşıya gitmiş. Bu hususda sen ve Çorbacı ve sairleri müttefik iken şimdi; "Anduruşka'yı bilmem." demek ve böyle inkâr etmek şübheyi davet demektir. Sen buralarını inkâr edecek olursan onlar yüzüne karşı söyleyecektir. Sonra ne diyeceksin?

C: —Ben bu makûle hareketde bulunmadım ve bu iftirayı Anduruşka'nın bana etmesine sebep budur ki; bir gece evime bilmediğim bir adam gelip Çorbacı'yı سوال etdi ve elinde bir tek tabanca var idi. Ben dahi Çorbacı'nın tutulduğunu mersûma söyledim. Mersûm tabancayı bana verdi. "Sen otur, ben şimdi gelirim." diyerek çıkıp gitdim ve Müdür'e haber verdim. Geldiler, mersûmu bulamayıp tabancayı teslim etdim. Ba'dehû zabtiyeler öteye beriye gidip mersûmu bulup tuttular. Mersûmun bana iftirasına işte bu sebep olmuştur.

Muvâcehe

Mersûmun efkârının üzerine mersûm Anduruşka ve Çorbacı Zaharko ve karındaşlığı Eftodi Todi celb ile muvâcehe olundukda mersûm Anduruşka ifade-i sabıkası

vechile; "Ben Çorbacı'nın evine gitdikde Çömlekçi Yohim orada idi ve etdiğimiz lakırdılardan ma'lûmâtı vardır." deyu yüzüne karşı söylemiş ve Çorbacı dahi; "Ben Anduruşka'yı eve

getirdiğimde mersûm Yohim orada idi. Velâkin Anduruşka ile husus-ı mezbûra dair lakırdı etmediler. Fakat Anduruşka'nın ne için geldiğini mersûm Yohim'e ben söyledim." deyu kezâlik yüzüne karşı ifade etmiş ve Çorbacı-i mersûmun karındaşlığı Eftodi Todi dahi; "Anduruşka geldikde Yohim dahi bizim evde idi ve biz mersûm ile yatur idik. Çorbacı Anduruşka'yı getirdi. Mum yakdılar, biz uyanık ve mersûmu gördük. Velâkin Yohim Anduruşka ile lakırdı etmedi ve karındaşlığım dahi mersûma bir şey söylemedi. Husus-ı mezbûra dair Yohim'in ma'lûmâtı yok ise de o gece ve ferdâsı akşam Anduruşka'yı bizim evde gördü." deyu kezâlik mersûm Yohim'e rû be-rû söylemiş ve bunun üzerine mersûm Yohim; "Ben Anduruşka'yı görmedim ve lakırdı etmedim ve bir şeyden ma'lûmâtım yoktur.

Zaharko Çorbacı bulunduğ cihetle hânesine çok kimseler gelip gider. Anduruşka tamdığım ve bildiğim adam değildir. Bir şeyden haberim yoktur." cevabından dönmemiş ise de Anduruşka'yı Çorbacı'nın hânesinde gördüğü, Çorbacı ile karındaşlığı Eftodi Todi'nin ifadelerinden müstebân olmuş olup ancak kazıyyede medhali olduğu hasbe'l-istintak tebeyyün edemediği misillü Anduruşka'yı gördüğünü inkâr ettiği cihetle pek de şüpheden kurtulamamıştır.

Çorbacı Zaharko'nun evinde Anduruşka olduğu hâlde İsakçı'da dört top ve dört bin asker olduğuna dair etdikleri lakırdıyı bu tarafa ıkrar etmiş idüğünden kazıyyede medhali olduğu tebeyyün eyledi.

Fî'l-asl İsmaili olup dokuz mâhdan beri Tolça'da ikamet eden Ermeniyyü'l-asl Rusya tebaasından Kirhor veled-i Yeranos nam şahıs ki Anduruşka'nın İsmail'e her bâr mektub tahrîriyle Rusya zâbitânıyla muhabere eder dediği ve tutdurduğu kimsenin istintakıdır.

S: —Senin burada ticaretin ve sanatın nedir?

C: —Arak ve bâde alıp topdan fûrûht etmek ile taayyüş ederim.

S: —Sen bir kimseye mensub musun yoksa kendi başına mısın?

C: —Kendi başıma bir adamım.

S: —Bizim tahkikatımıza göre sen İsmail'de Karabet Bazirgân'ın adamı imişsin?

C: —Ben mersûmun adamı değilim fakat karındaşım mersûm ile şerik olduğuna ve ben dahi mukaddemâ karındaşımın hizmetinde bulunduğuma binâen herkes beni mersûmun hizmetkârı kıyas eder.

S: —Şimdi karındaşın Tatos nerededir?

C: —Bazı İsmail'de ve bazı İstanbul'da derler ise de nerede olduğunu sahihan bilemem.

S: —Sen mukaddemâ karındaşın Tatos ve mersûm Karabet ile ahz ü itâ zımında mektuplaşıyor muydun?

C: —Ben karındaşımın hizmetinden ayrılıklı karındaşıma mektub yazmadım ve mersûm

Karabet'e dahi yazdığım yoktur. Fakat bir kere mersûm Karabet'den bir sefine hususuna dair bir kıta mektub gelmiş ise de sonra karantina olduğu cihetle cevabını bile yazmadım.

S: —Senin Yanko Simopli(?) ile ülfetin ve ahz ü itân var mıdır?

C: —Mersûm ile ülfetim ve alışverişim yoktur. Fakat uzakdan uzağa birbirimize aşinalık eder idik.

S: —Senin mersûm Yanko Simopli(?) ile ülfetin olup hatta sen ve karındaşın Nişan ve mersûm bi'l-ittifak bazı şeyler öğrenip İsmail'deki Rusya zâbitânına mektub tahrir eder imişsiniz?

C: —Ben o misillü hareketde bulunmadım ve onların dahi yazdıklarını bilmem. Eğer böyle bir hareketim tebeyyün eder ise boynum kıldan incedir.

S: —Sizin ol suretle mektub yazdığınızı bizim İsmail'e gidip gelen casusumuz Rusya zâbitânı ağızlarından işitmiş. Onun üzerine seni tutdular. Eğer hilâf olsa casus-ı merkûm seni ve onları nice bilir ve nice haber verebilir idi?

C: —Bendeniz bu misillü harekât-ı nâ-be-câda bulunmadım ve Allâh göstermesin yine bulunmam ve kabul dahi etmem. Beni tahkik buyurun. Eğer öyle adam isem beni idam edin.

Ben İsmail'den on beş yaşında çıkdım. Bir daha Rus memâlikine ayak basmadım. Şimdiye kadar Padişah sayesinde ve toprağında geçindim. Bu bana iftiradır, kabul etmem.

Fî'l-asl İsmaili olup Rusya tebaasından Ermeni Nişan veled-i Yeros nam şahıs ki, bu dahi Anduruşka'nın; "İsmail'e kâğıd yazar." dediği ve bâlâda muharrerü'l-ism Kirhor'un biraderi olmakla tutdurduğu kimsenin istintakıdır.

S: —Senin burada ticaretin nedir?

C: —Arak ve şarab ve çavdar alıp satarım.

S: —Ne kadar vakitten beri buradasın?

C: —Dokuz sene vardır.

S: —Sulina'da¹ oturdun mu ve oradan buraya ne vakit geldin?

C: —Orada oturmadım velâkin hizmetim düşdüğe gider gelir idim.

Mersûmun karındaşına olan sualler kendisine dahi olunmuş ve her ne kadar tedkik kılınmış ise de mersûm dahi karındaşının verdiği cevapları vererek inkâr eylemiş ve binâberin ikisinden dahi bir ser-rişte alınamamıştır.

Fezleke

Bâlâda olunan istintakât ve tedkikâta nazaran mersûm Anduruşka hain ve eşhâs-ı muzırradan ve serseri makûlesinden olup devlet-i metbûası ve velinimetinin aleyhine casusluk efâl-i gayr-i marziyyesine mücâseret ettiği ve Kazak Çorbacısı Zaharko dahi mersûm Anduruşka'ya hemhâl ve muîn olarak ve mersûma ma'lûmât vererek karşıya gidip gelmesi esbâb-ını teshîl ve istikmâl eylediği ve Çorbacı-i mersûmun karındaşlığı Eftodi Todi'nin dahi kaziyede medhali olduğu ve mersûm Anduruşka'yı geçiren Sakallı Dimitri ve diğer Dimitri dahi memnûâtdan olan adam imrârı emrine adem-i riâyet ve itaatden gayrı Anduruşka'nın karşıya ne husus için gideceğine ma'lûmât-ı tammeleri var iken mücerred zamirlerinde merkûz olan habâset ve hıyanete binâen leylen mersûmu karşıya geçirdikleri cihetle mersûmların dahi husus-ı mezbûrda şirket ve medhalleri bulunduğu ve mersûm Anduruşka karşıdan geldikde evvel emirde Simyon Onopri ve karındaşı Zaharko Onopri'nin hânesine gelip Çorbacı Zaharko'yu mersûm Zaharko, Onopri vasıtasıyla oraya celb ederek İsakçı'da kalan top ve asâkire dair lakırdı etmeleriyle mersûmların dahi müttetik ve hem-bezm-i fezâhat oldukları ve binâberin mersûmânın eşhâs-ı rezile ve

muzırradan bulundukları tebeyyün ve tahakkuk etmiş ve Çömlekçi Yohim'in keyfiyetden ma'lûmâtı olduğu pek de sâbit olamamış ise de Çorbacı Zaharko'nun evine Anduruşka geldiği vakit; "Ben orada değil idim ve mersûmu görmedim ve bilmem." deyu inkâr eylemesi cihetle şübhe-den kurtulamamış ve mukaddemâ ahz ü girift olunarak Şumnu cânibine isrâ kılınmış olan Yani Holi keyfiyetinde; "Bunların dahi medhalleri vardır. Karşıda Simyon Baypole'den işitdim." diyerek mersûm Anduruşka'nın bu kere İsakçı'da tutdurmuş olduğu Terzi Yorgi Kramson(?) ve Meyhâneci Kostantin ve diğer Meyhâneci Kostaki ve Kapamacı Nikolçe nâm zimmiler keyfiyeti inkâr etdiklerine ve fakat Anduruşka'nın ifadesiyle husus-ı mezbûr sübut bulamayacağına ve bir ser-rişte dahi alınamadığına binâen mersûmân tebriye-i zimmet etmiş ve Bakkal Osetyan ve diğer Bakkal Yorgi, Çorbacı Zaharko ile ülfet etdiklerinden; "Mersûmların dahi kaziyede medhalleri vardır." diyerek Kayıkçı Dimitri'nin ifadesinin ve şübhe üzerine tutulmuş ise de mersûmlar dahi münkir bulunup tutacak bir sened ve ipucu olmadığına mebnî mersûmlar dahi berâet-i zimmetlerini izhâr eylemiş ve; "İsmail'de Rusya zâbitâmyla mükâtebe ve muhabere etdiklerini orada zâbitân-ı mersûmeden işitdim." demesinin üzerine Tolçı'da ahz ü girift olunan

¹ Sulina (Romanya).

Rusya tebaasından Ermeni Kirhor ve karındaşı Nişan nâm kimseler pek dakik olarak istintak olunmuş ise de mersûmlar keyfiyeti külliyyen inkâr etdiklerine ve bunun üzerine tutacak bir ipucu olmayıp ittihâz olunan sened fakat bir mesmûâtından ibaret olarak sened-i mezbûr dahi şâyân-ı itibar olmayıp şöyle ki; mersûmlar zâbitân-ı mersûme ile mükâtebe ve muhabere etmiş farz olursa bile bu makûle serâiri Anduruşka gibi şahsa ifade ve ifşâ edecekleri akla pek baîd bulunmuş ve binâberin mersûmların üzerlerine dahi bir şey tebeyyün ve tahakkuk edememiş ve; "*Karşıya adam götürüp getirirler.*" deyu Anduruşka'nın ifadesinin üzerine kurulan dâm u hileye binâen Tolçı'da ahz ü girift olunan Kazak Kalim ve arkadaşı Kazak Yuvan mersûm Anduruşka ve refikleri mesabesinde yanına terfik olunan iki nefer tebdil şahidleri beş yüz kuruşa Beştepe'ye götürecekleri

ve orada Yuvan Pogorile nâm şahıs marifetiyle karşıya geçirdcekleri cihetle mersûmların dahi her bâr bu fi'l-i nâ-sezâda bulundukları revş-i hâlden ve şahidlerin ifadelerinden müstebân ve tahakkuk eylemiş ve bunun üzerine mersûm Yuvan Pogorile taharri etdirilmiş ise de buldurulamamış olduğu rehîn-i ilm-i âlem-ârâ-yı âsafâneleri buyuruldukda ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 5 R. sene [12]70

Bende
(Mühür)
Osman Fehmi

Bende
(Mühür)
Ali Nazım

Bende
(Mühür)
Han Mirza

Bende
(Mühür)
İslam

Ma'rûz-ı çâkerleridir ki

Dünkü gün mütecâsir-i takdimi olduğum bir kıt'a arıza-i çâkerânemde tafsil olunmuş olduğu üzere İsakçı taraflarında Rusyalıya casusluk etmekde oldukları hâlde derdest olunan dokuz nefer eşhâsın Tolçı'da mün'akid olan Meclis-i Mahsûs'da vukû' bulan istintakları üzerine tekrar Şumnu'da dahi teşkil olunan Meclis-i Kebîr-i Mahsûs'da merkûmlardan Anduruşka ve Zaharko nâmân ikisinin kavlen ve fi'len ve mâadâ yedi neferinin kavlen casuslukları inde'l-istintak tebeyyün eylediği Meclis-i ma'kûd-ı mezkûrdan bâ-mazbata ilâm ve beyân olunmuş ve bu misillü casusluk fezâhatına mütecâsir olan eşhâs-ı rezilenin sübut-ı töhmeti takdirinde kurşuna tutularak ibreten li's-sairin idam olunmaları mesbûk olan irâde ve iş'âr-ı âli iktizâsından bulunmuş olmasıyla bunlardan sâlifü'z-zikr fezâhat-ı kavliye ve fi'liyesi sübut-yafte olan ikisi ber-müceb-i irâde-i seniyye kurşuna tutularak mücâzâtları icra ve mâadâ yedi neferinin katle bedel familyalarıyla beraber müebbeden Anadolu'nun münasib olan mahalline nefy ve tağrîb olunmak üzere Dersaâdet'e derdest-i i'zâm ve isrâ olduklarından eşhâs-ı merkûme hakkında

Meclis-i mezkûrdan tanzim olunan mazbata ile kaleme alınan istintakname ve gerek buna dair olan evrâk-ı saire manzûr-ı maâli-neşûr-ı sipeh-dârileri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmış ve casus hakkında karargîr olan mücâzât keyfiyeti her ne kadar mukaddemâ dahi cümleye i'lân ve beyân kılınmış ise de eşhâs-ı merkûmenin şu fezâhata cesareti tenbihât-ı mezkûre üzerine vukûa geldiğinden ve işte etdiklerini evvelki i'lânât vechile bulduklarından fimâ-ba'd bu makûle habâsete hiç kimsenin aldanıp cesaret edememesi için be-tekrar cümleye neşr ü i'lânı hususu sevâhil-i Tuna'da bulunan mülkiye me'mûrlarıyla Edirne hükûmeti tarafına ihtar ve tezkâr olunmuş olmakla merkûmün yedi nefer casusların Dersaâdet'e vusûllerinde icra-yı muktezâsı bâbında ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî-gurre-i Ca. sene [12]70

An-Şumnu
Müşir-i Ordu-yı Rumili
(Mühür)
Ömer Lütfi'

1 Şumnu'daki Osmanlı Ordusu Kumandanı.

حقیقت و الا مگر در ۱۲۷۲

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınıp devletli Serasker Paşa hazretlerinin bir kıt'a tezkiresi ve melfûf evrâk ile beraber manzûr-ı âli-i hazret-i mülûkâne buyurulmak için takdim kılınan mazbata meâlinde müstefâd olduğu vechile İsakçı tarafında ele getirilip bi'l-muhakeme kavlen ve fi'len casusluğa cür'etleri tebeyyün ederek kurşuna tutulmuş iki neferden mâadâ yalnız kavlen casusluğa cür'et eyledikleri tahakkuk eden yedi neferin familyalarıyla beraber Dersaâdet'e vürûdlarında fimâ-ba'd memleketlerine

gidememek üzere iskân tarîkıyla Adana cânibine tard ve def' olunmaları bâbında iktizâ eden fermân-ı âlinin ısdârıyla Serasker-i müşârunileyh hazretlerine tesyârı tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Cihanbânî müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlisi üzere hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fi 26 C. sene [12]70

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemûneleridir ki

Enâmil-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr mazbata ve tezkire ve evrâk meşmûl-i nazar-ı şevket-eser-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istizân buyurulduğu vechile zikrolunan yedi neferin familyalarıyla beraber Dersaâdet'e vürûdlarında fimâ-ba'd memleketlerine gidememek üzere iskân tarîkıyla Adana cânibine tard ve def' olunmaları bâbında iktizâ eden fermân-ı âlinin

ısdârıyla Serasker-i müşârunileyh hazretlerine tesyârı müteallik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Cihandârî muktezâ-yı celilinden bulunmuş ve mârru'l-beyân mazbata ve tezkire ve evrâk yine savb-ı sâmi-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 27 C. sene [12]70

روم ایلی و قریم و باطوم طرفندره تحقیق احوال نموده قولینلده جاسوس و ماموریه سارویه و کادیه لرده مجموع اولنده و لشکریات و وزیر اعمال و خدمه استخدام اولنده
عسکرانها و اهالی عظیمه سینه اولدور و طیش اولدور و سکرانیه قریب بالعدله باطوم جاننده و قریب لده مصارف محسوب اولنجا ایسه و روم ایلی و قریم طرفندره
اولدور مصارف مالک محسوب اولنده اجلا اولدور مامور اولدور ایضا مقصدکی طرف سردار اکرمیه اسکار اولدور و مصارف و مقررنلک مقررات و قریب لده سارویه
حقیقته بالخاصه اکتشاف اولدور باینله سینه ایضا سینه دار و دولتی عسکرانها حقیقته سکرانیه ای مایه ناطری دولتی مالک حقیقته بعد فحاشیه اولدور سارویه
سارویه کلایه مایه مجلس و ایوه حواله یور لقله لری لظافه مصارف و مقررنلک و قریب اولدور سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه
حقیقته سکرانیه و ایوه حواله یور لقله لری لظافه مصارف و مقررنلک و قریب اولدور سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه
اولدور همایون فرید و قریب سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه و ایضا سارویه
سارویه حقیقته طرفندره سکرانیه با قریب سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه
مصرف بقوله و کعبه اصول و نظامه مغایر اولدور حقیقته بدایه و قریب سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه
صف و اعطای اولدور مقررات و قریب طرفندره سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه
مداکره سینه ندرجه قریب و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه و ایضا سکرانیه

SAVAŞ SIRASINDA CASUS vs. KİMSELERE PADİŞAH'IN İHSANI OLMAK ÜZERE
YAPILAN ÖDEMELERİN HAZİNECE MAHSUP İŞLEMİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Savaş sırasında Rumeli, Kırım ve Batum taraflarında casus olarak istihdam edilenlere vs.ye Padişah'ın ihsanı olmak üzere ödenen yedi sekiz yüz bin akçe civarındaki paradan Batum civarında sarf edilenlerin Hazine tarafından mahsup işlemi gerçekleştirildiği halde Rumeli ve Kırım tarafında yapılanların mahsup işleminin, bunların nerelere sarf edildiğine dair müfredat defterlerinin mevcut olmaması yüzünden gerçekleştirilemediği, bunun üzerine konunun anılan harcamaların zaten yapılmış olması ve harp sırasında bunların belgelendirilmesinin zorluğu gerekçe gösterilerek Padişah'a arz edildiği ve onun da bu harcamaların Hazine tarafından mahsup işleminin icra edilmesine onay verdiği.

31 Mart 1857

Rumeli ve Kırım ve Batum¹ taraflarında tahkik-i ahvâl zımnında kullanılan casus ve me'mûrîn-i saireye ve muhârebelerde mec-rûh olanlara ve istihkâmât-ı lâzime i'mâlâtında istihdam olunan asâkir-i şahane ve ahaliye atıyye-i seniyye olarak verilmiş olan yedi sekiz yüke karib mebâligden Batum cânibinde vukû' bulan masârif mahsûb olunmuş ise de Rumeli ve Kırım taraflarında olan masârifâtın mahsûbu henüz icra olunamamış olduğundan ifa-yı muktezâsı taraf-ı Serdar-ı ekremiden iş'âr olunduğu ve masârifât-ı merkûmenin müfredât defteri bulunmadığı müşârunileyh hazretleriyle bi'l-muhâbere anlaşılmış olduğu beyânıyla tesviye-i icabı istizânına dair devletli Serasker Paşa hazretlerinin tezkireleri Maliye Nâzırı devletli Paşa hazretleriyle ba'de'l-muhâbere evrâk-ı müteferriasiyla fi 6 C. sene [12]73 tarihiyle Meclis-i Vâlâ'ya havale buyurulmakla lede'l-mütâlaa; masârif-i merkûmenin defteri olmaması cihetiyle Dâr-ı Şûrâca beyân-ı efkâr olunamayacağı gösterilmesine ve Nâzır-ı müşârunileyh hazretlerinin cevaplarında dahi ordu-yı hümayun için vukû' bulacak her bir masrafın madde ve lüzum tasrihiyle Meclis-i muvakkatin mazbatası olmadıkca kabul olunmaması Serdar-ı ekrem-i müşârunileyh

hazretleriyle Ordu-yı Hümayun-ı mezbûr Defterdârı saadetli Efendi hazretlerine verilen talimâtta muharrer ve mastûr bulunduğu misillü bazı mevâdd-ı mühimme ve mektûme için masraf vukû' buldukca bi't-tesviye defterinin müşârunileyhimâ hazerâtı taraflarından müştereken bi't-temhir takdimi dahi mukaddemâ bâ-tahrirât bildirilmiş olduğu hâlde masârifât-ı merkûmenin bir güne defteri irâe olunamaması ve böyle bilâ-defter ve sened masrafın kabul ve mahsûbu usûl ve nizâmına mugâyir bulunması hasebiyle bu bâbda Hazinece bir şey denilemeyeceği beyân olunmasına ve masârif-i merkûmenin ekserîsi hengâm-ı muhârebâtta ve esnâ-yı harekâtta sarf ve itâ olunmasıyla müfredât defteri tutulmak müstahîlül'imkân bulunduğu Serdar-ı ekrem-i müşârunileyh hazretleri tarafından iş'âr kılınmasına nazaran keyfiyetin bir kere de huzûr-ı âli-i Vekâlet-penâhilerinde müzâkeresiyle ne vechile karar verilir ve irâde-i aliyye-i Sadâret-penâhileri ne merkezde müteallik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre ifa-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fi 18 Receb sene [12]73

(Meclis azâlarının mühürleri)

**

1 Batumi (Gürcistan).

Atûfetli efendim hazretleri

Rumeli ve Kırım Ordu-yı Hümâyunları taraflarında tahkik-i ahvâl zımnında istihdam olunmuş olan bazı casus ve me'mûrîn-i saireye ve asâkir-i hazret-i şahaneye atıyye-i seniyye olarak verilmiş olan yedi sekiz yük gurusun Hazinece suret-i tesviyesine dair Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınmış olan mazbata Meclis-i Hâs'da lede'l-kırâe; masârif-i merkûmenin mahall-i sarfını mübeyyin müfredât defteri olmaması cihetiyle kabulü Hazine-i Celilenin usûl-i mer'iyyesine tevâfuk edemeyeceği Maliye Nezâret-i Celîlesi tarafından eğerçi irâd olunmuş ise de mebâlig-i mezbûrenin ber-vech-i muharrer kullanılan casus ve onun gibi bazı me'mûrine ve hususan muhârebelerde mec-rûh olanlara ve istihkâmât-ı lâzime i'mâlâtında istihdam kılınan asâkir-i hazret-i şahaneye ve ahaliye atâyâ-yı seniyye nâmıyla verildiği ve müfredâtını mübeyyin defteri dahi tutulamaması hengâm-ı muhârebât ve esnâ-yı harekâtta

vukû' bulmuş olmasından neş'et eylediği taraf-ı vâlâ-yı Serdar-ı ekremîden beyan kılınıp bu hâle göre suret-i istid'â mebalîğ-i mezbûrenin yeniden itâsı demek olmayıp ol vakit vukû' bulan bir masrafın Hazinece tesviye-i kuyûdu maddesinden ibâret bulunduğu nazaran meblağ-ı mezbûrun Hazinece icra-yı mahsûbu hususunun Nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müzâkere kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı maâli-unvân-ı cenâb-ı Şehinşâhî müteallik ve şeref-sünûh buyurulur ise icra-yı icabı mantûk-ı âlisine ibtidâr olunacağı ve zikrolunan mazbata evrâk-ı müteferriasıyla beraber manzûr-ı dekâyık-mevfûr-ı hazret-i Hilâfet-penâhî buyurulmak üzere arz ve takdim kılındığı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 4 Ş. sene [12]73

M.

Ma'rûz-ı câker-i kemîneleridir ki

Resîde-i enâmîl-i ta'zîm olan işbu tezkiye-i sâmiye-i Sadâret-penâhileriyle zikrolunan mazbata ve evrâk manzûr-ı âli-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve tezekkür ve istizân buyurulduğu vechile meblağ-ı mezbûrun Hazinece icra-yı mahsûbu hususunun Nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müteallik ve şeref-sudûr

buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şahane iktizâ-yı münifinden olarak mezkûr mazbata ve evrâk yine savb-ı âli-i asafilerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Ş. sene [12]73

A. MKT. UM, 355/7

SİRBİSTAN'A GÖNDERİLEN BİR OSMANLI CASUSUNUN RAPORU

Yenipazar Kaymakamı tarafından, ahvalin ne merkezde olduğunu öğrenmek için araştırma yapmak üzere, at satmak ve don yağı satın almak bahanesiyle tüccar olarak Sırbistan'a gönderilmiş olan Murtaza isimli casusun İvaniçe, Çačka, Burusniça ve Kragujevaç kasabalarında gerçekleştirdiği görüşme ve izleme faaliyetlerinin sonuçları hakkında hazırladığı ve birer suretleri Bosna ve Üsküp valilerine ulaştırılan raporda; 'Sırbistan'da ortalığın karışık olduğu ve olağandışı hareketlilik gözlemlendiği, ticaret için daha içerilere gitme hususunda güvenlik bakımından belirsizlik bulunduğu, bir dükkânda bir Avusturyalı ile bir Sırp arasında Avusturya, Fransa ve Osmanlı devletlerinin kıyaslandığı ciddi bir tartışma yaşandığı, Kragujevaç kasabasının açık alanında Miloş ve idarecilerinin toplanıp karar almaları için köşk benzeri tahtadan bir bina yapılmakta olduğu, alınan haber ve duyumlara göre; Sırp tüccarlarının savaş istemediklerini ve Osmanlı Devleti'nin Sırbistan'a atayacağı idareciye itaat edeceklerini söyledikleri, Sırp'ların iç taraflardaki Osmanlı kalelerini ele geçirmek amacıyla oldukları ve buralara Bosna taraflarından askerî yardım gelmesini önlemek için sınır bölgelerinde hazırlıklar yaptıkları, Miloş'un ahaliye savaşa hazırlıklı bulunmaları talimatı gönderdiği ve çok sevdiği İlya isimli Papas'ın yakalanmasına üzüldüğü, bölgedeki idarecilerine top dağıtacağı, oğlunun Avusturya'dan asker getireceği, ahaliye Miloş'un Kragujevaç'ta yapacağı toplantı gerçekleşene kadar yedek at nalı ve yedek çarığa varıncaya dek hazırlıklı olmaları için sürekli tembihte bulunulmakta olduğu' hususlarının yazılı olduğu.

12 Haziran 1859

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Mukaddemâ istikşâf-ı ahvâl zımında derûn-ı Sırbîye'ye gönderilen casusun muâvedetiyle çend bendi hâvî olarak kaleme alınan ifadâtı hâvî olup Bosna Valisi devletli Paşa hazretleri tarafına gönderdiği varakanın bir sureti bu kere bu tarafa gelir iken Yenipazar¹ Kaymakamı izzetli Efendi cânibinden bu kemterlerine dahi i'tâ olunmuş ve eğerçi varaka-i mezkûrenin Paşa-yı müşârunileyh hazretleri taraflarından takdim-i Âsitân-ı bülend-unvân-ı cenâb-ı

Vekâlet-penâhileri kılınmış olması ağleb-i me'mûl ise de ihtiyâten sâlifü'l-beyân suretin bir nüshası leffen takdim olunmuş olmakla ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Za. sene [12]75

Vâli-i Eyalet-i Üsküb²

(Mühür)

Mehmed Kâni

**

Bundan on altı gün mukaddem güya iki re's bargir satmak ve don yağı mübâyaa eylemek üzere casus olarak Sırbîye'ye gönderilmiş olup avdet eden Murtaza nâm kimsenin takrîrini mübeyyin varakadır. Fî 11 Za. sene [12]75.

Yenipazar'dan hareketle Seniçe³ üzerinden Yavor⁴ İskeleyi denilen Çit Kapısından içeriye

girip İskeleyi mezbûra altı saat bu'd ve mesafede kâin İvaniçe⁵ nâm kasabaya gidip bir gece

1 Novi Pazar (Sırbistan).

2 Skopje (Makedonya).

3 Sjenica (Sırbistan).

4 Javor, (Kladnica, Sırbistan).

5 Ivanjica (Sırbistan).

Arand nâm Sırplının hanında yatıp Hancı-i mersûmdan sual eylemiş ki; *"Ben daha içeriye gitmek isterim lâkin; 'Karşıklık vardır.' deyu söyledikten mütehayyirim."* diyerek re'y aradığında; *"Ne git ve ne gitme. Bir şey söyleyemem."* demesi üzerine; *"Sebebi nedir?"* deyu yalvardığında; *"Burada bir ateş yanar ve birisi dahi ol ateşi karıştırmaktadır."* deyu tahrir verdiğinde; *"Ben bu lakırdıları anlayamadım, benim anlayacağım gibi söyle."* demesine mebnî; *"Avusturya Devleti kendi revâcı için bizi Devlet-i Aliyye ile bozuşdurdu. Bakahm neye netice verecektir?"* deyu cevap ahz edebilip ve merkûm Murtaza, Han-ı mezbûra varlığında Saray'lı¹ olarak Abdullah nâm kimseyi dahi orada bulup birlikte oldukları hâlde bu kadarcık havâdis aldığı.

Ertesi günü yine merkûm Abdullah ile beraber mezbûr İvaniçe'ye yedi saat ileride yani Çaçka² kasabasına iki saat kalarak bir hana inip mezkûr bargirini otlatmak için bir mahal göstermesini hancıdan taleb eylediğinde hancı dahi tahminen on beş on altı yaşında olarak adamını buna katıp çayıra giderken buna demiş ki; *"Seniçeli Papas İlya'ın tutmuşsunuz?!"* demesiyle; *"Sen onu ne bilirsin?"* dediğinde; *"Ben onu bilirim. Miloş Bey'e gidip avdet eylediğinde burada yatdı ve bizim mesmûumumuz olmuştur ki merkûm Papas İlya'nın tutulup Saray'a gönderildiği haberini Miloş Bey aldığı vakit ağlamışdır."* *"Niçin?"* deyu sual eylediğinde; *"Papas İlya'ın o kadar sever ki; 'Bizim nahiyemizin ahalisini onun yoluna feda ve kurban eyle.' deselerdi ederdi. O derece kendisini sevdiğini biliriz."* demiş ve bu lakırdı üzerine çayırdan gelip handa odaya girip bu fıkrayı merkûm Abdullah Ağa'ya hikâye yollu; *"Çocuk bana böyle dedi."* diyerek havâdis vermek sırasında iken asıl hancı oda kapısından içeriye girip; *"Ne söyleşiyorsunuz?"* deyu sualinde; *"Bunu lakırdı ederiz ki ileriye gitmek isteriz. Lâkin nasıldır, bilmeyiz."* diyerek kendisinden haber aradıklarında; *"Miloş Bey tarafından haber verilmiştir; 'Cümlemiz hazır bulunahm.' "* demesi üzerine sebebi lede's-sual; *" 'Etrafda bulunan devletler harb üzere bulunduklarından şâyed üzerlerimize gelirler ise harb edelim.' için."* demesine mebnî merkûm Murtaza dahi; *"Sizin ne takatiniz*

vardır ki bir devlete karşı durasınız?!" deyu cevap verdiğinde; *"Göreceksiniz."* deyu ifadesi vukû' bulup bu mahalde bundan ziyade bir şey öğrenilmemiş idüğü.

Buradan kalkıp mezkûr Çaçka kasabasına giderken refakat eyledikleri iki köylünün lakırdıları dahi; *"Miloş Bey'in oğlu Avusturya'dadır; o tarafın Sırphlarından birçok asker buraya getirecektir ve bu askerler sizin içindir."* demelerine karşılık; *"Allâh versin. Siz başlayasız, ol vakit görürsüz."* diyerek cevap verip kasaba-i mezbûra girip Yenihan demekle ma'rûf hana inip mezbûr hayvanları bağladıkdan sonra çarşıya çıkıp zâten bildiği mu'teber bir tacirin yanına gidip tüccara demiş ki: *"Mûmî yağı mübâyaa etmek isterim lâkin daha içerisi ne hâldedir, bilmediğimden korkuyorum."* deyu sualinde; *"Re'y vermem. İstersen git."* demesi üzerine; *"Camm bu defa Sırbıye'yi bir tedarikâtda görmekdeyimdir. Bu hazırlık bizim için midir yoksa başka bir mahal efkârıyla mıdır; nedir?"* [deyu] sual eylediğinde cevabında; *"İşte müşâhede ediyorsun, tedarikât vardır lâkin katî cevap veremem."* deyu söylediği ve iki gün sonra yine çarşıya gidip sarac dükkânında otururken Avusturya Devleti tebaasından birisi mezbûr Çaçka Kapdan'ının yazıcısı Vasu nâm kimse ile niza'laşıp hîn-i niza'da Avusturyalı kendi krallarını ve askerlerini medh edip ve mezbûr yazıcı dahi Fransa Devleti'ni senâya başlayıp nihayet Yazıcı-i mersûm; *"Fransa Devleti size gâlib gelecektir ve sizi bitirecektir."* demesi üzerine; *"Bir şey edemez ve biz gâlib oluruz ve bize Devlet-i Osmaniyye muâvenet eder."* diyerek Avusturyalı cevap verdikde; *"Devlet-i Osmaniyye Bulgaristan ve bunca Hristiyanları muhafaza eylesin de sonra sizi tesâhub etsin."* diyerek biri birlerine fena fena lakırdıları söyleyerek ilerlemişlerdir. Bu mahalde altı gece beytütet edip başka bir şey öğrenmediği.

Bu mahalden dahi kalkıp dört saat daha içerde kâin Burusniça³ kasabasının panayır mevsimi bulunmak mülâbesesiyle bu mahalle varup zâten bildiği ve Özice kasabasında mütemekkin olup panayır münasebetiyle orada bulunduğu Hasan nâm kimseyi bulup onunla hasbihâl eylediğinde merkûm Hasan demiş ki: *"Akşam*

1 Sarajevo (Bosna-Hersek).

2 Čačak (Sırbistan).

3 Brusnica (Sırbistan).

gelirken bir papasın hânesinde beytütet eyledim. Takrîr ve beyâmna göre; mezkûr Burusniça kasabasından daha içeri tarafları ki, semt semt olarak mevcut bulunan kılâ-ı şahanelere hücum ve zabt etmek efkârında bulunulup şu hâlde Bosna ve sair hudud taraflarında bulunan asâkir-i şahane ve ahali-i İslâm iâne edememek için sınırlara yakın bulunan nevâhi ve kurâ ahali de mutabassırâne ve müheyyâ olarak bekletmek tedarikâtından ibâretidir." deyu papas-ı merkûmdan haber aldığı-nı merkûm Hasan ifade eylemiş ve bu mahalde dahi beş gün ârâm edip şu müddetde Özice kasabası ahalisinden Yusuf Bey'in oğlu li-ecli't-ticâre panayır-ı mezbûra geldiğinden onunla görüşüp; "İşbu Sırbıye'nin hâl-i tedarikâtından neticeli bir şey anlayamadım." diyerek lakırdı açmış olmasıyla Mir-i merkûm dahi; "Sırbıye'nin büyük tüccarlarından fehmin olan budur ki: Devlet-i Aliyye ibtidâ burasımın idaresini Miloş Bey'e verdi, muahharan Aleksandr Bey'e havale buyurdu. Şimdi tekrar Miloş Bey'e vermiştir. Bizler izhâr-ı mütâbat eyledik. Eğer Devlet-i Aliyye yine Miloş'dan ahr da bir başka her kime yani bir kıbtiye verse yine mutâvaat ederiz. Hiçbir tarafla harb olmasına rızamız yoktur." deyu tüccarândan cevab-ı sahiha aldığı-nı merkûm Murtaza'ya hikâye eylediği.

İşbu gezdiği mahallerde yani ekser yerlerde istimâna göre beher naçarnik¹ –yani kaymakamlar– maiyyetlerine Miloş Bey birkaçar top tevzî' ve taksim edecek ise de henüz mübâyaa olunmakda bulunan top-keşân bargirleri itmâm olmadığından bunların tekmiilen mübâyaaasına ta'lik edildiği ifadesinden bulunduğu.

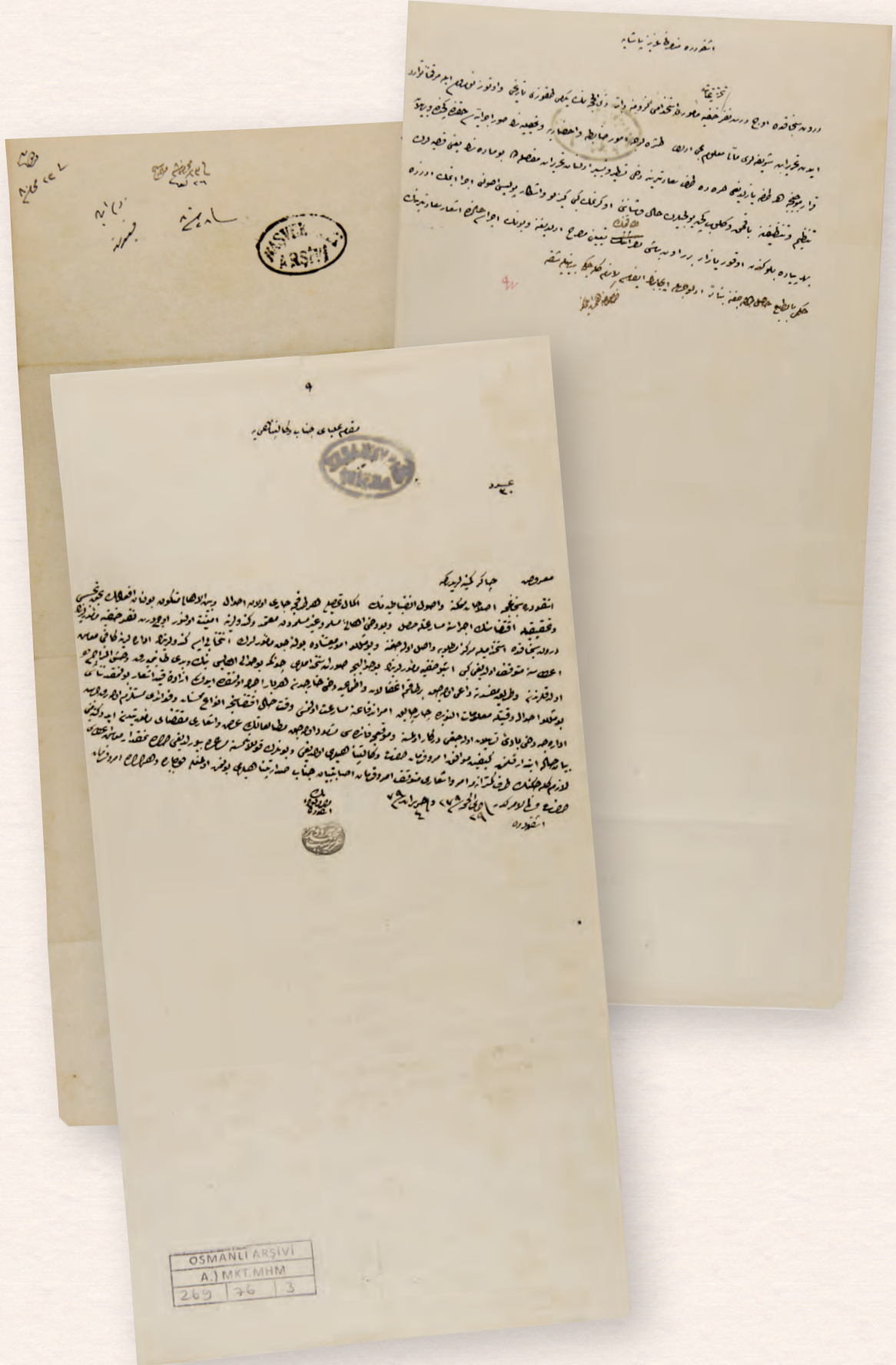
Kraguyevaç² nâm kasabanın sahrasında murabba' olarak yalnız bir kapı mahalli bırakılıp etrafı tahta ile mahfûz bir daire inşasına mübâderet edilip ortasına Miloş Bey için dahi yüksek bir iki odalı yine tahtadan olmak üzere köşk kılıklı şey yapılmakda idüğü ve bu daire birkaçar bin kişi kadar alır geniş bir şey olup her ne kadar açık ise de tahtaların iç tarafları sundurma kılıklı yağmurdan siper olacak mer-tebede yine tahta ile örtölmekde bulunup bu mahallin yapılması da her bir naçarnik ve kap-tanlık ve nevâhilerden li-ecli'l-meşveret da'vet olunacak eşhâs bu mahalde cem' olunup Miloş Bey hazır olduğu hâlde orada her neye karar verirler ise ol vakit Mir-i mûmâileyhin efkârı ve Sırbiyelinin cevabı bilinip ona göre hareket-i aliyye ne üzerine mebnî idüğü anlaşılacağı-nı merkûm Murtaza'nın avdet edip Çit'e gelinceye kadar uğradığı mahallerde söylendiği ve ebniye-i mezbûre için tahta taşıtmakda idüğünü müşâhede eylediği.

El-yevm herkes kendi işiyle meşgul olarak hiçbir tarafda cemiyet olmayıp sâlifü'l-beyân yapılmakda olan mahall-i meşveretin hitâmıyla eşhâs-ı matlûbe cem' olup ve Miloş Bey dahi gelib i'lân-ı hâl oluncaya kadar tenbihât ve te'kidât-ı sâbika üzerine her bir hânedede tüfenk tutan eşhâsdan hayvanlı olanların yedek nallarına ve piyâde bulunanların dahi yedek çarıklarına varınca müheyyâ ve âmâde bulunmaları bi'l-cümle ahaliye her bâr tenbih olunmakda idüğü ifade olmuş olduğu.

1 Naçarnik: Reis, komutan.

2 Kragujevac (Sırbistan).

İŞKODRA'DA GİZLİ VE AÇIK POLİS İŞLERİNİ YÜRÜTMEK ÜZERE OKUR YAZAR
PİYADE ONBAŞILARIN İSTİHDAMI

İşkodra sancağında ıslahat ve inzibat işlerinin tam olarak yerine getirilebilmesi için halk arasında ne olup bittiğinin araştırılması amacıyla Sancak Mutasarrıfınca istihdamına lüzum gösterilip izin istenilen üç dört hafiye memuru yerine, bu konu hakkında yakın zamanda çıkarılıp gönderilmiş olan genelde yazılı olduğu üzere, gizli ve açık polis işlerini yürütüp gelip geçen yolcuların durumlarını öğrenmek vazifesini yerine getirmek için her bir piyade bölüğünden okur yazar birer onbaşı takımının tayin edilmesi.

10 Temmuz 1863

Aded

30

Makam-ı ulyâ-yı cenâb-ı Vekâlet-penâhiye

Ma'rûz-ı çâker-i keminelidir ki

İşkodra¹ sancağınca ıslahât-ı mümkün ve usul-i inzibâtiyenin ikmâl-i tahsili her tarafça cârî olan ahvâl ve beyne'l-ahali mütekevvîn bulunan efâlin bi-hakkın tecessüsü ve tahkikiyle iktizasının icrasına müsâaraatle hâsıl ve bu dahi ahali-i Müslime ve gayr-i Müslimeden mu'temed ve kendilerine emniyet olunur üç dört nefer hafiye me'mûrlarının derûn-ı sancakda istihdamıyla merkez-i matlûba vâsıl olacağına ve bu misillü umûr-ı mu'tenâda bulunacak me'mûrların intihâbı ise kendilerinin idarelerine kâfi maaş i'tâsına mütevakkıf olduğu gibi işbu hafiye me'mûrlarının bu havalice suret-i istihdamları çünkü bu havalî ahalisi nîk ü bedî tanımayarak vahşiyü'l-mizac olduklarından ve tarîk-ı mefsedete dâî olacak bir takım iğfalât ve ıtmâiye dahi haricden her bâr icra olunmakda idüğü âzâde-i kayd-ı işâr bulunmakdan nâşi bu misillü ahvâl vaktiyle ma'lûmât alınup da çarçabuk emr-i

indifâına müsâaraat olunması vakt [ü] hâl iktizâsınca envâ'-ı muhassehat ve fevâidi müstelzim olarak cihet-i idarece dahi bâdî-i teshilât olacağı derkâr olmasına ve mevki'ce faidesi meşhûd olacak mütâlaâtın arz ve iş'arı muktezâ-yı me'mûriyetden idüğüne mebnî beyân-ı hâl ibtidâr kılınmış; keyfiyet muvâfık-ı emr u fermân-ı hazret-i Vekâlet-penâhileri olduğu ve bunların kullanılmasına müsâade buyurulduğu hâlde ne mikdar maaş i'tâsı lâzım geleceğinin taraf-ı kemterâneme emr u iş'arı mütevakkıf-ı emr u fermân-ı isabet-beyân-ı cenâb-ı Sadâret-penâhileri bulunmuş olmakla bu bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

İşkodra, fi 29 Zilhicce sene [1]279 ve fi 4 Haziran sene [12]79

Mutasarrıf-ı Livâ-i İşkodra
(Mühür)

Mehemmed her dü âlem
Aziz'est

**

İşkodra Mutasarrıfı Aziz Paşa'ya

Derûn-ı sancakda üç dört nefer tahkikât-ı hafiyye me'mûru istihdamı lüzumuna dair Zilhicce'nin yirmi dokuzu tarihi ve otuz numarası ile murakkamen tevârüd eden tahrirât-ı şerifeleri meâlî ma'lûm-ı muhibbî oldu. Taşralarca umûr-ı zâbıta ve ihzâriye ve tahsiliyenin suver-i icraiyyesi hakkında geçende verilen karar mücebince her tarafa yazıldığı sırada taraf-ı saadetlerine dahi tasdir ve tesyir olunan tahrirât-ı

mufasssalada bu maddenin yani kasabaların tanzim ve tanzifine bakmak ve gelip geçen yolcuların hâl ve şânını öğrenmek gibi gizli ve âşikâr polis usulünü icra etmek üzere beher piyade bölüğünden okur-yazar birer onbaşı takımının tayini musarrah olduğuna ve bunun icrası hâlinde iş'ar-ı saadetlerinin hükmü bittabi hâsıl olacağına binâen ol vechile icabının ifası hususuna himmet eylemeniz lâzım geleceği beyânıyla şukka.

23 Muharrem, sene 1280²

¹ Shkodër (Arnavutluk).

² Tarih, belgenin arka yüzünde yazılıdır ve mevcut birkaç tarihten en erken olanıdır.

A. MKT. MHM, 385/67

ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ'NİN GİZLİ TAHKİKAT MASRAFLARI

Sadrazam'ın şifahî emriyle siyasî vs. hususlarda Zaptiye Müşirliğince olağanüstü olarak yürütülmekte olan gizli tahkikatın, istihdam edilen kişilerin deşifre olmamak için, alacakları para karşılığında senet vermekten kaçınmaları veya başkası adına senet vermeye kalkışmaları yüzünden belgelendirilemediği bildirilen geçen iki aya ait masraflarının ödenmesi için Maliye Nezareti'ne emir verildiği; ancak fazla masraf çıkarılmaması gereken böyle bir zamanda biraz daha devam ettirilecek olan bu faaliyet için, belirtilen aylık harcama miktarının aşılmaması.

23 Haziran 1867

Huzûr-ı âlî-i cenâb-ı Vekâlet-penâhiye

Ma'rûz-ı çâker-i keminelidir ki

Şifâhen vâki olan emr u irâde-i aliyye-i cenâb-ı Sadâret-penâhileri mücebince mevâdd-ı politikıyye ve hususât-ı saireye dair fevkalâde icra kılınan tahkikât-ı hafiyye için geçen şehri Mart ibtidâsından Nisan gâyetine değin iki mâh zarfında elli yedi bin üç yüz gurus masârif vukû' bulmuş ve işbu Mayıs içinde vukû' bulmakda olan masârifin mikdarı dahi şehri mezkûr nihayetinde arz ve iş'âr kılınacağı derkâr bulunmuş olup fakat bu bâbda istihdam olunan adamlar isimlerinin şüyu' bulmasından ziya-desiyle ihtirâz etmekde olduklarından aldıkları akçe için sened i'tâsından imtinâ' eyledikleri veyahud nâm-ı âharla sened vermeğe kalkış-dıkları cihetle masârif-i mezkûre için senedat-ı

lâzime ile beraber defter tanzim ve takdimi kâbil olamamış idüğüne ve bir de kemâ-kân fevkalâde tahkikât-ı hafiyye icrası irâde buyurulduğu hâlde bunun için şehri ne mikdara değin akçe sarfı emir ve tensib buyurulur ise bilinip taraf-ı çâkerânemden ona göre hareket olunması lâzım geleceğine nazaran bu bâbda olan emr u fermân-ı isabet-beyân-ı hidiv-i a'zamîlerinin savb-ı kemterâneme ve zikrolunan elli yedi bin üç yüz kuruş meblağ-ı masrûfun i'tâsı hususunun dahi Maliye Nezâret-i Celîlesine emir ve iş'âr buyurulması bâbında ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 28 Muharrem sene [1]284 ve fi 20 Mayıs sene [1]283

**

Zabtiye Müşiriyet-i Celîlesine

Suret-i fevkalâdede icra etdirilen tahkikât-ı hafiyye için geçen şehri Mart ibtidâsından Nisan gâyetine kadar sarf ve i'tâ kılınan elli yedi bin üç yüz kuruşun cânib-i Hazine'den tesviyesine ve ba'demâ dahi bu misillü tedkikât ifası iktizâ eylediği surette şehri ne mikdara değin akçe sarfı istifsârına dair evvelce alınan tezkire-i behiyyeleri üzerine zikrolunan elli yedi bin üç yüz kuruşun te'diye ve tesviyesi Maliye Nezâret-i Celîlesine bâ-tezkire iş'âr ve havale

kılınmış; tahkikât-ı mezbûrenin devam-ı cereyânı bahsine gelince şu zamanda zâid masârif vukûuna meydan verilmemesinin vücûb ve ehemmiyeti meydanda ise de bunun bir müddetcik daha devamı icab edeceğinden yine o yolda icra-yı tahkikât ile nihayet şehri elli bin kuruşa kadar akçe sarfı tensib olunmuş olmakla ifa-yı muktezıyâtına himmet buyurmaları siyâkında tezkire.

20 Safer sene [12]84¹

¹ Tarih, belgenin arka yüzünde yazılıdır.

بکره باروه دوله آمده بری صوبه قاجار در اربع اولی ملوف عمر خاندان دولتی ملوف جعفر ماموری اولی بعد بحل و رعایت
عده سبیل طرف دولته تجارت اوقی استعالمیه دوله کالو کوطرادر بولد برامور دولتی و دار حاکمیه هیچ بر طرفه اخبار
رسمی و قوعی خاصه دوله استیاض بقیده بابر باره دار کتلا به تعلیمات انفراف سوی عا جانه اخبار اوقی متله اجتهاد
النفیبه اولی به و در حاله امر و زمانه حضرت مهدی اولی

Nomina nomine Baron de L. is
 Excellencia. Meus
 comes.

ma vie, fin à l'existence.
moyen de pouvoir aller
sans la plus proche
(Corinne),
en l'envoyer avec
l'appareil Turque pour
mon nom.

partir le plus tôt possible
recommandez de
ne pas recevoir
des visites par une
de mes personnes
vive, ou attendez
l'annonce
l'air d'un
protège

pour
la Despectez
gent pour
mie seure
devant l'otie
s sans habite
dangere, parsequ
telle, du pain.
sa poche, a mon
quis, en cas de besoin

Baron de Louis
employé à la police secrète
du gouvernement Ottoman

VİYANA SEFARETİ'NE MÜRACAATTA BULUNAN SÖZDE HAFİYE MEMURU

Osmanlı Devleti'nin hafiye memuru olduğunu iddia ederek İstanbul'a dönüşünün sağlanması isteğiyle Viyana Sefareti'ne başvuran ancak Sefaret'te hakkında buna dair herhangi bir resmî makamdan verilmiş bilgi mevcut olmayan Baron dö Lui isimli şahısla ilgili yapılacak işleme dair Sefaret'in Hariciye Nezareti'nden talimat talebi.

14 Kasım 1867

Oda-i
Tercüme-i Bâb-ı
Âlî

*Makam-ı Nezâret-i Celile-i Hariciye'ye fî 14 Teşrîn-i Sâmi sene 1867 tarihiyle müverrahan
Viyana Sefâret-i Seniyyesinden vârid olan tahrirâtın tercümesidir.*

Bu kere Baron dö Lui¹ nâmında biri savb-ı acizâneme yazmış olduğu melfûf arzuhâlinde Devlet-i Aliyye hafiye me'mûru olduğundan bahisle Dersâadet'e avdeti esbâbının taraf-ı devlet-den tedarik olunmasını istid'â eylemiş ve halbu ki bu taraflarda böyle bir me'mûr bulunduğu

dair çâkerlerine hiçbir taraftan iş'âr-ı resmî vukû' bulmamış olmakla istizâh-ı keyfiyetle beraber bu bâbda lâzım gelen talimâtın bâ-telgraf sû-yı acizâneme iş'âr olunması temennâsına ictisâr olunmağın ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

¹ Baron de Louis.

ESKİDEN RUSYA VE BULGAR KOMİTACILARI HESABINA ÇALIŞAN LEHLİ BİR
CASUSUN KOMİTACILAR VE SABOTAJ PLANLARI HAKKINDA VERDİĞİ BİLGİLER
VE KOMİTACILARA DÜZENLENEN OPERASYON

Uzun bir süre Rusya tarafından casusluk işinde kullanıldıktan sonra Bulgar komitacılarının hizmetine girip bulunduğu görevden alınması üzerine gücenip ayrılarak mükâfat ümidiyle ve Osmanlı Devleti'nin merhametinden dolayı duyduğu vicdanî sorumluluk gereğince komita hakkında bilgi vermek üzere Osmanlı makamlarına gelen Açokski isimli bir Lehli'nin, alınan ifadesinde komitacıların isim ve görevlerini söyledikten sonra, iki Rus zabiti tarafından tertip edilen bir sabotaj ve kaos planından bahsettiği, buna göre; önce bu planın bir ilanname hâlinde dağıtılmak üzere 4.000 adet bastırılıp çubuk kesme bahanesiyle gelen bir kayıkla Zıştovi'ye geçirildiği ve Papas Hristo'ya teslim olunduğu, bundan sonra ise Tuna sahillerinde bulunan bütün yerleşim birimlerindeki Türk mahallelerinin dörder beşer yerden ateşe verileceği, görevliler yangınları söndürmeye gidince hükûmet konakları ve kışlaların basılıp memurların yakalanacağı, mal sandıklarının yağmalanacağı, silah vs.nin alınarak cephanelerin havaya uçurulacağı, haberleşmeyi kesmek için telgraf hatlarının tahrip edileceği, bu sırada bu yerleşim birimlerinin karşılarında bulunan yerleşim birimlerinde mevcut olan fesatçıların da buralara hücum edecekleri ve önlerine çıkan Türk ve kendilerine bağlanmayan Hristiyan köylerini yakıp yıktıktan sonra Bulgarlarla birleşecekleri / Adı geçenin söylediklerinin doğruluğunun tesbiti için adı geçen komitanın Tutrakan bölgesindeki adamları adına düzmece bir mektup yazdırılıp yanına adam katılarak Rusçuk'taki komita sorumlusu Yuvaço'ya götürüldüğü, örgüt bağlantısı gözlemlendikten sonra da operasyon düzenlenerek kendisi ve beraberindeki üç Bulgar'ın yakalanıp sorguya alındığı.

11 Kasım 1867

Makam-ı Celîl-i Sadâret-i Uzmâya

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Müddet-i medîde Rusya tarafından casusluk işinde kullanılmış ve muahharan Bulgar komitası hizmetinde bulunmuş olan Lehli Açokski nâm şahıs geçende komitadan ayrılıp Rusya pasaportuyla Hocabey'e¹ gitmek üzere iken İsmail'den Tolçı'ya giderek komitanın ve Rusyalı müfsidinin Bulgaristan hakkında icra ettikleri tertibata dair ma'lûmât-ı mufasssala vermiş olduğundan merkûm tebdil-i hey'etle me'mûra

terfikan buraya gönderilmiş olmakla eğerçi bu vechile müddet-i medîde ehl-i fesad içinde ve işinde kullanılmış ve hâlâ Rusya pasaportunu hâmil bulunmuş olan bir adamın dediğine inanmak mümkün değil ise de merkûm nezd-i aciziye celb olunarak serd eylediği ifadâtında; "bundan üç hafta mukaddem komita tarafından me'mûren çend nefer eşhâs ile birlikte Oltaniçe'den² Tutrakan'a³ ve Zimniçe'den⁴ Zıştovi'ye⁵ evrâk-ı fesadiye geçirip getirdiği ve Rusya'dan bu defa komitaya gelmiş olan iki nefer Rusya zâbitinin tertibi

1 Khadzhibey Estuary / Odesa (Ukrayna).

2 Oltenița (Romanya).

3 Tutrakan (Bulgaristan).

4 Zimnicea (Romanya).

5 Svishtov (Bulgaristan).

üzere bir vakt-i muayyen ve müsaidde Tuna kenarında vâki kasabaların İslâm mahallâtına ateş verilerek bu karışıklık içinde silah ile İslâm üzerine hareket ve hücum olunması cümle-i tertibatdan bulunduğu" munderic olduğundan ve kendisi komita hizmetinden çıkarılmış olmasından dolayı münfail olduğu beyânıyla ve nail-i mükâfât olmak ümidiyle işbu söylediği şeylerin cümlesini fi'len ve maddeten isbat edebileceğini dahi kaviyyen söylediğinden bir kere tecrübe olunmak için yanına iki nefer hafi me'mûr katılarak ve Tutakan'da haber verdiği adamların nâmına komita tarafından olmak üzere bir mektûb tertib ettirilerek gönderilmişti. Mektûbu götürdüğü Yuvanço orada olmadığından mektûb-ı mersûl adamına bırakılarak ertesi günü Yuvanço'nun vürûdunda kendisinden cevabı istenildikde mektûbu alıp okuduğunu ve cevabını yazacağını va'd etmiş iken üç nefer Bulgarın daha ictimâıyla edilen müzâkerede cevab tahririnden sarf-ı nazarla üç gün sonra kendisi bizzat Oltaniçe'ye gidip cevabını şifâhen vereceğini merkûm Yuvanço beyân ile beraber kendisini hükûmet adamları görmemek ve karşıya mürûrunu teshil etmek için bir hâli dar sokakdan geçirip hafiyyen bir kayığa bindirmiş ve aşırı zannetmiş olduğu hâlde merkûm diğer tarikdan dönüp arkadaşlarıyla beraber avdet etmiş ve onun üzerine merkûm Yuvanço tutulup lede'l-istintak böyle bir kâğıd aldığını ve öyle adam ile görüşüğünü

kâmilten inkâr ettiği hâlde çünkü bu ahvâlin cümlesi şahs-ı mersûl ile beraber gönderilen ve mahallinde uzakdan uzağa harekâtına nâzır olan hafi me'mûrlarının müşâhadesiyle müsbet olduğundan merkûm Yuvanço mektûb-ı mersûlü familyasından alıp ve okuyup ne vechile cevab itâsını söz vermiş ve mektûbu hâmil olan şahsın ibtidâ-yı vusûlünde ne suretle telakki olunup ikram ve ihtirâm edilmiş ve kendisi kayığa bindirilip nasıl kaçırılmış olduğu yüzüne karşı ta'dâd olundukda inkâr edemeyerek ikrar etmeye başladığından haps ile tedkikât-ı istintakîyesine teşebbüs olunmuş ve kendisini cevab tahririnden men' eden üç nefer Bulgar dahi istintak altına alınmış ve bu hâl merkûm Açokski'nin sıdk-ı ifadâtına delâlet etmiş olmanın kendisi yine bir nefer tebdil me'mûra terfikan Zıştovi'ye gönderilmiş ve suret-i ifadesini mutazammın takririnin tercümesi manzûr-ı âli-i fahîmâneleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 14 Receb sene [12]84 ve fî 29 Teşrin-i Evvel sene [12]83

Ruscuk'dan¹

Bende

Vâli-i Vilâyet-i Tuna

(Mühür)

Midhat²

**

Bulgar komitası takımından olup bu kere onlardan ayrılmış olan Aa Zakovski'nin komita-i mezkûr reisi ve azâsının bundan böyle icrasını tasvib eyledikleri mefâsid ve mel'anete dair verdiği mûmzâ takririnin tercümesidir.

Komita reisi ve azâsı zirde muharrer olduğu vechile icra-yı mefsedete dair verilen kararı hâvi dört bin kıt'a ilânnâme tab' ile neşrolunmak üzere Türkistan'a³ göndermişlerdir.

1 Ruse / Pyce Ruse (Bulgaristan).

2 1872 ve 1876 yıllarında iki defa Sadrazamlık makamına getirilmiş bulunan ve asıl adı Ahmed Şefik olan Midhat Paşa. Bkz. Gökhan Çetinsaya - Ş. Tufan Buzpınar, "Midhat Paşa", *DİA*, C. 30, 2005, s. 7-11.

3 Osmanlı ülkesi kastedilmektedir.

Bu ilânnâmenin mundericâtından biri, bir günde ve bir saatde Tuna sevâhilinde her ne kadar kasaba var ise bunların Türk mahallelerine dörder beşer yerden ateş koyup yangın vermek ve me'mûrîn-i mülkiye yangını itfâya gitdikleri sırada hükûmet konaklarını basıp me'mûrîn-i hükûmeti tuttukdan sonra mal sandıklarını yağma etmek ve asker kışlalarını basıp tüfenk ve saireyi alarak cephaneleri dahi ber-heva

etmek ve kat'-ı muhabere zımnında hutût-ı telgrafiyeyi tahrib eylemektir ve bu işe en ziyade Ruscuk'da itina olunup her hâlde Vali Paşa'yı ahz ü girift ile bir yerde tevkif ve nail-i meram olduğu gibi müşârunileyh hazretleri tutduğu adamları nasıl yapdı ise onu dahi öyle etmektir.

Bu cemiyetin reislerinden birisi Filib isminde ki şimdi Sırbistan'dan Radoviç'e gitdi. Diğer bir adamları da Ruscuk'da Hacı Zaharya'dır. Bunun hânesinde veyahud Bulgar kilisesinde iki milyon kadar bu işler için toplanmış para vardır. Bâlâda zikrolunan i'lânnâmelerden dahi bulunmak gerektir. Zıştovi'de olan adamları dahi Papa Kristo Ekonomi ve tüccardan Keço'dur. Bâlâda beyân eylediğim yangın maddesinin icra olunacağı günü karşı tarafta olan fesede dahi beri taraf şehirlerinin karşılarında bulunacak ve yangınlar başladığı gibi cümlesi karşılarında olan kasabalara hücum ile oradan Bulgaristan'ın en kalabalık olan Bulgar memleketlerine doğrulup reh-i rastlarında tesadüf edecekleri İslâm ve kendilerine mütâbaat etmeyen Hristiyan köylerini dahi yakıp yıktıktan sonra iki günde ilerleyip Bulgarlarla birleşecektir.

İşbu bâlâda beyân etdiğim i'lânnâmeler on beş gün mukaddem bir kar yağdı idi; o gün Zimniçe'den karşısında vâki adaya geçirilip ve o aralık beri taraftan dahi çubuk kesmek bahanesiyle mezkûr adaya bir kayık geçmiş olmasıyla o sandıklar kayığın içine konulup ve çubuk ile örtülüp Zıştovi'de Papas Hristo Ekonomi'ye götürülüp teslim olunmuşdur.

Radoviç'e gittiği bâlâda beyân olunan Filib oradan İtalya'ya gidip ve oradan esliha alıp

Bosna ve Sırbie'den Bulgaristan'a geçirecektir. Sâdık Paşa'ı maiyyetinde olan Kazak alayından firar eden Yafeminko(?) ve diğeri Bohemyiski nâm iki nefer zâbitler komitaya dâhil oldular. Biri Corcova'dadır(?). Diğerini de başka mahalle gönderdiler Corcova'nın(?) üst tarafında ve sahilde olan karyeden karşıda olanlara levazımât gönderilmektedir. Benim bu komitadan ayrılmaklığımın sebebi ibtidâ bulunduğum hizmetten beni ayırdıklarıdır. Ben dahi; "*Hocabey'e gideceğim.*" dedim, pasaportumu vize etdiler. Oradan çıktım familyamı İsmail'e götürdüm. Oradan buraya gelip Devlet-i Aliyye'nin herkeslere olan merhametini ve bu keyfiyeti haber vermez isem üzerime günah olacağını bildiğimden mücerred haber vermek için buraya geldim.

Mukaddemâ komita için para toplamak üzere ben ve Komita Kâtibi Kostaki ve Yekşirnof(?) ve Yuvaniçe Popesku ve Oltaniçeli ismini bilmediğim bir Bulgar, dördümüz birlikde olduğumuz hâlde çingane elbisesi giyerek Tutrakan'a geldik. Ev sahibinin ismini bilmem fakat Hükûmet Konağı'nın üst tarafında ve sağ cânibinde bir berber dükkânı var; onun üst tarafında ikinci dükkânın sahibinde iki gün kaldık. Ben orada durdum. Arkadaşlarım gidip ev sahibi marifetiyle para topladılar. Oradan yine Oltaniçe'ye geçtik. Söylediğim Kostaki ve Yekşirnof(?) Turnu Severin'li² ve komitanın sandık emini-dir. Komita azâsının biri Kalaslı Pavlaki Yorgi diğeri Antaki'dir. Üç azâsı da Belgrad'dadır. Birinin ismi Dobri Polodni, diğeri Kostandinoviç, biri de Tolçı Rusya Konsolosu Tercümanı'nın babası olan Papas'dır. Biri dahi Bey Dimitraki'dir. Fakat bunun nerede olduğunu bilmem.

1 Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski), Çayka, Kont, Leh mültecilerinden, Kazak Alayları Kumandanı. Bkz. *Yol-daki Elçi-Osmanlı'dan Günümüze Türk-Leh İlişkileri*, Heyet, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, İstanbul, 2014, s. 305 ve 307.

2 Drobeta-Turnu Severin (Romanya).

[illegible]

A. MKT. MHM, 763/1

HACI VASO İSİMLİ TÜCCAR HAKKINDA ALINAN İSTİHBARAT RAPORU

Hacı Vaso isimli şahıs hakkında istihbarî bilgi talep edilen kişi/kurum tarafından verilen gizli belgenin tercümesinde; adı geçen şahsın tüccar olduğu, Bosna Katolikleri Piskoposu Barşic ile olan sorunlarını çözmek için İstanbul'da bulunan Bosnalı Latin rahiplerle tanıştığı ve onlara, Hristiyan ahalinin Osmanlı Devleti ile bağının koparılması amacıyla Avusturya ve Rusya devletleri tarafından kurulan gizli cemiyetin Hristiyan ahaliye gelecekte bu yönde yapacağı çağrıya hazır bulunmalarını bildirmek için adı geçen devletlerin casuslarının Osmanlı ülkesini gezip dolaşmakta oldukları haberini tebliğ ettiği, Miloş Bey tarafından Sırbistan'da gizli memur olarak istihdam edildiği, kendisinin borç batağına saplanmış olmasından dolayı zihni perişanlık içerisinde bulunduğu, şayet devlet tarafından uygun görülürse Babıali'ye Arnavutluk hakkında bir rapor sunmuş olan Sime Anderikoviç vasıtasıyla kendisinden yukarıda belirtilen konularda bilgi elde edilebileceği hususlarının yazılı olduğu.

12 Nisan 1869¹

Bir taraftan mahremâne verilen varakamın tercümesidir.

Keyfiyeti sual buyurulmuş olan Hacı Vaso ile bir güne münasebetimiz olmadığından şahs-ı merkûm ma'lûmumuz değil ise de jurnalimizde geçen Kırk sekiz sene-i İseviyyesi Temmuz'u tarihiyle mastûr bulunan kayd-ı âti'z-zikrden merkûmun keyfiyeti ma'lûm olabilir. Şöyle ki:

Geçen Kırk beş sene-i İseviyyesi Temmuz'unda Bosna Katolikleri Piskoposu Barşic nâm rahib ile tekevvün eden ihtilâflarının tesviye ve rü'yeti zımında Dersaadet'de bulunan Bosnevî Latin rahibleri tüccardan Hacı Vaso nâmında bir şahıs ile kesb-i muârefe edip şahs-ı merkûm; "memâlik-i mahrûsenin Nasaradan olan ahalisini ribka-i raiyyetden tahlîs için Avusturya ve Rusya devletlerinin mesâ-i müşterekeleriyle teşkil olunan bir cemiyet-i hafiyye tarafından ibtidâ vâki olacak davete ahali-i merkûmenin hazır bulunmaları teşvikâtının icrası zımında Devleteyn-i müşârunileyhima casusları Dariû's-saltanat-ı seniyye ile eyalât-ı memâlik-i mahrûseyi geşt ü güzâr etmiş oldukları" havâdisini merkûm Latin rahiblerine tebliğ eylemiştir. Merkûm Hacı Vaso'nun rivayetine göre zikrolunan casuslar; "reâyâ-yı hazret-i şahaneye birer mikdar mükâfât-ı nakdiyye i'tâsıyla bir büyük deftere her birerlerinin vaz'-ı imza eylemelerini teşvik ederek maslahata mübâşeret olunduğu anda dahi kendilere mükâfât-ı

azîme olacağım" va'd etmişler. Anifü'z-zikr Latin rahibleri dahi muktezâ-yı sıdk u ubûdiyetleri üzere bu keyfiyetleri devletli Mehmed Ali Paşa hazretlerine kâmil nakl ve hikâye ederek takrirlerinin zeyline merkûm Hacı Vaso'nun dahi vaz'-ı imza eylemesini ve lede'l-hâce cânib-i Bâb-ı Âli'den sual buyurulur ise bu mezkûrâtın aynıyla nakl ve hikâyesine müteheyî olmasını kendisine te'min etmişler ve bundan başka mukaddemâ Arnavudluk hakkında cânib-i Bâb-ı Âli'ye bir takrir takdim etmiş olan Sime Anderikoviç'in bugün tarafımıza vâki olan ifadâtına göre; merkûm Hacı Vaso mukaddemâ Miloş Bey'in me'mûr-ı hafisi olmak üzere Sırbistan'da hengâm-ı hükûmetinde tarafından istihdam olunmuş ve merkûm Sime'nin itikadına göre; merkûm Hacı Vaso düyûn-ı kesireye müstağ-rak olduktan sonra bir nev' zihin perişanlığına mübtelâ olup fakat Devlet-i Aliyye² tensib buyurduğu hâlde şahs-ı merkûmdan istifade buyuracağını yani vaktiyle Rusya ve Avusturya me'mûrlarının kendisini mahrem etmiş oldukları hiyel ve fesadât ne idüğüne dair ve gerek Miloş Bey'in teşebbüsât-ı vâkiasında ne güne hareket etmiş olduğuna mütedâir kendisinden ma'lûmât-ı sahiha ahz olunabileceğini te'min eder.

1 Tarih tahminidir.

2 Metinde 'Aliyye'ye' şeklinde geçmektedir.

OLAĞANÜSTÜ TAHKİKAT MASRAFLARININ ZAPTİYE MÜŞİRLİĞİ HAFİYE
ÖDENEĞİNDEN DEĞİL DEVLET HAZİNESİ'NDEN KARŞILANMASI

Gerek görüldüğü için yürütülmekte olan olağanüstü tahkikatın yol masraflarına karşılık olmak üzere peşinen ödenmesine onay verilen 14.001 frankın alınıp ilgili yere sarf edildiği, ancak dört ay boyunca aylık olarak ödenmesine onay verilen meblağdan miladi Aralık ayı itibarıyla ödenmesi gereken 15.677 frankın ise, Hazine'nin bu paranın Zaptiye Müşirliği hafiye ödeneğinden karşılanması gerektiği gerekçesini ileri sürüp ödememesi yüzünden alınamadığı, oysa bu masrafların gerçekleştikleri andan itibaren istikraz yoluyla temin edilen paralarla zaten karşılanmış oldukları, şayet bu para gerekçede ileri sürüldüğü gibi söz konusu ödenekten verildiği takdirde ödeneğin sarf yerleri olan hafiye memuru maaş ödemeleri vs. hizmetlerin aksayacağı ve oluşan bu açığın da sonuç itibarıyla yine Hazinece kapatılması gerekeceği hususunun Padişah'a arz edilmesi üzerine bahse konu tahkikat masraflarının Hazine'den karşılanmasına Padişah tarafından onay verildiği.

31 Ocak 1870

Müşiriyet-i Zabtiye

243

Dahiliye Nezâret-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

Geçende bi'l-icab icrası lâzım gelen tahkikât-ı fevkalâde için bâ-irâde-i aliyye masârif-i râhiye olmak üzere on dört bin bir frankın peşinen ve serîan ve dört mâh için on beş bin altı yüz yetmiş yedişer frankın dahi mâh be-mâh bankdan tesviye ve itâsı hakkında takdim kılınan fî 26 Şaban sene [12]86 ve fî 17 Teşrin-i Sâni sene [12]85 tarihli ve iki yüz on iki numaralı tezkire-i acizî üzerine Maliye Nezâret-i Celîlesine şeref-vukû' bulan emr u irâde-i aliyye mücebince mezkûr on dört bin bir frank derhâl peşinen bankdan alınarak mahalline verilmişdi. Mezkûr dört aylık, Kânûn-ı Evvel-i Frenginin ibtidâsından itibaren verileceğinden şehri mezkûrun hitâmıyla beraber Hazine-i Celîleden talep olundukda bu akçenin Bâb-ı Zabtiyece muhassas olan senevî sekiz yük kuruluş hafiye tahsisatından mahsûbu lâzım geleceği cevabı verilmiş ve meblağ-ı mezkûrun vaktiyle itâsı ehemmiyetli elzem bulunduğu cihetle vakit

geçirilmemek için hemen bi'l-istikrâz itâ olunmuş hâlde Hazine-i Celîleden henüz alınamamıştır.

Ma'lûm-ı âli-i cenâb-ı Nezâret-penâhileri buyurulduğu üzere vâkıâ Bâb-ı Zabtiye'nin ol mikdar hafiye tahsisatı var ise de bunun şehri on altı bin sekiz yüz kusur kuruluş senevî iki yükü mine'l-kadim müstahdem olan sârik tebdilleriyle âdi hafiye me'mûrlarının ve şehri kırk yedi bin kuruluşdan altı yüke karîb mikdarı polisçe dahil ve haricde müstahdem bir takım me'mûrine verilmekde ve bazı tahkikât-ı mühimme için bi'z-zarur vukûa gelen masârif-i saireye tahsisat-ı merkûmenin kusur mikdar-ı cüz'isi kifayet etmediği hâlde üst tarafı hasbe'l-ubudiyye tesviye edilmekdedir. Bu hâlde tahkikât-ı fevkalâde-i mukarrere için itâsı emr u irâde buyurulan mebâlig-i mezkûre hafiye tahsisat-ı kadimesinden bir vechile mahsûb kabul etmeyeceği ve bi'l-farz ve't-takdir öyle olmak lâzım gelse bile onun mikdar-ı

4

عظمتانو انتم حقاری

اجرای مسلم اولاده بعضه تحقیقاته فوفه العاد فوفه قریب اولسم ماموریه حقیه کلمه الاولاد کا نوم ملا انیساده اعتبار در سه ماه مدیه ایچام سیدی اوله سربیل
 ایشتر بوز قیسه بایشتر اولانده جمعا انسه ایک بیک یری بوز سکرانقل اعظمی لایم کوکیم اجری اقصای افاده سه در خطبه سیدی قنوبیاسا حقاریک
 ترقیه ای عظه و تقدیم قوی بومرقل اختیاری الزیده اولیغ کی بوقت وفوفه کعاد مصارفانه ایسی جیلم باب فیضیک حقیه و بیسی ماموریه کومصانه
 سوه سنده محوبی اویه بیجفده بیلع مزبورک بموجب اشعار حیه جمید و نه تسوی و اعظمی خصوصیک مالک بقدره جیدینه حواله ای حقده هر نوبه امر و فرمانه
 جناب سربشاهی شروع و صدور بر بوردیر الماکوره حرکت اولیغی بایله تنگه نادری رفیق قوی انتم لایم

م

موقعه جاریه در درم
 قریب بوز قیسه بایشتر اولانده جمعا انسه ایک بیک یری بوز سکرانقل اعظمی لایم کوکیم اجری اقصای افاده سه در خطبه سیدی قنوبیاسا حقاریک
 ترقیه ای عظه و تقدیم قوی بومرقل اختیاری الزیده اولیغ کی بوقت وفوفه کعاد مصارفانه ایسی جیلم باب فیضیک حقیه و بیسی ماموریه کومصانه
 سوه سنده محوبی اویه بیجفده بیلع مزبورک بموجب اشعار حیه جمید و نه تسوی و اعظمی خصوصیک مالک بقدره جیدینه حواله ای حقده هر نوبه امر و فرمانه
 جناب سربشاهی شروع و صدور بر بوردیر الماکوره حرکت اولیغی بایله تنگه نادری رفیق قوی انتم لایم

2

muhasas-ı şehrisi işbu masârif-i muvakkate-i fevkalâdenin tertib-i şehrisinden az bulunmakla dahi gayr-i mümkün olduğu gibi kifayet derecede bulunmuş olup da ondan mahsûbu icra olunacak olsa dahi ol hâlde beriki tebdiller ile me'mûrlar açıkda kalmak iktizâ ederek bu ise Polis İdaresince gayr-i kâbil bulunduğu ve'l-hâsıl her nasıl olsa bu akçenin ber-mûcebi irâde-i aliyye Hazine-i Celilece ayrıca tesviye ve itâsı lâzım geleceğine ve bu iş için tertib ve tayin olunan me'mûrîn-i ma'lûme maaşları'nın te'hir-i tesviyesi sudâi mûcib olarak burası

da tecvîz buyurulamayacağına nazaran geçen Kânûn-ı Evvel tertibi olup ber-vech-i ma'rûz istikrâz ve itâ kılınan on beş bin altı yüz yetmiş yedi frangın serian ve kusur üç aylığın dahi vaktiyle mâh be-mâh tesviye ve itâsı hususuna himem-i celile-i hazret-i Nezâret-penâhileri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 20 Şevval sene [12]86 ve fi 10 Kânûn-ı Sâni sene [12]85

Hüsni

**

Atûfetli efendim hazretleri

İcrası mühim olan bazı tahkikât-ı fevkalâde zımında tertib olunan me'mûrîn-i hafiyye-ye geçen alafranga Kânûn-ı Sâni ibtidâsından itibaren dört mâh müddet için şehri on beşer bin altışar yüz yetmiş yedişer franktan cem'an altmış iki bin yedi yüz sekiz frangın itâsı lâzım geldiğinden icra-yı iktizâsı ifadesine dair Zabtiye Müşiri devletli Paşa hazretlerinin tezkiresi arz ve takdim kılındı.

Bu masrafın ihtiyarı taht-ı elzemiyetde olduğu gibi muvakkat ve fevkalâde masârifâtın

olması cihetiyle Bâb-ı Zabtiye'nin hafiye ve polis me'mûrları muhasasât-ı seneviyesinden mahsûbu uyamayacağından meblağ-ı mezbûrun ber-mûceb-i iş'âr Hazine-i Celileden tesviye ve itâsı hususunun Maliye Nezâret-i Celilesine havalesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı cenâb-ı Şehinşâhi şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fi 27 L. sene [1]286

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ta'zim olan işbu tezkire-i sâmiye-i asafâneleriyle tezkire-i merkûme manzûr-ı âli-i hazret-i Şehinşâhi buyurulmuş ve meblağ-ı mezbûrun ber-vech-i istizân Hazine-i Celileden tesviye ve itâsı hususunun Nezâret-i müşârunileyhâya havalesi şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i

Şehriyârî icab-ı âlisinden olarak tezkire-i merkûme yine savb-ı sâmi-i Sadâret-penâhilerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 28 L. sene [12]86

عظمتی اتم حیرتی
 اناطولی دردم بلیغ موضوع اولونه وونید صوفیم حریف بادشاهان نفی رفوت وسعادت وحقوق عجب لرلی محفوفت یجوند نکیل واحسانه بوردیه اولونی ویا
 معدنلایه جناب جلاله اربع اسباب رفاه واسباه اهای یجون یجوجیه تحصیلات وعیانایه بیدریج بوردی حایله ایشو معاصره حیره ناک هوز دریم مطلوبیه برصا
 وسعادت حالانک استیصالده ایست ججه اولوجیه برطیانه حصول کده مایل برار احوال واداره ممالک دولتی تحقیقاته دمی نیشده اولدمی ماموری برحال بقیدی کورسه اولدمی
 دولتی نفی یجوند بادشهر ایشو حیرتینک امدودیه قریب بابه جناب حایله ایشو تحقیقه واصلوج امور ممالک وعیاد حقده عزالت قریای صدور ایدوکه ناه بونک بربر
 موزی لدی ایشو شوی دول معادیرنه واندوم ساره دده موزف وچیز موزف مستد واهل عرض کچ واندوده زور نایلی نایلد اناطولیک اوج قوی یجونه بهینه اودردیم
 فقور دردم ای یجونه دمی ایشو موزف ایشو اولونه بونک برابری ایدو بری بیکری اودونه دور ممالک ایشو شاهان وشیخار بیکری احوال ممالک وشیعی زورنای ایشو
 بیدری بایعایه ایشو وعودتدق دمی تحقیقات عجب لرلی دار زور نایلی اعطایلدی وایشو واسطایلدی استیصالده نطیجه در قیصده معنی ناکر ایشو جنک وحقیت
 حقیق ایشو جنک احوالک بجایه کوره اصلوحانه بایعایه حلقه ومامورلریم سدریم کسالت اولوجیه مستد ایشو عاقله ناکر زیاده حیه نایلی اولوجی خطیر وکسلی وکیس
 سوزنه دمی نکر قیصریم مکن ارای بیکانه اولونه امدودیه اصابت عیونه حقیق سیزلی رضوان ناطق حقده دمی ایشو وچیز سرفصدور بوجورلریم معضای سنی ایشو
 مریز ایشو اجری تحقیقات لایم کلونه تعلیمات نطیجه وواجرات حیره ناکر ایشو واعدونه دمی ایشو قیصریم بایعایه نکره سادری نقریم نوری اتم (م)

موزف وادری ایدو
 قایم بری نطیم اولونه ایشو نکره بری اصا
 وایعایه دمی ایشو موزف ایشو اولونه بونک
 ایشو ایدو ایشو موزف ایشو اولونه بونک
 ایشو ایدو ایشو موزف ایشو اولونه بونک

ANADOLU VE RUMELİ'YE JURNAL MEMURLARI TAYİNİ

Anadolu ve Rumeli'de refah ve asayiş sağlamak ve memurların lakaytlaşmasını önlemek için Şura-yı Devlet vs. kalemlerdeki yetenekli ve namuslu gençlerden Anadolu için dokuz, Rumeli için altı olmak üzere toplam on beş jurnal memuru tayin ve bu memurların bir ve iki ayda bir vilayetleri dolaşarak memleketin ve ahalinin durumu hakkındaki gözlemlerini ve elde ettikleri istihbarî bilgileri jurnal etmeleri, bunlardan doğruluğu kesinleşen konuların ıslahına bakılması hususlarında Padişah'a sunulan önerinin uygun bulunarak onay verildiği.

20 Eylül 1871

Atûfetli efendim hazretleri

Anadolu ve Rumeli'de mevzû olan vilâyetler sunûf-ı tebaa-i hazret-i Padişahînin terakki-i servet ve saadet ve hukuk-ı umumiyelelerinde mahzûziyet için teşkil ve ihsân buyurulmuş olduğu ve saye-i ma'delet-vâye-i cenâb-ı Cihandârîde esbâb-ı refah ve asayiş-i ahali için nice nice tahsisat ve inayât-ı seniyye bî-dirîğ buyurulduğu hâlde işbu makâsıd-ı hayriyyenin henüz derece-i matlûbeye isâlinde ve saadet-i hâlin istihsâlinde emniyet-bahşolacak bir itminân husûle gelememesiyle beraber ahvâl ve idare-i memâlikin devletçe tahkikâtına dahi teşebbüs olunamaması me'mûrları bir hâl-i bî-kaydiye getirmiş olacağına ve velinimet-i bî-minnetimiz Padişahımız efendimiz hazretlerinin emr u fermân-ı kudsiyet-beyân-ı cenâb-ı Cihandârîleri tahkik ve ıslâh-ı umûr-ı memâlik ve ibâd hakkında adalet-fermâ-yı sudûr idüğüne binâen bunun bir tedbir-i müessiri lede't-teemmül Şûrâ-yı Devlet muâvinlerinden ve aklâm-ı saireden muvazzaf ve gayr-i muvazzaf müstaid ve ehl-i ırz genç zâtlardan jurnalci nâmıyla Anadolu'nun üç kolu için beherine üçerden dokuz ve Rumeli için dahi altı me'mûr

intihâb olunarak bunların bir ve iki ayda biri yekdiğeri ardından devr-i memâlik ile müşâhede ve istihbar eyledikleri ahvâl-i memâlik ve tebaayı jurnal ederek peyderpey Bâb-ı Âlî'ye irsâl ve avdetlerinde dahi tahkikât-ı umumiyelerine dair jurnallerini i'tâ eylemeleri ve işbu vesâit ile istitlââtın tatbik ve tedkikinden sıhhati teekküd eyleyecek ve hakikaten celb-i ehemmiyet edecek ahvâlin icabına göre ıslahâtına bakılması halkça ve me'mûrlarca müstelzim-i muhasse-nat olacağından başka enzâr-ı âlemde pek ziyade hüsn-i tesirâtı olacağı tahattur ve Meclis-i Mahsûs-ı Meşveret'de dahi tezekkür kılındıysa da mükemmil-i ârâ-yı bendegân olan emr u fermân-ı isabet-unvan-ı hazret-i Şehinşâhî tasavvurât-ı nakısa hakkında dahi her ne vechile şeref-sudûr buyurulur ise muktezâ-yı münîfi üzere mûmâileyhimin icra-yı intihâbıyla lâzım gelen talimâtların tanzimine ve bu icraat-ı hayriyyenin neşr ve i'lânına dahi ibtidâr kılınacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fi 4 Şaban sene [1]288

M.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pirâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i Şehinşâhî buyurulmuş ve ber-vech-i istizân mûmâileyhimin icra-yı intihâbıyla lâzım gelen talimâtların tanzimine ve icraat-ı muharrenin neşr ve i'lânına dahi ibtidâr kılınması

şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Şehriyârî icab-ı celilinden bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 5 Receb sene [1]288

SULTAN II. ABDÜLHAMİD'E SUİKAST PLANLANDIĞI İHBARI

Büyük Damat Mahmud Paşa başkanlığında bir komita kurulduğu, komitacıların fişekleriyle birlikte 25 veya 27 liraya özel olarak satın aldıkları son model bir tabanca ile ve bir Hristiyan marifetiyle Kurban Bayramı alayında Sultan II. Abdülhamid'e suikast düzenleyip Reşad Efendi'yi tahta çıkarmayı, karşı koydukları takdirde Gazi Osman ve Said paşaları öldürmeyi ve Osmanlı saltanat sistemini değiştirmeyi planladıkları, ancak ortalığı ikna için amaçlarının Yusuf İzzeddin Efendi'yi tahta geçirmek olduğunu söyledikleri, isimleri yazılı kişilerin bu komitanın üyesi bulundukları veya bu işten haberdar oldukları ve toplantı yerlerinin adı geçen Mahmud Paşa'nın Kandilli'deki konağı olduğuna dair Teteven Nahiyesi eski müdürlerinden Sofyalı Nuri Efendi tarafından yazılan ihbar mektubu.

10 Ocak 1879

İşbu ihbarname-i çâkeranemi takdimden maksadım bir takım garazkârân ve menfaat-pe-restânın cennet-mekân Sultan Aziz Han hazretlerine icra eyledikleri efâl-i kabîha-i meş'ûmiye tesirâtıyla devlet ve milletin uğradığı bunca felâket ve belayânın ref'iyle ıslâh ve terakki-i devlete hasr-ı evkât ile cebr-i mâfât etmek elzem olan bir zamanda zirde esâmîsi muharrer bir takım zevât menfaat-i şahsiye ve ağrâz-ı nefsanîyeleri için o hâlin tekerrür-i vukûunu ve memleketin bir derece daha harabiyetini ihtiyar ve iltizâm edenlerin suret-i teşebbüs ve tasavvurlarından zât-ı hazret-i Şehriyârîlerini haberdar etmektir.

Çâker-i kemîneleri zâten Vidinli olduğum hâlde yirmi seneden beri müdürlük ve kaymakam vekâleti ve sair bu gibi hidemât-ı devletde müstahdem olduğum ve kable'l-istila Sofya sancağında Teteven¹ Nahiyesi Müdürü olduğum hâlde vukû-ı istilaya mebnî bir sene mukaddem Dersâdet'e gelmiş ve bir müddet istihsâl-i me'mûriyetde bulunarak nail-i emel olamadığımdan boşda gezmekde bulunmuşdum.

Geçen Ramazan-ı şerif içinde bir komita teşekkül ettiğini ve bunda maaşla adamlar istihdam olunmakta bulunduğunu haber aldım cihetiyle li-eclî't-taayyüş bunun taharri ve tahkikine mübâderetle bir müddet sonra

¹ Teteven (Bulgaristan).

Beyoğlu'nda ismini bilmediğim bir gazinoda bir takım kesânın tecemmu'etdiğini öğrenip yanlarına vardım ve bunların musahabetleri arasında sonradan ismini işitdiğim Mıgırdıç Efendi nâmında bir Ermeni, Bulgarca; "*Yusuf İzzeddin Efendi hazretlerinin iclâsı tasavvur olunduğu*" sözünü işidip nazar-ı dikkatimi celb etmesiyle ve içlerinde iki sarıklı ve bir de sarı ceketli bulunmasıyla kimler olduğunu gazinocudan sormuş isem de haber alamayıp gazino civarında beklemekte bulunan arabacıardan lede't-tahkik sarıklılardan birinin Şeyhülislâm-ı esbak Hasan Fehmi Efendi-zâde Haydar Bey olduğunu öğrendim. Onlardan biri de çâkerlerinin kim ve neci ve ne işde bulunduğumu sormasına mebnî Sofyalı Nuri Efendi olduğumu ve me'mûriyet istihsâlinde bulunduğumu söyleyerek birkaç gün sonra Koska'da tarif etdikleri kiraathâneye gitdiğim hâlde acizlerine bir iş bulacaklarını va'd etdiler. Çâkerleri de mahall-i mezkûra yedi gün sonra gidip köşedeki bir kiraathâne bahçesinde Mıgırdıç Efendi, Haydar Bey, diğer sarıklı refiki ve sarı ceketli adamı ve bıyıklı diğer iki kimseyi bulup yanlarına vardığımda Üsküdar'da bir mahal tarif etdiler ve oraya gidip sarı ceketli adamı bulmaklığımı tenbih eylediler. Kulunuz dahi tarif ve tenbihleri mücebince gidip merkûmu buldum ve beni arkasına katarak vapurla Kandilli nâm mahalde bir konağa getirip bir odada Osman Efendi nâmında bir zâtın yanına girdik. Zâten vapurda muhacir yazmak

[illegible]

işinde kullanacaklarını söylediği cihetle Osman Efendi'ye hitâben; *"muhacir yazmak üzere defter-i mahsûsa bendenizi de kayd etmesini"* söyledi ise de; *"kablê'l-kasem caiz olmadığı"* cevabı verilince kulunuza; *"açacakları esrarı fâş etmemek üzere"* şart ile yemin verdirip deftere kayd ve kulunuza gidip gelmek masrafı olmak üzere bir lira i'tâ eylediler ve; *"ol sanı palto yani ceketli adamın Üsküdar Mutasarrıfı Hürşid Bey olduğunu ve konak büyük Damad Mahmud Paşa'nın konağı olup Osman Efendi de komitaya dâhil olanların kâtibi bulunduğunu"* söylediler ve o gün kulunuz İstanbul'a avdet eyledim. Ol vakitten beri iki üç günde bir kere konağa gidip gelmeğe başladım ve Osman Efendi'den istitlâ'-ı madde etdiğimde; *"maksadları İzzeddin Efendi hazretlerinin iclâsı olmayıp bunu ortahğı ikna için tasnî' etdiklerini ve asıl maksad-ı mel'anet-kârileri zât-ı hazret-i Şehriyârikerine Kurban Bayramı alayında buldukları bir Hristiyan marifetiyle ve yirmi beş yahud yirmi yedi liraya fişenleriyle beraber mahsûsan aldıkları nev-icad bir revolver ile suikasd edecekleri gibi mukâvemet eyledikleri hâlde Gazi Osman ve Saîd Paşaları da öldüreceklerini ve necabetli Reşad Efendi hazretlerine bey'at olunup müşârunileyhin evlâdından başka kâffe-i hânedân-ı saltanat-ı Osmaniyye'yi telef ve usul-i saltanatı evlâdiyete kalb edeceklerini ve bu cemiyet müşârunileyh Mahmud Paşa hazretlerinin taht-ı riyâsetinde olup âfide esâmisi muharrer zevât dâhil-i cemiyet ve ittifak olduklarını"* mûmâileyh Osman Efendi beyân eylediği gibi zevât-ı mûmâileyhimin yerlerini kulları dahi teşh[i]s etmişidim.

Zevât-ı mârru'z-zikr teşh[i]s eylediğim ve Mahmud Paşa'nın sâlifü'l-beyân konağına geldiklerini görüb cem'iyete dahil olduklarını merkûm Osman Efendi'den işitdiğim Şeyhü'l-İslâm-ı esbak Hasan Fehmi Efendi ile vüzerâdan uzunca boylu kır sakallı ihtiyar Hürşid Paşa ve Haydar Bey olup; *"sadr-ı esbak Edhem Paşa ve Şirvanî-zâde Ahmed Hulusi Efendi ve*

Sadâret Müsteşarı Rauf Bey ve Dahiliye Nâzırı Said Efendi cem'iyet-i mezkûrenin ser-âmedâmından olduklarını ve Şeyhü'l-İslâm-ı esbak Hayrullah Efendi ile Ali Fuad Bey namında bir zâtın ve Çerkes devletli Abdi Paşa hazretlerinin mahdûmu olup Tophâne Müşiriyeti'nden infisâl eden Rauf Paşa hazretlerinin dahi bu işe ma'lûmâth bulunduğunu" mûmâileyh Osman Efendi ifade ettiği gibi Alınak Mustafa Paşa-zâde Mehmed Paşa'yı görmemiş isem de bu işden ma'lûmâtlı olduğunu kezâlik mûmâileyh Osman Efendi beyan ve Nusrat Paşa ki, Askerî Müşiri'dir; onun dahi ma'lûmâtı olduğunu dermiyan eylemiştir.

İşbu cem'iyet halkının şu tasavvurları ne kadar mühlik ve ne derece fecî' olduğunu idrak etdiğimden işi Zabtiye Müşiri'ne ihbar etmek üzere bir handa oturduğumuz Osman Bey namında bir zâta ifade eyledim ve mûmâileyh dahi Müşir-i müşârunileyhe arz etmiş ise de nazar-ı ehemmiyet ve sıhhate¹ alınmamış ve çâkerleri de işden haberdar etmek² üzere devletli Osman Paşa hazretlerinin konağına gitmiş isem de ka[la]balık olmak münasebetiyle arz edemedim. İşbu ma'rûzât-ı çâkerânem böyle fi'l-i feciin vukûuyla devlet ve milletin ducâr olacağı muhatarâtdan kurtulmasıyçün tedâbir-i mukteziye ittihaz buyurulmasına mebnî olup başka bir günâ efkâr ve maksada müstenid olmadığını arz ile hatm-i makâl eylerim.

Bâlâ-yı takrîr-i acizânemde muhacir tahririne me'mûr olduğu beyan olunan Osman Efendi ile bu kere vukû' bulan muvâcehemizde kendisini tanımış ve fakat ismi Sadık Efendi olduğu halde çâkerlerine Osman namını vermiş olduğu nezd-i çâkerânemde tebeyyün etmiş olmakla ol babda ve her hâlde emr [u] fermân şevketli, kudretli Padişahımız efendimiz hazretlerinin dir.

Fi 15 Muharrem sene [12]96 ve fi 29 Kânûn-ı Evvel sene [12]94

1 Metinde 'arsahnâ' şeklinde geçmektedir.

2 Metinde 'etmemek' şeklinde geçmektedir.

296

SULTAN II. ABDÜLHAMİD'E SUNULAN JURNAL İCMALLERİ

Bazı şehzade, devlet adamı ve memurların kimlerle görüştiklerine, günlük hayatlarından izlenebilen ayrıntılara ve bazı olaylara dair ilgili memur, hafiye memuru ve muhbirlerden gelen jurnallerden Padişah'a¹ sunulmak üzere hazırlanan iki farklı zamana ait jurnal icmalleri.

1 Kasım 1880

• Yunanistan'da bulunan Katolik mektepleri hükümet-i Yunaniye tarafından kapadılmış olduğundan, Dersaâdet'de bulunan gazeteler; *"Düvel-i ecnebiyenin Yunanistan için gayret etmekde olduğu hâlde Katolik mekteblerini kapatmakda ve aleyhinde bulundukları memâlik-i Devlet-i Osmaniyye'de ise her bir millet âyini serbestçe icra eylemekde olduğuna"* dair bendler neşreylemiş olsalar Avrupa efkâr-ı umumisi şimdikinden bin derecelerde Devlet-i Aliyyeleri lehinde bulunacağı, *ihbarat-ı mevsûkadan olmakla*;

• Dün akşam saat on bir buçukda Brindizi'den² Dersaâdet'e vürûd eden İtalya posta vapuruyla Atina'da³ İtalya Maslahatgüzârı Dersaâdet'e geldiği, *deniz me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Dünkü gün Selanik posta vapuruyla kurenâ-yı hazret-i Şehriyâriyelerinden Necib Bey ile Gümülcine⁴ Mutasarrıfı Mecid Bey'in geldikleri, *deniz me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Güzerân eden Cumartesi günü saat sekizde iki çifte ile Rif'at Paşa-zâde Rauf Bey, Safvet Paşa'nın yalısına gelip saat onda gitdiği ve Muzika-i Hümayun hademelerinden Yüzbaşı Emin Efendi başıbozuk elbisesiyle gelip yalıda kaldığı, *Kanlıca me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün Hayreddin Paşa'nın yalısına Aleko Paşa'nın biraderi Kostaki Efendi gelip iki saatden sonra gitdiği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Mısırlı Halim Paşa'nın, dairesinde bulunanların kâffesine ruhsat verip yalnız üç kişi bırakmış olduğu, *muhbirimiz Reşid Bey tarafından vürûd eden jurnalden*

anlaşılmış olmakla arzına ictisâr kılındı.

Fermân efendimiz hazretlerindir.

Fî 20 Teşrin-i Evvel sene [12]96

• Dünkü gün Kemaleddin Efendi saat altıda Balmumcu Çiftliği'ne gidip bir mikdar ârâmdan sonra Zincirlikuyu'ya ava gidip saat onda avdet eylediği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Dünkü gün Reşad Efendi'nin bir mahalle gitmediği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Pazar günü Pire⁵ tarikıyla Dersaâdet'e vürûd eden Mısır vapuruyla gelmiş olan Atina

askeri firarilerinden iki nefere; *"ne için firar eyledikleri"* sual olundukda; *"Maaş yok, tayinât vermiyorlar, bizlerden bir takımın İslâm karyelerine eşkıyahk etmek üzere gönderdiler. Onlar da oralar da telef olup gelmediler. Bizler dahi kalmış olsak ya açkdan veyahud İslâm karyelerinde telef olacağız."* dedikleri, *Yanyah Murtaza Efendi'nin ifadesinden*;

• Dünkü gün Rusya evrâk-ı nakdiyesinin birdenbire tenezzül-i fiyat eyledikten dolayı

1 Sultan II. Abdülhamid.

2 Brindisi (İtalya).

3 Athens (Yunanistan).

4 Komotini (Yunanistan).

5 Piraeus (Yunanistan).

Rusya politikasının aksine deverân eylediği Galata ve Beyoğlu cihetinde umumen söylenmekte olduğu, *me'mûrının jurnallerinden*;

• Dünkü gün Damad Paşa akşam ezanında Bebek'e gitdiği, *Kandilli me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Pazartesi günü saat on bir buçukda Sultanahmed civarında Abidin Paşa'nın konağına iki nefer ecnebi gelip saat birde gitdikleri ve saat birden sonra iki familya ile birlikte bir çocuk gelip gece kaldıkları ve dünkü gün sabahleyin saat ikide Ahmed Muhtar Paşa gelip dördü çeyrek geçerek gitdiği ve Abidin Paşa Yıldız Saray-ı hümayununa gidip saat dokuzda geldiği ve asâkir-i şahane paşalarından Yâver Osman Paşa nâmında birisi gelip Paşa'yı bulamadığı cihetle çıkıp gitdiği ve Bâb-ı Âli kâtiblerinden iki efendi gelip saat dokuzda gitdikleri ve Arnavud beylerinden birisi gelip dokuz buçukda gitdiği ve bugün saat birde bir Frenk, madama ile birlikte gelip bir buçuk saat ârâmdan sonra çıkıp Galata'ya gitdikleri tahkik olundukda Galata'da Mağazacı Corci'nin akrabası olduğu ve saat altıda bir banker, Kamondo'nun ağasıyla gelip gitdikleri ve Fransız tebaasından Mösyö Prens bir banker ile birlikte olarak saat sekizde gelip onda gitdikleri ve gece gündüz on nefer Frenk ile yirmi nefer Arnavud gelip gitmekde oldukları, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün saat yedi buçukda Reşad Efendi Zincirlikuyu köşküne gidip akşamüzeri sarayına geldiği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün Kemaleddin Efendi saat beş râdelerinde Balmumcu Çiftliği'ne gidip oradan Beyoğlu'na ve Galata'ya uğrayarak sarayına geldiği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün Hayreddin Paşa'nın yalısına kimse'nin gelmediği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Dünkü günden beri Başvekil'in konağına müsteşarından mâadâ kimsenin gelmediği, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün Kanlıca'da Kadri Paşa'nın yalısına Emirgân'dan bir çifte ile uzunca boylu, siyah bıyıklı, Mehmed Efendi isminde birisi uşağıyla beraber gelip saat üçde yalıdan çıkıp Emirgân'a gitdikleri, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Bugün Kanlıca'da Safvet Paşa'nın yalısına Bebek tarafından Beylerbeyi Mekteb-i Rüşdiye hocası ve Mekkeli bir şeyh ve iki kâtib dörtde gelip onda gitdikleri, *me'mûrlarının jurnallerinden*;

• Maliye Hazine-i Celilesinde Eshâm-ı Ceditde Müdürü Mustafa Bey'in memlûküne göndermiş olduğu tahrirât manzûr-ı Şehinşahileri buyurulmak üzere leffen takdimine ictisâr kılındı.

Fermân efendimiz hazretlerindir.

Fi 1 Teşrin-i Evvel sene [12]96

شوق کوه عین ادری قرار فرستاده خانه جوینده دینو فانیو یاد اقدی حضرت شیخ کانه
 که چو محمود به درینجی روزه مال فانیو متتام کانه حضرت به درینضابطه استیلده واقع کانت به
 خانه سرح ادره حضرت ادره نشاده بر خطه زدنای دمر تقسیم ادره مولای حضرت که ادری حقیا تحفه
 ادره ایچین فرزده متتام بحی بنو با سیرنه رضا به ادری کج مولای رضا به کج یکت با ادری قرار
 ادره مولای باینده ادره حضرت قلو دنی نشاده محمود به جینه به قاب مسیره س با کتی جفای
 مولای رضا به ویدکی زکده باینده به یاره شیرد داعی ادری مولای رضا به دیگر محمد کعب
 زکده بیره خانه در دست بره بنه ادره حضرت بنی امیر زار لنده خرد به با نفعاتی حنه کندی و مولای
 محمود به حضرت ادره حضرت در کتب عین ادری زار لنده ادره مسره ادره فری و مدینه خلع زکده
 بیره خانه فراتو بر موله که نجبه جلی بدر برده ادره فری فر خوش بیره زکده ادره حضرت
 ادره فری و مدینه ادره ایچین ادره حضرت ادره فری و مولای ادری حال و عو کانه به یاره سید شیه
 داعی ادری بای معلوم مدونه ادری ایچین ادره فری و مولای ادری و مولای ادری و مولای ادری

ŞEHZADE REŞAD EFENDİ'NİN ADAMI GÜRCÜ MAHMUD BEY HAKKINDA
BİR JURNAL

Şehzâde Reşad Efendi'nin adamı Gürcü Mahmud Bey'in, mal kâtiplerinden Hakkı Bey ve Yüzbaşı Rıza Bey ile Şişli'deki Gülistan Birahanesi'nde buluşarak şüphe çeken görüşmeler yaptıklarına dair Emsâlüddin Efendi tarafından gönderilen jurnal.

1 Kasım 1896

İşbu gün saat on iki kararlarında şehzâde-gân-ı civan-bahtân [hazerâtından] devletli, necâbetli Reşad Efendi hazretlerinin bendegânından Gürcü Mahmud Bey ve Dördüncü Daire Mal Kalemî'nde müstahdem Kâtib Hakkı Bey ve bir zâbit ile Şişli'de vâki Gülistân Birahânesi'nde oturmakda oldukları esnada bir kıt'a jurnalı dahi takdim olup mûmâileyh zâbit kim olduğu hafiyyen tahkik olundukda İkinci Fırka'da müstahdem bahriye yüzbaşılardan Rıza Bey olduğu gibi mûmâileyh Rıza Bey gece saat yarım kararlarına kadar mûmâileyhlerin yanında oturup kalktığı esnada Mahmud Bey cebinden bir kalıp sigarası paketi çıkarıp mûmâileyh Rıza Bey'e verdiği, mezkûr paketden pek ziyade şübhe dâi olduğu ve mûmâileyh Rıza Bey diğer bir mahalle gidip mezkûr birahânenin derûnunda

bir masa başına oturup saat iki kararlarında hurucla Pangaltı cihetine gittiği ve mûmâileyh Mahmud Bey Hakkı Bey ile oturmaktalar iken saat iki kararlarında oturmuş oldukları masadan kalkıp mezkûr birahânenin karanlık bir mahalde gö[rü]nmeyecek bir derecede on dakika kadar konuşup ba'dehû mezkûr oturmuş oldukları masaya duhûl edip oturmakda oldukları ve mûmâileyhlerin hâl ve harekâtından pek ziyadesiyle şübheye dâi olduğu berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fi 20 Teşrin-i Evvel sene [1]312

(Mühür)

Emsâlüddin bin Mehmed

دامت محمد بن قاسم بنده له بهود بسند دونه اولیج نوتوخی بتیس اهل بیت سدا سادق نقیبتان بقده اول
 هدیه افشا هکومه بدز سرینه جیغوب صافه بهرام اغا اید کور سکه در دید زده دونوشه نقیبتان طایفه
 سزایک بجینی ... اغا اید سرینه مقول اوله فزوه ام انزادقات کور سکه در دفعه کویر تراوی
 مرکزینک فاسو کور اوله فزوه خاصه کوی فیدیه سنه اولیج بوض محمد بنده اوله اید دض کور سکه
 و هدیه افشا کور سزایک اول محمد بن قاسم بنده عسیریه معلومات ویریب محمد بن قاسم بنده دض
 اولیج سرینه بولندیز و قشایکی هکوم احواله دض اولیج در دض بهرام اغا کور سزایک
 افشا دض انتر سزایک بجینی اید کور سکه در محمد بن قاسم بنده دض آره م صوره داله سند
 بالینه حکم اهل بیت نرفوزم بوض بر و کور سزایک کور سزایک سوزیمه اهل بیت سزایک
 معلوم اهل بیت دوزه حظه اولیج ۸ خورده

دالیه بنده افشا حقیقه بنده وجود بنده دینه دفعه وازال مسید در صفا فالدیه المسه اولیج ف دات نخعی کور سزایک نیا سکه
 اهل بیت حقیقه بنده بنده معلوم اهل بیت دوزه حظه اولیج ۸ خورده

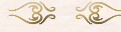
ایم الم

خبره

DAMAT MAHMUD PAŞA, MİDHAT PAŞA VE MEHMED RÜŞDÜ PAŞA HAKKINDA
JURNALLER

Damat Mahmud Paşa'nın, isimleri yazılı kişilerle görüşen Leh Yahudisinden dönme adamı Hidayet Efendi vasıtasıyla her türlü bilgiyi elde edip sanki Saray'daymış gibi her bir ahvale vâkıf olduğu, Midhat Paşa'nın fesat tohumları ekmesi sebebiyle kendisinden kurtulmak gerektiği, adamlarının hâlen Mabeyn-i Hümayun'da oldukları ve ahalinin onların bu durumuna içerledikleri, İzmir'e giden İngiliz Sefaret kâtiplerinden birinin Midhat Paşa ve Mehmed Rüşdü Paşa ile görüşeceğinin haber alındığına dair İbrahim Lütüfî mühürlü jurnaller.

26 Ekim 1880

4/562

Damad Mahmud Paşa hazretlerinin Leh Yahudisinden dönme evvelce Tütüncübaşı olup şimdi Şehremâneti'nde teftişlik etmekte olan Hidayet Efendi her gün Yıldız Sarayı'na çıkıp Hâfız Behram Ağa ile görüşmektedir ve Yıldız'dan dönüşünde Fındıklı'da kâin sarayın bekçisi () ağa ile saraya muttasıl olan kahve-de ekser evkât görüşmektedir ve Karaköy'de tramvay merkezinin karşısında olan kahvede Hasköy kumpanyasında evvelce bulunan Mahmud Paşa'nın adamı ile dahi görüşmekte ve Hidayet Efendi'nin görüşdüğü adamlar Mahmud

Paşa hazretlerinin arabalarına malûmât verip Mahmud Paşa hazretleri dahi evvelce sarayda bulunduğu vakitdeki gibi her bir ahvâle vâkıf olmaktadır ve Hâfız Behram Ağa'nın kahyası Hacı Ahmed Efendi dahi ekserî saray bekçisi ile görüşmektedir ve Mahmud Paşa hazretleri dahi arada sırada vâlidesinin yalısına gelmekte olduğunu Terkos'da bulunan bir Rum kendi çiftlik kahyası söylemiş olduğu işidilmiş olduğundan ma'lûmât olmak üzere arz olunur.

Fî 8 Temmuz sene [1]296

Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'nin rahatı Midhat Paşa'nın vücudunun dünyadan def' u izâlesiyledir. Sağ kaldıkça ekmiş olduğu fesadât tohumu günden güne ziyadeleşmekte olduğu

tahkik kılındığından ma'lûmât olmak üzere arz olunur.

Fî 8 Temmuz sene [1]296

Bende
Muhbir-i sâdık
(Mühür)
İbrahim Lütüfî

**

۲۲۸

برقاج وقتندرو مدعت بیست نه افسر اولیغی فساد تخمینک کرده سه اولارده مالک مودسه رقصانه ده بوشانه کاف اولاریندن والی و مقصدی
و فائزعلی و عدیه و ضبطیه و کتبه کرده و اولارین فکری بدیدینه طبایه طبایه ضد اولارین کی عدیه و ضبطیه و عدیه و کتبه و کتبه مستطاب اولارین
حاکمه کاف کتبه کرده دفع فکری طبایه طبایه ضد و لایحه بر محله تبعه دولت علیه ده بوشانه شخاصان ایسی کورلامکده اولارین کی عدیه
دفع هر دوازده دفع ایسه کورلامکده اولارین مآلهه قلعه رده و کاف ملایمه دولت آره سه ضدیه وضع قدرت بیست نه فکری ایروکی و
مابیه های یوننه ایسه کیم ایستراسیه کیرده جیفقده و کیرده جیفقده دوانه هر بری بریه منسوب و برن اولوچده کیرده جیفقده و مدعت بیست نه
بنده لرنده دفع برقاج کیش مابیه های یوننه بولمقده اولارین و بو آملر جزا کوره جیفقده برده مکافانه کور یور دیو خلقه منینه علمی سولیمقده
اولارین کی طره و لارینده کله کیده استخمسده ذکر اوشانه حالوق ایستمه اولارینده در مسان دوازده دفع حینا مقلده ایلمه بولمقده
و قوع حال غصه جوانه ایلمه اوشانه ایستمه سرده اولارین

بجه کومه انکلره سفارتی کاتبینده بریس بولایقجه بماند برمودم ایچیه از نیده کیندلیکی و از نیده ایسی مدعت بیست نه محمد رندی
بیست رانده موقانه ایده جکلی خبر الحمه اولارینده غصه حانه ایلمه ایستمه سرده اولارین

4/639

Birkaç vakitden beri Midhat Paşa'nın ekmiş olduğu fesad tohumunun semeresi olarak memâlik-i mahrûse-i şahanede bulunan kâffe-i vilâyetlerin vali ve mutasarrıf ve kaymakam ve adliye ve zabtiye ve ketebe gürûhu valilerin fikri yekdiğerine taban tabana zıd olduğu gibi adliye ve zabtiye ve örfiye ve ilmiye ve yalnız dâhiliye müstesna olduğu hâlde kâffe-i ketebe gürûhu dahi fikirleri taban tabana zıd ve hiçbir mahalde tebaa-i Devlet-i Aliyye'den bulunan eşhâsın işleri görülmemekde olduğu gibi Deraliyye'de dahi her devâirde dahi iş görülmemekde olduğu müşâhede kılınarak ve kâffe-i me'mûrîn-i devletin arasına zıddiyet vaz'

eden Midhat Paşa'nın fikri idüğü ve Mâbeyn-i Hümâyun'da ise kim isterse girip çıkmakda ve girip çıkan zevât her biri, bir yere mensubum, diyerek ol vechile girip çıkmakda ve Midhat Paşa'nın bendelerinden dahi birkaç kişi Mâbeyn-i Hümâyun'da bulunmakda olduğundan ve; "Bu adamlar ceza görecekları yerde mükâfât görüyor." deyu halk beyrinde alenî söylenilmekde olduğu gibi taşra vilâyetlerden gelip giden eşhâsdan bâlâda zikrolunan hâlâtı işitmiş olduğumdan ve Dersââdet devâirini dahi aynen müşâhede eylemiş bulunduğumdan vukû'-ı hâli arza cür'et eylerim. Ol bâbda.

Fi 14 Teşrin-i Evvel sene [12]96

Geçen gün İngiltere Sefâreti kâtiblerinden birisi politikaya aid bir mevâdd-ı mühimme için İzmir'e gitdiğini ve İzmir Valisi Midhat Paşa ve Mehmed Rüşdi Paşalar ile mülâkât

edeceğini haber almış olduğumdan arza cür'et eyledim.

Fi 14 Teşrin-i Evvel sene [12]96

Bende
Muhbir-i sâdık
(Mühür)
İbrahim Lütfi

دولتو سرتابی و لا شافم اغا افرین حضرتینده
 حضور دولتینده کمالی تعلیم و حجاب ایله دوروب دامن دولتینده پوسدوب دوعاء دولتینده شویله مشغولکی یعنی
 جناب ربه ان معین شوکتو افرین باغشده سوه وه دوشناه لریکی قهر ایله سوه و بجوری عالیله برکدر و بریوب
 همکیزی مراد بورسوه امینه یا بیل عالمینه خاکپای عالیله تقدیم جمارت اندیکم قهری حاکمای شاهانیه
 کتوروب وه قرینده امان دنیا لری بنده کزه جنتی اینکزه مع بودرجه محونه اولمزدیم بینه سنه عمرم اولسه کیچکوندر
 خدمت دولتینده بولونسم بینه ایفا ایدیم تشکور ایدیم افرین انشا ۴۱ بودا صیغه ایله بر برینری کوروب شیفاه
 چوه محبت ایدرز زیر محبوره کیلم برافری بنده سیر بویاز دینجه قهری سیر افرینده غیره کسمه جمارت
 بقدر اول ۴۱ کهرم سیر امانت ایندم امری عالیله اوزره فیرانسیرجه قهر ایدیم کوزم اوکوندم
 یازدی چاهه باطره از اندر یفر قدر املانسیرجه قرانه یا بدم ایدی انیده خاکپای کوندریم او قونفر برشدر
 بیاز چکه جکدم کیچک اولاجه محمد اغا قلکز دانی خبر کوندر رسور هر نه ایسه او قو دینکزه قدر او قیوب بینه بر طرف
 اچینه قیوب بنده کزه کوندر رینه مرق ایدی رم یا قایم کوزم کورسوه ریسر افرینزه عافیت ویرسوه انینه امرا
 اولما بده ایراده افرین حضرتیندر

سده
 صادی

افرن حضرتینده بر ما اهل کندی غیریکن اید
 تسلیم جبرینی کوندر ریرکن احیا اولورم

RUSYA VE İNGİLTERE'NİN FAALİYETLERİ HAKKINDA BİR MEKTUP

Rusya'nın Arapları Osmanlı Devleti'ne ve Hindlileri de İngilizlere karşı kıskırttığı, Süveyş Kanalı'na mühendisler gönderdiği, İngilizlerin Rusya'nın bu planını bozmak için Kızıldeniz'de Massava İskeleyi'ne beş adet gemi gönderdiği, Rusya'nın Feriköy'deki Rus Hastanesi'ne hafiyeler yerleştirdiği ve Yıldız Sarayı ile yollarının resimlerini yaptırdığı, Saray'ın içinde kendilerine bilgi veren adamları olduğu ve Padişah'ı tahttan indirip başka birini padişah yapmayı planladıklarına dair bir mektup.

1881¹

Devletli, ser-tâc-ı vâlâ-şâmm Ağa efendimiz hazretlerinin huzûr-ı devletlerine kemâl-i ta'zîm ve hicab ile durup, dâmen-i devletlerinizi bûs edip dua-yn devletlerinize söyle meşgulüm ki, yani cenâb-ı Rabbü'l-âlemîn şevketli efendimize bağışlasın ve düşmanlarımızı kahr eylesin, vücud-ı âhîlerine bir keder vermeyip ömrünüzü müzdâd buyursun. Âmin, ya Rabbe'l-âlemîn.

Hâk-i pâ-yı âlîlerinize takdime cesaret ettiğim tahrirâtı hâk-i pâ-yı şahaneye getirip ve karşılığa almanız; dünyaları bendenize bahşetmeniz bu derece memnun olmazdım. Bin sene ömrüm olsa gece gündüz hizmet-i devletinizde bulunsam yine ifa edemem. Teşekkür ederim. Efendimiz inşaallah bu vasıta ile birbirimizi görüp şifâhen çok muhabbet ederiz. Zira muhbir değilim. Bir efendi bendesiyiz. Bu yazdığım tahrirâtı siz efendimizden gayrı kimseye cesâretim yoktur; evvel Allâh sonra size emanet

etdim. Emr-i âlîleri üzere Fransızca tahrir etdirdim. Gözüm önünde yazdı. Çatra patra az anladığım kadar imlâsızca karalama yaptım idi. Onu da hâk-i pâ-yınıza gönderdim. Okunmaz bir şeydir. Beyaza çekecektim. Geç olacak. Mehmed Ağa kulunuz dahi haber gönderiyor. Her ne ise okuduğunuz kadar okuyup yine bir zarf içine koyup bendenize gönderiniz. Merak ederim. Bakayım gözüm görsün. Rabbim efendimize afiyet versin. Altına imza. Ol bâbda irâde efendimiz hazretlerindir.

Bende
Sâdık

Efendim hazretleri, bir satır kendi tahririniz ile tesellim haberini gönderirseniz ihyâ olurum.

**

1- Paris'de çıkan Arap gazetesi Devlet-i Aliyye hakkında pek çok fenalıklar yazıyor. Ve me'mûrîn hakkında ve meclisler hakkında türlü fenalıklar tahrir eder ve Padişahımız efendimiz hazretlerinin hakkında pek çok çirkin çirkin kelâmlar yazıyor. Bunları kim yazdırıyor: Abraham Paşa yapıyor. Abraham Paşa'nın haremi Viyana'da mevcut Viyana'dan Moskof Elçisi Mösyö Novikof bir sene evvel Abraham Paşa'ya bir madama yollamış idi. İstanbul'da her ne olur biter ise onun tahriri ile Moskof'a ve her bir mahalle haber gidiyor. Yalan ve dolan ilâve edip ortalığı fesada verip efendimize düşman edip Bulgaristan gibi Mekke'de Prusya kadar bir hükümdar yapmak için.

2- Rusya tarafından Süveyş Kanalı'na yedi mâh evvel üç dâne mühendis gelmiş idi. İki

buçuk ay evvel dört dâne dahi gönderdiler. Bunları göndermelerinin sebebi kanalın ve etrafının resmini almak için. Buna sebep yakın zamanda Arabistan'da Türkler ile kavga olacak. O zamanda Araplar kanalı kapayacaklar. Arabistan kavgaya başladığı günde Hindistanlılar dahi İngilizler ile kavgaya başlayacaklardır. Büyük Asyan(?) limanında olan Rusya donanması öyle karışık zamanda Kurna'dan² Bağdad'ı zabt edecek.

3- Tatar Prensi Muşki Alim'i Moskof İmparatoru Mekke'ye yollamış idi. Merhûm Şerif'e şu haberi gönderdi ki; "Arapları çok severim, kendilerinden memnunum. Her ne isterler ise yaparım ve kendilerine yardım ederim. Onlar için Petersburg'da bir cami yapacağım. Sizi Türk[ler] çiğniyorlar. Siz benim çiğneme bir paresiniz. Siz muhârebe ederseniz size silah veririm ve yardım

1 Tarih tahminidir.

2 Al-Qurnah (Irak).

ederim." deyu haber gönderdi. Ve her posta Rusya Kralı'na mektûb yolluyor.

4- Moskof Abisinimye'ye¹ yirmi kadar papas yolladı. Sebeb şudur: Abisinimye kralı ile Mısır kavga etmek için papazları yolladığı vakit on beş bin kadar tüfenk ve silah gönderiyor idi. Ve böyle söz vermiş idi ki Kırmızı Deniz'de² Masavva³ İskeleyi'ni Moskof almak için. Bunu İngiliz haber aldı. Oraya beş dâne gemi yolladı. Bu gemileri yollamasına sebeb o iskeleyi Rusya'ya vermemek için ve der-akab Arapları sebeb edip alım-satım olmasın deyu toprağa tatu(?) yaptılar. Buna sebeb tekmi'l gemileri muâyene etmek için ne geliyor ve ne gidiyor kim düşmanlık ediyor bu yüzden haber almak içindir.

5- Rıhtım için efendimiz ile olan kelâmlar Mişal Paşa'ya olan irâdeleriniz İstanbul rıhtımı ile Selanik rıhtımını dahi irâde edilmiş olduğunu çabuk Saray-ı Hümayun'dan bir zât Avusturya elçisine haber verdiler. Bu yüzden dahi efendimize ilk olmaz. Tafsili uzundur. Tahriran mümkün olmaz.

6- Moskof elçisi Feriköyü'nde olan hastahânesinin bir odasına birkaç mühendis komuşdur. Ve hafiyeleri ile beraber o adamların kumandanı geberttikleri Mösyö Komarof ile hayatda olan Mösyö Pobof'dur. Onun hizmetlerini beraber edâ eden ve bir olan serasker kapısında Tatar Ahmed Bey'dir. Biri dahi Saray-ı Hümayun'da Çerkes Aziz Bey'dir. Bu kunpanya ne iş görüyor, Saray-ı Hümayunun her ne kadar adamı var, ne kıyafetde elbise giyecektir ayrı ayrı resmini çıkarıyorlar ve Yıldız'ın her bir yerini ve yollarını aldılar ve askerin giydiğini aldılar. Sebeb tahında bir güzel kitap yaptılar. Moskof imparatoruna, bir dâne serasker paşaya ve birer dâne büyüklere yolladılar. Herkesin ma'lûmu olsun, Bulgaristan'dan İstanbul'a patrik gönderdiler. Tenbih etdiler ki Ortaköy'de bir konak tutmasına. Bunu niçin yapıyorlar? Ortaköy'den Yıldız'a kolaylık vardır. Yıldız'ı muhâsara edip başka padişah yapacaklardır. Bu efkârda geziyorlar.

7- Mösyö Komarof'u niçin öldürdüler? Moskof sarayından para verdiler. Mahsus vurdurdular. "Deli" deyu isim takdılar. Bu planlar

Moskof işine yarar. Büyük resimleri İngiliz elçisine gösterdi ve kendi adamlarına pasaport verip Paris'e kaçırdı. Moskof buna darıldı. Çok tahrir olur durdular(?).

8- Moskof'un İstanbul'da birkaç tane büyük adamlardan Tatar ve Çerkez adamları var; bu adamların me'mûriyeti Arabistan'ı fesâda vermek için dolaşıyorlar.

9- Moskof mekteb hocası Mösyö Pavlof İstanbul'a geldi. Münif Paşa'ya misafir oldu. Ne sebepten geldi? Sebebi şudur; Arabistan'ı fesâda vermek için Petersburg'da Arapça bir gazete basıyorlar. O gazeteyi ceste ceste hafiyyen buraya Mösyö Pavlof'a gönderiyorlar. Hem de Arab mektûbları ile birlikte. O da burada ne kadar Arab var ise hafiyyen dağıtıyor. Ortalığı birbirine karışdırıyor.

10- İştirekir(?) Paşa Urumeli kumandanı bütün bütün Moskof adamıdır. Yirmi günde bin beş yüz lira aldı. Urumeli havâdisi tekmi'l Moskof elçisinde. Böyle lakırdı etdiler. Bir vakit isti'fâ edecektir. Yerine Sadık Paşa'nın oğlu Muzaffer Bey'i isteyeceklerdir. Mutlaka yerine o gidecektir.

11- Şam-ı Şerif'de oturan Abdal Kadir'in hasmı Alceristan'dan(?) bir kaç Arab ile geldi. Ol Arabları muhbirlik sıfatı ile buraya bırakıp kendi gitdi. İstanbul'u karışdırmak için.

12- Yaverlerinizden Zeki Bey Saray-ı Hümayun'da ve huzûr-ı şahanede her ne olur ise ne vukûat olur ise bir mektûb yazıp adamlarının birine verip Kule Kapısı Mevlevihânesi'nin karşısında Madam Kalhov isminde bir kahvehâne vardır; mektûbu kendi adamı ile oraya yolluyor. Evvel Nemse idi sonrası Osmanlı oldu. Topal Osman Bey namında bir zat orada bekler. Mektûbu ona teslim edip Moskof elçisine takdim ediyorlar.

13- Dünkü gün haber geldi. İngiliz Arabistan tarafına Moskof'dan, Yunan'dan, İtalya'dan küçük gemiler ile silah gönde[re]cekler. Haziran'da gönderecekler. Padişahımız bir gemi göndersin. Aden'den Süveyş'e kadar bir yukarı bir aşağı gezdiresin.

14- Padişahımıza bir büyük hizmet ederim. Tahriri lâkin bir haftada meydana gelir. İrade buyurulur ise tahrir başlarım.

1 Abyssinia. Habeşistan. Bkz. Davut Dursun, "Etiyopya (Fiziki ve Beşeri Coğrafya)", *DİA*, C. 11, 1995, s. 488-491.

2 Kızıldeniz.

3 Massawa (Eritre).

✓✓

۱۰۰

Y. A. HUS, 187/9

FRANSIZ CASUSU OLMA ŞÜPHESİYLE UCEYLAT'TA YAKALANAN MUHAMMED'İN
SORGUSUNDA VERDİĞİ BİLGİLER

Trablusgarb'ın Uceylat kazasında hal ve tavırlarından duyulan şüphe üzerine güven verilip konuşurulan Muhammed isimli bir şahsın, Fransa tarafından casusluk için gönderildiğini belirtip bazı şahıslardan bahsetmesi üzerine hakkındaki şüphelerin arttığı ve tutuklanıp durumun Kaza Kaymakamı Beşir Bey tarafından telgrafla Valiliğe bildirildiği ve Vilayet merkezine getirtilip sorguya alındığı, ancak adı geçenin, ilk söylediklerini sorguda tamamen inkâr ettiği, fakat Kaymakam'ın; telgrafı çektikten sonra adı geçenin fikrini anlamak için ağzını yokladığında kendisine, '*Fransızlar adına casusluk yaptığını, Hilâfetin Osmanlıların değil Arapların hakkı olduğunu, Fransızlar da bu görüşte olduğu için kendisinin bu yönde çalıştığını, ancak bu konudaki en büyük engel Trablusgarb Valisi Ahmed Rasim Paşa olduğundan istifa veya suikast yoluyla onun bu makamdan uzaklaştırılacağını ve yerine Tunus Valisi Sadık Paşa gibi müstakil bir vali getirileceğini anlattığını ve Uceylat ve Trablusgarb'da ne kadar asker ve paşa bulunduğunu sorduğunu*' söyleyip bu bilgilerden bazılarını Kaza Tahsildarı Hacı Devadi Efendi ile Zabtiye Abdülkadir ve Sinoplu Hüseyin isimli askeri şahit gösterip onların da Kaymakam'ı tasdik etmeleri üzerine adı geçenin adli makamlarca yargılanmaya başlandığı, yargılama sonucunun ayrıca bildirileceği; bu şahsın Tunus Valiliği veya Fransızlar tarafından karışıklık çıkarmak için gönderilmiş bir casus veya aslında başka taraftan gönderilmiş olup da Fransızlara mensubiyet iddiasında bulunan biri veya merkezinin Tunus, Mısır veya Hicaz'da mı olduğu bilinmeyen ve bütün Arap memleketlerindeki ahaliyi Türklerden nefret ettirip Osmanlı Devleti ile olan bağlarını koparmayı amaçlayan bir fesat komitasının mensubu olmasının muhtemel bulunduğu hususlarında Trablusgarb Valiliğince gönderilen tahriratın Sadrazam tarafından Padişah'a arzı.

10 Ocak 1886

Trablusgarb vilâyeti mülhakâtından Uceylat'a¹ gelen ve olunan şübhe üzerine mahallince bi't-te'min isticvâb olunan bir şahsın casusluk hizmetiyle Fransa tarafından gönderildiği anlaşılmasıyla merkeze celb edilmiş ise de oradaki ifadâtını külliye inkâr eylediğine ve maamâfih mahkeme-i adliyece istintak olunmakta olduğundan neticesinde icabı icra kılınacağına dair Vilâyet-i mezkûre Valiliğinden gelen tahriratın

gönderildiğini ve neticesinin inbâsı bâ-telgraf Vilâyet-i mezkûreye bildirildiğini mutazammın Dahiliye Nezâret-i Celîlesinin tezkiresi mezkûr tahrirat ile beraber manzûr-ı âlî buyurulmak üzere arz ve takdim kılındı efendim.

Fî 4 Rebiülâhir sene [1]303 / Fî 29 Kânûn-ı Evvel sene [1]301

Kâmil²

**

1 Al-Ajaylat (Libya).

2 Sadrazam Mehmed Kâmil Paşa.

Vâli-i Vilâyet-i Trablusgarb

89

Dahiliye Nezâret-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

Trablusgarb merkez sancağına tâbi ve garb cihetinden Tunus hududunun dört beş günlük berisinde vâki' Uceylat Kazâsı Kaymakamı Beşir Bey'den geçende alınan fi 22 Teşrin-i Evvel sene 1301 tarihli telgrafnâmede; "tahminen yirmi beş yaşında, buğday benizli, siyah bıyıklı, fukarâ kıyafetinde Muhammed nâmında bir adam bir gün evvel Uceylat'a gelip etvârından hâsıl olan şübhe üzerine sual ve te'min olundukda; 'kendisi casusluk hizmetiyle Fransa tarafından meb'ûs olduğunu ve hududa kadar bir miralay ile geldiğini ve Trablus'da el-sine-i mütenevviaya vâkıf gâyet zeki bir refiki mevcut olduğunu ve mukaddemâ Trablus'a gitdiğini ve kendisi Şeyh Hamza ve Belediye Reis-i sâbık Ahmed Naib ile Dersâadet'deki Şeyh Zafir'e münasebet-i tâmmesi bulunduğunu ve Trablus'da bazı kesâm bildiğini' söylemesiyle hakkında şübhe tezâyüd edib revş-i hâliyle lisamna göre kendisi şark ahalisinden olmakla berâber gâyet dildâr ve cerbezeli bulunduğundan hemen taht-ı tevkife alındığı" iş'âr ve hakkında olunacak muâmele istif-sâr olunmasıyla merkez-i vilâyete celb olunup me'mûrîn-i adliye marifetiyle istintak olundukda külliye inkâr ve yalnız; "kendisi Trablusgarb'lı olup geçen sene borçdan dolayı Tunus'a firaren giderek bu kere karadan Uceylat tarîkıyla avdeti esnâsında Uceylat kazâsında tutulduğunu ve asla böyle bir sıfat ve niyeti olmadığım" tezkâr etmiş ise de Kaymakam-ı mûmâileyh isticvâbında; "mezkûr telgrafi acizlerine çekdikden sonra şahs-ı merkûmdan istizâh-ı fikru niyet eyledikde ifadât-ı sâbıkasım tekrarla berâber; 'hududa kadar birlikde geldiğini beyan ettiği miralayın murabıt sıfatıyla ve bir takım kütüb ve evrâk istishâbıyla hudud üzerinde mukim ve Ragme kabile-i cesîmesine gitdiğini ve ondan sonra şark cihetine geçeceğini ve Necid ahalisinden olduğu hâlde yine bu hizmetle bir genç adamın gelmekte ve her birerlerinin hizmeti başka olduğunu ve kendisinin Fransa Devleti tarafından üç bin gurus maaşı olduğunu ve bu maaşı her nereye

gitse oradaki Fransa konsülatosundan alacağım ve kendisini konsoloslar bildiğini' ve bu hizmetin neticesi ne olabileceğini sorduğunda; 'Kur'ân-ı azîmü's-sân Arabî ve Peygamber-i zîşân Arabî olduğu ve Hilâfet-i cehle-i İslâmiye evlâd-ı Arab'ın hakkı bulunduğu hâlde Türklerin hükûmeti uyamayacağım ve kendisinin hizmeti şu cihetlere mün'atf olarak Fransa Devleti ol bâbda evlâd-ı Arab'a müsâid olduğunu ve fakat Ahmed Rasim Paşa bu vilâyette vali bulundukca Fransa Devleti bir şey istifade edemeyeceğinden ve çünkü rezânet ve metânet ve temkini cümlelerin hayretini mücib olmakda olduğundan efkâra tevassul etmek maksadıyla Vali-i müşârunileyh Fransa'ya götürülüp Tunus Valisi Sadık Paşa gibi bir hükümdar-ı müstakil nasb olunacağım' ve nasıl götürebileceğini sorduğunda; 'Görürsün nasıl götürürüz. Gitmez ise kendisine sû-i kâsd ederiz ve bundan bir sene mukaddem Trablus'da Sahpazarı cihetinde yine tebdil-i kıyafet etdiğim hâlde bazı fesad-âmiz ibârât hâvî bir kâğıdı Vali-i müşârunileyhe verip savuştum.' dediğini ve; 'muahharan Trablus'dan Fransa'ya gidip şimdi bu me'mûriyetle geldiğini ve hapishânede mevkûf olan İbrahim Sarac nâm kimseye edilen muâmelât nâ-hak yere olduğunu ve nezd-i acizîye ne suretle girebileceğini düşünmekte bulunduğunu ve efkân ifşâ olunmamasım' ifade ve rica ile berâber; 'Fransa Devleti'nin simdiki Trablusgarb Konsolosu Mösyö Destre(?) Fransa Devleti'ne bir hizmet-i nâfiada bulunamamakda olduğundan azliyle yerine Hacı Ömer nâmında birisinin derdest-i tayin olduğunu ve Fransa'ya gitmek arzusunda bulunursa onu almak için bir vapur getirtebileceğini ve rüfekâsıyla mülâkât isterse o dahi mümkün olabileceğini ve kendisi Bingazi'nin on beş gün ilerisinde vâki' Cağâbîb' nâm mahalde mukim Şeyh Mehdi ile ona mensub Muhammed es-Sünnî nâm kimse ile mülâkât ederek bazı müzâkerâtda bulunduğunu ve; 'ulûm-ı diniyyenin bu âlemde olmadığım' beyân ve; 'Uceylat'da ne kadar ath mevcut olduğunu' sual eylemiş iddiğini' ve kendisi gâyet yavaş söylemekte olduğundan dinlemek için odamn haricinde ve pencere yanında koyduğu Kazâ Tahsil Me'mûru Hacı Devâdi

1 Al-Jaghbug (Libya).

Efendi 'ulûm-ı diniyyenin âlemde olmadığı' ve Zabtiye Abdulkâdir dahi acizleri hakkındaki 'sû-i kasd' ifadesini istimâ' eylediğini" takrîr ve ihbar ve mûmâileyh Hacı Devâdî ile merkûm Zabtiye Abdulkadir, Kaymakam-ı mûmâileyhin kendilerine müteallik ifadesini tasdik ve tezkâr eylediler. Asâkir-i şahane efrâdından o sırada orada bulunan Sinoblu Hüseyin bin Mustafa dahi; "şahs-ı merkûm onunla beraber yatdığı gece de 'Uceylat'da ne kadar asker ve Trablus'da kaç tabur ve kaç paşa mevcut olduğunu sorduğunu ve kendisine; 'Bilmem.' cevabını verdiğini" ihbar eylemiş ve onunla muvâceheleri icra ve tekrar sual olun-dukda yine inkârda ısrar etmiştir.

Şahs-ı merkûm Tunus'un vali ve ümerâsından veyahud Tunus'da kendilerine iş aramakda bulunan Fransız ümerâ ve zâbitleri tarafından ilkâ-yı şûriş için gönderilmiş olması veyahud başka taraftan mersûl olup da buraya en yakın Fransızlar olduklarından onlara iddia-yı intisâb etmesi muhtemel ve fakat merkûm; "Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye aleyhinde ve Hilâfet-i seniyye-i İslâmiyenin Arablara intikâl ve inkilâb etdirilmesi zımnında envâ-ı tesvilât ve işğalâtla Arabları Türklerden tenfir eylemek ve bu tesvili memâlik-i mahrûse-i şahanede bulunan bi'l-cümle bilâd-ı Arabiye halkının zihnine ilkâ etmek fikriyle Mısır'da m, Tunus'da m, Hicaz'da m, her nerede ise henüz mahalli bilenemeyen bir yerde müteşekkil bir fesad komitası tarafından olmak lâzım gelip gerek bu şahıs ve gerek merkûm İbrahim Sarac ve bu sene Fizan'da zuhur eden Şerif nâmnındaki müfsid-i ma'hûdun esas ve menba'ları bu komita olduğu" zannı daha gâlib olmakda ve bunların irsâlinde mezkûr komitanın murâd; "bu vilâyet halkı arasına ilkâ-yı şûriş ve nefret ve hakk-ı acizânemdeki hüsn-i i'tikâd ve i'timâdlarını

izâle ile men'-i efkâr ve tesvilâtlarında ve halkın celb ve te'lifinde ve hükûmet-i seniyye-i Osmaniyye'ye rabt-ı kulûbunda etmekte olduğum mesâî ve ikdamâtın efkâr-ı ahalice olan hükûm ve kuvvetinin bekâ ve devamı bu vilâyetde vücûd-ı acizânemle mahdûd olduğu i'tikâdından mütevellid hurs ve gayzın şiddetiyle emellerine tevassul için acizlerini katleylemek" fikr-i sehifinden ibâret olduğu revş-i hâl ü makâllerinden ve neşriyât ve tesvilâtı yekdiğerine muvâfık ve müşâbih olmasından hatıra gelmekde bulunmuş ise de bi-avnihi Teâlâ saye-i kudret-vâye-i hazret-i Tâcdârîde gerek bedhâhân-ı ecânibin ve gerek mezkûr komitanın her türlü tahrikât ve ilkaâtının bu vilâyete men'-i tesirinde tecessüsât ve ikdâmât-ı hafiyeye ve celiyye ve intibahât-ı külliyyeden geri durmamakda olduğum gibi acizleri her hâl ü kârda avn-i Hakk'a mütevekkil ve uğur-ı meymenet ve me'sadet-i saltanat-ı seniyyedeki fedakârâne meslek ve sâdikâne meşreb ve hüsn-i niyyet ve kuvvet-i i'tikâdım hasebiyle hüsn-i nazar-ı füyuzât-eser-i cenâb-ı velinimet-i efhaminin imdadât-ı celile-i ma'nevîyesine mu'temid ve mütevevvel olduğumdan nefis-i acizânem için asla havf ve endişede bulunamayacağım bedihi ve merkûmun mahkeme-i adliyece istintakı derdest-i itmâm olup ona göre hükm-i kânûnîsi i'tâ olunacağı tabii görünmüş olmakla arz-ı vukû'-ı hâle ibtidâr kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men le-hü'l-emrindir.

Fî 13 Rebîülevvel sene 1303 ve fî 8 Kânûn-ı Evvel sene 1301

Bende
Ahmed Rasim

۹۰

شکری وارد اولد تا بحین غرضی ۱۲، بحالین تا بحین نو رسیده مدته ۲
در سعادتیه من غرضام ملک ترجمه سید

ذات حضرت پادشاهی بر صوفه سرای صفی مأمور بیک انقضای فرمانیه بود مقه عاقله بر تبریزه
بمختدر بود مأمور فیض بر ایستاده بود مدتی حاله ذات صفی ملکانه اوید ورم راپولید
تقدیمی و امور جدید ایل اشغال ایلدیه وقت بر اقصایم قانع سبب اولیور لردی صفی قضایه
فرمانه خاص شاهان اچونه بود صفی اصل اولد صفی سوی او نه بیک ایلدیه بالفرد مأموریه صفی
دائرة سی شکری دهاملی و ده آت شاهانه اعراضه بر صورتی تشکیل ایلدیه بود جمله ذات
تو کتبات صفی پادشاهی ملک زمانه در قضاها یوزنی الهیتر مواد ایلدیه و با خود باره قرائت
اچونه اوید بر طه شکر اشغال ایلدیه ملک

صفی قوری

OSMANLI SARAYINDAKİ HAFİYE MEMURLARININ BİRÇOĞUNUN AYRILMASINA
DAİR FERMAN HAKKINDA *TİMES* GAZETESİNİN YORUMU

Times gazetesinin 21 Nisan 1890 tarihli sayısında; Padişah'ın hafiye memurlarından birçoğunun ayrılmasını ferman buyurmakla akıllıca bir iş yapmış olduğu, böylece hem uydurma şeylerle vakit kaybedilmeyeceği, hem Hazine-i Hassa'nın önemli miktarda tasarruf sağlayacağı, hem de Hafiye Memurları Dairesi'nin daha millî ve itirazdan daha uzak bir şekilde teşkilatlandırılacağı ifade edilmekte olduğu.

21 Nisan 1890

Şimdi vârid olan Times gazetesi fi 21 Nisan [18]90 tarihli numarasında münderic ve Dersââdet den mürsel telgrafnâmenin tercümesidir.

Zât-ı hazret-i Padişahi¹ birçok saray hafiye me'mûrlarının infisâlini fermân buyurmakla âkılâne bir tedbirde bulunmuşlardır. Bu me'mûrlar hayırlı bir işde bulunamadıkları hâlde zât-ı hazret-i mülûkâneye uydurma raporlar takdimi ve umûr-ı ciddiye ile iştigâl eylemelerine vakit bırakmamak ile fenalığa sebep oluyorlardı. Hafiye tahsisâtınca Hazine-i Hassa-i Şahane için bu defa hâsıl olan tasarruf

senevî on bin liraya bâliğdir. Me'mûrîn-i Hafiyye Dairesi şimdi daha millî ve daha az şâyân-ı i'tiraz bir suretde teşkil edilerek bu vechile zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahînin zaman ve vakt-i hümayunlarını ehemmiyetsiz mevâd ile veyahud para kazanmak için uydurulmuş şeylerle işgâl edilmeyecektir.

Hakkı
kulları

Sultan II. Abdülhamid.

II. Abdülhamid, Modernleşme Sürecinde İstanbul, ed.
Çoşkun Yılmaz, Seçil Ofset, İstanbul, 2010, s. 348.

¹ Sultan II. Abdülhamid.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 بِرَأْسِ الْوَيْلِ
 آمَنَّا بِكَ يَا بَارِئُ

اولاد
 اقسام
 حشره
 اینست عبارت از سه کتاب اطلاع خشنه اطلاع اولی که بزرگن معاینه بخوبی فرست و بنویسد و اندرین اوج نظر خفیه آخذنه و ولایات ساره ده و این که بزرگن
 صرف اولاد و دره خفیه خفیه اعصای لوفه و در حجب و بوشنه وار اولی ای نقطه لغز فام نه کوندر لیک و مطابق نگاره نک نامندک معرفه کوندر
 کاری قواعد عمومی به معیار اطلاع برابر موجب فی و قال اولم جفته کون نامقیه حاله کون طر آخره کی و در ده خفیه قدر اولاد و جایا و تبعیاه
 در سه سده هائیکه غیرت اولمک بعد تبعید خفیه اعصای لوفه و در حجب و بوشنه وار اولی ای نقطه لغز فام نه کوندر لیک و مطابق نگاره نک نامندک معرفه کوندر
 خصوصه در اولمک بعد تبعید خفیه اعصای لوفه و در حجب و بوشنه وار اولی ای نقطه لغز فام نه کوندر لیک و مطابق نگاره نک نامندک معرفه کوندر
 انفا و این بر یکی بنامه نگاره ساری برقی اولی اقسام اوسع اولاد و این بر یکی بنامه نگاره ساری برقی اولی اقسام اوسع اولاد

MARAŞ'TAKİ ERMENİLERİN ZARARLI HABERLEŞMELERİNDEN HABERDAR OLMAK
İÇİN MEKTUPLARIN KONTROL EDİLMESİ VE HAFİYE ÖDENEĞİ VERİLMESİ
TEKLİFİ

Haleb Valiliği'nin, 'Maraş'taki Ermenilerin zararlı haberleşmelerinden haberdar olmak için mektupların muayenesi içinde istihdam edilmek üzere Fırnıs, Zeytun ve Andırın'da üç adet hafiye istihdamı ve gereğinde sarf edilmek üzere hafiye ödeneği verilmesi' şeklindeki teklifinin, Dahiliye Nezaretince, 'mektup vs. zararlı evrakla ilgili teklif umumî kaidelere aykırı olduğu için bu konuda şimdiye kadar verilmiş olan talimatlar çerçevesinde hareket edilmesinin adı geçen Valiliğe bildirilmesi ve hafiye ödeneği için bütçe açığına 1.000 kuruş ilave edilmesi' şekline getirilerek Sadrazam tarafından Padişah'a arz edildiği.

3 Kasım 1890

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümayûn

Devletli efendim hazretleri

Ermenilerin muhaberât-ı muzırrasına kesb-i ıtıla' zımnında, teâtî olunan mektûbların muayenesi için Fırnıs ve Zeytun ve Andırın'da üç nefer hafiye istihdamına ve vilâyât-ı sairede olduğu gibi lüzumunda sarf olunmak üzere hafiye tahsisâtı itâsı lüzumuna dair Haleb Vilâyetinden vârid olan iki kıt'a telgrafnâmenin gönderildiğine ve mekâtib-i mezkûrenin kâffesinin marifet-i hükûmetle küşâdı kavâid-i umumiyyeye mugâyir olmakla beraber mûcib-i kıl ü kâl olacağından gerek mektûb hâlinde ve gerek tarz-ı âhardaki evrâk-ı muzırmanın şimdiye kadar olunan vesâyâ ve tebligât dairesinde elde edilmesine gayret olunmasının mahalline

tebliğiyle tahsisât-ı hafiye için de muvâzene açığına ilâveten şehri bin gurus tahsisi münâsib görüldüğü beyânıyla icrâ-yı icabı hususuna dair Dahiliye Nezâret-i Celîlesinin tezkiresi melfûflarıyla arz ve takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahi şeref-müteallik buyurulur ise mantûk-ı âlisi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu efendim.

Fi 20 Rebülevvel sene [1]308 / Fi 22 Teşrîn-i Evvel sene [1]306

Sadrazam
Kâmil'

1 Mehmed Kâmil Paşa.

عاشقانه

[illegible]

TAKSİM'DE FERİK ÜNİFORMASI İLE DOLAŞAN BİR KADININ TAKİBİ

Taksim Polis Merkezi'nde görevli Polis Arif Efendi ile Mabeyn-i Hümayun hafiye memuru Kasımpaşalı Mehmed Bey'in, bir nizamiye çavuşu ile ferik üniforması giymiş bir kadından şüphelenerek takip ettikleri sırada kadının merhum Kâmil Bey'in kız kardeşinin evine girdiği; nizamiye çavuşunun ise Halim Paşa'nın maiyyet çavuşu olduğunun yapılan tahkikat sonucunda anlaşıldığı.

30 Ocak 1891

Beyoğlu Mutasarrıflığı
Aded

Mâbeyn-i Hümayun Başkitâbet-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

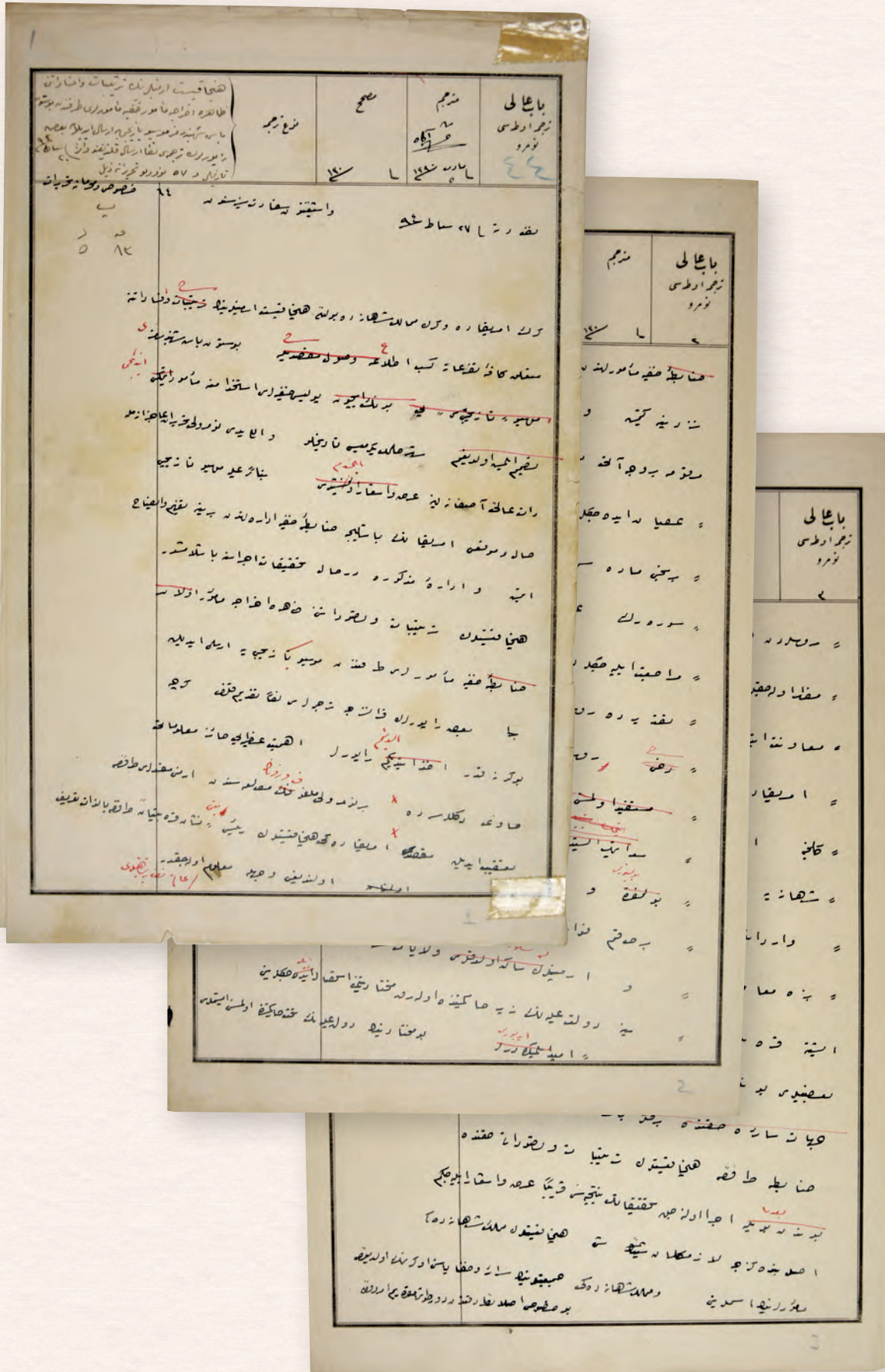
İşbu Cuma gecesı saat dört buçuk râddele-
rinde Taksim Polis Merkezi'nde müstahdem
polis efrâdından Arif Efendi mahall-i mezkûrda
çeşme yanında vâki' kahve önünde Mâbeyn-i
Hümayun hafiye me'mûrlarından olduğu anla-
şılan Kasımpaşalı Mehmed Bey'e tesadüf ede-
rek, konuşmakdalar iken yanlarından nizâmiye
çavuşlarından birisi önünde ferik forması ve
omuzunda alâmet-i mahsûsası bulunan arka-
sında bir kaput bilâ-seyf gitmekde oldukları
ve mezkûr kaputu iksâ eden bir kadın olduğu
mûmâileyhimâ anladıklarında derhâl peşlerine
düşüp çevirecekleri esnâda mahall-i mezkûra
ale't-tahmin yüz elli hatve mesafede merhûm
Kâmil Bey'in kerimesinin müste'cire bulun-
duğu hâne kapısı zenbeğini çekerek mezkûr
kapı açıldığı anda çavuş-ı merkûm mezbûrenin
üzerinden kaputu alıp hâne kapısından içeri

saliverip avdet eylediğinden çavuş-ı merkûmun
nereye gideceğini mûmâileyhimâ takiblerinde
Taksim Meydanı'nda Terkos Şadırvanı karşı-
sındaki Ferik saadetli Halim Paşa hazretlerinin
hânesine gidip mezkûr kaputu bıraktığı Tak-
sim Komiserliği'nden şimdi alınan jurnalden
anlaşıldığı gibi çavuş-ı merkûm dahi müşâru-
nileyh Halim Paşa hazretlerinin maiyyet çavuşu
idüğü merkez-i mezkûr komiseri Tahsin Efen-
di'nin icra etmiş olduğu tahkikât neticesinden
anlaşılmakla arz ve beyâna mücâseret kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men le-
hü'l-emrindir.

Fi 19 Cumâdelâhir sene 1308 ve fi 18
Kânûn-ı Sâni sene [1]306

Beyoğlu Mutasarrıfı
Hasan Hüseyin

PİNKERTON DEDEKTİFLİK AJANSI'NIN AMERİKA'DAKİ HINÇAKİST ERMENİLERİN
PLAN VE FAALİYETLERİNE DAİR RAPORLARI

Osmanlı Devleti'nin Boston Başşehbenderi tarafından Amerika'daki Hınçakist Ermenilerin Reisi Nişan Karabetyan'ın plan ve faaliyetlerini öğrenmek üzere tutulan Pinkerton Dedektiflik Ajansı görevlilerinin gazeteci sıfatıyla görüşme yapma, uzaktan izleme vb. yöntemler kullanarak elde ettikleri istihbaratın raporları ile Ajans'ın bu işle ilgili hizmetler ve bunların giderlerine ilişkin çıkardığı hesap kayıtları.

21 Mart 1894

Bâb-ı Âlî
Tercüme Odası
Numara: 44
Tarih: 5 Mart 1310

Nev'-i Tercüme: Hınçakist Ermenileri'nin tertibât ve ifsâdâtın zâhire ihraca me'mûr hafiye me'mûrları tarafından Boston' Başşehbenderimiz Mösyö Yazıcı'ya irsâl edilen bazı raporların tercümesi leffen irsâl kılınacağına dair fi 20 Şubat sene [18]94 tarihli ve 57 numaralı tahrirâta zeyl.

Nezâret'e fi 27 Şubat sene [18]94

Washington² Sefâret-i Seniyyesi'nden 64 hususî ve mahremâne tahrirât

Gerek Amerika'da ve gerek memâlik-i şahanede bulunan Hınçakist Ermenileri'nin tertibât ve ifsâdâtına müteallik kâffe-i teferruâtı kesb-i ittılâa vusûl maksadıyla Boston Başşehbenderimizi polis hafiyeleleri istihdamına me'mûr ettiğimi şehir-i hâlin yirmisi tarihli ve elli yedi numaralı tahrirât-ı acizânemle zât-ı âlî-i âsafânelerine arz eylemişdim. Binâenaleyh Mösyö Yazıcı hâl ve mevkiî Amerika'nın başlıca zâbita-i hafiye idarelerinden birine tefhîm ve izah etmiş ve idare-i mezkûre derhâl tahkikât icrasına başlamıştır. Hınçakistlerin tertibât ve tasavvurâtını zâhire ihraca me'mûr hafiye me'mûrları tarafından Mösyö Yazıcı'ya irsâl edilen bazı raporların Fransızca tercümeleri leffen takdim kılındı. Gerçi bugüne kadar aldığım raporlar ehemmiyet-i azîmeyi haiz ma'lûmâtı hâvî değillerse de bir numaralı

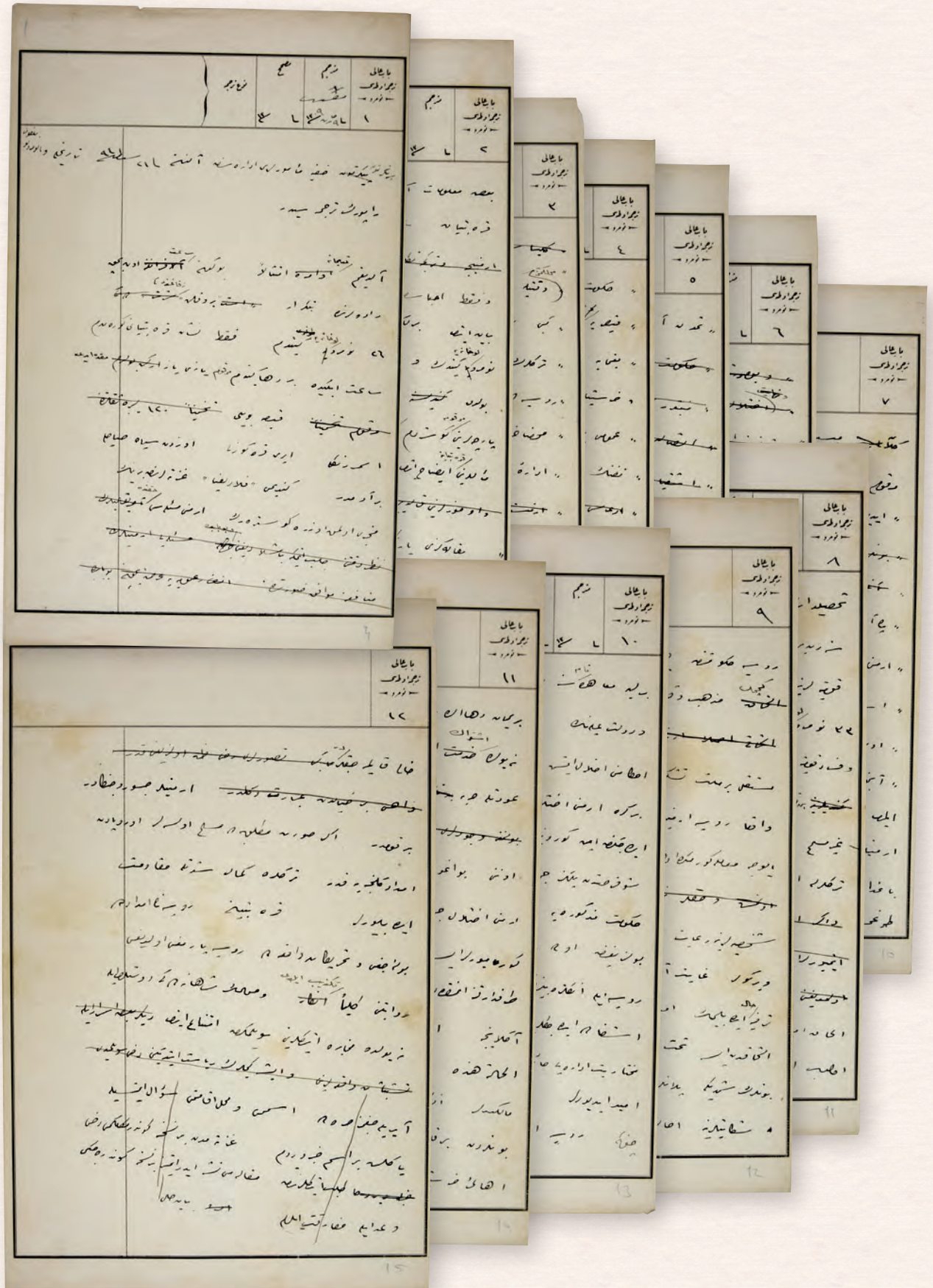
melfûf varakanın mütâlaasından Ermeni müfsidler tarafından takib edilen maksad Amerika'daki Hınçakistlerin reisi yani Nişan Karabetyan tarafından bizzat tarif olunduğu vechile ma'lûm-ı âlî-i Nezâret-penâhileri olacaktır.

Hafiye me'mûrlarından biri suret-i dostânede Karabetyan'ın nezdine gitmiş ve Karabetyan dahi kendi fırkasının efkâr ve temâyülâtını merkûma ber-vech-i âtî nakl ve hikâye etmiştir:

"Ermeniler ref-i livâ-yı isyan edecekler ve Devlet-i Aliyye'nin Berlin Ahidnâmesi altmış birinci maddesi ahkâmın nakz ve ihlâl ettiği hususunu ileriye sürerek Ahidnâme-i mezkûra vaz-ı imza eden Düvel-i Muazzama'ya müracaat eyleyeceklerdir. Ermeniler isyan ettikleri takdirde Rusya'mn işe müdahale edeceği ve İngiltere'nin dahi Rusya'mn her ne suretle olursa olsun bir mevki-i müsaid ihrâz [e]tmesini men' ve Rusya'ya Bahr-i Sefid tarıkım

¹ Boston (ABD).

² Washington (ABD).

seddetmek istediği cihetle bu yolda hareket eyleyeceği itikadında bulunuyorlar ve bu iki devletin rekabetinden b'l-istifade bir takım fevâid ve menâfi' iktisâb ve Ermenilerle meskûn vilâyât-ı şahanenin yine Devlet-i Aliyye'nin zîr-i hâkimiyetinde olarak muhtâriyetini istihsâl eyleyeceklerini ümid ediyorlar. Bu muhtâriyetin Devlet-i Aliyye'nin taht-ı hâkimiyetinde olmasını istemeleri Ruslardan korktukları içindir. Maamâfih Rusya'nın muâvenetine mazhar olacaklarından ümidvârdırlar. Çünkü Ruslar Ermenilere muâvenet etdikleri hâlde Bahr-i Siyah'da bir liman kazanabilirler. Amerika'da bulunan Ermenilerin ifa eyleyebilecekleri muâvenete gelince; onlardan genç olanları muharebe etmek üzere memâlik-i şahaneye avdet edebilip hizmet-i askeriyeğe yaramayanları vâridâtlarından yüzde

on nisbetinde bir şey i'tâsıyla bize muâvenet eyleyebilirler".

İşte Karabetyan tarafından dermiyân olunan efkâr ve mütâlaâtdan bazıları bunlardan ibaret olup cihât-ı saire hakkında evrak-ı melfûde bazı ma'lûmât-ı muhtasara mündericidir.

Zâbıta tarafından Hınçakistlerin tertibât ve tasavvurâtı hakkında ba'demâ icra olunacak tahkikâtın neticesini kariben arz u iş'âr eyleyeceğim. Asıl bendenizce lâzım gelen şey Hınçakistlerin memâlik-i şahanedeki me'mûrlarının isimlerini ve memâlik-i şahanedeki cemiyetlerinin serâir ve hafâyâsını öğrenmek olduğundan bu hususu asla nazar-ı dikkatden dūr tutmamakdayım. Emr u fermân.

**

Bâb-ı Âli
Tercüme Odası
Numara
Tarih: 9 Mart 1310¹

*Pinkerton² Hafiye Me'mûrları İdaresi'nden alınan
fî 21 Şubat sene [18]94 tarihli ve 1 numaralı melfûf raporun tercümesidir.*

Aldığım talimâta imtisâlen bugün saat on buçuk râddelerinde be-tekrar Brooklyn So-kağı'ndaki 26 numaralı hâneye gitdim. Fakat Nişan Karabetyan'ı göremedim. Saat ikide bir daha gitdim, merkûm yazı yazmakda idi. Kısa boylu, esmer renkli, iri kara gözlü, uzun siyah saçlı bir adamdır. Kendimi Philadelphia³ gazetelerinden birinin muhbiri olmak üzere göstererek Ermeni Mes'elesi hakkında bazı ma'lûmât istihsâli arzusunda bulunduğumu söyledim. Karabetyan İngilizce'yi iyi bilmediğini ve fakat ehîbbâsından birinin tercümanlık edebileceğini beyân etdi. Birlikde East Dedham⁴ Street'de vâki altı numaralı hâneye gitdik ve orada merkûmun dostu Bağdasaryan'ı bulduk. Ermeni Mes'elesi'ne dair yazılmış olan gazete parçalarını merkûma gösterdim. O dahi bunları okuyup meâllerini Karabetyan'a izah etdi. Bunun üzerine Karabetyan bendenize dedi ki: "Makalenizi yazmağa başlayacağınız zaman en evvel Ermenilerin Hristiyan olduklarını ve dünyada

mevcud Hristiyan kiliselerinin en eskisine mensub bulunduklarını tahattur etmelisiniz. Memleketimiz vaktiyle müstakil iken şimdi Lehistan gibi Rusya, Devlet-i Aliyye ve İran beyninde taksim edilmiştir. Türklerin taht-ı idaresinde üç milyon, Rusya'da bir ve İran'da yarım milyon Ermeni vardır. Bu Ermeniler mahzâ Hristiyan olduklarından dolayı beş asırdan beri taht-ı idare-i Osmanîyye'de envâ-ı mezâlim ve i'tisâfâta dūcâr olmaktadır. Ermenilerin Türk, Kürd ve Çerkesler elinden çektikleri mihan ü meşâkk haric ez-tasavvurdur. Zevce ve hemşirelerinin ırz ve namusuna tasallut edilmekde ve hâneleri gasb u gâret ve papasları katl ü itlâf olunmaktadır. Bu hareketler tebaa-i Hristiyanîyesini himaye edeceğini taahhüd etmiş olan Hükûmet-i Seniyye'nin muvâfakatiyle vukû' bulmaktadır. Bundan üç ay evvel Kayseriye civarında mollalar ahaliyi, Hristiyanları katl ve mallarını yağmaya teşvik etdiklerinden Hristiyanları katliâm etmek üzere mutaassıb İslâmlar tarafından umumî bir kıyâm vukû' buldu. Mollalar hükûmetden bir mikdar tüfenk tedarik ve

1 Metinde '1309' şeklinde geçmektedir.

2 Metinde 'Prinkerton' şeklinde geçmektedir.

3 Philadelphia (ABD).

4 Metinde 'Dehtam' şeklinde geçmektedir.

bunları camilere iddihâr etdiler. Hükûmet-i Seniyye tebaa-i Hristiyanıyesini hakikaten muhafaza ve himaye arzusunda bulunmuş olsaydı Hristiyanların mahmû sirkat ve kendilerini katl ü telef eylemek günah olmadığı yolunda icra-yı va'z u nasihatden imamları men' etmez mi idi? Bundan başka molların erbâb-ı kıyâma tevzî için hükûmetden esliha istihsâl edebilmeleri garibdir. Memâlik-i şahanede bir güne eser-i terakkî yoktur. Zaten Türkler temeddün arzusunda olmayıp buna müstaid dahi değildirler. Hükûmet ahalinin terfih-i hâli ve te'min-i rahatı için hiçbir teşebbüsde bulunmuyor. Binâenaleyh adem-i hoşnudi gösterdiklerinden dolayı Ermenileri ta'yibü takbîh etmemelidir. Vaktiyle Ermeniler Türklerden gördükleri muameleye karşı protesto için Berlin Kongresi'ne komiserler izâm etmişler idi. Bunun üzerine Hükûmet-i Seniyye tebaa-i Hristiyanıyesinin himayesini deruhde etdi. Fakat taahhüdât-ı vâkıasım icra etmediğinden Ermeniler yine şikâyetde devama ve nihayet ihtilâle mecbur oldular. Memâlik-i şahanede bir İslâm bir Ermeni'yi katlederse ancak üç ay hapsolunur. Halbuki bir Ermeni bir Müslüman'ı telef ettiği hâlde mukabeleten iki Ermeni katl ü idam edilir. Bundan bir müddet evvel Kürd Musa Bey bir Ermeni kızını dağa kaçırarak ırzını pâymâl etmiş olduğu hâlde ancak İngiltere'nin taleb ve ısrarı üzerine hakkında tertib-i mücâzât edilmiştir. Ermeniler asker olamazlar. Bundan başka üzerlerinde bir çakı taşımaları bile caiz değildir. Erkek bir Ermeni çocuğu dünyaya gelince derhâl vergi-yi askerî ile mükellef tutularak ölünceye kadar kendinden bedel-i askerî istifâ kılınır".

Karabetyan sözünü bitirince Ermenilerle meskûn vilâyât-ı şahaneden gelen misyonerlerden bahsettim. Bunun üzerine merkûm: "Türkler, misyonerlerin Ermenilere va'z etmesine müsaade ediyorlar ise de Türklere va'z etmelerine müsaade etmiyorlar. Misyonerler pek az Ermeni'yi Protestan edebilmişlerdir. Fakat bunlar dahi Ermeni Gregoryenleri kadar vatanperver olup memleketlerinin istiklâlini arzu etmededirler. Ez-cümle Amerika'da on bine karîb Ermeni mevcut olduğu hâlde bunlardan ancak iki yüzü Protestandır." meâlinde idare-i lisan eyledi.

İstihbârâtıma nazaran Karabetyan Rusya Ermenileri'nden olup Amerika'ya geleli altı ay olmuştur. Bağdasaryan ise kendi kavline

an-asıl İstanbul'da doğmuş ve vaktiyle vergi tahsildârlığında bulunmuştur. Merkûm sekiz seneden beri Amerika'dadır. İkisi de Ermeni ihtilâl komitalarına mensubdurlar. Merkûmân; "Edinboro Street'de 33 numaralı hânede hiçbir cemiyet-i ihtilâliye in'ikâd etmediğini" beyân etmişler ve fesad komitasının nerede ictimâ' edeceğini söylemekden imtinâ' eylemişlerdir. Ben; "tasavvurlarının pek vâhî olduğunu ve talim görmemiş gayr-i müsellağ üç milyon Ermeni'nin muallem ve müsellağ milyonlarca Türklerle uğraşamayacaklarını" söyledim. "Memleketlerini Rusya'ya ilhâk ümidiyle hükûmet-i müşârunileyhâdan bir muâvenete intizâr etmekde olup olmadıklarını" sordum. Bunun üzerine ikisi birden; "Rusya Hükûmeti'nden hiçbir şey intizâr etmediklerini ve hükûmet-i mezkûrenin taht-ı idaresine geçmek mezheb ve komitaların büsbütün mahvedeceğini" söylediler. Bunların maksadı müstakil bir millet teşkil etmektir. Karabetyan'ın ifadesince; "Vâkıâ Rusya Ermenileri memâlik-i şahane Ermenileri'nden biraz daha iyice muamele görmekde olup orada mektebler küşâd etmelerine müsaade olunmakda ve hukuk-ı şahsiyelerine riâyet edilmekde bulunmuş ise de orada dahi vergiler gayet ağır olduğundan Ermenilerce terfih-i hâl edebilmek ümidi yok gibidir." Binâenaleyh Ermeniler Rusya'ya iltihakdan ise taht-ı idare-i Osmaniyye'de kalmağı tercih ediyorlar. Bunların şimdiki planları ber-vech-i âtidir. Şöyle ki; Hükûmet-i Seniyye şikâyetlerine ihale-i sem'-i ehemmiyet etmediğinden Berlin Muâhedenâmesi'ne vaz'-ı imza eden Düvel-i Muazzama'ya müracaat eyleyecekler ve Devlet-i Aliyye'nin muâhede-i mezkûrenin altmış birinci maddesi ahkâmını ihlâl etmiş olmasından dolayı beyân-ı şikâyet edeceklerdir. Bir kere Ermeni ihtilâli başgösterince Rusya'nın işe müdahale edeceğinden emin görünüyorlar. Bu hâlde ise İngiltere Rusya'nın şu fırsattan yalnızca istifade etmesini çekemeyeceğinden ve zaten hükûmet-i mezkûreye Bahr-i Siyah tarîkını daima kapamak arzusunda bulunduğu o da bittab' işe karışacaktır. Ermeniler Rusya ile İngiltere beyninde zuhur edecek işbu rekabetden pek çok istifade edeceklerini ve yine taht-ı hâkimiyet-i Osmaniyye'de bulunmak üzere muhtâriyet-i idareyi haiz bir hey'et teşkiline muvaffak olacaklarını ümid

ediyorlar. Bunlar Rusya'dan havf u endişe etmekte idirler. Çünkü Rusya Ermenilere muâvenet vesilesiyle Bahr-i Siyah'da bir liman daha elde edebilir. Amerika Ermenileri'nin böyle bir ihtilâl ne yolda iştirak edebileceklerine gelince; gençler memâlik-i şahaneye avdetle harbe iştirak ve buna muktedir olmayanlar ise vâridâtlarının yüzde onunu bu uğurda feda edebilirler. Karabetyan'ın fikrince; "Ermeni ihtilâl cemiyetleri fi'l-vâki Amerika'da pek çok iş göremiyorlar ise de meseleyi lâ-yenkâ-tı' kanşdırmakda ve tarafdar kazanmaktadırlar. Çünkü Amerikalılar bir kere meseleyi anlayınca Ermenilere muâvenet edeceklerinde şübhe yoktur.

El-hâletü hâzihî Ermeniler Amerikalılar arasında hayli tarafdara mâlikdirler. İngiltere'de dahi pek çok tarafdarları vardır ki bunlardan birkaç parlamento azâsındandır. Rusya ahali-i Hristiyanıyesi Ermenilere muâvenetden hâlî kalmayacaklardır. Ermeniler cesur ve cengâver bir kavimdir. Eğer suret-i matlûbede müsellah olsalar Avrupa'dan imdad gelinceye kadar Türklere kemâl-i şiddetle mukavemet edebilirler." Karabetyan; "Rusya'mn imdadda bulunacağı ve tahrikât-ı vâkıada Rusya parmağı olduğu" rivayetini külliyyen tezkib eyledi ve memâlik-i şahanedeki dostları ile ne yolda muhabere ettiklerini söylemekden imtinâ' etdi.

Bâb-ı Âlî
Tercüme Odası
Numara
Tarih: 8 Mart 1310

Pinkerton Hafiye Me'mûrları İdaresi'nden alınan raporun tercümesidir.

Me'mûrumuz M. M. muahharan ma'lûmât-ı âtiyeyi i'tâ etmiştir:

"Aldığım talimâta imtisâlen Nişan Karabetyan'ı kendisine göstermek üzere bugün me'mûr J. B. L. ile birlikte idarehânenen müfâratat eyledim. Brooklyn Sokağı'nda kâin yirmi altı numaralı hâneye doğru giderek merkûm J. B. L'yi sokağın öbür cihetinde bıraktıktan sonra kendim hâne-i mezkûr önünde dolaşmakta iken Nişan Karabetyan'ın elinde bir takım gazeteler bulunduğu hâlde hânenen çıktığım gördüm. Merkûm beni tanıdı ve yamma geldi. Kendisine söylediğim sözlerden hiçbir şey anlayamamış ise de J. B. L. merkûmun yüzünü görüp tammağa muvaffak oldu. Nişan Karabetyan hâne-i mezkûrdaki odasında muhabere ile iştigâl eylediği zamanındayım. Geçen Çarşamba günü odasına gitdiğimde yazıhânesi üzerinde birçok mektub ve gazeteler var idi ve kendisi uzun bir bend yazmakta idi. Hizmetçisinden haber aldığımı göre Karabetyan Cumartesi'nden Pazartesi gününe kadar hânesinde değil idi. Galiba Worcester¹ veyahud Lynn²'e gidecek oradaki Ermenileri fesada teşvik etmektedir.

Karabetyan'ın Pazar günleri nerelerde imrâr-ı vakt eylediğini öğrenmek fâideden hâlî olmadığı zamanındayım. Street Sokağı'nda altı numaralı hânede ikamet etmekte olan Bağdasaryan va'z bahanesiyle tahrikât-ı ihtilâl-cûyânede bulunduğunu itiraf etmektedir. Merkûm Bağdasaryan Protestan ve Nişan Karabetyan ise Gregoryen'dir."

Me'mûrumuz J. B. ber-vech-i âti ma'lûmâtı vermiştir:

"Aldığım talimâta imtisâlen Nişan Karabetyan'ın ahvâl ve harekâtım tedkik ve teftiş için me'mûr M. M. ile birlikte Brooklyn Sokağı'ndaki 26 numaralı hâneye doğru gitdik ve merkûma tesadüf eyledik. Ben Nişan'ı takib etdim ve Washington Sokağı'ndaki postahâneye birçok mektub bıraktığımı gördüm. Postahânenen çıktıkdan sonra bir gazete almış ve Harrison Sokağı'na doğru ilerlemiştir. Ba'dehû hânesine avdet edip saat althya kadar orada kaldıktan sonra bir müddet Washington Sokağı'nda gezinmiş ve be-tekrar hânesine gelip bir daha sokağa çıkmamıştır.

¹ Worcester (Massachusetts, ABD).

² Lynn (Massachusetts, ABD).

Perşembe 22 Şubat sene [18]94

Aldığım talimât mücebince Nişan Karabetyan'ın harekâtını teftiş için yine bugün Brooklyn Sokağı'ndaki yirmi altı numaralı hâneye doğru gitdim. Merkûm saat dokuzda hânesinden çıkıp Washington Sokağı'ndan Knecland nâm mahalle kadar gitmiş ve ba'dehû hânesine avdet etmiştir. Saat on ikide be-tekrrar hânesinden çıkıp bir eczahâneye girmiş

ve bir müddet sonra hânesine gelmiştir. Tekrar saat ikide çıkıp Washington Sokağı'na ve oradan Dover Sokağı'na gitmiş ve yine hânesine avdet etmiştir. Saat beş buçukda yine hânesinden çıkıp Washington Sokağı'na gelmiş, orada tahminen otuz beş yaşında orta boylu, kara bıyıklı bir adamla görüşükden sonra hânesine avdet eylemiştir. Gece bir yere çıkmamıştır."

Pinkerton's National Detective Agency
FOUNDED BY ALLAN PINKERTON, 1850.

Robt. A. Pinkerton, New York
Wm. A. Pinkerton, Chicago
PRINCIPALS
Geo. D. Bangs, Genl. Supt.
New York
D. ROBERTSON, Asst. Genl. Supt. Middle Division, Chicago.
JAS. McFARLAND, Asst. Genl. Supt. Western Division, Denver.

ATTORNEY FOR THE AGENCY:
CLARENCE A. SEWARD,
New York.

CONNECTED BY TELEPHONE.

OFFICES:
BOSTON, 10 & 12 FEDERAL STREET.
JOHN CORNISH, Supt.
NEW YORK, 85 EXCHANGE PLACE.
PHILADELPHIA, 441 CHESTNUT STREET.
CHICAGO, 199 FIFTH AVENUE.
ST. PAUL, GERMANIA BANK BUILDING.
KANSAS CITY, 822 MAIN STREET.
DENVER, OPERA HOUSE BLOCK.
PORTLAND ORE, MARQUAM BLOCK.

No. 4004 =
His Excellency Marroyeni Bey
DRAW CHECKS PAYABLE TO
PINKERTON'S NAT. DET. AGENCY.

Boston, March 3rd, 1894
To Pinkerton's National Detective Agency, Dr.

For Services and Expenses
in case of
Nishan Karabedian

<i>To Services of</i>	<i>Ops. M.M.</i>	
<i>Feb 19 am. to Feb 20 pm.</i>	<i>1 1/2 days @ 8.00</i>	<i>12 00</i>
<i>26 am. " " 27 pm.</i>	<i>1 " " " "</i>	<i>8 00</i>
<i>Expenses of same per Item #1</i>		<i>1 50</i>
<i>To Services of</i>	<i>Ops. J.B.L.</i>	
<i>Feb 21 pm. to Feb 27 pm.</i>	<i>4 1/2 days @ 8.00</i>	<i>36 00</i>
<i>Expenses of same per Item #2</i>		<i>3 85</i>
		<i>\$61 35</i>

Rec'd Payment 37.94
Frederick Lane
Collector

Pinkerton Dedektiflik Ajansı'nın, hizmetleri ve bunların giderlerine ilişkin çıkardığı hesap kayıtları.

BOA. HR. SYS, 2737/25

328

AMERİKA'DAKİ ERMENİ HINÇAKİST ÖRGÜTÜ REİSİ KARABETİYAN'IN EVRAKININ
ELE GEÇİRİLME MASRAFLARI VE ÖRGÜT İÇİNE SIZACAK HAFİYENİN MAAŞI

Amerika'daki Hınçakistlerin reisi Karabetiyan'ın evrak ve yazışmalarının ele geçirilmesi için harcanmasına izin verilen 500 küsur dolar ile adı geçen örgüte sızarak bunların Amerika ve örgüt merkezi olan Atina'daki ahvali hakkında elde ettiği bilgileri aktarmak üzere bir sene boyunca istihdam edilecek hafiye memurunun aylık 125 dolar maaşının Hariciye Nezareti bütçe açığına ve hafiye ödeneğine ilave edilmesi.

4 Ekim 1894

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divân-ı Hümayûn
909

Devletli efendim hazretleri

Amerika'daki Hınçakistlerin reisi Karabetiyan'ın evrâk ve muhaberâtının elde edilmesi için sarfına me'zûniyet verilen beş yüz iki dolar otuz dokuz santimin ve Hınçakistler Fırkası'na idhal ile Amerikaca bilinmesi icab eden şeyleri öğrendikten sonra merkez-i icraât olan Atina'ya ve ba'dehû memâlik-i şahaneye geçerek meşhûdâtını suret-i hafiyyede beyân etmek üzere bir sene müddetle istihdam olunacak hafiyenin maaş-ı şehrisi olan yüz yirmi beş doların bütçe açığına ve hafiye tertibine

ilâveten tesviyesi hakkında Hariciye Nezâret-i Celilesinin tezkiresi melfûfuyla arz ve takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

Fî 2 Rebiülâhir sene [1]312 / Fî 20 Eylül sene [1]310

Sadrazam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

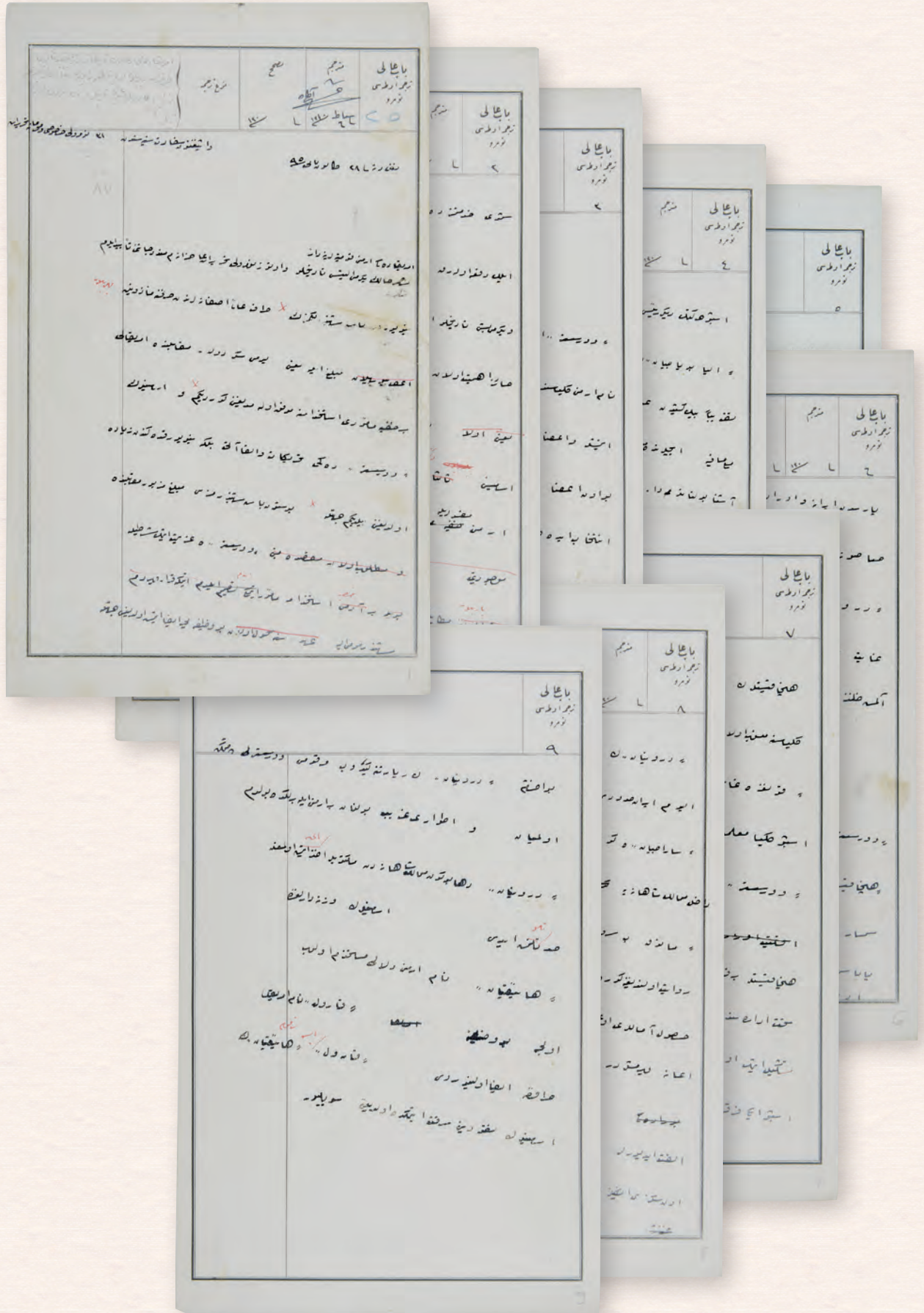
Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileri üzerine mücebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müteallik

buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Rebiülâhir sene [1]312 ve fî 22 Eylül sene [1]310

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

WORCESTER'DAKİ ERMENİLERİN FAALİYETLERİNİ İZLEMEKLE GÖREVLİ BİR
HAFİYENİN RAPORLARI

Osmanlı Devleti'nin Boston Başşehbenderi tarafından görevlendirilmiş olan Amerikalı bir hafiye memurunun; Worcester'daki Ermenilerin sayılarının bin civarında olduğu, kiliselerde gizli toplantılar yaparak komitalar teşkil ettikleri, Hınçakistler ve Ermeni Cemiyet-i Milliyesi kurma hazırlığında bulunanlar olmak üzere iki gruba ayırdıkları, Osmanlı Devleti'ndeki taraftarlarıyla olan haberleşmelerini İran üzerinden gerçekleştirdikleri ve ileri gelenlerinin kimler olduklarına dair sunduğu raporlar.

18 Şubat 1895

Bâb-ı Âlî
Tercüme Odası
Numara: 25
Tarih: 6 Şubat sene 1310

Nev'-i Tercüme: Amerika'daki Ermenilerin tahrikâtına dair hafiye me'mûru tarafından verilen üç kıt'a raporun leffen irsâl kılınacağına dair fi 26 Kânûn-ı Sâni sene [18]95 tarihli ve 30 numaralı tahrirâta zeyl.

*Nezâret'e fi 28 Kânûn-ı Sâni sene [18]95 Washington
Sefâret-i Seniyyesi'nden 31 numaralı hususî ve mahremâne tahrirât*

Amerika'daki Ermeni komitalarına dair şehir-i hâlin yirmi altısı tarihli ve otuz numaralı tahrirât-ı acizânem mündericâtını te'yid eylerim.

New York Başşehbenderliğimizin taraf-ı âli-i âsafânelerinden sarfına me'zûniyet verilen meblağ ile yani yevmi sekiz dolar mukabilinde Amerikalı bir hafiye me'mûru istihdamına muvaffak olamadığını gördüğüm ve Ermenilerin Worcester'daki tahrikât ve ilkâatı belki New York'dakinden ziyade olduğunu bildiğim cihetle Boston Başşehbenderimizi meblağ-ı mezbûr mukabilinde Worcester'a azimet etmek şartıyla bir hafiye istihdamına me'mûr etdim. Şehbender-i mûmâileyh bu vazifeyi ifa etmiş

olduğu cihetle şimdi hizmetimizde Amerikalı bir hafiye me'mûru bulunuyor. Merkûm tarafından ilk defa olarak verilen şehir-i hâlin yirmi üçü, yirmi dördü ve yirmi beşi tarihli üç kıt'a rapor leffen takdim kılındı. Me'mûr-ı merkûm haiz-i ehemmiyet olan işbu raporlarda başlıca Ermeni müfsidleriyle Ermeni komitalarının esâmisini zikr u beyân etmekde ve İran hududunda memâlik-i şahanedeki Ermeni müfsidleriyle teât-i muhaberât eden Ermeni müfsidleri bulunduğunu ve bir de Amerika'da mütemekkin Ermeni müfsidleri tarafından yazılan mekâtibin memâlik-i şahaneye ne yolda nakl ü irsâl edilmekde olduğunu bildirmekdedir. Emr u fermân.

Hafiye me'mûrunun fî 23 Kânûn-ı Sâni sene [18]95 tarihli raporu tercümesidir.

Worcester Ermenileri şehr-i hâlin on dördüncü günü Christ nâm Ermeni Kilisesi'nde tecemmu' ederek on azâdan mürekkeb bir komita teşkil etmişler ve azâ-yı merkûme ketm-i esrar edeceklerine dair yemin vermişlerdir. Bu on azâ şehr-i hâlin yirmi yedinci günü on iki vatanperver intihâb edecekler ve bu on iki kişinin hüviyeti âmmece mechûl kalacaktır. Christ Kilisesi papası bundan iki sene evvel Ermeni Patriği tarafından buraya izâm edilmiş olan Magakya Derunyan nâm Ermeni olup merkûm

işbu hareket-i fesadiyenin reisidir. Merkûmun selefi Rahib Hersop Saracyan'ın şimdi İran'da bulunduğu melhûzdur. İşbu hareketin diğer reisi bundan bir az vakit evvel Dersaâdet'de tevkif edilmiş olan Elia Boyacıyan'dır. Worcester'daki Ermenilerin mikdarı takriben bin kişiden ibaret olup bunlar İngilizce tekellüm edemiyorlar. Maamâfih içlerinde müstesna olarak ez-cümle Boyacıyan gibi İngiliz lisanına âşinâ bulunanlar vardır. Hareket-i mezkûre hakkında istihşâl-i ma'lûmâta sarf-ı mesâi eyleyeceğim.

Hafiye me'mûrunun fî 24 Kânûn-ı Sâni sene [18]95 tarihli raporu tercümesidir.

Worcester'daki Ermeniler iki fırkaya münkasım olup bu iki fırkadan birisi Hınçakistler fırkasıdır. Bu fırkanın Worcester'daki kâtibi ressamlık sıfatıyla me'lûf olup Ermeni mektebi muallimlerinden bulunan Mösyö B. Seron'dur.

Seron umumiyet üzere Ermenilerin meyl ü muhabbetine mazhar değildir. Dellâllık etmekle beraber kütüb ve resâil-i şarkiye satan S.T. Hayikyan¹ Hınçakist fırkasının azâ-yı mütenefizesindendir. Merkûm Hayikyan bundan iki sene mukaddem Dersaâdet'e azimet etmiş ise de oradan teb'îd olunmuşdur. Merkûm, Kamel-yan nâm Ermeni rahibi tarafından idare olunan

Congregational Kilisesi'ne mensubdur. Ermeni hayrhâhânından olup onların hizmetlerinde istihdam olunan Worcester'daki Avukat Carroll Paris'de bulunan bir hafiye me'mûruna memâlik-i şahane Ermenileri'ne mahsus bir veya müteaddid mekâtibi hâvî bir paket göndermiştir. Bu mektub veya mektublar Paris'den İran'a ve oradan da bir takım me'mûr-ı mahsuslar vasıtasıyla Sason'a irsâl olunacaktır. Dün Seron ve Derunyan gibi bazı Ermenilerle kesb-i muârefe etdim. Bura Ermenileri gayet müvesvis olup etraflarını bir takım casuslar almış zannındadırlar. Maamâfih onlar tarafından oldukça hüsn-i suretle kabul olundum.

Hafiye me'mûrunun fî 25 Kânûn-ı Sâni sene [18]95 tarihli raporu tercümesidir.

Worcester'da bulunan başlıca erbâb-ı fesadın esâmisi şunlardır. Hınçakist fırkası hizmet-i kitâbetinde müstahdem Manuk B. Seron, Simsâr S. T. Hayikyan, Papas Magakya Derunyan, Edward Tophâneliyan, Hınçakistlerin rüesâsından olup Boston Ermeni Protestan Kilisesi'ne mensub olan Rahib Çitciyan, Congregational Ermeni Kilisesi'ne mensub Rahib K. G. Kamel-yan, işbu kilise muallimininden ve Hınçakist fesedesinden John Yazıcıyan.

Worcester Ermenileri iki fırkaya münkasım olup ekalliyet üzere bulunan Hınçakistler bir fırkayı ve Rahib Derunyan'ın taht-ı idaresinde olarak Ermeni Cemiyet-i Milliyesi'ni teşkil etmek üzere bulunan Ermeniler dahi diğer fırkayı terkeb ederler. İşbu iki fırka her Pazar akşamı iki müteferrik mahalde akd-i ictimâ ediyorlar.

Derunyan'ın selefi olan Rahib Hersop V. Saracyan el-yevm İran hududu üzerinde bulunmakdadır. Burada tastir olunan mektublar Saracyan'a gönderilip merkûm dahi bunları kendi

¹ Metinde 'Haçikyan' şeklinde geçmektedir.

adamlarına, dahil-i memâlik-i şahaneye irsâl ediyor. Merkûm Hayikyan ile Manuk B. Seron mekâtib-i mezkûrenin Saracyan'a irsâline me'mûrdurlar. Rivayet olunduğuna göre Worcester Ermenileri'nden her biri husûl-i âmâlle-ri uğrunda sarf olunmak üzere onar dolar iâne vermişlerdir. Amerikalıların dahi bir şey verdikleri zannolunmuyor. Ermeniler muhterizâne hareket edip yalnız birbirleriyle ülfet ediyorlar. Adedi bin kişiye bâliğ olan bunlardan yalnız on sekizi İngilizce tekellüm ediyorlar. Bunları iltizâm eden Amerikalılar McCarthy¹ ve McPherson² nâm gazetecilerdir.

Bu akşam Derunyan'ın ziyaretine gidip merkûmu Worcester'da mütemekkin olmayan ve etvârı garib bulunan bir Ermeni ile birlikde buldum. Derunyan daha bugün memâlik-i şahanedan mektublar almış olmakla hiddetli idi. Ermenilerin veznedarlığında Hayikyan nâm Ermeni dellâli müstahdem olup evvelce bu vazife Carroll nâm Amerikalı tarafından ifa olunuyordu. Carroll ise merkûm Hayikyan'ın Ermenilerin nukûdunu sirkat etmekde olduğunu söylüyor.

Komitacılar

BOA. Y. EE. d. 428.

1 Metinde 'Mösyö Corty' şeklinde geçmektedir.

2 Metinde 'Mösyö Ferson' şeklinde geçmektedir.

HR. SYS, 2855/42

AMERİKA'DAKİ ERMENİ FAALİYETLERİNİN ARAŞTIRILMASI HUSUSUNDA
BOSTON'DAKİ BİR HAFİYE KURULUŞUNUN SUNDUĞU TEKLİF

Amerika'daki Ermeni faaliyetlerinin araştırılması hususunda Boston Başşehbenderliği'nin talebi üzerine Boston'daki bir hafiye kuruluşunun bu işin kendileri tarafından nasıl yapılacağının ayrıntılarına vs. hususlara dair sunduğu raporlar.

6 Mart 1895

Bâb-ı Âlî
Tercüme Odası
Numara: 32
Tarih: 22 Şubat sene 1310

***Nev'-i Tercüme:** Ermeni komitalarının esrarına tamamıyla vâkıf olmak için tertib olunan iki plandan birini kabul eylemekliğimiz teklifini hâvî Boston Zâbita-i Hafiyyesi'nden mevrûd iki kıt'a raporun leffen irsâl kıldığını dair 43 numaralı tahrirâta zeyl.*

Hariciye Nezâreti'ne fî 7 Şubat sene [18]95¹ tarihiyle Washington Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan 45 numaralı tahrirâtın tercümesidir.

Ermeni komitalarına dair bugünkü tarihli ve kırk üç numaralı tahrirât-ı acizânemi te'yid eder ve Amerika'da Ermeni ifsâdâtının esrarına tamamıyla kesb-i ittilâ' için tertib olunan iki plandan birini kabul eylemekliğimiz teklifini hâvî Boston Zâbita-i Hafiyyesi'nden mevrûd iki kıt'a raporu leffen takdim eylerim. Ermeniler kemâl derece teyakkuz ve intibâh üzere hareket etmekte oldukları cihetle mârru'z-zikr planların emr-i icrası pek müşkil ve masraflı olacağı gibi müddet-i kalîle zarfında bir netice husûlü dahi me'mûl değildir.

Birinci plan şudur: Zâbita idaresi adamlarından birini Worcester'a gönderecek ve merkûm orada bir dükkân isticâr ve bir san'atla iştigâl ederek Ermenileri dükkânına celbe çalışacak ve onlara iş verecek ve hatta merkûmûnu iskâna bile sarf-ı mesâî ile etvâr [u] harekâtlarını

yavaş yavaş ve fakat lâıkiyla teftiş eyleyecektir. Bu tedbirin netâyici bir iki mâh sonra istihsâl olunabilecektir. Masârif ise evvelâ Zâbita İdaresi için yevmi sekiz dolar sâniyen dükkânın bedel-i icârı ve tefrişi ve tenviri ile me'mûrun yiyip içmek masârifinden ibaret olacaktır. Zâbita İdaresi evvel be-evvel işi tedkik etmedikçe işbu son masârif tahmin edemiyor. Zannıma göre bu plan pek münasibdir ve bir müddet sonra netâyic-i matlûbe husûlü muhakkaktır.

İkinci plan: Zâbita İdaresi Worcester'a bir adam gönderecektir. Merkûm Ermenilerin çalışdıkları bir fabrikada iş bulup onlarla münasebât peydâ etmeğe ve emniyetlerini kazanmağa sa'y eyleyecektir. Vâkıâ bu plan diğeri gibi müessir görünmüyorsa da o kadar masrafı mûcib olmaz. Bu planlardan birini kabul ettiğimiz takdirde ne kadar masraf olacağını İdare'den sual eylediğimde bunun için Worcester'a

1 Metinde '[18]94' şeklinde geçmektedir.

mahsusan bir adam i'zâmı lâzım geleceği cevabı verilmiştir. Binâenaleyh bu bâbda göndereceği raporu zât-ı âli-i Nezâret-penâhilerine takdim eyleyeceğim derkârdır. Her hâlde yevmî icrasına me'zûn olduğum masârının râdde-i gâiyesini bâ-telgraf iş'âr buyurmalarını rica ederim. Sarfına me'zûn olduğum sekiz dolar kâfi değildir.

Worcester gibi merkez-i ifsâdât olan bir şehirde mütemekkin Ermenilerin ilkâât-ı ihtilâl-cûyânelerine yavaş yavaş ve fakat ciddi bir suretde kesb-i ıttılâ' edebilmek için yevmî sarfına müsaade buyurulan meblağın mikdarı bâ-telgraf iş'âr buyurulduğu takdirde hayli vakit kazanmış oluruz zannındayım. Emr u fermân.

*Boston Şehbenderliği'ne fi 4 Şubat sene [18]95 tarihiyle
Boston Zâbta-i Hafiyye İdaresi'nden vârid olan raporun tercümesidir.*

Ermeni müfsidler hakkında tahkikât icrasına devam için tertib olunacak planlara ve Müddei-i Umumî Carroll ile gazete muhbiri McCarthy veyahud Tophaneliyan'ın muhbir sıfatıyla istihdam edilebilecekleri hakkında Devlet-i Aliyye sefirinin icra eylediği ihtarâta dair çend gün mukaddem vukû' bulan musâhabetimize istinâden şurasını iş'âr ederim ki, merkûmândan hiçbirî şâyân-ı itimad değildir.

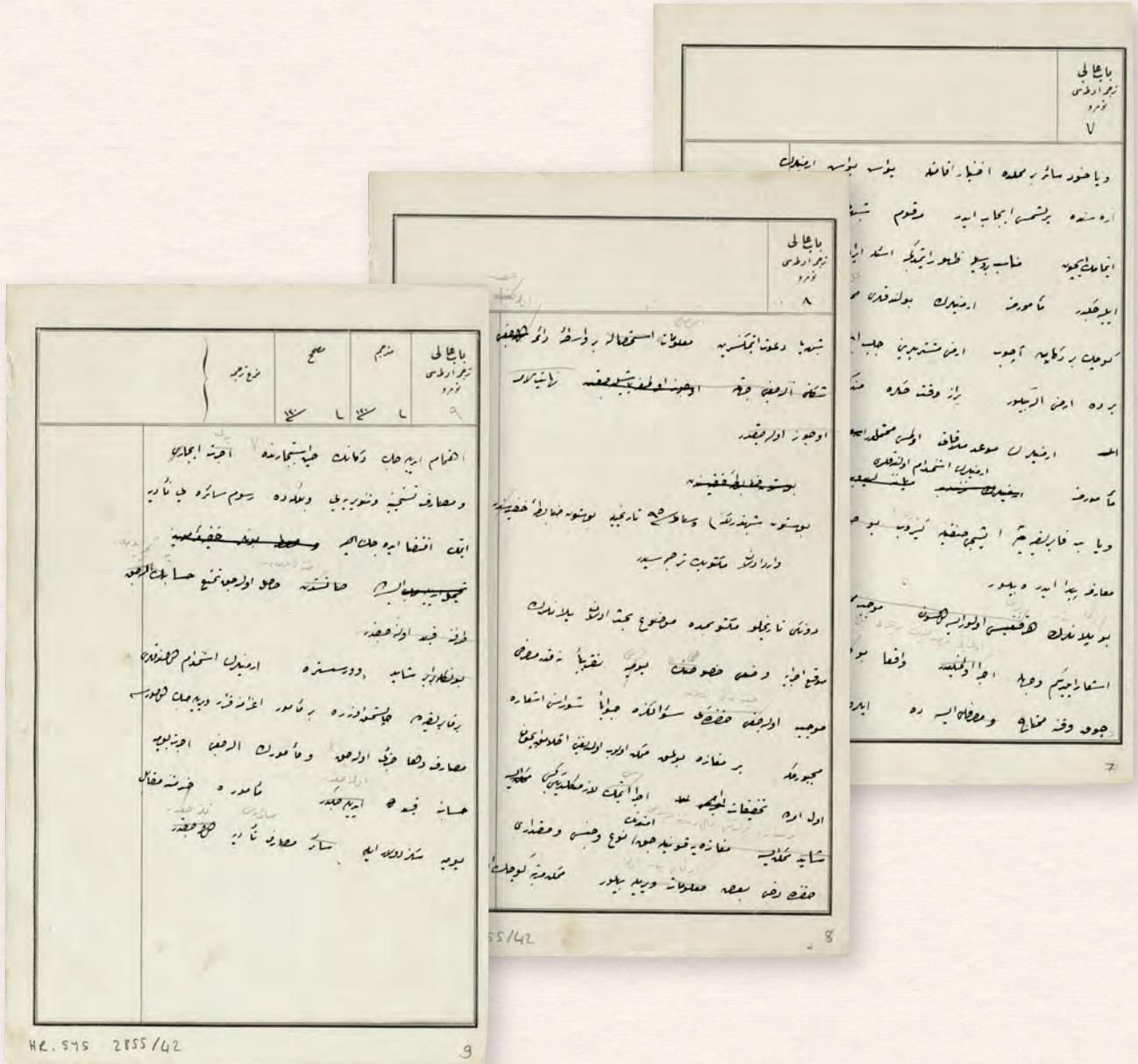
Carroll adeta Ermenilerin avukatıdır. Binâenaleyh ücret mukabilinde bunlar aleyhine ma'lûmât istihsâlinde tereddüd edeceğinden merkûma bu işi açmak caiz değildir. Zaten münhemik-i işret olmakla kendisine emniyet olunamaz. Tophaneliyan'[ın] para kuvvetiyle celb olunabileceği beyân olunuyor. Bu hâlde merkûm hem Hükûmet-i Seniyye'den hem de Ermenilerden para almak isteyeceğinden şâyân-ı emniyet değildir. Ermenilerin ilkâât ve tesvilâtına kesb-i ıttılâ' için mu'temed bir Ermeni bulmak müşkil idüğünden ehven tarîk Ermeni lisanına âşinâ bir adam i'zâmından ibaret ise de bu da kolay olmadığından İngilizce tekellüm eden bir hafiye me'mûru istihdamından başka çare yoktur. Böyle bir işde şübheyi davet etmemek için gayet müteyakkızâne davranmak

iktizâ eder. İstihsâli matlûb olan netice yalnız Ermenilerin bugünkü gün ne söylediklerini ve ne yaptıklarını anlamak değil, fakat doğrudan doğruya kendileriyle münasebâta girişmekden ibaretdir. Binâenaleyh me'mûrumuz onların arasında meşgul olmamalı ve külle-yevm cemiyyetlerinde yalnız muhib değil, fakat âmil sıfatıyla bulunmalıdır. Bunu yapabilmek için me'mûrumuzun bir işle Worcester'da veyahud sair bir mahalde ihtiyar-ı ikametle yavaş yavaş Ermenilerin arasında yerleşmesi icab eder. Merkûm şübheyi davet etmemek için münasib bir vesile zuhur etmedikçe es'ile irâdından ictinâb eyleyecektir. Me'mûrumuz Ermenilerin bulundukları mahal kurbünde küçük bir dükkân açıp Ermeni müşterilerini celb için yanına bir de Ermeni alabilir. Biraz vakit sonra mezkûr dükkânın Ermenilerin mev'id-i mülâkâtı olması muhtemeldir. Me'mûrumuz Ermenilerin istihdam olundukları bir mağaza veya bir fabrikaya işçi sıfatıyla girerek kendileriyle muârefe peydâ edebilir. Bu iki plandan her biri iş'âr eylediğim vechile icra olunmadıkça mûcib-i memnuniyet bir neticeyi intâc edemez. Vâkıâ bu iş masraflı ve çok vakte muhtac ise de ileride şübheyi davet etmeksizin istihsâl-i ma'lûmâta bir vasita-i dâime olacaktır.

Boston Şehbenderliği'ne fi 5 Şubat sene [18]95 tarihiyle
Boston Zâbita-i Hafiyye İdaresi'nden vârid olan mektubun tercümesidir.

Dünkü tarihli mektubumda mevzû-ı bahs olan planların mevki-i icraya vaz'ı hususunun yevmi takriben ne kadar masrafı mücib olacağına dair olan sualinize cevaben şurasını iş'ara mecburum ki, bir mağaza bulmak mümkün olup olmadığını anlamak için evvel emirde tahkikât icrası lâzım geldiği gibi ve mağaza bulunduğu hâlde derûnuna konulacak emtianın nev' ve cinsi ve mikdarı hakkında dahi bazı erkâm beyân olunabilir. Mümkün mertebe küçük olmasına ihtimâm edilecek dükkânın hin-i

isticârında bedel-i icâr ve masârif-ı teshîniye ve tenvîriyeyi ve belki de rûsûm-ı saireyi te'diye etmek iktizâ edecek ise de ahz ü itâdan hâsıl olacak temettu' hesaba geçirilecektir. Şâyed Worcester'a Ermenilerin istihdam olundukları bir fabrikada çalışmak üzere bir me'mûr izâmasına karar verilecek olursa masârif dahi cüz'î olacak ve me'mûrun alacağı ücret-i yevmiye hesabına kayd olunacaktır. Me'mûra hizmetine mukabil yevmiye sekiz dolar ile masârif-ı saire-si te'diye kılınacaktır.

فاریس پاسبان شریف لکند « ساسانی » نایب خلی وارد اولاد خبر بران خصوصه نك صورتیه -

۴۹ مار ۱۰۱۱ نایب خلیه تقدیم ایدیکیم عریضه خصوصیه بدکانه مده روسیه تبعه سنده بعضه اسلواک
جهت عکبریه الویریشلی خدمانده بونمونه اوزره روسیه حکومتی طرفنده حدود خاقانی جوارنده کی
عثمانی کوبلرینه اوعام ایدیلده بولند قیری بر تفصیل عرصه و بیانه ایلمسه اولوب ایه حکومت سنج
لازم مصلحه تدبیرک اجرایی تعداد فلسفه ایدی سئل نك در کار اولاد الهیجه بنار نظردقت
کندانه مده دور طوقیه ره کرک روسیه تبعه سنده و کرک تبعه دولت علیه و اوله ره اولوب لده
خدمات خاقانده بولنا نون تحقیقی خصوصده اجرایی ایدیکیم تدقیقات بکلانم اوزرینه حدود خاقانی
اوزنده و روسیه نك قاغوماه شهری جوارنده واقع اوزره قلعه « نام موقعک مقابلنده بولنا
جیرمالی » نام عثمانی کوبنده خدمت حکومت مستخدم و عمده اصل روسیه نك کونابسی و لایبی
الهابلنده بولنا بهر سلیمانک روسیه مأمورینه اعضاء تمامیه ده بونمونه اولدیفی و کندوسی
عادتا روس جاسوسی عینه سزا بر خاقانده ایدی قضایا استجای فلسفه اولدیفنده مرقومک مرکافی
تجسس ایدیلک و تبعه ایه جاک حاله کوره مقده و ساله عده مجازات سبیه و اجرایی منافع مقده
سلطنت سینه و نه بولیفی و کار اولفله و مده بقیه مجاسر فایدم

RUS CASUSU OLDUĞUNDAN ŞÜPHELENİLEN BİR MÜSLÜMANIN TAKİP ALTINA ALINMASI

Rusların askerî istihbarat amacıyla kendi vatandaşı olan bazı Müslümanları sınır köylerine gönderdikleri istihbar olunduğundan Çermalı köyünde, aslen Kütayis vilayeti ahalisinden olup casusluk yaptığından şüphelenilen bir Müslümanın takip altına alınması.

5 Haziran 1898

Kars Başşehbenderliği'nden 11 Mayıs sene 1314 tarihiyle vârid olan tahrirât-ı hususiye'nin suretidir.

29 Mart sene 1314 tarihiyle takdim eylediğim arıza-i hususiye-i bendegânemde; "Rusya tebaasından bazı İslâmların cihet-i askeriye elverişli hidemâtda bulunmak üzere Rusya hükûmeti tarafından hudud-ı hakanî civarındaki Osmanlı köylerine i'zâm edilmekde bulundukları" ber-tafsil arz ve beyan edilmiş ve ol bâbda hükûmet-i seniyyece lâzım gelen tedâbirin icrası ta'dâd kılınmış idi. Meselenin derkâr olan ehemmiyetine binâen nazar-ı dikkat-i kemterânemden dür tutulmayarak gerek Rusya tebaasından ve gerekse tebaa-i Devlet-i Aliyye'den olarak o yolda hidemât-ı hainânede bulunanların tahkiki hususunda icra eylediğim tedkikât-ı bendegânem üzerine; "hudud-ı hakanî üzerinde ve Rusya'mn

Kağzman şehri civarında vâki' Ortakale nâm mevkiin mukâbilinde bulunan Çermalı nâm Osmanlı köyünde hizmet-i hükûmetde müstahdem ve an-asl Rusya'mn Kütayis¹ vilâyeti ahalisinden bulunan bir Müslümanın Rusya me'mûrînine ihbarât-ı mütemâdiyede bulunmakda olduğu ve kendisi adeta Rus casusu addine sezâ bir hain idiği" hafiyyen istihbar kılınmış olduğundan merkûmun harekâtı tecessüs edilmek ve tebeyyün edecek hâle göre hakkında emsâline ibreten mücâzât-ı şedide icra kılınmak menâfi'-i mukaddese-i saltanat-ı seniyyeden bulunduğu derkâr olmakla arz-ı keyfiyete mücâseret eylerim.

15 Muharrem sene [1]316

¹ Kutaisi (Gürcistan).

[illegible]

AVRUPA'YA FİRAR ETMİŞ OLAN VE ERMENİ MESELESİ'NDE OSMANLI DEVLETİ'NE
HİZMET ETME İSTEĞİNİ İLETEN VANLI BİR ERMENİ İLE YAPILAN GİZLİ
GÖRÜŞMELERİN AYRINTILARI

Zaptiye Nazırı Şefik Paşa'nın; daha önce Avrupa'ya firar etmiş olup Osmanlı Devleti'ne sadakatle hizmet edeceğine söz vermesi üzerine Vanlı Hancı Agop vasıtasıyla İstanbul'a getirtilen Vanlı Karabet Nadyan ile yaptığı gizli görüşmelerin ayrıntılarına ve şayet kendisi Ermeni örgütleri içine adam sokarak bilgi temin etmekle görevlendirilirse kendisine ne ölçüde güvenilebileceğinin Van Valisi Tahir Paşa ile Bursa Vali Vekili Halil Bey'den gizlice sorulmasının uygun olacağına dair arızası.

24 Temmuz 1898

Nezâret-i Zabtiye

Van ahalisinden olduğu hâlde Avrupa'ya firar ile el-yevm Marsilya'da¹ ikâmet etmekde bulunmuş ve geçenlerde bi'l-vasıta Dersâdet'e gelmesine istihâl-i müsaade olunmasını istidâ eylemiş olan Karabet Nadyan nâm kimsenin şimdilik yalnız fikrini anlamak ve ciddi ve sâdıkâne hizmet etmeğe söz verdiği hâlde buraya celb ve kendisiyle mahremâne mülâkât olunarak edeceği hizmetin derecesi ve suret-i taahhüdü muvâfık-ı hâl ve maslahat görüldüğü suretde icabına bakılmak ve görüldüğü takdirde yine geldiği mahalle iade olunmak üzere Vanlı Hancı Agop'un suret-i mahremânede olarak nezdine gönderilmesi istizânını şâmil takdim olunan arıza-i çâkeri üzerine 22 Kânûn-ı Evvel sene [1]313 tarihli tezkire-i aliyye-i kerimâneleriyle tebliğ buyurulan emr u fermân-ı hümayun-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhiye imtisâlen merkûm Agop Marsilya'ya gönderilmiş ve ciddi ve sâdıkâne hizmet edeceğine dair verdiği söz üzerine merkûm Karabet Nadyan Dersâdet'e celb ve Jandarma Karakolları Müfettişi Ahmed Bey'in hânesine misafir edilerek fikri bi-hakkın anlaşılabilmek üzere kendisiyle birkaç defa suret-i mahremânede mülâkât ve müzâkere olduğu gibi kimse ile ihtilâl ve muvâcehe etdirilmemiştir. Merkûmun evvel ve âhir vukû bulan ifadâtının hülâsası; "*kendisi saye-i maâli-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde Van'da ashâb-ı emlak ve akardan ve mecâlis ve mehâkim a'zâhında bulunmuş bendegândan olup fesadın neticesi Ermeni*

Milleti hakkında vahim olacağım da müdrik olmasıyla iğtişâhın ibtidâ-yı zuhûrundan beri her bir vali zamanında sâdıkâne hizmet ve men'-i fesada fevkalâde sa'y u gayret eylemiş iken Ferik Bahri Paşa'mn valiliği hengâmında her nasılsa bazı Ermeniler müşârunileyhi iğfal ve kendisini ithâm ederek nefy ve tebîd edilmiş ve muahharan afv-ı umumî sırasında mazhar-ı merhamet olarak afv ve ıtlâk olunmuş ise de fesadın munkatı' olmadığını bildiği cihetle yine lekelenmemek için memlekete avdet etmek istemediği gibi asıl komitaların biri Londra'da² ve diğeri Ceneve'de³ olup bunları teşkil ve idare eden efrâd dahi mechûl bir takım ecnebiyle tebaa-i Osmanıyye'den bazı esâfil ve eşirradan ibâret olmasıyla kendisi Marsilya'da ihtiyar-ı ikâmet ederek şimdiye kadar hiçbir komitaya dâhil olmadığını ve binâenaleyh komitaları dağıtmak veyahud tebaa-i Devlet-i Aliyye'den olanların men' etmek yolunda bir hizmet elinden gelmeyip ancak Van'a avdetine müsaade olunup da Vali-i vilâyet cânibinden kendisine emniyet ve istihdam olunduğu takdirde bundan böyle Van vilâyetinde hiçbir iğtişâş vukûa gelmeyeceğine ve haricden dâhil-i vilâyete gerek yerli ve gerek ecnebi erbâb-ı fesad duhûlüne meydan veremeyeceğine sened i'tâsıyla taahhüd edeceğini" beyândan ibâret görüldüğü üzerine; "zikrolunan komitalarda gerek tebaa-i şahaneden ve gerek tebaa-i ecnebiyeden kimler mevcut olup hangi taraflardan ne vechile muâvenet ve muzâheret görmekte ve memâlik-i şahanede kimlerle ne suretle muhabere

2 Londra (İngiltere).

3 Genëve (İsviçre).

1 Marseille (Fransa).

[illegible]

eylemekde olduklarının ve sair teşebbüsât ve niyyât ve harekât-ı mel'ânet-kârânelerinin bilinmesi daha ziyade elzem olduğundan bu cihetleri öğrenip peyderpey mahremâne olarak buraya bildirmek üzere kendisinin Londra'ya veyahud Ceneve'ye azîmetle bu komitalardan birine dâhil olması" sureti teklif olundukda; "her nereye i'zâm olunursa mad'l-if-tihâr giderse de böyle esâfil ve ecânibden mürekkeb komitalar içine girmek hâl ve mesleğine elvermeyeceğinden başka esasen Ermenilerin fikrini bozup komitalar teşkiline sebebiyet verdikden sonra el-hâletü hâzihî biri katogikosluk kuvveti ve diğeri Londra'da gayet muzırr olarak neşretmekde olduğu Armeniya nâm gazetesinin revâc ile ifsad ve teşvik ve tahrikden hâli kalmayan Kınmyan ile Portakalyan kendisini pekiyi tamdıklarından komitalarca kendisine emniyet olunamayacağı ve binâenaleyh bu suretle hizmetinden istifade hâsıl olamayp ancak istenildiği takdirde kendisinin emniyet ettiği adamlardan birini Ceneve'deki Truşakyan ve diğeri Londra'daki Hınçakyan merkez komitalarına a'zâ sıfatıyla idhal ve onlar vastasıyla peyderpey ma'lûmât ahz ve istihsâl edebileceğini" beyan ve bir de; "merkûm Portakalyan gerçi komitalara dâhil değilse de kuvve-i kalemiyesi hasebiyle gazetesi İngiltere ve Rusya ve Amerika ile Ermeni bulunan sair memâlikde fevkalâde revâc bularak ve mündericâtı sahîh zannolunarak memâlik-i mezkûrede bulunan Ermenilerin komitalara külliyetli suretle iâne cem' ve i'tâsıyla pâyidâr olmalarına sebep olmakda ve merkûm dahi gazetesinin revâcından bi'l-istifade neşriyât-ı muzırra devam eylemekde olduğundan rehûn-i tasûb-i âli olduğu takdirde merkûm ile görüşüp ve işbu mesleği memâlik-i şahanede bulunan mezhebdaşları hakkında ne mertebe muzır olmakda bulunduğunu ifhâm ve ikna edip lisâmın tedricen tadil ettirmek suretine dahi muktedir olduğunu ve fakat merkûm Portakalyan zikrolunan gazeteden senevî birkaç bin lira istifade ederek Londra'da iskân ve çocukların oramn mekteblerine idhal eylemiş olduğundan suret-i ma'rûzaya imâlesi kendisine senevî beş yüz lira raddesinde ve mahremâne suretle maaş tahsisi ve i'tâsına vâbeste idiğini isbat ile beraber kendisinin hakikaten asdıkâdan olup olmadığının gerek el-yevm Bursa Vali vekâletinde bulunan Halil Bey'den ve gerek Van Vali-i hâlisi Tahir Paşa'dan istifsâr olunduğu takdirde anlaşılacağı" dermiyân eylemiştir. Merkûm Nadyan; "Ermeni

fesad ve iğtişâsâtının esasen ne gibi esbâb ve ledûn-niyât-ı hariciye ve dahiliyeden münbais olduğunu ve memâlik-i şahanede bulunan Ermenilerin her yerden ziyade ticaret ve hurfet ve san'ata mâlik ve sunûf-ı tebaa-i şahane ile hüsn-i âmiziş ve imtizâca nâil iken müfsidlerinin yüzünden ne vechile mutazarrır olduklarını ve olacaklarını ve bu hâle yüzde doksan beşi vâkıf ve muttali' olduğunu" alâ-vec-hi't-tafsil hikâye ve dermiyân eylemesi ve kendisinin oldukca ehl-i dirâyetden ve ashâb-ı emlâk ve nüfuzdan bulunması ba'd-ezîn Van vilâyetinde iğtişâş vukûununu men' etmek yolunda olan taahhüdünü ifâya muktedir bir adam olduğunu irâe eylemekde ise de Van'da hakikaten hüsn-i hizmet ve sadakat edeceğine medâr-ı emniyet ve itminân olacak elde bir şey olmadığına ve el-yevm Londra ve Ceneve'de bulunan komitaların memâlik-i şahanedeki şubeleri kimler idiği ve nerelerden ne vasita ve suretlerle muâvenet ve müzâheret görmekde oldukları ve bi'l-cümle icraat ve teşebbüsâtları hakkında peyderpey ma'lûmât istihsâl ve i'tâ etmek için merkûm tarafından komitalara birer adam idhal edilmek sureti küllî istifadeyi mücib olacağı derkâr ise de merkûm hakkında tamamen emniyet ve itminân hâsıl olmadıkca tarafından komitalara adam irsâl ve idhali sureti de mahzûr mütâlaasından âzâde görülemediğine binâen şimdilik merkûm Nadyan'ın hem Van'a gönderildiği takdirde sâdikâne çalışıp çalışmayacağı hakkında bir tecrübe hâsıl edilmiş olmak ve hem de komitalar hakkında mümkün olduğu kadar ma'lûmât istihsâl ve iş'âr eylemek ve kendiliğinden olarak mahremâne suretle gidip gelmek üzere Ceneve veyahud Londra'ya gitmesine me'zûniyet i'tâsı ve azîmetini müteâkib merkûmun ahvâl-i mahalliyesinin Van Vilâyeti'yle müşârunileyh Halil Bey'den mahremâne suretde isti'lâm olunması sureti münâsib görülmüş ise de bu bâbda her ne vechile emr u fermân buyurulursa ol suretle hareket olunmak tabîi olmakla arz ve istizân-ı keyfiyete mücâseret kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 5 Rebiülevvel sene [1]316 ve fî 12 Temmuz sene [1]314

Zabtiye Nâzırı

Şefik

OSMANLI ARŞİVİ		
A. J. MKT. MHM		
709	36	1

ERMENİ TEŞEBBÜSLERİNDEN HABER ALMAK ÜZERE GÖREVLENDİRİLMESİNE
LÜZUM GÖRÜLEN CASUSLARA ÖDENECEK ÜCRETLERİN BÜTÇE İŞLEMLERİ

Ermeni müfsitlerinin tecavüz ve teşebbüslerinden haber almak üzere Bulanık, Bitlis, Muş, Çanlı, Talori, Sason, Van, Gevar, Kotur bölgelerinde ve Ağrı dağı ile Karadeniz sahili arasındaki mıntıkada istihdamına lüzum görülen casuslara ödenmesi gereken meblağın bütçede nasıl yer alması gerektiğine dair ayrıntılar.

21 Nisan 1901

Umum Erkân-ı Harbiye Dairesi
Dördüncü Şubesi
202

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Ermeni müfsidlerinin tecavüzât ve teşebbüsâtından haber alınmak üzere şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî mantûk-ı münîfine tevfikân istihdamı lâzım gelen casusların nerelerde ve ne mikdarda olacağıının ve bunlara şehri kaç gurusu tahsis edilmesi icab edeceğinin Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Müşiriyet-i Celilesiyle bi'l-muhâbere tayini hususunu âmir şeref-vârid olan fi 3 Mart sene [1]317 tarihli ve beş numaralı tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine sebk eden iş'âr-ı çâkerâneme cevaben Müşiriyet-i müşârunileyhâdan bu kere alınan telgrafnâmede; "fesede-i merkûmenin mahall-i mel'anet ve mikdarların ve hedef-i hareketlerinin hakkıyla tahkiki için; 'On Altına Liva Dairesi'nde birisi Bulanık ve havalisinde ve ikincisi nefsi Bitlis'de üçüncüsü Muş ve Çanlı tarafında ve dördüncüsü de Talori ve Sason cihetlerinde istihdam olunmak üzere dört casusa ve bunlar için şehri ikişer yüz gurusundan sekiz yüz gurusu ve Fırka'nın işgâl ettiği mütebâki yerler için nefsi Van'da iki ve Gevar hududunda bir ve Kotur'da bir ve Körzüt ve havalisinde bir ve Bargiri ve Abaga içinde ve Erçek nâhiyesi dâhilinde bir ki cem'an yedi casus ile bunlar için de ikişer yüzden bin dört yüz ve icabında

dâhile sevk edilecekler için dahi bin yüz gurusu ki min-haysül'l-mecmu' üç bin üç yüz gurusu ihtiyac olduğu' Sekizinci Fırka Kumandanlığı'ndan ve; 'Ağrı dağından Bahr-i Siyah sahiline kadar üç mntıkaya taksim olunan hudud-ı hakaniyenin beher mntıkasındaki komiserler nezdinde bulunmak üzere birer ve kendi yanında da bulunmak için bir ki cem'an dört casus için dörder yüz gurusundan şehri bin altı yüz gurusu ihtiyac olduğu' Hudud Kumandan ve Komiserliği'nden bildirildiği" iş'âr olunmuş olduğundan ve bunların mecmuu olan dört bin dokuz yüz gurusunun askerî bütçesinde karşılığı olmadığından meblağ-ı mezbûrun sene-i hâliye tahsisât-ı askeriyesi miyânına zam ve ilâvesi zımında iktizâ-yı hâlin ifâ ve neticesinin sû-yı çâkerâneme emr u inbâ buyurulması merhûn-ı re'y-i sâmi-i dâver-i efhamîleridir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 2 Muharrem sene [1]319 ve fi 9 Nisan sene [1]317

Bende
Serasker
Rıza

سَلَامٌ
۹۴۷

OSMANLI ARŞIVI		
A.} MKT. MHM		
709	36	2

Şûrâ-yı Devlet
Maliye Dairesi
Aded
937

Nüsha-i Saniye

İran Ermenilerinin men'-i tecavüzü zım-nında hudud boyunda istihdamı muktezâ-yı irâde-i seniyyeden olan me'mûrîn-i Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn tarafından intihâb ve tayini zımnında bu bâbda sarfına lüzum görünüp Nizâmiye bûdcesinde karşılığı olmadığı makâm-ı âli-i Seraskeri'den iş'âr olunan şehri beş bin gurusun Dâhiliye muvâzenesinde dahi karşılığı olmadığından ve me'mûrîn-i mûmâileyhimin cihet-i askeriyyeden tayin kılınacaklarına ve her daireye aid maaş ve masârifin kendi tahsisâtından tesviyesi bûdce kânûnu iktizâsından bulunmasına nazaran meblağ-ı mezbûrun tahsisât-ı askeriyyeye taalluku derkâr idüğünden bahisle icabının cihet-i askeriyyece icrası Dahiliye Nezâreti'nden iş'âr olunmuş ve hudud boyunda hafiye ve casusluk hidemâtında istihdam olunacak olan me'mûrîn-i mûmâileyhim için sarfı muktezâ-yı irâde-i seniyyeden bulunan mezkûr beş bin gurusun Nizâmiye bûdcesinde dahi karşılığı olmadığı cihetle tesviyesi gayr-i mümkün bulunmuş olduğundan bi'l-bahs meblağ-ı mezbûrun üç yüz on üç senesi tahsisât-ı askeriyesine zam ve ilâvesi lüzumunu mutazammın makâm-ı âli-i Seraskeri'den takdim olunan tezkire ol bâbda sebke eden tebliğ cevapben bazı ifadeyi hâvî Maliye Nezâreti'nden takdim kılınan 23 Şevval sene [1]314 tarih ve yüz iki numaralı tezkire ile birleştirilerek Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulmakla Maliye Dairesi'nde kırâet olundu.

Maliye Nezâreti'nin cevabında üç yüz on üç senesi muvâzenesinde muharrer muhassasâtın tezyîd olunmaması ve ahvâl-i fevkalâde ve mübrem ve müsta'celeden başka hiçbir sebeble bûdce haricinde masraf ihtiyar edilmemesi irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhi ile müeyyed ve müekked olan karar-ı âli iktizâsından bulunmasına mebnî meblağ-ı mezbûrun muvâzene-i mezkûrede murakkam nizâmiye veya dahiliye tahsisâtları miyânında karşılığının

tedariki lâzım geleceği gösterilmesiyle keyfiyet Dahiliye Nezâreti'ne iş'âr olunarak cevapben alınan tezkire dahi me'mûrîn-i mûmâileyhim için şehri sarfı iktizâ eden sâlifü'z-zikr beş bin gurusun senevisi olan altmış bin gurusu Erzurum Vilâyeti'nin tenzilden mâadâ on bin iki yüz gurusdan ibâret bulunan hafiye tahsisâtından karşılık tedariki kâbil olamayacağı gibi vilâyât-ı sairinin dahi hafiye tahsisâtı pek dün olduğundan bunlardan da karşılık bulunamayacağı cihetle meblağ-ı mezbûrun muvâzeneye zammı lâzım geldiği hâlde iş'âr-ı Seraskeri vechile tahsisât-ı askeriyyeye ilâvesi iş'âr olunmuştur.

İran Ermenilerinin men'-i tecavüzü maksadıyla hudud boyunda istihdam edilecek me'mûrîn-i mûmâileyhimin masârif-i şehriyeleri olan sâlifü'z-zikr beş bin gurusun Dahiliye ve Nizâmiye bûdcelerinde karşılığı olmadığı cihetle bunun üç yüz on üç senesi tahsisât-ı askeriyesine zam ve ilâvesi lüzumu Dahiliye Nezâreti'yle makâm-ı Seraskeri'nin netice-i iş'ârâtında gösteriliyor ise de Maliye Nezâreti'nin cevabında sene-i merkûme bûdcesinde muharrer muhassasâtın tezyîd olunmaması ve ahvâl-i fevkalâde ve mübrem ve müsta'celeden mâadâ hiçbir sebeble bûdce haricinde masraf ihtiyar edilmemesi bâ-irâde-i seniyye müekked karar-ı âli iktizâsından bulunduğu dermiyân kılınmasına ve maahazâ me'mûrîn-i mûmâileyhimin istihdamlarıyla tesviye-i masârifî muktezî ve taht-ı irâde-i seniyyede bulunmasına nazaran icra-yı icabı menût-ı re'y-i âli idüğü tezekkür kılındı.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fi 7 Safer sene [1]315 ve fi 26 Haziran sene [1]313

Ashna mutâbıkdir.

(Mühür)

Şûrâ-yı Devlet
Kalemi Serhalifeliği

في سنة ١٢٧٠ Le 190
 واسطه سيله
 Transmis par
 دقيقه ساعت
 h. m. du
 بدأ بخبره
 Commencé à ٢٥
 ختام بخبره ٢١
 Fini à ٢١
 مأمورك امضاسي
 Signature de l'employé

نمونه ١
 في سنة ١٩٠٠ Le 190
 وصول نومروسي
 N° d'arrivé
 دقيقه ساعت
 h. m. du
 ارسالي
 Réexpédié
 مأمورك امضاسي
 Signature de l'employé

L'état n'accepte aucune responsabilité
 à raison du service de la télégraphie.

De Pour الى عن

اشازات مخصوصه	طريق	روز و ياشب	دقيقه	ساعت	محل تاخيخ	غروب	عدد كلمات	محل نومروسي
Indications non taxées	Voies	Matin ou soir	Minutes	Heures	Date du dépôt	Group	Nombre de mots	N° du dépôt

آيدين باكميرتيغ مودود ١٦ نونبر ١٢٧٠
 تاريخ شفيعه تفاديله صورتيد
 كجه كوه سائل قياقته محبول ارمهال
 روي امرياسلار قواله و برونه كوندرل اولوزره و يرقدري ليه
 قطعه مانوب لوي التديق مرقومانه ايله مفرده اولوقدر امله شمسيد
 مانوبل مملوه محمد يسلم اولوندي و علوتج ايجاقلنا تحقيقاته نتيجه ستم
 رها ايكي اقدندي و ضيه نقرله يونانه جاسوه اولوقدر تفه هايدن
 تحت الحفظ مملو كوندرلقدري مديرتك يلدريمكده مصلحه اولوز
 ١٦ سانس
 مابه كهنه مملو كهنه عليه
 تفاديله و تقديم قف ف
 ١٧٠
 آيدين باكميرتيغ مودود ١٦ نونبر ١٢٧٠

DİLENCİ KIYAFETİNDEKİ YUNAN CASUSLARI

Dilenci kıyafetinde iki kişinin Ayvalık Postanesi aracılığıyla Rusya, Amerika, Selanik, Kavala ve Siroz'a gönderilmek üzere verdikleri beş adet mektup incelendiğinde bu kişilerin Yunan casusu olduklarının ortaya çıktığı.

30 Nisan 1901

Telgrafnâme

Aydın Başmüdüriyeti'nden mevrûd 24 numaralı 16 Nisan sene [1]317 tarihli şifre telgrafnâme suretidir.

Geçen gün sâil kıyafetinde meçhûlül-ahvâl iki şahıs Ayvalık Postahânesi'ne mürâcaatla Rusya, Amerika, Selanik, Kavala ve Siroz'a gönderilmek üzere verdikleri beş kıt'a mektûb lede't-tedkik merkûmânın eşhâs-ı muzırradan oldukları anlaşılmasıyla mektûbların hükûmet-i mahalliyeye teslim olunduğu ve

hükûmetce icra kılınan tahkikât neticesinde daha iki arkadaşları ve hayli nakidleri ve Yunan casusu oldukları tezâhür ederek tahte'l-hıfz merkez-i livâya gönderildikleri Müdürlüğünden bildirilmekle arz-ı ma'lûmât olunur.

Fî 16 Nisan sene [1]317

Mâbeyn-i Hümayun-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Cehlesine

Aydın Başmüdüriyeti'nden alınan şifre sureti bâlâya naklen arz ve takdim kılındı. Fermân.

Fî 17 Nisan sene [1]317

Hüseyin Hasib

350

BULGAR EŞKİYASININ PLAN VE HAREKETLERİ İLE GİZLENDİKLERİ YERLER
HAKKINDA HABER ALMAK İÇİN CASUS İSTİHDAMI

Bulgar eşkıyası ile yapılan mücadelenin daha etkin hale gelebilmesi için, yapacakları plan ve hareketleri ile gizlendikleri yerlerin tespit edilip askerî makamlara bildirilmesi amacıyla güvenilir casuslar istihdam edilmesi.

12 Eylül 1903

Yıldız Saray-ı Hümayûnu
Başkitâbet Dairesi
4681

Bulgar eşkıyasının izâle-i vücudu için cihet-i askeriyece taharriyât ve takibâtından geri durulmuyor ise de me'mûrîn-i hükûmet taraflarından da evvelce icab eden mu'temed casuslar istihdamıyla eşkıyanın tasmimât ve harekâtından ve ihtifâğhlarından ma'lûmât alınarak cihet-i askeriyece bildirilmesi ve zuhuru istihbar olunan eşkıyadan kıtaât-ı askeriye kumandanlarına ma'lûmât i'tâsı hâlinde def u tenkil-i eşkıya maddesinin bir kat daha kesb-i sühulet

edeceği Müşir Edhem ve Ömer Rüşdü paşalar hazerâtı tarafından arz ve iş'âr kılınmış ve ol vechile ifa-yı muktezâsı hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müteallik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 19 Cumâdelâhire sene [1]321 / Fi 29 Ağustos sene [1]319

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsîn

*Merkez, Filorina¹, Kesriye², Pirlepe³, Ohri, Kırçova⁴ Kaymakamlıklarıyla
Debre⁵ Mutasarrıflığı'na*

Eşkıya aleyhine cihet-i askeriyece icra edilmekte olan taharriyât ve takibâtın bir kat daha tesrî' ve teshiline medâr olmak üzere cihet-i mülkiyece mu'temed casuslar istihdamıyla eşkıyanın tasmimât ve harekâtından ve ihtifâ[gâ]hlarından mütevâliyen ma'lûmât alınarak derhâl cihet-i askeriyece bildirilmesi şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî muktezâ-yı âlisinden bulunduğu cihetle hemen şâyân-ı itimad ve emniyet casuslar tedarikiyle

eşkıya hakkında suver-i meşrûha vechile istihbarat-ı ma'lûmâta fevkalâde ikdâm olunarak alınacak haberlerin derhâl müfreze kumandanlarına tebliği ve taraf-ı senâverîye de ma'lûmât i'tâsı ve kazânızın hafiye tahsisatı bu bâbda ihtiyar olunacak masârife kifayet etmezse icabına bakılmak üzere serian iş'ârı ehemmiyetle tavsiye olunur.

30 Ağustos sene [1]319

¹ Florina (Yunanistan).

² Kastoria (Yunanistan).

³ Prilep (Makedonya).

⁴ Kichevo (Makedonya).

⁵ Debar (Makedonya).

حاجیہ مولوی علی گڑھ کتب خانہ جلد نمبر

[illegible]

کتابخانه
مکتبہ

SAHTE HAFİYE MEMURU OLDUĞUNDAN ŞÜPHELENİLEN BİR ŞAHSA ENGEL OLUNAMAMASI

İzmir'de bazı kişilerin kendilerini Mâbeyn-i Hümayun'a mensup hafiyelerden göstererek suistimallerde bulundukları, bunlardan Çine kazasında ahaliyi korkutarak para toplayan mektep muallimliğinden atılma Kıbrıslı Hüseyin Vehbi isimli şahsın yakalanarak memleketine sürüldüğü, ancak kendisinin bugün İzmir'e geri döndüğü ve elinde 'İstanbul'a gönderilmesinin Halifelik emri olduğu'na dair ora Kadı Naibi'nden alınmış bir kâğıt bulunmasından dolayı İstanbul'a gitmesine engel olunmadığı, fakat hal ve tavırlarının belirtildiği şekilde olduğu.

13 Şubat 1904

Aydın Vilâyeti
Mektûbî Kalemi
Aded

Mâbeyn-i Hümayun-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesine

İzmir'de bazı kimseler Mâbeyn-i Hümayun-ı Mülûkâne'ye mensup hafiye sıfatında görünerek envâ'-ı sû'-i istimâlâta tasaddî etmekde olup bunlardan mekteb muallimliğinden matrûd Kıbrıslı Hüseyin Vehbi Efendi mukaddemce Aydın Sancağı'na merbût Çine kazâsına giderek ve ora halkına kendisini Mâbeyn-i Hümayun hafiyesi bildirerek bazı kimseleri bi'l-ihâfe para dolandırdığı mahallinden işâr olunması ve lede't-tahkik vâkı'-i hâl o merkezde nümûdâr olması üzerine merkûm memleketi

cânibine teb'id olunmuş idi. Bugün İzmir'e avdet ederek mahalli Nâib-i şer'isinden ibrâz eylediği varakada; "kendisinin Dersââdet'e i'zâm irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî iktizâ-yı celîlinden olduğu" musarraha olmasına mebnî ol cânib-i âliye azîmetine mûmânaat olunmamış ve merkûmun hâl ü mişvârı vech-i ma'rûz üzere olduğu muhât-ı ilm-i âlî buyurulmak için arzına cesaret kılınmış olmakla ol bâbda.

Fi 31 Kânûn-ı Sâni sene [1]319

١٨١
بدر زلفه

ع. ١٨١
ادبیه اخباره اهلکسی در سینه
عبدیه بنو دین قندهار

في ١٨١
Le 180
Transmis par
دقیقه ساعت
h. m. du
بداغزوه
Commencee a
مستام غزوه
responsabilité
la tétographie
Fin à
مأمورک امتناسی
Signature de l'Employé
عن سینه الی

شمارات مخصوصه	طریق	روز و شب	دقیقه
Indications nos	Voies	Matin ou soir	Minutes
٢		شب	

SİROZ'DA HALKI TEHDİT EDEN SAHTE HAFİYE MEMURUNUN FİRARI

Siroz'da kendisine hafiye süsü vererek halkı tehdit eden ve yapılan araştırma neticesinde Zabtiye Nezareti'nde memur olmadığı anlaşılan İstanbul Ekmekçibaşı Mahallesi ahalisinden Muharrem oğlu Mehmed'in tutuklanmasına rağmen, tutukevine naklolunurken jandarmanın elinden firar ettiği.

2 Eylül 1905

Fi 18 Ağustos sene [1]321

Siroz Mutasarrıfı'na

C[evâb-ı] 14 Ağustos sene [1]321. Kendisine hafiye süsü veren Mehmed bin Muharrem'in Zabtiye Nezâret-i Celîlesinden de bir me'mûriyeti olmadığı bi'l-muhâbere anlaşılmaması

üzerine taht-ı tevkîf ve isticvâba alınarak tahkikât-ı ibtidâiyesi bi'l-ikmâl cihet-i adliyyeye tevdi' kılındığı ma'rûzdur. Fermân.

**

Telgrafnâme

An-Siroz

Mahalli Numarası: 19784

Huzur-ı sâmi-i Müfettiş-i eḫhamîye

17 Ağustos sene [1]321 tarihli telgrafnâme-i çâkerâneme zeyldir. Kendisine hafiye süsü vererek öteki berikini tehdit eylesinden dolayı derdest ile cihet-i adliyyeye tevdi' olunup Dersââdet'de Ekmekcibaşı Mahallesi ahalisinden olduğu[nu] ifade eyleyen yirmi beş yaşlarında Mehmed bin Muharrem'in geçen Cuma akşamı jandarma neferi Behlül bin Zekerîya marifetiyle tevkifhâneye naklolunurken bir

takrib firar eylediği ve derdesti için icab edenlere vesâyâ-yı lâzıme ifa ve nefer-i merkûm hakkında icab eden muameleye tevessül edildiği Livâ Jandarma Kumandanlığı ifadesiyle ma'rûzdur fermân.

Fi 20 Ağustos sene [1]321

Mutasarrıf

Reşid

356

FAKİRLERE YARDIM CEMİYETİ ADI ALTINDA ERMENİ FESAT FAALİYETİ
YÜRÜTTÜĞÜ ANLAŞILAN AMERİKALI MR. COLE'ÜN BAŞKA BİR YERE NAKLİ

İskenderiye'de Bünyamin Helenatyan'dan(?) Bitlis Hapishanesi'ndeki bazı mahpuslara gönderilen mektupların içeriğinden, Bitlis'te İane-i Fukara Cemiyeti adı altında faaliyet yürüten Amerikalı Mr. Cole'ün aslında Ermeni fesat örgütünün İskenderiye-İzmir-Bitlis birimleri arasındaki haberleşmeyi sağladığı anlaşıldığından, kendisinin Ermenisi daha az bir bölgeye naklinin sağlanması için Sadaret'ten Hariciye Nezareti'ne yazılan yazı.

23 Ekim 1905

Sadâret-i Uzmâ

Mektubî Kalemî

Numara: 3375

Tarih: 24 Şaban sene [1]323

10 Teşrin-i Evvel sene [1]321

Hariciye Nezâret-i Celîlesine

İskenderiye'de¹ Bünyamin Helenatyan(?) tarafından Bitlis'de mukim Amerikalı Mister Cole vasıtasıyla Bitlis Hapishânesi'nde mahbus muharrerü'l-esâmî Ermenilere yazılan mektupların câlib-i dikkat olan mündericâtının hikâyesiyle beraber merkûmun oradaki mahiyet-i meşguliyet ve vesâtatı tezâhür eylediği Bitlis Vilâyeti'nden iş'âr kılınmış ve ahîren İzmir'de tutulan eşhâs-ı muzırının İskenderiye'deki komitanın bir şubesi olduğu tebeyyün ettiği gibi bu mektuplar da İskenderiye'den Bitlis'deki eşhâs-ı mahbuseye gönderildiğine nazaran merkûm Mister Cole'ün İane-i Fekarâ Cemiyeti nâmı altında fesad komitasının

başlıca vasıta-i muhaberâtından bulunduğu anlaşılmış olduğundan ve zaten şimdiye kadar tekerrür eden bu misillü ahvâl ve harekâtı dahi hakkında dâi-i istibâh ve şu aralık umûr-ı inzibâtiyenin bir kat daha kesb-i ehemmiyet eylediği müstağni-i izah bulunduğu bahisle merkûmun Ermenisi az olan başka bir mahalle nakli esbâbının istikmâli lüzumuna dair Dahiliye Nezâret-i Celîlesinin 20 Şaban sene [1]323 tarihli ve 3375 numaralı tezkiresi leffen savb-ı devletlerine irsâl kılınmakla siyâk-ı iş'âra nazaran iktizâsının sür'at-i ifa ve inbâsına ve melfûfunun iadesine himmet.

¹ El-İskenderiye / Alexandria (Mısır).

ERMENİ HINÇAKİST ÖRGÜTÜ'NÜN ALDIĞI YENİ EYLEM KARARLARINA DAİR BİR İHBAR MEKTUBU

Mehmed Tevfik el-Cezayirli imzalı İskenderiye'den gönderilmiş Arapça bir ihbar mektubunda; Hınçakist Cemiyeti'nin 2 Ağustos 1905 tarihli toplantısında bazı resmî ve yabancı binaların yakılması ve 1896 yılındaki gibi bir terör eylemi gerçekleştirilmesi yönünde kararlar alındığı, Ermenilerin ellerinde uzun süredir dinamit ve silah mevcut olduğundan bunları dışarıdan getirtmeye ihtiyaç duymadıkları ve bazı devlet adamlarının mevcut durumun değiştirilmesinde parmağı bulunduğu, bunların isimlerini de ancak kendisi İstanbul'a getirtilirse veya belirlenecek emin ve sadık bir kişiye açıklayabileceği hususlarının yer almakta olduğu.

25 Ekim 1905¹

Yıldız Saray-ı Hümayûnu Başkitâbet Dairesi

İskenderiye'den mektûb tercümesi

Muhbirimin vukû' bulan beyânâtına nazaran Hınçakist Cemiyeti'nin 2 Ağustos sene [1]905 tarihli ictimâında iki mühim madde kargâr olup biri bazı mebânî-i resmiye ve ecnebiyeyi ihrâk ve diğeri 1896 senesi vukûatı gibi bir vak'a-i cinâiyye ikâ' etmektedir. Ermeniler nezdinde müddet-i medideden beri dinamit ve esliha mevcut olup haricden bunların celbine ihtiyac olmadığını ve merkûmların işi evvelden düşünüp bunları hazırladıklarını ve Beşiktaş'da müteveffâ Artin Paşa hânesi kurbündeki Ermeni kilisesinde bir komitanın vücuduna delâlet edecek birçok eşya ve esliha bulunduğunu da muhbir-i merkûm ifade etdi. Bir de merkûm

ricâl-i devletden bazılarının hâl-i hazırın tebdilinde zî-medhal olduklarını söyleyip bendeniz bu işi bizzat tahkik ve birçok hakâyıka kesb-i itilâ' etdim. Ancak bunların havflarından evrâk ve mükâtebatı bulunmadığı cihetle tamamıyla isbat-ı madde mümkün olmayıp kendileri mü-nasebât ve muhaberâtda bir takım Ermenileri tavsit edegeldiklerinden ve irâde-i seniyye-i mülûkâne şeref-sâdır olmadıkça veya Dersââdet'e celbim fermân veyahud emin ve sâdık bir adam tayin ve irâe buyurulmadıkça isimlerini tahrîren arz etmek mümkün bulunmadığından emr u fermân-ı hümayun-ı mülûkâneye muntazırım.

Mehmed Tevfik el-Cezayirli

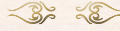
¹ Belgede tarih mevcut değildir. Tarih olarak belge ekindeki Arapça mektup üzerinde yazılı tarih esas alınmıştır.

BEO, 3362/252132

HAFİYELİĞİN KALDIRILMASI

Kanun-ı Esasî'nin yeniden yürürlüğe konulması, genel af ilanı ve mebus seçimlerinin yapılması kararının olumlu bir etki meydana getirdiği, bundan sonra halkın meşru isteklerinin yerine getirilmesi gerektiği, bu noktada İttihad ve Terakki Cemiyeti tarafından gönderilen bir telgrafta her sınıftan halkın eşit olduğu belirtilerek Osmanlı Devleti ile halkı arasında yanlış anlamalara sebep olan hafiyeğin kaldırılması isteğinin dile getirilmiş olduğu, esasen her devlette işlerin gizli yönlerini araştırmak için özel memurlar var ise de onlarda da bu memurların dürüstlüklerinin ön planda tutulduğu ve izleme vazifesinin namusa dokunulmadan, hiç kimsenin malumu olmadan ve izlenenin izlendiği hissine kapılmayacağı şekilde yapıldığı, bu sebeple; diğer devletlerde geçerli usuller çerçevesinde zabıta ile ilgili gizli hususlara vasıta olacak memurlar istihdam edilmek ve kanunen yetkisi olmayan hiçbir daire veya şahıs buna tavassut etmemek üzere hafiyeğin kaldırıldığı, bu itibarla durumun basın yoluyla ilan ve tebliğ edilmesi hakkında Meclis-i Vükelaca alınan kararın onaylandığına dair irade-i seniyye.

24 Temmuz 1908

Sadâret-i Uzmâ Mektûbî Kalemî
Târih-i Tebyizi: 11 Temmuz sene [1]324

Telgraf

Rumeli Vilâyât-ı Selâsesi' Müfettişliği'ne

Meclis-i Meb'usân'ın ictimâa daveti makrûn-ı müsâade-i seniyye-i hazret-i Padişahî olmasından dolayı Atebe-i Ulyâ-yı Şehriyârî[ye] vasıta-i Sadâret'le takdim kılınmak üzere Selanik'deki Cemiyet nâmına gelen arıza-i telgrafiyede mücrimin-i siyasiye hakkında i'ân-ı afv-ı umumî buyurulması ve hafiye me'mûrlarının kaldırılması temenni ve istid'â kılınmış olup min-ba'd harekât-ı muzırrada bulunmamak şartıyla ve erbâb-ı cinâyâtın istisnâsıyla politika mücrimîni haklarında afv-ı umumî i'ânına ve

vesâit-i tahkikât-ı hafiyye ahiren yapılmış olan nizamnâmede tayin olunmasıyla onun haricinde ahvâl vukûa gelmemesi emr-i tabîi bulunduğundan burasının dahi taraf-ı düstûrilerine iş'ârına bi'l-istizân irâde-i ma'delet-ifade-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurulmuş ve Dahiliye Nezâreti'ne de ma'lûmât verilmiş olmakla hükm-i celîl-i irâde-i seniyye-i mülûkâ-neye tevfikân i'ân-ı keyfiyet olunması tebliğ kılınır.

Yıldız Saray-ı Hümayûnu
Başkitâbet Dairesi

Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ Mazbatası Sureti

Te'kidten ihsân buyurulan Kânûn-ı Esasî ve afv-ı umumî ve intihâb-ı meb'usân kararı

muvaaffakiyet-i bâhire-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîleri eser-i mahzî olmak üzere ale'l-husus

1 O tarihte Kosova, Selanik, Manastır.

Rumeli Vilâyât-ı Selâsesi'nde hüsn-i tesir hâsıl ederek sükûn [u] asayiş başlamış ve çetelerin mahalleri hükûmetlerine teslim-i silah ile takım takım memleketlerine avdetleri dahi dâhilen haricen nazar-ı memnuniyetle görülecek ahvâlden bulunmuş olup ba'demâ yapılacak şey metâlib-i meşrûa-i tebaanın is'âfiyla saltanat-ı seniyyenin ve Devlet-i Aliyyelerinin saadet-i hâl-i memleket esbâbına çalışmak azm-i kat'inde olduğunu isbata masrûf olmak lâzım gelir ve bunu Vilâyât-ı Selâse Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa'dan bugün alınıp manzûr-ı hakâyık-mevfûr-ı hazret-i Hilâfet-penâhî olmak için leffen takdim kılınan telgrafnâmenin muhteviyatı dahi te'yid eder. Erkân-ı Cemiyet'den münasiblerinin Dersaadet'e i'zâmıyla arzu olunacak izahâtın onlardan dahi ahzı hakkında Müfettiş-i müşârunileyhin vâki' olan ihtarına müsâade mahzûr olmayıp bilakis bunda te'yid-i esbâb-ı emniyet kaidesi melhûz olmakla münasib görüldüğü dört beş kişi irsâl eylemesi için müşârunileyhe cevap yazılması ve bir de İttihad Terakkî Cemiyeti nâmına taraf-ı Meşihat'den bugünkü meclis-i acizânemize irâe olunan telgrafnâmenin hâvî olduğu matlabda Rumeli kıt'asının her tarafından gelen telgraflara nazaran sunûf-ı askeriye ve her sınıf tebaa müttehid olup bu dahi saltanat-ı seniyye ile millet beyninde

ilkâ-yı sût-i tefehhüme sebep olan hafiyelerin kaldırılması ibaresiyle tarif edilmekte olduğu ve vâkiâ her devletde serâir-i umûru tefahhus için me'mûrîn-i mahsûsa var ise de bunların sıfat-ı tâmm-i istikâmetle ittisâfları mültezem olmakla beraber lede'l-icab bir şahıs hakkında vazife-i tarassud, nâmusa dokunulmayacak ve hiçbir kimseye ma'lûm olmayacak ve hatta takib olunan kimseye hiss-i muakkabiyet verilmeyecek suretde cereyân eylemekte bulunduğu binâen sair devletlerde mer'î usul dairesinde serâir-i zâbitaya vasıta olacak me'mûrlar istihdam olunmak ve kanunen salâhiyeti olmayan hiçbir daire ve şahıs buna tavassut etmemek üzere hafiyeliğin ilgâ olunduğu matbuâtın 'Tebligât-ı Resmiye' kısmında i'lân ile vilâyâta ve Şehremâneti'ne ve kâffe-i devâire ona göre tebligât icrası müttehid tezekkür ve tensib kılınmakla muvâfık-ı irâde-i seniyye-i mülûkâneleri olduğu hâlde ol vechile icabı icra kılınacağı muhât-ı ilm-i âli buyuruldukda ve kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 1 Receb sene [1]326 / Fî 16 Temmuz sene [1]324

(Meclis-i Vükelâ azâlarının imzaları)

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu

Başkitâbet Dairesi

2134

Tezkire-i Resmiye-i Sadâret Sureti

Devletli efendim hazretleri

Muvaffakiyât-ı bâhire-i hazret-i Hilâfet-penâhî eser-i mahzû olmak üzere te'kid-i ihsân buyurulan Kânûn-ı Esasî ve afv-ı umûminin hâsıl ettiği hüsn-i te'sirâta ve Rumeli'deki İttihad ve Terakkî Cemiyeti'nin niyyât ve makâsıd-ı halisânesine dair taraf-ı vâlâ-yı Meşihat-penâhîden tevdi' olunan telgrafnâme Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ'da lede'l-mütâlâa cereyân eden müzâkere neticesini hâvî kaleme

alınan mazbata arz ve takdim olunmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurulur ise mantûk-ı münifi infâz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılınıp efendim.

Fî 1 Receb sene [1]326 / Fî 16 Temmuz sene [1]324

Sadrazam

Said

Yazılan Hâmiş Sureti

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Fî 2 Receb sene [1]326 / Fî 17 Temmuz sene [1]324

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ve melfûfu ile beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhileri üzerine mücebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurulmuş olmakla ol bâbda.

Mukabele edilmiştir.

Kulları

Kulları

Şefîk

Refîk

Sadâret-i Uzmâ Mektûbî Kalemî

Tarih-i Tebyizi: 2 Receb sene [1]326 - 17 Temmuz sene [1]324

Dahiliye Nezâret-i Celîlesine

* Te'kidten ihsân buyurulan Kânûn-ı Esasî ve afv-ı umumî ve intihâb-ı meb'usân kararı muvaffakiyet-i bâhire-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî eser-i mahzû olmak üzere ale'l-husus Rumeli Vilâyât-ı Selâsesi'nde hüsn-i te'sir hâsıl ederek sükûn ve asayiş başlamış ve çetelerin mahalleri hükûmetlerine teslim-i silah ile takım takım memleketlerine avdetleri dahi dâhilen ve haricen nazar-ı memnuniyetle görülecek ahvâlden bulunmuş olup ba'd-ezîn yapılacak şey metâlib-i meşrûa-i tebaanın is'âfıyla saltanat-ı seniyyenin ve Devlet-i Aliyye'nin saadet-i hâl-i memleket esbâbına çalışmak azm-i kat'isinde olduğunu isbata masrûf olmak lâzım geleceğine** ve saltanat-ı seniyye ile millet beyninde ilkâ-yı sû-i tefehhüme sebep olan hafiyelelerin kaldırılması cümle-i müsted'âyâtıdan olup vâkıâ her devletde serâir-i umûru tefahhus için

me'mûrîn-i mahsûsa var ise de bunların sıfat-ı tâmme-i istikâmetle ittisâfları mültezem olmakla beraber lede'l-icab bir şahıs hakkında vazife-i tarassud, nâmusuna dokunulmayacak ve hiç kimseye ma'lûm olmayacak ve hatta takib olunan kimseye hiss-i muakkabiyet verilmeyecek suretde cereyân eylemekde bulunduğu binâen sair devletlerde mer'î usul dâhilinde serâir-i zâbıtaya vasıta olacak me'mûrlar istihdam olunmak ve kanunen salâhiyeti olmayan hiçbir daire ve şahıs buna tavassut etmemek üzere hafiyeleğin*** ilgâsı hususuna Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurularak devâire tebligât-ı lâzıme icra kılınmış olmakla Nezâret-i Celîlelerince de ona göre iktizâsının ifasına himmet.

* **Rumeli Vilâyât-ı Selâsesi Müfettişliği'ne:** "C[evab-ı] 15 Temmuz sene [1]324."

** **Müfettiş'e:** " ... ve iş'âr-ı devletleri dahi bu ciheti müeyyid olduğuna binâen erkân-ı Cemiyet'den münasib görülecek dört beş kişinin irsâli için taraf-ı âlilerine cevab yazılması hususuna Meclis-i Vükelâ kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i mülûkâne şeref-müteallik buyurulmakla iktizâsının ifası."

*** **Dahiliye[ye]:** " ... ilgâ olunduğu matbuâtın 'Tebligât-ı Resmiye' kısmında i'ân ile vilâyâta ve Şehremânet-i Celîlesine ve kâffe-i devâire ona göre tebligât icrası hususuna Meclis-i Mahsûs-ı Vükelâ kararıyla bi'l-istizân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müteallik buyurularak devâire tebligât-ı lâzıme icra kılınmış olmakla Nezâret-i Celîlelerince de keyfiyetin ber-vech-i muharrer matbuât ile i'ânına ve vilâyât ve elviye-i gayr-i mülhaka ile Emânet-i müşârunileyhâya ve Zabtiye ve Telgraf ve Posta Nezâret-i Behiyyelerine tebliğine himmet."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 يَا أَبِرَّعَ مَحْجَجِهِ
 مَكُونِي وَفِيهِ
 عِلَّة

فوقه	۲۰۵.
" " "	۱۶۰.
" " "	۱۴۷۲
" " "	۹۰۵
فوقه شش ماهی	۸۵۰.
" " "	۹۵۰.
در آن	۲۰۰
بفرشته فوقیه یکی کتفه سه فوقه اعداد	۵۰۰۰
فقه کتفه	۴۰۶۰
	<hr/> ۱۷۹۸۹

OSMANLI ARŞİVİ		
BEO		
3372	252854	3

HAFİYE ÖDENEĞİNİN KESİLMESİ EMRİNİN ÖDEME YAPAN KURUMLARA TEBLİĞİ

Kânûn-ı Esasî'nin ilanından sonra hafiyeğin ve hafiyeğe ayrılan ödeneğin kaldırılması sebebiyle isimleri yazılı olan elçilik ve şehbenderliklere ödenmekte olan belirtilen miktarlardaki hafiye ödeneklerinin 24 Temmuz 1908 tarihinden itibaren ödenmemesi emrinin Rüşumat Emaneti'ne ve Bank-ı Osmanî İdaresi'ne tebliğ kılındığı.

10 Ağustos 1908

Bâb-ı Âlî
Daire-i Hariciye
Mektûbî Kalemi
Aded

Huzûr-ı Sâmi-i Hazret-i Sadâret-penâhiye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Kânûn-ı Esasî'nin ilânı ve hafiyeğin ve muhassasâtının ilgâsı hasebiyle bazı sefârât-ı seniyye ve şehbenderliklere itâ olunmakda olan hafiye tahsisâtının itâsına mahal kalmamış olduğundan leffen takdim kılınan iki kıt'a pusulada muharrer muhassasâtın Temmuz'un on birinden itibaren kat'ı Rüşûmât Emânet-i Celîlesiyle Bank-ı Osmanî İdaresi'ne tebliğ

kılınmış ve iktizâ eden sefârât-ı seniyye ve şehbenderliklerle Bulgaristan Komiserliği'ne ma'lûmât verilmiş olmakla arz-ı ma'lûmâta ibtidâr olundu. Emru fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Receb sene [1]326 ve fî 27 Temmuz sene [1]324

Hariciye Nâzırı

Tevfik

**

Bâb-ı Âlî
Daire-i Hariciye
Mektûbî Kalemi
Aded

	Kuruş
Londra Sefâret-i Seniyyesi hafiye tahsisâtı	4.250
Atina Sefâret-i Seniyyesi hafiye tahsisâtı	2.601
Belgrad Sefâret-i Seniyyesi hafiye tahsisâtı	1.473
Viyana Sefâret-i Seniyyesi hafiye tahsisâtı	205
Cenevre ¹ Şehbenderhânesi hafiye tahsisâtı	850
Niş Şehbenderhânesi hafiye tahsisâtı	250
Vranje ² Şehbenderhânesi hafiye tahsisâtı	300
Bulgaristan Komiserliği tahsisât-ı fevakalâdesi	5.000
Bulgaristan hafiye tahsisâtı	3.060
[Toplam]	17.989

1 Genève (İsviçre).

2 Vranje (Sırbistan).

نمبر	عروض	اور یا غیر سی مخصوصاتی	باقی شواہد و اسطے بدلہ
۴۴۰		رہنہ الحادہ غزیرہ رفیقہ لیلی	
۱۹۶		بیسند شہنشاہ فقیہ	حاصلہ ساجدہ
۵۰۰			
۵۰۰		زحاک	
۷۰۰		قورخو	
۵۰۰		علی ص	
۴۰۰		داریہ	
۵۰۰		نیسہ	
۴۰۵		تفلیس	
۵۰۰		فاریص	

Revised

كتاب
 تاريخ
 مكنون
 عكا

معروضه دارالتبلیغ لبرکت
 قاضی اسحاق اعجاز و خلیفہ الہامی صاحبہ بعض مقامات میں دستبردار لکھ کر دعا اور قصہ و ولیدہ خلیفہ تمجید ہائیک اعظم سے محال
 فالملک اور لفظ دعا لفظ قدیم لفظ دعا اہل قطر میں موجود ہر شخص ہائیک تمجید کو بد مذہبہ اعتباراً دفعی سیرتاً مانت جدید سید اہل حقانیت اور کائنات
 تالیف قصہ و اقصیٰ ایدہ سے مقامات میں دستبردار لکھ کر بغیر سناہ تمجید لکھ کر معروضات و بڑے اور عمدہ قصہ و معروضات ایذا دلانہ اور مزاحمت اور فساد و فتنہ
 کا باعث ہے
 لکھ کر

حاشیه خطی
موقعا

۱۰ صحت و احوال

OSMANLI ARŞIVI		
BEO		
3372	252854	4

OSMANLI ARŞIVI		
BEO		
3372	252854	2

**

Bâb-ı Âlî
Daire-i Hariciye
Mektûbî Kalemi
Aded

	Kuruş	Para
Oryan gazetesi muhassasâtı, Bank-ı Osmanî vasıtasıyla	4.420	
Berlin'den Alman Gazeteler Müfettişliği muhassasâtı, Bank-ı Osmanî vasıtasıyla	1.192	
Yenişehir ¹ Şehbenderliği hafiye muhassasâtı, hâsılât-ı mahalliyeden	500	
Tırhala ² Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	500	
Korfu Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	700	
Golos ³ Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	500	
Vranye Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	300	
Niş Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	500	
Tiflis Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	425	
Kars Şehbenderliği hafiye muhassasâtı	500	

**

Sadâret-i Uzmâ Mektûbî Kalemi
Tarih-i Tebyizi: 13 Receb sene [1]326 - 28 Temmuz sene [1]324

Tezkire

Maliye Nezâret-i Celilesine

Kânûn-ı Esasî'nin i'lanı ve hafiyeleşimin ve muhassasâtının ilgâsı hasebiyle bazı sefârât-ı seniyyeye ve şehbenderliklere verilmekte olan hafiye tahsisâtının i'tâsına mahal kalmadığından bahisle suretleri leffen savb-ı devletlerine gönderilen iki kıt'a pusulada muharrer muhassasâtın Temmuz'un on birinden itibaren kat'ı

Rüsûmât Emânet-i Celilesiyle Osmanlı Bankası İdaresi'ne inbâ ve icab eden sefârât-ı seniyye ve şehbenderlikler ile Bulgaristan Komiserliği'ne ma'lûmât i'tâ edildiği Hariciye Nezâret-i Celilesinden bildirilmesine nazaran Nezâret-i Celilelerince de iktizâsının ifasına himmet.

1 Larissa (Yunanistan).

2 Trikala (Yunanistan).

3 Volos (Yunanistan).

OSMANLI ARŞİVİ		
ZB		
496	44	2

EMSALÜDDİN EFENDİ'NİN JURNALCİLİKTEN DOLAYI ASKERLİK MESLEĞİNDEN ÇIKARILARAK SÜRGÜNE GÖNDERİLMESİ

Tophane Kanun Kolağalığı'ndan kadro harici kalmış olan Emsalüddin Efendi'nin, Tophane eski Nazırı Zeki Bey'e kapılanıp jurnalcilik yapmasından dolayı İkinci Divan-ı Harp tarafından askerlik mesleğinden çıkarılmasına ve uygun bir yere sürülmesine karar verildiği ve Kayseri'ye gönderildiği.

4 Temmuz 1909

Mektûbî Kalemî'ne Mahsûs
Tarih-i Tebyîzi: 21 Haziran sene [1]325
Evrâk Numarası: 281
Dosya Numarası: 1209

Kayseri Sancağı Mutasarrıflığına

Tophâne Kanun Kolağalığı'ndan kadro haricinde kalmış olan Emsâlüddin Efendi'nin¹ Tophâne Nâzır-ı esbakı Zeki Efendi'ye bi'l-in-tisab jurnalcilik silk-i menfûruna cür'eti sâbit olmasıyla silk-i askerîden tard ile mevâki'-i münasibeden birine teb'idine dair İkinci Divân-ı Harb-i Örfî'den verilen hüküm ve kararın irâde-i seniyye-i mülûkâneye iktirân eylediği Sadâret-i Uzmâdan tebliğ buyurulmuş olduğu Hareket Ordusu Kumandanlığı'ndan izbâr ve ber-mantûk-ı irâde-i seniyye-i mülûkâne

ale'l-usul muamele-i tardiyesinin icrasından sonra münasib görülecek mahalle teb'idi zım-nında zâbıtaya teslimi Tophâne-i Âmire Nezâret-i Aliyyesine iş'âr edildiği Harbiye Nezâret-i Aliyyesinden bâ-tezkire bildirildiğinden bahisle icra-yı icabı Dahiliye Nezâret-i Celîlesinden iş'âr buyurulmuş ve me'mûr masrafı kendi tarafından tesviye olunarak ve merkûm Emsâlüddin Efendi Ankara Vilâyeti vasıtasıyla me'mûra terfikan ol canibe i'zâm kılınmış olmakla icra-yı icabı ve vusûlünün inbâsı bâbında.

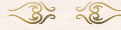
¹ Adı geçenin 2 Muharrem 1317 (13 Mayıs 1899) tarihinde dördüncü rütbeden Osmanlı nişanı ile ödüllendirildiğine dair belge için bkz. BOA, İ. TAL, 175/3.

[illegible][illegible]

ERMENİLERİN SAVAŞ SIRASINDA İZLEYECEKLERİ HAREKET TARZINA DAİR
ALINAN İSTİHBARAT VE BU HABERİN KAYNAKLARININ GÜVENİLİRLİĞİ

Ermenilerin savaş sırasında izleyecekleri hareket tarzı hakkında Bitlis Valiliği'nin, güvenilir olduğunu belirterek Dahiliye Nezaretî'ne bildirdiği haberin kaynağının Nezaretçe sorulması üzerine Valilik tarafından verilen cevapta; haberin Muş Mutasarrıflığı'ndan alındığı, Mutasarrıflığın haber kaynaklarının ise Ermeni komitacılara nefret duyan, doğru sözlü ve Osmanlılığını muhafaza etmiş biri yaşlı diğeri İdare Meclisi üyesi ve ikisi lise öğrencisi olmak üzere dört Ermeni ile köylere tekâlif-i harbiye toplamaya giderek Ermenilerle sıkı temasta bulunan güvenilir dört beş Müslüman kimseler oldukları, kaynaklar farklı olmasına rağmen verdikleri haberlerin birbirleriyle uyum içerisinde bulunduğu, bu haberlere göre Ermeni ileri gelenlerinin; *'Ermenilerin savaş ilanına kadar sükûnet ve itaatlerini korumaları, silahlarını köylere gelen memurlardan gizlemeleri, bu mümkün olmazsa manastırlarda saklamaları, savaş ilan edilirse Osmanlı ordusundaki Ermenilerin silahlarıyla birlikte düşman tarafına geçmeleri, Osmanlı Ordusu ilerlerse devlete itaate devam etmeleri, eğer Osmanlı Ordusu geri çekilecek olursa silahlarıyla geliş gidişi engellemeleri'* kararlarını aldıkları hususlarının yer almakta olduğu.

18 Eylül 1914 - 27 Eylül 1914

Telgrafnâme
Mahreci: Bitlis
Numara: 15786
Fi 5 Eylül sene [1]330

Dahiliye Nezâret-i Cekîlesine

Ermeni mütefekkirini arasında son günlerde verilen karar ve icra edilen telkinât; *"harb i'lâmna kadar sükûnet ve itaatlerini muhafaza etmek ve harb i'lân edilirse Ordudaki efrâdın silahlarıyla düşman tarafına iltica eylemeleri ve Ordumuz ilerlerse sükûn ve itaatin muhafazası ve Ordumuz ric'at ederse silahlamp çete hâline geçerek muvâredât ve münasebâtı işkâl eylemeleri"* merkezinde

bulunduğu istitlâat-ı mahsûsa-i mevsûkaya müsteniden Muş Mutasarrıflığından bildirilmiştir. Üçüncü Ordu Kumandanlığına da ma'lûmât verilmiştir.

Fi 5 Eylül sene [1]330

Bitlis Valisi
Mustafa

Telgrafnâme
Mahreci: Bitlis
Numara: 16369
Fî 14 Eylül sene [1]330

Bizzat hall buyurulacaktır.

Dahiliye Nezâretine

Ce[vab-ı] 8 Eylül sene [1]330:

İstidlâat-ı mahsûsa-i mevsûkanın neden ibaret olduğunu emr-i âlileri vechile Muş Mutasarrıfı Servet Bey'den sordum. Eski Osmanlılığı gâib etmemiş sıdk-ı kelâmıyla Ermeni komitacılarına nefret ve husumetle bakmakta bulunmuş olan ve isimleri ayrı ayrı bildirilen zevât ki; ihtiyar bir Ermeni ile Meclis-i İdare azâsından diğer bir Ermeni ve Mekteb-i İdadî talebesinden iki Ermeni çocuğu ile şâyân-ı emn ü itimad olup tekâlif-i harbiye cem'i için kurâya gönderilen ve Ermenilerle ziyade temasta bulunan dört beş İslâmdan ibarettir. Bunlar vasıtasıyla elde edilen istidlâatın, menâbiin tenevvü' ve ihtisârına rağmen, cümlesi yekdiğerine tevâfuk etmiş ve bu vechile mevsûkiyeti tahakkuk ve teeyyüd eylemiştir. Tarassudâtın birçok vesâit ile icrasına tevessül edilmesinin esbâbını da ber-vech-i âti arz ediyorum:

Evvelce arz eylediğim vechile seferberlik i'lânının birinci ve ikinci haftalarında Müslümanlar Almanların muzafferiyeti arzusunu Ermeniler ise Rusların muhakkak addettikleri gâlibiyeti temenniyâtını izhâr eylemeleriyle İslâmlar ile Ermeniler arasında bir tebâyün-i hissiyât meydan almış ve aynı zamanda Ermenilerin hâlleri nazar-ı dikkati câlib bulunmuş idi. Ermeni komitaları rüesâsının tarassud-ı ahvâlleri cânib-i sâmillerinden emr u iş'âr buyurulması ve tam o sırada Van Mebûsu Vramyan'ın Muş Murahhası Taşnak Murahhası Rupen ve Bitlis Murahhası Ermenak ile beraber Erzurum'dan Muş'a hareketleri şâyân-ı dikkat olduğundan ahvâllerinin tarassudu Erzurum Vilâyetinden bildirilmiş ve her üçünün Muş'taki Çanlı Manastırı'na gelerek Ermeni ileri gelenlerini oraya davet eylemesi ve Muş Ermeni Murahhasası'nın seferberlik ibtidâsındaki ahvâli, vilâyet dahilinde ve bilhassa her yerden ziyade Ermenisi kesir olan Muş ve civarında tarassudât ve

tefahhusâtın teşyid ve te'yidi lüzumunu hâsıl eylemiştir. Tebligât ve telkinât-ı vâkıanın mücmelen tekrar arzını münasib görüyorum:

Evvelâ; Ermeniler silahlarını ahvâl-i hâzıra ya binâen sık sık köylere gidip gelmekte olan me'mûrlara göstermemek için gizleyecekler, köylere saklamağa muvaffak olamazlar ise manastırlarda hıfz edeceklerdir.

Sâniyen; Rusya Devleti'yle harb i'lân olununcaya kadar muhafaza-i sükûn edecekler.

Sâlisen; Harb i'lân edilmezse muhafaza-i sükûn ve itaatte devam eyleyeceklerdir.

Râbian; Harb i'lân olunursa Ordudaki Ermeni efrâd silahlarıyla beraber düşman tarafına geçeceklerdir.

Hâmisen; Ordumuz düşman arazisine ilerlemeğe muvaffak olursa davete intizâren muhafaza-i sükûnette devam edeceklerdir.

Sâdisen; Ordumuz ric'at ederse Ermeni köylüleri mümkün olduğu kadar Kürtlere karşı tedafüi vaziyet alıp aynı zamanda silahlarıyla mevâridât-ı askeriye mürûr ve ubûru işkâle çalışacaklardır.

Maamâfih harb i'lân edilirse yeni hatt-ı hareketleri tayin ve tebliğ edileceği ilâve ve harb-i umumînin vaziyeti suret-i kat'iyede taayyün edinceye kadar gâlib ve mağlubdan bahs ve izhâr-ı hissiyât etmemeleri ve Hükûmetin taleb edeceği tekâlif-i harbiyeyi itâdan hiçbir suretle imtinâ' eylememeleri de köylülere ihtar edilmiştir.

Köylülerden bir kısmı bu tebligâta harfi harfine riâyet etmeyecekleri, bazılarının tebligât-ı mezkûreyi müstehziyâne işâa etmeleriyle anlaşılıyor. Ancak komita mensubını bu tebligâta sâdık kalacaklardır. Bu tebligât mevsûk ve mühim olmakla beraber bittab' isbatı müşkil

سورای دولت تنظیمات داره سنده اعصا و سناء سکا نه زده موقوفه معنه اولنن مضطبه به محرو اولننه اورزه اسرا عکری ایضا و جاسوسیه ضیانت
 حربیه ارتکاب ایضاً حصصه ایوم معنی اوجا بولنن عکری خا قانونام سینه ذیل ایدلان اورزه حربیه نقه رتبه تنظیم و اسرا قاضیه اولنن یوچ قانونیه ضیانت
 سورای دولت جرایع اولنن تعدیلات و تصحیفات مناسبه کورسک و یوچم مذکوره ناک بعضی موادی هیئت حاجانه نرجه تقضاه حاکم کوره تعدیلات سیر اولنن
 مجلس موصلان ایضا عین قانونیه تطیف اولننه اورزه وقتاً موقع رعیت وضعه مالتدرک سالف البایه مضطبه یوچم مذکوره ناک ضمه میضطبه وضعه و تقدیم
 قاضیه اولننه قابل احوالک اردنن حقت و لی ادرافند نکره ایدم الخ علیا به سینه اولنن

عبدیه نالیه و سورای دولت یس وکیه
 داظم نالیه
 حربیه نالیه
 شیخ الاسلام و دقایق نالیه
 صدر اعظم و خلیفه نالیه
 بوسه و تقاض و توفیه نالیه
 معارف نالیه
 تجارت و زراعت نالیه
 نالیه نالیه
 مایه نالیه
 حربیه نالیه
 ادره

ASKERÎ SIRLARI İFŞA, CASUSLUK VE SAVAŞTA İHANET EDENLER HAKKINDA GEÇİCİ KANUN

Askerî sırları ifşa, casusluk ve savaşta ihanet edenler hakkında Harbiye Nezaretince hazırlanıp Şura-yı Devletçe tashih edilen ve Meclis-i Umûmî'nin birleşiminde kanun haline getirilmesi teklif olunmak üzere yürürlüğe konulan geçici kanun.

29 Ekim 1914

Bâb-ı Âlî Meclis-i Mahsûs 2018

Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi'den itâ ve miyâne-i bendegânemizde melfufuyla mütâ-laa olunan mazbatada muharrer olduğu üzere esrar-ı askeriye-yi ifşâ ve casusluk ve hıyanet-i harbiye irtikâb eyleyenler hakkında el-yevm mer'ıyyü'l-icra bulunan Askerî Ceza Kânûnnâmesi'ne zeyl edilmek üzere Harbiye Nezâreti'n-ce tanzim ve isrâ kılınmış olan lâyiha-i kânûniyye mündericâtında Şûrâ-yı Devlet'çe icra edilmiş olan ta'dilât ve tashihât münasib görülmüş ve lâyiha-i mezkûrenin bazı mevâddı

hey'et-i âcizânemizce muktezâ-yı hâle göre ta'dil edilmiş olduğundan Meclis-i Umûmî'nin ictimâında kânûniyeti teklif olunmak üzere muvakkaten mevki'-i mer'ıyyete vaz'ı bi't-tezekkür sâlifü'l-beyân mazbata lâyiha-i mezbûrenin nüsha-i mübeyyezasıyla arz ve takdim kılınmış olmakla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 8 Zilhicce sene [1]332 / Fî 15 Teşrîn-i Evvel sene [1]330

(Meclis-i Mahsûs azâlarının imzaları)

**

Esrar-ı Askeriye-yi İfşâ ve Casusluk ve Hıyanet-i Harbiye Hakkında Kanun-ı Muvakkat

Birinci Madde: Esrar-ı askeriye memleketin emniyeti nokta-i nazarından gizli tutulması lâzım gelen muharrerât ve evâmir ve talimât ve eşkâl ve işarât ve istihbarat ve sair her türlü mevâd ve ma'lûmât ve kütüb ve resâil-i askeriye-yedir. Bunlardan başka her mevki'de berrî veya bahrî en büyük makam-ı askerinin memleketin emniyetine müteallik olarak gizli tutulmasını emrettiği bi'l-cümle mevâd ve ma'lûmât dahi ale'l-ıtlâk esrar-ı askeriye-yeden ma'dûddur.

İkinci Madde: Vâsıl-ı ittlâı olan esrar-ı askeriye-yeden birini âhara ifşâ eden kimse üç aydan üç seneye kadar hapsedilir.

Üçüncü Madde: Esrar-ı askeriye-yeden birini âharın ittlâına bi'l-ihtiyar îsâl edip de bu sebeble memleketin emniyetini tehlikeye ilkâ eden üç seneden on seneye kadar muvakkaten küreğe konulur. Esrar-ı askeriye-yeden birini âharın ittlâına bi'l-ihtiyar îsâl edip de bu keyfiyet memleketin emniyeti için mühim bir tehlikeyi mûcib olmuş ve fâil-i cürm işbu tehlikeli sırâ âharı muttalî' etmeden evvel idrake muktedir bulunmuş veya fâil-i cürm sırâ hasbe'l-vazife veya tecessüs suretiyle kesb-i ittlâ' eylemiş ise müebbeden veya beş seneden ekall olmak üzere muvakkaten küreğe konulur. Mek-tûm ve hafî bir hareket-i askeriye tasminine

müteallik esrardan birine resmen muttali' olup da ecnebi veya düşman me'mûrlarından birine ifşâ edenler hakkındaki Kanun-ı Ceza'nın elli ikinci maddesi hükmü mahfuzdur.

Dördüncü Madde: Esrar-ı askeriyeden birini memleketin emniyetini tehlikeye ma'rûz bırakacak bir vasıta makamında isti'mâl etmek maksadıyla istihşâl eden üç seneden on seneye kadar muvakkaten küreğe konulur. Ve medâr-ı tahfif-i ceza esbâb ve ahvâlin vücudu takdirinde bir seneden üç seneye kadar hapis cezasıyla mücâzât edilir. Fâil-i cürm bu sırrı vazife ve salâhiyet haricinde ve fakat nüfuz-ı mevki' ve me'mûriyetinden bi'l-istifade istihşâl etmiş ise kürek cezası beş seneden ekall hükmedilemez.

Beşinci Madde: Mevâdd-ı sabıkada mezkûr ef'âle teşebbüs dahi cürmdür. Fi'l cinayet nev'inden olduğu surette mücâzât Kanun-ı Umumi-i Ceza'nın ahkâm-ı umumiyesine tâbidir. Cünha nev'inden olduğu surette ceza ba'de't-tayin nısfından sülüsüne kadar tenzil edilir.

Altıncı Madde: İşbu kanunnamenin üçüncü ve dördüncü ve on dördüncü maddeleriyle Askerî Ceza Kanunnamesi'nin ikinci babının birinci faslında beyân olunan cerâimin icrasını aharla kararlaştırıran veya cerâim-i mezkûrenin esbâb ve vesâit-i ikânı ihzâr ve tedarik eden kimse cürm tam vâki veya dâi-i mücâzât teşebbüs derecesine vâsıl olmadığı takdirde beş seneye kadar küreğe konulur. Ve medâr-ı tahfif-i ceza ahval ve esbâbın vücudu takdirinde üç aydan ekall olmamak üzere hapsedilir. Şu kadar ki; cürm-i mezkûrda ber-vech-i muharrer hem-fi'l veya şerik olup da hükûmetçe taharriyat ve takibâta başlanmadan evvel keyfiyeti veya şürekâ-yı töhmeti me'mûrîn-i devlete ihbar edenler veyahud taharriyat ve takibâta şürû' olunduktan sonra cürmün men'-i vukûu veya şerik-i töhmetlerin tevkifi esbâbını ihzâr eyleyenler mücâzâtıdan ma'fuvdur.

Yedinci Madde: Ecnebi bir hükûmet menfaatine icra-yı faaliyet eden bir şahıs ile esrar-ı askeriye tevdi niyetine binâen münasebetde bulunan üç aydan ekall olmamak üzere hapsedilir.

Sekizinci Madde: Bir kal'a veya harb limanında veyahud kadim veya hâdis her nevi

müessesât-ı askeriyede veya bunların menâtık-ı emniyeti dahilinde ve donanma veya orduya mensub her türlü sefinede veya Osmanlı karasuları ve dahilî denizlerinde me'mûrîn-i devletden birine isim ve sıfat ve tâbiyet ve ikametgâh el-hâsıl tayin-i hüviyete medâr olacak sair ahval ve evsafı hakkında hilâf-ı hakikat ifadâtta bulunan şahıs iki aydan bir seneye kadar hapsolunur veya yirmi aded yüzlük Osmanlı altunundan yüz aded yüzlük Osmanlı altununa kadar ceza-yı nakdiye mahkûm edilir. Bu fi'l ancak sual salâhiyetine haiz olanlara karşı vâki olduğu surette mücib-i mücâzâtdır.

Dokuzuncu Madde: İhmal ve lâ-kaydı veya tedbirsizlik neticesi olarak esrar-ı askeriyeden birine âharın muttali' olmasına sebep olan ve bu suretle memleketin emniyetini tehlikeye ma'rûz kılan kırk beş günden üç seneye kadar hapsolunur veya on beş yüzlük Osmanlı altunundan üç yüz aded Osmanlı altununa kadar ceza-yı nakdiye mahkûm edilir.

Onuncu Madde: İşbu kanunnamenin dördüncü ve altıncı ve on dördüncü maddeleriyle Askerî Ceza Kanunnamesi'nin ikinci babının birinci faslında beyân olunan cerâimin ikâ'edileceği hakkında cürmün fi'le çıkmasına mâni olabilecek kadar müddet evvel suret-i mev-sukada ma'lûmât alıp da vaktiyle me'mûrîn-i devlete ihbar eylemekde ihmal edenler cürmün veya müstelzim-i ceza teşebbüsün vukûu hâlinde altı aydan ekall olmamak üzere hapsedilir.

On Birinci Madde: İşbu kanunda ta'dâd olunan cerâimden birinin tahkikât ve takibâtı esnada işbu tahkikât ve takibâta müteallik işatda bulunan kırk beş günden bir seneye kadar hapsolunur veya on aded yüzlük Osmanlı altunundan elli aded yüzlük Osmanlı altununa kadar ceza-yı nakdiye mahkûm edilir.

On İkinci Madde: Efâl-i âtiye kırk beş günden üç aya kadar haps veya on yüzlük Osmanlı altunundan yirmi beş yüzlük Osmanlı altununa kadar ceza-yı nakdi ile mahkûmiyeti müstelzimdir:

1- Memnûiyet-i duhûlü her ne tarz ve suretle olursa olsun belli edilmiş bulunan her nevi

makam ve mebânî ve müessesât-ı askeriye den birine veya bunların menâtık-ı emniyetine veya yahud ordu veya donanmaya mensub bir gemiye bilâ-salâhiyet ve me'zûniyet girmek.

2- 24 Mayıs sene [1]330 tarihli Sefâin-i Hevâiye Aid Menâtık-ı Memnûa Nizamnamesi ahkâm ve şeraitine riâyet etmeksizin memâlik-i Osmanîye'ye tarîk-ı hevâî ile dahil olmak.

On Üçüncü Madde: Bir gûnâ mecburiyet-i sahihaya ve istihsâl-i esrar veya casusluk maksadına müstenid olmaksızın 24 Mayıs sene [1]330 tarihli nizamname ile muayyen menâtık-ı memnûa sahasında bilâ-me'zûniyet cevelân veya menâtık-ı mezkûreye nüzul eden veya mezkûr nizamnamenin on yedinci maddesi hilafında hareket eyleyen her nevi sefine-i hevâiye pilotu ve rûfekâsı üç aydan bir seneye kadar haps ile beraber elli aded yüzlük Osmanlı altunundan yüz elli aded yüzlük Osmanlı altununa kadar ceza-yı nakdiye mahkûm edilir ve sefine-i hevâiye ile muhteviyatı zabt olunur.

On Dördüncü Madde: Düşman kuvâ-yı harbiyesine müzâheret veya Osmanlı ve müttetikleri kuvâ-yı harbiyesine irâs-ı mazarrat kasdıyla seferberlik esnasında cerâim-i atıyeyi irtikâb etmek hıyanet-i harbiye addolunarak fâili idam olunur:

1- Geçidleri veya işgal edilen mevâkii veya Osmanlı ve müttetikleri kıtaâtını veya münferid zâbit ve neferatı düşmana teslim etmek veya teslime sebep olmak.

2- İstihkâm inşaatını veya ordu veya donanmaya mensub sefineleri ve sair süfün-i hümayunu ve veznelerle anbar ve depoları veya ihtiyât esliha ve malzeme-i nariyeyi veya ihtiyât malzeme-i harbiyeyi düşmana teslim etmek veya teslime sebep olmak veya gerek bunların ve gerek köprülerle demiryollarını düşman nefine tahrib eylemek veya gayr-i kâbil-i istî'mâl bir hâle getirmek.

3- Ordu veya donanmaya mensub eşhâsı her ne suretle olursa olsun götürüp düşmana teslim etmek veya Osmanlı ve müttetikleri askerini düşman tarafına geçmeğe teşvik eylemek.

4- Harekât-ı askeriye veya kale ve mevâki'-i müstahkeme planlarını düşmana veya düşman nefine âhara ifşâ ve itâ etmek.

5- Casusluk etmek yani düşmanın tervic-i makâsı için onunla muhabere ve münasebetde bulunmak veya düşman faidesi için istihsâl-i ma'lûmât teşebbüsünde bulunmak veya casusu bilerek kabul ve ihfâ eylemek ve ef'âlîne sühûlet ve muâvenet göstermek.

6- Osmanlı veya müttetikleri askerini fesad ve isyana teşvik etmek.

7- Yolları veya telgraf ve sair muhabere hutunu veya telgrafhâneler ve sair her nevi muhabere merkez ve mevki'lerini tahrib etmek veya gayr-i kâbil-i istî'mâl bir hâle getirmek.

8- Parolayı veya parola işaretini veya nöbetçilere ve karakollara mahsus ve mahrem talimât ve tenbihatı düşmana veya düşman nefine âhara ihbar etmek.

9- Düşman ve müsella eşkıya karşısında kasden yanlış ihbarat veya hizmete aid yanlış tebligâtda bulunmak veya bunların suret-i sahihada ihbar ve tebliginde ihmâl ve imhâl etmek.

10- Osmanlı ve müttetikleri kıtaâtına karşı olan teşebbüsât-ı askeriyesinde düşmana kılavuzluk etmek veya Osmanlı ve müttetikleri kıtaâtına kılavuzluk ederken yanlış yola sevk eylemek veya her ne suretle olursa olsun düşmana hizmet ve muâvenetde bulunmak.

11- Düşman veya müsella eşkıya karşısında kıtaâtı tehyic edecek veya yanlış hareket ve ef'âl sevk eyleyecek tarzda işaret-i askeriye vermek veya firara davet ve teşvik etmek veya dağılmış askeri toplanmasına mâni olmak.

12- İdare-i harbe taalluk eden hususatda ecnebi ordu ve donanmasına veya ecnebi memleketine mensub eşhâs ile münasebâtda bulunmak veya bu münasebâtı teshil etmek.

13- Düşman veya müsella eşkıya beyan-namelerini ve ilânnamelerini ordu dahilinde kasden neşr ve tevzi' etmek.

14- Üserâ-yı harbiyeyi serbest bırakmak.

15- Muhaberâtda müsta'mel işaretleri hâvi bir mecmuayı veya bunun bir kısmını düşmana îtâ ve ihbar etmek. Tahfif-i cezayı mücib esbâb ve ahvâlin vücudu takdirinde mücrim müebbeden veya on seneden ekall olmamak üzere muvakkaten küreğe konulur.

On Beşinci Madde: Kanun-ı Umumî-i Cezâ'nın on ikinci ve on üçüncü ve on dördüncü maddeleri ahkâmı işbu kanunnamede zikrolunan cerâim hakkında hüküm ve tatbik olunur. Ve fâil-i cürm me'mûrînden ise tard olunarak müebbeden rütbe ve me'mûriyetden mahrum edilir.

On Altıncı Madde: İşbu kanunnamede mezkûr cerâim mahkûminin cürmü icra için bir şey almış ise aldığı şey aynen veya bedelen istirdâd olunur.

On Yedinci Madde: Usul-i Muhakemât-ı Cezâiye Kanunu'nun beşinci ve altıncı maddeleri ahkâmı işbu kanunnamede mezkûr cünha ve cinayet mürtekebleri hakkında dahi câridir.

On Sekizinci Madde: Mevâdd-ı sabıkada zikrolunan cerâim her kim tarafından olursa

olsun seferberlik esnasında veyahud mensubîn-i askeriye tarafından hazarda ikâ' edildiği hâlde fâillerinin muhakemesi Divan-ı Harblere aid olacağı gibi cürmde mensubîn-i askeriyeden birinin iştiraki takdirinde dahi fâiller Divan-ı Harbde muhakeme edilir. Cerâim-i mezkûre vakt-i hazarda mensubîn-i askeriyenin mâadâsı tarafından ikâ' edildiği hâlde bu misillüler mehâkim-i adliyece muhakeme olunur.

On Dokuzuncu Madde: Bi'l-cümle kavânin ve nizamât-ı cezâiye'nin işbu mevâdd-ı kanuniyeye muhalif bulunan ahkâmı mefsûhdur.

Yirminci Madde: İşbu mevâdd-ı kanuniye neşrolunduğunun ertesi gününden mer'îdir.

Yirmi Birinci Madde: İşbu mevâdd-ı kanuniyenin icra-yı ahkâmına Harbiye ve Adliye ve Bahriye nâzırları me'mûrdur.

Meclis-i Umumî'nin in'ikadında kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu layihanın muvakkaten mer'iyetini ve kavânin-i devlete ilavesini irade eyledim.

Fî 9 Zilhicce sene [1]332 / Fî 16 Teşrîn-i Evvel sene [1]330

Mehmed Reşad

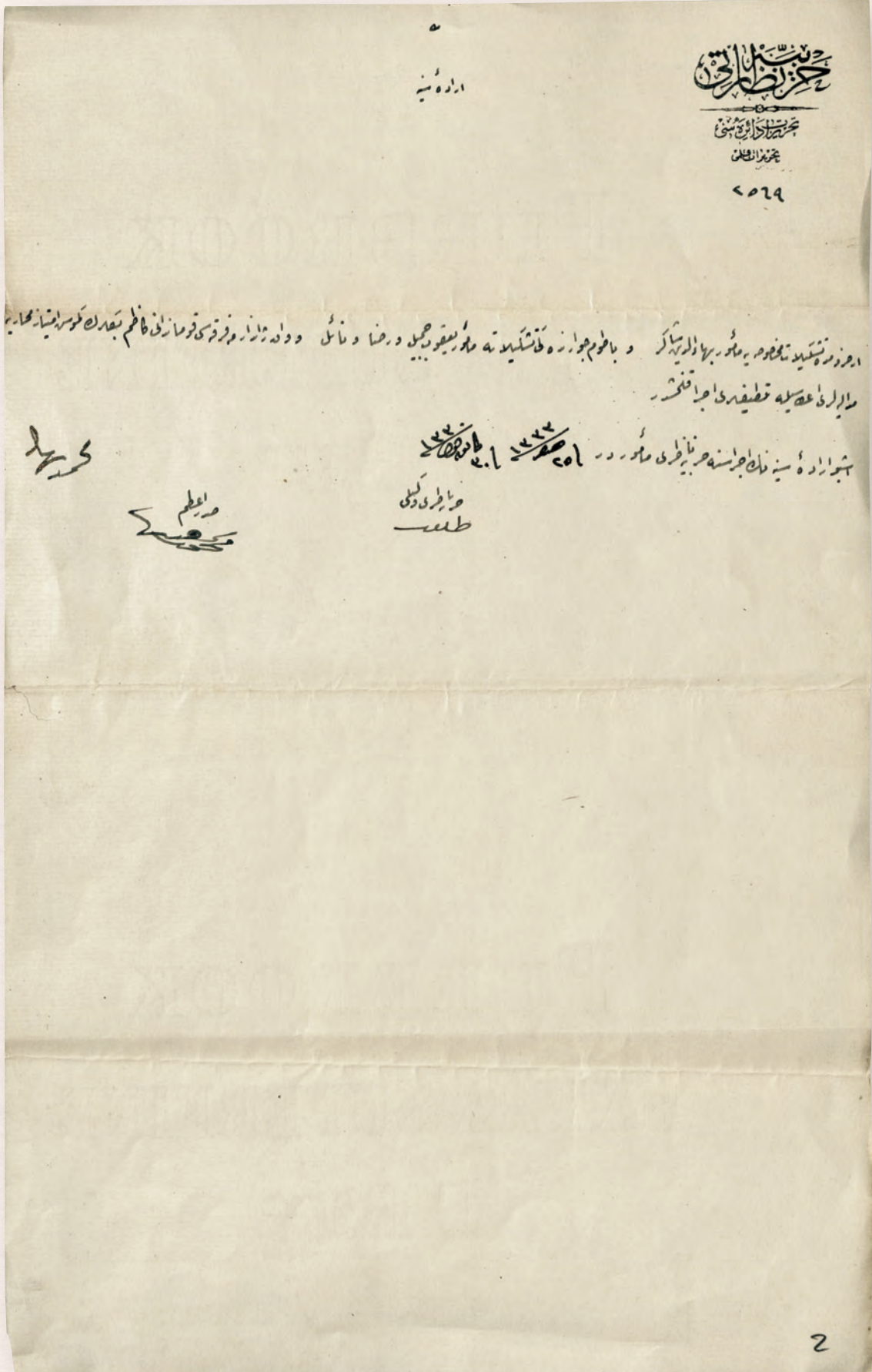
Bahriye Nâzırı
Ahmed Cemal

Adliye Nâzırı
İbrahim

Harbiye Nâzırı
Enver

Sadrazam
Mehmed Saîd

TEŞKİLAT-I MAHSÛSA VE JANDARMA MENSUBU BAZI KİŞİLERİN MADALYA İLE
ÖDÜLLENDİRİLMELERİ

Teşkilat-ı Mahsûsa'nın Erzurum görevlisi Bahaeddin Şakir ve Batum görevlileri Yakup Cemil, Rıza ve Nail beyler ile Van Jandarma Fırkası Kumandanı Kâzım Bey'in gümüş imtiyaz muharebe madalyaları verilerek ödüllendirilmelerine dair irade-i seniyye.

12 Ocak 1915

Harbiye Nezâreti
Tahrirât Dairesi
Tahrirât Kalemi
2569

İrade-i Seniyye

Erzurum'da Teşkilat-ı Mahsûsa'ya me'mûr Bahaeddin Şakir ve Batum civarındaki teşkilata me'mûr Yakub Cemil ve Rıza ve Nail ve Van Jandarma Fırkası Kumandanı Kâzım beylerin gümüş imtiyaz muharebe madalyaları i'tâsıyla taltifleri icra kılınmıştır.

İşbu irade-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı me'mûrdur.

Fi 25 Safer sene 1333 / Fi 30 Kânûn-ı Evvel sene 1330

Mehmed Reşad

Harbiye Nâzırı Vekili
Talat

Sadrazam
Mehmed Saîd

۷۹۷

49
—
243

DH. ŞFR, 49/243

ŞİFRELİ YAZIŞMALARIN DERECELENDİRME KRİTERLERİ VE KULLANILACAK İFADELER

Şifre haberleşmesinin güvenilir ellerde ve düzenli bir şekilde cereyan etmesi için, devlete ait gizli ve açıklanmasında mahzur bulunan hususları ihtiva eden şifre yazıların üzerine '*Gayet mahremdir. Bizzat hallolunacaktır.*', aciliyeti olan konuları ihtiva eden şifre yazıların üzerine '*Müsta'cel*' ibarelerinin yazılması, diğer şifre yazıların üzerine ise herhangi bir işaret konulmamasına dair Dahiliye Nezareti tarafından bütün valilik ve mutasarrıflıklara gönderilen genelge.

9 Şubat 1915

Bâb-ı Âlî
Dâhiliye Nezâreti
Kalem-i Mahsûs
Umûm: 998

Şifre

Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Basra, Bağdâd, Beyrût, Hicâz, Haleb, Hüdâvendigâr, Diyârbekir, Suriye, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz, Musul, Van, Yemen vilâyetlerine; Urfa, Karahisâr-ı Sâhib, İzmit, Bolu, Canik, Çatalca, Zor, Asir, Karesi, Kudüs-i Şerif, Kal'a-i Sultâniye, Menteşe, Teke, Kayseri mutasarrıflıklarına;

Medîne-i Münevvere Muhâfızhî'na

Şifre muhâberâtının en emîn ve mahrem ellerde ve sûret-i muntazamada hüsn-i cereyânını te'mîn için müttehas tedâbir cümlesinden olarak mevâdd-ı âtiye de usûl ittihâz kılındı.

1 - Devlet'in serâir-i siyâsiyye ve askeriyyesine müteallik ve ifşâsında mahâzîr-i mühimme tevellüdü melhûz olan şifrelerin bâlâsına "*Gâyet mahremdir. Bizzât halledilecektir.*" ibâresi yazılacaktır.

2- Bu kabil şifreler buraca bizzât hall ü akd edilmekte olduğundan bu cihet te'mîn olunmak ve lede'l-icâb bir müddet-i cüz'îyye te'hîrinde beis olup olmadığı anlaşılmak üzere şifre muh-

teviyâtı bir dakika bile teehhura mütehammil değilse ibâre-i mezkûrenin yerine "*Müsta'cel*" işâreti konulacaktır.

3- İşbu işârât ile buradan çekilen telgrafnâmelerin hall ü akdi bizzât tarafınızdan icrâ edilmelidir. Alelâde tahrîrât-ı mahremâneyi muhtevî şifrelere işâret konulmayacaktır.

Bu üç maddenin aynen tatbikına itinâ buyrulması ta'mîmen tebliğ olunur.

Fi 27 Kânûnısânî sene [1]330

Nâzır
Talat

CASUSLUK YAPTIKLARI MAHKEMECE SABİT GÖRÜLEN LÜBNANLI BAZI KİŞİLER
HAKKINDA VERİLEN İDAM KARARLARI

Düşman lehine casusluk yapmak ve askerî sırları ifşa etmek gibi suçlardan dolayı Beyrut Divan-ı Harb-i Örfisi tarafından haklarında idam cezası verilen kişilerin cezalarının Sultan Mehmed Reşad tarafından onaylandığına dair irade-i seniyye ve irade-i seniyye layihası suretleri.

11 Mayıs 1915

2898

İrade-i seniyye suretidir.

Cebel-i Lübnan'ın Sinnü'l-fil¹ karyesinde mukim Marunî ruhbanından olup casusluk- da bulunduğu bi'l-muhakeme sâbit olan Yusuf El-Hâbb'ın idamına dair Beyrut² Divan-ı Harb-i Örfisince verilen kararın tenfizini irade eyledim.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı me'mûrdur.

Fi 15 Rebü'lâhir sene [1]333 / Fi 17 Şubat sene [1]330

Mehmed Reşad

Harbiye Nâzırı
Enver

Sadrazam
Mehmed Saîd

Harbiye Nezâreti
Tahrirât Dairesi
Tahrirât Kalemî

98

İrade-i seniyye layihası suretidir.

Dâmûr³ sahiline gelen düşman zırhlısının istimbotuyla karaya çıkarak casusluk eylediği bi'l-muhakeme sâbit olan Cebel-i Lübnan'ın Abeye⁴ karyesinden Necib İlyas El-Haddâd'ın esrar-ı askeriye ifşâ edenler hakkındaki kanun-ı muvakkatin on dördüncü maddesinin beşinci fıkrasına tevfikân idamına dair Beyrut

Vilâyeti Divan-ı Harb-i Örfisi'nden gıyâben verilen karar tasdik edilmiştir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı me'mûrdur.

Fi 15 Cumâdelûlâ sene [1]333 / Fi 18 Mart sene [1]331

Mehmed Reşad

Başkumandan Vekili
ve Harbiye Nâzırı
Enver

Sadrazam
Mehmed Saîd

1 Sin El Fil (Lübnan).

2 Beirut (Lübnan).

3 Damour (Lübnan).

4 Abey (Lübnan).

4

ارجمینه صورتیه-

حویه نفقه
خزائن برادر
خزائن ملک
۸۷

بیرون منتظر و فرستاده خادم البیان و در دیوانه ربه با سه محرر اولی و دوم فراموش و المظلم غنم دولت علی
علیهن مقالات نشر ایندیکر کران انکیزان فقط مخصوص و کران بیرون سواحدینا سانه و شکر زحمتیه جاسوس
ایلدیکر بالما که ثابت اوله جیل لیا ناک زوده و به سنج خلیل زین ناک اولیای کی قانون اوله در دخی ما اسله بشی
فقه سله توفیقاً اعاده در بیرون دیوانه و به عیضیه مجاباً اعه اوله فراموشیه ایدیکر
استوا ارجمینه ناک اجدنه حویه ناطره ما مور (۱۱) حاد (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰) (۱۰۱) (۱۰۲) (۱۰۳) (۱۰۴) (۱۰۵) (۱۰۶) (۱۰۷) (۱۰۸) (۱۰۹) (۱۱۰) (۱۱۱) (۱۱۲) (۱۱۳) (۱۱۴) (۱۱۵) (۱۱۶) (۱۱۷) (۱۱۸) (۱۱۹) (۱۲۰) (۱۲۱) (۱۲۲) (۱۲۳) (۱۲۴) (۱۲۵) (۱۲۶) (۱۲۷) (۱۲۸) (۱۲۹) (۱۳۰) (۱۳۱) (۱۳۲) (۱۳۳) (۱۳۴) (۱۳۵) (۱۳۶) (۱۳۷) (۱۳۸) (۱۳۹) (۱۴۰) (۱۴۱) (۱۴۲) (۱۴۳) (۱۴۴) (۱۴۵) (۱۴۶) (۱۴۷) (۱۴۸) (۱۴۹) (۱۵۰) (۱۵۱) (۱۵۲) (۱۵۳) (۱۵۴) (۱۵۵) (۱۵۶) (۱۵۷) (۱۵۸) (۱۵۹) (۱۶۰) (۱۶۱) (۱۶۲) (۱۶۳) (۱۶۴) (۱۶۵) (۱۶۶) (۱۶۷) (۱۶۸) (۱۶۹) (۱۷۰) (۱۷۱) (۱۷۲) (۱۷۳) (۱۷۴) (۱۷۵) (۱۷۶) (۱۷۷) (۱۷۸) (۱۷۹) (۱۸۰) (۱۸۱) (۱۸۲) (۱۸۳) (۱۸۴) (۱۸۵) (۱۸۶) (۱۸۷) (۱۸۸) (۱۸۹) (۱۹۰) (۱۹۱) (۱۹۲) (۱۹۳) (۱۹۴) (۱۹۵) (۱۹۶) (۱۹۷) (۱۹۸) (۱۹۹) (۲۰۰) (۲۰۱) (۲۰۲) (۲۰۳) (۲۰۴) (۲۰۵) (۲۰۶) (۲۰۷) (۲۰۸) (۲۰۹) (۲۱۰) (۲۱۱) (۲۱۲) (۲۱۳) (۲۱۴) (۲۱۵) (۲۱۶) (۲۱۷) (۲۱۸) (۲۱۹) (۲۲۰) (۲۲۱) (۲۲۲) (۲۲۳) (۲۲۴) (۲۲۵) (۲۲۶) (۲۲۷) (۲۲۸) (۲۲۹) (۲۳۰) (۲۳۱) (۲۳۲) (۲۳۳) (۲۳۴) (۲۳۵) (۲۳۶) (۲۳۷) (۲۳۸) (۲۳۹) (۲۴۰) (۲۴۱) (۲۴۲) (۲۴۳) (۲۴۴) (۲۴۵) (۲۴۶) (۲۴۷) (۲۴۸) (۲۴۹) (۲۵۰) (۲۵۱) (۲۵۲) (۲۵۳) (۲۵۴) (۲۵۵) (۲۵۶) (۲۵۷) (۲۵۸) (۲۵۹) (۲۶۰) (۲۶۱) (۲۶۲) (۲۶۳) (۲۶۴) (۲۶۵) (۲۶۶) (۲۶۷) (۲۶۸) (۲۶۹) (۲۷۰) (۲۷۱) (۲۷۲) (۲۷۳) (۲۷۴) (۲۷۵) (۲۷۶) (۲۷۷) (۲۷۸) (۲۷۹) (۲۸۰) (۲۸۱) (۲۸۲) (۲۸۳) (۲۸۴) (۲۸۵) (۲۸۶) (۲۸۷) (۲۸۸) (۲۸۹) (۲۹۰) (۲۹۱) (۲۹۲) (۲۹۳) (۲۹۴) (۲۹۵) (۲۹۶) (۲۹۷) (۲۹۸) (۲۹۹) (۳۰۰) (۳۰۱) (۳۰۲) (۳۰۳) (۳۰۴) (۳۰۵) (۳۰۶) (۳۰۷) (۳۰۸) (۳۰۹) (۳۱۰) (۳۱۱) (۳۱۲) (۳۱۳) (۳۱۴) (۳۱۵) (۳۱۶) (۳۱۷) (۳۱۸) (۳۱۹) (۳۲۰) (۳۲۱) (۳۲۲) (۳۲۳) (۳۲۴) (۳۲۵) (۳۲۶) (۳۲۷) (۳۲۸) (۳۲۹) (۳۳۰) (۳۳۱) (۳۳۲) (۳۳۳) (۳۳۴) (۳۳۵) (۳۳۶) (۳۳۷) (۳۳۸) (۳۳۹) (۳۴۰) (۳۴۱) (۳۴۲) (۳۴۳) (۳۴۴) (۳۴۵) (۳۴۶) (۳۴۷) (۳۴۸) (۳۴۹) (۳۵۰) (۳۵۱) (۳۵۲) (۳۵۳) (۳۵۴) (۳۵۵) (۳۵۶) (۳۵۷) (۳۵۸) (۳۵۹) (۳۶۰) (۳۶۱) (۳۶۲) (۳۶۳) (۳۶۴) (۳۶۵) (۳۶۶) (۳۶۷) (۳۶۸) (۳۶۹) (۳۷۰) (۳۷۱) (۳۷۲) (۳۷۳) (۳۷۴) (۳۷۵) (۳۷۶) (۳۷۷) (۳۷۸) (۳۷۹) (۳۸۰) (۳۸۱) (۳۸۲) (۳۸۳) (۳۸۴) (۳۸۵) (۳۸۶) (۳۸۷) (۳۸۸) (۳۸۹) (۳۹۰) (۳۹۱) (۳۹۲) (۳۹۳) (۳۹۴) (۳۹۵) (۳۹۶) (۳۹۷) (۳۹۸) (۳۹۹) (۴۰۰) (۴۰۱) (۴۰۲) (۴۰۳) (۴۰۴) (۴۰۵) (۴۰۶) (۴۰۷) (۴۰۸) (۴۰۹) (۴۱۰) (۴۱۱) (۴۱۲) (۴۱۳) (۴۱۴) (۴۱۵) (۴۱۶) (۴۱۷) (۴۱۸) (۴۱۹) (۴۲۰) (۴۲۱) (۴۲۲) (۴۲۳) (۴۲۴) (۴۲۵) (۴۲۶) (۴۲۷) (۴۲۸) (۴۲۹) (۴۳۰) (۴۳۱) (۴۳۲) (۴۳۳) (۴۳۴) (۴۳۵) (۴۳۶) (۴۳۷) (۴۳۸) (۴۳۹) (۴۴۰) (۴۴۱) (۴۴۲) (۴۴۳) (۴۴۴) (۴۴۵) (۴۴۶) (۴۴۷) (۴۴۸) (۴۴۹) (۴۵۰) (۴۵۱) (۴۵۲) (۴۵۳) (۴۵۴) (۴۵۵) (۴۵۶) (۴۵۷) (۴۵۸) (۴۵۹) (۴۶۰) (۴۶۱) (۴۶۲) (۴۶۳) (۴۶۴) (۴۶۵) (۴۶۶) (۴۶۷) (۴۶۸) (۴۶۹) (۴۷۰) (۴۷۱) (۴۷۲) (۴۷۳) (۴۷۴) (۴۷۵) (۴۷۶) (۴۷۷) (۴۷۸) (۴۷۹) (۴۸۰) (۴۸۱) (۴۸۲) (۴۸۳) (۴۸۴) (۴۸۵) (۴۸۶) (۴۸۷) (۴۸۸) (۴۸۹) (۴۹۰) (۴۹۱) (۴۹۲) (۴۹۳) (۴۹۴) (۴۹۵) (۴۹۶) (۴۹۷) (۴۹۸) (۴۹۹) (۵۰۰) (۵۰۱) (۵۰۲) (۵۰۳) (۵۰۴) (۵۰۵) (۵۰۶) (۵۰۷) (۵۰۸) (۵۰۹) (۵۱۰) (۵۱۱) (۵۱۲) (۵۱۳) (۵۱۴) (۵۱۵) (۵۱۶) (۵۱۷) (۵۱۸) (۵۱۹) (۵۲۰) (۵۲۱) (۵۲۲) (۵۲۳) (۵۲۴) (۵۲۵) (۵۲۶) (۵۲۷) (۵۲۸) (۵۲۹) (۵۳۰) (۵۳۱) (۵۳۲) (۵۳۳) (۵۳۴) (۵۳۵) (۵۳۶) (۵۳۷) (۵۳۸) (۵۳۹) (۵۴۰) (۵۴۱) (۵۴۲) (۵۴۳) (۵۴۴) (۵۴۵) (۵۴۶) (۵۴۷) (۵۴۸) (۵۴۹) (۵۵۰) (۵۵۱) (۵۵۲) (۵۵۳) (۵۵۴) (۵۵۵) (۵۵۶) (۵۵۷) (۵۵۸) (۵۵۹) (۵۶۰) (۵۶۱) (۵۶۲) (۵۶۳) (۵۶۴) (۵۶۵) (۵۶۶) (۵۶۷) (۵۶۸) (۵۶۹) (۵۷۰) (۵۷۱) (۵۷۲) (۵۷۳) (۵۷۴) (۵۷۵) (۵۷۶) (۵۷۷) (۵۷۸) (۵۷۹) (۵۸۰) (۵۸۱) (۵۸۲) (۵۸۳) (۵۸۴) (۵۸۵) (۵۸۶) (۵۸۷) (۵۸۸) (۵۸۹) (۵۹۰) (۵۹۱) (۵۹۲) (۵۹۳) (۵۹۴) (۵۹۵) (۵۹۶) (۵۹۷) (۵۹۸) (۵۹۹) (۶۰۰) (۶۰۱) (۶۰۲) (۶۰۳) (۶۰۴) (۶۰۵) (۶۰۶) (۶۰۷) (۶۰۸) (۶۰۹) (۶۱۰) (۶۱۱) (۶۱۲) (۶۱۳) (۶۱۴) (۶۱۵) (۶۱۶) (۶۱۷) (۶۱۸) (۶۱۹) (۶۲۰) (۶۲۱) (۶۲۲) (۶۲۳) (۶۲۴) (۶۲۵) (۶۲۶) (۶۲۷) (۶۲۸) (۶۲۹) (۶۳۰) (۶۳۱) (۶۳۲) (۶۳۳) (۶۳۴) (۶۳۵) (۶۳۶) (۶۳۷) (۶۳۸) (۶۳۹) (۶۴۰) (۶۴۱) (۶۴۲) (۶۴۳) (۶۴۴) (۶۴۵) (۶۴۶) (۶۴۷) (۶۴۸) (۶۴۹) (۶۵۰) (۶۵۱) (۶۵۲) (۶۵۳) (۶۵۴) (۶۵۵) (۶۵۶) (۶۵۷) (۶۵۸) (۶۵۹) (۶۶۰) (۶۶۱) (۶۶۲) (۶۶۳) (۶۶۴) (۶۶۵) (۶۶۶) (۶۶۷) (۶۶۸) (۶۶۹) (۶۷۰) (۶۷۱) (۶۷۲) (۶۷۳) (۶۷۴) (۶۷۵) (۶۷۶) (۶۷۷) (۶۷۸) (۶۷۹) (۶۸۰) (۶۸۱) (۶۸۲) (۶۸۳) (۶۸۴) (۶۸۵) (۶۸۶) (۶۸۷) (۶۸۸) (۶۸۹) (۶۹۰) (۶۹۱) (۶۹۲) (۶۹۳) (۶۹۴) (۶۹۵) (۶۹۶) (۶۹۷) (۶۹۸) (۶۹۹) (۷۰۰) (۷۰۱) (۷۰۲) (۷۰۳) (۷۰۴) (۷۰۵) (۷۰۶) (۷۰۷) (۷۰۸) (۷۰۹) (۷۱۰) (۷۱۱) (۷۱۲) (۷۱۳) (۷۱۴) (۷۱۵) (۷۱۶) (۷۱۷) (۷۱۸) (۷۱۹) (۷۲۰) (۷۲۱) (۷۲۲) (۷۲۳) (۷۲۴) (۷۲۵) (۷۲۶) (۷۲۷) (۷۲۸) (۷۲۹) (۷۳۰) (۷۳۱) (۷۳۲) (۷۳۳) (۷۳۴) (۷۳۵) (۷۳۶) (۷۳۷) (۷۳۸) (۷۳۹) (۷۴۰) (۷۴۱) (۷۴۲) (۷۴۳) (۷۴۴) (۷۴۵) (۷۴۶) (۷۴۷) (۷۴۸) (۷۴۹) (۷۵۰) (۷۵۱) (۷۵۲) (۷۵۳) (۷۵۴) (۷۵۵) (۷۵۶) (۷۵۷) (۷۵۸) (۷۵۹) (۷۶۰) (۷۶۱) (۷۶۲) (۷۶۳) (۷۶۴) (۷۶۵) (۷۶۶) (۷۶۷) (۷۶۸) (۷۶۹) (۷۷۰) (۷۷۱) (۷۷۲) (۷۷۳) (۷۷۴) (۷۷۵) (۷۷۶) (۷۷۷) (۷۷۸) (۷۷۹) (۷۸۰) (۷۸۱) (۷۸۲) (۷۸۳) (۷۸۴) (۷۸۵) (۷۸۶) (۷۸۷) (۷۸۸) (۷۸۹) (۷۹۰) (۷۹۱) (۷۹۲) (۷۹۳) (۷۹۴) (۷۹۵) (۷۹۶) (۷۹۷) (۷۹۸) (۷۹۹) (۸۰۰) (۸۰۱) (۸۰۲) (۸۰۳) (۸۰۴) (۸۰۵) (۸۰۶) (۸۰۷) (۸۰۸) (۸۰۹) (۸۱۰) (۸۱۱) (۸۱۲) (۸۱۳) (۸۱۴) (۸۱۵) (۸۱۶) (۸۱۷) (۸۱۸) (۸۱۹) (۸۲۰) (۸۲۱) (۸۲۲) (۸۲۳) (۸۲۴) (۸۲۵) (۸۲۶) (۸۲۷) (۸۲۸) (۸۲۹) (۸۳۰) (۸۳۱) (۸۳۲) (۸۳۳) (۸۳۴) (۸۳۵) (۸۳۶) (۸۳۷) (۸۳۸) (۸۳۹) (۸۴۰) (۸۴۱) (۸۴۲) (۸۴۳) (۸۴۴) (۸۴۵) (۸۴۶) (۸۴۷) (۸۴۸) (۸۴۹) (۸۵۰) (۸۵۱) (۸۵۲) (۸۵۳) (۸۵۴) (۸۵۵) (۸۵۶) (۸۵۷) (۸۵۸) (۸۵۹) (۸۶۰) (۸۶۱) (۸۶۲) (۸۶۳) (۸۶۴) (۸۶۵) (۸۶۶) (۸۶۷) (۸۶۸) (۸۶۹) (۸۷۰) (۸۷۱) (۸۷۲) (۸۷۳) (۸۷۴) (۸۷۵) (۸۷۶) (۸۷۷) (۸۷۸) (۸۷۹) (۸۸۰) (۸۸۱) (۸۸۲) (۸۸۳) (۸۸۴) (۸۸۵) (۸۸۶) (۸۸۷) (۸۸۸) (۸۸۹) (۸۹۰) (۸۹۱) (۸۹۲) (۸۹۳) (۸۹۴) (۸۹۵) (۸۹۶) (۸۹۷) (۸۹۸) (۸۹۹) (۹۰۰) (۹۰۱) (۹۰۲) (۹۰۳) (۹۰۴) (۹۰۵) (۹۰۶) (۹۰۷) (۹۰۸) (۹۰۹) (۹۱۰) (۹۱۱) (۹۱۲) (۹۱۳) (۹۱۴) (۹۱۵) (۹۱۶) (۹۱۷) (۹۱۸) (۹۱۹) (۹۲۰) (۹۲۱) (۹۲۲) (۹۲۳) (۹۲۴) (۹۲۵) (۹۲۶) (۹۲۷) (۹۲۸) (۹۲۹) (۹۳۰) (۹۳۱) (۹۳۲) (۹۳۳) (۹۳۴) (۹۳۵) (۹۳۶) (۹۳۷) (۹۳۸) (۹۳۹) (۹۴۰) (۹۴۱) (۹۴۲) (۹۴۳) (۹۴۴) (۹۴۵) (۹۴۶) (۹۴۷) (۹۴۸) (۹۴۹) (۹۵۰) (۹۵۱) (۹۵۲) (۹۵۳) (۹۵۴) (۹۵۵) (۹۵۶) (۹۵۷) (۹۵۸) (۹۵۹) (۹۶۰) (۹۶۱) (۹۶۲) (۹۶۳) (۹۶۴) (۹۶۵) (۹۶۶) (۹۶۷) (۹۶۸) (۹۶۹) (۹۷۰) (۹۷۱) (۹۷۲) (۹۷۳) (۹۷۴) (۹۷۵) (۹۷۶) (۹۷۷) (۹۷۸) (۹۷۹) (۹۸۰) (۹۸۱) (۹۸۲) (۹۸۳) (۹۸۴) (۹۸۵) (۹۸۶) (۹۸۷) (۹۸۸) (۹۸۹) (۹۹۰) (۹۹۱) (۹۹۲) (۹۹۳) (۹۹۴) (۹۹۵) (۹۹۶) (۹۹۷) (۹۹۸) (۹۹۹) (۱۰۰۰)

محرر

صد اعظم
محررباسم فوائده و کماله
حویه ناطره
انور

OSMANLI ARŞIVI		
A. MTZ. CL		
7	292	8

Harbiye Nezâreti
Tahrirât Dairesi
Tahrirât Kalemi
287

İrade-i seniyye suretidir.

Beyrut'da münteşir ve Fransız menâfiine hâdim *Es-Sebat* ve *Revvil*¹ gazetelerinin Başmuharriri olup Mısır'a firar ve *El-Mukattam* gazetesinde Devlet-i Aliyye aleyhinde makalât neşrettiği gibi gerek İngilizlerin menfaati hususunda ve gerek Beyrut sevhiline yanaşan düşman zırlısında casusluk eylediği bi'l-muhakeme sâbit olan Cebel-i Lübnan'ın Zuk² karyesinden Halil Zeyne'nin ol bâbdaki kanunun on dördüncü maddesinin beşinci fıkrasına tevfikân idamına

dair Beyrut Divan-ı Harb-i Örfisince gıyâben i'tâ olunan karar tasdik edilmiştir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Harbiye Nâzırı me'mûrdur.

Fî 11 Cumâdelâhire sene [1]333 / Fî 13 Nisan sene [1]331

Mehmed Reşad

Başkumandan Vekili
ve Harbiye Nâzırı
Enver

Sadrazam
Mehmed Saîd

Üzerinde şifreli evrak çıkan Samatyalı meyhaneci Kirkor Ohannes.

BOA. FTG. f 529.

²
1 Journal of Le Reveil.
2 Zouq (Lübnan).

خلافتی
امین محمد علی پاشا
شعبه :
مردی
مردی
11

دولت اصفی خلایق
سلاطین و تولد ابدی ده استخوانده اختیار اقامت ابدی نه تبع عثمانی و نه بعضی مسؤولین حامل اولاد قلمی نفی تذکره لری
عثمانی پادشاه طریقه سلاطین و تولد ابدی دکلری و بناء عید بنیادی اولاد لری لازم طه طریقی ادعا ابدی آن بونا نه قول و لو سخا لری
یونان پادشاه اولاد قلمی دیودنا نقله فرانسه ، ایتالیا ، و سایر دول محاربه مملکت لری لید جب طه طریقی ، دیگر طرفه آذربای
و آلمانیه دخی عثمانی تبعه صقیله داخل اولاد قلمی خیر آلدیغنه جاسوسان اقمه لری ملک زیاده محقق اولاد نه بوی اخصاصه
فایده شریف خانه لرن ضبط بولونماری ایچینه تعلیمات لازم اعطایه بایند . امروزه صقیله سده لایمرد .
داخله قلمی

HEM YUNAN HEM OSMANLI PASAPORTU TAŞIYAN SELANİK DOĞUMLU BAZI
MUSEVİLERİN CASUSLUK YAPMALARI İHTİMALİNE KARŞI DİKKATLİ OLUNMASI

İstanbul'da ikamet eden Selanik doğumlu bazı Musevilerin doğum yerlerini gerekçe gösterip Yunanlı olmaları lazım geldiğini ileri sürerek Yunan konsolosluklarından aldıkları Yunan pasaportuyla Fransa, İtalya vs. düşman ülkelere, taşıdıkları Osmanlı pasaportuyla da Avusturya, Almanya gibi müttefik ülkelere gittikleri haber alındığından, Osmanlı şebhenderlerinin bunların casusluk yapma ihtimaline karşı dikkatli bulunmaları konusunda uyarılmaları için Hariciye Nezareti'nden Osmanlı Devleti'nin Berlin, Viyana, Atina, Sofya, Bükreş, Bern, Stokholm ve Lahey büyükelçiliklerine gönderilen genelge.

18 Mart 1916

Bâb-ı Âli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
Şube:
Umumî: 11
Hususî: 1

Mahremdir.

Hariciye Nezâret-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

Selanik'de tevellüd edip de İstanbul'da ihtiyar-ı ikâmet eden tebaa-i Osmaniyye'den bazı Musevilerin hâmil oldukları nüfus tezkireleri ve Osmanlı pasaportlarıyla Selanik'de tevellüd eylediklerini ve binâenaleyh Yunanlı olmaları lâzım geldiklerini iddia ederek Yunan konsoloshânelerinden Yunan pasaportu aldıkları ve bu vesâikle Fransa, İtalya ve sair düvel-i muharibe memleketlerine gidip geldikleri, diğer taraftan Avusturya ve Almanya'ya dahi Osmanlı

tebaası sıfatıyla dâhil oldukları haber alındığından casusluk etmeleri pek ziyade muhtemel olan bu gibi eşhâsa karşı şebhenderhânelerin müteyakkız bulunmaları için talimât-ı lâzıme itâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehül-emrindir.

Fî 1 Mart sene [1]332

Dahiliye Nâzırı
Talat

Bâb-ı Âlî
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi
Numara: 10
Tarih: Fî 5 Mart sene 1332

Mahrem

Hulâsa: Tebaa-i Osmaniyye'den bazı Museviler hakkında
ittihâzı lâzım gelen takayyüdâtı dair.

Nev'-i müsvedde: Hariciye Nâzırı Halil Beyefendi hazretlerinden sefârât-ı seniyyeye

Ta'mimen

Berlin, Viyana, Atina, Sofya, Bükreş, Bern¹, İstokholm², Lahey³
79654/62 fî 20 Mart sene [1]916

Selanik'de tevellüd edip de İstanbul'da ihtiyar-ı ikâmet eden tebaa-i Osmaniyye'den bazı Musevilerin hâmil oldukları nüfus tezki-
releri ve Osmanlı pasaportlarıyla Selanik'de tevellüd eylediklerini ve binâenaleyh Yunanlı olmaları lâzım geldiklerini iddia ederek Yunan konsoloshânelerinden Yunan pasaportu aldıkları ve bu vesâikle Fransa, İtalya ve sair düvel-i muharibe memleketlerine gidip geldikleri ve diğer taraftan Avusturya ve Almanya'ya dahi

Osmanlı tebaası sıfatıyla dâhil oldukları haber alındığından casusluk etmeleri pek ziyade muhtemel olan bu gibi eşhâsa karşı şehbenderhânelerin müteyakkız bulunmaları için talimât-ı lâzıme i'tâsı Dahiliye Nezâret-i Celîlesinden iş'âr edilmiş olmakla eşhâs-ı merkûme hakkında takayyüdât-ı lâzımede bulunmalarının sefâret-i seniyye maiyyetinde bulunan şehbenderlere surret-i mahremânede tebliği hususuna himmet buyurulması bâbında.

1 Bern (İsviçre).

2 Stockhoholm (İsveç).

3 Lahey (Hollanda).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بالمجموعه سینه و کتب راغب روق به

محرمانه

۲۱۶۷۹ = ۶۸

مقدم
دول مخاصمه سینه اولون فاضله لوق محکمته زده جا سوسلوق ایندکلی استخبار قاضیه منیه
بدناروق حدود و خارجیه جیفایلی در دست بولند یقینن خارجدن بوصفیه کلاجه لاروق
بی طرف قبضه و ده اول لروغی بد لریه یسایورط و برطای و یابایورط طریق و بزه
اونمای خلوصه لکته یورلی با امر نظام قیالهی بها اولنور اعلی
۹۱۶ ماده ۹۱۶
بکریه منیه
صف

Nº 900

Reçu le 3 mai 916

OSMANLI ARŞİVİ
HR.SFR (04)
652 44

CASUSLUĞA KARŞI TEDBİR OLMAK ÜZERE FAHİŞELERE PASAPORT VERİLMEMESİ

Düşman devletlerin vatandaşı olan fahişelerin Osmanlı ülkesinde casusluk yaptıkları haber alındığından bunların sınır dışı edilmek üzere olduğu, bu sebeple dışarıdan bu sıfatla Osmanlı ülkesine gelecek olanlara, tarafsız devlet vatandaşı olsalar bile pasaport verilmemesi veya pasaportlarının vize edilmemesi hususunda Osmanlı Devleti'nin Bükreş Büyükelçilği'nden Balçık Şehbender Vekili'ne gönderilen yazı.

29 Nisan 1916

Bükreş
Sefâret-i Seniyyesi
Aded
31479/48

Mahremâne

Balçık¹ Şehbender Vekili Ragıp Rauf Bey'e

Efendim

Düvel-i muhâsıma tebaasından olan fahişelerin memleketimizde casusluk etdikleri istihbar kılınmasına mebnî bunların hudud haricine çıkarılması derdest bulunduğu haricden bu sıfatla geleceklerin bi- taraf tebaadan olsalar dahi yedlerine pasaport verilmemesi veya

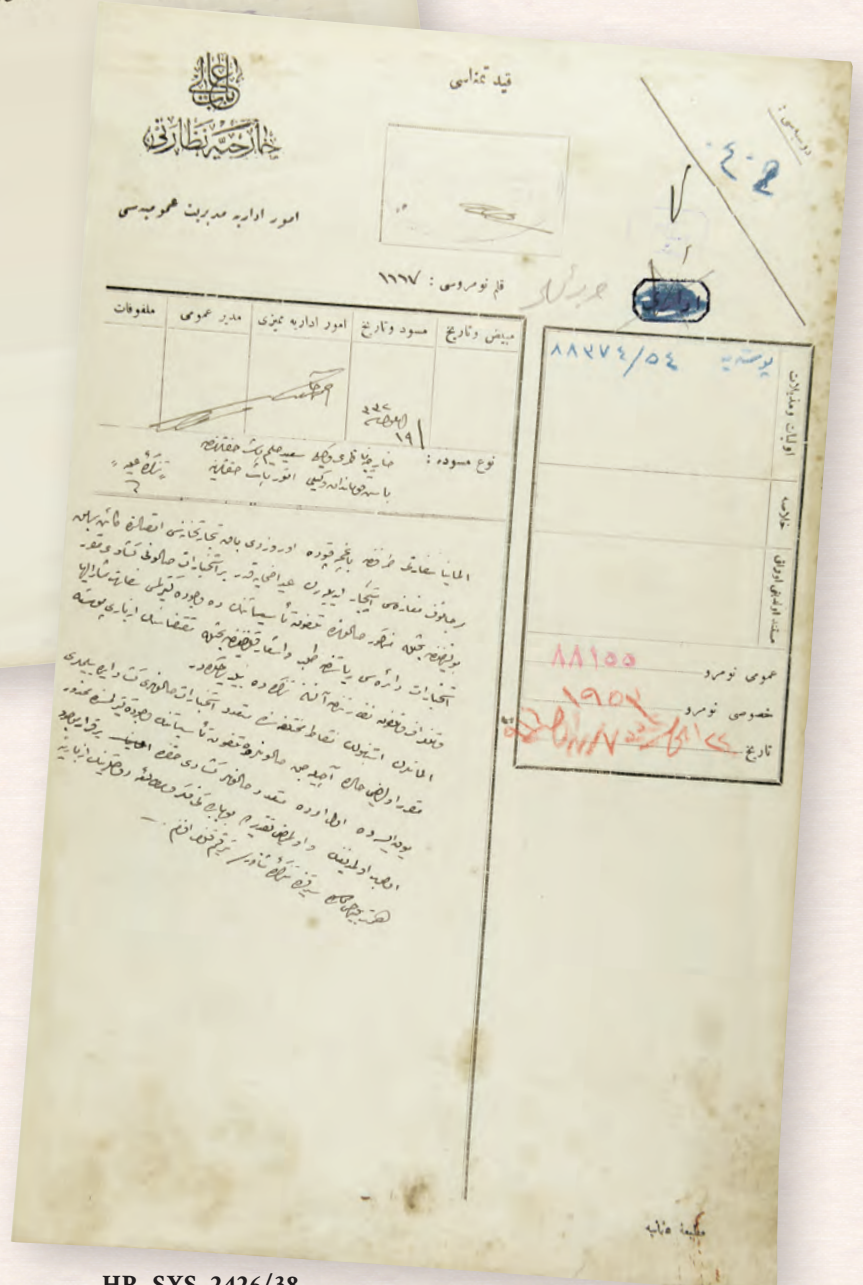
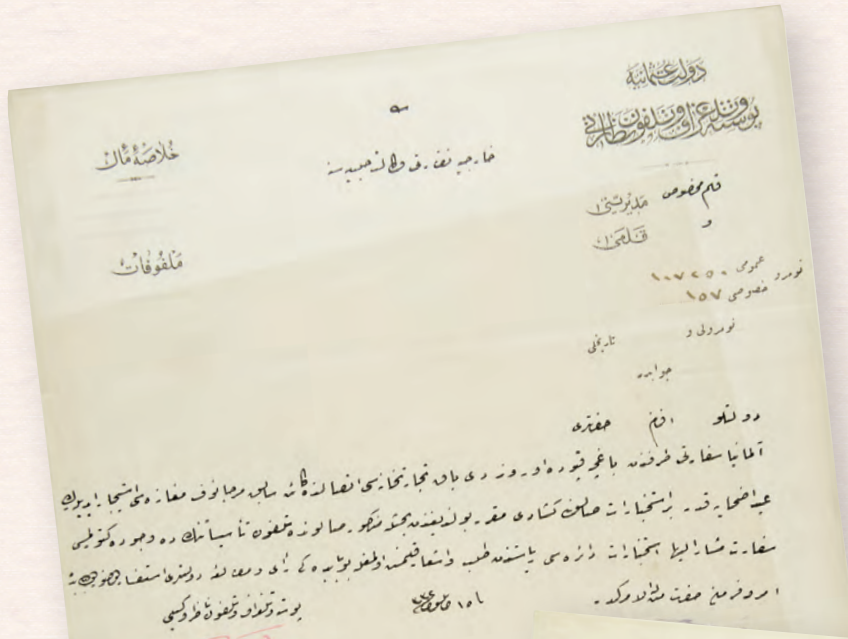
pasaportlarının vize olunmaması hususuna himmet buyurulması bâ-emr-i Nezâret-penâhî rica olunur efendim.

Fi 29 Nisan sene [1]916

Bükreş Sefiri
Safa

¹ Balchik (Bulgaristan).

ALMANYA'NIN BAHÇEKAPI'DA AÇACAĞI İSTİHBARAT SALONUNA TELEFON
TESİSATI ÇEKİLMESİ TALEBİ

Almanya Sefâreti İstihbarat Dairesi'nin Bahçekapı'da Mercanof mağazası kiralananak Kurban Bayramı'na kadar açılacağını bildirdiği istihbarat salonuna telefon tesisatı çekilmesi yönündeki talebi hakkında Hariciye Nezaretince Başkumandan Vekili Enver Paşa'dan görüş istendiği.

2 Ekim 1916

Devlet-i Osmaniyye
Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti
Kalem-i Mahsûs Müdüriyeti ve () Kalemi
Numara
Umumî: 107250
Husûsî: 157

Hariciye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesine

Devletli efendim hazretleri

Almanya Sefâreti tarafından Bahçekapı'da Orozdibak Ticarethânesi¹ ittisâlinde kâin sâbık Mercanof mağazası isticâr edilerek id-i adhâya kadar bir istihbarat salonu küşâdı mukarrer bulunduğundan bahisle mezkûr salonda telefon tesisatının da vücuda getirilmesi Sefâret-i müşârunileyhâ İstihbarat Dairesi Riyâsetinden

talep ve iş'âr kılınmış olmakla bu bâbdaki re'y ve mütâlaa-i devletleri istifsâr olunur.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i men le-hü'l-emrindir.

Fi 15 Eylûl sene [1]332

Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili

Ahmed Şükrü

**

Bâb-ı Âli
Hariciye Nezâreti
Umûr-ı İdariye Müdüriyet-i Umumiyesi
Kalem numarası: 1117
Tarih: 19 Eylûl sene 1332

Tezkire-i aliyye

Nev'-i Mîsvedde: Hariciye Nâzır Vekili Saîd Halim Paşa hazretlerinden Başkumandan Vekili Enver Paşa hazretlerine

Almanya Sefâreti tarafından Bahçekapı'da Orozdibak Ticarethânesi ittisâlinde kâin sâbık Mercanof mağazası isticâr edilerek id-i adhâya kadar bir istihbarat salonu küşâdı mukarrer bulunduğundan bahisle mezkûr salonda telefon tesisatının da vücuda getirilmesi Sefâret-i müşârunileyhâ İstihbarat Dairesi Riyâsetinden talep ve iş'âr kılındığından bahisle muktezâsının

izbârı Posta ve Telgraf ve Telefon Nezâreti'nden alınan tezkirede bildirilmektedir.

Almanların İstanbul'un nikât-ı muhtelifesinde müteaddid istihbarat salonları küşâd edebilmeleri mukarrer olduğu hâlde açılacak salonlarda telefon tesisatının vücuda getirilmesinde mahzûr yok ise de evvel emirde müteaddid salonlar küşâdı hakkında bir karar mevcut olup olmadığının ve olmadığı takdirde bu bâbdaki fikir ve mütâlaa-i devletlerinin izbârına himmet buyurulması siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

¹ Orozdibak: Au Rose de Bec. O devrin en gözde giyim mağazalarından biri. Bkz. Ahmed Yüksel Özemre, *Üsküdar Ah Üsküdar*, Kubbealtı Neşriyatı, 5. Baskı, İstanbul, 2007, s. 111.

(شيفره)

ادرنه	ولایت	سیواس	ولایت	حسین	مصرفخانه
اوزروم	»	طر بزون	»	قره سی	»
آطنه	»	قسطنطنی	»	قدس شریف	»
کنقره	»	قونیه	»	قلعه سلطانیه	»
آیدین	»	معمودالیز	»	منقشا	»
تلیس	»	موصل	»	تکه	»
بصره	»	وان	»	قیصری	»
بنیاد	»	عین	»	قره حصار صاحب	»
بیروت	»	لورده	»	احکام	»
جلز	»	ایزمیت	»	ایلیا	»
حلب	»	بولی	»	کوتاهییه	»
خندولنگلو	»	جلیک	»	حرمش	»
هیلوبکر	»	چتالجه	»	نیکده	»
سوریه	»	نور	»	مدینه	»
				توره	»
				میدانه	»

الحاکم

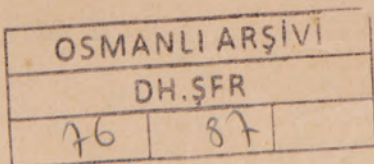
امنیت عمومی مدیریت

شعبه

۱۵ عمومی

خصوصی

الحاکم غریبه جریه سند ایدیه بر فرزند جاسوس سند کوکر فیدر واسطه جاسوسه یا بدین احوال سند اصول مذکور
ملکوت دره نصیفی منق اولد بقدره تصدیقات معامه ایدیه کوکر فیدله بر و نامه موقوفه عکری قومانده لطفه لطفه
۱۹، سره لطفه یا غلبی شیفه مویجه تیزان مذوقده حرکت ایدیه جبه اشخاص مقدره تصقیبات تافیه ایدیه
ناظر نامه
۲۰

GÜVERCİNLERLE CASUSLUK YAPILMA İHTİMALİNE KARŞI DİKKATLİ
BULUNULMASI

Alman Garp cephesinde yakalanan bir Fransız casusunun güvercinler vasıtasıyla casusluk yaptığı anlaşıldığından, bu usulün Osmanlı topraklarında da uygulanmasının muhtemel olduğu gözönüne alınarak devamlı surette tahkikat yapılması ve güvercinlik bulunan yerlerin askerî kumandanlığa bildirilmesi.

10 Mayıs 1917

Bâb-ı Âli
Dahiliye Nezâreti
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti
5. Şube
Umum: 15

Şifre

Edirne, Adana, Aydın, Suriye, Trabzon, Kastamonu vilayetlerine;

İzmit, Bolu, Çatalca, Cebel-i Lübnan, Karesi, Kal'a-i Sultâniye, Menteşe, Teke mutasarrıfhlanna

Alman Garb cebhesinde elde edilen bir Fransız casusundan güvercinler vasıtasıyla casusluk yapıldığı anlaşılmıştır. Usul-i mezkûrun memleketimizde de tatbiki muhtemel olduğundan tarassudât ve tahkikât-ı mütemâdiye icrasıyla güvercinlik bulunan mevki'lerin askerî kumandanlığına iş'arı ve 19 Teşrin-i Sâni sene

[1]330 tarihli şifre mücebince tenbihât hilâfında hareket edecek eşhâs hakkında takibât-ı kânûniye icrası

Fi 10 Mayıs sene [1]333

Nâzır nâmına
Abdülhâlık

BAZI CASUSLUK YÖNTEMLERİNE KARŞI DİKKATLİ OLUNMASI

İstihbarat raporlarının ince ipek kâğıtlara yazıldıktan sonra kulakların içine konulup üzerine pamuk tıkanarak, resim ve planların da şemsiyeler içine konularak sınır dışına çıkarıldığı Berlin Polis Müdürlüğü bülteninde yer aldığından ve Sofya'dan da vagonların üzerine bazı işaret ve rakamlar yazılarak casusluk yapıldığı bildirildiğinden, bunlara karşı dikkatli olunması hususlarında Osmanlı Ordusu Başkumandanlığı'ndan Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'ne gönderilen yazılar.

13 Temmuz 1917

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: Casusluğa Karşı Tedâbir-i Mânia Mevkii

Numara: 2407/17

Mahrem

Sofya 13/7/1917

Berlin Merkez Mevkii Polis Riyâseti'nin 5/7/[19]17 tarih ve 155 numaralı *İhbarât-ı Yevmiyesi*'nde zirdeki neşriyat bulunmaktadır:

3344 Şimâl Tedâbir-i Mânia Mevkii, Vezel¹ 30 Haziran 1917 - 39895. Haberlerin tarz-ı âti-dehududdan kaçırılmakda bulunduğuna nazaran dikkat celb edilir:

1- Raporlar ince ipek kâğıdlar üzerine yazıldıktan sonra iyice katlanarak kulağa konulmakda ve üzerine de pamuk tıkanmaktadır.

2- Şemsiyeler içine plan ve resimler saklanmaktadır. Şemsiyenin sahibi passo kontrolünde imza etmek mecburiyetinde bulunduğu zaman şemsiyeyi bir şerikin yed-i muhafazasına tevdi ediyor.

(İmza)

**

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu
Başkumandanlığı Vekâleti
Şube: 2

Numara: 36380

3/3/[13]33

Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine

Sofya Casusluk Men'i Mevkii'nden vârid olan bir raporda vagonların üzerine bazı işaretler vaz' etmek ve rakam yazmak suretiyle

casusluk edildiği ihbar ediliyor. Alakadarânın nazar-ı dikkatlerinin celbini rica ederim.

Karargâh-ı Umumî
 İstihbarat Şubesi Müdürü namına
 (imza)

¹ Wesel (Almanya).

BAĞDAD HİNDİYE KADISI'NIN CASUSLUK SUÇLAMASIYLA DİVAN-I HARBE
SEVKİNE YAPILAN İTİRAZ

Kıyafet değiştirerek Bağdad'a bağlı bazı yerleri dolaşıp, yanındaki madeni paraları kâğıt paraya çevirdikten sonra dokuz denk ticarî emtiayı önce nakde daha sonra da kâğıt paraya çevirmek üzere tanınmayacak şekilde nehir yoluyla kaçmaya çalışırken yakalanan Bağdad Hindiyeye Kadısı Abdullah Zühüdü Efendi'nin casusluk suçlamasıyla Divan-ı Harbe sevk edimesine, isnad olunan suçun normal mahkemelerce takibi gereken fiillerden olmasından dolayı Divan-ı Harb'e sevk işleminin düzeltilmesi yönünde Adliye ve Mezahib Nezaretince yapılan itiraza Başkumandanlık Vekaleti'nden verilen cevapta, adı geçenin düşman işgali altındaki yerlere gidip geldiğinin anlaşılması üzerine Divan-ı Harbe verildiği ve kendisinin ancak Divan-ı Harb soruşturması tamamlandıktan sonra adliyeye tesliminin mümkün olabileceğinin bildirilmekte olduğu.

21 Ekim 1917

Adliye ve Mezâhib Nezâreti
Umûr-ı Cezaiyye Müdüriyeti

Aded

201

14573

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisine

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti ifadesiyle makâm-ı âli-i Meşihat-penâhiye tastir kılınıp mazrûfen Nezâret-i aciziye gönderilen 27 Ağustos 1333 tarih ve 23 hususî numaralı tezkire-i aliyye-i cenâb-ı Nezâret-penâhileri cevabıdır:

Tebdil-i kıyafetle Bağdad'a mülhak bazı yerleri devrederek üzerindeki nukûd-ı ma'deniyyeyi evrâk-ı nakdiyeye tahvil eylediği ve dokuz denk emvâl-i ticariyyeyi nakde ve nakdi de evrâk-ı nakdiyeye tebdil etmek üzere mütenekkiren ve nehren savuşmak üzere iken derdest bulunduğu bildirilen Bağdad'ın Hindiyeye¹ Kadısı Abdullah Zühüdü Efendi'nin ikâ' ettiği beyân olunan hareket mehâkim-i umumiyece takibi iktizâ

eden efalden olmasına göre kendisinin Divân-ı Harb'e sevkî mâhiyet-i cürmüyle kâbil-i te'lif görülememiş olmakla tashih-i muamele esbâbının istikmâliyle beraber ahvâl-i mümâsilede hilâf-ı usul muameleye meydan verilmemesinin lâzım gelenlere emr u tebliği mütevakkıf-ı müsâade-i aliyye-i âsafâneleridir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Zilkade 1335 ve fî 15 Eylül 1333

Adliye Nâzırı nâmına
Müsteşar
(İmza)

**

1 Al-Hindiyah (Irak).

Dahiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti**Evrak Umumî Numarası: 92****Kalem Numarası: Adliye 44****Tarih-i Tebyiz: 9 Teşrîn-i Evvel sene [1]333****Şube: 6**

*Hulâsa: Bağdad'ın Hindiye Kadısı Abdullah
Zühdü Efendi hakkında.*

*Dahiliye Nâzın Talat Paşa hazretlerinden
Başkumandan Vekili Enver Paşa'ya*

26 Ağustos sene [1]333 tarihli ve () numaralı tezkireye zeyldir:

Bağdad'ın Hindiye Kadısı Abdullah Zühdü Efendi'nin ikâ' ettiği hareketin mehâkim-i umumiyece takibi iktizâ eden ef'alden olmasına göre kendisinin Divân-ı Harb'e sevki mâhiyet-i

cürmüyle kâbil-i te'lif görülememiş olduğu beyânıyla tashih-i muamele olunması lüzumu Adliye Nezâret-i Celîlesinden alınan tezkirede bildirildiği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı efendim.

**

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu**Başkumandanlığı Vekâleti****2. Şube****Numara****8601**

*Abdullah Zühdü Efendi.
Hindiye Kadısı*

Dahiliye Nezâret-i Celîlesine

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

C[evâb-ı] 10/10/[13]33 - 667, Şube: 6.

27/08/[13]33 - 509, Şube: 6, tezkire-i devletleri tafsilatından düşman işgâli altındaki mahallere gidip geldiğinin anlaşılmasına nazaran casusluk ve düşman makâsıdına hizmet maznûniyetiyle Divân-ı Harb-i Örfî'de muhâkemesi icab eder. Yedinci Ordu Kumandanlığınca icra edilen isticvâbında Bağdad'a gitdiğini inkâr etmiş ise de keyfiyetin mahalli divân-ı

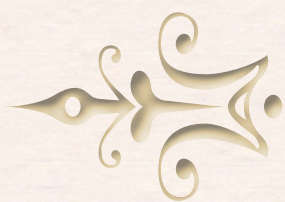
harbince ta'mikî zaruridir. Ancak sâlifü'z-zikr maznûniyete aid tahkikâtın hitâmından sonra cihet-i adliye teslimi mümkün olabilecektir.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fi 21 Teşrîn-i Evvel sene [1]333

Başkumandan Vekili

Enver

İNDEKS

A

a'dâ

- tarafına dil almağa gönderilmek 143
- taraflarının ahvâl ü etvârın tettebbu' u tecessüs itdürmek 113

Abaga 345

Abdal Kadir, Şam'da oturan 309

Abdî, Çavuş 73, 79

Abdulkâdir, Zabtiye 313

Abdullah Hân, Şah Tahmasb'ın adamı 59

Abdullah Paşa, Akka Muhafızı 234

Abdullah Zühüdî Efendi, Hindiye Kadısı, Bağdad 403, 405

Abdullah, Saraylı 272

Abdurrahim Paşa, Ada-i Kebîr Muhafızı 224

Abdülaziz [Aziz Hân], Sultan 293

Abdülhâlık, Harbiye Nezareti görevlisi 399

Abdüsselâm, Kanunî'nin Defterdarı 65

- İmâreti, İznikmid'de 65

Abey bkz. Abeye karyesi

Abeye [Abey] karyesi, Lübnan 387

Abidin Paşa 299

- 'nın konağı, Sultanahmet'te 299

Abisinimye [Abyssinia], Habeşistan 309

- kralı 309

Abraham Paşa 307

Abraham, Yahûdî, Sakız Mukâtaâtı Mültezimi 145

Abyssinia bkz. Abisinimye

Acı Zakovski bkz. Açokski

Acre bkz. Akka

Acu 155

Açıkbaş [İmereti], Gürcistan 183

- hanı 183

Açokski [Acı Zakovski], Lehli, casus 281, 282

Ada-i Kebîr [Adakale], Romanya 175, 224

- Kalesi 175

- Muhafızı 224

Adakale bkz. Ada-i Kebîr

Adana 265

- Çukurova bölgesi 43

- vilayeti 385, 399

âdem/ler

- cem' itmek 77
- göndermek 121
- kaçurılmak 123
- koymak 119
- e kudreti yitmek 55

Aden 309

âdet-i kadîme 131, 145

âdî hafiye memurları 287

Âdil Giray, Tatar Hânı Muhammed Hân'ın kardeşi 141

Adliye

- Nâzırı 381

- Nezâret-i Celilesi 405

afv-ı umumi 361, 365

Agop, Hancı, Vanlı 341

Ağa 155, 157

- nun alay bayrağı 67

- yı Casûsân 155

Ağalık

- ı Ağa-yı Casûsân 155

- ı Casûsân-ı Süvârî 157

ağniyâ 83

Ağrı dağı 345

Ağrıboz [Chalcis / Euripos], Yunanistan 91, 115

- Kâdisı 91

- Kalesi 91

ahali

- nin terfih-i hâli 324

- i kasaba 65

ahbâr/ât 27, 33, 41, 43, 45, 71, 73, 79, 81, 85, 89, 147, 168, 171, 199

- arz olunmak 34

- ı sahiha 59, 73, 89, 93, 95, 97, 99, 113, 121, 125

- un sıhhati 41

ahd ü misâk 115

âhen-pûş

- atlu 93

- piyâde 93

Ahmed Ağa, Boğdan Baş Beşli Ağası 227

Ahmed Ağa, Bostanî, Kirte voyvodası, Saray-ı Hassa hasekilerinden 185

Ahmed Ağa, İbrail Nâzırı 219

Ahmed Ağa, İsakçı Müdürü 245

Ahmed Bey, Genç Yusuf Paşa oğulluğu 233

Ahmed Bey, Jandarma Karakolları Müfettişi 341

Ahmed Bey, Tatar 309

Ahmed bin Bâyezîd, Çapakçur'da tımar sahibi 61

Ahmed Cemal, Bahriye Nâzırı 381

Ahmed Efendi, Hacı, Hafız Behram Ağa'nın kâhyası 303

Ahmed Muhtar Paşa 299

Ahmed Naib, Trablusgarb Sabık Belediye Reisi 312

Ahmed Paşa 67

Ahmed Paşa, Silistre Valisi 227, 230

Ahmed Rasim Paşa, Trablusgarb Vilayeti Valisi 312

- Ahmed Şükrü, Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili 397
- Ahmed, Budun çavuşlarından 107
- Ahmed, es-Seyyid, el-Hac, Silistre Valisi 227, 230
- Ahmed, Osmanlı istihbarat görevlisi 43
- Ahmed, Seyyid, Hâfız Osmanlı casusu 177
- Ahmed, Sultan, Şehzade, Yavuz Sultan Selim'in ağa-beyi 43
- Ahmed, Şâm Beğlerbeğisi 77
- ahvâl/ler
- e vâkıf kimesne 87
 - i serhadd 148
 - inin tarassudu 374
- akça 111
- Akdeniz adaları 185
- Akka [Acre], İsrail 233, 234
- Kalesi 233, 234
- Akkirman [Bilhorod-dnistrobs'kyi], Ukrayna 201
- Beği 113
- Akşehir 43
- akvâle müstenid olmak 375
- Aladağ 47
- Al-Ajaylat bkz. Uceylat
- Alaman beğleri 53
- tâyifesi 99
 - vilâyeti 57
- alâmet için tuğ yâhûd alay bayrağı getürmek 67
- alay bayrağı getürmek 67
- Alba Iulia bkz. Karlsburg
- Alceristan(?) 309
- Alçıtepe bkz. Kirte
- Aleko Paşa 297
- Aleksandr Bey 273
- Aleksandr, Eflak Voyvodası 199
- Alemdar 155, 157
- Aleppo bkz. Haleb
- ale't-ta'cil i'lâm 127
- Alexandria / El-İskenderiye bkz. İskenderiye
- Al-Hindiyah bkz. Hindiyeh
- Ali Beğ [Şehsuvaroğlu] oğlu Veyis Beğ sancağı [Bozok sancağı] 51
- Ali Bey, Konya zabtiyelerinden 256, 257
- Ali Nazım 263
- Âl-i Osman Padişahı 159
- Ali Paşa, Canikli 189
- Ali Paşa, Vezir, Budun muhâfazasında olan 147
- Ali Re'is, Hassa reislerden 117
- Ali, Gelibolu Baruthane Çorbacısı 185
- Ali, Kocaili Sancağı Beği 103
- Ali, Kurd, Çavuş 147
- Ali, Rodos Kapudanı 71
- Ali, Solnok Beği'nin Kethudası 97
- Ali, Şah İsmail'in casusu 47
- Aliyye Beğ-oğlu 19
- Al-Jaghbug bkz. Cağabib
- Alman/lar 397
- Garb Cebhesi 399
 - Gazeteler Müfettişliği muhassasâtı 369
 - ın muzafferiyeti 374
- Alman taşları [Kahlenberg], Avusturya 93
- Almanya 391, 393
- Sefareti İstihbarat Dairesi 397
- Al-Qurnah bkz. Kurna
- Altın Orda Hânlığı 83
- Amâsiyye [Amasya] 43, 87, 135
- Amasya bkz. Amâsiyye
- Amerika 321, 323, 324, , 329, 325, 329, 331, 335, 343, 349
- Ermenileri 325
 - lı hafiye memuru 331
 - lılar 325, 333
- Amu suyu [Amuderya / Ceyhun nehri], 48
- Amuderya bkz. Amu suyu
- Anabolı bkz. Kedelan Anabolısı
- Anadolu 291
- Ananur, [Ananuri], Gürcistan 183
- dağı 183
- Ananuri bkz. Ananur
- Anatoli vilâyeti kâdıları 117
- Andırın 317
- Anduruşka veled-i Gançev, İsakçılı, casus, Kazak 245, 249, 250, 251, 253, 256, 257, 258, 259, 260, 263
- Ankara [Engüri] 43, 67, 117
- Ermenileri 123
 - vilâyeti 371, 385
- Ankara bkz. Engüri
- Antaki, Bulgar komitesinden 283
- Antâliyye [Antalya] 39
- Antalya bkz. Antâliyye
- Arab/lar 309, 313
- [bölgesi] 48
 - mektûbları 309
 - şeyhleri 71
 - i 312
- Arabistan 307, 309
- tarafı 309
- arak 251, 260, 261

aralarına casuslar koymak 125
 Arand, Sırlı 272
 Arapça gazete 307, 309
 Aras nehri / suyu 48, 73, 161
 Ardahan 141
 ardlarınca ihbar itmek 133
 Arhondeler 205
 Arif Efendi, Polis 319
 Arkud suyu 51
 Armeniya, gazete 343
 Arnavud/lar 176, 227
 — âsileri, İskenderiyye sancağı 148
 — beyleri 299
 Arnavudluk 176, 203, 211, 212, 285
 Artin Paşa, müteveffa 359
 Asâkir bkz. asker
 Asir Mutasarrıflığı 385
 Âsitâne 25, 193, 195, 212, 215
 —i Aliyye 185
 —i Devlet 34
 —i Saâdet 34, 95, 113, 117, 133, 145
 —i Ulyâ 19
 asker [asâkir]
 — cem' olmak 147
 — kılıçdan geçirilmek, Şehzade Bâyezid'in 85
 — yazılma 197
 —i İslâm 139
 —ini sımak 57
 —ün ahvâline vâkıf olmak 111
 Askerî Ceza Kânûnnâmesi 377, 378
 Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye 230
 Astrakhan bkz. Ejderhan
 at gemisi 19
 Athens bkz. Atina
 Atina [Athens], Yunanistan 297, 329
 — askeri firarileri 297
 — Sefâret-i Seniyyesi 367
 atiyye-i seniyye 267, 269
 Atlantik Okyanusu 33
 âvâze çıkarmak 19
 Avlona bkz. Avlonya
 Avloniya bkz. Avlonya
 Avlonya [Avlona / Avloniya / Vlore], Arnavutluk
 29, 55, 111
 Avrupa 237, 238, 325, 341
 — devletleri 237, 238
 — efkâr-ı umumisi 297
 —lı 237

Avusturya 211, 213, 215, 272, 391, 393
 — Arşidükü 57
 — askeri 213
 — Devleti 213, 215, 237, 272
 — elçisi 309
 — imparatoru 215
 — memâliki 213
 — memurları 285
 —lı 272
 ayağına düşmek 48
 Ayas Paşa, Bağdâd Beglerbeği 59
 Ayas Paşa, Erzurum Beylerbeyi 75
 Ayasofya 55
 Aydın 117
 — Sancağı 353
 — vilayeti 385,399
 — Başmüdüriyeti 349
 Aydın, Çavuş 95
 Aykud, İlpaşa oğlu, Sivas sancağının Sülûsarây kö-
 yünden 135
 Ayvalık Postahânesi 349
 Azak [Azov], Rusya 83, 155
 — Kalesi 83, 155
 Aziz Bey, Çerkes 309
 Aziz Hân bkz. Abdülaziz, Sultan
 Aziz Paşa, İşkodra Mutasarrıfı 275
 âzmûde-kâr kimesne 131
 Azov bkz. Azak

B

Babadağ, Romanya 247, 250, 251
 Bâb-ı Âli 215, 285, 291
 — kâtipleri 299
 Bâb-ı Saâdet-meâb 61
 Bâb-ı Zabtiye 287, 289
 Bağhdad bkz. Bağdad
 Bağdad [Baghdad], Irak 48, 59, 161, 307, 403, 405
 — Beglerbeğisi 59, 133
 — Divanı 133
 — Kâdisı 133
 — vilâyeti 59, 385
 —'ın Hindiye Kadısı 403
 Bağdasaryan, Ermeni ihtilâl komitelerine mensub,
 Karabetyan'ın dostu, Protestan mezhebin-
 den 323, 324, 325
 Bahaeddin Şakir, Teşkilat-ı Mahsusa'dan 383
 bahâya kesmek 143

- Bahçekapı, İstanbul 397
 Bahri Paşa, Ferik, Van Valisi 341
 Bahr-i Sefid 321
 Bahr-i Siyah [Karadeniz] 323, 324, 325
 — cânibi 212
 — sahili 345
 — yakası 212
 Bahriye Nâzırı 381
 bakıyyetü's-süyûf 48
 Balchik bkz. Balçık
 Balçık [Balchik], Bulgaristan 395
 Balık Pazarı, İstanbul 197
 Balıkesri 67
 Balkan dağları 212
 Balmumcu çiftliği 297, 299
 baltacı 177
 banker 299
 Bank-ı Osmani 369
 — İdaresi 367
 Barak Reis, Osmanlı Devleti görevlisi 25
 barça 27, 53, 145
 Bârgâh-ı A'lâ 67
 Bargiri, Van 345
 barışmak 159
 Baron de Louis bkz. Baron dö Lui
 Baron dö Lui [Baron de Louis], Osmanlı hafiye me-
 muru olduğunu iddia eden, Viyana 279
 Barşic, Bosna Katolikleri Piskoposu 285
 barut işletmek 131
 Basra vilâyeti 385
 baş/lar
 — almak 47
 — u buğ itmek 131
 — virmek 47
 — ı kesilmek 47
 — ına üşürmek 65
 başbuğ ta'yin olunmak 71
 başıbozuk elbisesi 297
 Başkumandan Vekili 397, 405
 — ve Harbiye Nâzırı 387, 389
 başlu başı kayusu olmak 99
 Başmuhâsebe defterleri 153
 başrahib 214
 başşehbender 321, 331
 Başvekil'in Konağı 299
 Batum [Batumi], Gürcistan 267, 383
 Batumi bkz. Batum
 Bâyezîd Hân, Sultan, II. Bâyezîd 23, 25, 41
 Bâyezîd, Delvine Sancağı Beği 119
 Bâyezîd, Sultan, Şehzade 65, 67, 68, 73, 75, 79, 85, 87
 baykuşlar gibi olmak 41
 Baylos 19
 — Vekili 145
 bazergân 176
 — esbâbı alvirilmek için gönderilmek 89
 — kıyafetinde 153
 Bebek 299
 Beç [Viyana], Avusturya 57, 89, 93, 147, 163, 172,
 179, 180, 214
 — Kralı 113
 — şehri, 167
 — ülkesi 172
 bedel-i askeri 324
 Bedir Hân, Şah Tahmasb'ın adamı 59
 Beğ
 — Kethudâsı 65
 — nasbolunmak 65
 beğlerbeği 67,71
 beğlik virmek 48
 Behlül bin Zekeriya, Jandarma askeri 355
 Behram Ağa, Hafız, Yıldız Sarayı'nda 303
 Behram, Çavuş 131
 Beirut bkz. Beyrut
 Bekir Ağa, Kalonya'da 185
 Bekir Beğ [Ebûbekir], Erbil ve Şehrizol Sancakları
 Beyi(?) 85
 Bekir Beğ, Şah İsmail'in korucusu 48
 Bekir(?), Çavuş 81
 belâya giriftâr etmek 41
 Belgrad [Belgrade / Beograd], Sırbistan 172, 175,
 179, 212, 224, 283
 — Kalesi 201
 — metropolidi 203
 — muhafızı 172
 — Sefâret-i Seniyyesi 367
 Belgrade bkz. Belgrad
 Bender, Moldova 83, 159, 201
 — Beği 83, 113
 — Kalesi 159
 Beograd bkz. Belgrad
 berâtı virilmek 61
 berhordâr olmak 147
 beriyye 77
 Berlin 369
 — Ahidnâmesi 321
 — Kongresi 324
 — Merkez Mevkii Polis Riyâseti 401
 — Muâhedenâmesi 324

- Bern, İsviçre 393
 Bertraş, bâzergân kıyafetinde casus 153
 ber-vech-i nakd taleb etmek 147
 Berze havalisi 217
 Beşiktaş 359
 Beşir Bey, Uceylat kazası kaymakam 312
 Beşir Şihâbi bkz. Mir Beşir, Lübnan Emiri
 Beştepe [Bestepe] köyü, Tulcea, Romanya 256, 257, 258, 259, 263
 Bestepe bkz. Beştepe köyü
 beyannameler neşri 213
 Beylerbeyi Mekteb-i Rüşdiye hocası 299
 Beyoğlu 191, 193, 299
 — Mutasarrıfı 319
 Beyrut [Beirut], Lübnan 387, 389
 — Divan-ı Harb-i Örfisi 387, 389
 — sevahili 389
 — vilâyeti 385
 bezirgân sûretinde gelmek 55
 Bilhorod-dnistrobs'ki bkz. Akkirman
 bina emini 176
 Binbaşı 256
 Bingöl bkz. Çapakçur
 Biskopo de Kozniçiya, keşiş 29
 Bitlis 45, 345, 357
 — Hapishânesi 357
 — vilâyeti 357, 385
 Boğaz hırsarları, Gelibolu 55
 Boğazhisar Gümrüğü 185
 Boğdan 109, 113, 227
 — cânibi 107, 109
 — Voyvodası 89, 109, 113, 227
 Bohemyiski, Kazak Alayı firarisi 283
 Bojik [Pojik] günü 57
 Bolu 117
 — Mutasarrıflığı 385, 399
 Bonaparte 215
 Bosna 163, 203, 212, 213, 214, 273
 — askeri 211
 — Beği 93
 — Beğlerbeğisi 147, 148
 — Eyaleti 211, 212
 — hıttası 212
 — Katolikleri Piskoposu 285
 — nehri 211
 — sancağı 93
 — serhaddi 175
 — valisi 203, 212, 271
 —lı 212, 213
 Bosniyak [Bosnjak], Sırbistan 212
 Bosnjak bkz. Bosniyak
 Boston, ABD 321, 335
 — başşehbenderi 321, 331
 — Ermeni Protestan Kilisesi 332
 — Şehbenderliği 336, 337
 — Zâbıta-i Hafiye İdaresi 336, 337
 Bourganeuf bkz. Burgono Kalesi
 Boyar/lar 159, 224, 227
 Bozcaada 187
 Bozok sancağı bkz. Ali Beğ oğlu Veyis Beğ sancağı bölük
 — halkı 125
 — e çıkarmak 68
 Braga [Prag] şehri, Çekya 172
 Brâila [İbrail], Romanya 219
 Brâila bkz. İbrail
 Braşov Palangası, Eflak yakınlarında 179
 Bratislava / Pozsony bkz. Pojon
 Brindisi bkz. Brindizi
 Brindizi [Brindisi], İtalya 297
 Brooklyn Sokağı, Boston, ABD 323, 325, 327
 Brusnica bkz. Burusniça
 Bucuresti bkz. Bükreş
 Budak Hân, Şah Tahmasb'ın adamı 59
 Budapest bkz. Budun
 Budim bkz. Budun
 Budun [Budim / Budapest], Macaristan 57, 107, 147, 163, 171
 — Beğlerbeğiliği 139
 — Beğlerbeğisi 57, 99, 107, 139, 143
 — çavuşları 107
 — muhâfazası 148
 — serhaddi 147, 148
 Bulanık, Muş 345
 Bulgar/lar 103, 212, 213, 282, 283
 — beğleri 43
 — cânibi, Konya-Karaman-Niğde-Mersin arasındaki bölge 43
 — eşkıyası 351
 — Eyaleti 212
 — hıttası 212
 — kilisesi 283
 — komitası 281, 282
 — memleketleri 283
 Bulgaristan 272, 283, 309
 — hafiye tahsisâtı 367
 — Komiserliği 367
 Burgono [Bourganeuf] Kalesi, Fransa 23

Burusa 67, 68
 —'da tutulmak 67, 68
 Burusniça [Brusnica] kasabası, Sırbistan 272, 273
 bûdce kânûnu 347
 Bükreş [Bucuresti], Romanya 224
 — Sefiri 395
 Bünyâd, Kotur Beği'nün Yukarı Cânib'den gelen casusu 137
 Bünyamin Helenatyan(?), İskenderiye ahalisinden 357
 Büyük Logofet, İstefan Kral'ın elçisi 89
 Büyük Papas, İstefan Kral'ın elçisi 89

C

Ca'fer, Zaçesne Beyi Ferhad Bey'in adamı 93
 Çaçak bkz. Çaçka
 Çağâbib [Al-Jaghbug], Libya 312
 Câinari bkz. Kaynar
 Campo de Fiori bkz. Kampo de Fiyor
 Can Batista, Sakız zimmilerinden 145
 Canik 51, 189
 — Mutasarrıflığı 385
 Car Köyü, Kaheti hududunda 183
 Carroll, Avukat, Amerikalı, Ermeni hayrhâhânından, Ermenilerin Veznedarı, Worcester, ABD 332, 333, 336
 Castel Sant'Angelo bkz. Kastel de Sentencelo
 Casus/lar 47, 53, 59, 77, 83, 89, 93, 95, 97, 99, 101, 105, 107, 109, 111, 115, 123, 125, 129, 133, 137, 141, 145, 147, 153, 157, 163, 165, 168, 171, 191, 193, 195, 197, 203, 205, 221, 241, 245, 247, 248, 250, 251, 263, 265, 267, 269, 271, 285, 311, 312, 345, 347, 351, 377, 379, 387, 389, 391, 393, 395, 399, 401
 — firâr eylemek 139
 —, defter ile gönderilmek 145
 Cavani, Sicilyalı, kayık reisi, dil 27
 Cavtat bkz. Raguzaveko
 cebehâne 68
 Cebel-i Lübnan 387, 389
 — Mutasarrıflığı 399
 Ceki Mihal, Erdel Kralının Elçisi, Büyük Papası, Büyük Logofeti 89
 Celâl, Şeyh, Sızır köyünde tekkesi olan 51
 celb
 —i ahbâr 199
 —i havâdis 199, 238
 Celebkooğlu, İstanköy Voyvodası 186

Cem Sultan [Hünkâr'un karındaşı] 19, 21, 23, 29, 37
 Cemâat-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli 111
 cemiyet-i ihtilâliye 324
 Ceneral, Venedik Kapudanı 121
 Ceneve bkz. Cenevre
 Ceneviz [Genova], İtalya 25, 33
 — Kalesi 53
 Cenevre [Ceneve / Genève], İsviçre 341, 343, 367
 — Şehbenderhânesi 367
 ceng eri 53
 Cerbe, Tunus 53, 71
 cerehor 147
 Cerneşti bkz. Çernes
 Çesma ırmağı bkz. Çesma ırmağı
 Cevad, Sadrazam ve Yâver-i Ekrem 329
 Ceyhun nehri bkz. Amu suyu
 Cezayir 33
 — Beğlerbeği 71
 Cezâyir-i Bahr-i Sefid [Kaptanpaşa] Eyaleti 115
 — Beğlerbeği 115
 Cezâyir-i Mağrib 115
 Cezayirliler 185
 Chalcis bkz. Ağrıboz
 Charles, VIII, Fransa Kralı 19, 33, 37
 Chios bkz. Sakız
 Christ, Ermeni Kilisesi, Worcester, ABD 332
 — Kilisesi papası 332
 Cirde tepesi, Akka'da 234
 Civita Vecchia bkz. Çivita Veko
 Cole, Mister, Amerikalı Bitlis'de sakin 357
 Congregational Ermeni Kilisesi, Worcester, ABD 332
 Corci, Mağazacı, Galata'da 299
 Corcova(?) 283
 Corfu bkz. Körföz 53
 Coşet Kalesi, Erdel 107
 Craiova bkz. Krayova
 Croatia bölgesi bkz. Krovaçya
 Cuhudlar Mahallesi, Roma 29

Ç

Çaçka [Çaçak] kasabası, Sırbistan 272
 — kapdanının yazıcısı 272
 Çanlı 345
 — manastırı, Muş 374
 Çapakçur [Bingöl] sancağı 61
 Çâsar, Avusturya-Macaristan İmparatoru 163

- çasîd, habsde olan 151
 Catalca Mutasarrıflığı 385, 399
 Çavuş Hâce, Ahmed isimli istihbarat görevlisinin casusu 43, 155, 157
 çavuş, Şehzade Bayezid'in Balıkesir'de Şehzade Selim'in ordusunda yakalanan casusu 67
 çavuş, İznikmid'e gelen yabancılar hakkında bilgi almaya gönderilen 65
 Çayan Sultan [Ustacalu Muhammed Bey], Şah İsmail'in sofracıbaşı 47
 Çeçen 183
 Çeh [Çekya] 57
 — memleketi 172
 — tayıfesi 99
 — vilâyeti 57, 147
 Çektiri, bir savaş gemisi 71
 Çekya bkz. Çeh
 Çerkes/ler 183, 309, 323
 — vilâyeti 183
 Çermalı köyü, Kağızman 339
 Çernes [Cerneşti] kazası, Romanya 224
 Çesma [Çesma] ırmağı 93
 çete/ler 365, 373
 Çıldır, Ardahan iline bağlı bir ilçe 141
 — Beğlerbeğisi 141
 çıplak itmek 48
 Çiçilya [Sicilya] adası, İtalya 27, 53
 çifte tatar 197
 çiftlik kâhyası 303
 Çine kazası 353
 çingane/ler
 — elbisesi 283
 —ün şer'an katlolunması 151
 Çit Kapısı bkz. Yavor İskelesi
 Çitciyan, Boston Ermeni Protestan Kilisesi Rahibi, Hınçakistler fırkasından 332
 Çivita Veko [Civita Vecchia] hisarı, İtalya 29
 çorbacı 165, 249, 251, 259
 — ağa 165
 çuka 147
 çukadar 163
 Çulyanov [Giulianova], İtalya 29
 — Nezâreti 287, 311, 312, 317, 361, 365, 371, 357, 393, 403, 405
 dalgıç bkz. talgıç
 Damour bkz. Dâmûr
 Dâmûr [Damour], Lübnan 387
 — sahili 387
 Daniska'nın(?) haberi 207
 dâr-ı İslâm 145
 Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî 241
 dâru'l-harb 129, 139, 145,
 Dauphiné bkz. Delfinato
 De Balu [Jean Balue], Papalık'taki Fransa Kardinali 29
 Debar bkz. Debre
 Debre [Debar], Makedonya 351
 — Mutasarrıflığı 351
 defter ile gönderilmek, casus 145
 defterdâr 95
 değnek urdurmak 191
 Dekuris bkz. Zikevris
 Delfinato [Dauphiné] vilayeti, Fransa 23
 Delvine, Arnavutluk 119
 — Beği 119
 Dempet, Kazak 257
 deniz memurları 297
 Der-adl 68, 87
 Deraliye 305
 derebeğler bkz. terebeğler
 Dergâh-ı
 — Felek-iştibâh 45
 — Ma'dalet-penâh 34
 — Muallâ 27, 33, 34, 45, 59, 67, 89, 109, 139
 Der-i Devlet 45, 87
 Dersaâdet 67, 263, 265, 279, 293, 297, 312, 332, 341, 353, 355, 363
 Derunyan, Rahib, Ermeni Cemiyet-i Milliyesi Reisi, Worcester, ABD 332, 333
 Derviş Mustafa Paşa, Vidin Muhafızı 223, 225
 Derviş Paşa 176
 Derviş Paşa Kasrı, Cirde tepesi, Akka 234
 deryâ
 — ahbârı 33
 — hizmeti 41
 —ya ta'yin olunmak 115
 Destre(?), Mösyö, Fransa Trablusgarb Konsolosu 312
 Devâdî Efendi, Hacı, Uceylat (Trablusgarb) Kazası Tahsil Memuru 313
 Devlet-i Aliyye 161, 165, 167, 168, 171, 172, 203, 211, 212, 215, 229, 230, 237, 272, 273, 283,

D

- Dağıstan ahalisi 183
 Dahiliye 365
 — muvâzenesi 347
 — Nâzırı 391, 405

285, 303, 307, 313, 321, 323, 324, 336, 363, 365, 389
 Devlet-i Osmaniyye 214, 272
 dil/ler 27, 97, 103, 115, 129
 — almak 61, 63, 71, 91, 99, 117, 127, 143
 — gaybet itmek 103
 — getürmek 71
 — ile Südde-i Saâdet'e gönderilmek 127
 — kaçırırken dutulup küreğe konmak 103
 Dimitraki, Bulgar komitesinden 283
 Dimitre, Göllükesrili 224, 225
 Dimitri veled-i Andriya, İsakçı mütemekkinlerinden, Kazak, kayıkçı 247, 248, 249, 256, 261
 Dimitri, Sakallı, Kazak, kayıkçı 245, 247, 248, 261
 Dinyeper bkz. Özi suyu
 Dinyester bkz. Turla
 Div Ali, Şah İsmail'in adamı 47
 Divan
 — Kâtibi 234
 —-ı Harb 381, 405
 —-ı Hümayun tercümanı 224
 Diyârbekir
 — Beğlerbeğisi 61, 73
 — vilâyeti 385
 Djordje Petkovic bkz. Kara Yorgi
 Dobri Polodni, Bulgar komitesinden 283
 Don Pedro Navarro bkz. Petro Navara
 don yağı 271
 donanma-i hümayun 71, 91, 105, 115, 145
 Dover Sokağı, Boston, ABD 327
 Dördüncü Daire (Şehremaneti), Mal Kalemi 301
 Dördüncü Ordu-yı Hümayun 345, 347
 Drac [Durrës], Arnavutluk 37
 — Kalesi 37
 Drava nehri 93
 Dresden bkz. Drezden
 Drezden [Dresden], Almanya 215
 Drina çayı 211
 Drobeta-Turnu Severin bkz. Turnu Severin
 Dubniçe [Dupnica] nahiyesi, Bulgaristan 39
 Dubravenik beğleri 121
 Dubrovnik bkz. Ragusa
 Duka de Savoya, Savoya Düklüğü 23
 — Beyi 25
 Duka, Tercemân, Boğdan Voyvodası'nın adamı 89
 Duka, Venedik 37
 Dukagin [Dukagjin], Arnavutluk 129
 — Sancağı Beği 129
 Dukagjin bkz. Dukagin

Dulkadir bkz. Dülkâdiriyye
 Dupnica bkz. Dubniçe
 Durmuş Ağa, Vidin hasekilüğinden mütekaid 176
 Durrës bkz. Drac
 Dülkâdiriyye Beğlerbeğisi 63
 — Eyaleti 63
 Düvel-i
 — Ecnebiye 297
 — Muazzama 321, 324

E

East Dedham Street, Boston, ABD 323
 Ebûbekir bkz. Bekir Beğ
 Eceabad nahiyesi 185
 Edhem Paşa, Müşir 351
 Edhemî Muhammed, Şahkulu'nun adamlarından, Resulli köyü, Dobniçe nahiyesi 39
 Edinboro Street, Boston, ABD 324
 Edirne 123, 165, 176
 — Hükûmeti 263
 — vilayeti 385, 399
 Edward Tophaneliyan, Hınçakistlerin reislerinden, Worcester, ABD 332
 Eflak 177, 180, 213, 224, 225
 — ahalisi 214
 — cânibi 224
 — Eyaleti 213
 — hıttası 212
 — hududu 180
 — vilâyeti 109
 — voyvodası 109, 167, 179, 199, 205, 238
 — yakası 217
 —-ı Kebir 213
 —-ı Sagir 213
 —'ın ihtilâli 224
 —lı 224
 Eftodi Todi / Todo, İsakçılı, casus 245, 250, 259, 260, 261
 Eger bkz. Eğri
 Eğri [Eger], Macaristan 147, 163
 ehl-i İslâm kıyafeti 197
 ehl-i Nasârâ 41
 ehl-i vukûf 135, 141
 Ejderhan [Astrakhan], Rusya 157, 183
 ekâbir 65, 83
 Ekmekcibaşı Mahallesi, İstanbul 355
 Elbasan bkz. İlbasan

Elia Boyacıyan, Worcester'daki Ermenilerin reisi, Dersaadet'de tevkif edilmiş 332
 El-İskenderiye / Alexandria bkz. İskenderiye
 El-Mukattam gazetesi, Mısır 389
 Emin Efendi, Yüzbaşı, Muzika-i Hümayun hademelerinden 297
 Emir Hamza, Şah Mehmed Hüdâbende'nin oğlu 137
 Emirgân 299
 Emir-i âhûr, Sinân Paşa'nın Emir-i âhûrî 47
 Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti 401, 403
 Emsâlüddin bin Mehmed, Jurnal Memuru 301
 Enderun-ı hümayun 189
 Endülüs 33
 Engüri [Ankara] 67
 Engürüs bkz. Üngürüs
 Enver, Başkumandan Vekili, Harbiye Nâzırı 381, 387, 389, 397, 405
 Erbil 85
 Ercanlı Halife, Şahkulu'nun adamlarından 39
 Erçek nâhiyesi, Van 345
 Erdel 89, 179
 — boğazı 163
 — Kralı 89, 107, 113
 Erkân-ı Harbiye Dairesi 345
 Erlmak(?), Beç Kralı'nın beğlerinden 93
 Ermenak, Bitlis Murahhası 374
 Ermeni/ler 123, 260, 317, 321, 323, 324, 325, 331, 332, 333, 335, 336, 337, 341, 343, 347, 357, 359, 374
 — Cemiyet-i Milliyesi, Worcester, ABD 332
 — çocuğu 324, 374
 — fesadı 343
 — Gregoryenler 324
 — ihtilâl cemiyetleri 324, 325
 — ileri gelenleri 374
 — kilisesi 332, 359
 — Komitesi/komitecileri 331, 335, 374
 — köylüleri 374
 — meselesi 323
 — müfsidler 321, 331, 336, 345
 — mütefekkirini 373
 — Patriği 332
 — rahib 332
 Erzincan 51
 Erzurum 374, 383
 — Beğlerbeğisi 73, 75, 81, 131
 — Vilâyeti 347, 374, 375, 385
 — yolu 131

esahh-ı ahbâr 85
 esbâb/lar
 — kaçurılmak 123
 —ı yoklanılmak 145
 —ın emânet kodurmak 123
 —ında mektûb bulunanı habsitmek 123
 Eshâm-ı Cedide Müdürü 299
 esir 119, 129, 143, 153
 Esklavonya bkz. İsklavon
 esliha istihsâli 324
 esrar-ı askeriye 377, 378
 Es-Sebat gazetesi, Beyrut 389
 Estergon bkz. Ostorgon
 Esztergom bkz. Ostorgon
 Eşterya memleketi 172
 etrâf u cevânibe göz kulak tutmak 113
 Euripos bkz. Ağrıboz
 evrâk
 —ı muzır 317
 —ı nakdiye 403
 Eymir köyü, Zile kazası 51

F

fahişeler 395
 fârisân-ı sâni neferâtı 159
 Fas 33
 Faş [Poti], Gürcistan 183
 fedâyî 75
 Feldmareşal 179
 Fener Kapısı, İstanbul 197
 Fercinenni, bakkal 253
 Ferdinand [Ferenduş], I., Avusturya Kralı, Avusturya Arşidükü, Kutsal Roma-Germen İmparatoru 57, 89, 93
 Ferdinand bkz. Ferenduş
 Ferdinand, I., Pulya Kralı 33
 Ferença 29
 — Kardinarı 29
 Ferhad Beğ, Zaçesne Beği 93
 Ferhad Paşa, Serdar, Vezir 141
 Ferhad, Sancakbeyi 61
 ferik forması 319
 Feriköyü 309
 Ferruh Beğ, Divan kâtibi 141
 fesad
 — komitesi 313, 324
 — ü fetret üzere olmak 109

— ü şenâ'at idenleri ele getürmek 65
 —a mü'eddi olur husûs 127
 Fethali Hân, İran elçisi 161
 Fethülislam [Kladovo], Sırbistan 176
 — beyi 176
 Fındıklı 303
 Fırnıs 317
 Fidendin 25
 Filib, Bulgar komitesi reislerinden 283
 Filibe [Plovdiv], Bulgaristan 39
 — kâdisı 123
 Filomar-oğlu, kâfir, gemi reisi 27
 Filorence [Florence], İtalya 37
 — Beği 37
 Filorina [Florina], Yunanistan 351
 — Kaymakamlığı 351
 firar [frère= birader] 29
 firâr eylemek 113, 139, 177, 185, 193, 195, 234, 245, 247, 248, 257, 258, 355
 fitne vü fesâda mü'eddi olmak 131
 Floransa bkz. Flordin
 Flordin [Floransa], İtalya 33
 Florence bkz. Filorence
 Florina bkz. Filorina
 França bkz. Fransa
 Françe bkz. Fransa
 Françesko veled-i Daviye, Sakız zimmîlerinden 145
 Fransa [França / Françe / Frenca / Frence / Frença / Frençe] 19, 33, 53, 71, 203, 311, 312, 391, 393
 — askeri 33
 — Beği 19, 23, 33, 37, 53
 — Devleti 168
 — Devleti 272, 312
 — elçisi 207
 — konsülatosu 312
 — kralı 57, 172
 — müdürleri 215
 — vilâyeti 172
 —lı 167, 215
 Fransız/lar 313
 — casusu 399
 Fransızca 307, 321
 Frenca bkz. Fransa
 Frence bkz. Fransa
 Frença bkz. Fransa
 Frençe bkz. Fransa
 Frengistân 145

Frenk 21, 55, 101
 — cânibi 21
 — madama 299
 — mahallesi, İzmir'de 185
 Frenk Mustafa, Yanina Sancağı Beği Hüsrev Bey'in casusu 53
 frère (=birader) bkz. firar
 Friedrich, II., Prusya kralı 168
 fursat ele getürmek 75

G

Galata 299
 Galati bkz. Kalas Kasabası
 Galiçya kıt'ası 215
 gâret ü hasâret itmek 148
 Garibler Ağası, Şehzade Ahmed'in 43
 Garni bkz. Gerni
 Gazi Giray, Tatar Hânı Muhammed Hân'ın kardeşi 141
 Gazi Osman Paşa 295
 Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti 115
 Gazvin [Qazvin / Kazvin], İran 59, 87
 Gelibolu 55, 115, 185
 — Baruthanesi 185
 gemi/ler
 —den atları çıkarup yirine yarak koymak 53
 —e od koymak 55
 —i denizden yakmak 55
 —i karadan yakmak 55
 —ye kudreti yitmek 55
 Genève bkz. Cenevre
 Genova bkz. Ceneviz
 George, III., Saksonya Herseki 168
 Gerni [Garni], Ermenistan 161
 — çayı 161
 Gevar 345
 Geyve 65
 Gıyerova [Gierów], Polonya 159
 Gierów bkz. Gıyerova
 girift olunmak 91
 Giulianova bkz. Çulyanov
 Golanbar bkz. Gülembe
 Golos [Volos], Yunanistan 369
 Gorgi Kramson(?) bkz. Yorgi Kramson(?)
 Göge, bir çeşit gemi 29, 53, 55
 Gökoğlu Veli, Şah Veli tarafından Şah İsmail'e ulak olarak gönderilen 51

Gölükesri bkz. Kesriye
 gönüllü reisler 71
 göz
 — kulak tutmak 113
 — in yakmak 48
 Gradovarad(?) [Groswardein(?)], Romanya 163
 graf bkz. grof
 Granada, İspanya 33
 Granoboro [Grenoble] şehri, Fransa 23
 Gregoryen/ler 324, 325
 Grenoble bkz. Granoboro
 grof [graf], Alman, Avusturya, İsveç soyluluk unvanı 107
 Groswardein(?) bkz. Gradovarad(?)
 gulüv itmek 65
 Gül Uzeyir, zimmi casus 45
 Gülembé [Golanbar], İran 47
 Gülistân Birahanesi, Şişli 301
 Gülşen-i Râz, Şebüsteri'nin tasavvufî eseri 237
 Gümölcine [Komotini], Yunanistan 297
 — mutasarrıfı 297
 Gümüş İmtiyaz Muharebe Madalyaları 383
 gümüşlü kılıç 65
 Güney İtalya 19
 Gürci câniblerinin ahvâli 81
 güvercinler 399
 güzergâhlarda âdemler koymak 119

H

haber 19, 67, 75, 95, 97, 101, 105, 107, 111, 119, 115, 137, 139, 147, 159, 161, 165, 183, 185, 186, 189, 191, 193, 195, 197, 207
 hâb-ı râhat 148
 Hacı Hân, İranlı 161
 Hacı Şeyh, Pir Budak oğlu, Şehzade Bâyezid'in adamı 85
 Hacı Vaso, tüccar 285
 haffaflık 233
 hafiye/ler 275, 279, 289, 309, 315, 317, 321, 329, 331, 332, 347, 353
 — Memurları İdaresi, Pinkerton 323, 325
 — süsü vermek 355
 — tahsisatı 287, 315, 317, 347, 351, 367, 369
 — tertibi 329
 — liğın ilgası 361, 363, 365, 367
 hakâret niyyeti ile varmak üzere olmak 147
 hâkimü's-şer' 186

Hakkı Bey, Kâtip, Dördüncü Daire (Şehremaneti) Mal Kalemi 301
 Haleb [Aleppo], Suriye 233
 — melik ümerâsı 43
 — vilâyeti 317, 385
 — Defterdarlığı 77
 Hâlid Beğ, Şah İsmail'in adamı 47
 halife/ler 39, 51, 135
 — e âdem göndermek 51
 Halil Beğ, Şah İsmail'in korucusu 48
 Halil Bey, Bursa valî vekili 343
 Halil Beyefendi, Hariciye Nâzırı 393
 Halil Efendi, Osman Efendizâde, Müftü, Baş Ayan 185
 Halil Zeyne, Lübnan Zouq karyesinden 389
 Halil, Osmanlı casusu 183
 Halim Paşa, Ferik 319
 Halim Paşa, Mısırlı 297
 halk
 — gulüv itmek 65
 — dan haber almak 67
 — ı başlarına üşürmek 65
 — la ihtilât itdürmemek 131
 Hama, Suriye 234
 — mütesellimi 234
 hamâyil gibi dürmek 95
 Hamedân 48
 Hamit sancağı 117
 Hammer, Baron, Tercüman, Avusturyalı şarkiyatçı 237
 Hamza Sultan, Şah Tahmasb'in sultanı 59
 Hamza, Emir, Mehmed Hüdâbende'nin oğlu 137
 Hân Mirzâ 263
 Hân, Kırım 83
 hâneleri gasb u gâret olunmak 323
 hânlık virmek 48
 harbiler 153
 — ün içinde gezdüğün görmek 153
 Harbiye
 — Nâzırı 381, 383, 387, 389, 393, 397
 — Nezâreti 335, 357, 371, 377, 391, 397
 harc ta'yin itmek (ilçiye) 131
 Hareket Ordusu Kumandanlığı 371
 Harrison Sokağı, Boston, ABD 325
 Harşova bkz. Hırsova
 Hasan Beğ, Mahmûdi aşireti, Van. 137
 Hasan Fehmi Efendi, Şeyhülislam-ı esbak 293
 Hasan Hakkı Paşa 245

Hasan Hüseyin, Beyoğlu Mutasarrıfı 319
 Hasan Paşa 186
 Hasan Sultan, Şah Tahmasb'ın sultanı 59
 Hasan, Hacı, Müteveli, İznikmid 65
 haseki-i Vidin 176
 Haskovo bkz. Hasköy
 Hasköy [Haskovo] 123
 — kumpanyası 303
 Hatvan, Macaristan 163
 havf düşmek 99
 Haydar Bey, Şeyhülislam Hasan Fehmi Efendi'nin oğlu 293
 Haydar Sultan, Şah Tahmasb'ın sultanı 59
 Haydar, Sancakbeyi 61
 Hayikyan, Veznedar, Worcester, ABD 333
 hâyinler ri'ayet olunmak 113
 Hayreddin Paşa'nın yalısı 297, 299
 Hazine
 —i Celile 269, 287, 289
 —i Hassa-i Şahane 315
 Haznedârbaşı 41
 Heleke adası 186
 Hemedan, İran 48, 59
 Herceçovin [Hercegovina], Hersek 211
 Herceg Novi bkz. Nova Kalesi
 Hercegovina bkz. Herceçovin
 Herke adası 186
 Hersek Matyaş 147
 Hersek, Bosna Hersek 29
 Hersop V. Saracyan, Rahib, Christ Kilisesi papası Derunyan'ın selefi 332
 Hınçakist/ler 321, 323, 329, 332
 — Cemiyeti 359
 — fırkası, Worcester, ABD 332
 Hınçakyan Komitesi, Londra'da 343
 Hristiyan/lar 103, 272, 295, 323, 324
 — köyleri 283
 Hırsova [Harşova], Romanya 212
 — Kalesi 213
 Hırvat içinde olmak 93
 Hırvatistan 93
 Hırvatlık 172
 hısâr eri 77, 125
 Hısn-ı Mansûr 63
 Hıyanet-i Harbiye Kânûnu 377
 Hızâne-i Âmire Defterdârı, Tımişvar 95
 Hızırilyâs günü 57
 Hicaz 313
 — vilâyeti 385

Hidayet Efendi, Şehremaneti'nde müfettiş 303
 hilâfet 312, 313
 Hindistanlılar 307
 Hindiye [Al-Hindiyah], Irak 403
 — Kadısı 405
 hizmet-i askeriye 323
 Hocabey [Khadzhibey Estuary / Odesa], Ukrayna 281, 283
 Horasân [Khorasan], İran 48, 59
 Hotin [Khotyn], Ukrayna 201
 huccâc 77
 Hudâvendigâr, Fatih Sultan Mehmed 19
 Hudâvendigâr, Yavuz Sultan Selim 48, 51
 Hünkâr bkz. Bâyezîd Hân
 Hünkâr'un karındaşı bkz. Cem Sultan
 Hurrem, Arab Cânibi Defterdârı Mehmed Çelebi'nin adamı 77
 Hurşid Bey, Üsküdar Mutasarrıfı 295
 Husrev Beğ, Yanina Sancağı Beği 53
 Hüdavendigâr 117
 — vilâyeti 385
 Hükûmet-i Seniyye 323, 324, 336
 Hüseyin bin Mustafa, Sinoplu, asakir-i şahane efradından 313
 Hüseyin Hasib 349
 Hüseyin Hilmi Paşa, Rumeli Vilâyât-ı Selâse Müfettişi 363
 Hüseyin Vehbi, hafiye olduğunu iddia eden, Kıbrıslı 353
 Hüseyin, Bender Beği 83
 Hüseyin, el-Hac, Siba Dizdarı Oğulları, Fethülislam 176
 Hüseyin, el-Hac, Murabıtoğlu, Rodos voyvodası 186
 Hüseyin, kefare libâsı giyen 145
 Hüseyin, Kethudâ 115
 Hüseyin, Osmanlı istihbarat görevlisi 19
 Hüseyin, Seyyid, Hassa-i Haseki, Voyvoda-i İstar(?) Eflak(?) 221
 Hüseyin, Sübaşı 125

I

ıdlâl etmek 145
 Innocent, VIII., Papa 29, 33
 Ioannina bkz. Yanya
 ırz
 — ve namusa tasallut edilmek 323
 —ını pâyımâl etmek 324
 Ishganbar bkz. İşgenber

ıtlâk olunmamak 153

Ivanjica bkz. İvaniçe

Izmail bkz. İsmail

İ

î'tirâf itmek 68, 173, 191, 249, 250, 325

İanei Fukarâ Cemiyeti 357

İbrahim Lütî, Muhibir 303, 305

İbrahim Paşa, Kavalalı 233, 234

İbrahim Sarac 313

İbrahim, Adliye Nâzırı 381

İbrahim, Ohri Beyi Osman'ın adamı 129

İbrahim, Seyyid, Osmanlı casusu 177

İbrahim, Sultan 151

İbrail 219

ibreten li's-sairîn idam olunmak 263

içine havf düşmek 99

idam 241, 252, 261, 263

ihbar 115, 133, 153, 203

—name 293

İhbarat-ı Yevmiye, Berlin Polis Müdüriyeti Bülteni 401

ihtilâl 325

İkinci Divân-ı Harb-i Örfî 371

İlbasan [Elbasan], Arnavutluk 127

— Beği 127

İlçi/ler 131, 147

—, Beç 107

—, İstefan Kral'un 89

—, Leh Kralı'nun 89

İlpaşa, Sivas sancağının Sülüsarây köyünden Aykud'un babası 135

iltizâm 177

İlya, Papas, Seniçeli 272

İlyas Halife, tımar eri, Şahkulu'nun adamlarından 39

İmâmoglu, Şahkulu'nun adamlarından 39

İmâret Mahallesi, Filibe 39

İmereti bkz. Açıkbaş

İnebahtı 115

— muhafızı 203

İnegöl 67

İngiliz/ler 145, 307, 309

İngilizce 323

İngiltere 321, 324, 325, 343

— Sarayı, elçilik binası, Beyoğlu 191

— Sefâreti kâtipleri 305

intihâb-ı meb'usân 365

ipek/ler 123

— kâğıdlar üzerine rapor yazmak 401

İpsilanti bkz. Konstantin İpsilanti

İran [Kızılbaş / öte canib / Yukarı Cânib] 73, 79, 81, 131, 133, 135, 137, 141, 145, 323, 332

— Ermenileri 347

— hududu 331, 332

İrşova [Orşova], Romanya 175

— iskelesi 175

İsaccea bkz. İsakçı

İsakçı [Isaccea], Romanya 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 259, 260, 261

— Müdürü 245

İsakçılıoğlu, Fethülislam voyvodası 176

İskender Beğ, Kemah Sancağı Beyi 45

İskender, Osmanlı istihbarat görevlisi 27, 37

İskenderiye [Alexandria / El-İskenderiye], Mısır 357, 359

İskenderiye [İşkodra / Shkodër], Arnavutluk 129

— sancağı 129, 148, 275

— mutasarrıfı 275

İskilib 51

İsklavon [Esklavonya / Slavonya] Eyaleti, Hırvatistan 93, 171, 172, 212

İslâm/lar 263, 282, 283, 297, 323, 324, 374

İslambol bkz. İstanbul

İsmail [Izmail], Ukrayna 201, 247, 248, 260, 281

— Kalesi muhafızı 247

İsmail Ağa, Tatar 221

İsmail, II., Şah 137

İsmolençka [Smolenka], Polonya 159

İspanya 53, 71, 115, 121

— Beği 33, 53

— Kralı 57

ispravnikler 227

İstanbul [İslambol] 27, 41, 43, 55, 103, 153, 176, 205, 260, 295, 309, 391, 393, 397

İstanköy 186

İstefan Kral, Erdel Kralı 89

istitlâ'/ât 199, 230, 295

— menabiinin tenevvü ve ihtisarı 374

—a karşı tedâbir-i lâzıme teveşşül etmek 375

—ı mahsûsa-i mevsûka 373

isticlâb-ı ahbâr 199

istihbâr/ât

— buyurılmak/içün gönderilmek 87

— salonları 397

— Şubesi Müdürü, Osmanlı Ordusu Karargâhı'nda 401

istimâ' 273
 istintak 193
 —name 263
 İstokholm [Stockhoholm], İsveç 393
 İstolni / Üstolni Belgrad, [Székesfehérvár], Macaristan 57, 139
 — sancağı 139
 — Kalesi 147
 İsveç 159
 İşgenber [Ishganbar], İran 47
 —i Gülembé, yaylak, İran'ın Ishganbar ve Golanbar isimli yerleşim birimleri, 47
 İşkodra / Shkodër bkz. İskenderiyye
 İştrekir(?) Paşa, Urumeli kumandanı 309
 itâ'at
 — itdürmek 43
 — sûretin göstermek 77
 İtalya 167, 283, 309, 391, 393
 — posta vapuru 297
 —'nın Atina maslahatgüzârı 297
 İttihad ve Terakki Cemiyeti 363
 İvaniçe [Ivanjica], Sırbistan 271, 272
 — kasabası 272
 İzmir 185, 197, 305, 353
 — Kadısı 197
 — Valisi 305
 — Voyvodası 197
 İzmit Mutasarrıflığı 385, 399
 İznikmid 65
 İzvornik [Zvornik], Bosna-Hersek 163
 İzzeddin Efendi, Yusuf İzzeddin, Şehzade 295

J

Jani Gomlo(?), Sakız zimmilerinden 145
 János Zápolya, Macar Kralı 107
 Javor bkz. Yavor İskeleyi
 Jean Balue bkz. De Balu
 John Yazıcıyan, Congregational Ermeni Kilisesi muallimlerinden, ABD 332
 Joseph, II., Kutsal Roma-Germen İmparatoru 163
 Journal of Le Reveil bkz. Revvil Gazetesi
 jurnal 291, 297, 301, 319
 jurnalci 291

K

K. G. Kamelyan, Congregational Ermeni Kilisesi Rahibi, Hınçakistler fırkasından, Worcester, ABD 332

Kabakçı [Mustafa] 207
 Kâdi Cihân, Şah Tahmasb'ın adamı 59
 kâdi, İznikmid 65
 Kadri Paşa'nın yalısı, Kanlıca'da 299
 kâfir 101, 103
 — libâsına girmek 145
 — tarafına haber vermek 139
 —e i'ânet üzre olmak 139
 —i yazılı kâğıdlar 41
 —ün esbâbları yoklanılmak 145
 kâfiristân beğleri 33
 kâğıdlar göndermek 147
 Kağızman 339
 Kaheti bkz. Kahit
 Kahit [Kaheti], Gürcistan 183
 Kahlenberg bkz. Alman tağları
 kaime 197, 227
 kal'a [kilâ']
 — ta'miri 148
 Kal'a-i Sultâniye Mutasarrıflığı 385, 399
 Kalas [Galati] Kasabası, Romanya 227
 Kalim veled-i Mihail, Tolçılı Kazak 245, 256, 257, 258, 263
 kalita 71, 83, 127
 Kalloni bkz. Kalonya
 Kalonya [Kalloni], Midilli-Yunanistan, 185
 Kam'yanets'-Podil's'kyi bkz. Kamanıçe
 Kamanıçe [Kam'yanets'-Podil's'kyi], Ukrayna 159
 Kamantovski, Leh Boyarlarından, Rusya'ya elçi olarak gönderilen 159
 Kamara de Postoliko, Papa'nın sarayında bir hücre 29
 Kamenaski / Kameneski [Nikolai Mikhailovich Kamenski], Rus Ordusu kumandanı 219
 Kâmil bkz. Mehmed Kâmil Paşa
 Kampo de Fiyor [Campo de Fiori], Roma, İtalya 29
 Kandilli, İstanbul 293, 299
 Kanık nehri, Lezgi bölgesinde 183
 Kaniye [Nagykanizsa], Macaristan 147
 — Kalesi 147
 Kanlıca, İstanbul 297, 299
 Kansu Gavri, Memlûklü Sultanı 48
 Kansu, sancakbeyi 61
 Kanun
 —ı Ceza 378, 381
 —ı Esasi 361, 363, 365, 367
 Kaptanpaşa Eyaleti bkz. Cezâyir-i Bahr-i Sefid Eyaleti
 Kapudan Paşa 115, 191, 193, 195, 197

- Kara Habib, Şahkulu'nun adamlarından 39
 Kara Yakup, Hassa casuslardan 135
 Kara Yorgi [Djordje Petkovic / Karacorce / Kara-djordje], İlk Sırp isyanının lideri 217
 — fırkası 217
 Karabağ, Azerbaycan 47
 Karabet Çorbacı, Rusyalı 247
 Karabet Nadyan, Van ahalisinden 341
 Karabet, bazirgân 260
 Karabetyan, Amerika'daki Hınçakistlerin reisi, Rusya Ermenileri'nden 321, 323, 324, 325, 329
 Karaca Ali, gönüllü reislerinden 71
 Karaca Nikolai, Eflak Voyvodası 168, 180
 Karacadağ 163
 Karacorce bkz. Kara Yorgi
 Karaçin, Kethudâ 91
 Karadeniz bkz. Bahr-i Siyah
 Karadjordje bkz. Kara Yorgi
 Karahan, Safevîlerin Diyarbakır Emiri 47
 — muhârebesi 48
 Karahisar-ı Sahip 117
 — Mutasarrıflığı 385
 Karakeçili 51
 Karaköy 303
 Karaman 43
 karantinahane 258
 Karargâh-ı Umumi, Osmanlı Ordusu 401
 Karav, Kafkasya 183
 kârbân kalkmak, Edirne'den 123
 kabon 249, 251
 Kardinar [Kardinal] yapılmak 29
 Karesi 117
 — Mutasarrıflığı 385, 399
 Karl / Karlo, V., İspanya Beği 53, 57
 Karlı-ili sancağı 115
 Karlofça bkz. Karlovic
 Karlovac bkz. Karlovic
 Karlovic [Karlofça / Karlovac], Hırvatistan 214
 — metropolidi 214
 Karlsburg [Alba Iulia], Romanya 179
 — Palangası, Erdel'de 179
 Karpatlar 109
 Kars Başşehbenderliği 339, 369
 Kartal 251
 Karystos bkz. Kızılhisâr
 Kâsım, Çavuş, Osmanlı istihbarat görevlisi 34, 41, 45, 64
 Kastamonu 117
 — vilâyeti 385, 399
 Kastel de Sentencelo [Castel Sant'Angelo], Roma, İtalya 29
 — köprüsü, Roma 29
 Kastoria bkz. Kesriye
 Katalan bkz. Kedelan
 katogikosluk 343
 Katolik mektepleri, Yunanistan'da 297
 Kavala 349
 kavasbaşı 256
 kayıkları rencide etmek 127
 Kaynar [Câinar], Moldova 159
 Kayseriye 323
 — mutasarrıflığı 371, 385
 Kazak/lar 247, 248, 249, 250, 256, 257, 258
 — alayı 283
 — Çorbacısı 249, 250, 256
 — eşkıyası 159
 — kıyafeti 256, 258
 Kazakça 256
 Kazan Beğ, Hısn-ı Mansûr eski Çeribaşısı Latif'in kardeşi 63
 Kazenci(?), kâfir dil, Kopan, Macaristan 103
 Kâzım Bey, Van Jandarma Fırkası Kumandanı 383
 Kazvin bkz. Gazvin
 Keço, Tüccar, Bulgar komitasından 283
 Kedelan [Katalan]
 — Anabolısı [Anabolı / Napoli], İtalya 37, 53
 — kayıkları 19
 Kefe sancağı beği 83
 kefere
 — arasına casuslar koymak 125
 — libâsı 145
 —den gâfil olmamak 125
 Kemah Sancağı 45
 Kemâl, Re'is 27
 Kemaleddin Efendi, Şehzade 297, 299
 Kengiri (Çankırı) 117
 Kerson [Kherson] Palangası, Ukrayna 167
 Kesriye [Gölükesri / Kastoria], Yunanistan 224, 351
 — Kaymakamlığı 351
 Keşiş gölü [Turna gölü], Van 47
 keşişân zümresi 214
 Kethüda 129, 157
 Khadzhibey Estuary bkz. Hocabey
 Kherson bkz. Kerson
 Khorasan bkz. Horasân
 Khotyn bkz. Hotin
 Kıbrıs 115
 kılâ' bkz. kal'a

- kılavuzluk 379
 Kıpçak 155, 157
 Kırçova [Kichevo], Makedonya 351
 — Kaymakamlığı 351
 Kırım 155, 157, 168, 267
 — Ceziresi 167
 — halkı 83
 — Hânı 83
 — mirzaları 230
 — Ordu-yı Hümayunu 269
 — Tatarları 167
 — vilâyeti 83
 Kırımıyan, Ermeni 343
 Kırmızı Deniz [Kızıldeniz] 309
 Kıtay(?) 155
 Kızılbaş bkz. İran
 Kızıldeniz bkz. Kırmızı Deniz
 Kızılhisâr [Karystos], Yunanistan 91
 Kızlar [Kizlyar], Rusya 183
 Kichevo bkz. Kırçova
 Kiev bkz. Kiyevya
 Kili [Kiliya], Ukrayna 201
 Kiliya bkz. Kili
 Kilm(?) Palomir, dil, Mayorkalı 27
 Kirhor veled-i Yeranos bkz. Kirkor veled-i Kirago
 Kirkor veled-i Kirago [Kirhor veled-i Yerano], Rusya tebasından, Ermeni, Tolçılı 245, 247, 260
 Kirte [Alçitepe], Çanakkale 185
 — voyvodası 185
 Kiyevya [Kiev], Ukrayna 159, 168
 Kizlyar bkz. Kızlar
 Kladovo bkz. Fethülislam
 Knecland, Washington Sokağı'nda 327
 Koca Baba, Şah Veli tarafından Şah İsmail'e ulak gönderilen 51
 Kocabaşı/lar 176, 203
 Kocaili Sancağı Beği 103
 Komaran [Komarom], Macaristan 57
 — Kalesi 57
 Komarof, Mösyö 309
 Komarom bkz. Komaran
 komita mensubini, Ermeni 374
 komita, Bulgar komitası 283, 293
 Komotini bkz. Gümülcine
 Kondo de Namura 23
 Konstantin İpsilanti, Fenerli Rum ailelerden, Eflak Vovodası 205
 Konya 43, 67
 — vilâyeti 385
 — zabtiyelerin 256
 Kopan [Törökkoppany], Macaristan 103
 Korfu Şehbenderliği 369
 Koska 293
 Kosova 361
 Kostajnica bkz. Kostaniçe
 Kostaki Efendi, Aleko Paşa'nın biraderi 297
 Kostaki veled-i Kosti, Vasil Manto'nun meyhanecisi, İsakçılı 245, 248, 253, 261
 Kostaki, Bulgar komitesi kâtibi 283
 Kostandinoviç, Bulgar komitasından 283
 Kostaniçe [Kostajnica], Bosna Hersek 93
 Kostantin veled-i Mihail, Dobrişa'nın damadı, Meyhaneci, İsakçılı 245, 248, 253, 261
 Kotur [Qotur], İran, 137, 345
 — Beği 137
 Kör Emir, Şah İsmail'in oğlu Tahmasb'ın adamı 47
 Körföz [Corfu], Yunanistan 53
 Körzüt 345
 Kragujevac bkz. Kraguyevaç
 Kraguyevaç [Kragujevac], Sırbistan 273
 Kral-oğlu bkz. Szapolyai János Zsigmond István
 Krayova [Craiova], Romanya 224
 Krovaçya [Croatia bölgesi], Hırvatistan 213
 — Eyaleti 212
 Kuban 157
 Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı 385
 kul
 — olmağa gelmek 68
 — olmak istemek 67
 —ı kaçmak 65
 kulaguz 91
 kulağa konulmak, ipek kâğıtlar üzerine yazılan rapor kulağa konulmak 401
 Kule Kapısı Mevlevihanesi 309
 Kuloğlu Hamı, Vidin 224
 Kumburnu 185
 Kurd Ali Çavuş 147
 Kurd, Kethuda 71
 Kurdoğlu Ahmed, kapudan 71
 Kurdoğlu, Kurdoğlu Muslihuddin Reis 53
 Kureyse(?), Celâl oğlu Şah Veli'ye bağlı Mis'te bulunan boy 51
 Kurna [Al-Qurnah], Irak 307
 Kuşadası 186
 Kutaisi bkz. Kütayis
 kutı/kutu
 — içine neft koymak 55
 — içine od koymak 55

— ihsan buyurulması 237, 238
 Kutsal Roma-Germen İmparatoru 163
 Kürd 323, 374
 — beğleri 48
 Kürd Beğ, Şah İsmail'in adamı 47
 küreğe konma 103, 153, 377
 Kütahya 117
 Kütayis [Kutaisi], Gürcistan 339

L

Lahey, Hollanda 393
 Lala, Şehzade II. Selim'in 67
 Lanciano bkz. Lençano
 L'Aquila bkz. Liçeles Akula
 Larissa bkz. Yenişehir
 Latif, Hısn-ı Mansûr eski Çeribaşısı 63
 Latin rahipleri 285
 Lavodon Cenerali, Nemçeli muteber Cenerallerden 179
 Laz Memiş 186
 Lazar, düşman, Erdel taraflarında 107
 Lazari, voynuk 103
 Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, 111
 — Kalesi 111
 Leh bkz. Lehistan
 Lehistan [Leh] 168, 323
 — Boyarları 159
 — Cumhuriyeti 159
 — Kralı [II. Zygmunt August] 83, 89
 — Krallığı 215
 — tarafı 163
 — Yahudisi 303
 Lehli 159, 163
 Lençano [Lanciano], İtalya 29
 Leopold, II., Kutsal Roma-Germen İmparatoru 168
 leşker ağası 176
 Leyimuzin [Limousin], Fransa 23
 Lezgi taifesi 183
 Libya 33
 Liçeles Akula [L'Aquila], İtalya 29
 Lijo Konbani, bey oğlu, Sicilya'nın Mesina Kalesi'nden, dil 27
 Likoraş 252
 Limnos cezîresi 19
 Limons bkz. Limonş
 Limonş [Limons] Kalesi, Fransa 23
 Limousin bkz. Leyimuzin

Limye Adası 187
 Linçe [Linz] Avusturya 57
 Linz bkz. Linçe
 lisân-ı Türki tekellüm itmek 119
 Londra 341, 343
 — Sefâret-i Seniyyesi 367
 Lorenzo de Medici, Flordin Beği 33
 Louis, XVI., Franca kralı 172
 Luyizu, Sakız zimmilerinden 145
 Lübnan Emirliği 234
 Lynn, Massachusetts, ABD 325

M

ma'berleri hıfzıtdürmek 119
 mâbeynci 189
 Mâbeyn-i Hümayun 305, 353
 — Başkitâbeti 319
 — hafiyesi 319, 353
 Macar/lar 34, 99, 147, 163, 175, 180
 — beğleri 147
 — Kralı 107
 — askeri 175
 Macaristan 171
 Maçin 247
 Madam Kalhov kahvehanesi 309
 Magakya Derunyan, Christ Kilisesi Papası, Worcester, ABD 332
 Magne bkz. Many
 Magosa Kalesi 115
 Mağrib Trablusı bkz. Trablusgarb
 Mağrib, Kuzey Afrika'nın Batı tarafı 33, 71
 — müslimânları 33
 mahfi âdemler irsâl olunmak 34
 mahkeme-i adliye 311
 Mahmud Beğ, Tercemân 109
 Mahmud Bey, Gürcü, Reşad Efendi'nin adamlarından 301
 Mahmud Paşa, Damad 295, 303
 Mahmûdi [aşireti], Van 137
 Malâtıyye 51
 Maliye
 — Dairesi, Şûrâ-yı Devlet 347
 — Hazine-i Celilesi 299
 — Nezâreti 269, 277, 287, 289
 Malkoç Beğ, Bosna Beği 93
 Mallorca bkz. Mayorka
 Mamuretülaziz vilâyeti 385

- Manastır 251
 Manastır vilâyeti 361
 manastırlar 215, 374
 Mantova bkz. Mantovan
 Mantovan [Mantova], İtalya
 — Beği 33
 Manuk B. Seron, Ermeni mektebi muallimi, Hın-
 çakistler fırkası kâtibi, ressam, Worcester,
 ABD 332, 333
 Many [Magne], Yunanistan 125
 — âsileri 125
 Mar'aş sancağı 63
 Marchaze köyü, Komaran Kalesi, Macaristan 57
 Mariyaka vilayeti, Fransa 23
 Marseille bkz. Marsilya
 Marsilya [Marseille], Fransa 341
 Maruni ruhbanı 387
 Masavva [Massawa], Eritre 309
 Maskov bkz. Moskof
 Massawa bkz. Masavva
 Matyaş, Hersek 147
 Mayorka [Mallorca], İspanya 27
 — memleketi 27
 McCarthy, Amerikalı Gazeteci 333, 336
 McPherson, Amerikalı gazeteci 333
 Mecid Bey, Gümölcine Mutasarrıfı 297
 Meclis
 —-i Has 269
 —-i İdare azası, Muş 374
 —-i Kebir-i Mahsûs, Şumnu'da 263
 —-i Mahsûs 377
 —-i Mahsûs, Tolç'i'da mün'akid 263
 —-i Mahsûs-ı Meşveret 291
 —-i Mahsûs-ı Vükelâ 361, 363, 365
 —-i Meb'usân 361
 —-i muvakkat 267
 —-i Şûrâ 223
 —-i Umûmi 377, 381
 —-i Valâ 267, 269
 Medine 77, 176
 — Muhâfızlığı 385
 Megalo Mastori [Pierre d'Aubusson / Porto Mas-
 tor], Rodos Beği, ayrıca bkz. Migal Mastori
 198, 29
 Mehadia bkz. Mehadya
 Mehadya [Mehadia], Romanya 213
 mehâkim-i umumiye 403
 Mehdi, Şeyh 312
 Mehmed Aziz, İşkodra Mutasarrıfı 275
 Mehmed Hân, Şah Tahmasb'ın Horasân'daki
 adamı 59
 Mehmed Hüdâbende [Muhammed Hüdabende],
 Şah 137
 Mehmed, Tımişvar'da Hızâne-i Âmire Defterdâ-
 rı 95
 Mehmedî Sultan, Şah Tahmasb'ın sultanı 59
 Mehmedzâde, Çavuş 131
 Mehmed [Sokullu Mehmed Paşa] 67, 68
 Mehmed Ağa 307
 Mehmed Bey, Kasımpaşalı, Mâbeyn-i Hümayun ha-
 fiyye memurlarından 319
 Mehmed bin Muharrem, sahte hafiye memuru 355
 Mehmed Çelebi, Arab Cânibi Defterdârı 77
 Mehmed Efendi, Binbaşı 256
 Mehmed Efendi, Midillili Kara Hafız, Kuşadası
 Naibi 186
 Mehmed Kâmil Paşa, Sadrazam 311, 317
 Mehmed Kâni, Üsküb Eyaleti Valisi 271
 Mehmed Paşa 73
 Mehmed Paşa, Seyyid, Silahdar 189
 Mehmed Reşad, Padişah 381, 387, 389
 Mehmed Rüşdi Paşa 305
 Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski), Çayka,
 Kont, Leh mültecilerinden, Kazak Alayları
 Kumandanı, 283
 Mehmed Said, Sadrazam 381, 383, 387, 389
 Mehmed Tahir Efendi, zeamet sahibi 176
 Mehmed Tefvik, Cezayirli 359
 Mehmed, Çavuş 123
 Mehmed, Çavuş, emr-i şerif getiren 85
 Mehmed, Çavuş, İlbasan Sancakbeyi'ne tabi 127
 Mehmed, Kemah Sancağı Beyi İskender Bey'in ada-
 mı 45
 Meis adası 186
 Mekke 77, 176, 299, 307
 Mekteb-i İdadi, Muş 374
 mektebler küşâdı 324
 mektûb 75, 119, 123, 137
 memâlik-i mahrûse 148, 215, 305, 321, 323, 324,
 325, 329, 331, 332, 341, 379
 — kılâ'ı 145
 memeler ve ma'berleri hıfz u hırâset eylemek 119
 Memi, İznikmid Şehir Sübaşısı 65
 Memi, Re'is 127
 Memlûklü Sultanı, Kansu Gavri 48
 memur-in-i hafiyye 289
 — dairesi 315
 memur-in-i mahsûsa 365
 menâzil ü merâhilde muzâyaka çekdürmemek 131

- Menteşe 117
— Mutasarrıflığı 385, 399
Mercanof mağazası, Bahçekapı, İstanbul 397
Mersin 43
Mesih, İznikmid Sancakbeği'nin Kethüdası 65
Mesina [Messina], İtalya 27, 71
mesmû'/at 180, 230, 237, 263, 271
Messina bkz. Mesina
Meşhed-i Hüseyin, Horasan 48
Meşihat 363, 403
metropolid 214
mevsûk olmak 374
Mezheb-i Hâmise davası 161
Mıgırdıç Efendi, Ermeni 293
Mısır 33, 51, 234, 309, 313, 389
— askeri 233, 234
— fellahı 233, 234
— Kapudanı 71
— Sultanı'nın İlçisi 48
— vapuru 297
Midhat, Tuna Vilayeti Valisi, İzmir Valisi 282 303, 305
Midilli 115, 185, 186
Migal Mastori [Phillippe Villiers de L'Isle Adam], Rodos Beği 53
mihmân-hâne idinmek 83
Milan [Milano], İtalya 33, 37
Milano bkz. Milan
Milenko [Miloş Obrenoviç / Miloş Bey], Sırp isyanı liderlerinden, Semendire Sancağı'nda 217, 224, 271, 272, 273, 285
— takımı 217
—'in oğlu 272
Miloş Bey bkz. Milenko
Miloş Obrenoviç bkz. Milenko
Minkendorf, Avusturya 172
Mir Beşir [Beşir Şihâbi / II. Beşir], Lübnan Emiri 234
miri esir 119
mirzâ 83, 230
Mîrzâ Şah Hüseyin, Şah İsmail'in Tüfekçibaşısı 48
Mis 51
misyonerler 324
Mişal Paşa 309
Mizistre sancağı 125
— Beği 125
—ndaki kaleler 125
Mohaç Beği 93
Moldavya bölgesi, Romanya 89
Moldovan meyhaneci 257
Moldovya Beyi 89
Molla Efendi, hâkim 185
Molla Veli, Osmanlı casusu 161
Monpolorye [Montpoulier] memleketi, Fransa 23
Monse de Kondad, Rodoş keşişlerinden 23
Montano, Simyon Baypole'nin(?) yazıcısı 252
Monterotondo bkz. Montorotondo
Montorotondo [Monterotondo], İtalya 29
Montpoulier bkz. Monpolorye
Mora 111, 203, 224
— Beği 105, 125
Moralı Bakkal bkz. Yanaki
Morava memleketi 172
Moritanya 33
Moskof [Maskov / Moskov] 83, 159, 161, 163, 167, 168, 183, 199, 217, 219, 307, 309
— cânibi 83
— casusu 191
— Elçisi 307, 309
— İmparatoru 307, 309
— Kapu Kethudası 165
— Kralı 199
— mekteb hocası 309
— sarayı 309
Moskov bkz. Moskof
Mozdok, Rusya 183
muteberlerinden haber almak 183
mu'temed casuslar 351
mufassal ü meşrûh defteri bulunmak 145
Mugan, Azerbaycan 47
muhacir yazma 293
muhafaza-i sükûn ve itaat 374
Muhammed Bey, Ustacalu bkz. Çayan Sultan
Muhammed es-Sünni, Şeyh Mehdi'ye mensup 312
Muhammed Giray Hân, Tatar Hânı 141
Muhammed Hüdâbende bkz. Mehmed Hüdâbende
Muhammed, Fransa casusu, Uceylat, Trablusgarb 312
Muhammed (S.A.V), İslâm Peygamberi 19, 41, 227, 230
muharebe 323
Muharrem, Odabaşı, Bender Kalesi Farisan-ı Evvel neferatından, Osmanlı casusu 159
muhbir/lik 309, 359
Muhyeddin Halife, Şahkulu'nun adamlarından, Pi-retli köyü imamı 39
Muhzır Ağa 165

Mukachevo bkz. Munkak
 Munkacz bkz. Munkak
 Munkak [Munkacz / Mukachevo], Ukrayna 163
 Murtaza Efendi, Yanyalı 297
 Murtaza, Osmanlı casusu 271, 272
 Musa Bey, Kürd, 324
 Museviler 391, 393
 Mustafa Bey, Bitlis Valisi 373, 375
 Mustafa Beğ, Osmanlı istihbarat görevlisi 41
 Mustafa Bey, Eshâm-ı Cedide Müdürü 299
 Mustafa Efendi, Arnavut, voyvoda 176
 Mustafa Hân, İranlı 161
 Mustafa Paşa, Vezîr 115
 Mustafa, berber, mütesellim nasb olunan 234
 Mustafa, el-Hâc, Belgrad Muhafız ve Muhassılı 203
 Mustafa, Estergon fârislerinden 143
 Mustafa, Çavuş 105
 Mustafa, Odabaşı, Bender Kalesi Farisan-ı Sani neferatından, Osmanlı casusu 159
 Mustafa, Osmanlı istihbarat görevlisi 34, 41
 Mustafa, Tımışvar Beğlerbeğisi 95
 Musul vilâyeti 385
 Muş 345, 374
 — Mutasarrıflığı 373
 Muşki Alim, Tatar Prensi 307
 mutabassır/âne
 — bulunmak 203
 — hareket ibrazı 203
 — olarak bekletmek 273
 muvâredât
 — ve münasebâtı işkâl eylemek 373
 —-ı askeriye işkâl 374
 muvazzaf casuslar 237
 Muzaffer Bey, Sadık Paşa'nın oğlu 309
 Muzika-i Hümayun hademeleri 297
 mübâşir 176
 müfreze kumandanları 351
 müfsid/ler 107, 135, 137, 281, 313, 343
 —ün ehl-i vukûfı olmak 135
 mühürlü defter göndermek 61
 mülhıd/ler
 — olmak 133
 —e serdâr olmak 133
 münâfıklara casus varmak 101
 münâsib esir tedârük olunmak 143
 Münif Paşa 309
 mürd olmak 137
 mürîd, Şah Veli'nin 51
 mürûr tezkiresi 224

müslüman/lar 324
 — olan terebeğler 139
 — olmak 145
 — sûretinde kâfir 101
 — tutsaklar 27, 139
 —un esbâbın aratmak 123
 müstahfız 125
 Müşir-i Ordu-yı Rumili 263
 müteferrika bölüğüne ilhâk etmek 77
 mütesellim 203, 221, 233
 müteyakkız bulunmak 203, 391, 393
 Mystras [Mizistre], Yunanistan 125
 Mystras bkz. Mizistre

N

naçalnik bkz. naçarnik
 naçarnik (=kaymakamlar) [naçalnik] 273
 Nadir Şah 161
 Nagykanizsa bkz. Kanije
 naib efendiler 177
 Nail, Teşkilat-ı Mahsusa'dan 383
 nakd olarak taleb etmek 147
 Napoli bkz. Kedelan Anabolısı
 Napoli Krallığı bkz. Pulya
 nasihat ve ibret almak 41
 Necib Bey, kurenâ-yı hazret-i şehriyâriden 297
 Necib İlyas El-Haddâd, Lübnan'ın Abey köyünden 387
 Necid ahalisi 312
 neft koymak 55
 nehb ü gâret 83
 Nemçe 147, 163, 171, 175, 179, 309
 — askeri 93
 — cânibi 109
 — çâsarı 167, 168, 180
 — Devleti 167, 168, 179
 — imparatoru 172
 — lezaretı 175
 — piyâdesi 93
 — tarafı 147
 — tâyifesi 99
 Nesem, âsi Arab 77
 neşriyât-ı muzır 343
 Nevruz-ı sultani 161
 New York, ABD 331
 — Başşehbenderliği 331
 nifâk u tefrika, Nogay mirzaları mâbeyninde 83

Niğbolı [Nikopol], Bulgaristan 147
 — askeri 147
 Niğde 43
 Nijer nehri 234
 Nikita, Kazak 252
 Nikola, Filibeli, yalancı casus 41
 Nikolai Mikhailovich Kamenski bkz. Kamenaski
 Nikolçe veled-i Vasil, Kapamacı, Kazak 245, 247, 248, 253, 261
 Nikopol bkz. Niğbolı
 Nino, dil, Sicilyalı 27
 Nis bkz. Niş
 Niş [Nis], Sırbistan 176, 212
 — Kalesi 213
 — Şehbenderhânesi 367, 369
 Nişan Karabetyan, Gregoryen mezhebinden, Amerika'daki Hınçakistlerin reisi 321, 323, 325, 327
 Nişan veled-i Yeranos, Ermeni, Tolçılı 245, 260, 261
 nişanlı kağıdlar 224
 nizâmiye çavuşları 319
 Nogay mirzâları 83
 noksan dirhem töhmeti 191
 Nova [Herceg Novi] Kalesi, Karadağ 148
 Nova Zagora bkz. Zağra Yenicesi
 Novi Pazar bkz. Yenipazar
 Novikof, Mösyö, Viyana'da Rusya Elçisi 307
 nukûd-ı ma'deniye 403
 Nuri Efendi, Sofyalı, Vidinli, Teteven Nahiyesi eski Müdürü 293
 nüfus tezkireleri 391, 393
 nüzûr u pişkeş getürmek 131

O

Ochakiv bkz. Özi
 od
 — koymak 55
 — a yanmak 41
 Odesa bkz. Hocabey
 Ogonod, Komaran Kalesi Beyi, Kral Ferdinand'ın vekili 57
 Ohri [Ohrid], Makedonya 129
 — Kaymakamlığı 351
 Ohrid bkz. Ohri
 Oliveto Kontu bkz. Petro Navara
 Oltenița [Oltaniçe], Romanya 281, 282, 283
 Oltenița bkz. Oltaniçe
 On Altıncı Liva Dairesi 345

Oradea bkz. Varadin
 ordu
 — düşman arazisinde ilerlemeğe muvaffak olmak 374
 — ric'at etmek 374
 —-yı hümayun 165, 241, 242, 267
 Orlava akarsuları 93
 Orozdibak Ticarethânesi, Bahçekapı, İstanbul 397
 Orşova bkz. İrşova
 Ortakale, Kağızman civarında 339
 Ortaköy 309
 Oruvet [Orvieto] hisarı, İtalya 29
 Orvieto bkz. Oruvet
 Oryan gazetesi muhassasâtı 369
 Os [Osetler] taifesi 183
 Osetler bkz. Os taifesi
 Osetyan veled-i Marko, Bakkal, İsakçılı 245, 253, 256, 261
 Osijek bkz. Ösek
 Oskoln(?) İskeleyi 230
 Osman Bey, Topal 309
 Osman Efendi, Komita kâtibi 295
 Osman Fehmi 263
 Osman Paşa, Vezir, Âsitâne-i Saâdet Kâyimakâmı 153
 Osman Paşa, Yaver 299
 Osman, Ohri Sancağı Beği 129
 Osmancık 51
 Osmanlılar 34, 45, 175, 213, 214, 309
 — altunu 378, 379
 — askeri 163, 379
 — Devleti 153
 — donanması 53
 — karasuları 378
 — köyleri 339
 — ordusu 263, 401
 — padişahı 159
 — pasaportları 391, 393
 — ribkası 213
 — tebaası 391
 Ostorge(?) Hatman, Gıyeroza zabiti 159
 Ostorgon [Esztergom / Estergon], Macaristan 57
 — Kalesi 57

Ö

Ömer Ağa, Midilli Nâzırı 185
 Ömer Beğ, Şah İsmail'in korucusu 48
 Ömer Efendi, Boğazhisar Gümrük Emni 185

Ömer Lütü, Müşir-i Ordu-yı Rumili, Şumnu'daki
Osmanlı Ordusu Kumandanı 263
Ömer Rüşdü Paşa 351
örf (sorgu) 47, 48, 51, 55
Ösek [Osijek], Hırvatistan 171
— Kalesi 171
öte canib bkz. İran
Özi [Ochakiv], Ukrayna 168
— Kalesi 168
Özi [Özü] suyu / nehri [Dinyeper], Ukrayna / Rusya 83, 159
Özice [Užice], Sırbistan 203
— kasabası 272
— metropolidi 203
Özü nehri bkz. Özi suyu

P

padişah 59, 161, 261, 309
— hazretlerinün kulu 65
palanga 167, 168, 179, 211, 212
Palerine Kalesi, Çiçilya adası 27
Palombara bkz. Polonbara
pamuk tıkamak, kulağa konulan raporun üzerine 401
Pançova, Sırbistan 179
Pangaltı 301
Papa 29, 33, 34, 53, 115, 147
Papa Kristo Okonomi bkz. Papas Hristo Okonomi
Papalık [Rim Papa] 147
Papas Hristo Okonomi [Papas Hristo Okonomi], Bulgar komitası mensubu 283
papas/lar [papaz] 25, 89, 271, 272, 283, 309, 322, 332
— taifesi 29
—ı katl ü itlâf olunmak 323
Papasoğlu Sava 224
papaz bkz. papas
Paris 307, 309, 332
parlamento azâsı 325
pasaport 395
passo kontrolü 401
patrik 309
Pavel Petroviç, I., Moskov Kralı 199
Pavlaki Yorgi, Kalaslı, Bulgar komitası mensubu 283
Pavlof, Mösyö, Moskof Mektep Hocası 309
Pavolo 25
pencik bkz. pençyek
pençyek [pencik / pençik] 127

Perama bkz. Permar
Permar [Perama], Midilli - Yunanistan 185
— Körfezi 185
Pervâne, Ohri Beyi Osman'ın adamı 129
Perviz, Macar, İstolni Belgrad sipâhilerinden olup düşmana casusluktan aranan 139
Peşte 163, 172
Petava şehri, Eşterya memleketi 172
Peterburg / Petreburg / Petreburk / Petersburg [St. Petersburg] 199, 230, 307, 309
— Kalesi 159
Petraki, zimmî 227
Petreburug [St. Petersburg / Peterburg / Petreburg / Petreburk / Petersburg], Rusya 159, 167, 199
Petro Navara [Don Pedro Navarro, Oliveto Kontu], İspanyalı kaptan 55
Philadelphia, ABD 323
— gazeteleri 323
Phillippe Villiers de L'Isle Adam, Rodos şövalyelerinin Büyük üstadı bkz. Migal Mastori
Piemonte bkz. Piyamonde
Pierre d'Aubusson, Rodos şövalyelerinin Reisi bkz. Megalo Mastori, ayrıca bkz. Porto Mastor
pinhân itdürmek 95
Pinkerton Hafiye Memurları İdaresi 323, 325
Pir Ahmed, Şahkulu'nun casusu 39
Pir Budak, Şehzade Bâyezîd'in adamı Hacı Şeyh'in babası 85
Piraeus bkz. Pire
Pire [Piraeus], Yunanistan 297
Piretli köyü 39
Pirlepe [Prilep], Makedonya 351
— Kaymakamlığı 351
piskopoz 34
pişkeş getürmek 131
piyâde 93
— bölüğü 275
— ve süvârî-i Kal'a-i Azak 155
Piyamonde [Piemonte], İtalya 37
plan ve resimler saklanmak, şemsiye içine 401
Plovdiv bkz. Filibe
Pojik günü bkz. Bojik günü
Pojon [Pozsony / Bratislava], Slovakya 57, 163
Pojorofça [Požarevac], Sırbistan 224
— voyvodası 224
polis 319
— hafiyesi istihdamı 321
— İdaresi 289
— memurları 289
— usulü 275

politika

— mücrimini haklarında afv-ı umumî ilânı 361

—i harbiye 241

Polonbara [Palombara], İtalya 29

Pomeran [Pomeranya], Rusya 159

Pomeranya bkz. Pomeran

Portakalyan, Ermeni gazeteci 343

Porto de Fermo, [Porto San Giorgio Fermo], İtalya 29

Porto Mastor [Pierre d'Aubusson], Rodos Beği, ayrıca bkz. Megalo Mastori

Porto San Giorgio Fermo bkz. Porto de Fermo

Portugal keferesinin kralı 115

Posta ve Telgraf ve Telefon

— Nâzır Vekili 397

— Nezâreti 365, 397

Potemkin, Rusya Cenerali 167

Poti bkz. Faş

Požarevac bkz. Pojorofça

Pozsony / Bratislava bkz. Pojon

Prag bkz. Braga

Prasleva [Wrocław], Polonya 159

Prilep bkz. Pirlepe

Prishtina bkz. Priştine

Priştine [Prishtina], Kosova 111

Protestan 324, 325

Provence, Savoya Düklüğü, Fransa 23

Prusya kralı 168

Prut nehri 230

Pulya [Napoli Krallığı], Güney İtalya'da hüküm sürmüş tarihi bir krallık; 19, 37, 53, 91

— Kralı [I. Ferdinand], Güney İtalya 33

pür-yarak olmak 51

Pyce Ruse bkz. Ruscuk

Q

Qazvin bkz. Gazvin

Qotur bkz. Kotur

R

Race, Açıkbaz'da mahal 183

Rada Kastila 27

Radoviç 283

râfizi olmak 133

Ragme kabilesi, Trablusgarb 312

Ragusa bkz. Ragusa

Ragusavecchia bkz. Raguzaveko

Ragusa [Ragusa / Dubrovnik], Hırvatistan 29

Raguzaveko [Cavtat / Ragusavecchia], Hırvatistan 29

Raka Kalesi, Fransa 23

Ramazanoğlu, Adana-Çukurova bölgesinde beylik 43

Randa, dil, Rada Kastilalı 27

rapor kulağa konulmak, ipek kâğıtlar üzerine yazılan rapor 401

Rauf Bey, Rifat Paşa-zâde 297

reâyâ 176, 177, 186, 227

Receb, Estergon Sancağı Beği 143

Refik, Yıldız Sarayı Kâtibi 365

Reisülküttab 219

Resûlli köyü, Dobniçe nahiyesi 39

Reşad Efendi, Şehzade 295, 297, 299, 301

Reşid Bey, muhbir 297

Revan Valisi 75

Revvil [Journal of Le Reveil] gazetesi, Beyrut 389

Rıza Bey, Bahriye yüzbaşlarından 301

Rıza, Serasker 345

Rıza, Teşkilat-ı Mahsusa'dan 383

Rifat Beyefendi, Viyana Sefiri 237

Riga, Letonya 159

— Kalesi 159

Rim [Roma], İtalya 29, 147

— halkı 29

Rim Papa bkz. Papalık

Rodos [Rodoş] 19, 23, 53, 109, 115, 186

— Beği 23, 33

— Boğazı 71

— Kapudanı 71

— keşişleri 23

— seferi 53

Rodoş bkz. Rodos

Roma bkz. Rim

Roman Kojoşko, Tolçı'da hane sahibi 252

Romanya 89, 212, 213

Rougelas bkz. Rugeleş

Rugeleş [Rougelas], Fransa 23

Rum (vilâyeti/eyaleti) 51

— Beğlerbeğisi 135

Rum

— âyini 212

— mezhebi 213, 214

— milleti 227

— Patrikhanesi 89

— rahibleri 214

— taifesi 224
 — tüccarları 159
 Rumeli / Rumili 153, 172, 212, 267, 291, 363
 — Ordu-yı Hümayunu 269
 — Vilâyât-ı Selâsesi 363, 365
 — Vilâyât-ı Selâse Müfettişi 361, 363, 365
 Rumi lisan 191
 Rupen, Ermeni Taşnak örgütünün Muş Murahhası 374
 Rus/lar 83, 323
 — casusu 339
 Ruscuk [Ruse / Pyce Ruse], Bulgaristan 282, 238
 Ruse bkz. Ruscuk
 Rusya 83, 159, 161, 245, 247, 249, 251, 260, 281, 307, 309, 321, 323, 324, 325, 339, 343, 349
 — ahali-i Hristiyanıyesi 325
 — askeri 180, 183
 — Cenerali 167
 — Devleti 167
 — donanması 307
 — Elçisi 168
 — Ermenileri 324
 — evrâk-ı nakdiyesi 297
 — Hükûmeti 324, 339
 — İmparatoru 230
 — konsolosu 224, 375
 — Kralı 309
 — memurları 285
 — pasaportu 281
 — politikası 299
 — tebaası 339
 — zâbitânı 247, 260
 — zâbiti 281
 — lı 167, 168, 199, 214, 224, 229, 230, 247, 263
 — lı lisanı 224
 Rüsûmât Emâneti 367

S

S. T. Hayikyan, Congregational Kilisesi'ne mensup, Simsâr, Hınçakist fırkası azası, Worcester, ABD 332
 Sabancı [Sapanca] 65
 Sâbit, Hafız, İsakçılı 245
 Sadâret 361
 Sadık, ihbar mektubu yazan 307
 Sadık Paşa 309
 Sadık Paşa, Kazak Alayı Komutanı bkz. Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski)

Sadık Paşa, Tunus Valisi 312
 Sadrazam 197, 329, 363, 381, 383, 387
 Sadreddin Hân, Şah Tahmasb'ın adamı 59
 Safa, Bükreş Sefiri 395
 Safer, Şahkulu'nun adamlarından 39
 Safevi/ler 45
 — Devleti 75
 Safvet Paşa'nın yalısı, Kanlıca'da 297, 299
 sahih 63, 99, 107, 183
 — casuslar gelmek 99
 — haber 41, 65, 89, 99, 137
 Saîd Halim Paşa, Sadrazam, Hariciye Nâzırı Vekili 295, 363, 397
 Saîd, Tatar Alayında Onbaşı 256, 257, 258, 259
 sâil kıyafetinde Yunan casusu 349
 Sakız [Chios], Yunanistan 115, 145, 186
 — Kâdisı 145
 — Mukâta'âtı 145
 — zimmileri 145
 Sakmar [Satu Mare], Romanya 95
 — Kalesi 95
 Sakson kralı 163
 Saksonya Herseki 168
 salgun salmak 43
 Salıpazarı 312
 Salih, Kör, Vidin hasekisi Durmuş Ağa'nın kardeşi 176
 Saltanat-ı seniyye 215
 San Pietro bkz. Senpetro
 Sancakbeği, İznikmid 65
 sandal 145
 sanduklar 123
 — ile ipekleri olmak 123
 Sapanca bkz. Sabancı
 Saracyan, Rahib 332, 333
 Sarajevo bkz. Saray
 Saray [Saraybosna / Sarajevo], Bosna-Hersek 93, 272
 saray
 — hafiye memurları 315
 —-ı Hassa Hasekileri 185
 —-ı Hümayun 309
 sârık
 — lar girift olunmak 83
 — tebdilleri 287
 Sarılu tâyifesi 75
 Saruhan sancağı 117
 Sason 332, 345
 Satu Mare bkz. Sakmar

- Sava nehri 180
 Savoya Düklüğü, Bugünkü Fransa ve İtalya arasında hüküm sürmüş tarihi bir düklük 23, 25
 Sedde boğazı 163
 Seddülbahr 185
 Sefâin-i Hevâiyeye Aid Menâtık-ı Memnûa Nizam-namesi 379
 Sefer Şah, Kırım mirzâlarından 230
 Sefer, Çavuş, Rum vilâyeti 45
 seferberlik 374, 381
 Segedin [Szeged], Macaristan 153
 — Kalesi 153
 Sekbânlar Kethudâsı, Şehzade Bâyezîd'in 68
 Sekizinci Fırka Kumandanlığı 345
 Selanik [Thessaloniki], Yunanistan 39 224, 349, 361, 391, 393
 — posta vapuru 297
 — rıhtımı 309
 selâtin-i Cengiziye 167
 Selim Paşa 233
 Selim, II., Şehzade, Sultan 65, 67, 68
 Selmân, tercemânlıktan ref' olunan, şakî 133
 Selmânî, Celâl oğlu Şah Veli'ye bağlı Malatya'da bulunan boy 51
 Selmona [Sulmona], İtalya 29
 seltat elbisesi 179
 Semendire [Smederevo], Sırbistan 203
 — sancağı 203, 224
 Seniçe [Sjenica], Sırbistan 271
 Senpetro [San Pietro], Roma, İtalya 29
 serâir
 —i siyâsiyye ve askeriyye 385
 —i umûru tefâhhus 365
 —i zâbitaya vasıta olacak memurlar istihdam olunmak 365
 Serasker 345, 347
 — kapısı 309
 — Paşa 265, 267
 serdâr
 — ta'yîn etmek 115
 —ı ekrem 267
 Serez bkz. Siroz
 serhadd 123, 143, 147, 148, 153
 serika etmek 83
 Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî 329, 351
 serkeşlik etmek 83
 Serres bkz. Siroz
 Servet Bey, Muş Mutasarrıfı 374
 Shkodër / İşkodra bkz. İskenderiyye
 Shumen bkz. Şumnu
 sıdk-ı kelâm 374
 sıhhat üzre haber almak 59
 Sırb 213
 — diyarı 212
 — eyaleti 212, 213
 — metropolidi 214
 — reâyâsı 213
 — ihtiyarları 214
 Sırbie / Sırbistan 271, 272, 273, 283, 285
 Sırpılı/lar 221, 272
 — sergerdeleri 217
 — milleti 224
 Sızır köyü, Ali Beğ oğlu Veyis Beğ sancağında 51
 Siba Dizdarı Oğulları 176
 Sibin [Sibiu], Romanya 179
 — palangası 179
 Sibiu bkz. Sibin
 sicill ü hüccet olunmak 145
 Sicilya bkz. Çiçilya
 sihir 41
 Silâhdâr yapılan Dergâh-ı Âli Yeniçerisi 111
 silahlarıyla beraber düşman tarafına geçmek 374
 Silistra bkz. Silistre
 Silistre [Silistra], Bulgaristan 113, 219, 227, 230
 — askeri 147
 — Beği 113
 Simyon Baypole(?), İsmail'de mahbesde bulunan 248, 252, 253
 Simyon Onopri, İsakçılı, Kazak 245 250, 251, 252, 261
 Sin El Fil bkz. Sinnü'l-fil
 Sinân Paşa, Osmanlı Ordusu Serdârı 47
 Sinân, Kefe Sancağı Beği 83
 Sinân, Kopan Sancağı Beği 103
 sine-bend 65
 Sinnü'l-fil [Sin El Fil], Lübnan 387
 sipâhi 77, 111, 139
 Sirmya, [Sirem / Srem / Srijem], Sırbistan-Hırvatistan 213
 Siroz [Serez / Serres], Yunanistan 39, 224, 349, 355
 — Mutasarrıflığı 355
 Sivas 135
 — sancağı 135
 — vilâyeti 385
 siyaset, idam cezası 41, 133, 195
 Sjenica bkz. Seniçe
 Skopje bkz. Üsküb
 Slavonya bölgesi bkz. İsklavon

Smederevo bkz. Semendire
 Smolenka bkz. İsmolençka
 Sofia bkz. Sofya
 Sofya [Sofia], Bulgaristan 39, 401
 — sancağı 293
 Sohum [Sokhumi], Gürcistan 183
 Sokhumi bkz. Sohum
 Sokullu Mehmed Paşa bkz. Mehmed, Sokullu Mehmed Paşa
 Solak 111
 Solnok [Szolnok], Macaristan 97
 — Beği 97
 soyup çıplak itmek 48
 Sönbeki adası 186
 söz bilür kimesne 87
 Srem bkz. Sirmya
 Srijem bkz. Sirmya
 St. Petersburg bkz. Petreburug
 Stockhoholm bkz. İstokholm
 Street Sokağı , Boston, ABD 325
 Sûfi, Filibe Sancağı Beği 39
 Sulina, Romanya 261
 Sulmona bkz. Selmona
 Sultan [Ahmed], Şehzade, Yavuz Sultan Selim'in ağabeyi 43
 Sultanönü 117
 Sulusaray bkz. Sülüsarây köyü
 Suriye vilayeti 385, 399
 Surre 77
 suyu öte geçmek 73
 sübaşı 65
 Südde-i Saâdet 63, 71, 75, 77, 81, 91, 107, 113, 117, 119, 121, 125, 127, 123, 131, 133, 141, 145, 147
 Südde-i Sidre-mekân 75
 sükût üzre olmak 147
 Süleymân, Dragoman 41
 Sülüsarây [Sulusaray] köy, Sivas sancağı 135
 Süreyya, Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî 329
 sürgün getirilmek 47
 süvari askeri 180
 süvârî-i Kal'a-i Azak 155
 Süveyş Kanalı 307, 309
 Svishtov bkz. Zıştovi
 Szapolyai János Zsigmond István [Kral-oğlu], II. János, Erdel Kralı 107
 Szeged bkz. Segedin
 Székesfehérvár bkz. İstolni Belgrad
 Szolnok bkz. Solnok

Ş

Şa'bân Re'is 127, 145
 Şa'bân, İlbasan Sancakbeyi'nin adamı 127
 Şabkalı(?) 176
 Şah 45, 85, 87, 135, 137, 161
 Şah Ali Sultan, Şah Tahmasb'ın sultanı 59
 Şah İsmail, İran Şahı 47, 51
 Şah Ordusu, İran Ordusu 161
 Şah Veli, Şeyh Celâl'in oğlu 51
 Şahin Giray, Kırım Hânı 167
 Şahkulı Baba Tekeli, Antalya bölgesinde büyük bir isyan çıkaran Türkmen babası 39
 Şahkulı Sultan, Safevi Devleti'nin Revan Valisi 75
 Şam 43, 309
 — ahalisi 233
 — Beğlerbeği 77
 — cânibi 43
 — lı 233
 Şarköyü 187
 sayka 57, 179
 Şefik, Yıldız Sarayı Kâtibi 365
 Şefik, Zabtiye Nâzırı 343
 şehbenderhânelerin müteyakkız bulunmaları 391, 393
 Şehinşah, İran şahı 161
 Şehir Sübaşısı 65
 Şehremâneti 303, 363, 365
 Şehrizol 85
 Şehsuvaroğlu Ali Bey bkz. Ali Beğ
 Şehzade Bâyezîd hadisesi 75
 Şehzade Selim cânibinden haber getürmek 67
 şehzadeler cânibi 65
 semsiyeler içine plan ve resimler saklanmak 401
 şenâ'at kaskına gelmek istemek 139
 Şerif, Mekke Şerifi 307
 Şerîr [Şerur], Nahçıvan-Azerbaycan 161
 — geçidi 161
 Şerur bkz. Şerîr
 Şeybanîler [Yeşilbaş] (Özbekler) 48
 Şeyh Celâl isyanı 51
 Şeyh Çelebi, Şahkulu'nun adamlarından 39
 Şeyh Hamza 312
 Şeyhülislâm 293
 Şifre(?) muhâberâtı için gerekli tedâbir 385
 Şimâl Tedâbir-i Mânia Mevkii, Almanya 401
 Şirmerd Beğ, Osmanlı istihbarat görevlisi 41
 Şişli 301
 Şumnu [Shumen], Bulgaristan 219, 245, 261, 263

Şûrâ-yı Devlet 347, 377
 — Kalemi Serhalifelîği 347
 — muâvinleri 291
 — Tanzimat Dairesi 377
 Şücâ', Şahkulu'nun adamlarından 39

T

Tabriz bkz. Tebriz
 Tâceddin, Şahkulu'nun adamlarından 39
 Tagliacozzo bkz. Telyekoc
 Tahir Paşa, Van Valisi 343
 tahkikât-ı hafîyye 275, 277
 Tahmasb Sultan, I., İran Şahı, Şah İsmail'in oğlu 48, 59, 85, 87
 Tahsin Efendi, Taksim Polis Merkezi Komiseri 319
 Tahsin, Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî 351
 tahsisât-ı askeriye 347
 taht-ı idare-i Osmaniyye 323, 324
 Taksim
 — Komiserliği 319
 — Meydanı 319
 — Polis Merkezi 319
 Talat Paşa, Dahiliye Nâzırı, Harbiye Nâzırı Vekili 383, 385, 391, 405
 talgıç [dalğıç] ile gemilere od koymak 55
 Talori 345
 tanışık eylemek 53
 Taranda [Taranto], Güney İtalya 91
 Taranto bkz. Taranda
 Tarassudât 374
 Tarnocı Andraş, Macar Beyi 57
 Tatar 309
 — Alayı 256
 — Hânı 141
 — kavmi 167
 — taifesi 168
 Tatos, Kirhor veled-i Yeranos'un kardeşi, Tolcı 260
 Tbilisi bkz. Tiflis
 teeyyüd eylemek 374
 Tebdil/ler 209, 233, 287
 —i kıyafet 139, 403
 tebligât
 — mevsûk olmak 374
 —ı Resmiye 365
 Tebriz [Tabriz], İran 45, 48, 161
 tecessüs 21, 41, 43, 59, 73, 81, 89, 93, 101, 107, 113, 121, 133, 141, 175, 176, 201, 203, 209, 275, 339

tedafü vaziyet almak, Ermeniler Kürtlere karşı 374
 tefahhus/ât 185, 186, 189, 363, 365, 374
 tekâlîf
 —i harbiye 374
 —i şakka 213
 Teke 117
 — Mutasarrıflığı 385, 399
 tekellüm itmek, lisân-ı Türkî 119
 Tekeltü Hân, Şah İsmail'in korucusu 48
 Tekke, Sızır köyünde, Şeyh Celâl'in 51
 —den hurûc eylemek 51
 tekrâr casus göndermek 137
 telefon tesisatı 397
 Telgraf Nezâreti 365
 Telyekoc [Tagliacozzo], İtalya 29
 terakkî 61, 111
 tercüman 133, 165
 terebeğler [derebeğler] 139
 Terkos 303
 — Şadırvanı, Taksim Meydanı'nda 319
 Tersâne-i Âmire 153
 — zindanı 191, 193
 tertib-i ceza 197
 teslim-i silah 365
 Teşkilat-ı Mahsûsa 383
 Teteven, Bulgaristan 293
 — Nahiyesi Müdürü 293
 tevâtüre irişmek 115
 Tefvik, Hariciye Nâzırı 367
 tevkîfhâne 355
 Thessaloniki bkz. Selanik
 Tımsıvar [Timişoara], Romanya 95, 163, 171, 172, 179
 — Beğlerbeğisi 95, 107
 Tırhala [Trikala], Yunanistan 369
 Tiflis [Tbilisi] Gürcistan 141, 183
 — Beğlerbeğisi 141
 — Şehbenderliği 369
 timâr
 — müyesser olmamak 67
 —ı mahlûl olmak 63
 Times gazetesi 315
 Timişoara bkz. Tımsıvar
 Tokaj bkz. Tokay
 Tokat yöresi 135
 Tokay [Tokaj], Macaristan 163
 Tolcı [Tulcea], Romanya 245, 247, 248, 253, 256, 258, 260, 261, 263, 281
 tomruk 193, 195, 197

top

- arabası, Şah İsmail'in yaptırdığı 48
- , Yavuz Sultan Selim Tebriz'e geldiğinde Aras nehrinde arabasıyla birlikte batan top 48
- keşân bargirleri 273

Tophane

- Kanun Kolağalığı 371
- i Âmire Nezâreti 371

Tophaneliyan 336

Törökkoppany bkz. Kopan

Trablus [Tripoli / Trablusşam], Lübnan 234

Trablusgarb [Mağrib Trablus / Tripoli], Libya 71, 101, 312, 313

- Beglerbeğisi 101
- Vilayeti 311, 312

Trablusşam / Tripoli bkz. Trablus

Trabzon vilayeti 385, 399

Transilvanya, Romanya'nın kuzeybatısında idari bölge 89, 213

Travnik, Bosna-Hersek 212, 214

Trieste bkz. Triyeste

Trikala bkz. Tırhala

Tripoli / Trablusşam bkz. Trablus

Tripoli, Libya bkz. Trablusgarb

Triyeste [Trieste], İtalya 172

Truşakyan Komitesi, Ceneve'de 343

tuğ getürmek 67

Tulcea bkz. Tolçı

Tuna nehri 57, 109, 175, 179, 212, 213, 224, 263, 282

- kenarı 248, 282
- Vilayeti 282
- yalısı 212

Tunus 33, 53, 312, 313

- hududu 312
- Valisi 312

Turen [Tureni], Romanya 213

- Kalesi 213

Tureni bkz. Turen

Turgud Beğ / Reis, Trablusgarb Beylerbeyi 71

Turla [Dinyester] nehri 159

Turmuş Beğ, Şah İsmail'in adamı 47

Turna gölü bkz. Keşiş göli

Turnu Severin [Drobeta-Turnu Severin], Romanya 283

Tutran, Bulgaristan 281, 282, 283

tüccar 179, 186, 272

tüfekçibaşı, Şah İsmail'in 48

tüfenk

— atmak 48

— atmayı bilmeyip yüzün, gözün yakmak 48

— tedariki 323

—ci 57

—endâz Nemçe piyâdesi 93

Türk/ler 307, 312, 323, 324, 325

— mahalleleri 282

Türkçe / Türki 119, 159, 176, 191

— mektup 161

Türkistan (Osmanlı ülkesi kastedilerek) 282

Tütüncübaşı, Damat Mahmud Paşa'nın 303

U

Uceylat [Al-Ajaylat], Libya 311, 312, 313

Ukrayna 159

Ulah Beyi 89

ulak

— bârgiri 117

— ile ahkâm-ı şerife gönderilmek 71

—la göndermek 95, 117, 127

Ulcinj bkz. Ülgin

ulûc, kâfir 101

ulûfe

—ci çağirtmak 37

—ye mutasarrıf olmak, küffâr cânibinde 139

—ye yazılmak 75

Ulûfecilerbaşı, Şehzade Ahmed'in 43

Una nehri 211

urban surresi 77

Urfa Mutasarrıflığı 385

Urumeli [Rumeli] havâdisi 309

— kumandanı 309

Usul-i Muhakemât-ı Cezaiye Kanunu 381

Uzice bkz. Özice

Uzuncaova [Uzundzhovo], Bulgaristan 123

Uzuncaova Hasköy kâdisi 123

Uzundzhovo bkz. Uzuncaova

Ü

Üçüncü Ordu Kumandanlığı 373

Ülgin [Ulcinj], Karadağ 37

— Kalesi 37

ümenâ kayıkları rencide etmek 127

Üngürüs [Engürüs] 34

— Beği 53

— Kralı 34

Üserâ

—, mirî 119

—yî harbiye 379

Üsküb [Skopje], Makedonya 271

— Eyaleti Valisi 271

Üsküdar 293

— Mutasarrıfı 295

Üstolni Belgrad bkz. İstolni Belgrad

V

vagonlar üzerine bazı işaretler vaz' etmek ve rakam yazmak 401

Van 67, 131, 341, 343, 345

— Beğlerbeği 73, 79, 137

— gölü 47

— Jandarma Fırkası Kumandanı 383

— Mebûsu, Vramyan 374

— valisi 343

— vilayeti 341, 343, 385

Varad bkz. Varadin

Varadin [Varad / Oradea], Romanya 171, 172

Varşav [Varşova / Warszawa], Polonya 168

Varşova / Warszawa bkz. Varşav

Vasu, Çačka kapdanının yazıcısı 272

Velî, Kotur Beği 137

Venedik 19, 37, 53, 89

— Beği 33, 37, 53

— Denizi 212

— Kapudanı 121

— Körfezi 172

—li 115, 121

Verbas [Vrbas] nehri 211

Verbic [Verbizh], Ukrayna 159

—, Leh kasabası 159

— zâbiti 159

Verbizh bkz. Verbic

Verona Kalesi, Venedik'te 53

vesâik-ı tahririye 375

Veyis Beğ, [Şehsüvaroğlu] Ali Bey'in oğlu 51

Vezel [Wesel], Almanya 401

Vicenco, dil, Sicilyalı 27

Vidin, Bulgaristan 176, 203, 217, 223, 224, 225

— Kalesi 213

— muhafızı 223

— valisi 176

—li 293

vilâyât

—i şahane 324

vilâyet

—i Anadolu kâdıları 117

—i Rum 45

Viyana bkz. Beç

Viyana, Avusturya 238, 307

— Sefâret-i Seniyyesi 279, 367

— Sefiri 237

Vladislaw, II., Üngürüs Kralı 34

Vlore bkz. Avlonya

Volos bkz. Golos

voynuk sûretine koyup dil kaçırmak 103

Vramyan, Van Mebûsu ve Ermeni Taşnak örgütü reisi 374

Vranje bkz. Vranje

Vranje [Vranje], Sırbistan 367

— Şehbenderhânesi 367, 369

Vrbas nehri bkz. Verbas nehri

W

Warszawa / Varşova bkz. Varşav

Washington, ABD 321

— Sefâreti 321, 331, 335

— Sokağı 325, 327

Wesel bkz. Vezel

Wien bkz. Beç

Worcester, Massachusetts, ABD 325, 331, 332, 333, 335, 336, 337

— Ermenileri 332, 333

Wrocław bkz. Prasleva

Y

Yafeminko(?), Kazak Alayı firarisi 283

yağmaya teşvik 323

Yakmo, zimmî kulaguz 91

Yakof, Kazak 252

Yakub Cemil, Teşkilat-ı Mahsusa'dan 383

Yakub Sultan, Şah Tahmasb'ın sultanı 59

Yakup, Frenk Papası 25

Yalınlu köyü, Antalya 39

yamakân 186

Yanacük, köy 39

Yanaki, Moralı Bakkal 191, 193, 195, 197

Yanaki, Vistiyar, Boyar, Rum taifesinden 224

Yani Holî, casuslukla itham olunan 250, 252, 253

Yani Tace, casuslukla itham olunan, Kışla Köyünden 252

Yanina bkz. Yanya
 Yanko Simopli 260
 Yanya [Ioannina / Yanina], Yunanistan 53, 212, 297
 — sancağı 212
 — sancağı beği 53
 yarar
 — âdem/ler 113, 119, 121, 145
 — casus/lar 59, 93, 95, 97, 111, 125, 141
 — dil/ler 71, 97, 99, 143
 yasakçı 176
 Yavor [Javor] İskeleyi [Çit Kapısı], Kladnica, Sırbistan 271, 273
 Yavuz Sultan Selim 43, 77
 Yazıcı, Osmanlı Devleti'nin ABD Boston Başşehbenderi 321
 Yedinci Ordu Kumandanlığı 405
 Yekşirnof(?), Bulgar komitası mensubu 283
 Yemen vilâyeti 385
 Yeni Han, İznikmid'de Mehmed Bey'in yaptırdığı 65
 yeniçeri 48, 77, 111, 125
 — ağası 187
 Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı Âli 111
 Yeniköy 251
 Yenipazar [Novi Pazar], Sırbistan 271
 — kaymakamı 271
 Yenişehir [Larissa], Yunanistan 369
 — Şehbenderliği 369
 yerlüyân-ı piyâde ve süvârî-i Kal'a-i Azak 155
 Yeşilbaş, ordu ile Horasan'a giden 48
 Yıldız Sarayı 299, 303, 309
 Yohim Hançer(?) bkz. Yohim veled-i Nikolay
 Yohim [Yohim Hançer(?)] veled-i Nikolay, Çömllekçi, Kazak, İsakçılı 245, 247, 250, 259, 260, 261
 Yorgi [Gorgi] Kramson(?), Terzi, İsakçılı 245, 248, 252, 253, 261
 Yorgi Anton 248
 Yorgi veled-i Sofron, Bakkal, İsakçılı 245, 256, 261
 Yovanaki, zimmi 227
 Yukarı Cânib bkz. İran
 Yukarı Ostere(?) Adası 217
 Yunan 309
 — casusu 349
 — hükûmeti 297
 — konsoloshaneleri 391, 393
 — pasaportu 391, 393
 — lı 391, 393
 Yusuf Bey, Özice kazası ahalisinden 273

Yusuf bin Muhammed, Alaybeyi, Resulli köyü, Dobniçe nahiyesi 39
 Yusuf El-Hâbb, Marunî Ruhbanlarından 387
 Yusuf İzzeddin Efendi, Şehzade 293
 Yusuf Paşa, Genç 233
 Yuvar Pogorile, casuslukla itham olunan, Tolçı 257, 258, 259, 263
 Yuvar veledi Yuvar, Kazak, casuslukla itham olunan, Tolçı 257, 258, 263
 Yuvarço, Bulgar komitasının Rusçuk sorumlusu 282
 Yuvarniçe Popesku, Bulgar komitası mensubu 283
 yüz
 — aklıgı zuhûr itmemek 139
 — ü ağ olmak 147

Z

Za'ife, Derviş, Zile'nin Eymir köyünden 51
 za'im 65
 zâbîta-i hafiye idareleri, ABD'de 321
 zabtiye/ler 247, 259
 — Müşiriyeti 277
 — Nâzırı 343
 — Nezâreti 355, 365
 Zaçesne Beği 93
 Zafir, Şeyh 312
 Zağra Yenicesi [Nova Zagora], Bulgaristan 39
 Zaharko Onopri, Kazak, İsakçılı 245, 249, 250, 251, 252, 259, 261
 Zaharko veled-i Yuvar, Kazak, Çorbacı, İsakçılı, Casus 245, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 256, 259, 260, 261, 263
 Zaharya, Hacı, Bulgar komitası reislerinden 283
 Zakinthos bkz. Zanta
 Zanta [Zakinthos], Yunanistan 185
 — keferesi 185
 Zeki Bey, Yaver 309
 Zeki Efendi, Tophane Nâzır-ı esbakı 371
 zelzele, Herceg Novi (Karadağ)'de 148
 Zemun, Sırbistan 171, 179, 180
 Zeytun 317
 Zikevris [Dekuris = Aralık] ayı 57
 Zile kazası 51
 Zimnicea bkz. Zimniçe
 Zimniçe [Zimnicea], Romanya 281, 283
 Zincirlikuyu, İstanbul 297
 Zıştovi [Svishtov], Bulgaristan 281, 282, 283
 Zor Mutasarrıflığı 385

Zouq bkz. Zuk

Zuk [Zouq], Lübnan 389

zü'amâ 139, 172

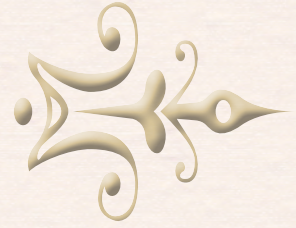
Zülkâdirlü âdemi 87

Zvornik bkz. İzvornik

Zygmunt August, II., Leh Kralı 89

KİTAPTA GEÇEN
İSTİHBARATLA
İLGİLİ BAZI
TERİMLER

Aksine casusluk etmek: Düşman hesabına casusluk etmek.

Ahbâr: 1- Haberler, sözler, söylentiler. 2- Hikâyeler, menkıbeler, geçmiş olaylar.

Ahbâr-ı sahiha: Doğru haberler.

Berây-ı ma'lûmât: Malumat için. Bilgi için.

Ber-vech-i hafi: Gizlice.

Beşliler: Palangalarda yani siperleri ve mâniaları havi hendekler ile çevrilmiş düşman toprağına yakın müdafa mevkillerinde bulunan ve gerektiği zaman akına da gidip düşman ahvalinden haber alan süvariler. Ağalarına verilen isim ise beşli ağasıdır.

Bi'l-muhâbere: Haberleşerek.

Câsus: 1- Bir devletin askerî, siyâsî ve ekonomik sırlarını başka bir devlet hesabına gizlice öğrenmekle görevli kimse, ajan, 2- Başkalarına âit sırları belli bir maksatla ve başkası hesabına araştırıp öğrenen ve haber veren kimse.

Cemiyet-i hafiyye: Gizli cemiyet, örgüt.

Cevasis: Casuslar.

Cevasis ib'âsı: Bir yerin ahvalini öğrenmek üzere casuslar gönderilmesi.

Cerbeze: Aldatıcı sözlerle kurnazlık etme. Fazla sözlerle aldaticılık. Haklı ve haksız sözlerle hakikatı gizleme. * Beceriklilik, fetânet ile temyiz ve cesaret-i mutedile ve kuvvet-i idareden ibâret olan sıfat-ı zihniye.(Bu kelime, Arapçada: Hilekârlık, kurnazlık gibi aşağılayıcı bir mânâda kullanıldığı halde; Türkçede: Beceriklilik ve konuşma kabiliyeti gibi medhedilir bir sûrette geçmektedir. Bir casusta olması gereken özellikler arasında görülmektedir.

Cesâset: Merak, meraklı olma eğilimi, casusluk.

Cüst ü cû: Arayıp sorma, araştırma.

Dâi-i ıstibâh: Şüphe çekici.

Dil almak: Düşmanın durumunu öğrenmek için sorgulanmak üzere tutsak almak.

Envâ'-ı tesvilât: Çeşitli fenalıkları güzel göstererek aldatmalar.

Esbab-ı muhaffife: Yapılan bir cürmün ve kabahatin cezasını hafifleten sebepler.

Hadd-i tevâtür: Bir haberin çok sağlam güvenilirlik derecesinde olması.

Hadd-i tevatüre erişmek: Bir haberin kesinlik derecesine ulaşması.

Hafi / Hafiye memuru: Gizli polis, gizlice bilgi toplayıp ilgili makamlara ileten memur.

Hafıyyeten / Hufyeten: Gizli ve saklı olarak.

Haseki-i Hassa: Osmanlı Devleti'nde padişahın hizmetine tahsis edilmiş olan bostancı ocağı mensuplarına ve yeniçerilere verilen isim.

Havadisat-ı müsteclebe: Elde edilmiş haberler, bilgiler.

Hiss-i muakkabiyet: Takip edilme hissi.

İctima'-ı hafi: Gizli toplantı.

İğtişâs: Karışıklıklar, bozukluklar, fenalıklar.

İhbarat-ı mevsuka: Güvenilir ihbarlar.

İhtilât: Karışmak, karışıp görüşmek.

İkrar: Açıktan söylemek. Kabul ve tasdik etmek. Hakkı itiraf etmek. Karar vermek. Mu-karrer kılmak.

İlkaât: Zararlı sözlerle şaşırtmak.

İlkâ-yı şuriş: Karışıklık ve kargaşa çıkarma.

İmâle: 1. Meylettirme, bir tarafa eğme, yattırma.

İstılâât: Bir şeyi araştırmak, öğrenmek, bilmek için yapılan araştırmalar.

İsticvâb: Cevap istemek, sorguya çekmek.

İstifsâr: Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, açıklama isteme, sorma, araştırma.

İstihbâr : Haber ve bilgi alma.

İstihbârât: Alınan, duyulan haberler, haber almalar; haber toplama faaliyetlerinin tümü.

İstihzarât: Hazırlıklar.

İstikşâf-ı ahvâl: Olan biteni öğrenip anlamak için araştırma yapma.

İstimâ' olunmak: Duyulmak, duyum almak.

İstintak: Sorguya çekme, soru sorarak söyletme.

İstintakname: Sorgu tutanağı.

İstirak / istirak-ı ahvâl: Çalma, bir durum hakkında söz veya bilgi kapmak.

Jurnal: Vukûât kayıt defteri; yevmiye defteri; bir görevlinin yapmış olduğu izlemenin neticesine ait olarak üstüne sunduğu rapor.

Karavul: Dolaşıcı asker; kentlerde ve kasabalarda güvenlik amacıyla yapılan ve az sayıda asker barındıran yapı; karakol.

Kavâid-i istintak: Sorgulama kaideleri. Ayrıca bkz. Usul-i istintak.

Kıl ü kâl: Dedikodu.

Komita: Siyasî bir amaca ulaşmak için oluşturulan topluluk. veya örgüt.

Lede't-tahkik: Araştırıldığında.

Lede't-tedkik: İncelendiğinde.

Lisan-aşına: Dil bilir.

Mechulü'l-ahvâl: Durumu bilinmeyen kimse.

Mesmû' / mesmûât: Duyulan, işitilen; duyum, duyumlar.

Mu'temed: Güvenilir.

Muhaberât-ı muzırra: Zararlı haberleşmeler.

Mu'temedün-aleyh: Kendisine itimad edilen ve güvenilen kimse.

Muttali': Haberli. Bilgisi olan. Bir yüksek yerden bakarak görüp anlayan. Vâkıf. Derk eden.

Muvâfık-ı hâl: Duruma uygun.

Müevvic: Bir fikrin veya eylemin destekçisi, taraflısı, propagandacısı.

Mütenekkiren: Kıyafet değiştirip kendini tanıtmayarak, tanınmayacak şekilde.

Müteyakkız: Uyanık, dikkatli.

Nazar-ı dikkat: İnceden inceye düşünme ve bakma. Bakış inceliği.

Nefy: Sürgün.

Nümudâr: Görünen, meydanda olan.

Örf: Korku verici tavır. / Sorgulama.

Sebili tahliye olunmak: Tahliye olunmak bkz. Tahliye-i sebil

Sahih Casus: Ele geçirildikten sonra yapılan sorgusunda casusluğu ispat edilmiş ve ceza-ya müstahak olan casus.

Sem': İşitmek.

Serâir: Gizli işler.

Serhad: Kelime olarak hudut başı mânasına gelir. Umumiyetle iki devletin toprağının birbirine bittiği sınır mahalli ve bunların iki tarafındaki gayri muayyen bir arazi serdi için kullanılır.

Siyaset: Ceza, özellikle idam cezası.

Sû-i tefehhüm: Yanlış anlama.

Sûret-i mahremâne: Gizli bir şekilde.

Şâyi' olmak: Bir haber veya söylentinin yayılması.

Şenâat: Fenalık, kötülük, alçaklık.

Şuyû' bulmak: Bir haber veya söylentinin yayılması.

Ta'mik: Derinleştirme; esâsına hâkim olacak şekilde araştırma, inceleme.

Tahkikât-ı ibtidâiye: İlk soruşturma.

Tahkik-i ahvâl: Birinin veya düşmanın durumunu araştırmak.

Tahliye-i sebil: Hapisten salıvermek veya salıverilmek, serbest bırakmak veya bırakılmak.

Tahsil-i vukûf: Bir konu hakkında etraflıca bilgi elde etmek.

Taht-ı tevkife alınmak: Tutuklanmak.

Tarassudât: Bir şeyi çok dikkat ederek gözetleme.

Taslîl: Musallat etmek. Birini başka birine belâ etmek. Sataştırmak.

Tasnî': Düzme. Uydurma. Yakıştırma.

Te'min: Güvenlik, emniyet hissi vermek. Sağlamlaştırma, şüphe bırakmama. Sağlamak. Eman vermek. Elde etme.

Teb'îd: 1. Uzaklaştırma, uzaklaştırılma, uzağa sürme. 2. Kovma.

Tebdil gezmek: Bir istihbarat görevlisinin tanınmayacak şekil ve kıyafetle görev bölgesini dolaşması.

Tebdil Hasekisi: Padişahın kıyafet değiştirerek yaptığı teftiş gezilerinde kendisine refakat eden on iki bostancı hasekisine verilen isim.

Tebdil-i câme: Kıyafet değiştirmek.

Tebdil-i hey'et etmek: Suret, görünüm, kılık, kıyafet değiştirmek.

Tebdil-i kıyafet: Kıyafet değiştirmek.

Tebdil şâhidi: Bir durumu veya bir suç delillendirmek için kılığı değiştirilerek olaya dahil edilen görevli.

Tecessüs ve tetebbu': Araştırma, tahkik ve tedkik ederek bilgi toplama ve elde edilen bu bilgilerin izi sürülerek araştırmayı derinleştirme.

Tecessüs-i ahhâr: Gizlice haber elde etme faaliyeti.

Tefahhus: Bir şeyin, bir meselenin iç yüzünü dikkatle araştırma.

Tertib-i ceza: Yakalanıp sorgusu gerçekleşen bir casusa kanun ve âdet üzere verilen ceza.

Tevatür: 1. Dinî terminolojide; her zaman güvenilen kimselerin bir haberi bildirmeleri. 2. Halk dilinde (*tavahr*) ve günümüzde kullanıldığı anlamda (1. anlamından bozulma); bir haberin ağızdan ağıza yayılması, yaygın söylenti.

Tomruk mahbesi: Tersane-i Amire'de bulunan hapisane.

Usul-i istintak: Sorgulama usulü.

